

**SUTTAPITAKE
KHUDDAKANIKĀYE
THAI**

**17TH INTERNATIONAL TIPITAKA
CHANTING CEREMONY
BODHGAYA, INDIA**

Dhammagiri Pāli Ganthamālā
Suttapitake Khuddakanikāye
The Pali Text of Chatta Sangayana in Thai Script

Copyright (c) 2022 Dharma Publishing
Text copyright (c) 1995 Vipassana Research Institute Artwork &
Design (c) Light of Buddhadharma Foundation International

ISBN 0-89800-420-9; 978-0-89800-420-5

First Edition: 2016

Any reproductions of these volumes must be preceded by prior
In collaboration with the Vipassana Research Institute, Dharma
Publishing is printing the Pali text of the Chatta Sangayana in
Roman, Khmer, Devangari, Bengali Script. Any reproductions of
these volumes must be preceded by prior permission from both
Dharma Publishing and Vipassana Research Institute.

Editor & Co-publisher
Vipassana Research Institute
Dhamma Giri, Igatpuri 422 403, India
Tel: (91) 2553-244076, 244086. Fax: 244176
www.vri.dhamma.org, www.dhamma.org

Sponsored by
Light of Buddhadharma Foundation International
2108 Allston Way, Berkeley, California, 94704 USA
www.lbdfi.org

For Free Distribution
Publisher
Dharma Publishing
35788 Hauser Bridge Road, Cazadero, California 95421 USA
Tel: 707-847-3717 Fax: 707-847-3380
www.dharmapublishing.com

**Dhammagiri Pāli Ganthamālā
Thai**

**Suttapitake
Khuddakanikāye**

**Milindapañhapāli
Petakopadesapāli**

Printed for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55, Sec. 1, Hang Chow South Road, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198 , Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

Mobile Web: m.budaedu.org

This book is strictly for free distribution, it is not to be sold.

แจกฟรีเป็นธรรมทาน ห้ามจำหน่าย!

Printed in Taiwan

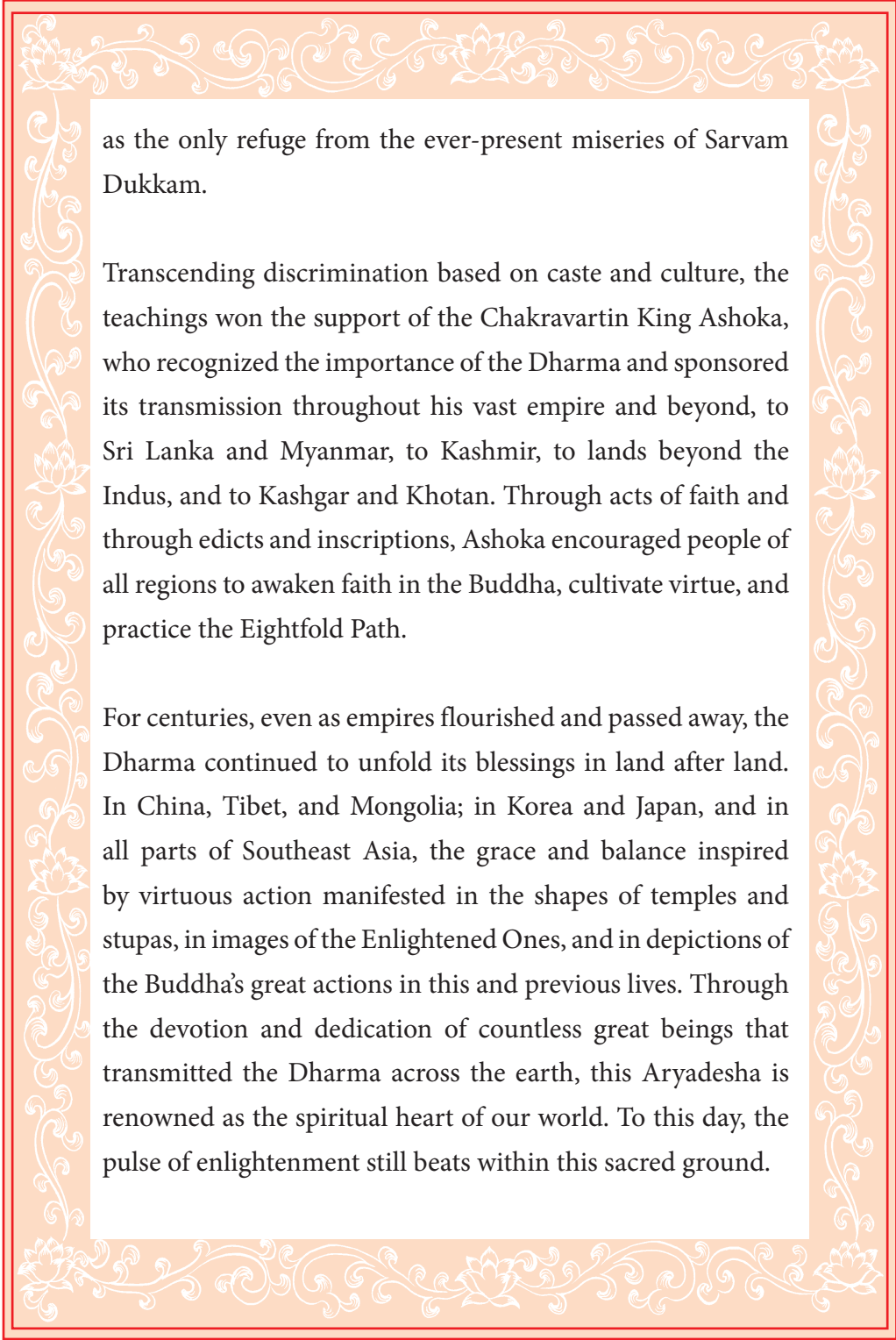
DEDICATION

Homage to the Buddha, Dharma, and Sangha!

Here under the sacred Bodhi Tree, where Bhagavan Buddha Shakyamuni brought the blessings of Enlightenment into our world, the Mahasangha from eleven countries has assembled once again to recite the Tipitaka. The teachings we commemorate here were spoken to the Sangha at various places in India. They were affirmed by five hundred Arhats who assembled at the Satipattana cave in Rajgir a year after the Blessed One passed into Parinirvana. Led by Mahakassapa, Ananda, and Upali, the noble Arhats, empowered with full recall of all they had heard, recited the teachings and confirmed them as the true words of the Tathagata.

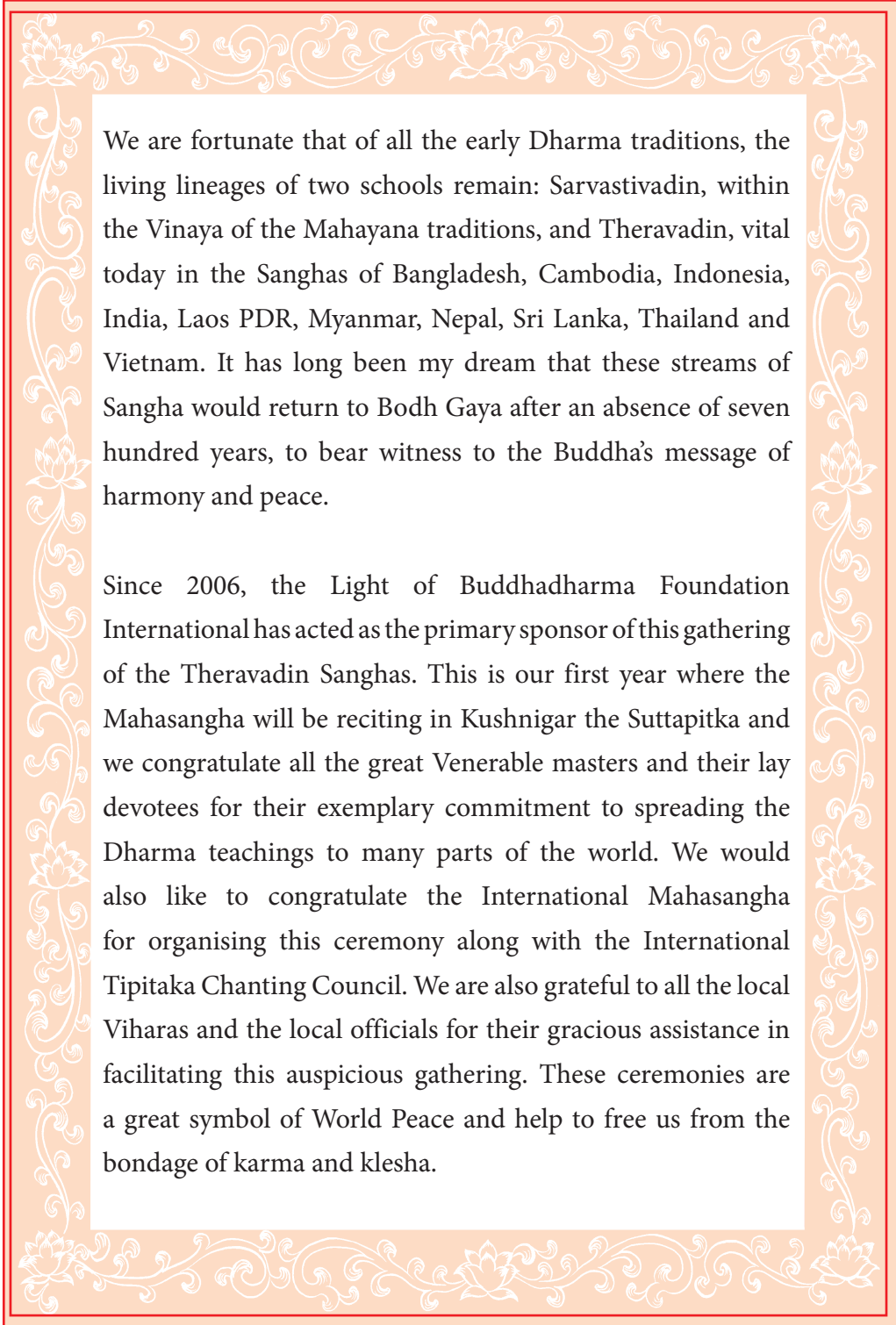
Since this first great council, the Sangha has kept alive the memory of the Buddha's presence and faithfully transmitted the Four Noble Truths and the Eightfold Path in all directions. From their dedication, four major traditions took form and gave rise to eighteen schools. While they emphasized different aspects of the teachings, all relied on the Three Jewels

as the only refuge from the ever-present miseries of Sarvam Dukkam.

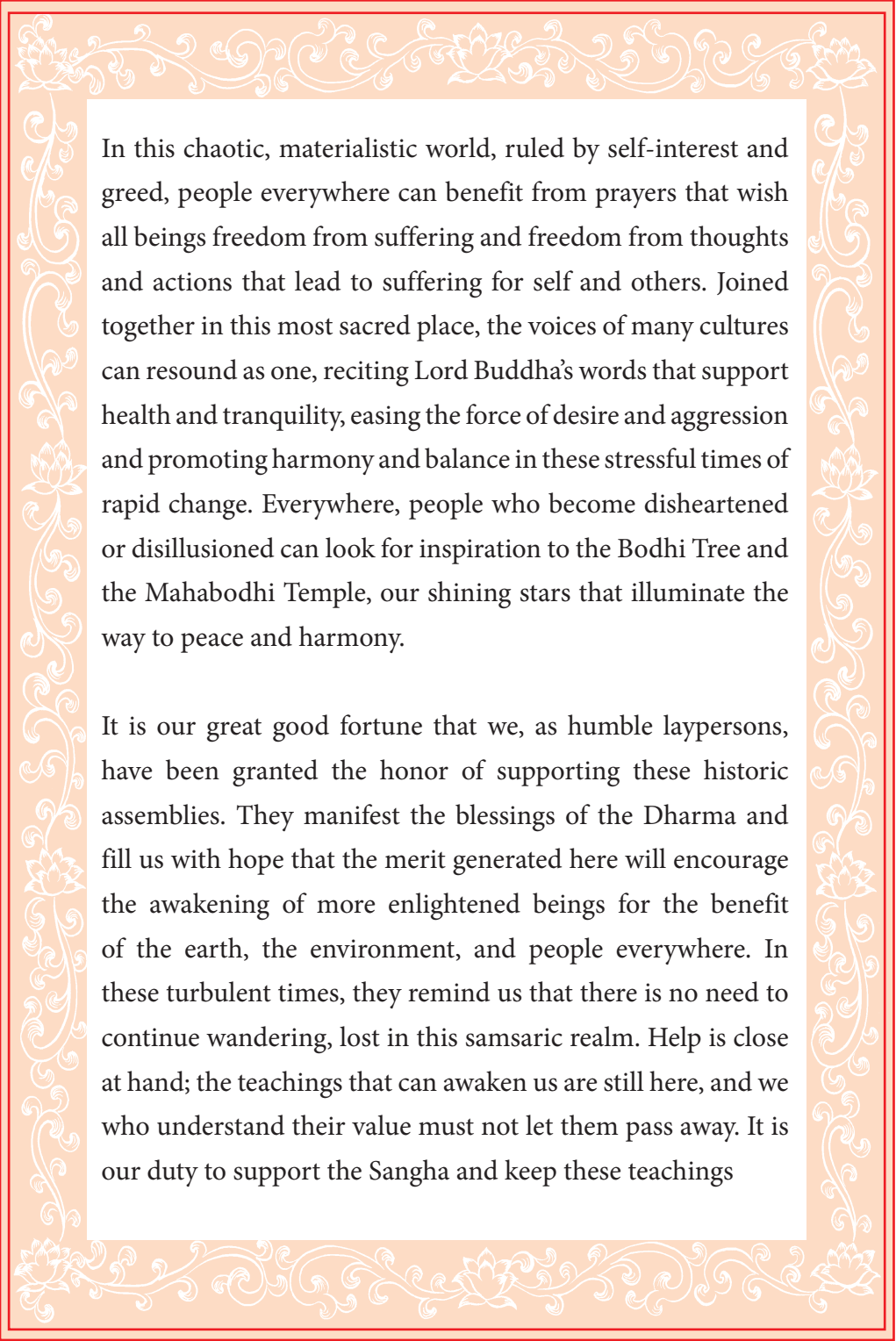
Transcending discrimination based on caste and culture, the teachings won the support of the Chakravartin King Ashoka, who recognized the importance of the Dharma and sponsored its transmission throughout his vast empire and beyond, to Sri Lanka and Myanmar, to Kashmir, to lands beyond the Indus, and to Kashgar and Khotan. Through acts of faith and through edicts and inscriptions, Ashoka encouraged people of all regions to awaken faith in the Buddha, cultivate virtue, and practice the Eightfold Path.

For centuries, even as empires flourished and passed away, the Dharma continued to unfold its blessings in land after land. In China, Tibet, and Mongolia; in Korea and Japan, and in all parts of Southeast Asia, the grace and balance inspired by virtuous action manifested in the shapes of temples and stupas, in images of the Enlightened Ones, and in depictions of the Buddha's great actions in this and previous lives. Through the devotion and dedication of countless great beings that transmitted the Dharma across the earth, this Aryadesha is renowned as the spiritual heart of our world. To this day, the pulse of enlightenment still beats within this sacred ground.

A decorative border with intricate white floral and scrollwork patterns on a light orange background, framing the text. The border features repeating motifs of lotus flowers and swirling vines.

We are fortunate that of all the early Dharma traditions, the living lineages of two schools remain: Sarvastivadin, within the Vinaya of the Mahayana traditions, and Theravadin, vital today in the Sanghas of Bangladesh, Cambodia, Indonesia, India, Laos PDR, Myanmar, Nepal, Sri Lanka, Thailand and Vietnam. It has long been my dream that these streams of Sangha would return to Bodh Gaya after an absence of seven hundred years, to bear witness to the Buddha's message of harmony and peace.

Since 2006, the Light of Buddhadharma Foundation International has acted as the primary sponsor of this gathering of the Theravadin Sanghas. This is our first year where the Mahasangha will be reciting in Kushnigar the Suttapitka and we congratulate all the great Venerable masters and their lay devotees for their exemplary commitment to spreading the Dharma teachings to many parts of the world. We would also like to congratulate the International Mahasangha for organising this ceremony along with the International Tipitaka Chanting Council. We are also grateful to all the local Viharas and the local officials for their gracious assistance in facilitating this auspicious gathering. These ceremonies are a great symbol of World Peace and help to free us from the bondage of karma and klesha.

In this chaotic, materialistic world, ruled by self-interest and greed, people everywhere can benefit from prayers that wish all beings freedom from suffering and freedom from thoughts and actions that lead to suffering for self and others. Joined together in this most sacred place, the voices of many cultures can resound as one, reciting Lord Buddha's words that support health and tranquility, easing the force of desire and aggression and promoting harmony and balance in these stressful times of rapid change. Everywhere, people who become disheartened or disillusioned can look for inspiration to the Bodhi Tree and the Mahabodhi Temple, our shining stars that illuminate the way to peace and harmony.

It is our great good fortune that we, as humble laypersons, have been granted the honor of supporting these historic assemblies. They manifest the blessings of the Dharma and fill us with hope that the merit generated here will encourage the awakening of more enlightened beings for the benefit of the earth, the environment, and people everywhere. In these turbulent times, they remind us that there is no need to continue wandering, lost in this samsaric realm. Help is close at hand; the teachings that can awaken us are still here, and we who understand their value must not let them pass away. It is our duty to support the Sangha and keep these teachings

alive through our practice and devotion. We pray that we may continue to support these ceremonies as they carry significant blessings for the world.

I am grateful to the leaders of the Sangha for allowing me this opportunity to commemorate the Lord Buddha and honor the beauty of his heritage. I thank my daughter Kunzang Wangmo, who has coordinated these assemblies over the last ten years in Bodhgaya. May the offering of this year's printed volume of the Khuddakanikāye be received with the great wish that these precious teachings continue to be recited by the Mahasangha for the benefit of all beings. May the sound of the Buddavaccana be loud and heard throughout all realms!

Sarvam Mangalam

Tarthang-pa Kunga Gellek Yeshe Dorje

Tarthang Rinpoche

Founder of the Bodh Gaya Monlam Chenmo,

World Peace Ceremony

Founder, Light of Buddhadharma Foundation International

December, 2022

17th Ceremony

Organized by the International Tipitaka Chanting Council

Note on Pronunciation of Pāli

Pāli was a spoken language of northern India in the time of Gotama the Buddha. It was written in the Brāhmi script in India in the time of Emperor Asoka and has been preserved in the scripts of the various countries where the language has been maintained. In Roman script, the following set of diacritical marks is used to indicate the proper pronunciation.

The alphabet consists of forty-one characters: eight vowels, thirty-two consonants and one nasal sound (niggahita).

Vowels: a, ā, i, ī, u, ū, e, o

Consonants:

Velar: k, kh, g, gh, ṅ

Palatal: c, ch, j, jh, ñ

Retroflex: ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ

Dental: t, th, d, dh, n

Labial: p, ph, b, bh, m

Miscellaneous: y, r, l, v, s, h, ḷ

Nasal sound (niggahita): ṃ

The vowels a, i, u are short; ā, ī, ū are long; e and o are pronounced short before double consonants: mettā, khetta, koṭṭha, sotthi; and long before single consonants: deva, senā, loka, odana.

a is pronounced like 'a' in 'about';
ā like 'a' in 'father';
i is pronounced like 'i' in 'mint';
ī like 'ee' in 'see';
u is pronounced like 'u' in 'put';
ū like 'oo' in 'cool'

Consonants are pronounced mostly as in English. The consonant c is pronounced as 'ch' in 'church'. All the aspirated consonants are pronounced with an audible expulsion of breath following the normal unaspirated sound. Therefore th is not as in 'three' but more like the sound in 'Thailand', and ph is not as in 'photo' but rather is pronounced 'p' accompanied by an expulsion of breath.

The retroflex consonants, ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ are pronounced with the tip of the tongue turned back; whereas in the dental consonants, t, th, d, dh, n it touches the upper front teeth.

The palatal nasal, ñ, is the same as the Spanish 'ñ', as in 'señor'. The velar nasal, ṅ, is pronounced like 'ng' in 'singer' but occurs only with the other consonants in its group: ṅk, ṅkh, ṅg, ṅgh. The pronunciation of ṁ is similar to ṅ but occurs most commonly as a terminal nasalization: 'evaṁ me sutam'. The Pāli ṽ is a soft 'v' or 'w' and ḷ produced with the tongue retroflexed, is almost a combined 'rl' sound.

Double consonants are very frequent in Pāli and must be strictly pronounced as long consonants, thus nn is like the English 'nn' in 'unnecessary'.

สารบัญ

มิลินทพยุหพาลี.....	2
๒-๓. มิลินทพยุโห.....	13
๔. เมณฑกพยุโห.....	52
๕. อุนฺมานพยุโห.....	144
๖. โอปมมกถาพยุโห.....	168
เปฏโกปเทศพาลี.....	201

นมโ ตสฺส ภควโต อรหโต สมนาสมฺพุทฺธสฺส

ขุททกนิกาย มิลินทปณฺหปาไล

๑.

มิลินโท นาม โส ราชา,	สาคลายํ ปุรตฺตเม,
อุปกณฺธิ นาคเสนํ,	คจฺจาย ยถ สาครํ ๙
อาสซช ราชา จิตฺรภถิ,	อุกกาธารํ ตโมนฺทํ,
อาปฺจจฺฉิ นิปฺเณ ปณฺเห,	จนาภูจฺจานคเต ปฺณู ๙
ปฺจจฺฉา วิสซชฺชา เจว,	คมถิรตฺถุปนีสฺสิสฺตา,
ททยจฺจมา กณฺณสฺสา,	อพฺภูตา โลมหํสฺนา ๙
อภิธมฺมวินโยคาพฺหา,	อตฺตชาลา สมฺภูจฺฉิตา,
นาคเสนกฺกา จิตฺรา,	อุปเมธิ นเยทิจ ๙
ตตฺตณฺณถํ ปณฺธิธาย,	ทาสยิตฺวาน มาณลํ,
สฺวณฺถา นิปฺเณ ปณฺเห,	กณฺขตฺตณานวิทาลนฺเต ๙

๒. ตํ ยถานุสฺยเต อตฺถิ โยนกานํ นานาภูทเกทานํ สาคลํ นาม นครํ นทีปพฺพตโสภิตํ รมมณเียภ
 มิปฺเทศภาคํ อารามุยยาโนปวนตพากปโกขรณีสมฺปนฺนํ นทีปพฺพตวนรมมณเียภํ สฺทวนนนิมมิตํ นิหตฺตปจฺจตฺตํ
 นานาวิวิธวณฺณนปฺกษีคณฺเฑ ปจฺจามิตฺตานุปปิลิตํ วิวิธวิจิตฺรทลอุจฺจจฺมฏฺทาโลภฺภูจฺจํ วรรณโคปุรทฺรณํ คมฺภีรปรี
 ชาปณฺฑรปการปริกขิตตฺนเตปฺรุ ๙ สฺวิภตฺตวิถิจจฺจจฺจกฺกสิงขากฺกํ สฺบุปฺสอาริตาเนกวิธวณฺณทปรีปรีตฺนตราปณฺ
 วิวิธทานคฺคตสฺสบุโสภิตํ หิมคฺริลสิขรสงฺกาวารวณฺณสทสฺสทสฺสปฏฺฏิมนฺทิตํ คชชยรตฺตตฺตีสมาภฺลํ อปฺริปนฺรนาวิ
 คณฺณานุจฺริตํ อากิณฺณชนมานุสฺสํ ปฺถุชฺชตฺตยพฺราหฺมณเวสฺสสฺสทฺทํ วิวิธสมณพฺราหฺมณสภานสงฺฆมฺภิตํ พฺทฺวิธวิชฺชา
 วณฺตฺนรจฺริณเสวิตํ กาลิกโกภฺภูมพฺริกาทินานาวิธวตฺตยาปณฺสมฺปนฺนํ สฺบุปฺสอาริตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 คณฺธิตํ อาสิสฺนียพฺรตฺนทฺริปรีปรีตํ ทิสามุขสฺบุปฺสอาริตาปณฺ สิงคารวณฺณชคณฺณานุจฺริตํ กหาปณฺรชตฺตฺต
 ณฺณกํสปตฺต
 พฺทฺวิธชชชโกชชชเลยยเปยยสายนนีย อุตฺตรกฺุรฺสงฺกาลี สมนฺปนฺนสฺสลํ อาลกมณฺญา วิย เทวปฺรุ ๙

เอตฺต จตฺวา เตลล์ ปุพฺพกมฺมํ กเถตพฺพํ, กเถนฺเตน จ ฉฺฉนฺธา วิภชิตฺวา กเถตพฺพํ ๙ เสยฺยถิทํ
 ปุพฺพโยโค มิลินทปณฺหํ ลกฺขณปณฺหํ เมณฺทกปณฺหํ อณฺมานปณฺหํ โอบมกถาปณฺหนฺติ ๙

ตตฺถ มิลินทปณฺหโ ลกฺขณปณฺหโ, วิมตฺเตทนปณฺหโติ ทฺวิโธ ๙ เมณฺทกปณฺหโปิ มหาวคฺโค, โยคิ
 กถาปณฺหโติ ทฺพพิโธ จิตฺตา ๙

ปุพฺพโยโคติ เตลล์ ปุพฺพกมฺมํ ๙

๑. พาทฺรภถา ปุพฺพโยคาทิ

๓. อตฺถิเต กิร กสฺสปสฺส ภควโต สาสเน วตฺตมาเน คจฺจาย สมิเป เอกสฺมี อววาเส มหาภิกฺขุสงฺโฆ
 ปฏฺวิสฺติ, ตตฺถ วตฺตลีสสมฺปนฺนา ภิกฺขุ ปาโตว อุจฺจาย ยตฺถิสฺสมฺมชฺชนโย อาทาย พุทฺธคฺุณฺ อวาชฺชนฺตา

องค์นี้ สมมุขชิตวา กจรวรพยุห์ กโรนติ ๕ เอถโก ภิภุ เอก์ สามเณร์ เอหิ สามเณร, อิมั กจวร์ ฉทุเพทที
ติ อาท, โส อสุณนโต วย คจฉติ, โส ทุติยมปิ ๕เป๕ ตติยมปิ อามนติยมมาโน อสุณนโต วย คจฉเตว
๕ ตโต โส ภิภุ ทุพพโจ วตย์ สามเณโรติ กุทุโธ สมมุขชิตนทณเทน ปหาร์ อทาลี ๕ ตโต โส โรทนต์
ภเยน กจวร์ ฉทุเพทนต์ อิมินา กจรวรพยุหนปญญกมเมเน ยวาวห์ นิพพาน์ ปาปญามิ, เอตถนตเร นิพพต
ตนิพพตตจฺจฺจฺจเน มชฺฉนตติกสุริโย วย มหเสกโข มหาเตโซ ภเวยยนติ ปจมี ปตถนั ปฏฺจเปสิ ๕ กจวร์
ฉทุเพทเตวา หนานตถาย คจคาคิตถั คโต คจคาย อุมมิเวคั คคฺครายมานัน ทิสฺวา ยวาวห์ นิพพาน์ ปาปญ
มิ เอตถนตเร นิพพตตนิพพตตจฺจฺจฺจเน อัย อุมมิเวคโ วย จานุปตติกปฏิภาโณ ภเวยัย อกฺขยปฏิภาโณติ
ทุติยมปิ ปตถนั ปฏฺจเปสิ ๕

โลปี ภิภุ สมมุขชิตนสาลา ย สมมุขชชนึ จเปตวา หนานตถาย คจคาคิตถั คจฉนโต สามเณรสฺส
ปตถนั สุตวา เอสา มยา ปโยชิตปิ ตาว เอวั ปตเถติ, มยทํ กึ น สมมุขฉิสฺสตีติ จินฺเตตวา ยวาวห์
นิพพาน์ ปาปญามิ, เอตถนตเร นิพพตตนิพพตตจฺจฺจฺจเน อัย คจคาอุมมิเวคโ วย อกฺขยปฏิภาโณ ภเวยัย, อ
มิ นา ปุจฺฉิตปุจฺฉิตํ สพทํ ปญหาปฏิภาณั วิชฺชเวตุ นิพเพฏฺเจตุ สมฺมโต ภเวยยนติ ปตถนั ปฏฺจเปสิ ๕

เต อุโปปี เทเวสุ จ มนุสฺสสุ จ สฺสรนฺตา เอกั พุทฺธนฺตรั เขเปสิ ๕ อถ อมทากั ภควตปิ ยถา
โมคคฺคสิปฺตตติสฺสตเถโร ทิสฺสตี, เอวเมเตปิ ทิสฺสนติ มม ปรีนนิพพานโต ปญฺจวสฺสเส เตติกนฺเต เอเต อุ
ปชฺชิสฺสนติ, ยั มยา สฺขุมํ กตฺวา เทสิถิ ธรรมวินัยั, ตั เอเต ปญหาปุจฺฉนโอบมมยฺตุตวิเสเน นิจฺจติ นิคฺค
มํ กตฺวา วิชฺชิสฺสนตีติ นิทฺทิจฺจฺจ ๕

๔. เตสุ สามเณโร ชมฺพุทีเป สาคลนฺตเร มิสฺสินโท นาม ราชา อโหสิ ปญฺทโต พยฺตโต เมวาวี
ปฏิพลโล อตีตนาเวคตปจฺจฺจฺจปฺนหนัน มนฺตโยควิธานกิริยานั กรณกาลเ นิสฺสมการี โหติ, พฺหุณี จสฺส สตถา
นิ อุกฺคหิตานิ โหนติ ๕ เสยฺยถิ, สฺตี สมฺมตี สงฺขยา โยคา นิติ วิสสิกา คณิกา คณอพฺพา ติกิจฺจ
ณฺพฺพเอวา ปุรวาณา อิตฺทิสสา โชติสสา มายา เกตุ มนฺทนา ยฺยทฺธา ฉนฺทสา พุทฺธวจฺเจเนน เอภฺนวิสฺตี,
วิทฺถวาทา ทูราสโท ทุปฺปสฺสโท ปุตฺติตถกรานั อคฺคกมฺภายติ, สาคลชมฺพุทีเป มิสฺสินเทเน รณฺญา สโม โภจ
นาโหสิ ยทิตํ ภาเมเน ชเวเน สุเรน ปญฺญาย, อตโถ มทฺทอโน มหาโภโค อนนฺตพลวาทโน ๕

๕. อถกทิวสั มิสฺสินโท ราชา อนนฺตพลวาทนั จตฺรจฺฉินึ พลคฺคเสนาวิยฺหึ ทสฺสนกมฺยตาย นคฺรา
นิกฺขมิตฺวา พหิณคเร เสณจกตฺสสนั กตฺวา สาเรตฺวา โส ราชา ภสฺสปฺปวาทโก โลกายตฺนวิตถุชฺชนสฺสลาป
ปลว จิตฺตโกตฺตุโหโล วิสารโท วิชฺชมโก สุริยั โอโลเกตฺวา อมจเจ อามนฺเตสิ พฺหุ พเน ตาว ทิวสวาทเสโส
กั กริสฺสาม, อิทาเนว นครั ปวิสิตฺวา อตฺถิ โภจึ ปญฺทโต สมโณ วา พฺราหมโณ วา สงฺฆี วา คณึ
คณาจริโย อปิ อรหนฺตํ สมฺมาสมฺพุทฺธั ปฏฺชีฆานมาโน, โย มยา สทฺธี สฺมุลลเปตุ สกโกติ กงฺขั ปฏฺชีวินฺเต,
ตํ อุปลงฺกมิตฺวา ปญหึ ปุจฺฉิสฺสาม กงฺขั ปฏฺชีวินยิสฺสามาติ ๕

เอวั วุตฺเต ปญฺจสฺตา โยนกา รวาชานั มิสฺสินทํ เอตทโวจึ อตฺถิ, มหาราช, ฉ สตถาโร ปุโรโณ กสฺส
โป มกฺขลโคสาโล นิคฺคณฺโจ นาฏปฺตโต สยฺชโย เพพฺพจฺปฺตโต อชิตโต เกสกมฺพล โภกฺกฺจโยเน, เต
สงฺฆิโน คณินิโน คณาจริยกา ญวตา ยสฺสลิโน ติตถกรวา สาธุสมฺมตา พุทฺธนสฺส คจฉ ตวั มหาราช, เต
ปญหึ ปุจฺฉิสฺส, กงฺขั ปฏฺชีวินยิสฺสตี ๕

๖. อถ โช มิสฺสินโท ราชา ปญฺจทึ โยนกสฺเตทึ ปรีวโต ภทฺรวาทนั รวธรมารุยฺห เยน ปุโรโณ กสฺส
โป เตนุปลงฺกมิ, อุปลงฺกมิตฺวา ปุเรนเนน กสฺสเปเน สทฺธี สมฺโฆทึ, สมฺโฆทินึ กถั สวาราณึ วิตฺสาเรตฺวา
เอกมฺนตํ นิสฺสีทึ, เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โช มิสฺสินโท ราชา ปุโรณั กสฺสปี เอตทโวจ โภ, ภนฺเต กสฺสโป, โลกั
ปาเลตีติ ? ปจวี, มหาราช, โลกั ปาเลตีติ ๕ ยทึ, ภนฺเต กสฺสโป, ปจวี โลกั ปาเลตี, อถ กสฺมา อวีจึ

นรย์ คจจนตา สดตา ปจวี อติกกมิตวา คจจนตีตี ? เอว้ วุตเต ปุโรณ กสฺสโป เนว สกฺขิ โอคิลิตฺตุ, โน สกฺขิ อุกคิลิตฺตุ, อโณมุไซ ปตตกชนโธ ตฺถนทิจฺจโต ปชฺฌายนฺโต นิสฺสีทิ ฯ

๗. อถ โข มลฺลินทอ ราชฆา มกฺขลลํ โคสาลํ เอตทโวจ อตฺถิ, ภนฺเต โคสาล, กุสลา กุสลา นี กมฺมานิ, อตฺถิ สุกฺกฏทกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโกติ ? นตฺถิ, มหาราช กุสลา กุสลา นี กมฺมานิ, นตฺถิ สุกฺกฏทกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก ฯ เอ เต, มหาราช, อิทฺ โลเก ชตฺตียา, เต ปฺรโลกํ คนฺตวาปิ ปุณฺ ชตฺตียาว ภาวิสฺสนฺติ, เอ เต พฺรหฺมณฺหา เวสฺสา สุทฺทา จณฺทาลา ปุกฺกุสา, เต ปฺรโลกํ คนฺตวาปิ ปุณฺ พฺรหฺมณฺหา เวสฺสา สุทฺทา จณฺทาลา ปุกฺกุสา ภาวิสฺสนฺติ ฯ กิ กุสลา กุสเลหิ กมฺเมหิตี ? ยถิ ภนฺเต โคสาล, อิทฺ โลเก ชตฺตียา พฺรหฺมณฺหา เวสฺสา สุทฺทา จณฺทาลา ปุกฺกุสา, เต ปฺรโลกํ คนฺตวาปิ ปุณฺ ชตฺตียา พฺรหฺมณฺหา เวสฺสา สุทฺทา จณฺทาลา ปุกฺกุสา ภาวิสฺสนฺติ, นตฺถิ กุสลา กุสเลหิ กมฺเมหิ กรณฺนียํ เตนฺหิ, ภนฺเต โคสาล, เอ เต อิทฺ โลเก หตฺตจฺฉินฺนา, เต ปฺรโลกํ คนฺตวาปิ ปุณฺ หตฺตจฺฉินฺนา ภาวิสฺสนฺติ ฯ เอ ปาทจฺฉินฺนา, เต ปาทจฺฉินฺนา ภาวิสฺสนฺติ ฯ เอ หตฺตปาทจฺฉินฺนา, เต หตฺตปาทจฺฉินฺนา ภาวิสฺสนฺติ ฯ เอ กถณฺนินฺนา, เต กถณฺนินฺนา ภาวิสฺสนฺติ ฯ เอ นาสจฺฉินฺนา, เต นาสจฺฉินฺนา ภาวิสฺสนฺติ ฯ เอ กถณฺนินาสจฺฉินฺนา, เต กถณฺนินาสจฺฉินฺนา ภาวิสฺสนฺติ ฯ เอว้ วุตเต โคสาลอ ตฺถนทิจฺจโต อโหสิ ฯ

อถ โข มลฺลินทสฺส รณฺโณ เอตทโหสิ ตฺวจโรวต โภ ชมฺพทึโป, ปลาโปวต โภ ชมฺพทึโป, นตฺถิ โภจฺฉิ สมฺโณ วา พฺรหฺมณฺหา วา, โย มยา สทฺธิ สลฺลปิตุํ สกฺโกติ กงฺขํ ปฏฺวิเนตฺตุนฺติ ฯ

อถ โข มลฺลินทอ ราชฆา อมจเจ อามนฺเตสิ รณฺณเนยวต โภ โทสิ นารตฺติ, กํ นุ ชวชฺช สมฺณํ วา พฺรหฺมณฺหา วา อุปลงฺกเมยฺยาม ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตุ, โภ มยา สทฺธิ สลฺลปิตุํ สกฺโกติ กงฺขํ ปฏฺวิเนตฺตุนฺติ ? เอว้ วุตเต อมจจา ตฺถนทิจฺจโต รณฺโณ มุทฺธํ โอลอกยมา น อญฺจิสฺส ฯ

เตน โข ปนฺ สมเยน สาคลนคํ ทฺวาทส วสฺसानี สฺถณฺนํ อโหสิ สมณพฺรหฺมณคฺคปตฺติปณฺทิตฺเตหิ, ยตฺถ สมณพฺรหฺมณคฺคปตฺติปณฺทิตฺตา ปฏฺวาสนฺตีตี สฺถณฺนตี, ตตฺถ คนฺตวา ราชฆา เต ปณฺหํ ปุจฺฉตี, เต สพฺเพปิ ปณฺหาวิสฺซชเนน ราชานํ อาราเธตุํ อสฺสโกนฺตวา เยน วา เตน วา ปกฺกมฺนฺติ ฯ เอ อญฺญํ ทิสฺส น ปกฺกมฺนฺติ, เต สพฺเพ ตฺถนทิจฺจโต อจฺฉนฺตี ฯ ภิกฺขุ ปนฺ เยภฺยเยน ทิมวณฺตเมว คจฺฉนฺตี ฯ

๘. เตน โข ปนฺ สมเยน โภจฺฉิสตา อรหฺนโต ทิมวณฺเต ปพฺพเต รกฺขิตเลณฺเน ปฏฺวาสนฺตี ฯ อถ โข อายสฺมา อสฺสคฺคโต ทิพฺพาย สดธาตฺถยา มลฺลินทสฺส รณฺโณ วจันํ สุตฺวา ยุกฺนธรมฺมตฺถเก ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิ ปาเตตฺวา ภิกฺขุ ปุจฺฉี อตฺถวาสุ โภจฺฉิ ภิกฺขุ ปฏฺพโล มลฺลินเทน รณฺณา สทฺธิ สลฺลปิตุํ กงฺขํ ปฏฺวิเนตฺตุนฺติ ?

เอว้ วุตเต โภจฺฉิสตา อรหฺนโต ตฺถนทิจฺจโต อโหสิ ฯ ทฺติยมฺปิ ตตฺติยมฺปิ ปุจฺฉา ตฺถนทิจฺจโต อโหสิ ฯ อถ โข อายสฺมา อสฺสคฺคโต ภิกฺขุสงฺฆํ เอตทโวจ อตฺถวาสุ ตาวตีสภวเน เวชยนฺตสฺส ปาจันโต เกตฺตมตี นาม วิมานํ ตตฺถ มหาเสโน นาม เทวปฺตโต ปฏฺวาสนตี, โส ปฏฺพโล เตน มลฺลินเทน รณฺณา สทฺธิ สลฺลปิตุํ กงฺขํ ปฏฺวิเนตฺตุนฺติ ฯ

อถ โข โภจฺฉิสตา อรหฺนโต ยุกฺนธรพฺพเต อนฺตรหิตา ตาวตีสภวเน ปาตฺรเหล้ ฯ อทฺทสา โข สกฺโก เทวานมฺินทอ เต ภิกฺขุ ทฺวโร อาคจฺฉนเต ทิสฺวา เยนายสฺมา อสฺสคฺคโต เตนปลงฺกมิ อุปลงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตี อสฺสคฺคตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตี อญฺจิสฺส, เอกมณฺตี จิตฺโต โข สกฺโก เทวานมฺินทอ อายสฺมณฺตี อสฺสคฺคตํ เอตทโวจ มหา โข, ภนฺเต, ภิกฺขุสงฺฆอ อญฺจิสฺส, อหํ สงฺฆสฺส อารามิโก, เกนตฺถอ, กิ มยา กรณฺนียนฺตี ?

อถ โข อายสฺมา อสฺสคฺคโต สกฺโก เทวานมฺินทอ เอตทโวจ อัย โข, มหาราช, ชมฺพทึเป สาคลนคเร มลฺลินทอ นาม ราชฆา วิตฺถทฺวาหิ ทฺวโรสโท ทฺวโรสโท ปุตฺติตฺถกรานํ อคคกฺกชยตฺติ, โส ภิกฺขุสงฺฆํ อุปลงฺกมิตฺวา ติตฺถวาเทน ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ วิเวเจตฺตี ฯ

อด โข สกโก เทวานมินโท อายสมนุตฺ อสฺสคฺคตฺ เอตทโวจ อโย โข, ภนฺเต, มลฺลนฺโท วาชา อโธ จูโต มนุสฺสเสสุ อุปฺปนโน, เอโส โข, ภนฺเต, เกตุมตฺวิมานน มหาเสโน นาม เทวปฺุตโต ปฏฺวิสตี โส ปฏฺวิพลฺโล เตน มลฺลนฺเทน รมณฺญา สทฺธิ สลลปิตฺติ กงฺขํ ปฏฺวิเนตฺติ, ตํ เทวปฺุตตํ ยาจิสฺสาม มนุสฺสโลกูปฺตติยาติ ฯ

อด โข สกโก เทวานมินโท ภิกฺขุสงฺฆํ ปฺรภชฺชวา เกตุมตฺวิมานํ ปวีสิตฺวา มหาเสนํ เทวปฺุตตํ อาลิงฺคิตฺวา เอตทโวจ ยาจติ ตํ, มาริส, ภิกฺขุสงฺฆโม มนุสฺสโลกูปฺตติยาติ ฯ น เม, ภนฺเต, มนุสฺสโลเกนตฺถโก กมฺมพฺพุลน, ติปโป มนุสฺสโลโก, อิวฺเววํ, ภนฺเต, เทวโลเก อุปรูปรูปฺตติโก หุตฺวา ปรีนินฺพายิสฺสามิตฺติ ฯ ทุติยํปิ ฯ ๒ ฯ ตติยํปิ โข สกเกน เทวานมินฺเทน ยาจิตฺวา มหาเสนํ เทวปฺุตโต เอวมาน น เม, ภนฺเต, มนุสฺสโลเกนตฺถโก กมฺมพฺพุลน, ติปโป มนุสฺสโลโก, อิวฺเววํ, ภนฺเต, เทวโลเก อุปรูปรูปฺตติโก หุตฺวา ปรีนินฺพายิสฺสามิตฺติ ฯ

อด โข อายสมฺมา อสฺสคฺคตฺโต มหาเสนํ เทวปฺุตตํ เอตทโวจ อธิ มโย, มาริส, สทฺทวํ โลกํ อนุวฺโลกยมานา อณฺวตฺตร ตยา มลฺลนฺทสฺส รมณฺโวย วาทํ ภินฺทิตฺวา สาสนํ ปคฺคเหตุํ สมตฺถํ อดณฺ์ กณฺจึ น ปสฺสสาม, ยาจติ ตํ, มาริส, ภิกฺขุสงฺฆโม, สาธุ สปฺปรีสิ มนุสฺสโลเก นินฺพตฺติตฺวา ทสฺพลสฺส สาสนํ ปคฺคณฺหาหิตฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต มหาเสนํ เทวปฺุตโต อหํ กิร มลฺลนฺทสฺส รมณฺโวย วาทํ ภินฺทิตฺวา พุทฺธสาสนํ ปคฺคเหตุํ สมตฺถโถ ภวิสฺสามิตฺติ ทฺวจฺปทฺฐาญฺญ อุทฺทคฺคทฺทโค หุตฺวา สาธุ, ภนฺเต, มนุสฺสโลเก อุปฺชชิสฺสามิตฺติ ปฏฺฏิณฺ์ อทาลิ ฯ

๔. อด โข เต ภิกฺขุ เทวโลเก ตํ ภรณฺ์ยํ ตีเรตฺวา เทเวสุ ตาวตีสฺเสสุ อนุตฺรหิตา หิมวนฺเต ปพฺพเต รกฺขิตตฺเตล ปาตฺรเหสุ ฯ

อด โข อายสมฺมา อสฺสคฺคตฺโต ภิกฺขุสงฺฆํ เอตทโวจ อตฺถวฺโร, อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆเม โกจิ ภิกฺขุ สนฺนิปาตํ อนาคโธติ ฯ เอวํ วุตฺเต อดณฺวตฺโร ภิกฺขุ อายสมฺนุตฺ อสฺสคฺคตฺโต เอตทโวจ อตฺถิ, ภนฺเต, อายสมฺมา โรหฺโน อโธ ปวีสิตฺวา สตฺตเม หิมวนฺตํ ปพฺพตํ ปวีสิตฺวา นิโรธํ สมากฺปนฺโน, ตสฺส สนฺตึเก พุตฺติ ปาเถภาติ ฯ อายสมฺมาปิ โรหฺโน ตํชณฺณเวว นโรธา วุจฺจาย สงฺฆโม มํ ปฏฺฏิมาเนตฺติ หิมวนฺเต ปพฺพเต อนุตฺรหิตฺติ รกฺขิตตฺเตล โภฏิสฺตานํ อรหฺนฺตานํ ปฺรโต ปาตฺรโหสิ ฯ

อด โข อายสมฺมา อสฺสคฺคตฺโต อายสมฺนุตฺ โรหฺนํ เอตทโวจ ก็ นุ โข อวฺโร, โรหฺน พุทฺธสาสนนฺ ภิกฺขุชนฺเต น ปสฺสสิ สงฺฆสฺส ภรณฺ์ยานิตฺติ ฯ อมนฺลิกาโร เม, ภนฺเต, อโหสิตี ฯ

เตนหาวิโร โรหฺน, ทนฺทกมฺมํ กโรหิตฺติ ฯ ก็, ภนฺเต, กโรหิตฺติ ? อตฺถวฺโร โรหฺน, หิมวนฺตปพฺพตฺปสฺเส กงฺขคฺลํ นาม พฺรหฺมณฺคณฺโอม, ตตฺถ โสณฺุตฺโร นาม พฺรหฺมณฺโณ ปฏฺวิสตี, ตสฺส ปฺุตโต อุปฺชชิสฺสตี นาคเสนิตฺติ นาม ทารโก, เตนหิ ตวํ อวฺโร โรหฺน, ทสฺมาสาธิกานิ สตฺตวสฺสานิ ตํ กุลํ ปิณฺฑทฺาย ปวีสิตฺวา นาคเสนํ ทารกํ นีหริตฺวา ปพฺพาเซหิ, ปพฺพชิตฺวา ตสฺมี ทนฺทกมฺมโต มุจฺจิสฺสตีตี ฯ อายสมฺมาปิ โข โรหฺโน สาธุติ สมฺปฏฺฏิจฺฉิ ฯ

๑๐. มหาเสนปฺิ โข เทวปฺุตโต เทวโลกา จิตฺวา โสณฺุตฺตรพฺรหฺมณฺสฺส ภริยาย ภูจฺฉิสฺสมี ปฏฺฐิสฺสนฺ์ อคฺคเหสิ, สทฺ ปฏฺฐิสฺสนฺิคฺคณฺมา ตโย อจฺฉริยา อพฺภูตา ธมฺมา ปาตฺรเหสุ, อวฺรุณฺณทานิ ปชฺชสิสฺส, อคฺคาสสฺส อภินิปปนฺนํ, มหาเมโฆ อภิปวฺสสิ ฯ อายสมฺมาปิ โข โรหฺโน ตสฺส ปฏฺฐิสฺสนฺิคฺคณฺโธ ปฏฺฐาย ทสฺมาสาธิกานิ สตฺตวสฺสานิ ตํ กุลํ ปิณฺฑทฺาย ปวีสิตฺวา เอกทิวสฺมปิ กฺวญฺจุมตฺตํ ภตฺตํ ว อฺจุจฺจุมตฺตํ ยาคู วา อภิวาทนํ วา อดฺชลิกมฺมํ วา สามีจิกมฺมํ วา นาลตฺถ, อด โข อภิโกสณฺณเวว ปรีภาสณฺ์เจว ปฏฺฐิมตฺติ อติจฺจนฺ ภนฺเตตี วาญฺมตฺตํปิ วตฺตา นาม นานโหสิ, ทสฺมาสาธิกานํ ปน สตฺตานํ วสฺสานํ อจฺเจยน เอกทิวสฺส อติจฺจนฺ ภนฺเตตี วจนฺมตฺตํ อดตฺถ ฯ ตํ ทิวสฺเมว พฺรหฺมณฺโณปิ พหิ กมฺมณฺตา อคฺคจฺจนฺโธ ปฏฺฐิปเท เถรํ ทิสฺวา ก็ โภ ปพฺพชิต, อมฺหากํ เคหํ อคฺมิตฺถาติ อาท ฯ อาม, พฺรหฺมณ, อคฺมฺมหาตี ฯ อปิ กิจฺฉิ ลภิตฺติ

ถาติ ๕ อาม, พรหมณ, ลภิมหาติ ๕ โส อนตตมโน เคหฺ คนฺตวา ปุจฺฉิ ตสฺส ปพฺพชิตสฺส กิณฺจิ อทตถา
ติ ๕ น กิณฺจิ อทฺมฺหาติ ๕ พรหมฺโณ ทฺติยทิวเส ฆรทฺวาเร เยว นิสฺสิทฺติ อชฺช ปพฺพชิตํ มุสฺวาเทน นิคฺค
เหสฺสามิตฺติ ๕ เถโร ทฺติยทิวเส พรหมฺณสฺส ฆรทฺวารํ สมฺปตฺโต ๕

พรหมโณ เถโร ทิสฺวา เอวมาห ตุมฺเห หิโย อมฺหากํ เคเห กิณฺจิ อลภิตฺวา ลภิมหาติ อโว
จฺจตถ, วตฺตติ นุ โช ตุมฺหากํ มุสฺวาโทติ ๕ เถโร อาท มยํ, พรหมณ, ตุมฺหากํ เคเห ทสมฺสาธิกานิ
สฺตต วสฺสานิ อติจฺจนฺตติ วจนมตฺตมฺปิ อลภิตฺวา หิโย อติจฺจนฺตติ วจนมตฺตํ ลภิมหา, อเถตํ วาจาปฏิ
สนฺถารํ อุปาทย เอวมโวจฺมฺหาติ ๕

พรหมโณ จินฺตสิ อิมเ วาจาปฏิสนฺถารมตฺตมฺปิ ลภิตฺวา ชนมชฺเฒ ลภิมหาติ ปลฺลิสฺนฺติ, อยนฺ
กิณฺจิ ชาทณฺิยํ วา โภชณฺิยํ วา ลภิตฺวา กสมฺมา นปฺปลฺลิสฺนฺตีติ ปลฺลิตฺวา อตฺตโน อตฺถาย ปฏิยาทิตภตฺตโต
กฏจฺจุภิกฺขํ, ตทฺปิยญจ พยณฺฺน ทาเปตฺวา อิมํ ภิกฺขํ สพฺพกาลํ ตุมฺเห ลภิสฺสถาติ อาท ๕

โส ปฺนทิวสโต ปฺนฺติ อุปสงฺกมฺนตฺส เถรสฺส อุปสมํ ทิสฺวา ภิโยโส มตฺตาย ปลฺลิตฺวา เถโร นิจ
จกัลลํ อตฺตโน ฆเร ภตฺตวิสสฺสคฺครนฺตถาย ยาจิ ๕ เถโร ตุมฺหิภาเวเน อธิวเสตฺวา ทิวเส ทิวเส ภตฺตกิจฺจ
กตฺวา คจฺจนฺโต โถกํ โถกํ พุทฺธวณฺํ กเถตฺวา คจฺจติ ๕ ส่าปี โช พรหมณฺิ ทสมฺสาจฺจเยเน ปฺตฺตํ วิชายิ,
นาคเสนฺนิตฺสฺส นามมกฺลฺ, โส อนฺนุกฺกเมเน วพฺพนฺโต สตตฺวสฺสิโก ชาโต ๕

๑๑.๑๑ โช นาคเสนฺส ทารกสฺส ปิตา นาคเสนฺ ทารกํ เอตทโวจ อิมสฺมี โช, ตาต นาคเสน,
พรหมณฺฺเฏล ลิกฺขานิ ลิกฺขชยยาสิตี ๕ กตฺมานิ, ตาต, อิมสฺมี พรหมณฺฺเฏล ลิกฺขานิ นามาติ ? ตโย โช,
ตาต นาคเสน, เวทา ลิกฺขานิ นาม, อวเสสฺยานิ ลิปฺปานิ ลิปฺปํ นามาติ ๕ เตนฺหิ, ตาต ลิกฺขิสฺสามิตฺติ ๕

๑๑.๑๒ โส นฺนฺตโร พรหมโณ อารยฺยพรหมณฺสฺส อารยฺยภาคํ สหสฺสํ ทตฺวา อนฺโตปาสาทฺเ เอกสฺมี
คพฺเภ เอกโต มณฺจกํ ปณฺญาเปตฺวา อารยฺยพรหมณฺํ เอตทโวจ สชฺฌาเปหิ โช, ตวํ พรหมณ, อิมํ
ทารกํ มนฺตานีติ ๕ เตนฺหิ ตาต ทารก อุกฺคณฺฺหาหิ มนฺตานีติ ๕ อารยฺยพรหมโณ สชฺฌายติ นาคเสนฺส
ทารกสฺส เอกเนว อุทฺเทเสน ตโย เวทา ทฺยณฺคตฺตา วาจฺจคตฺตา สฺุปชาริตา สฺุวตฺถาปีตา สฺุมนลิกฺตา อ
เหสฺ, สกิเมว จกฺขุ อุปาทิตฺ สฺุ เวทฺสฺ สนิมฺนชฺุเกฏฺเฏเกทฺสฺ สกฺขรปฺเปทฺสฺ อิติทาสปฺณจเมสฺ ปทโก เวย
ยการโณ โลกยตฺมทาปฺริสสฺกฺชเนสฺ อนนฺเวโย อโหสิ ๕

๑๑.๑๓ โช นาคเสนฺ ทารโก ปิตโร เอตทโวจ อตฺถิ นุ โช, ตาต, อิมสฺมี พรหมณฺฺเฏล อิตฺ อุตฺตริ
มฺปิ ลิกฺขิตพฺพานิ, อุทาหฺ เอตตกาเนวาทิ ๕ นตฺถิ ตาต นาคเสน, อิมสฺมี พรหมณฺฺเฏล อิตฺ อุตฺตริ
ลิกฺขิตพฺพานิ, เอตตกาเนว ลิกฺขิตพฺพานีติ ๕ ๑๑.๑๔ โช นาคเสนฺ ทารโก อารยฺยสฺส อนฺโยคํ ทตฺวา ปาสา
ทา โอธฺยหฺ ปพฺพวสฺนาย โจทิตทโย รโหคโต ปฏิสฺลฺลโน อตฺตโน ลิปฺปสฺส อาทิมชฺมปริโยสานํ โอล
เกนฺโต อาทิมฺหิ วา มชฺเฒ วา ปริโยसानเ วา อปฺมตฺตกมฺปิ สวารํ อทิสฺวา ตฺจฺจน วต โภ อิมเ เวทา,
ปฺลาปา วต โภ อิมเ เวทา อสฺราวา นิสฺสราวาทิ วิปฺปฏิสฺวาริ อนตฺตมโน อโหสิ ๕

๑๒.๑๑ โช ปน สมเยเน อายสฺมา โรหฺโน วตฺตนิเย เสนาสเน นิลินฺโน นาคเสนฺส ทารกสฺส
เจตฺสา เจตฺปวิตฺตกมฺณญาย นิวาสฺตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย วตฺตนิเย เสนาสเน อนตฺตริโต กชฺจคฺลพ
ราหฺมณคฺคมาสฺส ปฺโรโต ปาตฺโรโหสิ ๕ อุทฺทสา โช นาคเสนฺ ทารโก อตฺตโน ทวารโกฏฺฐเก จิตฺ อายสมฺนฺตํ
โรหฺนํ ทฺโรโตว อากจฺจนฺตํ, ทิสฺวาน อตฺตมโน อุทฺทโค ปมฺกฺโต ปิตฺติสฺมนสฺสชาโต อปฺเปว นามายํ ปพฺพช
ิตฺ กณฺจิ สวารํ ชานเยยชาติ ๕ เยนายสฺมา โรหฺโน เตนฺปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺนฺตํ โรหฺนํ เอตทโวจ
โก นุ โช ตวํ มาริสฺ เอทิสฺ ภณฺชฺุกาสาวสฺนโนติ ๕ นามาทํ ทารกาทิ ๕ เกเน ตวํ มาริส, ปพฺพชิตฺ นามา
สิตี ? ปาปกานิ มลานิ ปพฺพชิตฺ, ตสฺมาหฺ, ทารก, ปพฺพชิตฺ นามาติ ๕ ก็ การณฺา, มาริส, เกสา เตน
ยถา อยฺนฺเชสฺนฺติ ? โสฬสิเม, ทารก, ปลฺลิวเ ทิสฺวา เกสฺมสฺสฺ อิทาเรตฺวา ปพฺพชิตฺ ๕ กตฺเม โสฬส อ
ลฺงการปลฺลิวเ มณฺชนปลฺลิวเ เตนมฺกชนปลฺลิวเ โธวณปลฺลิวเ มาลาปลฺลิวเ คนฺอปลฺลิวเ วสฺนปล

โพโธ หริตกปลิโพโธ อามลกปลิโพโธ รงคปลิโพโธ พนธนปลิโพโธ โกจขปลิโพโธ กปฺปกปลิโพโธ วิชาตณป
 ลิปโพโธ อุกาปลิโพโธ, เกเสสุ วิฐนเสสุ โสจนติ กิลมนติ ปริเทวนติ อุตตทาพี กนฺทนติ สมฺโมหํ อาปชฺชนติ,
 อิมเสฺ ไซ, ทารก, โสฬสสุ ปลิโพเธสุ ปลิคฺคณฺฐิตา มนฺธสฺสา สพฺพานิ อติสุขฺมานิ ลิปฺปานิ นาสเนนตีติ ๕ กีก
 ารณา, มาริส, วตถานิปิ เตน ยถา อญฺเณสนตีติ ? กามนีสฺสิตานิ ไซ, ทารก, วตถานิ, กามนีสฺสิตานิ
 คิหิพยณฺชนภณฺฑานิ, ยานิ กานิจิ ไซ ภยานิ วตฺถโต อุปฺปชฺชนติ, ตานิ กาสาววสนสฺส น โทหนติ, ตสฺมา
 วตถานิปิ เม น ยถา อญฺเณสนตีติ ๕ ซานาลิ ไซ, ตวั มาริส, ลิปฺปานิ นามาคี ? อาม, ทารก, ซานามหํ
 ลิปฺปานิ, ยํ โลกํ อุตฺตมํ มนฺตํ, ตมฺปิ ซานามตีติ ๕ มยฺหมปิ ตํ, มาริส, ทาคุํ สกฺกาตี ? อาม, ทารก, สก
 กาคี ๕ เตนหิ เม เทหีตีติ ๕ อกาโล ไซ, ทารก, อนฺตรขรํ ปิณฺทาย ปวิฏฺฐุมฺหาตี ๕

อด ไซ นาคเสโน ทารโก อายุสมโต โรหนสฺส หตฺถโต ปตฺตํ คเหตุวา ขรํ ปวิเสตฺวา ปณฺเฑน
 ซาพฺพนิเยน โภชนนิเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาริตฺวา อายุสมนฺตํ โรหนํ ฎฺตาวี โอนฺตีปตฺตปาถนี
 เอตทโวจ เทหิ เม ทานิ มาริส, มนฺตฺนตีติ ๕ ยทา ไซ ตวั, ทารก, นิปฺปลิโพโธ หุตฺวา มาตาศิโตร อญฺซา
 นานเปตฺวา มยา คหิตํ ปพฺพชิตเวสํ คณฺหิสฺสสิ ตทา ทสฺสามีติ อาห ๕

อด ไซ นาคเสโน ทารโก มาตาศิโตร อุปฺสงฺกมิตฺวา อาห อมฺมตาตา อยํ ปพฺพชิตอ ยํ โลกํ อุต
 ตมํ มนฺตํ, ตํ ซานามีติ วตฺติ, น จ อตฺตโน สนฺติเก อปพฺพชิตสฺส เทติ, อหํ เอตฺสสนฺติเก ปพฺพชิต
 วา ตํ อุตฺตมํ มนฺตํ อุกคณฺหิสฺสามีติ ๕ อถสฺส มาตาศิโตร ปพฺพชิตฺวาปิ โน ปุตฺโต มนฺตํ คณฺหาตุ, คเหตุ
 วา ปุณ อากจฺฉิสฺสตีติ มญฺญมานา คณฺห ปุตฺตาคี อญฺซานิสฺสุ ๕

๑๓.อด ไซ อายุสฺมา โรหนํ นาคเสนํ ทารกํ อาทาย เยน วตฺถนียํ เสนาสนํ, เยน วิชฺมพฺพตฺถ
 เตนฺอุปฺสงฺกมि, อุปฺสงฺกมิตฺวา วิชฺมพฺพตฺถสฺสมี เสนาสนํ เอกรตฺตํ วสิตฺวา เยน รุกฺขิตเลณํ เตนฺอุปฺสงฺกมิ, อุปฺสง
 กมิตฺวา โภกฺขิตานํ อรฺหนตฺตานํ มชฺเชน นาคเสนํ ทารกํ ปพฺพชิต ๕ ปพฺพชิตอ จ ปนายสฺมา นาคเสโน
 อายุสมนฺตํ โรหนํ เอตทโวจ คหิตอ เม, ภนฺเต, ตว เวสฺ, เทถ เม ทานิ มนฺตฺนตีติ ๕ อด ไซ อายุสฺมา โร
 หโน กิมหิ นุ ไซหํ นาคเสนํ วินฺเขยํ ปฺรุมํ วินฺเข วา สุตฺตฺนเต วา อภิธมฺเม วาคี จินฺเตตฺวา ปณฺหีโต
 ไซ อยํ นาคเสโน, สกโกตี สุเขเนว อภิธมฺมํ ปริยาปฺถนิตฺตฺนตี ปฺรุมํ อภิธมฺเม วินฺลิต ๕

อายุสฺมา จ นาคเสโน กุสฺสา ธมฺมา, อกุสฺสา ธมฺมา, อพฺยาคตา ธมฺมาตี ติกฺกทุกฺกฏิมณฺฑิตํ ธมฺม
 สงฺคณฺเฑปกรณํ, ซนฺธวิภงฺคาคี อญฺจฺวารส วิภงฺคปฏิมณฺฑิตํ วิภงฺคปกรณํ, สงฺคโห อสงฺคโหตีอาทินา จุทฺทสฺวิ
 เชน วิภตฺตํ ธาตุกถาปกรณํ, ซนฺธปญฺญตฺติ อายุตฺนปญฺญตฺตีตี อาทินา ฉพฺพิเชน วิภตฺตํ ปุคฺคลปญฺญตฺติ
 ปกรณํ, สกฺวาเท ปญฺจสฺตฺตสฺตานิ ปรวาเท ปญฺจสฺตฺตสฺตานิ สุตฺตสฺสสฺส สโมอาเนตฺวา วิภตฺตํ กถาวตฺถป
 กรณํ, มุลยมกํ ซนฺธมกนฺตี อาทินา ทสฺวิเชน วิภตฺตํ ยมกปกรณํ, เหตุปจฺจโย อารมฺมณปจฺจโยตี อาทินา
 จตุวีสตีเชน วิภตฺตํ ปญฺจานปกรณนฺตี สพฺพํ ตํ อภิธมฺมปิฏฺกํ เอกเนว สชฺฉาเยน ปคฺคณํ กตฺวา ติกฺกจถ
 ภนฺเต, น ปุณ โอสารेतฺวา, เอตฺตเกเนวหํ สชฺฉายิสฺสามีติ อาห ๕

๑๔.อด ไซ อายุสฺมา นาคเสโน เยน โภกฺขิตา อรฺหนโต เตนฺอุปฺสงฺกมิ, อุปฺสงฺกมิตฺวา โภกฺขิต อร
 หนเต เอตทโวจ อหํ ไซ ภนฺเต กุสฺสา ธมฺมา, อกุสฺสา ธมฺมา, อพฺยาคตา ธมฺมาตี อิมเสฺ ตีสฺส ปเทสฺ
 ปกฺขิปิตฺวา สพฺพํ ตํ อภิธมฺมปิฏฺกํ วิตถาเรน โอสารเสสฺสามีติ ๕ สาธู, นาคเสน, โอสารหีตีติ ๕

อด ไซ อายุสฺมา นาคเสโน สตฺต มาสานิ สตฺต ปกรณานิ วิตถาเรน โอสารลสิ, ปจฺวี อญฺนาทิ,
 เทวตา สาธูการมทิสฺส, พรหมานอ อปโฆฏฺฐุํ, ทิพฺพานิ จนฺทนจฺฉณฺณานิ ทิพฺพานิ จ มนฺทการวูปฺพานิ อภิ
 ปฺปวสฺสิสฺสุ ๕

๑๕.อด ไซ โภกฺขิตา อรฺหนโต อายุสมนฺตํ นาคเสนํ ปรีปนฺณเวสตีวสฺสํ รุกฺขิตเลณํ อุปฺสมฺปาเทสฺ
 ๕ อุปฺสมฺปนฺโน จ ปนายสฺมา นาคเสโน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปพฺพพฺพสมฺมํ นีวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมา

ทาย อุปชฌายเณ สหฐี คามั ปิณฑชย ปวิสนโต เอวรูปั ปริวิตกั อุปปาเทสิ ตุจโจ วัต อุปชฌายเ, พาลเ วัต เม อุปชฌายเ จเปตวา อวเสสิ พุททวจนั ปฐมัม มั อภิธมเม วินเสตี ๕

อด โข อายสฺมา โรหิเ อายสมฺโต นาคเสนสฺส เจตสา เจโตปริวตทกฺกมณฺเวยาย อายสมฺนตฺ นาคเสนเ เอตทโวจ อนนฺจจวิกั โข นาคเสน ปริวิตกั วิตทเกสิ น โข ปเนตเ นาคเสน ตวานนฺจจวิกนฺติ ๕

อด โข อายสมฺโต นาคเสนสฺส เอตทโหสิ อจฺจริยั วัต โภ, อพฺภูตฺ วัต โภ, ยตฺรหิ นาม เม อุปชฌายเ เจตสา เจโตปริวตทกั ซานิสฺสตี, ปณฺทิตเ วัต เม อุปชฌายเ, ยนฺนุนาหิ อุปชฌายั ชมาเปยฺยนฺติ ๕ อด โข อายสฺมา นาคเสนเ อายสมฺนตฺ โรหณเ เอตทโวจ ชมถ เม, ภนฺเต, น ปุน เอวรูปั วิตทเกสฺส สามีตี ๕

อด โข อายสฺมา โรหิเ อายสมฺนตฺ นาคเสนเ เอตทโว น โข ตฺยาหิ นาคเสน เอตตวาตา ชมามิ, อดฺธิ โข นาคเสน สาคลั นาม นครั, ตตฺถ มิสฺสินโท นาม ราชา รชฺช กาทเรตี, โส ทิฏฺฐิวาทเณ ปณฺทิ ปุจฺฉิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆมฺ วิหเรตฺติ, สเจ ตวั ตตฺถ คนฺตฺวา ตั ราชานเ ทเมตฺวา พุทฺธสฺสเณ ปสาเทสฺสสิ, เอวาทิ ตั ชมิสฺสामीตี ๕

ติฏฺฐตุ, ภนฺเต, เอกเ มิสฺสินโท ราชา, สเจ, ภนฺเต, สกฺลชมฺพุทฺธิเป สพฺเพ ราชาโน อาคตฺวา มั ปณฺหา ปุจฺเจยฺยเ, สพฺพั ตั วิสฺเซตฺวา สมฺปทาเลสฺสามี, ชมถ เม ภนฺเตตี วัตฺวา, น ชมามีตี วัตฺเต เต นหิ, ภนฺเต, อิมั เตมาสสิ กสฺส สนฺติเก วสิสฺสामीตี อาท ๕ อัย โข, นาคเสน, อายสฺมา อสฺสคฺคฺโต วัตฺตนิเย เสนาสนเ วิหริตี, คจฺจ ตวั, นาคเสน, เยนายสฺมา อสฺสคฺคฺโต เตนฺอุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา มม วจเเนน อายสมฺโต อสฺสคฺคฺตสฺส ปาทเ ลิสฺสา วนฺท, เอวญจ นั วเทหิ อุปชฌายเ เม, ภนฺเต, ตุมหากั ปาทเ ลิสฺสา วนฺทตี, อุปปาพารั อุปปาตักั ลหฺภูจฺจานั พลั ผาสฺสุวิหารั ปุจฺฉตี, อุปชฌายเ เม, ภนฺเต, อิมั เตมาสสิ ตุมหากั สนฺติเก วสิตฺตุม มั ปหิณฺตี, โภนาโม เต อุปชฌายเตี จ วัตฺเต โรหณเโร นาม ภนฺเตตี วเทยฺยาลิ, อหิ โภนาโมตี วัตฺเต เอวั วเทยฺยาลิ นาม อุปชฺชายเ, ภนฺเต ตุมหากั นามั ซานาตีตี ๕ เอวั ภนฺเตตี โข อายสฺมา นาคเสนเ อายสมฺนตฺ โรหณเ อภิวาทฺเตตฺวา ปทฺทฺชินฺนั กตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทฺย อนฺุปฺปเณ จาริกั จรมาโน เยน วัตฺตนิเย เสนาสนเ, เยนายสฺมา อสฺสคฺคฺโต เตนฺอุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺนตฺ อสฺสคฺคฺตติ อภิวาทฺเตตฺวา เอกมฺนตฺ อฏฺฐาลิ, เอกมฺนตฺ จูโต โข อายสฺมา นาคเสนเ อายสมฺนตฺ อสฺสคฺคฺตติ เอตทโวจ อุปชฌายเ เม, ภนฺเต, ตุมหากั ปาทเ ลิสฺสา วนฺทตี, เอวญจ วเทหิ อุปปาพารั อุปปาตักั ลหฺภูจฺจานั พลั ผาสฺสุวิหารั ปุจฺฉตี, อุปชฌายเ เม, ภนฺเต, อิมั เตมาสสิ ตุมหากั สนฺติเก วสิตฺตุม มั ปหิณฺตี ๕

อด โข อายสฺมา อสฺสคฺคฺโต อายสมฺนตฺ นาคเสนเ เอตทโวจ ตวั กิเณโมสิตี ๕ อหิ, ภนฺเต, นาคเสนเ นามาตี ๕ โภนาโม เต อุปชฌายเตี? อุปชฌายเ เม, ภนฺเต, โรหิเ นามาตี ๕ อหิ กิเณโมตี ๕ อุปชฌายเ เม, ภนฺเต, ตุมหากั นามั ซานาตีตี ๕

สาธุ, นาคเสน, ปตฺตจิวฺร ปฏฺฐิสาเมหิตี ๕ สาธุ ภนฺเตตี ปตฺตจิวฺร ปฏฺฐิสาเมตฺวา ปุนทิวเส ปริเวณเ สมฺมชฺชิตฺวา มุโขทกั ทนฺตโปณเ อุปฺภจฺเปสิ ๕ เถโร สมฺมชฺชิตฺตฺจฺจฺจานั ปฏฺฐิสมฺมชฺชิตฺ, ตั อุกั ฉทฺเตตฺวา อณฺเญ อุกั อาหริ, ตณฺจ ทนฺตกฺกฏฺฐั อปเนตฺวา อณฺเญ ทนฺตกฺกฏฺฐั คณฺหิ, น อาลาปสฺลลาปั อกาลิ, เอวั สตฺต ทิวสานิ กตฺวา สตฺตเม ทิวเส ปุน ปุจฺฉิตฺวา ปุน เตน ตเถว วัตฺเต วสฺสวาลั อนฺุชานิ ๕

๑๖. เตน โข ปน สมเยน เอกา อุปาลิกา อายสมฺนตฺ อสฺสคฺคฺตติ ตีสฺมตฺตานิ วสฺสานิ อุปฺภฏฺฐาลิ ๕ อด โข สา อุปาลิกา เตมาสจฺจเยน เยนายสฺมา อสฺสคฺคฺโต เตนฺอุปสงฺกม, อุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺนตฺ อสฺสคฺคฺตติ เอตทโวจ อดฺธิ ญ โข, ตาต, ตุมหากั สนฺติเก อณฺเญ ภิกฺขุตี ๕ อดฺธิ มหาอุปาลิก, อมฺหากั สนฺติเก นาคเสนเ นาม ภิกฺขุตี ๕ เตนหิ, ตาต, อสฺสคฺคฺตติ อธิวาทฺเตหิ นาคเสนเเน สหฐี สุวาทนาย ภตฺตุนฺติ ๕ อธิวาทฺเตสิ โข อายสฺมา อสฺสคฺคฺโต ตุนฺหิภาเวน ๕

อด โข อายสฺมา อสฺสคฺคฺโต ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ปุพฺพณฺสสมฺมํ นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทฺย
อายสฺมตา นาคเสน สทฺธิ ํ ปจฺจาสมณฺเณ เยน อุปาสิทฺย นินฺเวสนฺ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺวตฺเต
อาสเน นิสฺสิทฺ ๕ อด โข สํ มหาอุปาสิทฺยา อายสฺมณฺตณฺจ อสฺสคฺคฺตํ อายสฺมณฺตณฺจ นาคเสนํ ปณฺเฑน
ชาทนีเยน โภชนนีเยน สทฺตถา สนฺตปฺเปสิ สมฺปวาเรสิ ๕ อด โข อายสฺมา อสฺสคฺคฺโต ภูตฺตาวี โอนีตฺปตฺต
ปาณี อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทวโจ ตฺวํ, นาคเสน, มหาอุปาสิทฺย อนุโมทฺนํ กโรหีติ อิทํ วตฺวา อฏฺฐา
ยาสนา ปกฺกามิ ๕

อด โข สํ มหาอุปาสิทฺยา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทวโจ มหฺลลิกา โขทํ ตาต นาคเสน, คมฺภี
ราย ธมฺมกถาย มยฺหํ อนุโมทฺนํ กโรหีติ ๕ อด โข อายสฺมา นาคเสนํ ตสฺสา มหาอุปาสิทฺย คมฺภีราย
ธมฺมกถาย โลกุตฺตราย สณฺวตฺตปฏฺธิสฺยตฺตาย อนุโมทฺนํ อกาลิ ๕ อด โข ตสฺสา มหาอุปาสิทฺย ตสฺมีเยว
อาสเน วิรัชํ วิตมฺลํ ธมฺมจกฺขุํ อุทฺปาทิ ยํ กิณฺจิ สมฺทฺยธมฺมํ, สทฺพํ ตํ นโรธธมฺมณฺติ ๕ อายสฺมาปิ โข
นาคเสนํ ตสฺสา มหาอุปาสิทฺย อนุโมทฺนํ กตฺวา อตฺตนา เทสิตํ ธมฺมํ ปจฺจเวทฺชนโต วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐุเปตฺ
วา ตสฺมีเยว อาสเน นิสฺสินฺ โสตาปตฺติมฺลํ ปตฺติฏฺฐาลิ ๕

อด โข อายสฺมา อสฺสคฺคฺโต มณฺทลมาเล นิสฺสินฺ ทฺวินฺนมฺปิ ธมฺมจกฺขุปฏฺฐิลาภํ ญตฺวา สาธฺกัรํ
ปวตฺเตสิ สาธฺ สาธฺ นาคเสน, เอเกน กณฺทฺรปฺพหาเรน เทว มหาทฺยา ปทาสิตาติ, อนเภานิ จ เทวตา
สทฺสฺสานิ สาธฺกัรํ ปวตฺเตสิ ๕

๑๗. อด โข อายสฺมา นาคเสนํ อฏฺฐายาสนา เยนายสฺมา อสฺสคฺคฺโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา
อายสฺมณฺตํ อสฺสคฺคฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺณตํ นิสฺสิทฺ, เอกมฺณตํ นิสฺสินฺ โข อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ อายสฺมา
อสฺสคฺคฺโต เอตทวโจ คจฺจ ตฺวํ นาคเสน, ปาตฺลিপฺุตฺตํ, ปาตฺลিপฺุตฺตนครํ อโสการาเม อายสฺมา ธมฺมรทฺธิโต
ปฏฺฐิสฺติ, ตสฺส สนฺติเก พุทฺธวณฺํ ปริยาปฺนหาตีติ ๕ กิ่ว ทูโร, ภาเน, อีโต ปาตฺลิปฺุตฺตนครณฺติ ? โยชนสตฺา
นิ โข นาคเสนาติ ๕ ทูโร โข, ภาเน, มคฺโค ๕ อนุตฺรามคฺเค ภิกฺขา ทูลลภา, กถา ทํ คมิสฺสามีติ ? คจฺจ
ตฺวํ นาคเสน, อนุตฺรามคฺเค ปิณฺทฺปาตํ ลภิสฺสสิ สาลิํ โอทนํ วิคฺคตทากํ อกฺเนกฺอุป อเนกพฺยญฺชนนฺติ
๕ เอวํ ภาเนติติ โข อายสฺมา นาคเสนํ อายสฺมณฺตํ อสฺสคฺคฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทฺกฺขิณํ กตฺวา ปตฺตจิวฺรมา
ทฺย เยน ปาตฺลิปฺุตฺตํ เตน จาริกํ ปกฺกามิ ๕

๑๘. เตน โข ปน สมเยน ปาตฺลิปฺุตฺตโก เสฏฺฐิ ปณฺจทฺธิ สกฺกฺสเททฺธิ ปาตฺลิปฺุตฺตคามิมคฺคํ ปฏฺฐิปนฺโน
โหติ ๕ อทฺทสา โข ปาตฺลิปฺุตฺตโก เสฏฺฐิ อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ ทูโรโตว อาคจฺจนตํ, ทิสฺวาน เยนายสฺมา
นาคเสนํ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ อภิวาเทตฺวา ภูทํ คมิสฺสสิ ตาตาติ อาห ๕ ปา
ตฺลิปฺุตฺตํ คหปตีติติ ๕ สาธฺ ตาต, มยฺมปิ ปาตฺลิปฺุตฺตํ คจฺจาม ๕ อมฺเหทฺ สทฺธิ สฺขํ คจฺจถาติ ๕

อด โข ปาตฺลิปฺุตฺตโก เสฏฺฐิ อายสฺมโต นาคเสนสฺส อิริยาปฺเถ ปสฺสีทฺตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ
ปณฺเฑน ชาทนีเยน โภชนนีเยน สทฺตถา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ ภูตฺตาวี โอนี
ตฺปตฺตปาณี ญญตฺวํ นิง อานํ คเหตฺวา เอกมฺณตํ นิสฺสิทฺ, เอกมฺณตํ นิสฺสินฺ โข ปาตฺลิปฺุตฺตโก เสฏฺฐิ
อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทวโจ กิณฺหาโมสิ ตฺวํ ตาตาติ ๕ อหํ, คหปตี, นาคเสนํ นามาติ ๕ ชานาลิ
โข, ตฺวํ ตาต, พุทฺธวณฺํ นามาติ ? ชานามิ โขทํ, คหป อภิธมฺมปทานีติ ๕ ลภา โน ตาต, สฺทฺทฺธิ โน
ตาต, อหฺมปิ โข, ตาต, อภิธมฺมิโก, ตวฺมปิ อภิธมฺมิโก, ภาเน, ตาต, อภิธมฺมปทานีติ ๕ อด โข อายสฺมา
นาคเสนํ ปาตฺลิปฺุตฺตสฺส เสฏฺฐิสฺส อภิธมฺมํ เทเสสิ, เทเสนฺเตเวว ปาตฺลิปฺุตฺตคกฺสฺส เสฏฺฐิสฺส วิรัชํ วิตมฺลํ
ธมฺมจกฺขุํ อุทฺปาทิ ยํ กิณฺจิ สมฺทฺยธมฺมํ สทฺพํ ตํ นโรธธมฺมณฺติ ๕

อด โข ปาตฺลิปฺุตฺตโก เสฏฺฐิ ปณฺจมตฺตานิ สกฺกฺสตานิ ปุโรโต อฺยโยเซตฺวา สยํ ปจฺจโต คจฺจนฺโต
ปาตฺลิปฺุตฺตสฺส อวิทฺเฐ เทวธาปฺเถ รุตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทวโจ อโย โข, ตาต นาคเสน, อโสกา
รามสฺส มคฺโค, อิทํ โข, ตาต, อมฺหากํ กมฺพลรตฺนํ โสฬสทฺตํ อายาเมน, อฏฺฐทฺตํ วิตฺถาเรน, ปฏฺฐิคฺคณ

หาหิ โข, ตาด, อิหํ กมฺพลรตนํ อนุกรมป์ อุปาทยาดิ ๕ ปฏิกคณฺหสิ โข อายสมฺมา นาคเสนํ ตํ กมฺพล
รตนํ อนุกรมป์ อุปาทย ๕ อถ โข ปาตลิสฺสุตตโก เสฏฺฐิ อตตมโน อุทฺคโค ปมฺหิโต ปิตฺติสมนสฺสชาโต อาย
สมฺมุตํ นาคเสนํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ ๕

๑๙. อถ โข อายสมฺมา นาคเสนํ เยน อโสการวโม เยนายสมฺมา ธมฺมรฺกฺขิตโต เตนฺอุปสงฺกมิ, อุปสง
กมิตฺวา อายสมฺมุตํ ธมฺมรฺกฺขิตโต อภิวาเทตฺวา อตตโน อาคตฺการณํ กถตฺวา อายสมฺโต ธมฺมรฺกฺขิตตฺส สนฺติ
เก เตปิฏกํ พุทฺธวณฺเณ เอกเนว อุทฺเทเสน ตีหิ มาเสหิ พยฺยชนโส ปริยาปฺนิตฺวา ปน ตีหิ มาเสหิ
อตุตฺโส มนฺสากาลิ ๕

อถ โข อายสมฺมา ธมฺมรฺกฺขิตโต อายสมฺมุตํ นาคเสนํ เอตทวโจ เสยฺยถาปิ, นาคเสน, โคปาลโก
คาโว รฺกฺขิต, อดฺญฺเย โครสํ ปริภุญฺชนติ ๕ เอวเมว โข, ตฺวํ นาคเสน, เตปิฏกํ พุทฺธวณฺเณ ธาเรนฺโตปิ น
ภาสิ สามณฺญสฺสชาติ ๕ โหตุ, ฆนฺเต, อลํ เอตตฺเกนาติ ๕ เตเนว ทิวสฺภาเคน เตน รตฺติภาเคน สห ปฏิสฺม
ภิทาหิ อรหฺตํ ปาปฺนติ, สห สจฺจปฺปฏิเวธเน อายสมฺโต นาคเสนสฺส สพฺเพ เทวา สาธฺการมฺหํสฺ, ปฺจฺวี อุ
นาหิ, พรหฺมาณเณ อปฺโฝณฺณสฺ, ทิพฺพานิ จนฺทนจฺจนฺณานิ ทิพฺพานิ จ มฺนทาวรฺพฺพานิ อภิปฺวสฺสิสฺ ๕

๒๐. เตน โข ปน สมฺเยน โภกฺขิสฺตา อรหฺนฺโต หิมวฺนเต ปพฺพเต รฺกฺขิตตฺเล สนฺนิปาติตฺวา อายสม
โต นาคเสนสฺส สนฺติเก พุตฺติ ปาเหลํ อาคจฺจตุ นาคเสน, ทสฺสนกามาติ มยํ นาคเสนนฺติ ๕ อถ โข อายส
มา นาคเสนํ พุตฺตสฺส วณฺเณ สุตฺวา อโสการวเม อนฺตรหิโต หิมวฺนเต ปพฺพเต รฺกฺขิตตฺเล โภกฺขิสฺตานํ อรหฺน
ตานํ ปฺรโต ปาตฺรโหสิ ๕

อถ โข โภกฺขิสฺตา อรหฺนฺโต อายสมฺมุตํ นาคเสนํ เอตทวโจ เอส โข, นาคเสน, มลฺลินโท ราช
ภิกฺขุสงฺฆํ วิหเจติ วาทปฏฺิวาเทเน ปณฺหปฺจจฺนาย ๕ สาธุ, นาคเสน, คจฺจ ตฺวํ มลฺลินทํ ราชานํ ทเมหิตี ๕
ติฏฺฐตุ, ฆนฺเต, เอโก มลฺลินโท ราชสา สจ, ฆนฺเต, สคฺลชฺมพฺุทฺตีป ราชานอ อาคนฺตฺวา มํ ปณฺหํ ปฺจฺเจยฺย
สพฺเพ, ตํ วิสฺซฺเชตฺวา สมฺปทาเลสฺสामी, คจฺจถ โว, ฆนฺเต, อจฺจมฺภิทา สาคฺลนฺครนฺติ ๕ อถ โข เถวรา ภิก
ชู สาคฺลนฺครํ กาสาวรฺปฺชฺไซตํ อิลิวาตปฏฺิวาตํ อํกฺสฺ ๕

๒๑. เตน โข ปน สมฺเยน อายสมฺมา อายฺปาโล สงฺเขยฺยปฺริเวณํ ปฏฺิวสฺติ ๕ อถ โข มลฺลินโท ราช
อมจฺเจ เอตทวโจ รมนฺเีย วต โภ โทสิทา รตฺติ, กนฺนุชฺชช สมณํ วา พฺรารมณํ วา อุปสงฺกเมยฺยาม
สากจฺจนาย ปณฺหปฺจจฺนาย, โภ มยา สหฺธิ สลฺลปิตฺตุ อฺุสฺสหฺติ กงฺขํ ปฏฺิวินฺตฺนฺติ ๕ เอวํ วุตฺเต ปณฺจสฺตา
โยนกา ราชานํ มลฺลินทํ เอตทวโจ อตฺถิ, มหาราช, อายฺปาโล นาม เถโร เตปิฏโก พุทฺธสฺสโต อาคตฺคาโม,
โส เอตฺรหิ สงฺเขยฺยปฺริเวณํ ปฏฺิวสฺติ คจฺจ, ตฺวํ มหาราช, อายสมฺมุตํ อายฺปาโล ปณฺหํ ปฺจฺจสฺสฺติ ๕ เตนหิ
ภณฺ, ฆนฺตสฺส อาโรเจถาติ ๕

อถ โข เนมิตฺติโก อายสมฺโต อายฺปาโลสฺส สนฺติเก พุตฺติ ปาเหลสิ ราชสา ฆนฺเต, มลฺลินโท อายสมฺมุตํ
อายฺปาโล ทสฺสนกาโมติ ๕ อายสมฺวาปิ โข อายฺปาโล เอวมาห เตนหิ อาคจฺจตุติ ๕ อถ โข มลฺลินโท
ราชสา ปณฺจมตฺเตหิ โยนกสฺเตหิ ปฺริวฺเต รตฺมาจฺยฺเย เยน สงฺเขยฺยปฺริเวณํ เยนายสมฺมา อายฺปาโล เตนฺอุปสง
กมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺมา อายฺปาเลน สหฺธิ สมฺโมทิ, สมฺโมทนฺนํ กถํ สารานฺนํ วิตฺติสาริตฺวา เอกมฺนฺตํ
นสิทฺติ, เอกมฺนฺตํ นสิทฺติโน โข มลฺลินโท ราชสา อายสมฺมุตํ อายฺปาโล เอตทวโจ กิมตฺถิยา ฆนฺเต อายฺปาโล ตฺม
หากํ ปพฺพชฺชา โภ จ ตฺมหากํ ปรมตฺถโถติ ๕ เถโร อาท ธมฺมจฺริยสมจฺริยตฺถา โข มหาราช, ปพฺพชฺชา,
สามณฺญมฺลํ โข ปน อมฺหากํ ปรมตฺถโถติ ๕ อตฺถิ ปน, ฆนฺเต, โภจิ คิหิปี ธมฺมาจฺริ สฺมจฺริตี ? อาม,
มหาราช, อตฺถิ คิหิปี ธมฺมาจฺริ สฺมจฺริ, ภควติ โข, มหาราช, พารานฺลยิ อิลิปฺตเน มิคทาเย ธมฺมจฺกํ
ปวตฺเตนเต อญฺจารสฺนํ พรหฺมโกฏฺฐิณํ ธมฺมาภิสฺมโย อโหสิ, เทวตฺวานํ ปน ธมฺมาภิสฺมโย คณฺนปถํ วีตฺว
โต, สพฺเพ เต คิหิภูตา, น ปพฺพชฺธา ๕

ปุ่น จ ปรี, มหาราช, ภควตา โข มหาสมยสุตตนเต เทลียมานะ, มหามงคลสุตตนเต เทลียมานะ, สวมจิตตปริยายสุตตนเต เทลียมานะ, ราชโวลวาทสุตตนเต เทลียมานะ, ปราภาวสุตตนเต เทลียมานะ, คณนปถั
 วิตตวตทานั เทวตทานั ธมฺมาภิสสมโย อโหสิ, สพุเพ เต คีทิกฺวตา, น ปพพชิตาตี ๔ เตนหิ, ภนเต อายุपाल,
 นรตติกา ตุมหากั ปพพชา, ปุพเพ กตสฺส ปาปกมมสฺส นิสฺสนแทน สมณสฺสกุยปฺตติยา ปพพชนติ อุตฺตงกา
 นิ จ ปริหรนฺติ ๔ เย โข เต, ภนเต อายุपाल, ภิกฺขุ เอกาสนิกา, นฺน เต ปุพเพ เปรสั โภคหารวกา
 โจรา, เต เปรสั โภค อจฺฉินฺทิตฺวา ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนแทน เอตฺรหิ เอกาสนิกา ภวนฺติ, น ลภนฺติ กา
 เลน กาลั ปริภุญฺชิตุํ, นตฺติ เตสั สีสั, นตฺติ ตโป, นตฺติ พุรหมจฺริยั ๔ เย โข ปน เต, ภนเต อายุपाल,
 ภิกฺขุ อพฺโปกาลิกา, นฺน เต ปุพเพ คามฆาตกา โจรา, เต เปรสั เคหาณี วินาเสตฺวา ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺ
 สนแทน เอตฺรหิ อพฺโปกาลิกา ภวนฺติ, น ลภนฺติ เสนาสนานานิ ปริภุญฺชิตุํ, นตฺติ เตสั สีสั, นตฺติ ตโป,
 นตฺติ พุรหมจฺริยั ๔ เย โข ปน เต, ภนเต อายุपाल, ภิกฺขุ เนสฺซชิกา, นฺน เต ปุพเพ ปนฺทูลกา โจรา,
 เต เปรสั ปถิกเ ชเน คเหตฺวา พนฺธิตฺวา นิสฺสาเปนฺติ ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนแทน เอตฺรหิ เนสฺซชิกา ภวน
 ติ, น ลภนฺติ เสยฺยั กปเปตฺตุํ, นตฺติ เตสั สีสั, นตฺติ ตโป, นตฺติ พุรหมจฺริยนฺติ อาห ๔

เอวั วุตเต อายสฺมา อายุपालิ ตุนฺหิ อโหสิ, น กิจฺจि ปฏิภาสิ ๔ อถ โข ปณฺจสตา โยนกา
 ราชานั มิลินฺทึ เอตทโวจฺ ปณฺทิตฺ, มหาราช, เถโร, อปิจ โข อวิสารโท น กิจฺจิ ปฏิภาสตีติ ๔

อถ โข มิลินฺโท ราชายสฺมมฺหํ อายุपालั ตุนฺหิภูตึ ทิสฺวา อปโผฏฺเฐตฺวา อุกฺกุฏฺฐิ กตฺวา โยนเก
 เอตทโวจ ตฺวจฺฉเ วต โภ ชมพฺพึโป, ปลาไป วต โภ ชมพฺพึโป, นตฺติ โภจि สมเณ วา พุราหมเณ วา,
 โย มยา สทฺธี สมลปิตุํ อุตฺสทติ กงฺขั ปฏฺิวเนตฺนฺติ ๔

๒๒. อถ โข มิลินฺทสฺส รณฺโถ สพุพฺ ตึ ปรีสิ ออนุโวลเณตสฺส อภิเต อมงฺกุเต โยนเก ทิสฺวา
 เอตทโหสิ นิสฺสัสสั อตฺติ มณฺเญ อณฺโเว โภจิ ปณฺทิตฺ ภิกฺขุ, โย มยา สทฺธี สลลปิตุํ อุตฺสทติ, เยนเเม
 โยนกา น มงฺกุตฺตาตี ๔ อถ โข มิลินฺโท ราชาย โยนเก เอตทโว อตฺติ, ภน, อณฺโเว โภจิ ปณฺทิตฺ ภิกฺขุ,
 โย มยา สทฺธี สลลปิตุํ อุตฺสทติ กงฺขั ปฏฺิวเนตฺนฺติ ๔

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา นาคเสโน สมณคณปริวฺโต สงฺฆิ คณิ คณาจฺริโย ฉาโต ยสฺสสิ
 สาธฺสมมโต พุทฺชนสฺส ปณฺทิตฺ พยตโต เมธาวี นิปุโณ วิญญู วิภาวึ วินิตโต วิสารโท พุทฺสโต เตปิฏโก
 เวทฺศุ ปภินนพฺพุธิมา อาคตาคโม ปภินนปฏิสมฺภิทो นวฺงคชินสฺตฺถุสฺสาสนเณ ปรียตฺติอโร ปารมิปปตโต ชินว
 จเน ธมฺมตฺตเทสนาปฏิเวธกฺุสโล อภฺชยวิจิตฺรปฏิภาโณ จิตฺรกถิ กฺลยณวากฺกโรน ทูรลโต ทูปฺปสฺสโท ทู
 รุตฺตรโร ทูรวารโณ ทุนฺหิวารโณ, สาคโร วิย อุกฺโขโภ, คิริราชา วิย นิจฺจโล, รณฺเญชฺโห ตโมนฺโท ปภงฺกรโร
 มหากถิ ปฺรคณิคณมตฺตโน ปฺรตติตฺถิมทฺทโน ภิกฺขุณั ภิกฺขุณินั อุปาสกานั อุปาลิกานั ราชัน ราชมฺหามต
 ตานั สกฺกโต ครุกโต มานีโต ปฺฐิตโต อปฺจิตโต ลากิ จีวรปิตฺทปาทเสนาสนคิลาณปจฺจยเณสฺซชฺชปรีกฺษาธารานั
 ลากคคยสคคปฺตโต วุทฺธานั วิญญูณั โสตฺวาธานเณ สมณนาคตานั สนฺทสฺเสนโต นวฺงคั ชินสาสนรตนั,
 อุปทิสฺสนโต ธมฺมมคคั, ธารเณโต ธมฺมปฺปชฺชิตุํ อุตฺสาเปนโต ธมฺมยุปฺ, ยชนโต ธมฺมยาคั, ปคคณฺหนโต
 ธมฺมทฺชั, อุตฺสาเปนโต ธมฺมเกตฺตุํ, ธเมนโต ธมฺมสงฺขั, อาหนนโต ธมฺมเมวริ, นทนโต สีหนานั, คชฺชนโต
 อินฺทคชฺชิตฺ, มฺตรคิรคชฺชิตฺเตน ฉฺยณวรวิชฺชจาลปรีเวธิตฺเตน กรุณฺชาลภาวิตฺเตน มหตา ธมฺมมาตเมเมเนน สกฺกโลก
 มภิตปฺปนโต คามนิกมราชานีสฺ จาริกิ จรมาโน ออนุปฺพเพน สาคลนคฺร ออนุปฺตโต โหตี ๔ ตฺตร สฺทึ
 อายสฺมา นาคเสโน อสตีตยา ภิกฺขุสฺทสฺเสหิ สทฺธี สงฺเขยฺยปรีเวเณ
 ปฏฺิวสตี ๔ เตนาทู โปราธนา

พุทฺสฺสโต จิตตกถิ,	นิปุโณ จ วิสารโท,
สามายิกิ จ กุสโล,	ปฏิภาเณ จ โภริโท ๔
เต จ เตปิฏกา ภิกฺขุ,	ปณฺจนิภายิกานิ จ,
จตฺตนิภายิกิ เจา,	นาคเสนั ปฺรกรฺขุ ๔

คมภีรปณฺเฑ เมธาวี,	มคคามคคฺคสฺส โกวโก,
อตุตตมถํ อนุปรตฺโต,	นาคเสนโน วิสารโร ๕
เตหิ ภิกขุหิ ปริวฺโต,	นินฺเฎหิ สจฺจวาหิ,
จรฺนโต คามนิกมํ,	สาคลํ อุปสงฺกมิ ๕
สงฺเขยฺยปรีเวณฺสฺมึ,	นาคเสนโน ตทา วลี,
กเถติ โส มนุสฺเสหิ,	ปพฺพเต เกสรี ยถาติ ๕

๒๓. อถ โข เทวมนฺตโย ราชานํ มลลินทํ เอตทโวจ อากเมหิ, ตวํ มหาราช อตฺถิ, มหาราช, นาคเสนโน นาม เถโร ปณฺหิตโต พยฺโต เมธาวี วินฺโต วิสารโท พุสฺสโต จิตฺรภถิ กลยถนปฏิภาโน อตฺถณฺม มนฺริตฺตปฏิภาณปฏิสฆภาสฺส ปารมิปฺตโต, โส เอตฺรหิ สงฺเขยฺยปรีเวณฺ ปฏิวฺสตี, คจฺน, ตวํ มหาราช, อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ ปณฺหํ ปุจฺจสฺส, อุตฺสฺสหตี โส ตยา สทฺธิ สลฺลปิตุํ กงฺขํ ปฏิวินฺตุนตี ๕ อถ โข มลลินทสฺส ญฺเฎ สหสา นาคเสนโต สทฺทํ สุตฺวาว อหุเทว ภยํ, อหุเทว จมฺภิตตฺตํ, อหุเทว โลมฺหํโส ๕ อถ โข มลลินโท ราชา เทวามนฺตยํ เอตทโวจ อุตฺสฺสหตี โภ นาคเสนโน ภิกขุ มया สทฺธิ สลฺลปิตฺตุนตี? อุตฺสฺสหตี, มหาราช, อปิ อินฺททยมวฺรณฺเฎเวรชฺาปตี สฺยาม สนฺตฺลิตฺตโลกปาเลหิปี ปิตฺติปตามเหน มหาพรหฺมณาปี สทฺธิ สลฺลปิตุํ กิมงฺคํ ปน มนุสฺสญฺเฎนาตี ๕

อถ โข มลลินโท ราชา เทวามนฺตยํ เอตทโวจ เตนหิ ตวํ เทวามนฺตย, ภทฺนตฺสสฺส สนฺตฺเตก พุตฺตํ เปเสหิ ตี ๕ เอวํ เทวาตี โข เทวามนฺตโย อายสฺมโต นาคเสนสฺส สนฺตฺเตก พุตฺตํ ปาเลหิ ราชา, ภนฺเต, มลลินโท อายสฺมณฺตํ ทสฺสทฺทาโมตี ๕ อายสฺมาปี โข นาคเสนโน เอวมาท เตนหิ อากจฺจตฺตตี ๕

อถ โข มลลินโท ราชา ปณฺจมตฺเตหิ โยนกลตฺเตหิ ปริวฺโต ทรวรมารุยฺห มหตา พลกาเยน สทฺธิ เยน สงฺเขยฺยปรีเวณฺ เยนายสฺมา นาคเสนโน เตนุปรสงฺกมิ ๕ เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา นาคเสนโน อสตีตี ยา ภิกขุสทฺสเสหิ สทฺธิ มณฺทลมาเล นิลินฺโน โหตี ๕ อทฺสฺสา โข มลลินโท ราชา อายสฺมโต นาคเสนสฺส ปรีสตี ทูรโตว, ทิสฺวาน เทวามนฺตยํ เอตทโวจ กสฺเสสา เทวามนฺตียา มหตี ปรีสาตี? อายสฺมโต โข, มหาราช, นาคเสนสฺส ปรีสาตี ๕

อถ โข มลลินทสฺส ญฺเฎ อายสฺมโต นาคเสนสฺส ปรีสตี ทูรโตว ทิสฺวา อหุเทว ภยํ, อหุเทว จมฺภิตตฺตํ, อหุเทว โลมฺหํโส ๕ อถ โข มลลินโท ราชา ชคฺคปริวาริตโต วีย คโซ คุรฺพปริวาริตโต วีย นาโค, อชฺครปริวาริตโต วีย โกตฺถุโก มหีสปริวฺโต วีย อจฺโน, นาคานุปรโต วีย มณฺทโก, สตฺถุณานุปรโต วีย มิโค, อหิตฺตฺตฺทิกสฺมาคโต วีย ปนฺนโก, มชฺชารสฺมาคโต วีย อุนฺทูโร, ญฺเฎเวชฺชสฺมาคโต วีย ปีสาโจ, ราหุ มชฺคโต วีย จนฺโท, ปนฺนโก วีย ปิพฺนตฺรคโต, สกุณฺโณ วีย ปณฺจจรนฺตฺรคโต, มจฺโจ วีย ชาลนฺตฺรคโต, วาพฺพนมฺนุปรวิฏฺฐโร วีย ปุริโส, เวสฺสวณฺาปฺราธโก วีย ยโก, ปรีกฺษิณายโก วีย เทวปฺตโต ภีโต อพฺพิคโค อุตฺรสฺโต สวีคโค โลมฺหญฺฐฺสาโต วิมฺโน ทุมมโน ภนฺตจิตฺโต วิปริตฺตมานโส มา มํ อยํ ปรีชโน ปรีภวิตี สตี อฺปฺญฺฐฺเปตฺวา เทวามนฺตยํ เอตทโวจ มา โข, ตวํ เทวามนฺตย, อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ มยฺหํ อจฺจิกเขยฺยาสี อนกฺขาตฺตญฺเฎวาทํ นาคเสนํ ชานิสฺสามีตี ๕ สาธุ, มหาราช, ตวญฺเฎว ชานาหีตี ๕

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา นาคเสนโน ตสฺสา ภิกขุปริสาย ปฺรโต จตฺตาฬีสาย ภิกขุสทฺสฺสาณํ นวกฺตโร โหตี ปจฺจโต จตฺตาฬีสาย ภิกขุสทฺสฺสาณํ วุฑฺฒตโร ๕

อถ โข มลลินโท ราชา สทฺพฺทํ ตํ ภิกขุสงฺฆํ ปฺรโต จ ปจฺจโต จ มชฺฌโต จ อนฺวิโลเกนโต อทฺทสา โข อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ ทูรโตว ภิกขุสงฺฆสฺส มชฺฌเณ นิลินฺนํ เกสฺรสีหํ วีย วิคตภยเกวํ วิคตโลมฺหํสํ วิคตภยสารชฺชํ, ทิสฺวาน อากาเรเนว อณฺณาสิ เอโส โข เอตฺถ นาคเสนโต ๕

อถ โข มลลินโท ราชา เทวามนฺตยํ เอตทโวจ เอโส โข, เทวามนฺตย, อายสฺมา นาคเสนโต ๕ อาม, มหาราช, เอโส โข นาคเสนโน, สฺมฺมจฺจ โข, ตวํ มหาราช นาคเสนํ อณฺณาसीตี ๕ ตโต ราชา ตฺวญฺเฎว อโหสิ

อนกษาโตว มยา นาคเสโน อดญาโตติ ๔ อด โข มิลินทสฺส รวฺโณ อายสฺมุนต์ นาคเสนํ ทิสฺวาว อหุเทว ภัยํ, อหุเทว ฌมฺภิตคฺคตํ, อหุเทว โลมทํโสติ ๔

เตนาหุ

จรณน จ สมฺปนฺน,	สุทนต์ อุตตเม ทเม,
ทิสฺวาว ราชา นาคเสนํ,	อิทํ วจนมพฺรวิ ๔
กถิกา มยา พหุ ทิจฺจจา,	สากจฺจนา โอสฺสฺวา พหุ,
น ตาทิลํ ภัยํ อาสิ,	อชฺช ตาโส ยถา มม ๔
นิสฺสํสยํ ปราชโย,	มม อชฺช ภวิสฺสติ,
ชโย จ นาคเสนสฺส,	ยถา จิตฺตํ น สณฺจิตฺตุนติ ๔

พาหิรกถา นิฏฺจิตา ๔

๒-๓. มิลินทปญฺโห

๑. มหาวคฺโค

๑.ปญฺญตฺติปญฺโห

๑.อด โข มิลินโท ราชา เยนายสฺมา นาคเสโน เตนุปลสงฺกมิ, อุปสงฺกमितฺวา อายสฺมตฺตา นาคเสนน สทฺธิ สมฺโมทํ, สมฺโมทนํยํ กถํ สาราณํยํ วีติสฺวเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทํ ๔ อายสฺมาปิ โข นาคเสนํ ปฏิสฺสม โมทนํเยเนว มิลินทสฺส รวฺโณ จิตฺตํ อาราเธสิ ๔ อด โข มิลินโท ราชา อายสฺมุนต์ นาคเสนํ เอตทโวจ กถํ ภทฺนโต ญายติ, กิณาโมสิ ฆนฺเตติ? นาคเสนโต โข อหํ มหาราช, ญายามิ, นาคเสนโต โข มํ, มหาราช, สพฺรหมจาร์ สฺมฺทาจรฺนติ, อปิจ มาตาปิตโร นามํ กโรนฺติ นาคเสนโต วา สุรเสนโต วา วีรเสนโต วา สีหเสนโต วา, อปิจ โข มหาราช สงฺขา สมณฺญา ปญฺญตฺติโวหาโร นามมตฺตํ ยทิตํ นาคเสนโต น เหตุตา ปุคฺคโล อุปฺลพฺทตฺติ ๔

อด โข มิลินโท ราชา เอวมาท สฺถนฺนตฺตฺตฺ เม โภจนโต ปญฺจสฺตา โยนกา อสฺตีตฺสทฺสสา จ ภิกฺขุ, อยํ นาคเสนํ เอวมาท น เหตุตา ปุคฺคโล อุปฺลพฺทตฺติ, กถลํ นุ โข ตทภินฺนุทิตฺตุนติ ๔ อด โข มิลินโท ราชา อายสฺมุนต์ นาคเสนํ เอตทโวจ สเจ, ฆนฺเต นาคเสน, ปุคฺคโล นุปลพฺทติ, โภ จรฺทํ ตุมหากํ จิวฺรปิตฺตฺตฺ ปาตเสนาสนคฺคิลาณปฺปจฺยเกสฺชชปฺริกฺขารํ เทติ, โภ ตํ ปฺริกฺขชฺติ, โภ สิลํ รกฺชติ, โภ กาวนมนฺนุชฺชติ, โภ มคฺคผลนินฺพพานานํ สจฺฉิกโรติ, โภ ปาณํ หนติ, โภ อทินฺนํ อาทียติ, โภ กามสฺมุจฺจจาจารํ จรติ, โภ มุสา ฆนฺติ, โภ มชฺชํ ปิวติ, โภ ปญฺจานนฺตรียกมฺมํ กโรติ, ตสฺมา นตฺถิ กุสฺลํ, นตฺถิ อกุสฺลํ, นตฺถิ กุสฺลภา กุสฺลนํ กมฺมานํ กตฺตา วา กาเรตฺตา วา, นตฺถิ สุกฺกทฺทกฺกฺกานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก, สเจ ฆนฺเต นาคเสน, โย ตุมเห มาเรติ, นตฺถิ ตสฺสาปิ ปาณาติปาโต, ตุมหากมฺปิ, ฆนฺเต นาคเสน, นตฺถิ อาจริโย, นตฺถิ อุปฺชฌาโย, นตฺถิ อุปฺสมฺปทา ๔ นาคเสนโต มํ, มหาราช, สพฺรหมจาร์ สฺมฺทาจรฺนตฺติ ยํ เวทสิ, กตฺโม เอตฺถ นาคเสน? กิณฺนุ โข, ฆนฺเต, เกสา นาคเสนโต? น ทิ มหาราชชาติ ๔ โลมมา นาคเสนโต? น ทิ มหาราชชาติ ๔ นขา ๔เปฯ ทนฺตา ๔เปฯ ตโจ ๔เปฯ มลล์ ๔เปฯ นหารู ๔เปฯ อฏฺฐิ ๔เปฯ อฏฺฐิมิณฺช ๔เปฯ วกฺกํ ๔เปฯ ทหฺย ๔เปฯ ยกฺนํ กิโลมิกํ ๔เปฯ ปิทกํ ๔เปฯ ปปฺพาลํ ๔เปฯ อนฺตํ ๔เปฯ อนฺตคฺคณํ อฺทริย ๔เปฯ กริลล์ ๔เปฯ ปิตฺตํ ๔เปฯ เสมทํ ๔เปฯ ปุพฺโพ ๔เปฯ โลหิตํ เสโท ๔เปฯ เมโท ๔เปฯ อสฺสุ ๔เปฯ วสา ๔เปฯ เขโพ ๔เปฯ สิงฺฆานิกา ๔เปฯ ลลิกา ๔เปฯ มุตฺตํ ๔เปฯ มตฺถเกมตฺถลฺลคฺคํ นาคเสนโต? น ทิ มหาราชชาติ ๔ กิ นุ โข ฆนฺเต รูปี นาคเสนโต? น ทิ มหาราชชาติ ๔ เวทนา นาคเสนโต? น ทิ มหาราชชาติ ๔ สณฺญา นาคเสนโต ๔ น ทิ มหาราชชาติ ๔ สงฺขารา นาคเสนโต ๔ น ทิ มหาราชชาติ ๔ วิญฺญาณํ วา นาคเสนโต ๔ น ทิ มหาราชชาติ ๔ กิ ปน ฆนฺเต รูปเวทนาสณฺญาสงฺขารวิ

ณญาณ นาคเสนไนติ ๔ น ทิ มหาราชาติ ๔ ก็ ปน ภาเนเต อดญตร รูปเวทนาสณณาสงขารวิณญาณ
นาคเสนไนติ ๔ น ทิ มหาราชาติ ๔ ตมห์ ภาเนเต ปุจจนโต ปุจจนโต น ปสฺสามิ นาคเสน ๔ นาคเสนสท
โท เยว นุ โข ภาเนเต นาคเสนไนติ ๔ น ทิ มหาราชาติ ๔ โก ปเนตถ นาคเสน อลิกิ ตฺว ภาเนเต ภาส
สิ มุสสาวาทิ นตถิ นาคเสนไนติ ๔

อด โข อายสฺสาม นาคเสน มลिनหิ ราชานํ เอตทโวจ ตฺว โขสิ มหาราช ขตติยสุขุมาลอ อจจนต
สุขุมาลอ ตสฺส เต มหาราช มชฺฌนทิกสมยํ ตตตตาย ภูมียา อุดฺหญย วาลิกาย ชราย สกฺขรภถลิกาย มท
ทิตฺวา ปาเทนาจจนตสฺส ปาทา รุชฺชนติ กาโย กิลมติ จิตตํ อุพฺพณฺณติ ทฺวชฺสทคตํ กายวิณญาณํ อุป
ปชฺชติ ก็ นุ โข ตฺว ปาเทนาคโตสิ อฺุทาทุ วาหเนนาติ นาทํ ภาเนเต ปาเทนาจจนามิ รณนาทํ อาคโตสฺมี
ติ ๔ สเจ ตฺว มหาราช ภาเนนาคโตสิ รถํ เม อโรเจหิ ก็ นุ โข มหาราช อีสฺวา รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔
อกโข รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ จุกานํ รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ รปญฺชวํ รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ รทณฺท
โก รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ ยฺุคํ รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ รสฺมิโย รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ ปโตทลภูฏิ รโถติ น
ทิ ภาเนเตติ ๔ ก็ นุ โข มหาราช อีสฺวาอกฺขจกฺกรถปญฺชวรทณฺทยุครสฺมิปโตทา รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ ก็
ปน มหาราช อดญตร อีสฺวาอกฺขจกฺกรถปญฺชวรทณฺทยุครสฺมิปโตทา รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ ตมห์
มหาราช ปุจจนโต ปุจจนโต ปสฺสามิ รถํ ๔ รทสทโทเยว นุ โข มหาราช รโถติ น ทิ ภาเนเตติ ๔ โก ป
เนตถ รโถ อลิกิ ตฺว มหาราช ภาสสิ มุสสาวาทิ นตถิ รโถ ตฺวสิ มหาราช สกฺกชมพฺพทึเป อคฺคราชา กสฺส
ปน ตฺว ภายิตฺวา มุสสาวาทิ ภาสสิ สฺถนฺนตฺ เม โภเนโต ปญฺจสตา โยนกา อสฺตีตฺสทสฺสา จ ภิกฺขุ อยํ มิ
ลินฺโท ราชา เอวมาห รณนาทํ อาคโตสฺมีติ สเจ ตฺว มหาราช ภาเนนาคโตสิ รถํ เม อโรเจหิติ วุตฺโต
สมานอ รถํ น สมฺปาเทติ กสฺล นุ โข ตทภินฺนทิตฺนติ ๔ เอวํ วุตฺเต ปญฺจสตา โยนกา อายสฺมโต นาค
เสนสฺส สาธฺกาวํ ทตฺวา มลिनหิ ราชานํ เอตทโวจ อิทานิ โข ตฺว มหาราช สกฺโกเนโต ภาสสฺสูติ ๔

อด โข มลินฺโท ราชา อายสฺสมนตํ นาคเสน เอตทโวจ นาทํ ภาเนเต นาคเสน มุสา ภาณามิ
อีสฺวจ ปฏิจจ อกฺขณฺจ ปฏิจจ จุกานํ จ ปฏิจจ รปญฺชวณฺจ ปฏิจจ รทณฺทกณฺจ ปฏิจจ รโถติ สง
ขา สมณฺญา ปณฺณตฺติ โวหาโร นามมตฺตํ ปวตฺตตฺติติ ๔

สาธฺ ข โข ตฺว มหาราช รถํ ชานาลิ เอวเมวโข มหาราช มยหฺมปิ เกเส จ ปฏิจจ โลมา จ ปฏ
ิจจ ๔เปฯ มตถเก มตถลฺงคณฺจ ปฏิจจ รูปณฺจ ปฏิจจ เวทณฺจ ปฏิจจ สณฺณณฺจ ปฏิจจ สงฺขารे จ
ปฏิจจ วิณฺญาณณฺจ ปฏิจจ นาคเสนไนติ ๔ สงฺขา สมณฺญา ปณฺณตฺติ โวหาโร นามมตฺตํ ปวตฺตติ ปรมตถ
โต ปเนตถ ปุคฺคโล นุปลพฺภติ ๔ ภาสิตเมตํ มหาราช วชิราย ภิกฺขุณิยา ภควโต สมฺมุขา

ยถาหิ องคสมฺภารา โหติ สทฺโท รโถ อิติ
เอวํ ชนฺเธสุ สนฺเตสุ โหติ สตฺโตติ สมฺมตฺติติ ๔

อจฺจวีย ภาเนเต นาคเสน อพฺพุติ ภาเนเต นาคเสน อติจิตฺวานิ ปณฺหาปฏิกฺภาณานิ วิสฺชชิตานิ ยทิ
พฺุทฺโธ ติฏฺฐเจยฺย สาธฺกาวํ ทเทยฺย สาธฺ สาธฺ นาคเสน อติจิตฺวานิ ปณฺหาปฏิกฺภาณานิ วิสฺชชิตานีติ ๔
ปณฺณตฺติปณฺโห ปจโม ๔

๒.วสฺสคณนปณฺโห

๒.กตฺวสฺสสิ ตฺว ภาเนเต นาคเสนไนติ ๔ สตฺตวสฺสสิหํ มหาราชาติ ๔ เก เต ภาเนเต สตฺต ตฺว วา
สตฺต คณนา วา สตฺตตติ ๔

เตน โข ปน สมเยน มลินฺทสฺส รณฺโเว สพฺพภารณปฏิมณฺทิตสฺส อลงฺกตปฏิวตฺตสฺส ปจวีย ฉายา
ทิสฺสติ อุกทมณฺเณ จ ฉายา ทิสฺสติ ๔ อด โข อายสฺสาม นาคเสน มลिनหิ ราชานํ เอตทโวจ อยฺนเต
มหาราช ฉายา ปจวีย อุกทมณฺเณ จ ทิสฺสติ ก็ ปน มหาราช ตฺว วา ราชา ฉายา วา ราชติ ๔ อหํ
ภาเนเต นาคเสน ราชา นายํ ฉายา ราชา มํ ปน นิสฺสาย ฉายา ปวตฺตตฺติติ ๔ เอวํ โข มหาราช วสฺसानํ

คณนา สดต น ปนาห สดต ม ปน นิสสาย สดต ปวดตติ ฉายูปม มหาราชาติ ๙ อจฺจริย ฆนเต
นาคเสน อพฺภูต ฆนเต นาคเสน อติจิตฺวานิ ปณฺหปฏิภานานิ วิสฺขุชิตานีติ ๙
วสฺสคณนปญฺโห ทฺติโย ๙

๓.วิมฺสนปญฺโห

๓. ราชฯ อห ฆนเต นาคเสน สลฺลปิสฺสลิ มยา สทฺธินฺติ สเจ ตฺว มหาราช ปณฺทิตฺวาทิ
สลฺลปิสฺสลิ สลฺลปิสฺสามิ สเจ ปน ราชวาทิ สลฺลปิสฺสลิ น สลฺลปิสฺสามีติ ๙ กถ ฆนเต นาคเสน ปณฺทิตา
สลฺลปนฺตตี ๙ ปณฺทิตานํ โข มหาราช สลฺลาเป อาเวจฺจนมฺปิ กยฺริติ นิพฺเพจฺจนมฺปิ กยฺริติ นิคฺคโหติ กยฺริติ
ปฏิกกมฺมํปิ กยฺริติ วิสาโสปี กยฺริติ ปฏิวิสาโสปี กยฺริติ น จ เตน ปณฺทิตา กฺุปฺนฺติ เอว โข มหาราช
ปณฺทิตา สลฺลปนฺตตี ๙ กถ ปน ฆนเต ราชานํ สลฺลปนฺติ ราชานํ โข มหาราช สลฺลาเป เอกํ วตฺถุํ ปฏิ
ชานนฺติ โย ตํ วตฺถุํ วิโลเมติ ตสฺส ทณฺท์ อาณาเปนฺติ อิมสฺส ทณฺท์ ปณฺเถาติ เอว โข มหาราช ราชฯ
นํ สลฺลปนฺตตี ๙ ปณฺทิตฺวาทาห ฆนเต สลฺลปิสฺสามิ น ราชวาทิ วิสฺสุจ ฆนฺโต สลฺลปฺตุ ยถา ภิกฺขุ
ว วา สามเณรณ วา อุปาเสณ วา อารามิเณ วา สทฺธี สลฺลปตี เอว วิสฺสุจ ฆนฺโต สลฺลปฺตุ มา
ภายตฺติ ๙ สฺสุจ มหาราชาติ เถโร อพฺภานุโมหติ ๙

ราชฯ อห ฆนเต นาคเสน ปุจฺฉิสฺสามีติ ๙ ปุจฺฉ มหาราชาติ ๙ ปุจฺฉิตฺสิ เม ฆนเตติ ๙ วิสฺขุชิตํ
มหาราชาติ ๙ ก็ ปน ฆนเต ตยา วิสฺขุชิตนฺติ ๙ ก็ ปน มหาราช ตยา ปุจฺฉิตนฺติ ๙

วิมฺสนปญฺโห ตติโย

๔.อนฺตกายปญฺโห จตฺตโถ ๙

๔. อจ โข มิลินฺทสฺส รณฺเวย เอตทโหสิ ปณฺทิตฺโต โข อัย ภิกฺขุ ปฏิพล มยา สทฺธี สลฺลปิตุํ พฺพ
กานํ จ เม จานานิ ปุจฺฉิตพฺพานิ ภวิสฺสนฺติ ยาว อปุจฺฉิตานิ ยาว ตานิ จานานิ ภวิสฺสนฺติ อถ สุริโย
อถ คมิสฺสตี ยนฺนุนาหํ เสว อนฺเตปุเร สลฺลเปยฺยนฺติ ๙ อจ โข ราชฯ เทวมนฺตียํ เอตทโวจ เตนํหิ ตฺว
เทวมนฺตีย ฆนฺตสฺส อาโรเจยฺยสิ เสว อนฺเตปุเร รณฺญา สทฺธี สลฺลาโป ภวิสฺสตีติ ๙ อิทํ วตฺวา มิลิน
โท ราชฯ อญฺจายาสนา เถโร นาคเสนํ อปุจฺฉิตฺวา รถํ อภิรุทิตฺวา นาคเสนํ นาคเสนํติ สขฺฉายํ กโรน
โต ปกฺกามิ ๙

อจ โข เทวมนฺตโย อายสมฺนตํ นาคเสนํ เอตทโวจ ราชฯ ฆนเต มิลินฺโท เอวมาห เสว อนฺเต
ปุเร รณฺญา สทฺธี สลฺลาโป ภวิสฺสตีติ ๙ สาธฺติ เถโร อพฺภานุโมหติ ๙ อจ โข ตสฺสา รตฺติยา อจฺเจน
เทวมนฺตโย จ อนฺตกาโย จ มงฺกุโร จ สพฺพทินฺโน จ เยน มิลินฺโท ราชฯ เตนฺอุปสงฺกมฺสฺสุ อุปสงฺกมิตฺวา
ราชานํ มิลินฺทํ เอตทโวจํ อากฺขณฺตุ มหาราช ฆนฺโต นาคเสนํติ ๙ อาม อากฺขณฺตฺติ ๙ กิตฺตเกหิ ภิก
ขุหิ สทฺธี อากฺขณฺตฺติ ๙ ยตฺตเก ภิกฺขุ อิจฺฉนฺติ ตตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธี อากฺขณฺตฺติ ๙

อจ โข สพฺพทินฺโน อห อากฺขณฺตุ มหาราช ทสฺหิ ภิกฺขุหิ สทฺธินฺติ ๙ ทฺติยมฺปิ โข ราชฯ อห
ยตฺตเก ภิกฺขุ อิจฺฉนฺติ ตตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธี อากฺขณฺตฺติ ๙ ทฺติยมฺปิ โข สพฺพทินฺโน อห อากฺขณฺตุ
มหาราช ทสฺหิ ภิกฺขุหิ สทฺธินฺติ ๙ ตฺติยมฺปิ โข ราชฯ อห ยตฺตเก ภิกฺขุ อิจฺฉนฺติ ตตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธี
อากฺขณฺตฺติ ๙ ตฺติยมฺปิ โข สพฺพทินฺโน อห อากฺขณฺตุ มหาราช ทสฺหิ ภิกฺขุหิ สทฺธินฺติ ๙ สพฺโพนํ ปนาย
สกกาวโร ปฏิยาทิตฺ อหํ ภณามิ ยตฺตเก ภิกฺขุ อิจฺฉนฺติ ตตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธี อากฺขณฺตฺติ ๙ อัย ฆนเต
สพฺพทินฺโน อณฺฎฎา ภณนฺติ ก็ นุ มยํ นปฺปฏิพลา ภิกฺขุณํ โภชนํ ทาคฺชนฺติ เอวํ วตฺเต สพฺพทินฺโน มงฺกุ
อโหสิ ๙

อจ โข เทวมนฺตโย จ อนฺตกาโย จ มงฺกุโร จ เยนายสมฺมา นาคเสนํ เตนฺอุปสงฺกมฺสฺสุ อุปสงฺกมิต
วา อายสมฺนตํ นาคเสนํ เอตทโวจํ ราชฯ ฆนเต มิลินฺโท เอวมาห ยตฺตเก ภิกฺขุ อิจฺฉนฺติ ตตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ

สทุธิ อากจณตฺตติ ๔ อถ โข อายสฺมา นาคเสน โปพฺพนฺทสมยํ นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย อสฺตียา ภิกฺขุ สทสฺเสทํ สทุธิ สาคลํ ปาวลิตฺ ๔

อถ โข อนนฺตกาโย อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ นิสฺสาย อากจณฺโตนฺ อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทโวจ ภาเนต นาคเสน ยํ ปเนตํ พฺวสิ นาคเสนฺติ กตโม เอตถ นาคเสนฺติ เถโร อาท โก ปเนตถ นาคเสนฺติ มณฺณสฺตี ๔ โย โส ภาเนต อพฺภาเนตฺเร วาโต ชิโว ปวิสฺติ จ นิกฺขมฺติ จ โส นาคเสนฺติ มณฺณวามิตฺ ๔ ยทํ ปเนโส วาโต นิกฺขมิตฺวา น ปวิสฺเสย ปวิสฺติวา น นิกฺขเมยฺย ชิเวยฺย นุ โข โส ปวิสฺติ น ทิ ภาเนตติ ๔ ย ปนิเม สงฺฆมกา สงฺขํ ฆเมฺหนฺติ เตลล์ วาโต ปุณ ปวิสฺตีติ ๔ น ทิ ภาเนตติ ๔ ย ปนิเม วัสมกา วัสํ ฆเมฺหนฺติ เตลล์ วาโต ปุณ ปวิสฺตีติ ๔ น ทิ ภาเนตติ ๔ ย ปนิเม ลิงฺคมกา ลิงฺคํ ฆเมฺหนฺติ เตลล์ วาโต ปุณ ปวิสฺตีติ ๔ น ทิ ภาเนตติ ๔ อถ กิสฺส ปนฺ เตน น มรณฺตีติ ๔ นาทํ ปฏฺิพลํ ตยา วาทินา สทุธิ สลลปิตฺ สาคฺ ภาเนต อตถํ ชปฺเปทิตฺ ๔ เนโส ชิโว อสฺสาสปฺสสาสา นามเต กายสงฺขาราทิ เถโร อภิธมฺมกถํ กเถสิ ๔ อถ อนนฺตกาโย อุปาสกตฺตณฺจ ปฏฺิวเทสฺตีติ ๔
อนนฺตกายปญฺโห จตฺตโก ๔

๕.ปพฺพชาปญฺโห

๕.อถ โข อายสฺมา นาคเสนํ เยน มิลินฺทสฺส รณฺโณ นินฺเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสีทํ ๔ อถ โข มิลินฺโท ราชา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ สปริสํ ปณีเตน ชาทนีเยน โภชนีเยน สทฺตฺตา สนฺตปฺเปตฺวา สมฺปวารตฺวา เอกเมกํ ภิกฺขุณํ เอกเมเกน ทสฺสยฺเคน อจฺฉาเทตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ ติจิวฺเรน อจฺฉาเทตฺวา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทโวจ ภาเนต นาคเสน ทสทํ ภิกฺขุทํ สทุธิ อิต นิสฺสีท อวเสสา คจณฺตฺตติ ๔

อถ โข มิลินฺโท ราชา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ ภูตฺตาวี โอนีตปตฺตปาถนี วิทิตฺวา อนุถตฺรํ นิจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมณฺตํ นิสฺสีทํ ๔ เอกมณฺตํ นิสฺสินฺ โข มิลินฺโท ราชา อายสฺมณฺตํ นาคเสนํ เอตทโวจ ภาเนต นาคเสน กิมทํ โหติ ภาสลฺลาไปตี ๔ อตเถน มยํ มหาราช อตถิกา อตเถ โหตุ ภาสลฺลาไปตี ๔

ราชา อาท กิมตฺติยา ภาเนต นาคเสน ตุมหากํ ปพฺพชฺชา โภ จ ตุมหากํ ปรมตฺโถติ ๔ เถโร อาท กินฺติ มหาราช อิทํ ทุกฺข์ นีรฺชเมยฺย อนุถณฺจ ทุกฺข์ น อุปฺปชฺชเยย เอตทตฺถาย มหาราช อมฺหากํ ปพฺพชฺชา อนุปาทา ปรีนิพฺพานํ โข ปน อมฺหากํ ปรมตฺโถติ ๔

กึ ปน ภาเนต นาคเสน สพฺเพ เอตทตฺถาย ปพฺพชนฺตีติ ๔ น ทิ มหาราช เกจฺติ เอตทตฺถาย ปพฺพชนฺติ เกจฺติ ราชานินฺตา ปพฺพชนฺติ เกจฺติ จีวรานินฺตา ปพฺพชนฺติ เกจฺติ อิงฺตฺตา ปพฺพชนฺติ เกจฺติ อาชีวิกตฺถาย ปพฺพชนฺติ ย ปน สมฺมา ปพฺพชนฺติ เต เอตทตฺถาย ปพฺพชนฺตีติ ๔

ตวํ ปน ภาเนต เอตทตฺถาย ปพฺพชฺโตสฺตีติ ๔ อทํ โข มหาราช ททรโก สนฺโต ปพฺพชฺโต น ชานามิ อิมสฺส นามตฺถาย ปพฺพชามิตฺ อปิ จ โข เม เอวํ อโหสิ ปณฺทิตา อิเม สมณฺา สกฺยปฺตฺติยา เต มํ ลิกฺขา เปสฺสนฺตีติ สฺวาทํปี เตทํ ลิกฺขาไปเต ชานามิ จ ปสฺสามิ จ อิมสฺส นามตฺถาย ปพฺพชามิตฺ ๔

กถฺลิลลํ ภาเนต นาคเสนนาตี ๔

ปพฺพชาปญฺโห ปญฺจโม ๔

๖.ปฏฺิสนฺทปญฺโห

๖.ราชา อาท ภาเนต นาคเสน อตถิ โภจิมโต น ปฏฺิสนฺททิตฺติ ๔ เถโร อาท โภจิ ปฏฺิสนฺททิตฺติ โภจิ น ปฏฺิสนฺททิตฺติ ๔ โภ ปฏฺิสนฺททิตฺติ โภ น ปฏฺิสนฺททิตฺติ ๔ สกิลโส มหาราช ปฏฺิสนฺททิตฺติ นิกฺกิลโส น ปฏฺิสนฺททิตฺติ ๔ ตวํ ปน ภาเนต นาคเสน ปฏฺิสนฺททิตฺติ สจ มหาราช สอุปาทาโน ภวิสฺสามิ ปฏฺิสนฺททิตฺติ สจ อนุปาทาโน ภวิสฺสามิ น ปฏฺิสนฺททิตฺติ ๔

กลุโลลลี ภนเต นาคเสนนาติ ๕

ปฏิสนธิปญโ โฉ โฉ ๕

๗.โยนิโสมนสิการปญโ

๗.ราชา อาห ภนเต นาคเสน โย น ปฏิสนทหตี นนุ โส โยนิโส มนสิการเนน น ปฏิสนทหตีติ โยนิโส จ มหาราช มนสิการเนน ปญญาจ จ อญเฑที จ กุสเลที ธมเมหีตี ๕ นนุ ภนเต โยนิโส มนสิการโ วิ เวย ปญญาติ ๕ น ที มหาราช อญเฑ มนสิการโ อญญา ปญญา อิมลั โช มหาราช อเชพทโคดมมห์ สโฏจคทรรฆานมปิ มนสิการโ อตุถิ ปญญา ปน เตลั นตถีตี ๕

กลุโลลลี ภนเต นาคเสนนาติ ๕

โยนิโสมนสิการปญโ สตตโม ๕

๘.มนสิการลक्षणปญโ

๘.ราชา อาห กัลลขโณ ภนเต นาคเสน มนสิการโ กิมลक्षणา ปญญาติ ๕ อุหนลक्षणโ โช มหาราช มนสิการโ เจทนลक्षणา ปญญาติ ๕

กถั อุหนลक्षणโ มนสิการโ กถั เจทนลक्षणา ปญญา โอปมัม กโรหีตี ๕ ชานาลิ ตวั มหาราช ยวลวาเกติ ๕ อาม ภนเต ชานามีตี กถั มหาราช ยวลวากา ยาวั ลุนนตีตี ๕ วาเมน ภนเตน หตเถเนน ยวกลาปี คเหตุวา ทกฺขิเณน หตเถเนน ทาตุต คเหตุวา ทาตุเตน ฉินฺทนตีตี ๕

ยถา มหาราช ยวลวาโก วาเมน หตเถเนน ยวกลาปี คเหตุวา ทกฺขิเณน หตเถเนน ทาตุต คเหตุวา ยาวั ฉินฺทติ เอวเมว โช มหาราช โยคาวจโร มนสิการเนน มานลั คเหตุวา ปญญาจ กิลเส ฉินฺทติ เอวั โช มหาราช อุหนลक्षणโ มนสิการโ เอวั เจทนลक्षणา ปญญาติ ๕

กลุโลลลี ภนเต นาคเสนนาติ ๕

มนสิการลक्षणปญโ อฏจโม ๕

๙.สีลลक्षणปญโ

๙.ราชา อาห ภนเต นาคเสน ยั ปเนตัง พุรุลลิ อญเฑทีปิ จ กุสเลที ธมเมหีตี กตเม เต กุสลา ธมมาติ ๕ สีลั มหาราช สทฺธา วิริยั สติ สมာธิ อิเม เต กุสลา ธมมาติ ๕ กิมลक्षणั ภนเต สีลนติ ๕ ปติฏฐานลक्षणั มหาราช สีลั สพเพลั กุสลานั ธมมานั,

อิหฺทริยพลโพชฌณคคฺคจฺจสตีปฏฐานสมมปธานอิหฺทริยปาหฺชณานวิโมกฺขสมมาธิสมมาปตตีเน สีลั ปติฏฐั สีเล ปติฏฐจฺจโต โช มหาราช โยคาวโร สีลั นิสฺสาย สีเล ปติฏฐาย ปญฺจินฺทริยานิ ภาเวตี สทฺธินฺทริยั วิริยินฺทริยั สตินฺทริยั สมาธินฺทริยั ปญฺณินฺทริยนติ ๕ สพเพ กุสลา ธมมา น ปริหายนตีตี ๕ โอปมัม กโรนตีตี ๕ ยถา มหาราช เย เกจิ พิชคามา ภูตคามา วุฑฺฒิ วิรุฬฺหิ เวปุลลั อปาชฺชนตี สพเพ เต ปจวี นิสฺสาย ปจวียั ปติฏฐาย วุฑฺฒิ วิรุฬฺหิ เวปุลลั อปาชฺชนตี ๕ เอวเมว โช มหาราช โยคาวจโร สีลั นิสฺสาย สีเล ปติฏฐาย ปญฺจินฺทริยานิ ภาเวตี สทฺธินฺทริยั วิริยินฺทริยั สตินฺทริยั สมาธินฺทริยั ปญฺณินฺทริยนติ ๕

ภียโย โอปมัม กโรหีตี ๕ ยถา มหาราช เย เกจิ พลกรณียา กมฺมุนตา กรียนตี สพเพเต ปจวี นิสฺสาย ปจวียั ปติฏฐาย กยรินตี เอวเมว โช มหาราช โยคาวจโร สีลั นิสฺสาย สีเล ปติฏฐาย ปญฺจินฺทริยานิ ภาเวตี สทฺธินฺทริยั วิริยินฺทริยั สตินฺทริยั สมาธินฺทริยั ปญฺณินฺทริยนติ ๕

ภียโย โอปมัม กโรหีตี ๕ ยถา มหาราช นครวฑฺฒกั นครั มาเปตฺกामิ ปฏฐนั นครกฺจจัน โสธา เปตฺวา ชาณุกฺกณฺภัก อปกทฺตวาเปตฺวา ภูมี สม่ การาเปตฺวา ตโต นครั อปรภาคา วิถึจตุกสิงฆาฏฐาทิปริจฺเจเนเทน วิกฺขชิตฺวา นครั มาเปตี ๕ เอวเมว โช มหาราช โยคาวจโร สีลั นิสฺสาย สีเล ปติฏฐาย ปญฺจินฺทริยานิ ภาเวตี สทฺธินฺทริยั วิริยินฺทริยั สตินฺทริยั สมาธินฺทริยั ปญฺณินฺทริยนติ ๕

ภิกขุ โอบมัม กรโหตี ๕ ยถา มหาราช โย โกจิ ลงฆโก สิปป์ ทสเสตฺกโม ปจวี ฆณาเปตฺวา
สภขรณลล อปททเฒตฺวา ภูมี สม่ การาเปตฺวา มุทฺทาย ภูมียา สิปป์ ทสเสตฺ ๕ เอเวเมว โข มหาราช โย
คาวจโร สิลล นิสฺสาย สีเล ปตฺติฏฺจาย ปณฺจินทฺริยานิ ภาเวตี สทฺธินทฺริยํ วิริยนทฺริยํ สตินทฺริยํ สมานินทฺริยํ
ปณฺณินทฺริยหนฺติ ๕ ภาลิตเมตฺ มหาราช ภควตา

สีเล ปตฺติฏฺจาย นโร สปณฺโณ จิตฺตํ ปณฺณณจ ภาวํ
อาตาศี นิปโก ภิกขุ โส อิมํ วิชฺฌเย ฆฺหนฺติ ๕

อัย ปตฺติฏฺจา ธรณิว ปาณิน
อิทณฺจ มุลลํ กุสลาภิวุฑฺฒียา
มุขณฺจิทํ สพฺพชินานุสาสนเ
โย สิลฺลขณฺโธ วรปาฎิไมกฺขิโยติ ๕

กถฺโลลสิ ฆนฺเต นาคเสนาติ ๕

สีลลฺกขณฺปณฺโห นวโม ๕

๑๐.สมปสาทนลฺกขณฺสทฺธาปณฺโห

๑๐.ราชา อาท ฆนฺเต นาคเสน กิมลฺกขณา สทฺธาติ ๕ สมปสาทนลฺกขณา จ มหาราช สทฺธา
สมปฺกฺขนฺทนลฺกขณา จาติ ๕ กถฺ ฆนฺเต สมปสาทนลฺกขณา สทฺธาติ ๕ สทฺธา โข มหาราช อุปฺปชฺชฆนา
นึวเรน วิภฺฆมฺเภติ วินึวเรน จิตฺตํ โหตี อจฺฉํ วิปฺปสฺนณํ อนาวลิลฺ เอว โข มหาราช สมปสาทนลฺกขณา
สทฺธาติ ๕

โอบมัม กรโหตี ๕ ยถา มหาราช ราชา จกฺกวตฺติ จตฺรจฺฉินฺยา เสนาย สทฺธิ อทฺธานมคฺคปฏฺธิปฺน
โน ปริตฺตํ อุทกํ ตเรยเย ตํ อุทกํ หตฺถิทิ จ อสฺเสหิ จ รเทหิ จ ปตฺตีหิ จ ชฺุภิตํ ภาเวยเย อาวิลลํ ลฺลิตํ
กถฺลสิฏฺฐิตํ ๕ อุตฺตติณฺโณ จ ราชา จกฺกวตฺติ มนุสฺสเส อาณาเปยเย ปานึยํ ฆนฺเต อาทโร ปิวิสฺสามีติ ๕
รณฺโณ จ อุทกปฺปสาทโก มณฺนิ ภาเวยเย ๕ เอวํ เทวาทิ โข เต มนุสฺสา รณฺโณ จกฺกวตฺติสฺส ปฏฺธิสฺสนิตฺวา
ตํ อุทกปฺปสาทกํ มณฺนิ อุทเก ปกฺขิเปยเย ๕ ตสฺมี อุทเก ปกฺขิตตมตฺเต สงฺขเสวาลปณฺกํ วิคฺจฺเจยเย ๕
กทฺทโม จ สนฺนิสีเทยเย ๕ อจฺฉณํ ภาเวยเย อุทกํ วิปฺปสฺนณํ อนาวลิลฺ ๕ ตโต รณฺโณ จกฺกวตฺติสฺส ปานึยํ
อุปฺนายนฺเย ปิวตฺ เทว ปานึยหนฺติ ๕

ยถา มหาราช อุทกํ เอวํ จิตฺตํ ทฏฺฐพฺพํ ยถา เต มนุสฺสา เอวํ โยคาวจโร ทฏฺฐพฺโพ ยถา สงฺข
เสวาลปณฺกํ กทฺทโม จ เอวํ กิเลสทา ทฏฺฐพฺพา ยถา อุทกปฺปสาทโก มณฺนิ เอวํ สทฺธา ทฏฺฐพฺพา ยถา อุ
ทกปฺปสาทเก มณฺนิหิ อุทเก ปกฺขิตตมตฺเต สงฺขเสวาลปณฺกํ วิคฺจฺเจยเย กทฺทโม จ สนฺนิสีเทยเย อจฺฉณํ
ภาเวยเย อุทกํ วิปฺปสฺนณํ อนาวลิลฺ เอเวเมว โข มหาราช สทฺธา อุปฺปชฺชฆนา นึวเรน วิภฺฆมฺเภติ วินึวเรน
จิตฺตํ โหตี อจฺฉณํ วิปฺปสฺนณํ อนาวลิลฺ เอเวเมว โข มหาราช สมปสาทนลฺกขณา สทฺธาติ ๕

กถฺโลลสิ ฆนฺเต นาคเสนาติ ๕

สมปสาทนลฺกขณฺสทฺธาปณฺโห ทลโม ๕

๑๑.สมปฺกฺขนฺทนลฺกขณฺสทฺธาปณฺโห

๑๑.กถฺ ฆนฺเต สมปฺกฺขนฺทนลฺกขณา สทฺธาติ ยถา มหาราช โยคาวจโร อนุญฺเอส จิตฺตํ วิมุตฺตํ ปสฺ
สิตฺวา โสตาปตฺติมฺเล วา สกทาคามิมฺเล วา อนาคามิมฺเล วา อรหตฺเต วา สมปฺกฺขนฺทานิ โยคํ กรโหตี
อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนนฺธิคตฺสฺส อนฺธิคมาเย อสจฺฉนิกตฺสฺส สจฺฉนิกิริยาย เอวํ โข มหาราช สมปฺกฺขนฺทน
ลฺกขณา สทฺธาติ ๕

โอบมัม กรโหตี ๕ ยถา มหาราช อุปฺริปฺพทเต มหาเมโฆ อภิปฺปวสฺเสยเย ตํ อุทกํ ยถานินฺนํ ปวต
ตมานํ ปพฺพทกนทฺรปฺรทสาธา ปรีปฺุเรตฺวา นหิ ปรีปฺุเรยเย สา อุทโต กุลาณิ สมวิสฺสนฺหนฺติ คจฺเจยเย อถ

มหาชนกาโย อาคนดวา ตสสา นทिया อุตตानต์ วา คมกัรต์ วา อชานนโต กัโธ วิตตโต ตีเร ตัญญูเยย
 อตถณญตโร ปุริโส อาคนดวา อตตโน งามนจ พนจ สมปัสสนโต คาพหุ คจันุ พนธิตวา ปกขนทิตวา
 ตเรยย ตั ตินุณั ปสสิตวา มหาชนกาโยปี ตเรยย ๕ เอมเมว โข มหาราช โยคาวจโร อดญเณลั จิตตั วิมุต
 ตั ปสสิตวา โสตาปตติผลเว วา สกทาคามิผลเว วา อนาคามิผลเว วา อรหตเต วา สมปกขนทาติ โยคั ก
 โรติ อปปตตสส ปตติยา อนนิกตสส อธิคมาย อสจฉิกตสส สจฉิกิริยาเย ๕ เอมั โข มหาราช สมปกขนท
 ลกฤษณา สทฐาติ ๕ ภาสิตเมตต์ มหาราช ภควตา สยุตตนิกาเยว

สทฐาย ตรติ โอมั อปปมาเทน อดนุณวี
 วีริเยน ทุกขมจเจติ ปญญาเย ปริสุชชตีติ ๕

กัลโลลลิ ภนเต นาคเสนาติ ๕

สมปกขนทนลกฤษณสทฐาปญโท เอกาทสโม

๑๒.วิริยลกฤษณปญโท

๑๒.ราชา อาท ภนเต นาสเนน กิมลกฤษณั วิริยุนตี ๕ อุปตถมณลกฤษณั มหาราช วิริยั วิริยุปตถมก
 ิตา สทเพ เต กุสลา ธมมา น ปริหายนตีติ ๕

โอปมมัม กโรหีตี ๕ ยถา มหาราช ปุริโส เคเห ปตนเต อดญเณน ทารุณา อุปตถมณเยย อุปต
 ถมกิตี สนตั เอมั ตั เคหุ น ปเตยเย ๕ เอมเมว โข มหาราช อุปตถมณลกฤษณั วิริยั วิริยุปตถมกิตา สท
 เพ กุสลา ธมมา น ปริหายนตีติ ๕

ภิกโย โอปมมัม กโรหีตี ๕ ยถา มหาราช ปริตคกั เสนั มหตี เสนา ภญเชยเย ตโต ราชา
 อดญมณณั อดุสราเรยเย อดุสราเรยเย อตตโน ปริตตกาย เสนาย พลั อดุสรา ทเทยเย ตาย สทธี ปริต
 ตกา เสนา มหตี เสนั ภญเชยเย ๕ เอมเมว โข มหาราช อุปตถมณลกฤษณั วิริยั วิริยุปตถมกิตา สทเพ
 กุสลา ธมมา น ปริหายนตีติ ๕ ภาสิตมเปตต์ มหาราช ภควตา วิริยวา โข ภิกขเว อริยสภาโก อดุสลั ปชท
 ติ กุสลั ภาเวตี ๕ สวาชชั ปชหตี อดาวชชั ภาเวตี สทฐมมตตานั ปริหราชตีติ ๕

กัลโลลลิ ภนเต นาคเสนาติ ๕

วิริยลกฤษณปญโท ทวาทสโม ๕

๑๓.สติลกฤษณปญโท

๑๓.ราชา อาท ภนเต นาคเสน กิมลกฤษณา สตีติ ๕ อปิลापนลกฤษณา มหาราช สติ อุป
 คคณหณลกฤษณา จาติ ๕ กถั ภนเต อปิลापนลกฤษณา สตีติ ๕ สติ มหาราช อุปปชชมานา กุสลากุส
 ลสาวชชานาวชชหีนปณเฑิตกณหุสกุสสปฎักิภาคธมเม อปิลापเตติ อิมะ จตตารโ สติปฏจानา อิมะ จตตารโ
 สมมปปธานา อิมะ จตตารโ อิทธิปาทา อิมานิ ปญจอินทริยานิ อิมานิ ปญจ พลานานิ อิมะ สตต โพชฅงค
 ายั อริโย อดุจจคิกโก มคโค อยั สมโถ อยั วิปัสสนา อยั วิชชา อยั วิมุตตีติ ๕ ตโต โยคาวจโร เสวิตพ
 เพ ธมเม เสวตี อดุเสวิตพเพ ธมเม น เสวตี ๕ ภชิตพเพ ธมเม ภชติ อดุภชิตพเพ ธมเม น ภชติ ๕ เอมั
 โข มหาราช อปิลापนลกฤษณา สตีติ ๕

โอปมมัม กโรหีตี ๕ ยถา มหาราช อดุโย จกกวตตีสส ภนทาคาริกโก ราชานั จกกวตตี สายั
 ปาตี ยลั สราเปตี อดุเตตกา เทเว เต หตถี อดุเตตกา อดุสา อดุเตตกา อดุตา อดุเตตกา ปตตี อดุเตตกั
 ทิรณณั อดุเตตกั สวณณั อดุเตตกั สวาปเตยเย ตั เทโว สรตติ อดุโย สวาปเตยเย อปิลापเตติ ๕ เอมเมว โข
 มหาราช สติ อุปปชชมานา กุสลากุสลสาวชชานาวชชหีนปณเฑิตกณหุสกุสสปฎักิภาคธมเม อปิลापเตติ อิมะ จ
 ตตารโ สติปฏจानา อิมะ จตตารโ สมมปปธานา อิมะ จตตารโ อิทธิปาทา อิมานิ ปญจอินทริยานิ อิมานิ
 ปญจ พลานานิ อิมะ สตต โพชฅงค ายั อริโย อดุจจคิกโก มคโค อยั สมโถ อยั วิปัสสนา อยั วิชชา

อัย วิมุตตีสิตี ๕ ตโต โยคาวจโร เสวิตัพเพ ธมฺเม เสวติ อเสวิตัพเพ ธมฺเม น เสวติ ๕ ภชิตัพเพ ธมฺเม ภชติ ๕ เหวเมว โข มหาราช อปิลานลกฺขณา สตีติ ๕

กถั ภนฺเต อุปคฺคณฺหนลกฺขณา สตีติ ๕ สติ มหาราช อุปฺปชฺชมานา หิตาหิตานํ ธมฺมานํ คติโย สมเนวติ อิเม ธมฺมา หิตา อิเม ธมฺมา อหิตา ๕ อิเม ธมฺมา อุปการา อิเม ธมฺมา อนุปการาติ ๕ ตโต โยคาวจโร อหิตเ ธมฺเม อปนฺเต หิตเ ธมฺเม อุปคฺคณฺหาติ ๕ อนุปการเ ธมฺเม อปนฺเต อุปการเ ธมฺเม อุปคฺคณฺหาติ ๕ เอวํ โข มหาราช อุปคฺคณฺหนลกฺขณา สตีติ ๕

โอปมมํ กโรหีติ ๕ ยถา มหาราช รมฺโณ จกฺวตฺติสฺส ปรีณายกฺรตฺนํ รมฺโณ หิตาหิตเ ชานาติ อิเม รมฺโณ หิตา ๕ อิเม อหิตา อิเม อุปการา อิเม อนุปการาติ ๕ ตโต อหิตเ อปนฺเต หิตเ อุปคฺคณฺหาติ ๕ อนุปการเ อปนฺเต อุปการเ อุปคฺคณฺหาติ ๕ เหวเมว โข มหาราช สติ อุปฺปชฺชมานา หิตาหิตานํ ธมฺมานํ คติโย สมเนวติ อิเม ธมฺมา หิตา อิเม ธมฺมา อหิตา ๕ อิเม ธมฺมา อุปการา อิเม ธมฺมา อนุปการาติ ๕ ตโต โยคาวจโร อหิตเ ธมฺเม อปนฺเต หิตเ ธมฺเม อุปคฺคณฺหาติ ๕ อนุปการเ ธมฺเม อปนฺเต อุปการเ ธมฺเม อุปคฺคณฺหาติ ๕ เอวํ โข มหาราช อุปคฺคณฺหนลกฺขณา สติ ๕ ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา สตีณจ ชฺวาทํ ภิกฺขเว สัพฺพตฺถิกํ วทามีติ ๕

กถฺลลลล ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

สตีลกฺขณฺปนฺโห เตรสโม ๕

๑๔.สมาธิปนฺโห

๑๔.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน กิมลกฺขณฺโณ สมานีติ ๕ ปมฺขลกฺขณฺโณ มหาราช สมานิ เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สัพฺเพ เต สมานิปมฺชา โหนติ สมานินินฺนา สมานิปโปณา สมานิปพการาติ ๕

โอปมมํ กโรหีติ ๕ ยถา มหาราช ฎฺฎาคราสฺส ยากาจิ โคปานลลโย สัพฺพา ตา ฎฺฎงฺคมา โหนติ ฎฺฎนินฺนา ฎฺฎลโมสรณฺา ฎฺฎํ ตาลํ อคฺคมกฺขายติ ๕ เหวเมว โข มหาราช เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สัพฺเพ เต สมานิปมฺชา โหนติ สมานินินฺนา สมานิปโปณา สมานิปพการาติ ๕

ภิกฺโข โอปมมํ กโรหีติ ๕ ยถา มหาราช โกจิ ราชา จตฺรจฺจินฺยา เสนาย สทฺธี สงฺคามํ โอดเรยฺย สัพฺพาว เสนา หตฺถี จ อสฺสา จ ภาจ จ ปตฺติ จ ตปฺปมฺชา ภเวยฺยฺ ตนฺนินฺนา ตปฺโปณา ตปฺปพการา ตํเยว อนุปริยาเยยฺยฺ เหวเมว โข มหาราช เย เกจิ กุสลา ธมฺมา สัพฺเพ เต สมานิปมฺชา โหนติ สมานินินฺนา สมานิปโปณา สมานิปพการา เอวํ โข มหาราช ปมฺขลกฺขณฺโณ สมานิ ๕ ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา สมานี ภิกฺขเว ภาวถ สมานิตฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาตีติ ๕

กถฺลลลล ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

สมาธิปนฺโห จุทฺทลโม ๕

๑๕.ปนฺณาลกฺขณฺปนฺโห

๑๕.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน กิมลกฺขณฺา ปณฺณวาติ ๕ ปุพฺเพว โข มหาราช มยา วุตฺตํ เจทฺนลกฺขณา ปณฺณวาติ อปิง โอบาสนลกฺขณา ปณฺณวาติ ๕ กถั ภนฺเต โอบาสนลกฺขณา ปณฺณวาติ ๕ ปณฺณามหาราช อุปฺปชฺชมานา อวิชฺชนธการํ วิธเมติ วิชฺโชภาลํ ชเนติ ฅานาโลกิ วิธเสติ อริยสจฺจานิ ปากฺกานิ กโรติ ๕ ตโต โยคาวจโร อนิจฺจนฺติ วา ทฺถุชฺชนฺติ วา อนตฺตาทิ วา สมมฺปนฺณาย ปสฺสตีติ ๕

โอปมมํ กโรหีติ ๕ ยถา มหาราช ปุริโส อนุธการเ เคเห ปทึปปี ปเวเสยฺย ปวิฏฺโจะ ปทึโป อนุธการํ วิธเมติ โอบาสํ ชเนติ อาโลกิ วิธเสติ รูปานิ ปากฺกานิ กโรติ ๕ เหวเมว โข มหาราช ปณฺณา อุปฺปชฺชมานา อวิชฺชนธการํ วิธเมติ วิชฺโชภาลํ ชเนติ ฅานาโลกิ วิธเสติ อริยสจฺจานิ ปากฺกานิ กโรติ ๕ ตโต โยคาวจโร อนิจฺจนฺติ วา ทฺถุชฺชนฺติ วา อนตฺตาทิ วา สมมฺปนฺณาย ปสฺสตี ๕ เอวํ โข มหาราช โอบาสนลกฺขณา ปณฺณวาติ ๕

กฤโลลิ ฆนเต นาคเสนาติ ๕

ปณณาลกขณปณโท ปณณรสม ๕

๑๖.นทานาธมมานัน เอกกัจจอภินิปพาทนปณโท

๑๖.ราชา อาห ฆนเต นาคเสน อิม ธมมา นานา สนตา เอก อตถั อภินิปพาเทนตีติ ๕ อาม
มหาราช อิม ธมมา นานา สนตา เอก อตถั อภินิปพาเทนตี กิลเส หนนตีติ ๕

กถั ฆนเตน อิม ธมมา นานา สนตา เอก อตถั อภินิปพาเทนตี กิลเส หนนตีติ ๕ โอปมม กโร
หีติ ๕ ยถา มหาราช เสนา นานา สนตา หตถิ จ อสสา จ รธา จ ปตติ จ เอก อตถั อภินิปพาเทนตี
สงคามे प्रसेनं अविचिन्हति ๕ เอวเมว โช มหาราช อิม ธมมา นานา สนตา เอก อตถั อภินิปพาเทนตี
กิลเส หนนตีติ ๕

กฤโลลิ ฆนเต นาคเสนาติ ๕

นทานาธมมานัน เอกกัจจอภินิปพาทนปณโท โสฬสโม

มหาวคโค ปจโม

อิมสมิ วคเค โสฬส ปณทา

๒.อพุทธานวคโค

๑.ธมมสนตติปณโท

๑.ราชา อาห ฆนเต นาคเสน โย อูปชชติ โส เอว โส อุตทาหุ อณโเวติ ๕ เถโร อาห น จ โส
น จ อณโเวติ ๕

โอปมม กโรหีติ ๕ ตั กิ มณณลล มหาราช ยถา ตวั ททโร ตรุโณ มนโท อุตตานเสยโย อโหสิ
๕ โส เอว ตวั เอตโรหิ มหนโตติ ๕ น หิ ฆนเต อณโเว โส ทารโก ตรุโณ มนโท อุตตานเสยโย
อโหสิ ๕ อณโเว อหิ เอตโรหิ มหนโตติ ๕ เอวั สนนเตปิ โช มหาราช มาตาดิปี น ภวิสสติ ปิตาดิปี น
ภวิสสติ อจโรยติปี น ภวิสสติ สิปปวาติปี น ภวิสสติ สีลวาติปี น ภวิสสติ ปณณวาติปี น ภวิสสติ ๕
กิ นุ โช มหาราช อณณา เอว กลลสส มาตา อณณา อมพุทสส มาตา อณณา เบลีย มาตา อณณา
ฆนสส มาตา อณณา ชุททกสส มาตา อณณา มหนตสส มาตา อณโเว สิปปิ ลิกขติ อณโเว ลิกขิต
ภวติ อณโเว ปาปกมม กโรติ อณณสส หตถปาทา นิชชนตีติ ๕ น หิ ฆนเต ๕ ตวั ปน ฆนเต เอวั วุต
เต กิ วเทยยาสีติ ๕ เถโร อาห อทณเเวว โช มหาราช ททโร อโหสิ ตรุโณ มนโท อุตตานเสยโย
อทณเเวว เอตโรหิ มหนโต อิมเมว กายั นิสสา ย สพเพ เต เอกสงคหิตาติ ๕

ภิกโย โอปมม กโรหีติ ๕ ยถา มหาราช โภจเทว ปุริโส ปทีเปย ย กิ โส สพพรตตี ปที
เปยยาติ ๕ อาม ฆนเต สพพรตตี ปทีเปยยาติ ๕ กิ นุ โช มหาราช ยา ปุริเม ยามे अज्जि सा मच्छ
मे ยामे अज्जि ๕ น หิ ฆนเตติ ๕ ยา มच्छิเม ยามे अज्जि सा पจ्जิเม ยामे अज्जि ๕ น หิ ฆนเตติ
๕ กิ นุ โช มหาราช อณโเว โส อโหสิ ปุริเม ยามे ปทีโป อณโเว มच्छิเม ยามे ปทีโป อณโเว ปจ्ज
ิเม ยามे ปทีโปติ ๕ น หิ ฆนเต ตั เอว นิสสา ย สพพรตตี ปทีโปติ ๕ เอวเมว โช มหาราช ธม
สนตติ สนนทติ ๕ อณโเว อูปชชติ อณโเว นิรุชฌติ อปุพพ อจริม วิย สนนทติ เตน น จ โส น จ
อณโเว ปุริมวิญญาเณ ปจ्จิมวิญญาเณ สงคหิ คจจตีติ ๕

ภิกโย โอปมม กโรหีติ ๕ ยถา มหาราช ชีวั พุยหมานัน กาลนตเรน ทธิ ปวิตเตยย ทธิต นว
นีต นวนีตอ ฆนุ ปวิตเตยย โย นุ โช มหาราช เอวั วเทยย ยเวย ชีวั ตเวย ทธิ ยเวย ทธิ ตเวย
นวินิต ยเวย นวินิต ตเวย ฆนุนตี สมมา นุ โช โส มหาราช วทมานो वतेययाति ๕ น หิ ฆนเต ตเวย
นิสสา ย สมนุตติ ๕ เอวเมว โช มหาราช ธมมสนตติ สนนทติ อณโเว อูปชชติ อณโเว นิรุชฌติ อ
ปุพพ อจริม วิย สนนทติ เตน น จ โส น จ อณโเว ปุริมวิญญาเณ ปจ्จิมวิญญาเณ สงคหิ คจจตีติ ๕

กลุโลลี ภนฺเต นาคเสนนาติ ฯ

ธมฺมสนฺตติปญฺโท ปจฺโม ฯ

๒.ปฏิสนฺทหนปญฺโท

๒.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน โย น ปฏิสนฺทหติ ชานาติ โส น ปฏิสนฺทหิตฺสสามีติ ฯ อาม
 มหาราช โย น ปฏิสนฺทหติ ชานาติ โส น ปฏิสนฺทหิตฺสสามีติ ฯ กถํ ภนฺเต ชานาตีติ ฯ โย เหตุ โย
 ปจฺจโย มหาราช ปฏิสนฺทหนาย ตสฺส เหตุสฺส ตสฺส ปจฺจยสฺส อุปรมา ชานาติ น ปฏิสนฺทหิตฺสสามีติ ฯ
 โอปมํมํ กโรหีติ ฯ ยถา มหาราช กสฺสโก คหปติโก กสิตฺวา จ วปฺปิตฺวา จ ธณฺวการํ ปรีปฺ
 เรยฺย ฯ โส อปรนฺ สมเยน เวนฺ กสฺเยย น วปฺเปยฺย ยถาสมฺกตญฺจ ธณฺวํ ปรีภฺวชฺเชยฺย วา วิสฺชชฺเชยฺย วา
 ยถาปจฺจยํ วา กรเยยฺย ชานเยยฺย โส มหาราช กสฺสโก คหปติโก น เม ธณฺวการํ ปรีปฺเรสฺสตีติ ฯ อาม
 ภนฺเต ชานเยยฺยาติ ฯ กถํ ชานเยยฺยาติ ฯ โย เหตุ โย ปจฺจโย ธณฺวการสฺส ปรีปฺรณาย ตสฺส เหตุสฺส
 ตสฺส ปจฺจยสฺส อุปรมา ชานาติ น เม ธณฺวการํ ปรีปฺเรสฺสตีติ ฯ เอวเมว โช มหาราช โย เหตุ โย
 ปจฺจโย ปฏิสนฺทหนาย ตสฺส เหตุสฺส ตสฺส ปจฺจยสฺส อุปรมา ชานาติ โส น ปฏิสนฺทหิตฺสสามีติ ฯ
 กลุโลลี ภนฺเต นาคเสนนาติ

ปฏิสนฺทหนปญฺโท ทฺติโย ฯ

๓.ญาณปญฺญาปญฺโท

๓.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ยสฺส ญาณํ อุปฺปนฺนํ ตสฺส ปญฺญา อุปฺปนฺนาติ ฯ อาม มหาราช
 ยสฺส ญาณํ อุปฺปนฺนํ ตสฺส ปญฺญา อุปฺปนฺนาติ ฯ ก็ ภนฺเต ยถฺญฺเยว ญาณํ สาเยว ปญฺญาติ ฯ อาม
 มหาราช ยถฺญฺเยว ญาณํ สาเยว ปญฺญาติ ฯ ยสฺส ปนฺ ภนฺเต ตถฺญฺเยว ญาณํ สา เยว ปญฺญา อุปฺปนฺนา
 ก็ สมฺมุยฺเหยยฺย โส อทาหฺ น สมฺมุยฺเหยยฺยาติ ฯ กตถจิ มหาราช สมฺมุยฺเหยยฺย กตถจิ น สมฺมุยฺเหยยฺยาติ
 ฯ กุหิ ภนฺเต สมฺมุยฺเหยยฺยาติ อญฺญาตปฺพุพฺเพสฺ วา มหาราช ลิปฺปฏฺจฺจาน อคตปฺพุพฺพาย วา ทิสาย อสฺต
 ปฺพุพฺพาย วา นามปญฺณตฺติยา สมฺมุยฺเหยยฺยาติ ฯ กุหิ น สมฺมุยฺเหยยฺยาติ ฯ ยํ โช ปนฺ มหาราช ตาว
 ปญฺญาถ กถํ อนิจฺจนฺติ วา ทุกฺขนฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ น สมฺมุยฺเหยยฺยาติ ฯ โมโห ปนฺสฺส ภนฺเต
 กุหิ คจฺจตีติ ฯ โมโห โช มหาราช ญาณํ อุปฺปนฺนมตฺเต ตตฺถเว นีรฺชฺชตีติ ฯ

โอปมํมํ กโรหีติ ฯ ยถา มหาราช โภจิทฺเว ปูริโส อหฺนการเคเห ปทึปํ อารโเปยฺย ตโต อหฺนการโ
 นีรฺชฺชเณยฺย อาโลโก ปาตุภเวยฺย ฯ เอวเมว โช มหาราช ญาณํ อุปฺปนฺนมตฺเต โมโห ตตฺถเว นีรฺชฺชตีติ ฯ

ปญฺญา ปนฺ ภนฺเต กุหิ คจฺจตีติ ฯ ปญฺญาปิ โช มหาราช สกฺกิจฺยํ กตฺวา ตตฺถเว นีรฺชฺชตีติ ยํ
 ปนฺ ตาย ปญฺญาถ กถํ อนิจฺจนฺติ วา ทุกฺขนฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ น นีรฺชฺชตีติ ฯ

ภนฺเต นาคเสน ยํ ปนฺเตํ พุริส ปญฺญา สกฺกิจฺยํ กตฺวา ตตฺถเว นีรฺชฺชตีติ ยํ ปนฺ ตาย ปญฺญาถ
 กถํ อนิจฺจนฺติ วา ทุกฺขนฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ น นีรฺชฺชตีติ ฯ ตสฺส โอปมํมํ กโรหีติ ฯ ยถา มหาราช
 โย โภจิทฺเว ปูริส รตฺตี เลขํ เปลิตฺกาโม เลขกํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปทึปํ อารโเปตฺวา เลขํ ลิชาเปยฺย ลิชิตฺ
 ปนฺ เลข ปทึปํ วิชฺฌาเปยฺย วิชฺฌาปิเตปิ ปทึเป เลขํ น วินาเสยฺย ฯ เอวเมว โช มหาราช ปญฺญา
 สกฺกิจฺยํ กตฺวา ตตฺถเว นีรฺชฺชตีติ ยํ ปนฺ ตาย ปญฺญาถ กถํ อนิจฺจนฺติ วา ทุกฺขนฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ
 น นีรฺชฺชตีติ ฯ

ภิกฺขโย โอปมํมํ กโรหีติ ฯ ยถา มหาราช ปุรฺตติเมสฺ ชนปฺเทสฺ มนุสฺสา อหฺนํ ปญฺจ อุกกมฺภกาน
 นิ ตาเปนฺติ อาลิมฺปนํ วิชฺฌาเปตฺุ เสร ปทิตฺเต ตานิ ปญฺจ อุกกมฺภกานิ ชรฺสสุปฺริ ชิพนฺติ ตโต อคฺคิ
 วิชฺฌายติ ก็ นุ โช มหาราช เตสํ มนุสฺसानํ เอวํ โหติ ปฺนฺ เตหิ สมฺภเวหิ สมฺภูกิจฺจํ กริสฺสามาติ ฯ น หิ
 ภนฺเต อลํ เตหิ สมฺภเวหิ ก็ เตหิ สมฺภเวหิ ตติ ยถา มหาราช ปญฺจ อุกกมฺภกานิ เอวํ ปญฺจินฺทริยานิ ทฺวฺจพ
 พานิ สทฺธินฺทริยํ วิริยฺนฺทริยํ สตินฺทริยํ สสมาธินฺทริยํ ปญฺญินฺทริยํ ฯ ยถา เต มนุสฺสา เอวํ โยคาวจโร

ทฎจพโพ ๔ ยถา อคฺคิ เอวํ กิเลสํ ทฎจพพวา ๔ ยถา ปญฺจหิ อุกทขณฺเหหิ อคฺคิ วิชฺฌาปิยติ เอวํ ปญฺจนุหริเยหิ กิเลสํ วิชฺฌาปิยณฺติ วิชฺฌาปิยาปี กิเลสํ น ปฺน สมฺภวนฺติ ๔ เอวเมว โช มหาราช ปญฺญา สกิञฺจยํ กตฺวา ตตฺถเว นินฺรุชฺฌติ ยํ ปน ตาย ปญฺญา ย กตํ อนิञฺจนฺติ วา ทุกฺขณฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ น นินฺรุชฺฌติตีติ ๔

ภิกฺขุโย โอบมฺมํ กโรหิตีติ ๔ ยถา มหาราช เวชฺโช ปญฺจมูลเสสฺสขานํ คเหตุวํ คิลานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ตานํ ปญฺจมูลเสสฺสขานํ ปิสิตฺวา คิลานํ ปาเยยฺย เตหิ จ โทสา นินฺทเมยฺยํ ก็ นุ โช มหาราช ตสฺส เวชฺชสฺส เอวํ โหติ ปฺน เตหิ ปญฺจมูลเสสฺสขเหหิ เสสฺสชกิञฺจํ กริสฺสามีติ ๔ น หิ ภาเน อลํ เตหิ ปญฺจมูลเสสฺสขเหหิ ก็ เตหิ ปญฺจมูลเสสฺสขเหหิตีติ ยถา มหาราช ปญฺจมูลเสสฺสขานํ เอวํ ปญฺจินฺทริยานํ ทฎจพพานํ สทฺธินฺทริยํ วิริยฺนฺทริยํ สตินฺทริยํ สมฺมาธินฺทริยํ ปญฺฉินฺทริยํ ยถา เวชฺโช เอวํ โยคาวจโร ทฎจพโพ ๔ ยถา พยาธิ เอวํ กิเลสํ ทฎจพพวา ๔ ยถา พยาธิโก ปุริโส เอวํ ปุณฺธุชฺโน ทฎจพโพ ๔ ยถา ปญฺจมูลเสสฺสขเหหิ คิลานสฺส โทสา นินฺทณฺตา โทเส นินฺทณฺเต คิลานํ อโรโค โหติ เอวํ ปญฺจนุหริเยหิ กิเลสํ นินฺทมฺยณฺติ นินฺทมฺตา จ กิเลสํ น ปฺน สมฺภวนฺติ ๔ เอวเมว โช มหาราช ปญฺญา สกิञฺจยํ กตฺวา ตตฺถเว นินฺรุชฺฌติ ยํ ปน ตาย ปญฺญา ย กตํ อนิञฺจนฺติ วา ทุกฺขณฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ น นินฺรุชฺฌติตีติ ๔

ภิกฺขุโย โอบมฺมํ กโรหิตีติ ๔ ยถา มหาราช สงฺคามาวจโร โยโธ ปญฺจ กณฺฑานํ คเหตุวํ สงฺคามํ โอตฺตเรยฺย ปรเสนา วิเชตุํ โส สงฺคามคฺโค ตานํ ปญฺจ กณฺฑานํ ชิเปยฺย เตหิ จ ปรเสนา ก็ นุ โช มหาราช ตสฺส สงฺคามาวจรสฺส โยธสฺส เอวํ โหติ ปฺน เตหิ กณฺฑเหหิ กณฺฑกิञฺจํ กริสฺสามีติ ๔ น หิ ภาเน อลํ เตหิ กณฺฑเหหิ ก็ เตหิ กณฺฑเหหิตีติ ยถา มหาราช ปญฺจ กณฺฑานํ เอวํ ปญฺจินฺทริยานํ ทฎจพพานํ สทฺธินฺทริยํ วิริยฺนฺทริยํ สตินฺทริยํ สมฺมาธินฺทริยํ ปญฺฉินฺทริยํ ๔ ยถา มหาราช สงฺคามาวจโร โยโธ เอวํ โยคาวจโร ทฎจพโพ ยถา ปรเสนา เอวํ กิเลสํ ทฎจพพวา ๔ ยถา ปญฺจหิ กณฺฑเหหิ ปรเสนา ภิชฺชติ เอวํ ปญฺฉินฺทริเยหิ กิเลสํ ภิชฺชณฺติ ภคฺคา จ กิเลสํ น ปฺน สมฺภวนฺติ ๔ เอวเมว โช มหาราช ปญฺญา สกิञฺจยํ กตฺวา ตตฺถเว นินฺรุชฺฌติ ยํ ปน ตาย ปญฺญา ย กตํ อนิञฺจนฺติ วา ทุกฺขณฺติ วา อนตฺตาติ วา ตํ น นินฺรุชฺฌติตีติ ๔

กลุโลสิ ภาเน นาคเสนนํตีติ ๔

ญาณมฺปญฺญาปญฺโท ตติโย

๔.ปฏิสนฺธนปฺคคฺลเวทียนปญฺโท

๔.ราชา อห ภาเน นาคเสน โย น ปฏิสนฺธนเวเทติ โส กิณฺจิทฺทํ ทุกฺขํ เวทณฺติ ๔ เถโร อห กิณฺจิทฺทํ เวเทติ กิณฺจิทฺทํ น เวเทตีติ ๔ ก็ เวเทติ ก็ น เวเทตีติ ๔ กายิกํ มหาราช เวทณํ เวเทติ เจตสิกํ เวทณํ น เวเทตีติ ๔ กถํ ภาเน กายิกํ เวทณํ เวเทติ กถํ เจตสิกํ เวทณํ น เวเทตีติ ๔ โย เหตุ โย ปจฺจโย กายิกาย ทุกฺขเวทนาย อุปฺปตฺติยา ตสฺส เหตุสฺส ตสฺส ปจฺจยสฺส อนุปฺปมา กายิกํ ทุกฺขเวทณํ เวเทติ โย เหตุ โย ปจฺจโย เจตสิกาย ทุกฺขเวทนาย อุปฺปตฺติยา ตสฺส เหตุสฺส ตสฺส ปจฺจยสฺส อุปฺปมา เจตสิกํ ทุกฺขเวทณํ น เวเทติ ๔ ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตฺวา โส เอกํ เวทณํ เวเทติ กายิกํ น เจตสิกณฺติ ๔

ภาเน นาคเสน โย ทุกฺขํ เวทณํ เวเทติ กสฺมา โส น ปรินิพฺพายตีติ ๔ นตฺถิ มหาราช อรหโต อหฺนโย วา ปฏิโฆ วา น จ อรหฺนโต อปฺกํ ปาเตนฺติ ปริปากํ อคฺคเมนฺติ ปณฺทิตา ๔ ภาสิตมฺเปตํ มหาราช เถเรน สาริปฺตฺเตน ธมฺมเสนาปตินา

นาภินนฺทามิ มรณํ

นาภินนฺทามิ ชีวิตํ

กาลญฺจ ปฏิกฺขามิ

นิพฺพิสํ ภติโก ยถา ๔

นาภินนฺทามิ มรณํ

นาภินนฺทามิ ชีวิตํ

กาลฉจ ปฏิกงขามิ สมปชาโน ปฏิสสโตติ ๕
 กลโลลลล ฆนเต นาคเสนนตี ๕
 ปฏิสนุทธนปุกคคเวทียนปญโห จตุตถโ ๕

๕.เวทนาปญโห

๕.ราชา อาห ฆนเต นาคเสน สุขา เวทนา กุสลา วา อกุสลา วา อพยากตา วาติ ๕ ลียา
 มหาราช กุสลา ลียา อกุสลา ลียา อพยากตาติ ๕ ยถิ ฆนเต กุสลา น ทุกขา ยถิ ทุกขา น กุสลา
 กุสลั ทุกขนุติ นุปชชตีติ ๕ ตั กิ มณฺณลล มหาราช อธิ ปริสสส หตเต ตตตติ อโยคัพหิ นิกขิเปยฺย ทฺติเย
 หตเต สิตติ ทิมปิณฺหํ นิกขิเปยฺย กิ นุ โข มหาราช อุโปปิ เต ทเหยยฺยนุติ ๕ อาม ฆนเต อุโปปิ เต ท
 เทยฺยนุติ ๕ กิ นุ โข เต มหาราช อุโปปิ อุนฺหาติ ๕ น ทิ ฆนเตติ ๕ กิ ปน เต มหาราช อุโปปิ สิต
 ลาคติ ๕ น ทิ ฆนเตติ ๕ อาชานาหิ นิคคหํ ยถิ ตตตติ ททติ น จ เต อุโปปิ อุนฺหา เตน นุปชชติ
 ยถิ สิตลัปปิ ททติ น จ เต อุโปปิ สิตลา เตน นุปชชติ ๕ กิสส ปน เต มหาราช อุโปปิ ทนฺนุติ น จ
 เต อุโปปิ อุนฺหา น จ เต อุโปปิ สิตลา เอกํ อุนฺหํ เอกํ สิตลั อุโปปิ เต ทนฺนุติ เตน นุปชชตีติ ๕
 นาทํ ปฏิวโฬ ตยา วาทินา สหธิ สลลปิตุ สาทู อตถํ ชปเปหิตี ๕ ตโต เถโร อภิธมมสสุยฺยตาย กถาย
 ราชานํ มลิณฺหํ สณฺณาเปลล

ฉยมานิ มหาราช เคหนิสฺสิตานิ โสมนสฺसानิ ฉ เนกขมฺมนิสฺสิตานิ โสมนสฺसानิ ฉ เคหนิสฺสิตานิ
 โทมนสฺसानิ ฉ เนกขมฺมนิสฺสิตานิ โทมนสฺसानิ ฉ เคหนิสฺสิตานิ อุเปกฺขา ฉ เนกขมฺมนิสฺสิตา อุเปกฺขานิ
 อิมานิ ฉ ฉกฺกานิ อตีตาปิ ฉตฺตีสฺสวธา เวทนา อนาคตาปิ ฉตฺตีสฺสวธา เวทนา ปจฺจูปฺปนฺนาปิ ฉตฺตีสฺสวธา
 เวทนา ตเทกฺขณํ อภิสณฺญหิตฺวา อภิสมฺปิณฺเฑตฺวา อฏฺฐสฺสตี เวทนา โหนตตีติ ๕

กลโลลลล ฆนเต นาคเสนนตี ๕

เวทนาปญโห ปญจโม ๕

๖.นามรูปเอกตตนาณตตปญโห

๖.ราชา อาห ฆนเต นาคเสน โก ปฏิสนุทธตีติ ๕ เถโร อาห นามรูปุ โข มหาราช ปฏิสนุทธตีติ
 ๕ กิ อิมํเยว นามรูปุ ปฏิสนุทธตีติ ๕ น โข มหาราช อิมํเยว นามรูปุ ปฏิสนุทธตีติ อิมินา ปน มหาราช
 นามรูปุเนน กมฺมํ กโรติ โสภณํ วา ปาปกํ วา เตน กมฺเมเน อณฺณํ นามรูปุ ปฏิสนุทธตีติ ๕ ยถิ ฆนเต น
 อิมํเยว นามรูปุ ปฏิสนุทธตีติ นนุ โส มุตโต ภาวิสฺสติ ปาปกหิตีติ ๕ เถโร อาห ยถิ น ปฏิสนุทธเตยฺย มุต
 โต ภาเวยฺย ปาปกหิ กมฺเมหิ ๕ ยสฺมา จ โข มหาราช ปฏิสนุทธตีติ ตสฺมา จ มุตโต ปาปกหิ กมฺเมหิตี
 ๕

โอปมฺมํ กโรหิตีติ ๕ ยถา มหาราช โกจิเทว ปุริโส อณฺณตรสฺส ปุริสสฺส อมฺพํ อวหเรยฺย ตเมณํ
 อมฺพสามิโก คเหตฺวา รณฺโณ ทสฺเสยฺย อิมินา เทว ปุริเสน มยฺหํ อมฺพา อวหตาติ ๕ โส เอวํ วเทยฺย
 นาทํ เทว อิมสฺส อมฺเพ อวหรามิ อณฺณา เต อมฺพา เย อิมินา โรปิตา อณฺณา เต อมฺพา เย มยา
 อวหตา นาทํ ทณฺทปฺปตฺโตติติ ๕ กิ นุ โข โส มหาราช ปุริโส ทณฺทปฺปตฺโต ภาเวยฺยาคติ ๕ อาม ฆนเต
 ทณฺทปฺปตฺโต ภาเวยฺยาคติ ๕ เกน การณฺเนนาติ ๕ กิจฺจยาปิ โส เอวํ วเทยฺย ปุริมํ ฆนเต อมฺพํ อปจฺจกฺขาย
 ปจฺจฉิเมเน อมฺเพเน โส ปุริโส ทณฺทปฺปตฺโต ภาเวยฺยาคติ ๕ เอวเมว โข มหาราช อิมินา นามรูปุเนน กมฺมํ ก
 โรติ โสภณํ วา ปาปกํ วา เตน กมฺเมเน อณฺณํ นามรูปุ ปฏิสนุทธตีติ ตสฺมา น มุตโต ปาปกหิ กมฺเมหิตี
 ๕

ภิกฺโข โอปมฺมํ กโรหิตีติ ๕ ยถา มหาราช โกจิเทว ปุริโส อณฺณตรสฺส ปุริสสฺส สาลี อวหเรยฺย
 ๕เปช อจฺจุํ อวหเรยฺย ๕เปช ยถา มหาราช โกจิ ปุริโส เหมนตฺกาเล อคฺคิ ชาเลตฺวา วิสิเปตฺวา อ
 วิชฺฌาเปตฺวา ปกฺกเมยฺย อถ โข โส อคฺคิ อณฺณตรสฺส ปุริสสฺส เขตตํ ทเหยย ตเมณํ เขตตสฺสามิโก คเหต

วา รณโณ ทสเสยย อิมินา เทว ปุริเสน อมหากัม เขตต์ ทพฺพนฺติ ๔ โส เอวํ วเทยย นาทํ เทว อิมสฺส เขตต์ ฉาเปมิ อญโณ โส อคฺคิ มยา อวิษฺฌาปิโต อญโณ โส อคฺคิ เยนิมสฺส เขตต์ ทพฺพนํ นาทํ ทณฺทปฺปโตติ ๔ กิ นุ โข มหาราช โส ปุริโส ทณฺทปฺปโต ภาเวยยาติ ๔ อาม ภนฺเต ทณฺทปฺปโต ภาเวยยาติ ๔ เกน การณฺนาติ ๔ กิจฺจาปิ โส เอวํ วเทยย ปุริมํ ภนฺเต อคฺคิ อปจฺจกฺขาเย ปจฺฉิมเณ อคฺคิ นา โส ปุริโส ทณฺทปฺปโต ภาเวยยาติ ๔ เอวเมว โข มหาราช อิมินา นามรูปเณ กมมํ กโรติ โสภณํ วา ปาปํ วา เตน กมฺเมณ อญณํ นามรูปํ ปฏฺฐิสฺนฺหติ ตสฺมา น มุตโต ปาปเกหิ กมฺเมหิตี ๔

ภิกฺขุโย โอบมมํ กโรหิตี ๔ ยถา มหาราช โภจฺเจว ปุริโส ปทึปี อาทาย ปาสาทํ อภิวิทฺวา ภูถฺเชยฺย ปทึโป ฉายมาโน ตินฺนํ ฉาเปยฺย ตินฺนํ ฉายมาณํ ฆริ ฉาเปยฺย ฆริ ฉายมาณํ คามํ ฉาเปยฺย คามฆฺโน ตํ ปุริสํ คเหตุวา เอวํ วเทยย กิสฺส ตวํ โภ ปุริส คามํ ฉาเปสฺสีตี ๔ โส เอวํ วเทยย นาทํ โภ คามํ ฉาเปมิ อญโณ โส ปทึปกฺคิ ยสฺสาทํ อาโลเกน ภูถฺชึ อญโณ โส อคฺคิ เยน คาโม ฉาปิโตติ เต วิวทฺมานา ตว สฺนติเก อาคฺจฺเจยฺยํ กิสฺส ตวํ มหาราช อตฺถํ ธาเรยยาสฺสีตี ๔ คามฆฺนสฺส ภนฺเตตี ๔ กิ การณฺนาติ ๔ กิจฺจาปิ โส เอวํ วเทยย อปิจฺ ตโตเอว โส อคฺคิ นิพฺพตฺโตตี ๔ เอวเมว โข มหาราช กิจฺจาปิ อญณํ มรณฺนํทิกํ นามรูปํ อญณํ ปฏฺฐิสฺนฺหิสฺสํ นามรูปํ อปิจฺ ตโตเอว ตํ นิพฺพตฺตํ ตสฺมา น มุตโต ปาปเกหิ กมฺเมหิตี ๔

ภิกฺขุโย โอบมมํ กโรหิตี ๔ ยถา มหาราช โภจฺเจว ปุริโส ทหริ ทาริกิ วาเรตฺวา สุกกํ ทควา ปกฺกเมยฺย สวา อปรเณ สมเยน มหตี อสฺส วยปฺปตฺตา ตโต อญโณ ปุริโส สุกกํ ทควา วิวาทํ กรเยย อิตโร อากฺนตฺวา เอวํ วเทยย กิสฺส ปน เม ตวํ อมฺโห ปุริส ภริย เณสฺสีตี ๔ โส เอวํ วเทยย นาทํ ตว ภริย เณมิ อญญา สวา ทาริกา ทหริ ตฺรณํ ยา ตยา วาริตา จ ทินฺนสฺสุกา จ อญญา ย ทาริกา มหตี วยปฺปตฺตา มยา วาริตา จ ทินฺนสฺสุกาจติ ๔ เต วิวทฺมานา ตว สฺนติเก อาคฺจฺเจยฺยํ ๔ กิสฺส ตวํ มหาราช อตฺถํ ธาเรยยาสฺสีตี ๔ ปุริมสฺส ภนฺเตตี ๔ กิ การณฺนาติ ๔ กิจฺจาปิ โส เอวํ วเทยย อปิจฺ ตโตเอว สวา มหตี นิพฺพตฺตาตี ๔ เอวเมว โข มหาราช กิจฺจาปิ อญณํ มรณฺนํทิกํ นามรูปํ อญณํ ปฏฺฐิสฺนฺหิสฺสํ นามรูปํ อปิจฺ ตโตเอว ตํ นิพฺพตฺตํ ตสฺมา น ปริมุตโต ปาปเกหิ กมฺเมหิตี ๔

ภิกฺขุโย โอบมมํ กโรหิตี ๔ ยถา มหาราช โภจฺเจว ปุริโส โคปาลกิสฺส หตฺโต ชิรมภูํ กิณฺติวา ตสฺเสว หตฺเต นิกฺขิปปฺวา ปกฺกเมยฺย เสว คเหตุวา คจฺฉิสฺสามิ ตํ อปรชฺชํ ทหิ สมปฺชฺเชยฺย ๔ โส อคฺนตฺวา เอวํ วเทยย เทหิ เม ชิรมภูณฺติ ๔ โส ทหิ ทสฺเสยฺย ๔ อิตโร เอวํ วเทยย นาทํ ตว หตฺโต ทหิ กิณามิ เทหิ เม ชิรมภูณฺติ ๔ โส เอวํ วเทยย อชานโต เต ชิรํ ทหิภูตฺนฺติ ๔ เต วิวทฺมานา ตว สฺนติเก อาคฺจฺเจยฺยํ กิสฺส ตวํ มหาราช อตฺถํ ธาเรยยาสฺสีตี ๔ โคปาลกิสฺส ภนฺเตตี ๔ กิ การณฺนาติ ๔ กิจฺจาปิ โส เอวํ วเทยย อปิจฺ ตโต เอว ตํ นิพฺพตฺตฺนฺติ ๔ เอวเมว โข มหาราช กิจฺจาปิ อญณํ มรณฺนํทิกํ นามรูปํ อญณํ ปฏฺฐิสฺนฺหิสฺสํ นามรูปํ อปิจฺ ตโตเอว ตํ นิพฺพตฺตํ ตสฺมา น ปริมุตโต ปาปเกหิ กมฺเมหิตี ๔ กลฺโลลสิ ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

นามรูปเอกตตฺนนานตฺตปญฺโห ฉนฺนุโจ ๔

๗.เถรปฏิสนฺธหนาปฏิสนฺธทนปญฺโห

๗.ราชา อาท ภนฺเต นาคเสน ตวํ ปน ปฏฺฐิสฺนฺหิสฺสสฺสีตี ๔ อลํ มหาราช กิ เต เตน ปุจฺฉิตฺเตน นนุ มยา ปฏฺิกจฺเจว อกฺขาตํ สเจ มหาราช สอุปาทาโน ภวิสฺสามิ ปฏฺฐิสฺนฺหิสฺสสามิ สเจ อนุปาทาโน ภวิสฺสามิ น ปฏฺฐิสฺนฺหิสฺสสามิตี ๔

โอบมมํ กโรหิตี ๔ ยถา มหาราช โภจฺเจว ปุริโส รณโณ อธิการํ กรเยย ๔ ราชา ตญฺโจ อธิการํ ทเทยย โส เตน อธิกาเรณ ปญฺจหิ กามคฺเณหิ สมปฺปิโต สมจฺคฺกฺภูโต ปริจเรยฺย โส เจ ชนฺสฺส อาโรเจยฺย น เม ราชา กิจฺจิกฺ ปฏฺิกโรสฺสีตี ๔ กิ นุ โข โส มหาราช ปุริโส ยุตฺตการิ ภาเวยยาติ ๔ น หิ ภนฺเตตี ๔

๒.ปริมโกฏิปญโท

๒.ราชา อาห ภนเต นาคเสน ยํ ปเนตํ พุริสํ ปริมโกฏิํ น ปญญาตตีติ ตสฺส โอปมมํ กโรหิตี ๔
 ยถา มหาราช ปริโส ปรีตตํ พีชํ ปฐวียํ นิภชิเปยย ตโต องฺกุโร อฏฺฐหิตฺวา อนุปฺพเพน วุฑฺฒี วิรุฬฺหี เว
 ปุลลํ อาปชฺชิตฺวา ผลํ ททေย ๔ ตโต พีชํ คเหตฺวา ปฺน โรเปยย ตโตปิ องฺกุโร อฏฺฐหิตฺวา อนุปฺพเพน
 วุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปุลลํ อาปชฺชิตฺวา ผลํ ททေย ๔ เอเวเมติสฺส สนฺตติยา อตฺถิ อนโตติ ๔ นตฺถิ ภนฺเตติ ๔
 เอเวเมว โช มหาราช อหุธานสฺสาปิ ปริมา โภกฺวิ น ปญญาตตีติ ๔

ภียโย โอปมมํ กโรหิตี ๔ ยถา มหาราช กุกฺกฏฺวิยา อณฺฑํ ภเวยย อณฺฑโต กุกฺกฏฺวิ กุกฺกฏฺวิยา
 อณฺฑหนฺติ ๔ เอเวเมติสฺสา สนฺตติยา อตฺถิ อนโตติ ๔ นตฺถิ ภนฺเตติ ๔ เอเวเมว โช มหาราช อหุธานสฺสาปิ
 ปริมา โภกฺวิ น ปญญาตตีติ ๔

ภียโย โอปมมํ กโรหิตี ๔ เถโร ปจวียํ จกฺกํ ลีชิตฺวา มลิณฺหํ ราชนํ เอตทโวจ อตฺถิ มหาราช
 อิมสฺส จกฺกสฺส อนโตติ ๔ นตฺถิ ภนฺเตติ ๔ เอเวเมว โช มหาราช อิมานํ จกฺกานํ วุตฺตานํ ภควตา
 จกฺขุณฺจ ปฏฺิจจ รูปํ จ อฺปฺปชฺชติ จกฺขุวิณฺณณํ ติณฺณํ สงฺคตํ ผลโส ผลสฺปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา
 ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อฺปาทานํ อฺปาทานปจฺจยา กมฺมํ กมฺมโต ปฺน จกฺขุํ ชายตตีติ ๔ เอเวเมติสฺสา สนฺ
 ตติยา อตฺถิ อนโตติ ๔ นตฺถิ ภนฺเตติ ๔

โสตฺถจ ปฏฺิจจ สทฺเท จ ๔ เปยฺ มนฺณจ ปฏฺิจจ ธมฺเม จ อฺปฺปชฺชติ มโนวิณฺณณํ ติณฺณํ สงฺคตํ
 ผลโส ผลสฺปจฺจยา เวทนา เวทนาปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อฺปาทานํ อฺปาทานปจฺจยา กมฺมํ กมฺมโต
 ปฺน มโน ชายตตีติ เอเวเมติสฺสา สนฺตติยา อตฺถิ อนโตติ ๔ นตฺถิ ภนฺเตติ ๔ เอเวเมว โช มหาราช
 อหุธานสฺสาปิ ปริมา โภกฺวิ น ปญญาตตีติ ๔

ภลฺโลลลํ ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

ปริมโกฏิปญโท ทฺติโย ๔

๓.โกฏิปญญาณปญโท

๓.ราชา อาห ภนเต นาคเสน ยํ ปเนตํ พุริสํ ปริมา โภกฺวิ น ปญญาตตีติ กตฺมา จ สา ปริมา
 โภกฺวิติ โย โช มหาราช อตีโต อหฺธา เอสา ปริมา โภกฺวิติ ๔ ภนฺเต นาคเสน ยํ ปเนตํ พุริสํ ปริมา โภกฺวิ
 น ปญญาตตีติ ก็ ปน ภนฺเต สทฺเพปิ ปริมา โภกฺวิ น ปญญาตตีติ เกจิ มหาราช ปญญาตติ กาจิ น
 ปญญาตตีติ ๔ กตฺมา ภนฺเต ปญญาตติ กตฺมา น ปญญาตตีติ อีโต ปุพฺเพ มหาราช สทฺเพน สทฺพํ
 สทฺพทา สทฺพํ อวิชฺชา นาโหสีติ เอสา ปริมา โภกฺวิ ปญญาตติ ยํ อหฺตฺวา สมฺโพธิ หุตฺวา ปฏฺิวินฺจติ
 เอสป ปริมา โภกฺวิ ปญญาตตีติ ๔

ภนฺเต นาคเสน ยํ อหฺตฺวา สมฺโพธิ หุตฺวา ปฏฺิวินฺจติ น นฺ ตํ อฺภโต ฉินฺนํ อตฺถํ คจฺจตตีติ ยท
 มหาราช อฺภโต ฉินฺนํ อตฺถํ คจฺจติ อฺภโต ฉินฺนา สกฺกา วทฺเพตฺตุนฺติ อาม ส่าปี สกฺกา วทฺเพตฺตุนฺติ นาท
 ภนฺเต เอตํ ปุจฺจนามิ โภกฺวิโต สกฺกา วทฺเพตฺตุนฺติ อาม สกฺกา วทฺเพตฺตุนฺติ ๔

โอปมมํ กโรหิตี ๔ เถโร ตสฺส รุกฺขุปมํ อกาลิ ชนฺธา จ เกวลสฺส ทฺกขกฺขณฺธสฺส พิชานตีติ ๔

ภลฺโลลลํ ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

โกฏิปญญาณปญโท ตติโย ๔

๔.สงฺขารายมานปญโท

๔.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน อตฺถิ เกจิ สงฺขารา เย ชายนฺตตีติ ๔ อาม มหาราช อตฺถิ สงฺขารา
 เย ชายนฺตตีติ ๔ กตฺเม เถ ภนฺเตติ ๔ จกฺขุสมฺมิจจ โช มหาราช สติ รูปสฺ จ จกฺขุวิณฺณณํ โหติ จกฺขุ

วิญญาณ สติ จกขุสมมผลโส โหติ จกขุสมมผล สติ เวทนา โหติ เวทนา ย สติ ตณหา โหติ ตณหา ย สติ อุปาทาน โหติ อุปาทาน สติ ภโว โหติ ภเว สติชาติ โหติ ชาติยา สติ ชรามรณ โสภปริเทวทุกข โทมนัสสุปายาสา สมภวนติ เอเวเมตสส เภลลสส ทุกขกขนธสส สมุทโย โหติ ๔ จกขุสมมิจ ไซ มหาราช อสตี รูปเปสุ จ อสตี จกขุวิญญาณ น โหติ จกขุวิญญาณ อสตี จกขุสมมผลโส น โหติ จกขุสมมผล อสตี เวทนา น โหติ เวทนา อสตี ตณหา น โหติ ตณหา อสตี อุปาทาน น โหติ อุปาทาน อสตี ภโว น โหติ ภเว อสตี ชาติ น โหติ ชาติยา อสตี ชรามรณ โสภปริเทวทุกข โทมนัสสุปายาสา น โหติ เอเวเมตสส เภลลสส ทุกขกขนธสส นิโรโธ โหตีติ ๔

ภกุลโลสิ ภนเต นาคเสนาติ ๔

สงขาราชายมานปโยโห จตุตถโ ๔

๕.ภวนตสงขาราชายมานปโยโ

๕.ราชา อาห ภนเต นาคเสน อตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตีติ ๔ นตถิ มหาราช เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว ไซ มหาราช สงขาราช ชายนตีติ ๔

โอปมมัม กโรหีติ ๔ ตัม ก็ มณญสิ มหาราช อิทัม เคหัม อภวนตัม ชาติ ยตถ ตวั นิลินโนสตี ๔ นตถิ กัญจิกิ ภนเต อิท อภวนตัม ชาติ ภวนตัมเยว ชาติ อิมานิ ไซ ภนเต ทารุนิ วเน อหุลล์ อยญจ มตติกา ปฐวีย อโหสิ อิตถินญจ ปฐีสานญจ ทชเชน วายาเมเน เอวมิตัม เคหัม นินพพตตุนตี ๔ เอเวเมว ไซ มหาราช นตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว สงขาราช ชายนตีติ ๔

ภियโย โอปมมัม กโรหีติ ๔ ยถา มหาราช ยะ เกจิ พิชคามภุตคามายา ปฐวีย นิกขิตตยา อนุปพุเพเน วุฑฒิ วิรุฬหิ เวปลลล อปชชมานา ปุพพานิ จ ผลานิ จ ทเทยยุม น เต รุกขา อภวนตา ชาติยา ภวนตา เยว เต รุกขา ชาติยา ๔ เอเวเมว ไซ มหาราช นตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว เต สงขาราช ชายนตีติ ๔

ภियโย โอปมมัม กโรหีติ ๔ ยถา มหาราช กุมภกาโร ปฐวีย มตติกัม อุตถิตวา นานาภาษานานิ กโรติ น ตานิ ภาษานานิ อภวนตานิ ชาติยานิ ภวนตานิเยว ชาติยานิ เอเวเมว ไซ มหาราช นตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว สงขาราช ชายนตีติ ๔

ภियโย โอปมมัม กโรหีติ ๔ ยถา มหาราช วิณาย ปตตัม น ลียา จมมัม น ลียา โทณัม น ลียา ทณโฑ น ลียา อุปาวิโณ น ลียา ตณตโย น ลียู โภโณ น ลียา ปฐีสสส จ ตชไซ วายาโม น ลียา ชาเยยย สทโทติ ๔ น หิ ภนเตติ ๔ ยโต จ ไซ มหาราช วิณาย ปตตัม ลียา จมมัม ลียา โทณัม ลียา ทณโฑ ลียา อุปาวิโณ ลียา ตณตโย ลียู โภโณ ลียา ปฐีสสส จ ตชไซ วายาโม ลียา ชาเยยย สทโทติ ๔ อาม ภนเต ชาเยยยชาติ ๔ เอเวเมว ไซ มหาราช นตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว ไซ สงขาราช ชายนตีติ ๔

ภियโย โอปมมัม กโรหีติ ๔ ยถา มหาราช อรณัม น ลียา อรณัมโปตโก น ลียา อรณัมโยตถกัม น ลียา อุตตวารณัม น ลียา โจฬกัม น ลียา ปฐีสสส จ ตชไซ วายาโม น ลียา ชาเยยย โส อคคตีติ ๔ น หิ ภนเตติ ๔ ยโต จ ไซ มหาราช อรณัม ลียา อรณัมโปตโก ลียา อรณัมโยตถกัม ลียา อุตตวารณัม ลียา โจฬกัม ลียา ปฐีสสส จ ตชไซ วายาโม ลียา ชาเยยย โส อคคตีติ ๔ อาม ภนเต ชาเยยยชาติ ๔ เอเวเมว ไซ มหาราช นตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว ไซ สงขาราช ชายนตีติ ๔

ภियโย โอปมมัม กโรหีติ ๔ ยถา มหาราช มณิ น ลียา อาตโป น ลียา โคมยัม น ลียา ชาเยยย โส อคคตีติ ๔ น หิ ภนเตติ ๔ ยโต จ ไซ มหาราช มณิ ลียา อาตโป ลียา โคมยัม ลียา ชาเยยย โส อคคตีติ ๔ อาม ภนเต ชาเยยยชาติ ๔ เอเวเมว ไซ มหาราช นตถิ เกจิ สงขาราช ยะ อภวนตา ชายนตี ภวนตาเยว ไซ สงขาราช ชายนตีติ ๔

ภิกษุ โอบมม กโรหิตี ๕ ยถา มหาราช อาทาโส น ลียา อากา น ลียา มุขี น ลียา ชาเยยย
 อดตาดิ ๕ น หิ ภนเดติ ๕ ยโต จ โข มหาราช อาทาโส ลียา อากา ลียา มุขี ลียา ชาเยยย อดตา
 ดิ ๕ อาม ภนเด ชาเยยยาดิ ๕ เอวเมว โข มหาราช นตฺติ เกจि สงฺขารา เย อภวนตา ชายนฺติ ภวน
 ตาเยว โข สงฺขารา ชายนฺตีติ ๕

ภลฺลิลิ ภนเด นาคเสนาดิ ๕

ภานตฺสงฺขารชายมานปฺยโท ปญฺจโม ๕

๖.เวทคูปญโท

๖.ราชา อาท ภนเด นาคเสน เวทคูปญพทิตติ ๕ โก ปเนส มหาราช เวทคูป นามาติ โย ภน
 เต อพฺภนฺตเร ซีโว จกฺขุณาปิ ฐปฺ ปสฺสตี โสเตนปิ สทฺทํ สฺถมาตี มาเนนปิ คนธฺ ฆายตี ชิฺวหายปิ รัส
 สายตี กาเยนปิ โฝฏฺจพฺพํ ฝุสฺสตี มนสาปิ ธมฺมํ วิชานาตี ยถา มยฺ อธิ ปาสาเท นิลินฺนา เยน เยน
 วาตปาเนน อิจฺเจยยาม ปสฺสตีฺ เตน เตน วาตปาเนน ปสฺเสยยาม ปฺรตฺติเมเนปิ วาตปาเนน ปสฺเสยยาม
 ปจฺฉิเมเนปิ วาตปาเนน ปสฺเสยยาม อุตฺตเรเนปิ วาตปาเนน ปสฺเสยยาม ทกฺขิเณเนปิ วาตปาเนน ปสฺเสย
 ยาม ๕ เอวเมว โข ภนเด อยฺ อพฺภนฺตเร ซีโว เยน เยน ทฺวาเรน อิจฺฉตี ปสฺสตีฺ เตน เตน ทฺวาเรน ปสฺ
 สตีติ ๕

เถโร อาท ปญฺจทวารํ มหาราช ภณิสฺสามิ ตํ สฺโณหิ สาธุกํ มนลิกโรหิ ยถิ อพฺภนฺตเร ซีโว จก
 ขุณา ฐปฺ ปสฺสตี ยถา มยฺ อธิ ปาสาเท นิลินฺนา เยน เยน วาตปาเนน อิจฺเจยยาม ปสฺสตีฺ เตน เตน
 วาตปาเนน ฐปฺเยว ปสฺเสยยาม ปฺรตฺติเมเนปิ วาตปาเนน ฐปฺ เยว ปสฺเสยยาม ปจฺฉิเมเนปิ วาตปาเนน ฐป
 ยเวว ปสฺเสยยาม อุตฺตเรเนปิ วาตปาเนน ฐปฺ เยว ปสฺเสยยาม ทกฺขิเณเนปิ วาตปาเนน ฐปฺ เยว ปสฺเสย
 ยาม เอวเมเตน อพฺภนฺตเร ซีเวน โสเตนปิ ฐปฺ เยว ปสฺสตีพฺพํ ฆาเนนปิ ฐปฺ เยว ปสฺสตีฺ ชิฺวหายปิ ฐป
 ยเวว ปสฺสตีฺ กาเยนปิ ฐปฺ เยว ปสฺสตีฺ มนสาปิ ฐปฺ เยว ปสฺสตีพฺพํ จกฺขุณาปิ สทฺโท เยว โสตพฺโพ
 ฆาเนนปิ สทฺโท เยว โสตพฺโพ ชิฺวหายปิ สทฺโท เยว โสตพฺโพ กาเยนปิ สทฺโท เยว โสตพฺโพ มนสาปิ
 สทฺโท เยว โสตพฺโพ จกฺขุณาปิ คนธฺ เอว ฆายิตพฺโพ โสเตนปิ คนธฺ เอว ฆายิตพฺโพ ชิฺวหายปิ คนธ
 ยเวว ฆายิตพฺโพ กาเยนปิ คนธฺ เอว ฆายิตพฺโพ มนสาปิ คนธฺ เอว ฆายิตพฺโพ จกฺขุณาปิ รัส เอว
 สายิตพฺโพ โสเตนปิ รัส เอว สายิตพฺโพ ฆาเนนปิ รัส เอว สายิตพฺโพ กาเยนปิ รัส เอว สายิตพฺโพ
 มนสาปิ รัส เอว สายิตพฺโพ จกฺขุณาปิ โฝฏฺฐพฺพํ เยว ฝุสฺสตีพฺพํ โสเตนปิ โฝฏฺฐพฺพํ เยว ฝุสฺสตีพ
 ฆาเนนปิ โฝฏฺฐพฺพํ เยว ฝุสฺสตีพฺพํ ชิฺวหายปิ โฝฏฺฐพฺพํ เยว ฝุสฺสตีพฺพํ มนสาปิ โฝฏฺฐพฺพํ เยว ฝุสฺสตีพ
 จกฺขุณาปิ ธมฺมํ เยว วิชานิตพฺพํ โสเตนปิ ธมฺมํ เยว วิชานิตพฺพํ ฆาเนนปิ ธมฺมํ เยว วิชานิตพ
 ยปิ ธมฺมํ เยว วิชานิตพฺพํ กาเยนปิ ธมฺมํเยว วิชานิตพฺพนฺติ น หิ ภนเดติ ๕

น โข เต มหาราช ยฺชชตี ปฺริเมเน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมเน วา ปฺริมํ ยถา วา ปน มหาราช มย
 อธิ ปาสาเท นิลินฺนา อิเมสฺ สุววาตปาเนสฺ อุกฺฆาฏิตฺสฺ มหนฺเตน อากาเสน พหิมฺชา สฺฏฺจตฺวารํ ฐปฺ ปส
 สาม เอวเมเต อพฺภนฺตเร ซีเวนาปิ จกฺขุทฺวาเรสฺ อุกฺฆาฏิตฺสฺ มหนฺเตน อากาเสน สฺฏฺจตฺวารํ ฐปฺ ปส
 สตีพฺพํ โสเตสฺ อุกฺฆาฏิตฺสฺ ๕เปฯ ฆาเนน อุกฺฆาฏิตฺสฺ ๕เปฯ ชิฺวหาย อุกฺฆาฏิตาย ๕เปฯ กาเย อุกฺฆาฏิต
 มหนฺเตน อากาเสน สฺฏฺจตฺวารํ สทฺโท โสตพฺโพ คนธฺ ฆายิตพฺโพ รัส สายิตพฺโพ โฝฏฺฐพฺโพ ฝุสฺสตีพฺพิต
 น หิ ภนเดติ ๕

น โข เต มหาราช ยฺชชตี ปฺริเมเน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมเน วา ปฺริมํ ยถา วา ปน มหาราช อย
 ทินฺโน นิกฺขมิตฺวา พหิทฺวารโกฏฺฐเก ตินฺนุญฺเจยฺย ชานาตี ตฺวํ มหาราช อยฺ ทินฺโน นิกฺขมิตฺวา พหิทฺวารโกฏฺฐ
 ฐิตฺติ อาม ภนเด ชานามิตฺติ ๕ ยถา วา ปน มหาราช อยฺ ทินฺโน อนฺโต ปวีลิตฺวา ตว ปฺรโต ตินฺนุญฺย
 ชานาตี ตฺวํ มหาราช อยฺ ทินฺโน อนฺโต ปวีลิตฺวา มม ปฺรโต ฐิตฺติ อาม ภนเด ชานามิตฺติ ๕ เอวเมว โข
 มหาราช อพฺภนฺตเร โส ซีโว ชิฺวหาย รัส นิกฺขิตฺเต ชานเยย อมพฺลิตฺตํ วา ลวณฺตตํ วา ติตฺตถกฺกํ วา

กฎกุดต์ วา กสายดต์ วา มธฺรตต์ วาติ อาม ภนฺเต ชาเนยยาติ ฯ เต รส ธนโต ปวิฏฐฺฐู ชาเนยย
อมพิลตต์ วา ลวณตต์ วา ติตถกถ์ วา กฎกุดต์ วา กสายดต์ วา มธฺรตต์ วาติ ฯ น หิ ภนฺเตติ

น โข เต มหาราช ยฺชชติ ปริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมํ ฯ ยถา มหาราช โภจิทเว ปุ
ริโส มธฺพฏฺฐตํ อหฺราเปตฺวา มธฺโทถนํ ปุราเปตฺวา ปุริสสฺส มุขํ ปิททิตฺวา มธฺโทถนียา ปกฺขิเปยย ชาเนยย
มหาราช โส ปุริโส มธฺุ สฺมปฺนฺนํ วา น สฺมปฺนฺนํ วาติ น หิ ภนฺเตติ ฯ เกน การณฺนาติ น หิ ตสฺส
ภนฺเต มุข มธฺ ปวิฏฐฺฐนฺติ ฯ

น โข เต มหาราช ยฺชชติ ปริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปุริมฺนฺติ ฯ นาทํ ปฏฺิพลฺโล ตยา วา
ทินา สทฺธิ์ สลฺลปิตุํ สวฺฐุ ภนฺเต อตถํ ชฺปเปหิตฺติ ฯ

เถโร อภิธมฺมัลลยฺตตฺตยาถ กถาย ราชานํ มลีนํ สณฺญาเปสิ อธิ มหาราช จกฺขฺวณจ ปฏฺิจจ รูปํ จ
อุปฺปชฺชติ จกฺขฺวณฺณวณํ ตสฺสหาตา ผลฺโส เวทนา สณฺญา เจตนา เอกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ มนสิกาโรติ เอว
เมเต ธมฺมา ปจฺจยโต ชายนฺติ น เหตุถ เวทฺศุ อุปลพฺภติ ฯ สโตถจ ปฏฺิจจ สทฺเท จ ฯ เปฯ มนฺณจ ปฏฺิ
จจ ธมฺเม จ อุปฺปชฺชติ มโนวิญฺญาณํ ตสฺสหาตา ผลฺโส เวทนา สณฺญา เจตนา เอกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ
มนสิกาโร เอวเมเต ธมฺมา ปจฺจยโต ชายนฺติ น เหตุถ เวทฺศุ อุปลพฺภตฺติ ฯ

กถฺลลสิ ภนฺเต นาคเสนนาติ ฯ

เวทฺศุปลฺโห ฉฏฺุจฺจ ฯ

๗. จกฺขฺวณฺณวณาทิปฺลโห

๗. วาชา อาห ภนฺเต นาคเสน ยตถ จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ตตถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชตฺติ ฯ
อาม มหาราช ยตถ จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ตตถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชตฺติ ฯ

กึ นฺ โข ภนฺเต นาคเสน ปจฺฉมํ จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ปจฺฉา มโนวิญฺญาณํ อุทาทู มโน
วิญฺญาณํ ปจฺฉมํ อุปฺปชฺชติ ปจฺฉา จกฺขฺวณฺณวณฺนฺติ ปจฺฉมํ มหาราช จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ปจฺฉา มโน
วิญฺญาณนฺติ ฯ

กึ นฺ โข ภนฺเต นาคเสน จกฺขฺวณฺณวณํ มโนวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตถาทํ อุปฺปชฺชามิ ตวมฺปิ
ตตถ อุปฺปชฺชาทิตฺติ อุทาทู มโนวิญฺญาณํ จกฺขฺวณฺณวณํ อาณาเปติ ยตถ ตวํ อุปฺปชฺชิสฺสสิ อหฺมฺปิ ตตถ
อุปฺปชฺชิสฺสสามิตฺติ ฯ น หิ มหาราช อนาลาโป เตลลํ อณฺณมณฺเณหิตฺติ ฯ

กถํ ภนฺเต นาคเสน ยตถ จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ตตถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชตฺติ ฯ นินฺนตฺตา
จ มหาราช ทฺวารตฺตา จ จินฺณตฺตา จ สฺมฺทาจริตฺตา จาติ ฯ

กถํ ภนฺเต นาคเสน นินฺนตฺตา ยตถ จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ตตถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ โธ
ปมฺมํ กโรหิตฺติ ฯ ตํ กึ มณฺณสิ มหาราช เทว วสฺสเนถ กตฺเมน อุทกํ คจฺเจยยาติ ฯ เยน ภนฺเต นินฺน
เตน คจฺเจยยาติ ฯ อถาปรเณ สฺมเยน เทโว วสฺสเสยย กตฺเมน ตํ อุทกํ คจฺเจยยาติ ฯ เยน ภนฺเต ปุริมํ
อุทกํ คคฺตํ ตมฺปิ เตน คจฺเจยยาติ ฯ

กึ นฺ โข มหาราช ปุริมํ อุทกํ ปจฺฉิมํ อุทกํ อาณาเปติ เยนากํ คจฺฉามิ ตวมฺปิ เตน คจฺฉาหิตฺติ
ปจฺฉิมํ วา อุทกํ ปุริมํ อุทกํ อาณาเปติ เยน ตวํ คจฺฉิสฺสสิ อหฺมฺปิ เตน คจฺฉิสฺสสามิตฺติ ฯ น หิ ภนฺเต
อนาลาโป เตลลํ อณฺณมณฺเณหิ นินฺนตฺตา คจฺฉนฺตฺติ ฯ เอวเมว โข มหาราช นินฺนตฺต ยตถ จกฺขฺวณฺณวณํ
อุปฺปชฺชติ ตตถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ น จ จกฺขฺวณฺณวณํ มโนวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตถาทํ อุปฺปช
ชามิ ตวมฺปิ ตตถ อุปฺปชฺชาทิตฺติ นปิ มโนวิญฺญาณํ จกฺขฺวณฺณวณํ อาณาเปติ ยตถ ตวํ อุปฺปชฺชิสฺสสิ
อหฺมฺปิ ตตถ อุปฺปชฺชิสฺสสามิตฺติ อนาลาโป เตลลํ อณฺณมณฺเณหิ นินฺนตฺตา อุปฺปชฺชนฺตฺติ ฯ

กถํ ภนฺเต นาคเสน ทฺวารตฺตา ยตถ จกฺขฺวณฺณวณํ อุปฺปชฺชติ ตตถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ
อเปปมฺมํ กโรหิตฺติ ฯ ตํ กึ มณฺณสิ มหาราช รณฺโณ ปจฺฉนฺตีมํ นครํ อสฺส ทพฺพปาการโธรณํ เอกทฺวาร
ตโต ปุริโส นิกฺขมิตฺตาโกมา ภเวยย กตฺเมน โส นิกฺขเมยยาติ ฯ ทฺวารเณ ภนฺเต นิกฺขเมยยาติ ฯ อถาปร

ปุริโส นิกขมิตุกาโม ภเวยฺย กตเมน โส นิกขเมยฺยติ ฯ เยน ภนฺเต ปุริโม ปุริโส นิกขนฺโต โสปี เตน นิกขเมยฺยติ ฯ

ก็ นุ โข มหาราช ปุริโม ปุริโส ปจฺฉิมํ ปุริสํ อาณาเปติ เยนาคํ คจฺฉามิ ตวมฺปิ เตน คจฺฉาหิตี ปจฺฉิมํ iva ปุริโส ปุริมํ ปุริสํ อาณาเปติ เยน ตวํ คจฺฉิสฺสสฺสึ อหฺมปิ เตน คจฺฉิสฺสสํตีติ ฯ น หิ ภนฺเต อนาลาโป เตสํ อณฺวมณฺเณหิ ทวารตฺตา คจฺฉนฺตีติ ฯ เอวเมว โข มหาราช ทวารตฺตา ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ ฯ น จ จกฺขุวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตฺถาคํ อุปฺปชฺชามิ ตวมฺปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชาหิตี นาปิ มโนวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตฺถ ตวํ อุปฺปชฺชิสฺสสึ อหฺมปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชิสฺสสํตีติ อนาลาโป เตสํ อณฺวมณฺเณหิ ทวารตฺตา อุปฺปชฺชนฺตีติ ฯ

กถํ ภนฺเต นาคเสน จินฺนตฺตา ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ โอปมมํ กโรหิตีติ ฯ ตํ ก็ มณฺเณสิ มหาราช ปจฺฉมํ เอกํ สกฺกํ คจฺเจยฺย อถ ทฺพิยํ สกฺกํ กตเมน คจฺเจยฺยติ ฯ เยน ภนฺเต ปุริมํ สกฺกํ คตํ ตวมฺปิ เตน คจฺเจยฺยติ ฯ

ก็ นุ โข มหาราช ปุริมํ สกฺกํ ปจฺฉิมํ สกฺกํ อาณาเปติ เยนาคํ คจฺฉามิ ตวมฺปิ เตน คจฺฉาหิตี ปจฺฉิมํ iva สกฺกํ ปุริมํ สกฺกํ อาณาเปติ เยน ตวํ คจฺฉิสฺสสึ อหฺมปิ เตน คจฺฉิสฺสสํตีติ ฯ น หิ ภนฺเต อนาลาโป เตสํ อณฺวมณฺเณหิ จินฺนตฺตา คจฺฉนฺตีติ ฯ เอวเมว โข มหาราช จินฺนตฺตา ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ น จกฺขุวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตฺถาคํ อุปฺปชฺชติ ตวมฺปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชาหิตี นปิ มโนวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตฺถ ตวํ อุปฺปชฺชิสฺสสึ อหฺมปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชิสฺสสํตีติ อนาลาโป เตสํ อณฺวมณฺเณหิ จินฺนตฺตา อุปฺปชฺชนฺตีติ ฯ

กถํ ภนฺเต นาคเสน สมฺมาจริตฺตา ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ โอปมมํ กโรหิตีติ ฯ ยถา มหาราช มฺหธาคนฺนาสงฺขยาเลฆาลิปฺปฏฺฐจฺานํสุ อาทิกมฺมสฺส ทนฺธายนา ภวติ อถาปรน สมเยน นิสฺสมกิริยาเย สมฺมาจริตฺตฺตา อทฺธายนา ภวติ ฯ เอวเมว โข มหาราช สมฺมาจริตฺตฺตา ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชติ น จกฺขุวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตฺถาคํ อุปฺปชฺชามิ ตวมฺปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชาหิตี นปิ มโนวิญฺญาณํ จกฺขุวิญฺญาณํ อาณาเปติ ยตฺถ ตวํ อุปฺปชฺชิสฺสสึ อหฺมปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชิสฺสสํตีติ อนาลาโป เตสํ อณฺวมณฺเณหิ สมฺมาจริตฺตฺตา อุปฺปชฺชนฺตีติ ฯ

ภนฺเต นาคเสน ยตฺถ โสตฺวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณมฺปิ อุปฺปชฺชตีติ ฯ ๒๒๒ ยตฺถ ขวาน วิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ๒๒๒ ยตฺถ ชิวหาวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ๒๒๒ ยตฺถ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโน วิญฺญาณํ อุปฺปชฺชตีติ ฯ อาม มหาราช ยตฺถ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ตตฺถ มโนวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชตีติ ฯ

ก็ นุ โข ภนฺเต นาคเสน ปจฺฉมํ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ปจฺฉา มโนวิญฺญาณํ อุทฺทาหุ มโน วิญฺญาณํ ปจฺฉมํ อุปฺปชฺชติ ปจฺฉา กายวิญฺญาณนฺหิติ ฯ กายวิญฺญาณํ มหาราช ปจฺฉมํ อุปฺปชฺชติ ปจฺฉา มโน วิญฺญาณนฺหิติ ฯ

ก็ นุ โข ภนฺเต นาคเสน ๒๒๒ อนาลาโป เตสํ อณฺวมณฺเณหิ สมฺมาจริตฺตฺตา อุปฺปชฺชนฺตีติ ฯ กลฺโลสิ ภนฺเต นาคเสนตีติ ฯ

จกฺขุวิญฺญาณนาทิปญฺโห สตฺตโม ฯ

๘.ผลสลกฺขณฺปญฺโห

๘.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ผลฺโสปี เวทนาปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชตีติ ฯ อาม มหาราช ยตฺถ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชติ ผลฺโสปี ตตฺถ อุปฺปชฺชติ เวทนาปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชติ สณฺเณวาปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชติ เจตนาปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชติ วิตฺกโกปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชติ วิจาโรปิ ตตฺถ อุปฺปชฺชติ สพฺเพปิ ผลฺสฺสปฺมุขฺยา ธมฺมา ตตฺถ อุปฺปชฺชนฺตีติ ฯ

ภนฺเต นาคเสน ก็ ลกฺขณํ ผลฺโสตีติ ฯ ผลฺสฺสนลกฺขณํ มหาราช ผลฺโสตีติ ฯ

โอบมัม กรโหตี ๔ ยถา มหาราช เทว เมณฑา ยชฺฌเยยฺ เตสุ ยถา เอโก เมณฑโต เอวฺ จกฺข
 ทฏฐพฺพํ ยถา ทฺติโย เมณฑโต เอวฺ รูปี ทฏฐพฺพํ ๔ ยถา เตลฺลํ สนนิปาโต เอวฺ ผลฺโส ทฏฐพฺพโพิติ ๔
 ภียโย โอบมัม กรโหตี ๔ ยถา มหาราช เทว ปาณิ วชฺเชยฺยฺ เตสุ ยถา เอโก ปาณิ เอวฺ จกฺข
 ทฏฐพฺพํ ๔ ยถา ทฺติโย ปาณิ เอวฺ รูปี ทฏฐพฺพํ ๔ ยถา เตลฺลํ สนนิปาโต เอวฺ ผลฺโส ทฏฐพฺพโพิติ ๔
 ภียโย โอบมัม กรโหตี ๔ ยถา มหาราช เทว สมฺมา วชฺเชยฺยฺ เตสุ ยถา เอโก สมนฺโม เอวฺ จกฺข
 ทฏฐพฺพํ ๔ ยถา ทฺติโย สมนฺโม เอวฺ รูปี ทฏฐพฺพํ ยถา เตลฺลํ สนนิปาโต เอวฺ ผลฺโส ทฏฐพฺพโพิติ ๔
 กลโลลลิตฺติ ฆนฺเต นาคเสนนาติ ๔

ผลฺลสฺสทกฺขณฺณปญฺโห อฏฺฐจโม ๔

๔.เวทนาลกฺขณฺณปญฺโห

๔.ฆนฺเต นาคเสน กิลฺกฺขณา เวทนาติ ๔ เวทยิตลกฺขณา มหาราช เวทนา อนุฆวนลกฺขณา จาติ ๔
 โอบมัม กรโหตี ๔ ยถา มหาราช โกจิเทว ปุริโส รณฺโวย อธิการํ เกรยฺย ตสฺส ราชฺชา ตฏฺฐจ
 อธิการํ ทเทยฺย โส เตน อธิการณฺ ปณฺจหิ กาคฺคณฺเหติ สมฺปปีโต สมฺกฺคฺคฺกุโต ปริจเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส
 มยา โข ปุพฺเพ รณฺโวย อธิการโว กโต ตสฺส เม ราชฺชา ตฏฺฐจ อธิการํ อทาลิ สฺวาทํ ตโตนิทานํ อิมํ เอว
 รูปี เวทนํ เวทยามิตฺติ ๔

ยถา ปน มหาราช โกจิเทว ปุริโส กุสลํ กมฺมํ กตฺวา กายสฺส เภทา ปรี มรณฺา สฺคตฺติ สคฺคํ โลกํ
 อฺุปฺปชฺเชยฺย โส จ ตตฺถ ทพฺเพหิ ปณฺจหิ กาคฺคณฺเหติ สมฺปปีโต สมฺกฺคฺคฺกุโต ปริจเรยฺย ตสฺส เอวมสฺส สฺวาทํ
 โข ปุพฺเพ กุสลํ กมฺมํ อกาลิ โสหํ ตโตนิทานํ อิมํ เอวรูปี เวทนํ เวทยามิตฺติ เอวฺ โข มหาราช เวทยิตล
 กฺขณา เวทนา อนุฆวนลกฺขณา จาติ ๔

กลโลลลิตฺติ ฆนฺเต นาคเสนนาติ ๔

เวทนาลกฺขณฺณปญฺโห นวโม ๔

๑๐.สณฺณาลกฺขณฺณปญฺโห

๑๐. ฆนฺเต นาคเสน กิลฺกฺขณา สณฺณวาติ ๔ สณฺณานนลกฺขณา มหาราช สณฺณวา ๔ กิ สณฺณานาติ ๔
 นิลมฺปิ สณฺณานาติ ปิตมฺปิ โลหิตมฺปิ สณฺณานาติ โอทาทมฺปิ สณฺณานาติ มณฺชิฏฺฐมฺปิ สณฺณานาติ ๔ เอวฺ โข
 มหาราช สณฺณานนลกฺขณา สณฺณวาติ ๔

โอบมัม กรโหตี ๔ ยถา มหาราช รณฺโวย ฆนฺทชาคาริโก ฆนฺทชาคาริ ปวฺลิตฺวา นิลปีตโลหิตาทา
 ตมณฺชิฏฺฐจานิ ราชโกคานิ รูปานิ ปลฺลิตฺวา สณฺณานาติ ๔ เอวฺ โข มหาราช สณฺณานนลกฺขณา สณฺณวาติ ๔
 กลโลลลิตฺติ ฆนฺเต นาคเสนนาติ ๔

สณฺณาลกฺขณฺณปญฺโห ทสโม ๔

๑๑.เจตนาลกฺขณฺณปญฺโห

๑๑.ฆนฺเต นาคเสน กิลฺกฺขณา เจตนาติ ๔ เจตยิตลกฺขณา มหาราช เจตนา อภิสงฺขารณลกฺขณา
 จาติ ๔

โอบมัม กรโหตี ๔ ยถา มหาราช โกจิเทว ปุริโส วิลฺลํ อภิสงฺขริตฺวา อตฺตนา จ ปิเวยฺย ปเร จ
 ปาเยยฺย โส อตฺตนาปิ ทฺกฺขิตโต ภเวยฺย ปเรปิ ทฺกฺขิตตา ภเวยฺย ๔ เอวเมว โข มหาราช อธิกฺกจฺโจ ปุคฺคโล
 อฏฺฐลฺลํ กมฺมํ เจตนาเย เจตยิตฺวา กายสฺส เภทา ปรี มรณฺา อปายํ ทฺกฺคตฺติ วิณีปาตํ นิริยํ อฺุปฺปชฺชนฺติ ๔
 เยปิ ตสฺส อนุลิกฺขณฺติ เตปิ กายสฺส เภทา ปรี มรณฺา อปายํ ทฺกฺคตฺติ วิณีปาตํ นิริยํ อฺุปฺปชฺชนฺติ ๔

ยถา วา ปน มหาราช โกจิเทว ปุริโส สฺปฺปิวนนิตเตลมณฺุฆานนิตฺติ เอกฺขณฺณํ อภิสงฺขริตฺวา อตฺตนา จ
 ปิเวยฺย ปเร จ ปาเยยฺย โส อตฺตนา สฺขิตโต ภเวยฺย ปเรปิ สฺขิตตา ภเวยฺย ๔ เอวเมว โข มหาราช อธิกฺกจ

โจ ปุคคโล กุสลัม กम्म เจตนาย เจตยิตวา กายสส เมทา ปรี มรณา สัคคี สัคคํ โลกํ อุปฺปชฺชติ ฯ เยปี
ตสฺส อนุสิทฺทิตฺติ เตปี กายสส เมทา ปรี มรณา สัคคี สัคคํ โลกํ อุปฺปชฺชติ ฯ เอเวเมว โข มหาราช
เจตยิตลฺลขณา เจตนา อภิสงฺขารณลฺลขณา จาติ ฯ

กลฺโลลลิตฺติ ภนฺเต นาคเสนนาติ ฯ

เจตนาลฺลขณปญฺโห เอกาทสโม ฯ

๑๒.วิญญาณลฺลขณปญฺโห

๑๒.ภนฺเต นาคเสน กิลฺลขณํ วิญญาณนฺตฺติ ฯ วิชานนลฺลขณํ มหาราช วิญญาณนฺตฺติ ฯ

โอปมฺมํ กโรหิตฺติ ฯ ยถา มหาราช นครคฺคตฺติโก มชฺเณ นครลิ่งฆาญฺเณ นิลินฺโน ปสฺเสยฺย ปุร
ตถิมทิสโต ปุริสํ อากจฺจนตํ ปสฺเสยฺย ทกฺขิตทิสโต ปุริสํ อากจฺจนตํ ปสฺเสยฺย ปจฺฉิมทิสโต ปุริสํ
อากจฺจนตํ ปสฺเสยฺย อุตฺตรทิสโต ปุริสํ อากจฺจนตํ ฯ เอเวเมว โข มหาราช ยถจฺจ ปุริสํ จกฺขุณา รูปี ปสฺ
สตี ตํ วิญญาณน วิชานาติ ฯ ยถจฺจ สเตน สทฺทํ สฺถนาตี ตํ วิญญาณน วิชานาติ ฯ ยถจฺจ ฆาเนน คนฺธํ
ฆายตี ตํ วิญญาณน วิชานาติ ยถจฺจ ชิวฺหาย รสํ สายตี ตํ วิญญาณน วิชานาติ ฯ ยถจฺจ กาเยน
โผฏฺฐพฺพํ ผุสตี ตํ วิญญาณน วิชานาติ ยถจฺจ มนสา ธมฺมํ วิชานาติ ตํ วิญญาณน วิชานาติ เอวํ โข
มหาราช วิชานนลฺลขณํ วิญญาณนฺตฺติ ฯ

กลฺโลลลิตฺติ ภนฺเต นาคเสนนาติ ฯ

วิญญาณลฺลขณปญฺโห ทฺวาทสโม ฯ

๑๓.วิตกฺกลฺลขณปญฺโห

๑๓.ภนฺเต นาคเสน กิลฺลขณํ วิตกฺโกตี ฯ อปฺปนาลฺลขณํ มหาราช วิตกฺโกตี ฯ

โอปมฺมํ กโรหิตฺติ ฯ ยถา มหาราช วทฺธกํ สุปริกมฺมกตํ ทารุํ สนฺธิสฺมี อปฺเปตี เอเวเมว โข
มหาราช อปฺปนาลฺลขณํ วิตกฺโกตี ฯ

กลฺโลลลิตฺติ ภนฺเต นาคเสนนาติ ฯ

วิตกฺกลฺลขณปญฺโห เตรสโม ฯ

๑๔.วิจาร์ลฺลขณปญฺโห

๑๔.ภนฺเต นาคเสน กิลฺลขณํ วิจาร์โรตี ฯ อนุชฺชนลฺลขณํ มหาราช วิจาร์โรตี ฯ

โอปมฺมํ กโรหิตฺติ ฯ ยถา มหาราช กัสตาลํ อาโกฏฺฐิตํ ปจฺฉา อนุรวตี อนุสนฺนฺทตี ยถา มหาราช
อาโกฏฺฐนา เอวํ วิตกฺโก ทกฺขพฺพไฟฺย ยถา อนุรวนา เอวํ วิจาร์โร ทกฺขพฺพไฟฺย ฯ

กลฺโลลลิตฺติ ภนฺเต นาคเสนนาติ ฯ

วิจาร์ลฺลขณปญฺโห จุทฺทสโม ฯ

วิจาร์วคฺโค ตตีโย ฯ

อิมสฺมี วคฺเค จุทฺทส ปญฺหา ฯ

๑.นิพฺพานวคฺโค

๑.ผลสทาทีวินิพฺภูชฺชนปญฺโห

๑.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน สกฺกา อิมสฺส ธมฺมานํ เอกโตภาวคตฺตานํ วินิพฺภูชิตฺวา วินิพฺภูชิตฺวา
นानาภรณํ ปญฺญาเปตฺตุ อຍံ ผลสฺโส อຍံ เวทนา อຍံ สญฺญา อຍံ เจนดา อิทํ วิญญาณํ อຍံ วิตกฺโก อຍံ
วิจาร์โรตี ฯ น สกฺกา มหาราช อิมสฺส ธมฺมานํ เอกโตภาวคตฺตานํ วินิพฺภูชิตฺวา วินิพฺภูชิตฺวา นานาภรณํ
ปญฺญาเปตฺตุ อຍံ ผลสฺโส อຍံ เวทนา อຍံ สญฺญา อຍံ เจตนา อิทํ วิญญาณํ อຍံ วิตกฺโก อຍံ วิจาร์โรตี ฯ

โอปมัม กรโหตี ๕ ยดา มหาราช รณโณ สุโท อรลั วา รลั วา กระยย โส ตตถ ทิมปิ
 ปกฺขิเปยย โลณมปิ ปกฺขิเปยย สิงคิเวรมปิ ปกฺขิเปยย ชีรกมปิ ปกฺขิเปยย มริจมปิ ปกฺขิเปยย อนุณานิปี
 ปการานิ ปกฺขิเปยย ตเมณั ราชา เอวั เวทยย ทริสส เม รลั อาหาร โลณสส เม รลั อาหาร สิงคิเวรสส
 เม รลั อาหาร ชีรกสส เม รลั อาหาร มริจสส เม รลั อาหาร สัพเพลลั เม ปกฺขิตตานิ รลั อาหาราติ ๕
 สกกา ๓ โข มหาราช เตลลั รसानั เอกโตภาวคตานิ วินิพฺพชิตฺวา วินิพฺพชิตฺวา รลั อาหาริตฺถุ อมพิลลตฺถุ
 วา ลวณตฺถุ วา ติตตคตฺถุ วา กฏกตฺถุ วา กสายตฺถุ วา มธฺรตฺถุ วาติ ๕ น หิ ภาเนต สกกา เตลลั รसानั
 เอกโตภาวคตานิ วินิพฺพชิตฺวา วินิพฺพชิตฺวา รลั อาหาริตฺถุ อมพิลลตฺถุ วา ลวณตฺถุ วา ติตตคตฺถุ วา กฏก
 ตฺถุ วา กสายตฺถุ วา มธฺรตฺถุ วา อปิ จ โข ปน สเกน สเกน ลกฺขเณน อุปฏฺฐหนตฺตีติ ๕ เอวเมว โข
 มหาราช น สกกา อิมลลั ธมมานั เอกโตภาวคตานิ วินิพฺพชิตฺวา วินิพฺพชิตฺวา นานาการณั ปญฺญาเปตฺตุ อัย
 ผลโส อัย เวทนา อัย สญฺญา อัย เจตนา อิทํ วิญฺญาณั อัย วิตฺกโก อัย วิจาโรติ อปิ จ โข ปน
 สเกน สเกน ลกฺขเณน อุปฏฺฐหนตฺตีติ ๕

กถุโลลลั ภาเนต นาคเสนาติ ๕

ผลสาทีวินิพฺพชฺชนปญฺโห ปญฺโหม ๕

๒.นาคเสนปญฺโห

๒.เถโร อาท โลณั มหาราช จกฺขุวิญญะยยณฺติ ๕ อาม ภาเนต จกฺขุวิญญะยยณฺติ ๕ สฺฐสฺสุ โข
 มหาราช ชานาหิตีติ ๕ ก็ ปน ภาเนต ชิวหาวิญญะยยณฺติ ๕ อาม มหาราช ชิวหาวิญญะยยณฺติ ๕ ก็ ปน
 ภาเนต สัพพั โลณั ชิวหาย วิชานาหิตีติ ๕ อาม มหาราช สัพพั โลณั ชิวหาย วิชานาติ ๕

ยทิ ภาเนต สัพพั โลณั ชิวหาย วิชานาติ กิสส ปน ตั สกฺกฺหาที พลิตฺพทา อาหารนฺติ นนุ โลณ
 เมว อาหาริตฺถุพฺพนฺติ ๕ น สกกา มหาราช โลณเมว อาหาริตฺถุ เอกโตภาวคตา เอเต ธมฺมา โคจรนานตตค
 ตา โลณั ครุมาโว จาติ ๕ สกกา ปน มหาราช โลณั ตฺถุลา ย ตฺถุลา ยตฺถุ นฺติ ๕ อาม ภาเนต สกกาติ ๕ น
 สกกา มหาราช โลณั ตฺถุลา ย ตฺถุลา ยตฺถุ ครุมาโว ตฺถุลา ย ตฺถุลา ยตฺตีติ ๕

กถุโลลลั ภาเนต นาคเสนาติ ๕

นาคเสนปญฺโห ทฺติโย ๕

๓.ปญฺจายตฺนกมฺมนิพฺพตฺตปญฺโห

๓.ราชา อาท ภาเนต นาคเสน ยานิมานิ ปญฺจายตฺนานิ ก็ ๓ โข ตานิ นานากมฺเมหิ นิพฺพตฺตานิ
 อุทาหุ เอเกน กมฺเมนาติ ๕ นานากมฺเมหิ มหาราช นิพฺพตฺตานิ น เอเกน กมฺเมนาติ ๕

โอปมัม กรโหตี ๕ ตั ก็ มถฺญลลั มหาราช เอกสมั เขตเตเต นานาพีชานิ วฺปิเปยฺย เตลลั นานาพี
 ชานั นานาผลานิ นิพฺพตฺเตยฺยณฺติ อาม ภาเนต นิพฺพตฺเตยฺยณฺติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ยานิ ยานิ ปญฺจาย
 ตฺนานิ ตานิ ตานิ นานากมฺเมหิ นิพฺพตฺตานิ น เอเกน กมฺเมนาติ ๕

กถุโลลลั ภาเนต นาคเสนาติ ๕

ปญฺจายตฺนกมฺมนิพฺพตฺตปญฺโห ตติโย ๕

๔.กมฺมณานาการณปญฺโห

๔.ราชา อาท ภาเนต นาคเสน เกน การเณน มนุสฺสา น สัพเพ สกมา อญฺเณ อปฺปาယกา
 อญฺเณ ทีชายุกา อญฺเณ พหฺวาพาธา อญฺเณ อปฺปาพาธา อญฺเณ ทฺพฺพณฺณา อญฺเณ วนฺณวนฺโต อญฺเณ
 อปฺเปสฺกษา อญฺเณ มหฺเสกฺษา อญฺเณ อปฺโปคฺคา อญฺเณ มหาโกคฺคา อญฺเณ นัจฺกุลลันา อญฺเณ มหากุลลันา
 อญฺเณ ทฺปฺปญฺญา อญฺเณ ปญฺญวณฺโตติ ๕

เดโร อาห กิสส ปน มหาราช รุกษา น สฟเพ สมกา อดเเว อมพิลา อดเเว ลวดนา อดเเว
 ดิตตกา อดเเว กฏกา อดเเว กาสาวา อดเเว มธฺวราติ ๕ มณฺณามิ ภนฺเต พีชานํ นานาการณฺนาติ ๕
 เอเวเมว โช มหาราช กมฺมานํ นานาการณฺน มนุสฺสา น สฟเพ สมกาติ อดเเว อดฺปาเยกา อดเเว
 ที่ฆายกา อดเเว พหฺวาพาธา อดเเว อดฺปาพาธา อดเเว ทุพฺพณฺนา อดเเว วนฺณวนฺโต อดเเว อดฺเป
 สกฺกา อดเเว มหฺสฺกฺกา อดเเว อดฺปโปคา อดเเว มหาโปคา นิจฺกุลีนา อดเเว มหากุลีนา อดเเว
 ทุปรฺปนฺนา อดเเว ปณฺณวนฺโต ๕ ภาสิตฺมเปตํ มหาราช ภควตา กมฺมสฺสกา มาณว สตฺตา กมฺมทฺยาทา
 กมฺมโยนี กมฺมพฺนฺธฺ กมฺมปฏฺิสฺรนา กมฺมํ สตฺเต วิภตฺติ ยทิทํ ทินฺนปฺปเตีตฺยาติ ๕

กฺลโลลฺลิ ภนฺเต นาคเสนฺนาติ ๕

กมฺมณานการณฺนปฺโยโห จตฺตโถ ๕

๕.วายามกรณฺนปฺโยโห

๕.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสนฺน ตุมฺเห ภณฺถ กิณฺติ อิมํ ทฺวํ นีรฺชฺเณยฺย อดฺณณฺจ ทฺวํ นุปรฺช
 เชยฺยาติ ๕ เอตทฺคฺคา มหาราช อมฺหากํ ปพฺพชฺชาติ ๕ กิ ปฏฺิกจฺเจว วายามิเตน นนฺ สมฺปตฺเต กาลे วายา
 มิตพฺพนฺติ ๕ เดโร อาห สมฺปตฺเต กาลे มหาราช วายาโม อภิจฺจโร ภวติ ปฏฺิกจฺเจว วายาโม กิจฺจโร
 ภวตีติ ๕

โอปรฺมมํ กโรตีติ ๕ ตํ กิ มณฺณลฺลิ มหาราช ยทา ตวํ ปิปาสิโต ภเวยฺยาลิ ตทา ตวํ อฺทฺพานํ
 ขณฺาเปยฺยาลิ ตพฺกํ ขณฺาเปยฺยาลิ ปานีเย ปิวิสฺสามีติ ๕ น ทิ ภนฺเตติ ๕ เอเวเมว โช มหาราช สมฺปตฺเต
 กาลे วายาโม อภิจฺจโร ภวติ ปฏฺิกจฺเจว วายาโม กิจฺจโร ภวตีติ ๕

ภฺยโย โอปรฺมมํ กโรตีติ ๕ ตํ กิ มณฺณลฺลิ มหาราช ยทา พุฏฺกฺชฺโต ภเวยฺยาลิ ตทา ตวํ เชตฺตํ ก
 สาเปยฺยาลิ สาลิ โรปาเปยฺยาลิ ธณฺณํ อดิหาราเปยฺยาลิ ภตฺตํ ภูณฺชิสฺสามีติ ๕ น ทิ ภนฺเตติ ๕ เอเวเมว โช
 มหาราช สมฺปตฺเต กาลे วายาโม อภิจฺจโร ภวติ ปฏฺิกจฺเจว วายาโม กิจฺจโร ภวตีติ ๕

ภฺยโย โอปรฺมมํ กโรตีติ ๕ ตํ กิ มณฺณลฺลิ มหาราช ยทา เต สงฺคาโม ปจฺจปฺภูจฺโต ภเวยฺย ตทา
 ตวํ ปริภฺชํ ขณฺาเปยฺยาลิ ปาการํ การฺาเปยฺยาลิ โคปรุํ การฺาเปยฺยาลิ อทฺทาลกํ การฺาเปยฺยาลิ ธณฺณํ อดิ
 หาราเปยฺยาลิ ตทา ตวํ หตฺถิสฺมํ ลิกฺเขยฺยาลิ อสฺสสฺมํ ลิกฺเขยฺยาลิ รตฺถิสฺมํ ลิกฺเขยฺยาลิ ธนฺุสฺมํ ลิกฺเขยฺยาลิ
 ฏฺรฺสฺมํ ลิกฺเขยฺยาลีติ ๕ น ทิ ภนฺเตติ ๕ เอเวเมว โช มหาราช สมฺปตฺเต กาลे วายาโม อภิจฺจโร ภวติ
 ปฏฺิกจฺเจว วายาโม กิจฺจโร ภวติ ๕ ภาสิตฺมเปตํ มหาราช ภควตา

ปฏฺิกจฺเจว ตํ กอิรา	ยํ ชณฺณวา หิตมตฺตโน
น สาภฺกฺกิณฺนตาย	มนฺดาธีโร ปฺรกกฺโม ๕
ยถา สาภฺกฺโก มฺนฺจํ	สมํ หิตฺวา มหาปถํ
วิสมํ มคฺคมาฺรฺยฺห	อภฺชจฺฉินฺโนว ฌายติ ๕
เอวํ ธมฺมา อปฺกมฺม	อธมฺมนฺหวตฺติย
มนฺโท มจฺจมุขํ ปตฺโต	อภฺชจฺฉินฺโนว ฌายตีติ ๕

กฺลโลลฺลิ ภนฺเต นาคเสนฺนาติ ๕

วายามกรณฺนปฺโยโห ปณฺจโม ๕

๖.เนรยิกคฺคิอุณฺหนภาวปฺโยโห

๖.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสนฺน ตุมฺเห ภณฺถ ปกตฺกอคฺคิโต เนรยิกโก อคฺคิ มหาภิตฺวาปฺโตร โหติ
 ชุทฺทโกปิ ปาสาณํ ปากตฺก อคฺคิมฺหิ ปกฺชิตฺโต ทิวสมฺปิ ปจฺจมาโน น วิลยํ คจฺจติ ภูฏาการมตฺโตปิ ปา
 สานํ เนรยิกอคฺคิมฺหิ ปกฺชิตฺโต ขณฺณน วิลยํ คจฺจตีติ เอตํ วจันํ น สทฺทฺหามิ เอเวณฺจ ปน วเทถ เย จ

ตตต อุปปณนา สตตะเต อนนทานิปิ วสสสทสสานิ นิริเย ปัจจมานา น วิลยํ คจจนตฺตีติ ตมปิ วจัน น สททหามตี ๕

เถโร อาห ตํ กิ มถณลสิ มหาราช ยะ ตา สนติ มกรินิโยปิ สุตฺตมารินิโยปิ กจจปนิโยปิ โมรินิโยปิ กโปตินิโยปิ กิ นุ ตา กกขพานิ ปาสาณานิ สกฺขราโย จ ขาทนตฺตีติ ๕ อาม ภนฺเต ขาทนตฺตีติ ๕ กิ ปน ตานิ ตาลํ กุจฺฉิยํ โกฎฺจพฺพนตรคตานิ วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ อาม ภนฺเต วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ โย ปน ตาลํ กุจฺฉิยํ คพฺโปกุ โสปี วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ น ทิ ภนฺเตติ ๕ เกน การณนาติ ๕ มถณวามี ภนฺเต กมฺมาธิก เตน น วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ เอวเมว โข มหาราช กมฺมาธิกเตน เณรียกา สตตะ อนนทานิปิ วสสสทสสานิ นิริเย ปัจจมานา น วิลยํ คจจนตฺติ ๕ กาลิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา โส น จ ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมํ พยฺหนตฺติโหตฺตีติ ๕

ภิกฺโข โอปมํ กโรทิตฺติ ๕ ตํ กิ มถณลสิ มหาราช ยะ ตา สนติ สีหิณิโยปิ พยคฺฉินิโยปิ ทิปินิโยปิ กุกฺกรินิโยปิ กุ นุ ตา กกขพานิ อฏฺฐิกานิ มํसानิ ขาทนตฺตีติ ๕ อาม ภนฺเต ขาทนตฺตีติ ๕ กิ ปน ตานิ ตาลํ กุจฺฉิยํ โกฎฺจพฺพนตรคตานิ วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ อาม ภนฺเต วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ โย ปน ตาลํ กุจฺฉิยํ คพฺโปกุ โสปี วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ น ทิ ภนฺเตติ ๕ เกน การณนาติ ๕ มถณวามี ภนฺเต กมฺมาธิก เตน น วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ เอวเมว โข มหาราช กมฺมาธิกเตน เณรียกา สตตะ อนนทานิปิ วสสสทสสานิ นิริเย ปัจจมานา น วิลยํ คจจนตฺตีติ

ภิกฺโข โอปมํ กโรทิตฺติ ตํ กิ มถณลสิ มหาราช ยะ ตา สนติ โยนกฺสุขุมาลินิโยปิ ขตฺติยสุขุมาลินิโยปิ พุทธมถณสุขุมาลินิโยปิ คหปตฺติสุขุมาลินิโยปิ กิ นุ ตา กกขพานิ ขชฺชกานิ มํसानิ ขาทนตฺตีติ ๕ อาม ภนฺเต ขาทนตฺตีติ ๕ กิ ปน ตานิ ตาลํ กุจฺฉิยํ โกฎฺจพฺพนตรคตานิ วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ อาม ภนฺเต วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ โย ปน ตาลํ กุจฺฉิยํ คพฺโปกุ โสปี วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ น ทิ ภนฺเตติ ๕ เกน การณนาติ ๕ มถณวามี ภนฺเต กมฺมาธิก เตน น วิลยํ คจจนตฺตีติ ๕ เอวเมว โข มหาราช กมฺมาธิกเตน เณรียกา สตตะ อนนทานิปิ วสสสทสสานิ นิริเย ปัจจมานา น วิลยํ คจจนตฺติ ๕ กาลิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา โส น ตาว กาลํ กโรติ ยาว น ตํ ปาปกมฺมานํ พยฺหนตฺติโหตฺตีติ ๕

กฺลโลลสิ ภนฺเต นาคเสนนาติ ๕

เณรียคคฺคิอุดฺดหภาวปฺโยโห ฆฺฏโจ ๕

๗.ปจวีรสณฺจารกปฺโยโห

๗.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ตุมเห ภณฺณ อโย มหาปจวี อุกเก ปติฏฺฐิตา อุกกํ วาเต ปติฏฺฐิตํ วาโต อากาเส ปติฏฺฐิตตฺติ เตตมฺปิ วจัน น สททหามตี ๕ เถโร ธมฺมกรเณน อุกกํ คเนตฺวา ราชานํ มิ ลินฺหํ สถณฺวาเปสิ ยถา มหาราช อิมํ อุกกํ วาเตน อาธาริตํ เอวํ ตมฺปิ อุกกํ วาเตน อาธาริตฺตํ ๕

กฺลโลลสิ ภนฺเต นาคเสนนาติ ๕

ปจวีรสณฺจารกปฺโยโห สตตฺตโม ๕

๘.นิโรธนิพฺพานปฺโยโห

๘.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน นิโรโธ นิพฺพานตฺติ ๕ อาม มหาราช นิโรโธ นิพฺพานตฺติ ๕ กถํ ภนฺเต นาคเสน นิโรโธ นิพฺพานตฺติ ๕ สพฺเพ พาลปฺปฺชฺชานา โข มหาราช อชฺชตฺตคฺคิพาทิเร อายตเน อภิ นฺนุทฺตนิ อภิวทฺตนิ อชฺชโลสย ติฏฺฐนฺติ เต เตน โส เตน วุยนฺติ น ปริมุจฺจนฺติ ขาติยา ชราย มรเณน โสเกน ปรีทเวณ ทุกเชทิ โทมนสฺเสทิ อุบายาเสทิ น ปริมุจฺจนฺติ ทุกชฺสมธาติ วทามิ ๕ สุตฺวา จ โข มหาราช อริยสวากอ อชฺชตฺตคฺคิพาทิเร อายตเน นานินฺนทฺติ นานิวทฺตคฺคิ อนนฺชโลสย ติฏฺฐตฺติ ตสฺส ตํ อนนินฺนทฺโต อนนินฺนทฺตโต อนนฺชโลสย ติฏฺฐตฺติ ตณฺหา นินฺรชฺชนฺติ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ อุปาทานนิ

โรธา ภวนิโรธ ภวนิโรธา ชาตินิโรธ ชาตินิโรธา ชรามรณ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา นิรุชฌนฺติ
 เอวมตฺตสฺส เภวสฺสสฺส ทุกขกฺขนฺธสฺส นิโรธो โหติ ฯ เอวํ โข มหาราช นิโรโธ นิพพานนฺติ ฯ
 กลฺโลลลํ ภนฺเต นาคเสนนฺติ ฯ
 นิโรธนิพพานปญฺโท อฏฺฐจโม ฯ

๙.นิพพานลภนปญฺโท

๙.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน สพฺเพ ลภนฺติ นิพพานนฺติ ฯ น โข มหาราช สพฺเพว ลภนฺติ
 นิพพานํ อปี จ โข มหาราช โย สมมา ปฏิปนฺโน อภิญฺเวยเยย ธมฺเม อภิขานนฺติ ปริญฺเวยเยย ธมฺเม ปริ
 ขานนฺติ ปหาตพฺเพ ธมฺเม ปชฺหติ ภาเวตฺตพฺเพ ธมฺเม ภาเวติ สจฺฉิกาทพฺเพ ธมฺเม สจฺฉิกโรติ โส ลภติ
 นิพพานนฺติ ฯ
 กลฺโลลลํ ภนฺเต นาคเสนนฺติ ฯ
 นิพพานลภนปญฺโท นวโม ฯ

๑๐.นิพพานสุขขานนปญฺโท

๑๐.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน โย น ลภติ นิพพานํ ขานนฺติ โส สุขํ นิพพานนฺติ ฯ อาม
 มหาราช โย น ลภติ นิพพานํ ขานนฺติ โส สุขํ นิพพานนฺติ ฯ กถํ ภนฺเต นาคเสน อลภนฺโต ขานนฺติ
 สุขํ นิพพานนฺติ ฯ ตํ ก็ มณฺณลลํ มหาราช เยสํ มจฺฉินฺนา หตฺตปาทา ขานเนยฺย เต มหาราช ทุกฺข์ หตฺต
 ปาทจฺเจทนฺติ ฯ อาม ภนฺเต ขานเนยฺยนฺติ ฯ กถํ ขานเนยฺยนฺติ ฯ อญฺเณสํ ภนฺเต ฉินฺนหตฺตปาทานํ ปริเท
 วิตสทฺทํ สุตฺวา ขานนฺติ ทุกฺข์ หตฺตปาทจฺเจทนฺติ ฯ เอวเมว โข มหาราช เยสํ ทิฏฺฐํ นิพพานํ เตสํ สทฺทํ
 สุตฺวา ขานนฺติ สุขํ นิพพานนฺติ ฯ
 กลฺโลลลํ ภนฺเต นาคเสนนฺติ ฯ
 นิพพานสุขขานนปญฺโท ทสโม ฯ
 นิพพานวคฺโค จตฺตโส ฯ
 อิมสฺมี วคฺเค ทส ปญฺหา ฯ

๕.พทุธวคฺโค

๑.พทุธสฺส อตฺถินตฺถิกาวปญฺโท

๑.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน พทุโธ ตยา ทิฏฺฐจฺเจติ ฯ น หิ มหาราชชาติ ฯ อถ เต อจาริเยหิ
 พทุโธ ทิฏฺฐจฺเจติ ฯ น หิ มหาราชชาติ ฯ เตนหิ ภนฺเต นาคเสน นตฺถิ พทุโธติ ฯ ก็ ปน มหาราช หิมวติ
 อุหา นหิ ตยา ทิฏฺฐจฺเจติ ฯ น หิ ภนฺเตติ ฯ อถ เต ปิตฺรา อุหา นหิ ทิฏฺฐจฺเจติ ฯ น หิ ภนฺเตติ ฯ เ
 นหิ มหาราช นตฺถิ อุหา นตฺถีติ ฯ อตฺถิ ภนฺเต กิณฺจาปี มยา อุหา นหิ น ทิฏฺฐจฺเจติ ปิตฺรา เม อุหา
 นหิ น ทิฏฺฐจฺเจติ อปี จ อตฺถิ อุหา นหิติ ฯ เอวเมว โข มหาราช กิณฺจาปี มยา ภควา น ทิฏฺฐจฺเจติ
 จริเยหิปี เม ภควา น ทิฏฺฐจฺเจติ อปี จ อตฺถิ ภควาติ ฯ
 กลฺโลลลํ ภนฺเต นาคเสนนฺติ ฯ
 พทุธสฺส อตฺถินตฺถิกาวปญฺโท ปจโม ฯ

๒.พทุธสฺส อญฺตฺตรกาวปญฺโท

๒.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน พทุโธ อญฺตฺตรโรติ ฯ อาม มหาราช ภควา อญฺตฺตรโรติ ฯ กถํ ภน
 เต นาคเสน อทิฏฺฐปฺพุพฺพ ขานนฺติ พทุโธ อญฺตฺตรโรติ ตํ ก็ มณฺณลลํ มหาราช เยหิ อทิฏฺฐปฺพุพฺพ มหาสมฺมุ
 โท ขานเนยฺย เต มหาราช มหฺนฺโต โข มหาสมฺมุโท คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทฺวปฺปรีโยคาโห ยตฺถิมา ปญฺจ

มหานทีโย สดตฺ สมุทฺ อปฺเปนฺติ เสยฺยถิทํ คจฺจฯ ยมฺนา อจฺจิวตี สรฺภู มหิ เนว ตสฺส มหาสฺมุทฺทสฺส
 อุนตฺตํ วา ปุรตฺตํ วาปี ปณฺณายตีติ ๕ อาม ภนฺเต ชาเนยฺยุนฺติ ๕ เอวเมว โช มหาราช สวาทเว มหนฺเต
 ปรีนึพฺพเต ปสฺสิตฺวา ชานามิ ภควา อุนฺตฺตโรติ ๕

กลุโลลลึ ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

พฺพุทธสฺส อุนฺตฺตรภาวปณฺโห พุติโย ๕

๓.พฺพุทธสฺส อุนฺตฺตรภาวชานนปณฺโห

๓.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน สกฺกา ชานิตฺตุ พฺพุโ อุนฺตฺตโรติ ๕ อาม มหาราช สกฺกา ชานิตฺตุ
 ภควา อุนฺตฺตโรติ ๕ กถํ ภนฺเต นาคเสน สกฺกา ชานิตฺตุ พฺพุโ อุนฺตฺตโรติ ๕ ภูตปฺพุทฺถ มหาราช ติสฺสเถโร
 นาม เลขาจริโย อโหสิ พฺพูนึ วสฺสธานี อพฺภาตฺตานิ กาลงฺกตสฺส กถํ โส ฌายตีติ ๕ เลเชน ภนฺเตติ ๕
 เอวเมว โช มหาราช โย ธมฺมํ ปสฺสตี โส ภควนฺตํ ปสฺสตี ธมฺโม หิ มหาราช ภควตา เทลิตฺเตติ ๕

กลุโลลลึ ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

พฺพุทธสฺส อุนฺตฺตรภาวชานนปณฺโห ตติโย ๕

๔.ธมฺมทิกฺขสฺสปณฺโห

๔.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ธมฺโม ตยา ทิกฺขโจติ ๕ พฺพุธเนติโย โช มหาราช พฺพุธปณฺณตฺติยา
 ยาวชิวํ สวาทเวหิ วตฺติตฺตพฺพนฺติ ๕

กลุโลลลึ ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

ธมฺมทิกฺขสฺสปณฺโห จตุตฺถโย ๕

๕.อสงฺกมณฺปฏิสฺนุหฺนปณฺโห

๕.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน น จ สงฺกมตี ปฏิสฺนุหฺนตี จาติ ๕ อาม มหาราช น จ สงฺกมตี
 ปฏิสฺนุหฺนตี จาติ ๕ กถํ ภนฺเต นาคเสน น จ สงฺกมตี ปฏิสฺนุหฺนตี จ โอปมมํ กโรตีติ ๕ ยถา มหาราช
 โกจิทฺเว ปุโรโส ปทึปโต ปทึปํ ปทึเปยฺย กิณฺนุ โช โส มหาราช ปทึโป ปทึปฺมหา สงฺกนฺโตติ ๕ น หิ
 ภนฺเตติ ๕ เอวเมว โช มหาราช น จ สงฺกมตี ปฏิสฺนุหฺนตี จาติ ๕

ภียโย โอปมมํ กโรตีติ ๕ อภิชาเนสิ นุ ตฺวํ มหาราช ทฺพรโก สนฺโต ลิลอกาจรียสฺส สนฺตึเก ภียจึ
 ลิลอกํ คหิตฺนฺติ ๕ อาม ภนฺเตติ ๕ กิ นุ โช มหาราช โส ลิลอก อวจรียมา สงฺกนฺโตติ ๕ น หิ ภนฺเต
 ตี ๕ เอวเมว โช มหาราช น จ สงฺกมตี ปฏิสฺนุหฺนตี จาติ ๕

กลุโลลลึ ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

อสงฺกมณฺปฏิสฺนุหฺนปณฺโห ปณฺจมโย ๕

๖.เวทคฺคปณฺโห

๖.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน เวทคฺค อุปลพฺพตีติ ๕ เถโร อาห ปรมตฺถเนน โช มหาราช เวทคฺค นฺุปลพฺพตี
 ตี ๕

กลุโลลลึ ภนฺเต นาคเสนาติ ๕

เวทคฺคปณฺโห ฉฺฉุจฺจโย ๕

๗.อณฺณกายสงฺกมณฺปณฺโห

๗.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน อตฺถิ โกจึ สดฺโต โย อิมฺมหา กายา อณฺณํ กายํ สงฺกมตีติ ๕ น
 หิ มหาราชตีติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน อิมฺมหา กายา อณฺณํ กายํ สงฺกมณฺโต นตฺถิ นนฺุ มฺุตฺโต ภวิสฺสตี

ปาปเกหิ กมเมหิตี ๔ อาม มหาราช ยทิ น ปฏิสนฺธเหยย มุตโต ภวิสฺสติ ปาปเกหิ กมเมหิ ยสฺมา จ
โซ มหาราช ปฏิสนฺธหติ ตสฺมา น ปริมุตโต ปาปเกหิ กมเมหิตี ๔

โอปมมํ กรโหิตี ๔ ยถา มหาราช โกจิเทว ปุริโส อณฺดรสฺส ปุริสสฺส อมพํ อวหเรย กิ โส
ทณฺทปฺปตโต ภเวยยาติ ๔ อาม ภนฺเต ทณฺทปฺปตโต ภเวยยาติ ๔ น โซ โส มหาราช ตานิ อมฺพานิ อว
หริ ยานิ เตน โรปิตานิ กสฺมา ทณฺทปฺปตโต ภเวยยาติ ๔ ตานิ ภนฺเต อมฺพานิ นิสฺสาย ชาตานิ ตสฺมา
ทณฺทปฺปตโต ภเวยยาติ ๔ เอวเมว โซ มหาราช อิมินา นามรูปน กมมํ กรโหติ โสภณํ วา อโสภณํ วา
เตน กมฺเมน อณฺถํ นามรูปํ ปฏิสนฺธหติ ตสฺมา น ปริมุตโต ปาปเกหิ กมเมหิตี ๔

กฺลโลลฺลํ ภนฺเต นาคเสนาติ ๔

อณฺถกายสงฺกมณฺเปหฺโ ท สุตตโม ๔

๘.กมฺมผลอตฺถิภาวปญฺโ

๘.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน อิมินา นามรูปน กมมํ กตํ กุสลํ วา อกุสลํ วา กุหิ ตานิ กม
มานิ ติญฺจนฺติตฺติ ๔ อนุพฺนฺธเยยฺย โซ มหาราช ตานิ กมฺมานิ ฉายาว อนฺปาอินฺติ ๔ สกฺกา ปน ภนฺเต
ตานิ กมฺมานิ ทสฺเสตฺถํ อธิ วา อธิ วา ตานิ กมฺมานิ ติญฺจนฺติตฺติ ๔ น สกฺกา มหาราช ตานิ กมฺมานิ น
ทสฺสทฺลิตฺถํ อธิ วา อธิ วา ตานิ กมฺมานิ ติญฺจนฺติตฺติ ๔

อุปมมํ กรโหิตี ๔ ตํ กิ มณฺถลฺลํ มหาราช ยานิมานิ รุกฺขานิ อนินฺพตฺตผลานิ สกฺกา เตสํ ผลานิ
ทสฺเสตฺถํ อธิ วา อธิ วา ตานิ ผลานิ ติญฺจนฺติตฺติ ๔ น หิ ภนฺเตติ ๔ เอวเมว โซ มหาราช อพฺโพจฺฉินฺ
นาย สนฺตติยาน สกฺกา ตานิ กมฺมานิ ทสฺเสตฺถํ อธิ วา อธิ วา ตานิ กมฺมานิ ติญฺจนฺติตฺติ ๔

กฺลโลลฺลํ ภนฺเต นาคเสนาติ ๔

กมฺมผลอตฺถิภาวปญฺโ อจฺจโม ๔

๙.อุปฺปชฺชติชานนปญฺโ

๙.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน โย อุปฺปชฺชติ ชานาติ โส อุปฺปชฺชิสฺสามิตฺติ ๔ อาม มหาราช โย
อุปฺปชฺชติ ชานาติ โส อุปฺปชฺชิสฺสามิตฺติ ๔ โอปมมํ กรโหิตี ๔ ยถา มหาราช กสโก คหปติโก พิชานิ
ปจฺวิยํ นิกฺขิปปิตฺวา สมฺมา เทเว วสฺสสนฺเต ชานาติ ธณฺถํ นินฺพตฺติสฺสตีติ ๔ อาม ภนฺเต ชานนฺเยยาติ ๔
เอวเมว โซ มหาราช โย อุปฺปชฺชติ ชานาติ โส อุปฺปชฺชิสฺสามิตฺติ ๔

กฺลโลลฺลํ ภนฺเต นาคเสนาติ ๔

อุปฺปชฺชติชานนปญฺโ นโม ๔

๑๐.พฺพทฺธนิตฺสสนปญฺโ

๑๐.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน พฺพทฺธ อตฺถิตฺติ ๔ อาม มหาราช ภควา อตฺถิตฺติ ๔ สกฺกา ปน ภน
เต นาคเสน พฺพทฺธ นิตฺสเสตฺถํ อธิ วา อธิ วาติ ๔ ปรีนินฺพฺพโต มหาราช ภควา อนุปาทิสฺเสสาย นินฺพพาน
ธาคฺชฺยา น สกฺกา ภควา นิตฺสเสตฺถํ อธิ วา อธิ วาติ ๔

โอปมมํ กรโหิตี ๔ ตํ กิ มณฺถลฺลํ มหาราช มหโต อคฺคิชนฺธสฺส ชลฺมานสฺส ยา อจฺฉิ อตฺถงคฺคา
สกฺกา สา อจฺฉิ ทสฺเสตฺถํ อธิ วา อธิ วาติ ๔ น หิ ภนฺเต นินฺรุทฺธา สา อจฺฉิ อปฺปณฺถตฺตี คตฺตาติ ๔ เอ
วเมว โซ มหาราช ภควา อนุปาทิสฺเสสาย นินฺพพานธาคฺชฺยา ปรีนินฺพฺพโต อตฺถงคฺโต น สกฺกา ภควา นิตฺสเสตฺถํ
อธิ วา อธิ วาติ ธมฺมกาเยน ปน โซ มหาราช สกฺกา ภควา นิตฺสเสตฺถํ ธมฺโม หิ มหาราช ภควตา เทสิ
โตติ ๔

กฺลโลลฺลํ ภนฺเต นาคเสนาติ ๔

พฺพทฺธนิตฺสสนปญฺโ ทสโม ๔

พุทธรักษาโค ปญจโม ๕
อิมสมิ วุคเค ทส ปญหา ๕

๖.สติวคโค

๑.กายปิยายนปญโ

๑.ราชา อาห ภนเต นาคเสน ปิโย ปัพพชิตานัน กาโยติ ๕ น โช มหาราช ปิโย ปัพพชิตานัน กาโยติ ๕ อถ กิสฺส นุ โช ภนเต เกฬายถ มมายถาติ ๕ ก็ ปน เต มหาราช กทาจิ กรทจิ สงคามคตฺตสฺส กณฺหาปฺปหาโร โหตีติ ๕ อาม ภนเต โหตีติ ๕ ก็ นุ โช มหาราช โส วโณ อาเลปน จ อาลิมปิยติ เตเลน จ มกฺขียติ สุขฺเมน จ โจฬปฏฺฏานฺ ปลิเวฐียตีติ ๕ อาม ภนเต อาเลปน จ อาลิมปิยติ เตเลน จ มกฺขียติ สุขฺเมน จ โจฬปฏฺฏานฺ ปลิเวฐียตีติ ๕ ก็ นุ โช มหาราช ปิโย เต วโณ เตน อาเลปน จ อาลิมปิยติ เตเลน จ มกฺขียติ สุขฺเมน จ โจฬปฏฺฏานฺ ปลิเวฐียตีติ ๕ น เม ภนเต ปิโย วโณ อปิ จ มัสฺสส รุหนตฺถาย อาเลปน จ อาลิมปิยติ เตเลน จ มกฺขียติ สุขฺเมน จ โจฬปฏฺฏานฺ ปลิเวฐียตีติ ๕ เอวเมว โช มหาราช อปิโย ปัพพชิตานัน กาโย อตฺถ จ ปัพพชิตา อนชฺโณลิตา กายํ ปรีหรนฺติ พุทฺทมจฺริยานุคฺคทาย ๕ อปิ จ โช มหาราช วณฺุปโม กาโย วุตฺโต ภควตา เตน ปัพพชิตา วณฺมิว กายํ ปรีหรนฺติ อนชฺโณลิตา ๕ ภาลิตฺมเปตํ มหาราช ภควตา

อลลจมุมปฏิจจนฺโน

นวทวารो महारो

สมนฺตโต ปคฺขรติ

असुजि पुतिकुण्डियोति ๕

กลุโลลี ภนเต นาคเสนาติ ๕

กายปิยายนปญโ ปจโม ๕

๒.สพฺพณฺฎภาวปญโ

๒.ราชา อาห ภนเต นาคเสน พุทฺโธ สพฺพณฺฎ สพฺพทสฺสาวิตี ๕ อาม มหาราช ภควา สพฺพณฺฎ สพฺพทสฺสาวิตี ๕ อถ กิสฺส นุ โช ภนเต นาคเสน สวากานํ อนฺุพฺพเนน ลิกฺขาปทํ ปณฺญาเปตีติ ๕ อตฺถิ ปน มหาราช โภจि เวชฺโซ โย อิมิสฺสํ ปจฺวิยํ สพฺพเภสฺซฺขานิ ชานาตีติ ๕ อาม ภนเต อตฺถีตีติ ๕ ก็ นุ โช มหาราช โส เวชฺโซ คิลานํ สมฺปตฺเต กाले เภสฺซํ ปายะตี อฺุทาหุ อสมฺปตฺเต กาละตี ๕ สมฺปตฺเต กाले ภนเต คิลานํ เภสฺซํ ปายะตี โน อสมฺปตฺเต กาละตี ๕ เอวเมว โช มหาราช ภควา สพฺพณฺฎ สพฺพทสฺสาวิ น อสมฺปตฺเต กाले สวากานํ ลิกฺขาปทํ ปณฺญาเปตี สมฺปตฺเต กाले สวากานํ ลิกฺขาปทํ ปณฺญาเปตี ยาวชฺวี อนตฺถิกมฺนียนฺติ ๕

กลุโลลี ภนเต นาคเสนาติ ๕

สพฺพณฺฎภาวปญโ ทฺุติโย ๕

๓.มหาปฺริสฺสทฺถกฺขณปญโ

๓.ราชา อาห ภนเต นาคเสน พุทฺโธ ทฺุตฺถีสฺมหาปฺริสฺสทฺถกฺขณเหตี สมฺนนาคโต อสีตียา จ อนฺุพฺพณฺฎเนหี ปรีรณฺชิตो สุวณฺณวณฺณเณ กณฺจนสนฺนนิภตฺตจโ พฺยามปฺปภาติ ๕ อาม มหาราช ภควา ทฺุตฺถีสฺมหาปฺริสฺสทฺถกฺขณเหตี สมฺนนาคโต อสีตียา จ อนฺุพฺพณฺฎเนหี ปรีรณฺชิตो สุวณฺณวณฺณเณ กณฺจนสนฺนนิภตฺตจโ พฺยามปฺปภาติ ๕

ก็ ปนฺสส ภนเต มาตาปิตโร ทฺุตฺถีสฺมหาปฺริสฺสทฺถกฺขณเหตี สมฺนนาคตา อสีตียา จ อนฺุพฺพณฺฎเนหี ปรีรณฺชิตา สุวณฺณวณฺณา กณฺจนสนฺนนิภตฺตจา พฺยามปฺปภาติ ๕ โน จสฺส มหาราช มาตาปิตโร ทฺุตฺถีสฺมหาปฺริสฺสทฺถกฺขณเหตี สมฺนนาคตา อสีตียา จ อนฺุพฺพณฺฎเนหี ปรีรณฺชิตา สุวณฺณวณฺณา กณฺจนสนฺนนิภตฺตจา พฺยามปฺปภาติ ๕

เอวี่ สมนเต โข ภนเต นาคเสน น อุปปชชติ พุทโธ ทวัตตีสมหาปุริสลกขณเหติ สมนนาคโต อลิตติ
 ยา จ อนุพยณชเนหิ ปริวณชิตโต สุวณณวณณโณ กณจนสนนนิภตตโจ พยามปโปภาติ อปิ จ มาตุสทิสเ วา
 ปุตโต โหติ มาตูปกโข วา ปิตุสทิสเ วา ปุตโต โหติ ปิตูปกโข วาติ ๕ เถโร อาห อตถิ ปน มหาราช
 กิจจิจิ ปทุมัม สตตปตตุนนติ วา ๕ อาม ภนเต อตถิตติ ๕ ตลล ปน กุหิ สมภาโวติ กททเม ซายติ อุทเท
 อาลีสยิตติ ๕ กิ นุ โข มหาราช ปทุมัม กททเมเน สทิสลั วณณเนน วา คนเอน วา รเสน วาติ ๕ น หิ ภน
 เตติ ๕ อถ อุทเทเน วา คนเอน วา รเสน วาติ ๕ น หิ ภนเตติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ภควา ทวัตตีส
 มหาปุริสลกขณเหติ สมนนาคโต อลิตติยา จ อนุพยณชเนหิ ปริวณชิตโต สุวณณวณณโณ กณจนสนนนิภตตโจ
 พยามปโปภา โน จลล มาตาปิตโร ทวัตตีสมหาปุริสลกขณเหติ สมนนาคตา อลิตติยา น อนุพยณชเนหิ
 ปริวณชิตตา สุวณณวณณา กณจนสนนนิภตตจา พยามปโปภาติ ๕

กลุโลลล ภนเต นาคเสนนาติ ๕

มหาปุริสลกขณปญโห ตติโย ๕

๔.ภควโต พรหมจาริปปญโห

๔.ราชา อาห ภนเต นาคเสน พุทโธ พรหมจารีติ ๕ อาม มหาราช ภควา พรหมจารีติ ๕ เตนหิ
 ภนเต นาคเสน พุทโธ พรหมโน ลิสลิตติ ๕ อตถิ ปน เต มหาราช ทตถิปาโมโขชติ ๕ อตถิ ภนเตติ ๕
 กิ นุ โข มหาราช สเ ทตถิ กทาจิ กรหจि โภณจนนัททิตติ ๕ อาม ภนเต นทตติ ๕ เตนหิ มหาราช
 สเ ทตถิ โภณจสทกตลล ลิสลิตติ ๕ น หิ ภนเตติ ๕ กิ ปน มหาราช พรหมมา สพุทธิโก อพุทธิโกติ ๕
 สพุทธิโก ภนเตติ ๕ เตนหิ มหาราช พรหมมา ภควโต ลิสลิตติ ๕

กลุโลลล ภนเต นาคเสนนาติ ๕

ภควโต พรหมจาริปปญโห จตตุโธ ๕

๕.ภควโต อุปสมปทาปญโห

๕.ราชา อาห ภนเตน นาคเสน อุปสมปทา สุนทรชาติ อาม มหาราช อุปสมปทา สุนทรชาติ ๕
 อตถิ ปน ภนเต พุทธสส อุปสมปทา อุททา นตถิตติ ๕ อุปสมปนโน โข มหาราช ภควา โพธิรุกขมูล
 สห สัพพณณตญาณเนน นตถิ ภควโต อุปสมปทา อดญเหหิ ทินนา ยถา สาวกานั มหาราช ภควา ลิกษา
 ปทัง ปญญาเปติ ยาวชิวั อนตติกกมนียนติ ๕

กลุโลลล ภนเต นาคเสนนาติ ๕

ภควโต อุปสมปทาปญโห ปญจโธ ๕

๖.อสุสเสชชชาเสชชปญโห

๖.ราชา อาห ภนเต นาคเสน โย จ มาตริ มตาย โรทติ โย จ ธมมเปเมน โรทติ อุภินัน เตลล
 โรทนทานัน กสส อสุสเสชช กสส น เภสชชนติ ๕ เอกสส โข มหาราช อสุส รากโกลโมเหน สมลล
 อุณห์ เอกสส ปิตโสมนสเสน วิมลล สิตลล ๕ ย โข มหาราช สิตลล ตัง เภสชชช ยั อุณห์ ตัน เภสชชชนติ
 ๕

กลุโลลล ภนเต นาคเสนนาติ ๕

อสุสเสชชชาเสชชปญโห ฉฉุโจ ๕

๗.สราควิตราคนานากรรมปญโห

๗.ราชา อาห ภนเต นาคเสน กิ นานากรรมัน สราควสส จ วิตราควสส จาติ ๕ เอโก โข
 มหาราช อชฺโฆลลิตโต เอโก อนชฺโฆลลิตติ ๕ กิ เอตัง ภนเต อชฺโฆลลิตโต อชฺโฆลลิตโต นามาติ ๕ เอโก โข

มหาราช อตถโก เอโก อนตถโกติ ฯ ปัสสามหํ ภนฺเต เหวรูป โย จ สราโค โย จ วีตราโค สพฺโพเปโส
 โสภณฺเมว อิจฺฉติ ชาทนียํ วา โภชนํวํ วา น โภจิ ปาปกํ อิจฺฉตฺตีติ ฯ อวีตราโค โข มหาราช รสปฏิลลเวทึ
 จ รสรากปฏิลลเวทึ จ โภชนํ ภูณฺชติ วีตราโค ปน รสปฏิลลเวทึ โภชนํ ภูณฺชติ โน จ โข รสรากปฏิลลเวทึติ
 กลฺลลลล ภาณฺเต นาคเสนนาติ ฯ

สรารวีตราคนานากรรมปญฺโห สุตฺตโม ฯ

๘.ปญญาปติฏฺฐานปญฺโห

๘.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ปญฺญา กุหึ ปฏิวสตีติ ฯ น กตฺถจि มหाराชาติ ฯ เตนหิ ภาณฺเต
 นาคเสน นตฺถิ ปญฺญาติ ฯ วาโต มหाराช กุหึ ปฏิวสตีติ ฯ น กตฺถจि ภาณฺเตติ ฯ เตนหิ มหाराช
 นตฺถิ วาโตติ ฯ

กลฺลลลล ภาณฺเต นาคเสนนาติ ฯ

ปญญาปติฏฺฐานปญฺโห อฏฺฐโม ฯ

๙.ลัสนารปญฺโห

๙.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ยํ ปเนตํ พุริสสิ ลัสสาริตํ กตฺโม โส ลัสสาริตํ ฯ อธิ มหाराช
 ชาโต อีเชว มรติ อธิ มโต อณฺณตฺร อุปฺปชฺชติ ตฺหึ ชาโต ตฺหึเยว มรติ ตฺหึ มโต อณฺณตฺร อุปฺปชฺชติ
 เอวํ โข มหाराช ลัสสาริ โหตีติ ฯ โอบมมํ กโรหิติ ฯ ยถา มหाराช โภจิทฺเว ปุริสํ ปกฺกํ อมพํ ชาทิตฺวา
 วา อฏฺฐสิ โรเปยฺย ตโต มหนฺโต อมพฺรฺกฺโข นิพฺพตฺติตฺวา ผลานํ ทเทยฺย อตฺถ โส ปุริสํ ตโตปิ ปกฺกํ
 อมพํ ชาทิตฺวา อฏฺฐสิ โรเปยฺย ตโตปิ มหนฺโต อมพฺรฺกฺโข นิพฺพตฺติตฺวา ผลานํ ทเทยฺย เอวเมตลลํ รุกฺขานํ
 โภจิทฺวา ปญฺญาติ เอวเมว โข มหाराช อธิ ชาโต อีเชว มรติ อธิ มโต อณฺณตฺร อุปฺปชฺชติ ตฺหึ ชาโต
 ตฺหึเยว มรติ ตฺหึ มโต อณฺณตฺร อุปฺปชฺชติ เอวํ โข มหाराช ลัสสาริ โหตีติ ฯ

กลฺลลลล ภาณฺเต นาคเสนนาติ ฯ

ลัสนารปญฺโห นวโม ฯ

๑๐.จिरกตสรณปญฺโห

๑๐.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน เกน อตีตํ จิรกตํ สรตตีติ ฯ สติยา มหाराชาติ ฯ นนุ ภาณฺเต
 นาคเสน จิตฺเตน สรติ โน สติยาติ ฯ อภิขานาลิ นุ ตวํ มหाराช ภิกฺขุจิทฺเว กรรมนึยํ กตฺวา ปมฺภูจฺจุนฺตีติ ฯ
 อาม ภาณฺเตติ ฯ ก็ นุ โข ตวํ มหाराช ตสฺมึ สมเย อจิตฺตโก อโหสิตีติ ฯ น หิ ภาณฺเต สติ ตสฺมึ สมเย
 น โหสิตีติ ฯ อถ กสฺมา ตวํ มหाराช เอวมาห จิตฺเตน สรติ โน สติยาติ ฯ

กลฺลลลล ภาณฺเต นาคเสนนาติ ฯ

จिरกตสรณปญฺโห ทลโม ฯ

๑๑.อภิขานนตฺตปญฺโห

๑๑.ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน สพฺพา สติ อภิขานนตฺติ อุปฺปชฺชติ อุทาหุ ภูมิกาว สตีติ ฯ อภิ
 ขานนตฺตีปิ มหाराช ภูมิกापि สตีติ ฯ เอวณฺหิ โข ภาณฺเต นาคเสน สพฺพา สติ อภิขานนตฺติ นตฺถิ ภูมิกาว
 สตีติ ฯ ยถิ นตฺถิ มหाराช ภูมิกาว สติ นตฺถิ ภิกฺขุจิ สิปปิกานํ กมฺมายตเนหิ วา สิปปายตเนหิ วา
 วิชฺชจฺจฺจฺจเนหิ วา กรรมนึยํ นีรตฺถกา อาจริยา ยสฺมา จ โข มหाराช อตฺถิ ภูมิกาว สติ ตสฺมา อตฺถิ กม
 มายตเนหิ วา สิปปายตเนหิ วา วิชฺชจฺจฺจฺจเนหิ วา กรรมนึยํ อตฺถโถ จ อาจริเยหิติ ฯ

กลฺลลลล ภาณฺเต นาคเสนนาติ ฯ

อภิขานนตฺตปญฺโห เอกาทสโม ฯ

สติวโค ฌุโจ ๕
อิมสูมี วุเค เอกาทส ปัญหา ๕

๗. อรูปธมมวตตนวกุโค

๑. สติอุปัชฌนปญโท

๑. ราชา อาห ภนเต นาคเสน กติหากาเรหิ สติ อุปัชฌตีติ ๕ สตตรสหากาเรหิ มหาราช สติ อุปัชฌตีติ ๕ กตเมหิ สตตรสหากาเรหิติ อภิขานโตปิ มหาราช สติ อุปัชฌติ ฌุมิกายปิ สติ อุปัชฌติ โอฟาริกวิณญาณโตปิ สติ อุปัชฌติ หิตวิณญาณโตปิ สติ อุปัชฌติ อหิตวิณญาณโตปิ สติ อุปัชฌติ สภาคณิมิตตโตปิ สติ อุปัชฌติ วิสภาคณิมิตตโตปิ สติ อุปัชฌติ กถาภินญาณโตปิ สติ อุปัชฌติ ลกขณโตปิ สติ อุปัชฌติ สารณโตปิ สติ อุปัชฌติ มุทธาโตปิ สติ อุปัชฌติ คณนาโตปิ สติ อุปัชฌติ ธารณโตปิ สติ อุปัชฌติ ภาวนโตปิ สติ อุปัชฌติ โปตถกนิพพณโตปิ สติ อุปัชฌติ อุปนิกเขปนโตปิ สติ อุปัชฌติ อญฺญโตปิ สติ อุปัชฌตีติ ๕

กถํ อภิขานโต สติ อุปัชฌติ ๕ ยถา มหาราช ายสฺมา จ อานนฺโท ชุชฺชุตฺตรา จ อุปาลิกา เย วา ปน อญฺญปิ เกจิ ชาตีสฺสรา ชาตี สรณฺติ เอวํ อภิขานโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ ฌุมิกาย สติ อุปัชฌติ ๕ โย ปกตียา ฌุจฺจสฺสตีโก ปเร จ ตํ สราปนฺตํ นิพพณฺติ เอวํ ฌุมิกาย สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ โอฟาริกวิณญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕ ยถา รชเช วา อภิสฺสโต โหติ โสตาปตฺตีผลํ วา ปตฺโต โหติ เอวํ โอฟาริกวิณญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ หิตวิณญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕ ยมฺหิ สุขาปีโต อมุจฺสูมี เอวํ สุขาปีโตติ สรติ เอวํ หิตวิณญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ อหิตวิณญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕ ยมฺหิ ทุกฺขาปีโต อมุจฺสูมี เอวํ ทุกฺขาปีโตติ สรติ เอวํ อหิตวิณญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ สภาคณิมิตตโต สติ อุปัชฌติ ๕ สทิสํ ปุคฺคํ ทิสฺวา มาตฺรํ วา ปีตฺรํ วา ภาตฺรํ วา ภคินี วา สรติ โยจฺจํ วา โคนํ วา คทฺรภํ วา ทิสฺวา อญฺญํ ตาทิสํ โยจฺจํ วา โคนํ วา คทฺรภํ วา สรติ เอวํ สภาคณิมิตตโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ วิสภาคณิมิตตโต สติ อุปัชฌติ ๕ อสุกฺส นาม วณฺเณ เอทิสฺโส สหฺโท เอทิสฺโส คนฺโธ เอทิสฺโส รโส เอทิสฺโส โฝฏฺจพฺโพ เอทิสฺโส สรติ เอวมฺปิ วิสภาคณิมิตตโตปิ สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ กถาภินญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕ โย ปกตียา ฌุจฺจสฺสตีโก โหติ ตํ ปเร สราปนฺติ เตน โส สรติ เอวํ กถาภินญาณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ ลกขณโต สติ อุปัชฌติ ๕ โย ปกตียา พลิปฺพทฺทานํ องฺเคน ชานาติ ลกฺขณฺน ชานาติ เอวํ ลกขณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ สารณโต สติ อุปัชฌติ ๕ โย ปกตียา ฌุจฺจสฺสตีโก โหติ โย ตํ สราหิ โภ สราหิ โภติ ปฺนปฺนํ สราเปติ เอวํ สารณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ มุทฺธาโต สติ อุปัชฌติ ๕ ลิปฺยา ลิกฺขิตตฺตา ชานาติ อิมฺสฺส อภฺรสฺส อนนฺตฺรํ อิมํ อภฺรํ กาทพฺพณฺติ เอวํ มุทฺธาโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ คณนาโต สติ อุปัชฌติ ๕ คณนาย ลิกฺขิตตฺตา คณฺภา พหุम्ปิ คณฺนฺติ เอวํ คณนาโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถํ ธารณโต สติ อุปัชฌติ ๕ ธารณาย ลิกฺขิตตฺตา ธารณฺภา พหุम्ปิ ธารณฺติ เอวํ ธารณโต สติ อุปัชฌติ ๕

กถั กาวนาโต สติ อุปัชชติ ๙ อธิ ภิกขุ อเนกวิหิตั ปุพฺเพนิวาสั อนุสฺสรติ เสยฺยตีทึ เอกมปิ
 ชาตี เทวปิ ชาตีโย ๙เปฯ อิติ สาการั สอุทเทสั ปุพฺเพนิวาสั อนุสฺสรติ เอวั กาวนาโต สติ อุปัชชติ ๙

กถั โปตถกนิพฺพนฺโต สติ อุปัชชติ ๙ ราชาโน อนุสฺสาสนียั อสฺสรนฺตา เอตั โปตถกั อหฺรธาติ
 เตน โปตถเกน อนุสฺสรนฺติ เอวั โปตถกนิพฺพนฺโต สติ อุปัชชติ ๙

กถั อุปนิกฺเขปโต สติ อุปัชชติ ๙ อุปนิกฺขิตตั ภณฺทึ ทิสฺวา สรติ เอวั อุปนิกฺเขปโต สติ อุปัชช
 ตติ ๙

กถั อนุภูโต สติ อุปัชชติ ๙ ทิฏฺฐตฺตา รูปี สรติ สุตตฺตา สทฺทึ สรติ มายิตตฺตา คนฺธึ สรติ
 สายิตตฺตา รสึ สรติ ผุฏฺฐตฺตา โผฏฺฐพฺพึ สรติ วิญฺญาตตฺตา ธมฺมึ สรติ เอวั อนุภูโต สติ อุปัชชติ อ
 เมทึ โช มหฺรราช สตฺตรสากาเรทึ สติ อุปัชชตฺติ ๙

กถโลลลึ ภนฺเต นาคเสนฺดาติ ๙

สติอุปัชชนปณฺโห ปจฺโม ๙

๒. พุทฺธคุณสติปฏฺฐิลาภปณฺโห

๒. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสนฺ ตุมฺहे ภณฺถ โย วสฺสสตั อุกฺกสั กเรยฺย มรณฺกาลเ จ เอกั พุทฺธ
 คุณั สติ ปฏฺฐิลเกยฺย โส เทเวสฺสุ อุปัชชเยยฺยาติ เอตั น สทฺทหามิ เอเวญจ ปน วเทถ เอเตน ปาณฺดาติปา
 เตน นริยเ อุปัชชเยยฺยาติ เอตมปิ น สทฺทหามิตี ๙

ตึ กิ มณฺวลลึ มหฺรราช ชุทฺโทปิ ปาสาณเ วินา นาวาย อุทฺเท อุปฺปิลเวยฺยาติ ๙ น ทิ ภนฺเตติ
 ๙ กิ นุ โช มหฺรราช วาหสตมฺปิ ปาสาณานั นาวาย อาโรปิตั อุทฺเท อุปฺปิลเวยฺยาติ ๙ อาม ภนฺเตติ
 ยถา มหฺรราช นาวา เอวั กุสลานิ กมฺมานิ ทมฺมฐุพฺพานีตี ๙

กถโลลลึ ภนฺเต นาคเสนฺดาติ ๙

พุทฺธคุณสติปฏฺฐิลาภปณฺโห ทุตฺติโย ๙

๓. ทุทฺชปฺปหานวายมปณฺโห

๓. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน กิ ตุมฺहे อตีตฺสสฺ ทุทฺชสฺส ปหานาย วายมฺดาติ ๙ น ทิ มหา
 ราชตี ๙ กิ ปน ภนฺเต อนาคตฺสสฺ ทุทฺชสฺส ปหานาย วายมฺดาติ ๙ น ทิ มหฺรราชตี ๙ กิ ปน ปจฺป
 จฺปฺปนฺนสฺส ทุทฺชสฺส ปหานาย วายมฺดาติ ๙ น ทิ มหฺรราชตี ๙ ยทึ ตุมฺเห น อตีตฺสสฺ ทุทฺชสฺส ปหาน
 ย วายมถ น อนาคตฺสสฺ ทุทฺชสฺส ปหานาย วายมถ น ปจฺจฺปฺปนฺนสฺส ทุทฺชสฺส ปหานาย วายมถ อถ
 กิมตฺถาย วายมฺดาติ ๙ เถโร อาห กิณฺติ มหฺรราช อิทฺถจ ทุทฺชึ นิริชฺฌเยยฺย อณฺวณฺจ ทุทฺชึ นุปฺปชฺชเยยฺย
 ตึ เอตทตฺถาย วายมาตี ๙

อตุถิ ปน เต ภนฺเต นาคเสน อนาคตฺ ตุทฺชนฺติ ๙ นตฺถิ มหฺรราชตี ๙ ตุมฺहे โช ภนฺเต นาค
 เสน อติปฺนฺทิตฺตา เย ตุมฺहे อสนฺดานั อนาคตานั ทุทฺชานั ปหานาย วายมฺดาติ ๙ อตุถิ ปน เต มหฺรราช
 เกจึ ปฏฺฐิราชาโน ปจฺจตฺถิกา ปจฺจามิตฺตา ปจฺจฺปฏฺฐิจิตฺตา โหณฺตีตี ๙ อาม ภนฺเต อตุถิตฺติ ๙ กิ นุ โช
 มหฺรราช ตทา ตุมฺहे ปริกฺขั ชณฺาเปยฺยถา ปากาโร จินาเปยฺยถา โคปุโร การาเปยฺยถา อฏฺฐาลัก การาเปย
 ยถา ธณฺธึ อติหฺรทาเปยฺยถาติ ๙ น ทิ ภนฺเต ปฏฺฐิกฺจเว ตั ปฏฺฐียตฺตึ โหตีตี ๙ กิ ตุมฺहे มหฺรราช ตทา
 หตฺถิสฺมึ ลิกฺเขยฺยถา อสฺสสฺมึ ลิกฺเขยฺยถา รตฺสฺมึ ลิกฺเขยฺยถา ธนฺสฺมึ ลิกฺเขยฺยถา ถรฺสฺมึ ลิกฺเขยฺยถาติ น
 ทิ ภนฺเต ปฏฺฐิกฺจเว ตั ลิกฺขิตฺตึ โหตีตี ๙ กิสฺสตฺถายาติ อนาคตานั ภนฺเต ภยานั ปฏฺฐิพฺพานตฺถายาติ ๙ กิ
 นุ โช มหฺรราช อตุถิ อนาคตฺ ภยนฺติ ๙ นตฺถิ ภนฺเตติ ๙ ตุมฺहे จ โช มหฺรราช อติปฺนฺทิตฺตา เย ตุมฺहे
 อสนฺดานั อนาคตานั ภยานั ปฏฺฐิพฺพานตฺถาย ปฏฺฐิยาเทถาติ ๙

ภิกฺขโย โอบมฺมึ กโรตีตี ๙ ตึ กิ มณฺวลลึ มหฺรราช ยทา ตวั ปิปลิโต ภเวยฺยาลิ ตทา ตวั อุท
 ปานั ชณฺาเปยฺยาลิ โปกฺขรณึ ชณฺาเปยฺยาลิ ตพากั ชณฺาเปยฺยาลิ ปานีเย ปิริสฺสามีตี ๙ น ทิ ภนฺเต ปฏฺฐิ

กัจจเว ตัม ปฏฺยตฺตํ โหตีตี ๕ กิสฺสตุถายาตี ๕ อนาคตานํ ภนฺเต ปิปาसानํ ปฏฺยพหฺนตถายาตี ปฏฺยตฺตํ โหตีตี ๕
๕ อตฺถิ ปน มหาราชา อนาคตา ปิปาสาตี ๕ นตฺถิ ภนฺเตตี ๕ ตุมฺเห โช มหาราชา อตีปนฺหิตา เย ตุมฺ
เห อสนฺตานํ อนาคตานํ ปิปาसानํ ปฏฺยพหฺนตถายาตี ตํ ปฏฺยิยาเทถาตี ๕

ภฺยโย โอบมฺมํ กโรหีตี ๕ ตํ ก็ มณฺณลฺล มหาราชา ยथा ตวํ พุทฺธกฺขิตฺตํ ภเวยฺยาลิ ตทา ตวํ เชต
ตํ กสาเปยฺยาลิ สาลิ วปาเปยฺยาลิ ภตฺตํ ภฺนุชฺชิสฺสามีตี ๕ น หิ ภนฺเต ปฏฺยกัจจเว ตัม ปฏฺยตฺตํ โหตีตี ๕
กิสฺสตุถายาตี ๕ อนาคตานํ ภนฺเต พุทฺธกฺขานํ ปฏฺยพหฺนตถายาตี ๕ อตฺถิ ปน มหาราชา อนาคตา พุทฺธกฺขาตี
๕ นตฺถิ ภนฺเตตี ๕ ตุมฺเห โช มหาราชา อตีปนฺหิตา เย ตุมฺเห อสนฺตานํ อนาคตานํ พุทฺธกฺขานํ ปฏฺยพ
หฺนตถายาตี ปฏฺยิยาเทถาตี ๕

กฺลฺโลลฺลิ ภนฺเต นาคเสนาตี ๕

ทุกฺขปฺปทานวายมปฺนฺโห ตตีโย ๕

๔. พุทฺหมโลกปฺนฺโห

๔. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน กิวฺทฺโร อีโต พุทฺหมโลกีตี ๕ ทฺวโร โช มหาราชา อีโต พุทฺหมโลก
กฺฎาการมตฺตา ลีลา ตมฺหา ปตีตา อโรตฺเตน อฏฺฐจจตฺตาฬีสโยชนสฺสทานิ ภสฺสมานา จตฺหิ มาเสหิ
ปจฺวียํ ปตีฏฺฐเปยฺยาตี ๕

ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห เอวํ ภณฺถ เสยฺยถาปิ พลวา ปุริสํ สมมฺมिณฺชิตํ วา พหํ ปสาเรยฺย ปสา
ริตี วา พหํ สมมฺมिณฺชเยยฺย เอวเมว อิทิธึมา ภิกฺขุ เจโตวลีปฺปตฺโต ชมฺพุทฺธิเป อนฺตรหิตโต พุทฺหมโลก ปา
ตฺถเวยฺยยาตี เอตํ วจฺนํ น สทฺทหามิ เอวํ อตีสิมฺมํ ตาว พฺหุณี โยชนสฺสทานิ คจฺฉนฺสตีตี ๕

เถโร อาห กุหิ ปน มหาราชา ตว ชาตฺถมฺมิตี ๕ อตฺถิ ภนฺเต อลฺลสฺนโห นาม ทิปฺเป ตตฺถาหํ ชาโต
ตี ๕ กิวฺทฺโร มหาราชา อีโต อลฺลสฺนโห โหตีตี ๕ ทฺวิมตฺตานิ ภนฺเต โยชนสฺสทานีตี ๕ อภิกฺขานาลิ นฺตุ ตว
มหาราชา ตตฺถ กิณฺจิวเว กรณฺเอยํ กริตฺวา สริตฺตาตี ๕ อาม ภนฺเต สรฺวามีตี ๕ ลหฺมํ โช ตวํ มหาราชา คโต
ลลิตํ ทฺวิมตฺตานิ โยชนสฺสทานีตี ๕

กฺลฺโลลฺลิ ภนฺเต นาคเสนาตี ๕

พุทฺหมโลกปฺนฺโห จตฺตโต ๕

๕. ทฺวินฺนํ โลกฺุปฺนฺนํ สมกฺภาวปฺนฺโห

๕. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน โย อธิ กาลงฺกโต พุทฺหมโลกเ อฺปฺปชฺชเยย โย จ อธิ กาลงฺกโต
กฺลฺลสมิเร อฺปฺปชฺชเยย โโก จิรฺตโร โโก สีมฺตฺรณฺตี ๕ สมกํ มหาราชาตี ๕

โอบมฺมํ กโรหีตี ๕ กุหิ ปน มหาราชา ตว ชาตฺถนฺครนฺตี ๕ อตฺถิ ภนฺเต กาลลิกาโม นาม ตตฺถาหํ
ชาโตตี ๕ กิวฺทฺโร มหาราชา อีโต กาลลิกาโม โหตีตี ๕ ทฺวิมตฺตานิ ภนฺเต โยชนสฺสทานีตี ๕ กิวฺทฺโร มหาราชา
อีโต กฺลฺลสมิเร โหตีตี ๕ ทฺวาทส ภนฺเต โยชนานีตี ๕ อิงฺฆ ตวํ มหาราชา กาลลิกามํ จินฺเตหีตี ๕ จินฺตีโต
ภนฺเตตี ๕ อิงฺฆ ตวํ มหาราชา กฺลฺลสมิเร จินฺเตหีตี ๕ จินฺตีตํ ภนฺเตตี ๕ กตมํ นฺนุโช มหาราชา จิเรน จินฺตีตํ
กตมํ สีมฺตฺรณฺตี ๕ สมกํ ภนฺเตตี ๕ เอวเมว โช มหาราชา โย อธิ กาลงฺกโต พุทฺหมโลกเ อฺปฺปชฺชเยย โย
จ อธิ กาลงฺกโต กฺลฺลสมิเร อฺปฺปชฺชเยย สมกํ เยว อฺปฺปชฺชนฺตีตี ๕

ภฺยโย โอบมฺมํ กโรหีตี ๕ ตํ ก็ มณฺณลฺล มหาราชา เทว สกฺุณา อากาเสน คจฺฉเยยฺย เตสฺสุ เอโก
อฺจฺเจ รุกฺเข นิสฺสึเทยฺย เอโก นีเจ รุกฺเข นิสฺสึเทยฺย เตสฺสุ สมกํ ปตีฏฺฐจิตฺตานํ กตมสฺส ฉายา ปจฺมตฺโร ปจฺวียํ
ปตีฏฺฐหฺยเยย กตมสฺส ฉายา จิเรน ปจฺมวียํ ปตีฏฺฐหฺยเยยยาตี ๕ สมกํ ภนฺเตตี ๕ เอวเมว โช มหาราชา โย
อธิ กาลงฺกโต พุทฺหมโลกเ อฺปฺปชฺชเยย โย จ อธิ กาลงฺกโต กฺลฺลสมิเร อฺปฺปชฺชเยย สมกํ เยว อฺปฺปชฺชนฺตีตี
๕

กฺลฺโลลฺลิ ภนฺเต นาคเสนาตี ๕

ทิวินัน โลกุปปุนนานิ สมกภาวปญโ โปญจโม ๔

๖. โพชฌงคปญโ

๖. ราชชา อาท กติ นุ โข ภนเต นาคเสน โพชฌงคาคติ สตต โข มหาราช โพชฌงคาคติ ๔ กติหิ ปน ภนเต โพชฌงคเคหิ พุชฌตีติ เอเคน โข มหาราช โพชฌงคเคน พุชฌติ ธมมวิจยสมโพชฌงคเณนาคติ ๔ อถ กิสฺส นุ โข ภนเต วุจฺจนฺติ สตต โพชฌงคาคติ ตํ ก็ มณฺญสิ มหาราช อสิ โกลิยา ปกฺขิตโต อคฺคหิ โต ทตฺเถน อุตฺสฺสหติ เนชฺชํ นิหนฺตุนฺติ ๔ น หิ ภนเตติ ๔ เอวเมว โข มหาราช ธมมวิจยสมโพชฌงคเณ วินา ฉหิ โพชฌงคเคหิ น พุชฌตีติ ๔

กลโลลสิ ภนเต นาคเสนาคติ ๔

โพชฌงคปญโ ฉญฺโจ ๔

๗. ปาปปญฺญานํ อปฺปานปฺปภาวปญโ

๗. ราชชา อาท ภนเต นาคเสน กตรํ นุโข พหุตรํ ปุญฺญํ วา อปุญฺญํ วาติ ๔ ปุญฺญํ โข มหาราช พหุตรํ อปุญฺญํ โลกนฺติ ๔ เณ การเณนาคติ อปุญฺญํ โข มหาราช กโรนฺโต วิปฺปฏิสํวารี โหติ ปาปกมฺมํ มยา กตฺนฺติ เตน ปาปํ น วฑฺฒติ ๔ ปุญฺญํ โข มหาราช กโรนฺโต วิปฺปฏิสํวารี โหติ วิปฺปฏิสํวารีโน ปาโมชฺชํ ชายติ ปมุทิตสฺส ปีติ ชายติ ปีติมนสฺส กาโย ปสฺสสมฺภาติ ปสฺสทฺธกาโย สฺขํ เวเทติ สฺขํ โน จิตฺตํ สมายิยติ สมายิตโต ยถาภูตํ ปชานาติ เตน การเณน ปุญฺญํ วฑฺฒติ ๔ ปุริโส โข มหาราช นิหนฺตฺตปาโท ภควโต เอกํ อฺปฺพลทฺถํ ทตฺวา เอกนวุตฺติกปฺปานิ วินิปากํ น คจฺฉิสฺสติ อิมินาปิ โข มหาราช การเณน ภณามิ ปุญฺญํ พหุตรํ อปุญฺญํ โลกนฺติ ๔

กลโลลสิ ภนเต นาคเสนาคติ ๔

ปาปปญฺญานํ อปฺปานปฺปภาวปญโ สตตโม ๔

๘. ชานนฺตาชานนฺตปาปกรณปญโ

๘. ราชชา อาท ภนเต นาคเสน โย ชานนฺโต ปาปกมฺมํ กโรติ โย อชานนฺโต ปาปกมฺมํ กโรติ กสฺส พหุตรํ อปุญฺญนฺติ ๔ เถโร อาท โย โข มหาราช อชานนฺโต ปาปกมฺมํ กโรติ ตสฺส พหุตรํ อปุญฺญนฺติ ๔ เตนหิ ภนเต นาคเสน โย อมฺหากํ ราชปตฺโต วา ราชมฺหามตฺโต วา อชานนฺโต ปาปกมฺมํ กโรติ ตํ มยํ ทฺวิคฺฉํ ทณฺฑเฆมาติ ๔ ตํ ก็ มณฺญสิ มหาราช ตตฺตํ อโยคฺพํ อาทิตฺตํ สมปชฺชลิตํ สโชติภูตํ เอโก ชานนฺโต คณฺเหยย เอโก อชานนฺโต คณฺเหยยาคติ กตโม พลวตฺรํ ทฺยเหยยาคติ ๔ โย โข ภนเต อชานนฺโต คณฺเหยย โส พลวตฺรํ ๔ ทฺยเหยยาคติ ๔ เอวเมว โข มหาราช โย อชานนฺโต ปาปกมฺมํ กโรติ ตสฺส พหุตรํ อปุญฺญนฺติ ๔

กลโลลสิ ภนเต นาคเสนาคติ ๔

ชานนฺตาชานนฺตปาปกรณปญโ อฏฺฐโม ๔

๙. อุตฺตรกฺรฺวาทิกมนปญโ

๙. ราชชา อาท ภนเต นาคเสน อตฺถิ โภจิ โย อิมินา สรีเรน อุตฺตรกฺรฺวํ วา คจฺเจยฺย พฺรหฺมโลภํ วา อณฺญํ วา ปน ทิปฺนฺติ ๔ อตฺถิ มหาราช โย อิมินา จาตุมฺมหาภูตฺติเกน กาเยน อุตฺตรกฺรฺวํ วา คจฺเจยฺย พฺรหฺมโลภํ วา อณฺญํ วา ปน ทิปฺนฺติ ๔

กถํ ภนเต นาคเสน อิมินา จาตุมฺมหาภูตฺติเกน กาเยน อุตฺตรกฺรฺวํ วา คจฺเจยฺย พฺรหฺมโลภํ วา อณฺญํ วา ปน ทิปฺนฺติ ๔ อภิชาเนลสิ นุ ตฺวํ มหาราช อิมิสฺสา ปจฺวิยา วิทตฺถิ วา รตนํ วา ลงฺกมิตาติ ๔ อาม ภนเต อภิชาเนลสิ อหํ ภนเต นาคเสน อฏฺฐปิ รตนโย ลงฺกเมหิตี ๔ กถํ ตฺวํ มหาราช อฏฺฐปิ รตนิ

โย ลจเขลิตี ๔ อหณฺหิ ภนฺเต จิตฺตํ อุปาเทมิ เอตฺตํ นิปตฺตฺสํสามีติ สห จิตฺตฺอุปฺปาเทน กาโย เม ลหฺโก
 โหตีติ ๔ เอวเมว โช มหาราช อิทธิมา ภิกฺขุ เจโตวลีปฺตโต กายํ จิตฺเต สมารोเปตฺวา จิตฺตวเสน เวหาลํ
 คจฺจนฺตีติ ๔

กลฺโลลลิตี ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

อุตฺตรกฺรฺุภาทิกมนปฺยโห นวโม ๔

๑๐. ที่ฆฏจิปฺยโห

๑๐. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห เอวํ ภณฺถ อฏฺฐิกานิ ที่ฆานิ โยชนสติกานิปิตี รุกฺโขป
 ตาว นตฺถิ โยชนสติกโก กุโต ปน อฏฺฐิกานิ ที่ฆานิ โยชนสติกานิ ภวิสฺสนฺตีติ ๔

ติ ก็ มณฺวณฺลิตี มหาราช สุตํ เต มหาสฆฺกเท ปณฺจโยชนสติกกาปิ มจฺฉา อตฺถิตี ๔ อาม ภนฺเต ส
 ตนฺติ ๔ นนฺุ มหาราช ปณฺจโยชนสติกสฺส มจฺฉสฺส อฏฺฐิกานิ ที่ฆานิ ภวิสฺสนฺติ โยชนสติกานิปิตี ๔

กลฺโลลลิตี ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

ที่ฆฏจิปฺยโห ทสโม ๔

๑๑. อสฺสาสปฺสฺสาสนิโรปฺยโห

๑๑. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห เอวํ ภณฺถ สกฺกา อสฺสาสปฺสฺสาเส นิโรเชตฺตฺนฺติ ๔ อาม
 มหาราช สกฺกา อสฺสาสปฺสฺสาเส นิโรเชตฺตฺนฺติ ๔ กถํ ภนฺเต นาคเสน สกฺกา อสฺสาสปฺสฺสาเส นิโรเชตฺตฺนฺติ
 ๔ ติ ก็ มณฺวณฺลิตี มหาราช สุตฺปฺพุโห เต โภจิก จากจฺฉมาโนติ ๔ อาม ภนฺเต สุตฺปฺพุโหติ ๔ ก็ นุ โช
 มหาราช โส สหฺโห กายเ นมิเต วิรเมยฺยติ ๔ อาม ภนฺเต วิรเมยฺยติ ๔ โส หิ นาม มหาราช สหฺโห
 อภาวิตกายสฺส อภาวิตลีสฺส อภาวิตจิตฺตสฺส อภาวิตปณฺญสฺส กายเ นมิเต วิรมิสฺสติ ก็ ปน ภาวิ
 ตกายสฺส ภาวิตลีสฺส ภาวิตจิตฺตสฺส ภาวิตปณฺญสฺส จตฺตฺตฺถฺฉณานํ สมารปฺนฺนสฺส อสฺสาสปฺสฺสาสา น
 วิชฺชณฺตีสนฺตีติ ๔

กลฺโลลลิตี ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

อสฺสาสปฺสฺสาสนิโรปฺยโห เอกาทสโม ๔

๑๒. สมฺกฺทปฺยโห

๑๒. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน สมฺกฺทโห สมฺกฺทโหติ วุจฺจติ เกน การณฺน อุกํ สมฺกฺทโหติ วุจฺจตีติ
 ๔ เถโร อาห ยตฺถกํ มหาราช อุกํ ตตฺตํ โลณํ ยตฺถกํ โลณํ ตตฺตํ อุกํ ตสฺมา สมฺกฺทโหติ วุจฺจตีติ ๔

กลฺโลลลิตี ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

สมฺกฺทปฺยโห ทฺวาทสโม ๔

๑๓. สมฺกฺทาเอกรสปฺยโห

๑๓. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน เกน การณฺน สมฺกฺทโห เอการโส โลณฺรโสติ จิรสนฺจฺฐิตฺตา โช
 มหาราช อุกสฺส สมฺกฺทโห เอการโส โลณฺรโสติ ๔

กลฺโลลลิตี ภนฺเต นาคเสนนาติ ๔

สมฺกฺทาเอกรสปฺยโห เตรสโม

๑๔. สฺขุมปฺยโห

๑๔. ราชา อาห ภนฺเต นาคเสน สกฺกา สพฺพํ สฺขุมํ ฉินฺทิตฺตฺนฺติ ๔ อาม มหาราช สกฺกา สพฺพํ
 สฺขุมํ ฉินฺทิตฺตฺนฺติ ๔ ก็ ปน ภนฺเต สพฺพํ สฺขุมนฺติ ๔ ธมฺโม โช มหาราช สพฺพสฺขุโม น โช มหาราช ธม

มา สัพเพ สุขุมา สุขุมนติ वा दुल्लन्ति वा ष्ममानमेतमच्चिञ्च ५ यं किञ्चि चिन्तितुप्पु सप्पु तं पण्याय
चिन्तितु नत्ति तुत्थि पण्याय जेत्थन्तु ५

กลไลลล ฆนเต นาคเสนนติ ๕

สุขุมปญโ จุททสโม ๕

๑๕. วิญญานนทานตถปญโ

๑๕. ราชชา อาท ฆนเต นาคเสน วิญญานนติ वा पण्यति वा गुत्तस्मि चिโวติ वा อิเม ष्मมา
नानตถา जेव नानापयणचना ज उथातु ऐकतथा पयणचनमेव नानนति ५ विखानल्लखणं महाराज
विण्णानं पखानल्लखणा पण्यत्ता गुत्तस्मि चिโว नुปลพत्ति ५ यत्ति चिโว नुปลพत्ति ओ गो जरत्ति जग्गुणा
रूपि पस्सत्ति โสत्तेन सत्तु सुत्तात्ति माเนน कन्ठं मायत्ति चिवाहाय रत्तं सायत्ति कायेन โฝग्गुत्तुत्तु फุत्ति मनसा
षम्मं विखानत्ति ५ ऐरो आत्त यत्ति चिโว जग्गुणा रूपि पस्सत्ति ५ पे ५ मनसा ष्ममं विखानत्ति โส चिโว
जग्गुत्तुत्तु उप्पत्तिเตत्तु महन्तेन आकासेन पत्तिมุत्तु सुत्तुत्तुत्तु रूपि पस्सत्तेย โสत्तेत्तु उप्पत्तिเตत्तु
माने उप्पत्तिเต चिवाहाय उप्पत्तिเตत्तु काये उप्पत्तिเต महन्तेन आकासेन सुत्तुत्तुत्तु सत्तुत्तु सुत्तेय
कन्ठं मायेय रत्तं सायेय โฝग्गुत्तुत्तु फุत्तेयत्ति ? न ति ฆन्तेत्ति ५ तेत्ति महाराज गुत्तस्मि चिโว नु
प्लพत्ति ५

กลไลลล ฆนเต นาคเสนนติ ๕

วิญญานนทานตถปญโ ปณฺณรสมโ ๕

๑๖. อรูปมมวตถานทุกกรปญโ

๑๖. ราชชา อาท ฆนเต นาคเสน ทุกกรं नु चो ष्मคवत्ता กत्तन्ति ५ ऐरो आत्त ทุกกรं महाराज
ष्मคवत्ता กत्तन्ति ५ ก็ ปน ฆนเต นาคเสน ष्मคवत्ता ทุกกรं กत्तन्ति ५ ทุกกรं महाराज ष्मคवत्ता กत्तं อิเมลล์
อรูปีนं จิต्तเจตสิกानं ष्ममानं ऐकारम्मणे वत्तमानานं वत्तदानं อग्गच्छत्तं อयं ผลस्सो อयं वेत्थนา อयं
สत्थนา อयं जेतथा อित्ति จิต्तन्ति ५ อุมं กโรत्ति ๕

โอปมมัม กโรत्ติ ๕ ยถา महाराज โกจिเทव ปุริโส นาวาย มหาสมุत्तु อชโฝคคาเหตุวา หตถปญญ
อุทกั คเหตุวา चिवाहाय सायत्तुวา चानयेย नु चो महाराज โส ปุริโส อित्ति คจกาย อุทกั อित्ติ ยมุนาย
อุทกั อित्ति อจิริวติยา อุทกั อित्ति สรวุยา อุทกั อित्ति มหिया อุทกन्ति ५ ทุกกรं ฆนเต चานิต्तन्ति ५ อिटो
ทุกกรत्तु चो महाराज ष्मคवत्ता กत्तं อิเมลล์ อรูปีนं จิต्तเจตสิกानं ष्ममानं ऐकारम्मणे वत्तमानानं वत्त
दानं อग्गच्छत्तं อयं ผลस्सो อयं वेत्थนา อयं สत्थนา อयं जेतथा อित्ति จิต्तन्ति ५ सुत्तु ฆन्तेत्ति ราชชา अप
णान्मेत्ति ๕

อรูปมมวตถานทุกกรปญโ โสฬสโม ๕

อรูปมมวตถานวคฺโค สत्ตโม ๕

อิมลล์ม วคฺเค โสฬส ปญทา ๕

มิลินทปญทปุจจาวิสขขนา

ऐरो आत्त चानालि चो महाराज सम्पत्ति का वेलात्ति ५ आम ฆन्ते चानामि सम्पत्ति पज्जो यामो
ओत्तिकणोत्तु मच्चिमो यामो पत्तत्ति उग्गกา पत्तिपियन्ति ५ जत्तारि पग्गากानि आणत्तदानि कमिस्सन्ति ष्मत्तुत्तु
राजथेययान्ति ५

โอยนกา ऐवमात्तु กลไลลล महाराज ปณฺชิตो ऐโรत्ติ ๕ आम ฆนเต ปณฺชิตो ऐโร อิทฺติส อจิริ
โย ฆเวย มาทิส จ อนฺเตวาสิ น จิริสเสว ปณฺชิตो ष्मมं आचานयेयत्ति ५ ตस्स ปญทเวยยาकरणे

ตฤโฆ ราชชา เถร์ นาคเสนัน สตสทสศคฆนเกน กมพเลน อจฉาเทตวา ภนฺเต นาคเสน อชฺชตคฺเค เต
 อฏฺฐสฺสํ กตฺถํ ปญฺญาเปมียิ กิณฺจิจิ อนุเตปุเร กปฺปियิ เตเน จ ปวาเรมฺหิตํ ๙ อาห อลฺล มหาราช ชีวามฺหิติ
 ๙ ชนามิ ภนฺเต นาคเสน ชีวลิ อปฺปิจ อตฺตทานญจ รกฺข มมญจ รกฺษาหิติ ๙ กถิ อตฺตทานํ รกฺขสิ นาคเส
 โน मिलินฺทํ ราชานํ ปสาเทสิ น จ กิณฺจิจิ อลภิติ ปรววาโท อากจฺเจยยาติ เอวํ อตฺตทานํ รกฺข กถิ มม
 รกฺขสิ मिलินฺโท ราชชา ปสนฺโน ปสนฺนาการํ น กโรตฺติติ ปรววาโท อากจฺเจยยาติ เอวํ มม รกฺษาหิติ ๙
 ตถา โหตุ มหาราชาติ ๙ เสยยถาปิ ภนฺเต สิวโห มิครราชา สุวณฺณณฺเฏษเร ปกฺขิตฺโตปิ พหิมุโขเยว โหติ
 เอวเมว โข อหํ ภนฺเต กิณฺจาปิ อคารํ อชฺฉาวสามิ พหิมุโข เยว ปน อจฺฉามิ ๙ สจฺเจ อหํ ภนฺเต อคารสฺ
 มา อนคาริยํ ปพฺพาเชยฺยํ น จิรํ ชีเวยฺยํ พุทฺธ เม ปจฺจตฺถิกาทิ ๙

อถ โข อายสฺมา นาคเสนัน मिलินฺทสฺส รมฺโถ ปญฺหํ วิสชฺชเตวา อฏฺฐายาสนา สงฺฆารามํ อคฺมาสิ
 ๙ อจิรปรกฺกนฺเต จ อายสฺมฺนฺเต นาคเสน मिलินฺทสฺส รมฺโถ เอตทโหสิทึ กิ มया ปุจฺฉนฺติทึ กิ ภาทฺนฺเตน นาค
 เสน วิสชฺชิตฺนฺติ ๙ อถ โข मिलินฺทสฺส รมฺโถ เอตทโหสิทึ สพฺพํ มया สุปุจฺฉนฺติทึ สพฺพํ ภาทฺนฺเตน นาคเสน
 สุวิสชฺชิตฺนฺติ ๙ อายสฺมโตปิ นาคเสนสฺส สงฺฆวรามคคตสฺส เอตทโหสิทึ กิ मिलินฺเทน รมฺญา ปุจฺฉนฺติทึ กิ มया
 วิสชฺชิตฺนฺติ ๙ อถ โข อายสฺมโต นาคเสนสฺส เอตทโหสิทึ สพฺพํ मिलินฺเทน รมฺญา สุปุจฺฉนฺติทึ สพฺพํ มया สฺ
 วิสชฺชิตฺนฺติ ๙

อถ โข อายสฺมา นาคเสนโน ตสฺสา รตฺติยา อจฺเจเยน ปุพฺพณฺหสฺมยํ นิวาเสตวา ปตฺตจิวรมาทาย
 เยน मिलินฺทสฺส รมฺโถ นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ปญฺญตเต อาสเน นิสิติ ๙ อถ โข मिलินฺโท
 ราชชา อายสฺมฺนฺตํ นาคเสนํ อภิวาเทตวา เอกมฺนฺตํ นิสิติ ๙ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข मिलินฺโท ราชชา อายสฺ
 มฺนฺตํ นาคเสนัน เอตทโวจ

มา โข ภาทฺนฺตสฺส เอวํ อโหสิ นาคเสนโน มया ปญฺโห ปุจฺฉนฺติเต เตเนว โสมนสฺเสน ตํ รตฺตดาว
 เสลํ วิตฺตนาเมสิตฺติ น เต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ ๙ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต ตํ รตฺตดาวเสลํ เอตทโหสิทึ กิ มया ปุจฺฉนฺติทึ กิ
 ภาทฺนฺเตน สุวิสชฺชิตฺนฺติ สพฺพํ มया สุปุจฺฉนฺติทึ สพฺพํ ภาทฺนฺเตน สุวิสชฺชิตฺนฺติ ๙

เถโรปิ เอวมาท มา โข มหาราชสฺส เอวํ อโหสิ मिलินฺทสฺส รมฺโถ มया ปญฺโห วิสชฺชิตฺเต เตเนว
 โสมนสฺเสน ตํ รตฺตดาวเสลํ วิตฺตนาเมสิตฺติ น เต เอวํ ทฏฺฐพฺพํ ตสฺส มยฺหํ มหาราช ตํ รตฺตดาวเสลํ
 เอตทโหสิทึ กิ मिलินฺเทน รมฺญา ปุจฺฉนฺติทึ กิ มया วิสชฺชิตฺนฺติ ๙ สพฺพํ मिलินฺเทน รมฺญา สุปุจฺฉนฺติทึ สพฺพํ
 มया สุวิสชฺชิตฺนฺติ อิตฺติ เต มหานาคา อญฺณมญฺณสฺส สฺภาสิตฺติ สมนฺโมทิสฺสูติ ๙

มิลินฺทปญฺหปุจฺฉาวิสชฺชานา นิฏฺฐิตา ๙

**เมณฑกปญฺหารมฺภกถา
 อฏฺฐมฺนตปริวชฺชนียฏฺฐานานิ**

ภสฺสปรวาโท เวตถฺหี,	อติพุทธิ วิจกฺขโณ,
มิลินฺโท ฃาณเกทาย,	นาคเสนมฺปาคมิ ๙
วสนฺโต ตสฺส ฉายาย,	ปริปุจฺฉํ ปุนฺปุนํ,
ปภินฺนพุทธิ หุตฺวาน,	โสปี อาสิ ติเปฏฺโโก ๙
นางคํ อนุมชฺชนฺโต,	รตฺติภาเค รโหคโต,
อทุกฺกชฺชิ เมณฑเก ปญฺเค,	ทฺนฺนินเวจ สนิคฺคเห ๙
ปริยายภาสิตํ อตฺถิ,	อตฺถิ สนฺธาย ภาสิตํ,
สภาวภาสิตํ อตฺถิ,	ธมฺมราชสฺส สาสเน ๙
เตสฺตถิ อวิญฺญาย,	เมณฑเก ชินภาสิต,
อนาคตฺมहि อทฺธาน,	วิคฺคโห ตตฺถ เหสฺสติ ๙

หนท กถึ ปสาเทตวา, เฉชชาเปสสามิ เมณฑเก,
ตลส นินททฎจมคเคน, นินททิสสณนตยนาคเตติ ๙

อด โข มิลินโท ราชา ปกาดาย รตติยา อุกุสเส อรุณ สีสึ นหาตวา ลีรลิ อดชลี ปคคเหตุวา
อดิตานาคตปจจุปนเน สมมาสมพุเท อนุสสริตวา อฏฐ วตตปทานิ สมมาทียิ อิตโต เม อนาคตานิ สดต
ทิวสานิ อฏฐ कुณ สมมาทียิตวา ตโป จริตพโพ ภวิสสตี สอิห จินณตโป สมมาโน อาจริยิ อาราเชตวา
เมณฑเก ปณเฑ ปุจฉิสสามิติ ๙ อด โข มิลินโท ราชา ปกตทิสสยัค อปนเนตวา อภกรณานิ จ โอมุญจิต
วา กาสาวุ นิวาเสตวา มุณฑกปฏิสสิสั กสิเส ปฏิมุญจิตวา มุณีภวามุปนคตวา อฏฐ कुณ สมมาทียิ อิม
สดตาทิ มยา น ราชตโด อนุสาสิตพโพ น ราชูปสณหิตัง จิตตัง อุปปาเทตพพ น โทสอุปสณหิตัง จิตตัง อุป
ปาเทตพพ น โมหอุปสณหิตัง จิตตัง อุปปาเทตพพ ทาสกมมกรโปริเส ชเนปิ นิวาตวตตินา ภวิตพพ กายิก
วาลสิกั อนุรกชิตพพ ฉปิ อยตตนาณิ นีรวเสสโต อนุรกชิตพพานิ เมตตภาวานาย มานัส ปกชปิตพพนุติ ๙
อิม อฏฐ कुณ สมมาทียิตวา เตเสว อฏฐสุ कुณเส มาสนิ ปติฏฐเปตวา พหิ อนิกขमितวา สดตาทิ วีติ
นาเมตวา อฏฐเม ทิวเส ปกาดาย รตติยา ปคเว ปาตวรลั กตวา โอกุชิตตจกขุ มิตภาณิ สุตตญเจตน
อิริยาปเถน อวิกชิตเตน จิตเตน หฎฐเจน อุกคเคน วิปสณเนน เถรั นาคเสนัง อุปสงกमितวา เกรสส
ปาเท ลีรสวา วนทิตวา เอกมณตัง ฐิตโต อิทมโวจ

อดติ เม ภนเต นาคเสน โภจि อดโต ตุมहेหิ สทฐิ มนตยิตพโพ น ตตถ อดโย โภจि ตติโย
อิจฉิตพโพ สุตเตย โอบาเส ปวีตเต อดเวเย อฏฐจกปากเต สมณसारูป ๙ ตตถ โส ปณโฑ ปุจฉิตพโพ
ภวิสสตี ตตถ เม कुหัง น กตตพพ น รทสสักรั อรหามหัง รทสสักรั สุนตีตุ สุมนตเน อุปคเต อุปมายปิ
โส อดโต อุปปรักชิตพโพ ยถา กิ วีย ยถา นาม ภนเต นาคเสน มหาบจวี นิกเขป อรหตี นิกเขป อุป
คเต ๙ เอวเมว โข ภนเต นาคเสน อรหามหัง รทสสักรัปี สุนตีตุ สุมนตเน อุปคเตติ ๙ ครุณา สห ปวีตตป
วานัง ปวีลิตวา อิทมโวจ ภนเต นาคเสน อธิ ปูริเสน มนตยิตกามาเน อฏฐ จานานิ ปวีชชชิตพพานิ ภวน
ติ น เตสุ จานesu วิญญู ปูริโส อดถัง มนตเตติ มนตโตปิ อดโต ปรีตติ น สมภวตี ๙ กตมานิ อฏฐ
ฐานานิ ๙ วิสมญฐานัง ปวีชชชนีย สภยั ปวีชชชนีย อติวาคญฐานัง ปวีชชชนีย ปฏิจจนนญฐานัง ปวีชชชนีย
เทวญจानัง ปวีชชชนีย ปนโถ ปวีชชชนีโย สงคาโม ปวีชชชนีโย อุกทตติตถั ปวีชชชนีย ๙ อิมานิ อฏฐ จานานิ
ปวีชชชชนียานตีติ ๙

เถโร อาห โภ โทโส วิสมญจाने सभये अतिवाते पृजिजनने त्वाग्जाने पण्णे संकामे अुक
त्तित्तेति ๙ วิสมे ภนเต นาคเสน มนตโต อดโต วิกิริตี วิมตี ปคฆรตี น สมภวตี ๙ สภये มโน
สนตสสตี สนตสสตีโต น สมมา อดถัง สมนุสสตี ๙ อติวาทे सप्तो अविटो होति ๙ ปृजिजनने उपससुत्ती
त्तिญजनति ๙ त्वाग्जाने मन्तितो अटो क्रुर्ग परिमन्ति ๙ पण्णे मन्तितो अटो दुज्जे भावति ๙ संकामे
जण्जलो भावति ๙ अुकत्तित्ते पागो भावति ๙ भावति

วิสมं सभयं अतिवाते, ปृजिजननं त्वानิสसित्तं,
पण्णे ज संकामो त्तत्तं, अण्णजेते पर्वचชियाตี ๙
อฏฐ มนตตสส ปวีชชชชนียญฐานานิ ๙

อฏฐมนตวินาสกปคคลา

ภนเต นาคเสน อฏฐิเม ปคคลา มนตยิมานา มนตตี อดถัง พยาปาเทนตี ๙ กตเม อฏฐ ๙ ราก
จริโต โทสจริโต โมหจริโต มานจริโต ลุทโธ อลโส เอกจินตี พาลตี ๙ อิม อฏฐ ปคคลา มนตตี อดถัง
พยาปาเทนตีติ ๙

เถโร อาห เตสั โภ โทโสตี ๙ รากจริโต ภนเต นาคเสน วาควเสน มนตตี อดถัง พยาปาเทตี
โทสจริโต โทสวเสน มนตตี อดถัง พยาปาเทตี โมหจริโต โมหวเสน มนตตี อดถัง พยาปาเทตี มานจริโต
มานวเสน มนตตี อดถัง พยาปาเทตี ลุทโธ โลภวเสน มนตตี อดถัง พยาปาเทตี ๙ อลโส อลสตาย มน

ติด อุดม พยาบาทเทติ ฯ เอกจินตี เอกจินตีตาย มนตีติด อุดม พยาบาทเทติ ฯ พาล พลตาย มนตีติด
อุดม พยาบาทเทติ ฯ ภาวตีห

รตโต ทฎฐู จ มุฬโห จ, มานี ลุทโธ ตถาลโส,
เอกจินตี จ พาล จ, เอเต อตถวินาสยาตี ฯ
อฎฐ มนตวินาสกบุคคลา ฯ

นวกุยมนตวิธัง

ภนเต นาคเสน นวิเม บุคคลา มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ กตเม นว ฯ รากจรีโต โทส
จรีโต โมหจรีโต ภีรโก อามิสครโก อิตถี โสณโท ปณทโก ทารโกตี ฯ

เถโร อาท เตลล โภ โทโสตี ฯ รากจรีโต ภนเต นาคเสน รากเสน มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเร
ตี ฯ โทสจรีโต ภนเต โทสเสน มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ มุฬโห โมหเสน มนตีติด คุษห วิวรร
ตี น ธาเรตี ฯ ภีรโก ภยวเสน มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ อามิสครโก อามิสเหตุ มนตีติด คุษห วิ
วรรตี น ธาเรตี ฯ อิตถี ปณณาย อิตตตาย มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ โสณทโก สุราโลลตาย
มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ ปณทโก อนกัลลิกตาย มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ ทารโก จปล
ตาย มนตีติด คุษห วิวรรตี น ธาเรตี ฯ ภาวตีห

รตโต ทฎฐู จ มุฬโห จ, ภีรโก อามิสครโก,
อิตถี โสณโท ปณทโก, นวโม ภาวตี ทารโก ฯ
นเวเต บุคคลา โลเก, อิตรา จลิตา จลา,
เอเตหิ มนตีติด คุษห, ชิปปี ภาวตี ปากฎนตี ฯ
นวกุยมนตวิธังกา บุคคลา ฯ

อฎฐ ปณณากฎิลาการณ

ภนเต นาคเสน อฎฐหิ การณเหตี พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั คจจตี ฯ กตเมหิ อฎฐหิ ฯ วยปริณา
เมน พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั คจจตี ฯ ยสปริณามเนน พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั คจจตี ฯ ปรีบุจฉาย พุทธิ
ปริณมตี ปรีปากั คจจตี ฯ ติตถลสวาเสน พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั คจจตี โยนิโสมนลิกาเรณ พุทธิ ปริณมตี
ปรีปากั คจจตี ฯ สากจฉาย พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั คจจตี เสนหูปเสวเนน พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั
คจจตี ปฎฐูปเทสวาเสน พุทธิ ปริณมตี ปรีปากั คจจตี ฯ ภาวตีห

วเยน ยสบุจฉายหิ, ติตถวาเสน โยนิโส,
สากจฉาย เสนหส์เสว, ปฎฐูปวาเสน จ ฯ
เอตานิ อฎฐ ฐานานิ, พุทธิวิสทการณา,
เยลล เอตานิ สมโกนตี, เตลล พุทธิ ปกิซซตีตี ฯ

อฎฐ ปณณากฎิลาการณานิ ฯ

อาจริยคุณ

ภนเต นาคเสน อัย ฎมิภาโค อฎฐ มนตโทสววิซซตีโต ฯ อหญจ โลก ปรีโม มนตีสหาโย คุษ
มนุรกุซึ จาห ยาวาห ซวีสุสामी ตาว คุษมนุรกุซีสสามี ฯ อฎฐหิ จ เม การณเหตี พุทธิ ปริณาม คตา
ทุลลโภ เอตริหิ มาหิโส อนนเววาสิ สมมา ปฎฐูปเนน อนนเววาสิเก เอ อาจริยาน ปณจวีสติ อาจริยคุณ
เตหิ คุณเหตี อาจริเยน สมมา ปฎฐูปซซิตัพพ ฯ กตเม ปณจวีสติ คุณ ?

อัย ภนเต นาคเสน อาจริเยน อนนเววาสิมหิ สตต สมิทัง อารกขา อฎฐเจตพพา ฯ อเสวน
เสวนา ซานิตพพา ฯ ปมตตูปมตตวา ซานิตพพา ฯ เสยวกาโส ซานิตพโพ ฯ คิลณญ ซานิตพพ ฯ

โกชนสูส ลทวาลทอ ซานิตพพ ๔ วิเสโส ซานิตพโพ ๔ ปตตคต สัมมุชิตพพ ๔ อสสาสิตพโพ มา ภาย
 อดโด เต อภิภกมตตีติ ๔ อิมินา ปุคคเลน ปฏิจรรตีติ ปฏิจาโร ซานิตพโพ ๔ คาเม ปฏิจาโร ซานิตพโพ ๔
 วิหาระ ปฏิจาโร ซานิตพโพ ๔ น เตน หาโส เทโว กาทพโพ ๔ เตน สห อลาโป กาทพโพ นทพ ทิส
 วา อธิวาเสตพพ ๔ สกุกจกากรินา ภวิตพพ ๔ อชณทกากรินา ภวิตพพ ๔ อรทสสกากรินา ภวิตพพ ๔ นิ
 รวเสสกากรินา ภวิตพพ ๔ ซเนมิมี สิปเปสูติ ซนจิตตติ อฎฐาเขตพพ ๔ กถึ อัย น ปริหาเยยชาติ วทล
 จิตตติ อฎฐาเขตพพ ๔ พลว อิมิ กโรมิ ลิกขาพเลนชาติ จิตตติ อฎฐาเขตพพ ๔ เมตตจิตตติ อฎฐาเขตพพ
 อาปทาสู น วิชิตพพ ๔ กรรมเย นปมชชิตพพา ซลิตเต ธมเมน ปคคเหตุพโพติ ๔ อิเม โข ภนเต
 ปญจวิสิต อาจริยสูส อาจริยคณา ๔ เตหิ คณเหหิ มยิ สมนมา ปฏิปชชสูส สัสโย เม ภนเต อฎฐาเขตพพ
 อดติ เมณฑทกปญหา ซินภาสิตตา อนาคเต อททาน เตตถ วิคคโห อฎฐาเขตพพ อนาคเต จ อททาน
 ทุลลภา ภวิสสนตี ตุมหาทิสวา พุทธิมนโต เตส เม ปญเหตุ จกขุ เทหิ ปรวาทาน นิคคทายาติ ๔

อุปาสกคุณิ

เถโร สาธูติ สมปฏิจฉิตวา ทส อุปาสกสูส อุปาสกคุณ เปรตีเปสิ ๔ ทส อิเม มหาราช อุปา
 สกสูส อุปาสกคณา กตเม ทส อธิ มหาราช อุปาสโก สงเขน สมนาสชทุกโข โหติ ธมมาธิปเตโยโย โหติ
 ยถาพล สัมภากรโต โหติ ซินสาสนปริหานิ ทิสวา อภิวิทตติยา วายมาตี ๔ สมนมาทิมุญจโก โหติ อปคตโกตุ
 หลมจคลิโก ซีวิตเหตุปี น อญญี สตถาริ อฎฐิตติ กายิกวาจลิกญจสูส รกขิตติ โหติ สมนคคาราโม โหติ
 สมนครโต อญญสุโย โหติ น จ กุหนวเสน สาสน เจรตี พุทธิ สรรณ คโต โหติ ธมม สรรณ คโต โหติ
 สงฆ สรรณ คโต โหติ ๔ อิเม โข มหาราช ทส อุปาสกสูส อุปาสกคณา เต สพเพ คณา ตยิ สัมมุชิต ต
 เต ยุตตี ปตตี อญญจวิกั ปฏฐิป ยั ตวิ ซินสาสนปริหานิ ทิสวา อภิวิทตติ อิจฉลสิ กโรมิ เต โอกาส
 ปุจฉ มั ตวิ ยถาสชชิต ๔

เมณฑทกปญหารมภกกา นิฏฐิตา ๔

๔. เมณฑทกปญโฮ

๑. อธิทิลลวคโค

๑. กตาริการสมผลปญโฮ

๑. อด โข มิสินโท ราชกา กดาวกาโส นิปัจจ ครุโน ปาเท ลิริสิ อญชลี กตวา เอตทโวจ ภนเต
 นาคเสน อิเม ติตถิยา เอวั ภณนตี ยหิ พุทธิ โปฐิ สาทียตี น ปรีนิพพุโต พุทธิโย ลัญญโต โลเกน อนนโต
 ภวิโต โลกสมิ โลกสาธารโณ ตสฺมา ตสฺส กโต อธิกาโร อวญญเ ภวตี สพลโย ยหิ ปรีนิพพุโต วิสยุตโต
 โลเกน นิสฺสฎฐ สพพภเวหิ ตสฺส ปุชฺชา นุปชชตี ปรีนิพพุโต น กัญจ สาทียตี อสาทียนตสฺส กโต อธิ
 กาโร วญญเ ภวตี อมลิตตี ๔ อุกโต โภฏิกโก เอส ปญโฮ เนโส วิสโย อปุตตมานสาณ มหนตานิ
 เขวโส วิสโย ภินเทตตี ทัญจิชาลึ เอกเส ฎฐปย เตวโส ปญโฮ อญฺปตโต อนาคตานิ ซินปุตตานิ จกขุ
 เทหิ ปรวาทนิกคทายาติ ๔

เถโร อาห ปรีนิพพุโต มหาราช ภควา น จ ภควา ปุฐิ สาทียตี โหติมูเล เขเว ตถาคตสฺส สาทีย
 นา ปทีนา กิ ปน อญฺปาทิสเสสาย นิพพานธาตุยา ปรีนิพพุตสฺส ๔ ภาสิตมเปตี มหาราช เถเรน สารีปุต
 เตน ธมมาเสนาปตินาปี

ปุชชิตนตา อสมสมมา, สเทวมานุเสหิ เต,

น สาทียนตี สกการิ, พุทธิชาน อส ธมมตติ ๔

ราชา อาห ภนเต นาคเสน ปุตโต วา ปิตุโน วญญเ ภาสตี ปิตา วา ปุตตสฺส วญญเ ภาสตี น
 เจตตี การณิ ปรวาทาน นิคคทาย ปสาทปกาสนิ นามेतตี อิงฆ เม ตวิ ตตถ การณิ สมนมา พุทธิ สกวา
 สส ปตีฎฐาปนาย ทัญจิชาลวิเนจฉายาติ ๔

เภาโร อาห ปรีนิพพุโต มหาราช ภควา น จ ภควา ปุชฺ สาที่ยติ อสาทิยนตฺสเสว ตถาคตฺสส เทวมนุสฺสา ธาตุรตนํ วตฺถุํ กิริตฺวา ตถาคตฺสส ฌาณรตนารมฺมณเณน สมฺมาปฏิปัตตํ เสวนฺตา ติสฺโส สมฺปัตตโย ปฎิลภนฺติ ฯ

ยถา มหาราช มหติมหาอคคิกฺขนโธ ปชฺชลิตฺวา นิพฺพาเยยฺย อปิ นุ โข โส มหาราช มหาอคคิกฺขนโธ สาที่ยติ ตินฺนภฺจฺจุปาทานนฺติ ฯ ชลฺมาโนปิ โส ภนฺเต มหาอคคิกฺขนโธ ตินฺนภฺจฺจุปาทานนฺติ น สาที่ยติ ก็ ปน นิพพุโต อุปฺสนฺโต เอเจตโน สาที่ยติ ฯ ตสฺมี ปน มหาราช อคคิกฺขนเธ อุปรเต อุปฺสนฺเต โลเก อคคิ สุญฺเฒ โหตีติ ฯ น หิ ภนฺเต ภฺจฺจํ อคคิสฺส วตฺถุํ โหติ อุปฺปาหนํ เอ เกจิ มนุสฺสา อคคิกมา เต อตฺตโน ตามพลวรีเยน ปจฺจตฺตปฺริสกาเรณ ภฺจฺจํ มนฺถยิตฺวา อคฺคิ นิพฺพตฺเตตฺวา เตน อคคินา อคคิกฺกรณียานิ กมฺมานิ กโรนฺตีติ ฯ เตนหิ มหาราช ติตฺถียนํ วจฺนํ มิจฺจนา ภวติ อสาทิยนตฺสส กโต อธิกาโร วญฺเฒ ภวติ อโผลติ ฯ

ยถา มหาราช มหติมหาอคคิกฺขนโธ ปชฺชลิ เอวเมว ภควา ทสฺสทสฺสิยา โลกธาดฺยา พุทฺธสิริยา ปชฺชลิ ฯ ยถา มหาราช มหติมหาอคคิกฺขนโธ ปชฺชลิตฺวา นิพพุโต เอวเมว ภควา ทสฺสทสฺสิยา โลกธาดฺยา พุทฺธสิริยา ปชฺชลิตฺวา อนุปาทิสฺเสสย นิพฺพานธาดฺยา ปรีนิพพุโต ฯ ยถา มหาราช นิพพุโต อคคิกฺขนโธ ตินฺนภฺจฺจุปาทานํ น สาที่ยติ เอวเมว โข โลกหิตสฺส สาที่ยนา ปหีนา อุปฺสนฺตา ฯ ยถา มหาราช มนุสฺสา นิพฺพเต อคคิกฺขนเธ อนุปาทานเณ อตฺตโน ฌาณพลวรีเยน ปจฺจตฺตปฺริสกาเรณ ภฺจฺจํ มนฺถยิตฺวา อคฺคิ นิพฺพตฺเตตฺวา เตน อคคินา อคคิกฺกรณียานิ กมฺมานิ กโรนฺติ เอวเมว โข เทวมนุสฺสา ตถาคตฺสส ปรีนิพพุตสฺส อสาทิยนตฺสเสว ธาตุรตนํ วตฺถุํ กิริตฺวา ตถาคตฺสส ฌาณรตนารมฺมณเณน สมฺมาปฏิปัตตํ เสวนฺตา ติสฺโส สมฺปัตตโย ปฎิลภนฺติ ฯ อิมินาปิ มหาราช การเณน ตถาคตสฺส ปรีนิพพุตสฺส อสาทิยนตฺสเสว กโต อธิกาโร อวญฺเฒ ภวติ สโผล ฯ

อปรมฺปิ มหาราช อุตฺตริ การณํ สุโณหิ เยน การเณน ตถาคตสฺส ปรีนิพพุตสฺส อสาทิยนตฺสเสว กโต อธิกาโร อวญฺเฒ ภวติ สโผล ยถา มหาราช มหติมหาวาโต วายิตฺวา อุปรเมยฺย อปิ นุ โข โส มหาราช อุปรโต วาโต สาที่ยติ ปุน นิพฺพตฺตาปนฺนํ ฯ น หิ ภนฺเต อุปรตสฺส วาตสฺส อาโปกโค วา มนฺลิกาโร วา ปุน นิพฺพตฺตาปนาย ฯ ก็ การณํ เอเจตนา สา วายธาดฺยติ ฯ อปิ นุ ตสฺส มหาราช อุปรตสฺส วาตสฺส วาโตติ สมญฺเฒา อุคฺคจฺจตีติ ฯ น หิ ภนฺเต ตาลวณฺฏวิฐูปนานิ วาตสฺส อุปรตฺติยา ปจฺจยา เอ เกจิ มนุสฺสา อุนฺหาภิตตฺตา ปรีพาหปรีปีฬิตา เต ตาลวณฺฏวณฺ วา วิฐูปเนน วา อตฺตโน ฌาณพลวรีเยน ปจฺจตฺตปฺริสกาเรณ ตํ นิพฺพตฺเตตฺวา เตน วาเตน อุนฺหํ นิพฺพาเปนฺติ ปรีพาหํ ฐปฺสเมนฺตีติ ฯ เตนหิ มหาราช ติตฺถียนํ วจฺนํ มิจฺจนา ภวติ อสาทิยนตฺสส กโต อธิกาโร วญฺเฒ ภวติ อโผลติ ฯ

ยถา มหาราช มหติมหาวาโต วายิ เอวเมว ภควา ทสฺสทสฺสิยา โลกธาดฺยา สิตฺลมธฺรสนฺตฺสขุเมตฺตวาเตน อุปฺวายิ ฯ ยถา มหาราช มหติมหาวาโต วายิตฺวา อุปรโต เอวเมว ภควา สิตฺลมธฺรสนฺตฺสขุเมตฺตวาเตน อุปฺวายิตฺวา อนุปาทิสฺเสสย นิพฺพานธาดฺยา ปรีนิพพุโต ฯ ยถา มหาราช อุปรโต วาโต ปุน นิพฺพตฺตาปนํ น สาที่ยติ เอวเมว โลกหิตสฺส สาที่ยนา ปหีนา อุปฺสนฺตา ฯ ยถา มหาราช เต มนุสฺสา อุนฺหาภิตตฺตา ปรีพาหปรีปีฬิตา เอวเมว เทวมนุสฺสา ติวคฺคิสฺนตฺตาปรีพาหปรีปีฬิตา ฯ ยถา ตาลวณฺฏวิฐูปนานิ วาตสฺส นิพฺพตฺติยา ปจฺจยา โหนฺติ เอวเมว ตถาคตสฺส ธาตุ จ ฌาณรตนญฺจ ปจฺจโย โหติ ติสฺสนฺนํ สมฺปัตตินํ ปฎิลภาย ฯ ยถา มนุสฺสา อุนฺหาภิตตฺตา ปรีพาหปรีปีฬิตา ตาลวณฺฏวณฺ วา วิฐูปเนน วาตี นิพฺพตฺเตตฺวา อุนฺหํ นิพฺพาเปนฺติ ปรีพาหํ ฐปฺสเมนฺติ เอวเมว เทวมนุสฺสา ตถาคตสฺส ปรีนิพพุตสฺส อสาทิยนตฺสเสว ธาตุญฺจ ฌาณรตนญฺจ ปุชฺชตฺวา กุสฺลํ นิพฺพตฺเตตฺวา เตน กุสฺเลน ติวคฺคิสฺนตฺตาปรีพาหํ นิพฺพาเปนฺติ ฐปฺสเมนฺติ ฯ อิมินาปิ มหาราช การเณน ตถาคตสฺส ปรีนิพพุตสฺส อสาทิยนตฺสเสว กโต อธิกาโร อวญฺเฒ ภวติ สโผลติ ฯ

อปรมฺปิ มหาราช อุตฺตริ การณํ สุโณหิ ปรวาทานํ นิคฺคหยา ฯ ยถา มหาราช ปุริโส เกรี อา โภฏฺตฺวา สททํ นิพฺพตฺเตยฺย โย โส เภริสทโท ปุริเสน นิพฺพตฺติโต โส สทโท อนุตฺรธายเยยฺย อปิ นุ โข

โส มหาราช สทโท สาทียติ ปุณ นินพุตตapanนุติ ๕ น ทิ ภนเด อนตรทิตโต โส สทโท นตติ ตสส ปุณ
 อุปาทาย อาโกโค วา มนสิกาโร วา สกั นินพุตเต เภริสทเท อนตรทิตโต โส เภริสทโท สมุจฉินโน โหติ
 ๕ เภริ ปน ภนเด ปจจโย โหติ สททสส นินพุตติยา อถ ปุริโส ปจจเย สติ อตตเชน วายาเมน เภริ
 อาโกญตวา สทท นินพุตเตตตี ๕ เอวเมว โข มหาราช ภควา สีสสมายธิปณณาวิมุตติวิมุตติญาณทสสนปริ
 ภาวิต ชาติรตนณจ ฐมณณจ วินยณจ อนุสิฏฐณจ สตถารุ จปยิตวา สาย อนุปาทิสเสสาย นินพพานชาติยา
 ปรีนินพุตโต น จ ปรีนินพุตเต ภควติ สมปตติลาโก อปจฉินโน โหติ ภาททุกขปฏิปปีฬิตา สตตะ ชาติรตนณจ
 ฐมณณจ วินยณจ อนุสิฏฐณจ ปจจยัม กิริตวา สมปตติกามา สมปตติโย ปฎิลภนติ อิมินาปิ มหาราช การ
 เณน ตถาคตสส ปรีนินพุตสส อสาทิยนตสเสว กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโลติ ๕

ทิจฐณเจตัม มหาราช ภควตา อนาคตมทธานัม ๕ กถตถณจ ภาณิตถณจ อัจฉิตถณจ ลีลา โข
 ปนานนท ตุมหากัม เอวมสส อตติสตถุภัม ปาวจัน นตติ โน สตถาติ ๕ น โข ปเนตัม อานนท เอวั
 ทฐจพพิ โข วั อานนท มยา ฐมโม จ วินโย จ เทลิตโต ปณณตโต โส วั มมจเจเนน สตถาติ ๕ ปรี
 นินพุตสส ตถาคตสส อสาทิยนตสส กโต อธิกาโร วณโณ ภาวติ อฬโลติ ตัม เตลัม ติตถิยานัม วจัน มิจจา
 อภูตัม วิตถัม อลิกัม วิรุทฐัม วิปริตัม ทุกขทายกัม ทุกขวิปากัม อปายคมนียนตัม ๕

อปรมปิ มหาราช อุตตริ การณัม สุนโณหิ เยน การณณ ตถาคตสส ปรีนินพุตสส อสาทิยนตสเสว
 กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโล ๕ สาทียติ นุ โข มหาราช อัย มหาปจวี สพพพีชานิ มยิ ลัวิรุทฐิตติ
 ๕ น ทิ ภนเดติ ๕ กิสส ปน ตานิ มหาราช พีชานิ อสาทิยนตติยา มหาปจวีชา ลัวิรุทฐิตวา ทพหมูลชฎา
 ปติฏฐิตา ขนธสารสาขاپรีวิตถิถณณา ปุพผลธธา โหนตตีติ ๕ อสาทิยนตตีปี ภนเด มหาปจวี เตลัม พีชานัม
 วตถุ โหติ ปจจยัม เทติ วิรุทฐาย ตานิ พีชานิ ตัม วตถุ นิสสาย เตเนน ปจจเจเนน ลัวิรุทฐิตวา ทพหมูลชฎา
 ปติฏฐิตา ขนธสารสาขاپรีวิตถิถณณา ปุพผลธธา โหนตตีติ ๕ เตเนหิ มหาราช ติตถิยา สเก วาเท ญฐา
 โหนติ ทตา วิรุทฐา สเจ เต ภาณนติ อสาทิยนตสส กโต อธิกาโร วณโณ ภาวติ อฬโลติ ๕

ยถา มหาราช มหาปจวี เอวั ตถาคโต อรทัม สมุมาสพพุทโธ ๕ ยถา มหาราช มหาปจวี น กिय
 จิ สาทียติ เอวั ตถาคโต น กियจิ สาทียติ ๕ ยถา มหาราช ตานิ พีชานิ มหาปจวี นิสสาย ลัวิรุทฐิตวา
 ทพหมูลชฎापติฏฐิตา ขนธสารสาขापรีวิตถิถณณา ปุพผลธธา โหนติ เอวั เทวมนุสสา ตถาคตสส ปรีนิน
 พุตสส อสาทิยนตสเสว ชาติรตนณจ ญานรตนณจ นิสสาย ทพหมูลชฎापติฏฐิตา สสมาธิขณธมมสารสิล
 สาขापรีวิตถิถณณา วิมุตติปุพผลสามณณผลธธา โหนติ อิมินาปิ มหาราช การณณ ตถาคตสส ปรีนินพุตสส
 อสาทิยนตสเสว กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโลติ ๕

อปรมปิ มหาราช อุตตริ การณัม สุนโณหิ เยน การณณ ตถาคตสส ปรีนินพุตสส อสาทิยนตสเสว
 กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโล สาทียนติ นุ โข มหาราช อิเม โอบุจจา โคณา คทรภา อชา ปสู
 มนุสสา อนโตฏจฉินสิมัม กิมิกุลานัม สมภวานติ ๕ น ทิ ภนเดติ ๕ กิสส ปน เต มหาราช กิมโย เตลัม อส
 ทิยนตทานัม อนโตฏจฉินสิมัม สมภวิตวา พพุตตณตตะ เวปุลลตตัม ปาปุณนตตีติ ๕ ปาปุณนต สภนเด กมมส
 พลวตตาย อสาทิยนตทานัมเยว เตลัม สตทานัม อนโตฏจฉินสิมัม กิมโย สมภวิตวา พพุตตณตตะ เวปุลลตตัม ปา
 ปุณนตตีติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ตถาคตสส ปรีนินพุตสส อสาทิยนตสส ชาติรตนณจ จ ญาณารมณณสส จ
 พลวตตาย ตถาคเต กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโลติ ๕

อปรมปิ มหาราช อุตตริ การณัม สุนโณหิ เยน การณณ ตถาคตสส ปรีนินพุตสส อสาทิยนตสเสว
 กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโล สาทียนติ นุ โข มหาราช อิเม มนุสสา อิเม อญฐนนุติ ไรคา กาเย
 นินพุตตณตติ ๕ น ทิ ภนเดติ ๕ กิสส ปน เต มหาราช ไรคา อสาทิยนตทานัม กาเย นินพุตตณตตีติ ๕ ปุพ
 เพ กเตน ภนเด ทุจจริเตนาคี ๕ ยถิ มหาราช ปุพเพ กตัม อกุลลัม อีธ เวทนียัม โหติ เตเนหิ มหาราช
 ปุพเพ กตมปิ อีธ กตมปิ กุลลากุลลัม กมัม อวณณัม ภาวติ สฬลนติ ๕ อิมินาปิ มหาราช การณณ
 ตถาคตสส ปรีนินพุตสส อสาทิยนตสเสว กโต อธิกาโร อวณโณ ภาวติ สฬโลติ ๕

ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ อุปฺปฏิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ตีสฺส จาเนสฺส จิตฺตสฺส ปริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี กิเลสานันฺ อปฺปหีนตฺตา ๕ อิถํ พุทฺธิยํ จิตฺตํ ๕

ตฺตริทํ ตฺตติยํ จิตฺตํ วิกตฺตมาปฺปชฺชติ เย เต มหาราช สกทาคามิโน เยลฺล วาโกลโสมหา ตฺนฺภูตา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ ปญฺจสฺส จาเนสฺส ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ, อุปฺปฏิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ปญฺจสฺส จาเนสฺส จิตฺตสฺส ปริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี กิเลสานันฺ อปฺปหีนตฺตา ๕ ยถา มหาราช วัสสนาฬสฺส ปญฺจปพฺพคณฺจิปฺริสุทฺธสฺส อุปฺปรี สาขาทฺตฺตสฺส อากทฺตฺตนิยฺนตฺตสฺส ยาว ปญฺจปพฺพํ ตาว ลหุกั เอติ ตโต อุปฺปรี ๓ทฺธํ ๕ ก็ การณา เหฏฺฐา ปฺริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี สาขาทฺตฺตสฺส อากทฺตฺตนิยฺนตฺตสฺส ยาว ปญฺจปพฺพํ ตาว ลหุกั มหาราช เย เต สกทาคามิโน เยลฺล วาโกลโสมหา ตฺนฺภูตา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ ปญฺจสฺส จาเนสฺส ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ อุปฺปฏิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ปญฺจสฺส จาเนสฺส จิตฺตสฺส ปริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี กิเลสานันฺ อปฺปหีนตฺตา, อิถํ ตฺตติยํ จิตฺตํ ๕

ตฺตริทํ จตฺตุถํ จิตฺตํ วิกตฺตมาปฺปชฺชติ เย เต มหาราช อนาคามิโน เยลฺล ปญฺโจรมภาคิยานิ ลโยชนานิ ปหีนานิ เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ ทสฺส จาเนสฺส ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ อุปฺปฏิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ทสฺส จาเนสฺส จิตฺตสฺส ปริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี กิเลสานันฺ อปฺปหีนตฺตา ๕ ยถา มหาราช วัสสนาฬสฺส ทสฺสปพฺพคณฺจิปฺริสุทฺธสฺส อุปฺปรี สาขาทฺตฺตสฺส อากทฺตฺตนิยฺนตฺตสฺส ยาว ทสฺสปพฺพํ ตาว ลหุกั เอติ ตโต อุปฺปรี ๓ทฺธํ ๕ ก็ การณา เหฏฺฐา ปฺริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี สาขาทฺตฺตสฺส อากทฺตฺตนิยฺนตฺตสฺส ยาว ปญฺจปพฺพํ ตาว ลหุกั มหาราช เย เต อนาคามิโน เยลฺล ปญฺโจรมภาคิยานิ ลโยชนานิ ปหีนานิ เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ ทสฺส จาเนสฺส ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ อุปฺปฏิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ทสฺส จาเนสฺส จิตฺตสฺส ปริสุทฺธตฺตา อุปฺปรี กิเลสานันฺ อปฺปหีนตฺตา ๕ อิถํ จตฺตุถํ จิตฺตํ ๕

ตฺตริทํ ปญฺจมํ จิตฺตํ วิกตฺตมาปฺปชฺชติ ๕ เย เต มหาราช อรหนฺโต ชีณาสวา โธตฺมลา วฺนตฺกิเลสา วุสิตฺวานฺโต กตฺตกรณียา โอหิตถารา อนุปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺชีณภวสณฺโณชนา ปตฺตปฏฺฐิสฺสภิกขา สาวกภูมิมิสฺส ปฺริสุทฺธา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ สาวกวิสเย ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ ปจฺเจกพุทฺธภูมิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ปฺริสุทฺธตฺตา สาวกวิสเย อปฺริสุทฺธตฺตา ปจฺเจกพุทฺธวิสเย ๕ ยถา มหาราช วัสสนาฬสฺส สพฺพปพฺพคณฺจิปฺริสุทฺธสฺส อากทฺตฺตนิยฺนตฺตสฺส ลหุกั โหติ อากมฺนํ อทฺนํ ๕ ก็ การณา สพฺพปพฺพคณฺจิปฺริสุทฺธตฺตา อคฺคหนตฺตา วัสสส ๕ เหวเมว โข มหาราช เยเต อรหนฺโต ชีณาสวา โธตฺมลา วฺนตฺกิเลสา วุสิตฺวานฺโต กตฺตกรณียา โอหิตถารา อนุปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺชีณภวสณฺโณชนา ปตฺตปฏฺฐิสฺสภิกขา สาวกภูมิมิสฺส ปฺริสุทฺธา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ สาวกวิสเย ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ ปจฺเจกพุทฺธภูมิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ปฺริสุทฺธตฺตา สาวกวิสเย อปฺริสุทฺธตฺตา ปจฺเจกพุทฺธวิสเย, อิถํ ปญฺจมํ จิตฺตํ ๕

ตฺตริทํ ฉฺฉจฺจํ จิตฺตํ วิกตฺตมาปฺปชฺชติ ๕ เย เต มหาราช ปจฺเจกพุทฺธา สยฺมฺภูโน อนาจรียกา เอกจาริโน ชคฺควิสาณกปฺปา สกวิสเย ปฺริสุทฺธวิมลจิตฺตา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ สกวิสเย ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ สพฺพณฺณพุทฺธภูมิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ตํ ก็ การณา ปฺริสุทฺธตฺตา สกวิสเย มหนตฺตา สพฺพณฺณพุทฺธวิสยสฺส ๕ ยถา มหาราช ปฺริโส สกวิสยํ ปฺริตฺตํ นหิ รตฺตมฺปิ ทิวาปิ ยถิจฺฉนฺนา อจฺฉนฺนํ โธ โอตฺตเรยฺย อถ ปวฺโต มหาสมฺมทฺทํ คมฺภีรํ วิตฺตตํ อคฺคณฺมปารํ ทิสฺวา ภาเยยฺย ทนฺธาเยยฺย น วิสฺสเยยฺย โอตฺตริตฺตํ ๕ ก็ การณา ติณฺณตฺตา สกวิสยสฺส มหนตฺตา จ มหาสมฺมทฺทสฺส ๕ เหวเมว โข มหาราช เยเต ปจฺเจกพุทฺธา สยฺมฺภูโน อนาจรียกา เอกจาริโน ชคฺควิสาณกปฺปา สกวิสเย ปฺริสุทฺธวิมลจิตฺตา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ สกวิสเย ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ สพฺพณฺณพุทฺธภูมิมิสฺส ครุกั อุปฺปชฺชติ หนนฺธํ ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา ปฺริสุทฺธตฺตา สกวิสเย มหนตฺตา สพฺพณฺณพุทฺธวิสยสฺส, อิถํ ฉฺฉจฺจํ จิตฺตํ ๕

ตฺตริทํ สตฺตมํ จิตฺตํ วิกตฺตมาปฺปชฺชติ ๕ เย เต มหาราช สมฺมาสสมฺพุทฺธา สพฺพณฺณโน ทสฺพลธฺรา จตฺตเวสารชฺชวิสารทา อญฺจารสฺหิ พุทฺธธมฺเมหิ สมฺนาคตา อนนฺตชินา อนาวรณญฺญาณา เตลฺลํ ตํ จิตฺตํ สพฺพตฺต ลหุกั อุปฺปชฺชติ ลหุกั ปวตฺตติ ๕ ก็ การณา สพฺพตฺต ปฺริสุทฺธตฺตา ๕ อปิ นุ โข มหาราช นา ราจสฺส สฺสโธตฺสส วิมลสฺส นิคฺคณฺจฺริสฺส สฺสุมฺชารสฺส อชฺชิมสฺส อวฺกสฺส อภฺภูสิสฺส ทพฺพจาปฺสมารุพฺพสฺส

โชมสุชเม วา กปปาสสุชเม วา กมมพลสุชเม วา พลวนิปาติตสส ทนธายิตตต์ วา ลคคณัน วา โหตีตี ๔
น หิ ภนฺเต ก็ การณา สุชมตฺตา วตฺถานัน สฺวโธตตฺตา นาราจสฺส นิปาตสฺส จ พลวตฺตาตี ๔ เอวเมว โช
มหาราช เย เต สมฺมาสมพุทฺธา สพฺพญฺญโน ทสพลธฺรา จตฺตวารชฺชวิสารทา อฏฺฐารสฺหิ พุทฺธมฺเมหิ
สมนฺนาคตฺตา อนนฺตชินฺนา อนาวารณฺญาณา เตสํ ตํ จิตฺตํ สพฺพตฺถ ลหุกํ อุปฺปชฺชติ ลหุกํ ปวตฺตติ ๔ ก็ กา
รณา สพฺพตฺถ ปริสฺสุทฺธตฺตา ๔ อิํ สตฺตมํ จิตฺตํ ๔

ตฺตร มหาราช ยทฺทํ สพฺพญฺญพุทฺธานัน จิตฺตํ ตํ ฉนฺนมฺปิ จิตฺตานัน คณนํ อติกกมิตฺวา อลฺลเชยฺเยน
คฺุณฺเณน ปริสฺสุทฺธจ ลหุกจ ๔ ยสฺมา จ ภควโต จิตฺตํ ปริสฺสุทฺธจ ลหุกจ ตสฺมา มหาราช ภควา ยมก
ปาฏิหิรี ทสฺเสติ ๔ ยมกปาฏิหิเร มหาราช ฅาตพฺพํ พุทฺธานัน ภควนฺตานัน จิตฺตํ เอวํ ลหุกปฺริวตฺตนฺติ ๔ น
ตฺถ สกฺกา อุตฺตริ การณัน วตฺตํ ๔ เตปิ มหาราช ปาฏิหิรีรา สพฺพญฺญพุทฺธานัน จิตฺตํ อุปาทาย คณนมฺปิ
ลฺลชฺชยฺมปิ กลมฺปิ กลภากมฺปิ น อุเปนฺติ อวชฺชนปฺฏิพฺพธํ มหาราช ภควโต สพฺพญฺญตฺถาณัน อวชฺเชตฺวา
ยถิจฺจกํ ชานาตี ๔

ยถา มหาราช ปฺริสฺส หตฺถे จปิตี ยํ กิณฺจิจิ ทฺุตีเย หตฺถे จเปยฺย วิวญฺเณน มฺเชน วาจํ นิจ
ฉาเรยฺย มฺชคตํ โภชนัน คิเลยฺย อุมฺมีเลตฺวา วา นิมฺมีเลยฺย นิมฺมีเลตฺวา วา อุมฺมีเลยฺย สมฺมิณฺชิตํ วา
พาหุํ ปสาเรยฺย ปสาวิตํ วา พาหุํ สมฺมิณฺชเยยฺย จิรฺตรํ เอตํ มหาราช ลหุตรํ ภควโต สพฺพญฺญตฺถาณัน
ลหุตรํ อวชฺชนัน อวชฺเชตฺวา ยถิจฺจกํ ชานาตี อวชฺชนวิกฺลมตฺตเกน น ตาวตฺตา พุทฺธา ภควนฺโต
อสพฺพญฺญโน นาม โหนฺตีตี ๔

อวชฺชนมฺปิ ภนฺเต นาคเสน ปฺริยเสนาย กาทพฺพํ อิงฺฆ มํ ตตฺถ การณฺเณน สณฺญาเปตีตี ๔ ยถา
มหาราช ปฺริสฺสสฺส อทฺถสฺสสฺส มหฺทอนฺสสฺส มหาโภคสฺสสฺส พหุตฺชชาติฐปฺรชฺญสฺส พหุตฺวิตฺตูปการณฺสสฺส พหุต
ธนธญฺญสฺส สาลิวิหิตวตฺตทฺุลตฺติลมฺมุคฺคมาสฺสปุพฺพณฺนาปรณฺณสฺสปีเตลนฺวานิตฺตชีรทริมฺมุคฺคพฺผาณฺตีตา จ ชไฟฺปิภุมฺภิ
ปิฏฺฐาโฏฏฺฐาณคตฺตา ภเวยฺยุํ ตสฺส จ ปฺริสฺสสฺส ปาหุณฺโก อากจฺเจยฺย ฆตฺตารโห ฆตฺตาทิกฺกณฺหี ตสฺส จ
เคเห ยํ วนฺธํ โภชนัน ตํ ปฺริณฺนิจฺจิตํ ภเวยฺย กุมฺภิตฺโต ตตฺถทฺุเล นีหริตฺวา โภชนัน วนฺธเยยฺย ๔ อปิ จ โช โส
มหาราช ตาวตฺถเกน โภชนเวกฺลลมตฺตเกน อธาโน นาม กปโณ นาม ภเวยฺยยาตี ๔ น หิ ภนฺเต จกฺกวต
ติรณฺโถ ฆเรปิ ภนฺเต อกาเล โภชนเวกฺลลํ โหตี ก็ ปน คหปติกกฺสสาตี ๔ เอวเมว โช มหาราช ตถาคต
สฺส อวชฺชนวิกฺลมตฺตกํ สพฺพญฺญตฺถาณัน อวชฺเชตฺวา ยถิจฺจกํ ชานาตี ๔

ยถา วา ปน มหาราช รุกฺโข อสฺส ผลิตฺโต โอดนฺตวินฺโต ปิณฺฑทฺิการภริโต น กิณฺจิจิ ตตฺถ ปตีตี ผลั
ภเวยฺย ๔ อปิ นุ โย โส มหาราช รุกฺโข ตาวตฺถเกน ปตีตผลเวกฺลลมตฺตเกน อฟฺโโล นาม ภเวยฺยยาตี ๔ น
หิ ภนฺเต ปตฺนปฺฏิพฺพธาณินิ ตานินิ รุกฺขผลานินิ ปตีเต ยถิจฺจกํ ลภตีตี ๔ เอวเมว โช มหาราช ตถาคตสฺส
อวชฺชนปฺฏิพฺพธํ สพฺพญฺญตฺถาณัน อวชฺเชตฺวา ยถิจฺจกํ ชานาตีตี ๔

ภนฺเต นาคเสน อวชฺเชตฺวา อวชฺเชตฺวา พุทฺโธ ยถิจฺจกํ ชานาตีตี ๔ อาม มหาราช ภควโต อว
ชฺเชตฺวา อวชฺเชตฺวา ยถิจฺจกํ ชานาตีตี ๔

ยถา มหาราช จกฺกวตฺตี ราชา ยทา จกฺกรตฺนํ สรตี อุเปตฺุ เม จกฺกรตฺนนฺติ สริเต จกฺกรตฺนํ อุ
เปตี เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต อวชฺเชตฺวา อวชฺเชตฺวา ยถิจฺจกํ ชานาตีตี ๔ ทพฺพํ ภนฺเต นาค
เสน การณัน พุทฺโธ สพฺพญฺญ สมฺปฏฺิจฺฉาม พุทฺโธ สพฺพญฺญตี ๔

พุทฺธสพฺพญฺญภาวปฺโย หุตีโย ๔

๓. เทวทตฺตปพฺพชปฺโย

๓. ภนฺเต นาคเสน เทวทตฺโต เกน ปพฺพชิตฺตี ฉ ยิเม มหาราช ชตฺติยภุมารา ภทฺุทโย จ อนุ
รูกฺโข จ อานนฺโห จ ภคฺุ จ กิมีโล จ เทวทตฺโต จ อุปาสิกกปฺโปโก สตฺตโม อภิสมฺพุทฺธเส สตฺตริ สากยฺกุ
ลานนฺทชานเณน ภควนฺตํ อนุปพฺพชฺชนตา นิกฺขมึสฺสุ เต ภควา ปพฺพชเสตีตี ๔ นนุ ภนฺเต เทวทตฺเตน ปพฺพ
ชิตฺวา ลัมภินิ โภชนนฺติ อาม มหาราช เทวทตฺเตน ปพฺพชิตฺวา ลัมภินิ โภชน น คิหิ ลัมภินฺทิต น ภิกฺขุณฺ

น ลิกขมานา น สามเณโร น สามเณรี ลัมภ์ ภินทิต ภิกขุ ปกตโต สมานลิวาสโก สมานสีมาย จิตโต ลัมภ์ ภินทิตตี ๔ ลัมภ์ภทโก ภนเต ปุคโคโล ก็ กมมํ ผุสตีติ ๔ กปปญจิติกั มหาราช กมมํ ผุสตีติ ๔

ก็ ปน ภนเต นาคเสน พุทโธ ชานาติ เทวทโต ปพพิชิตวา ลัมภ์ ภินทิสตีติ ลัมภ์ ภินทิตวา กปปนิรเย ปจจิสตีติ ๔ อาม มหาราช ตถาคโต ชานาติ เทวทโต ปพพิชิตวา ลัมภ์ ภินทิสตีติ สงมํ ภินทิตวา กปปนิรเย ปจจิสตีติ ๔ ยทิ ภนเต นาคเสน พุทโธ ชานาติ เทวทโต ปพพิชิตวา ลัมภ์ ภินทิสตีติ ลัมภ์ ภินทิตวา กปปนิรเย ปจจิสตีติ เตนหิ ภนเต นาคเสน พุทโธ การุณโก อนุกมโป ทิเตสสิ สพพสตัน อหิตํ อปนตวา หิตมปทหิตตีติ ยํ วจนํ ตํ มิจฉา ยทิ ตํ อชานิตวา ปพพาเชสิ เตนหิ พุทโธ อสพพณฺณุตติ อยมปิ อุทโต โภฏิกโก ปณฺโห ตวานุปรตโต วิชฎหิ เอตํ มหาชฏํ ภินทา ปรปฺปวาทํ อนาคเต อทธาน เตยา สทิสสา พุทธิมนโต ภิกขุ ทูลลภา ภวิสสนฺติ เอตถ ตว พลํ ปกาเสหิตี ๔

การุณโก มหาราช ภควา สพพณฺณ จ การุณเณน มหาราช ภควา สพพณฺณตฺวาเนน เทวทตฺตสฺส คตี โอลเณโกโต อททส เทวทตต์ อาปายิกํ กมมํ อายุหิตวา อนนทานิ กปปโกฏิสตสทสฺสทานิ นีรเยน นีรยํ วินิปาเตน วินิปาตํ คจฉนฺตํ ตํ ภควา สพพณฺณตฺวาเนน ชานิตวา อิมสฺส อปรียนคกตํ กมมํ มม สาสเน ปพพิชิตสฺส ปริยนคกตํ ภวิสตีติ ปุริมํ อุปาทาย ปริยนคกตํ ทุกฺขํ ภวิสตีติ อปพพิชิตปิ อโยโมฆปุริโส กปปญจियเมว กมมํ อายุหิสตีติ การุณเณน เทวทตต์ ปพพาเชสิติ ๔

เตนหิ ภนเต นาคเสน พุทโธ วิชิตวา เตเลน มกฺขเตติ ปปาเต ปาเตตวา หตฺถํ เทติ มาเรตวา ชีวิตํ ปริเยสตีติ ยํ โส ปจมํ ทุกฺขํ ทตฺวา ปจฉา ลุขํ อุปทหิตตีติ ๔ เวตตีป มหาราช ตถาคโต สตฺตทานํ หิตวเสน ปาเตตีป สตฺตทานํ หิตวเสน มาเรตีป สตฺตทานํ หิตวเสน วิชิตวาป มหาราช ตถาคโต สตฺตทานํ หิตเมว อุปทหิตี ๔ ปาเตตวา สตฺตทานํ หิตเมว อุปทหิตี มาเรตวาป สตฺตทานํ หิตเมว อุปทหิตี ๔ ยถา มหาราช มาดาปิตโร นาม วิชิตวาป ปาติยิตวาป ปุตฺตทานํ หิตเมว อุปทหนตี เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต เวตตีป สตฺตทานํ หิตวเสน ปาเตตีป สตฺตทานํ หิตวเสน มาเรตีป สตฺตทานํ หิตวเสน วิชิตวาป มหาราช ตถาคโต สตฺตทานํ หิตเมว อุปทหิตี ปาเตตวาป สตฺตทานํ หิตเมว อุปทหิตี มาเรตวาป สตฺตทานํ หิตเมว อุปทหิตี เยน เยน โยเคน สตฺตทานํ คุณวฺทตฺติ โหตี เตน เตน โยเคน สพพสตัน หิตเมว อุปทหิตี ๔ สจ มหาราช เทวทโต น ปพพิชเยย คิทิภูโต สมานเณ รยสวตฺตนิกํ พุทฺธํ ปาปกมมํ ภควา อนนทานิ กปปโกฏิสตสทสฺสทานิ นีรเยน นีรยํ วินิปาเตน วินิปาตํ คจฉนฺโต พุทฺธํ ทุกฺขํ เวทยิสตีติ ตํ ภควา ชานมาโน การุณเณน เทวทตต์ ปพพาเชสิ มม สาสเน ปพพิชิตสฺส ทุกฺขํ ปริยนคกตํ ภวิสตีติ การุณเณน ครุกํ ทุกฺขํ ลหุกํ อกาลิ ๔

ยถา วา มหาราช ธนยสสิริธชาติพลเนน พลวา ปุริโส อตฺตโน ญฺฐาตี วา มิตตํ วา รณฺญา ครุกํ ทนฺทํ อารนฺตํ อตฺตโน พหุวิสสตฺตภาเวเนน สมตฺตตาย ครุกํ ทนฺทํ ลหุกํ อกาลิ เอวเมว โช มหาราช ภควา พุทฺธิ กปปโกฏิสตสทสฺสทานิ ทุกฺขํ เวทยมานํ เทวทตต์ ปพพาเชตฺวา สีสสมายิปณฺณาวิมุตฺติพลสมตฺตภาเวเนน ครุกํ ทุกฺขํ ลหุกํ อกาลิ ๔

ยถา วา ปน มหาราช กุสโล ภิสฺสโก สลลคฺคโต ครุกํ โรคํ พลโวสทพลเนน ลหุกํ กโรตี เอวเมว โช มหาราช พุทฺธิ กปปโกฏิสตสทสฺสทานิ ทุกฺขํ เวทยมานํ เทวทตต์ ภควา โรคณฺณตฺตาย ปพพาเชตฺวา การุณณฺโวล ปตฺตทอธมฺไมสทพลเนน ครุกํ ทุกฺขํ ลหุกํ อกาลิ ๔ อปิ นุ โช โส มหาราช ภควา พุทฺธเวทนีเย เทวทตต์ อปฺปเวทนีเย กโรนฺโต กิจฺจึ อปฺปณฺณํ อาปฺขเชยยาตีติ ๔ น กิจฺจึ ภนเต อปฺปณฺณํ อาปฺขเชยยอนฺตมโส คทฺทุนมตฺตมปีตีติ ๔ อิมมปิ โช มหาราช การณํ อตฺตโต สมปฏิจฺฉ เยน การณเนน ภควา เทวทตต์ ปพพาเชสิติ ๔

อปรมปิ มหาราช อุตฺตริ การณํ สุโณหิ ๔ เยน การณเนน ภควา เทวทตต์ ปพพาเชสิติ ๔ ยถา มหาราช โจโร อาคฺจาวโร คเหตุวา รณฺโณ ทสฺเสยฺยํ อโย โช เทว โจโร อาคฺจาวโร อิมสฺส ยํ อิจฉลิตํ ตํ ทนฺทํ ปเนหิตีติ ๔ ตเมเนน ราชา เอว วเทยย เตนหิ ภนเต อิมํ โจโร พหินฺครํ นีหริตฺวา อาฆาตเนน สีสฉินฺทถาตีติ ๔ เอวํ เทวาตีติ โช เต รณฺโณ ปฏิสฺสฺสฺสวา ตํ พหินฺครํ นีหริตฺวา อาฆาตเนน นเยยฺยํ ๔ ตเมเนน ปสฺ

เสวย โภจนา ปุริโส รมณเภา สหุติเก ลทวยโว ลทวยธอนโกโค อาเทยวจน โพลวจนิตการี โส ตสส การุณณ์ กตวา เต ปุริเส เอว เวทย อล โภ ก็ ตุมหาก อิมสส สีสจเจเทเนน เตนหิ โภ อิมสส หตถ์ วา ปาห์ วา ฉินทิตวา ชีวิต รกษถ อหเมตสส การณา รมณเภา สหุติเก ปฏิวจัน กรีสสามิติ ๕ เต ตสส พลวโต วจเนน ตสส จอรัสส หตถ์ วา ปาห์ วา ฉินทิตวา ชีวิต รกษเยย ๕ อปี นุ โข โส มหาราช ปุริโส เอว การ์ ตสส จอรัสส กิจการี อสสาติ ๕ ชีวิตทายโก โส ภนเต ปุริโส ตสส จอรัสส ชีวิต ทินเนน ก็ ตสส ออกดี นาม อตถิติ ๕ ยา ปน หตถปาทจเจเทเนน เวทนา โส ตาย เวทนาย กิจจ อปญญณ์ อาปชเชยยาติ ๕ อตตโน กเตน โส ภนเต โจโร ทุกขเวทน เวทยติ ชีวิตทายโก ปน ปุริโส น กิจจ อปญญณ์ อาปชเชยยาติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ภควา การุณเณน เทวทตต์ ปพพาเชสิ มม สาสเนน ปพพชิตสส ทุกข์ ปริยนตถต์ ภวิสสตีติ ๕ ปริยนตถตถย มหาราช เทวทตตสส ทุกข์ เทวทตโต มหาราช มรณกาเล

อิเมหิ อญฺจีหิ ตมคคปคคัล,
 เทวาทิเทว นรทมมสารภี,
 สมนนตจกขุ สตปญญณลกขณัน,
 ปาเนหิ พุทฺธ สรณัน อูเปมีตี ๕

ปานุเปต สรณมคมาลี ๕ เทวทตโต มหาราช ฉ โภจจาเส กเต กปเป อติกกนเต ปจมโภจจาเส ลัม ภินทิต ปญจ โภจจาเส นริเย ปจจิตวา ตโต มจจิตวา อญฺจิสสโร นาม ปจเจกพุทโธ ภวิสสตีติ ๕ อปี นุ โข โส มหาราช ภควา เอว การ์ เทวทตตสส กิจการี อสสาติ ๕ สพพทโท ภนเต นาคเสน ตถาคโต เทวทตตสส ย ตถาคโต เทวทตต์ ปจเจกโพธิ์ ปาเปสสตี ก็ ตถาคเตน เทวทตตสส ออกดี นาม อตถิติ ๕ ย ปน มหาราช เทวทตโต ลัม ภินทิตวา นริเย ทุกขเวทน เวทยติ อปี นุ โข ภควา ตโตนิทาน กิจจ อปญญณ์ อาปชเชยยาติ ๕ น ทิ ภนเต อตตนา กเตน ภนเต เทวทตโต กปปี นริเย ปจจติ ทุกขปริยน ตการโก สตถา น กิจจ อปญญณ์ อาปชชตีติ ๕ อิมมปี โข ตว มหาราช การณัน อตถโต สมปฏิจจ เยน การณน ภควา เทวทตต์ ปพพาเชสิตีติ ๕

อปรีปี มหาราช อุตตรี การณัน สุโณหิ ๕ เยน การณน ภควา เทวทตต์ ปพพาเชสิ ๕ ยถา มหาราช กุลโล ภิสโก สลลกตโต วาตปิตตสมทสนนิปาตอตุปริณามวิสมบริหารโอบกภูมิโปกกนต ปุตติ กุณเปทุกคนธาภิสนณณัน อนุโคสลล สลลิตติ ปพพหริสสมุณณัน วณัน วุสเมเนโต วณมุข กกชพตติชิตนชากรภู เกน เกสชเชน อนุลิมปติ ปริปจจนาย ปริปจจิตวา มุทฎาวมปคต สตเถน วิกนตยิตวา ททติ สลาภาย ทพเพน ชารลวณัน เทติ เกสชเชน อนุลิมปติ วรุหนาย พยาธิตสส โสติภิกวามนุปตติยา อปี นุ โข โส มหาราช ภิสโก สลลกตโต อหิตจิตโต เกสชเชน อนุลิมปติ สตเถน วิกนตติ ททติ สลาภาย ชารลวณัน เทตีติ ๕ ภนเต หิตจิตโต โสติภิกวาโม ตานี กิริยานี กโรตีติ ๕ ยา ปนสส เกสชชกิริยาการณน อูปนนา ทุกขเวทนา ตโตนิทาน โส ภิสโก สลลกตโต กิจจ อปญญณ์ อาปชเชยยาติ ๕ หิตจิตโต ภนเต โสติภิกวา โม ภิสโก สลลกตโต ตานี กิริยานี กโรตี ก็ โส ตโตนิทาน อปญญณ์ อาปชเชยย สคคคามิ โส ภนเต ภิสโก สลลกตโตติ ๕ เอวเมว โข มหาราช การุณเณน ภควา เทวทตต์ ปพพาเชสิ ทุกขปริมุตติยา ๕

อปรมปี มหาราช อุตตรี การณัน สุโณหิ เยน การณน ภควา เทวทตต์ ปพพาเชสิ ๕ ยถา มหาราช ปุริโส กณฺฏเกน วิทโธ อสส อถณตโร ปุริโส ตสส หิตกาโม โสติภิกวาโม ตถเมเนน กณฺฏเกน วา สตถมฺเขน วา สมนตโต ฉินทิตวา ปคฆรณเตน โสทิเตน ต กณฺฏกั นีหเรย อปี นุ โข โส มหาราช ปุริโส อหิตกาโม ต กณฺฏกั นีหริตีติ ๕ น ทิ ภนเต หิตกาโม โส ภนเต ปุริโส โสติภิกวาโม ต กณฺฏกั นีหริตีติ ๕ สจ โส ภนเต ต กณฺฏกั น นีหเรย มรณัน วา โส เตน ปาปญเญย มรณมตต์ วา ทุกขนุติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ตถาคโต การุณเณน เทวทตต์ ปพพาเชสิ ทุกขปริมุตติยา ๕ สจ มหาราช ภควา เทวทตต์ น ปพพาเชยย กปโปภวิสสทสสมปี เทวทตโต ภวปรมปราย นริเย ปจเจยยาติ ๕

อนุโสตกคามี ภนเต นาคเสน เทวทตต์ ตถาคโต ปฏิสัตฺถ์ ปาเปสิ วิปฺนถปฏฺธิปฺนํ เทวทตต์ ปฺนถ
 ปฏฺธิปาเทสิ ปปาเต ปตฺตสฺส เทวทตฺตสฺส ปตฺตํ อทาสิ วิสมคฺคํ เทวทตต์ ตถาคโต สมนํ อวโรเปสิ ฯ
 อิมํ จ ภนเต นาคเสน เหตุ อิมานิ จ การณานิ น สกกา อญฺเณน สนฺทสฺเสตุ อญฺเณน ตฺวาทิสฺเสน
 พุทฺธิมตฺตาทิ ฯ

เทวทตฺตปพฺพชฺชปญฺโห ตติโย ฯ

๔. ปฐฺวิจลนปญฺโห

๔. ภนเต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา อญฺฺจิเม ภิกฺขเว เหตุ อญฺจ ปจฺจยา มหโต ญฺมิจาลสฺส
 ปาตุภาวายาติ ฯ เอสสวจันํ อิทํ นิสฺเสสฺสวจันํ อิทํ นิปฺปรียาวจันํ อิทํ นตถญฺเณ นวโม เหตุ มหโต ญฺมิจ
 ลสฺส ปาตุภาวาย ฯ ยถิ ภนเต นาคเสน อญฺเณ นวโม เหตุ ภเวยฺย มหโต ญฺมิจาลสฺส ปาตุภาวาย ตมปิ
 เหตุํ ภควา เกถยฺย ฯ ยสมฺมา จ โช ภนเต นาคเสน นตถญฺเณ นวโม เหตุ มหโต ญฺมิจาลสฺส ปาตุภาวาย
 ตสฺมา อนาจิกฺขิตฺโต ภาวตา ฯ อญฺจ นวโม เหตุ ทิสฺสติ มหโต ญฺมิจาลสฺส ปาตุภาวาย ยํ เวสฺสนฺตเร
 ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน สตตฺกฺขตฺตํ มหาปจฺวี กมฺปิตาติ ฯ ยถิ ภนเต นาคเสน อญฺเจว เหตุ อญฺจ
 ปจฺจยา มหโต ญฺมิจาลสฺส ปาตุภาวาย เตนหิ เวสฺสนฺตเร ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน สตตฺกฺขตฺตํ
 มหาปจฺวี กมฺปิตาติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ เวสฺสนฺตเร ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน สตตฺกฺขตฺตํ
 มหาปจฺวี กมฺปิตา เตนหิ อญฺเจว เหตุ อญฺจ ปจฺจยา มหโต ญฺมิจาลสฺส ปาตุภาวายาติ ตมปิ วจัน
 มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุกฺโต โภกฺกิโก ปญฺโห สุขฺโม ทฺพนินเวญฺจโย อนนฺถการโณ เจว คมฺภีโร จ โส ตฺวานุปฺปตฺโต
 เนโส อญฺเณน อิตฺรปญฺญเนน สกกา วิสฺซชฺชิตฺตํ อญฺเณน ตฺวาทิสฺเสน พุทฺธิมตฺตาทิ ฯ

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา อญฺจิเม ภิกฺขเว เหตุ อญฺจ ปจฺจยา มหโต ญฺมิจาลสฺส ปาตุภาวาย
 ติ ฯ ยํ เวสฺสนฺตเร ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน สตตฺกฺขตฺตํ มหาปจฺวี กมฺปิตา ตถจ ปน อกาลิกํ กทา
 จุปฺปตฺติกํ อญฺจหิ เหตุหิ วิปฺปมฺตตํ ตสฺมา อคณฺธํ อญฺจหิ เหตุหิ ฯ

ยถา มหาราช โลกํ ตยฺเยว เมฆา คณฺเณนฺติ วสฺสโก เหมนฺตโก ปาวุสโกติ ฯ ยถิ เต มุญฺจิตฺวา
 อญฺเณ เมโข ปวสฺสตี น โส เมโข คณฺเณยติ สมฺมเตหิ เมเชหิ อกาลเมโฆตฺเวว ลัษํ คจฺจตี ฯ เอวเมว โช
 มหาราช เวสฺสนฺตเร ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน ยํ สตตฺกฺขตฺตํ มหาปจฺวี กมฺปิตา อกาลิกํ เอตํ กทา
 จุปฺปตฺติกํ อญฺจหิ เหตุหิ วิปฺปมฺตตํ เนตํ คณฺเณยติ อญฺจหิ เหตุหิ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช ทิมฺวนตา ปพฺพตา ปญฺจ นทิสฺตานิ สนฺทนฺติ เตลํ มหาราช ปญฺจนนํ
 นทิสฺตานํ ทเสว นทโย นทิกณฺเณย คณฺเณนฺติ ฯ เสยฺยถิทํ คจฺจยา ยมฺนา อจิริวตี สรฺภู มหิ ลินฺธุ สรฺสตี
 เวตฺรวาตี วิตฺสา จนฺทภาคาติ ฯ อวเสสา นทโย นทิกณฺเณย อคณฺธตา ฯ กิ การณา น ตา นทโย ฐว
 สลิลลา ฯ เอวเมว โช มหาราช เวสฺสนฺตเร ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน ยํ สตตฺกฺขตฺตํ มหาปจฺวี กม
 ปิตา อกาลิกํ เอตํ กทา จุปฺปตฺติกํ อญฺจหิ เหตุหิ วิปฺปมฺตตํ น ตํ คณฺเณยติ อญฺจหิ เหตุหิ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช ญฺเณ สตมฺปิ ทฺวิสฺตมฺปิ ติสฺตมฺปิ อมฺจจา โหนฺติ เตลํ ฉเวว ชนา
 อมฺจจคณฺเณย คณฺเณนฺติ ฯ เสยฺยถิทํ เสนาปติ ปุโรหิตอ อกฺขทลฺโส ญฺณทคารวิกิ ฉตฺตคฺคาทโก ชคคฺคาท
 โโก ฯ เอเตเวว อมฺจจคณฺเณย คณฺเณนฺติ ฯ กิ การณา ยุตฺตตฺตา ราชคฺเณหิ อวเสสา อคณฺธตา สพฺเพ อมฺจ
 จาตฺเวว ลัษํ คจฺจตี ฯ เอวเมว โช มหาราช เวสฺสนฺตเร ญฺณวา มหาทาเน ทียมาเน ยํ สตตฺกฺขตฺตํ
 มหาปจฺวี กมฺปิตา อกาลิกํ เอตํ กทา จุปฺปตฺติกํ อญฺจหิ เหตุหิ วิปฺปมฺตตํ น ตํ คณฺเณยติ อญฺจหิ เหตุหิ ฯ
 สฺยยติ นุ โช มหาราช เอตฺรหิ ชินฺสาสนे กตฺธาธิการณํ ทิฏฺฐมฺมุสฺสเวหนียกมฺมํ กิตฺติ จ เยลํ
 อพฺมุคฺคตา เทวมนุสฺสเสสุติ ฯ อาม ภนเต สฺยยติ เอตฺรหิ ชินฺสาสนे กตฺธาธิการณํ ทิฏฺฐมฺมุสฺสเวหนียกมฺมํ
 กิตฺติ จ เยลํ อพฺมุคฺคตา เทวมนุสฺสเสสุ สุตฺตา ชนาติ ฯ เก จ เต มหาราชชาติ ฯ สฺมโน จ ภนเต มาลา
 กาโร เอกสวฺภูโก จ พฺรหฺมโณ ปุณฺโณ จ ภตโก มลฺลิกา จ เทวํ โคปาลมาตา จ เทวํ สฺุปฺปียา จ อุ

पालिका पुण्डना ज तालीति อิมะ สัตต ฏิกขจम्मสุขเวทนีया สत्ता ๕ กิตติ จ อิมลั อพภูคคตา เทวมนุ
สเสสุติ ๕

อปเปปี สฺยยนฺติ นุ โข อตีเต มนุสเสนเว สวีรเทเหเน ทิสสวณํ คตาดิ ๕ อาม ภนเต สฺยยนฺตฺติ
๕ เก จ เต มหาราชาติ ๕ คุตติโล จ คนธพโพ สาธินอ จ ราชา นิมิ จ ราชา มนธาดตา จ ราชาติ
อิมะ จตุโร ชนา สฺยยนฺติ เตเนว มานุสเสน สวีรเทเหเน ทิสสวณํ คตาดิ ๕ สุจิมปิ กตํ สฺยยติ สุกฺก
ทุกกฺกนฺติ ๕ สุตปุพฺพํ ปน ตยา มหาราช อตีเต วา อทุธานะ วตฺตมานะ วา อทุธานะ อิตฺตณฺนามสฺส
ทานะ ทียมานะ สกั วา ฏิกขชฺตฺตํ วา ติกขชฺตฺตํ วา มหาปจวี กมปิตาดิ ๕ น หิ ภนฺเตติ ๕ อตฺติ เม
มหาราช อาคโม อธิคโม ปรียตฺติ สวณํ ลิกฺขาพลํ สฺสสุสา ปรีปุจฺจา อัจจิริยาสาณํ มยาปิ น สุตปุพฺพํ
อิตฺตณฺนามสฺส ทานะ ทียมานะ สกั วา ฏิกขชฺตฺตํ วา ติกขชฺตฺตํ วา มหาปจวี กมปิตาดิ จเปตฺวา เวสฺสนฺต
รฺสส ราชวสฺสทฺส ทานวโร ๕ ภควโต จ มหาราช กสสปฺสส ภควโต จ สากฺยมนุโน ทิวินนํ พุทฺธานํ
อนฺตร คณนปถํ วิตฺตวตฺตา วสฺสโกฏฺเฏย อตฺติกฺกนฺตา ๕ ตตฺถาปิ เม สวณํ นตฺติ อิตฺตณฺนามสฺส ทานะ ที่
ยมานะ สกั วา ฏิกขชฺตฺตํ วา ติกขชฺตฺตํ วา มหาปจวี กมปิตาดิ ๕ น มหาราช ตาวตฺตเกเน วีริเยเน ตาว
ตฺตเกเน ปรรกฺกเมเน มหาปจวี กมปิตา คุณนารภริตา มหาราช สพฺพโสเจยยกิริยคุณนารภริตา ธาเรตุํ น วิ
สหนฺตี มหาปจวี จลติ กมปิติ ปเวตติ ๕

ยถา มหาราช สกฺกสฺส อติการภริตฺสส นากิโย จ เนมิโย จ ฝนฺติ อุกฺโข ภิชฺชติ เอวเมว โข
มหาราช สพฺพโสเจยยกิริยคุณนารภริตา มหาปจวี ธาเรตุํ น วิสหนฺตี จลติ กมปิติ ปเวตติ ๕

ยถา วา ปน มหาราช คคณํ อนิลลชเวคฺสณฺณาทิตํ อุตฺสนนชลนารภริตํ อติวาเตน ฌุกฺกิตฺตดา
นทติ รวติ คพคฺลาลยติ เอวเมว โข มหาราช มหาปจวี รณฺเฏ เวสฺสนฺตรสฺส ทานพฺลวิปุลอุตฺสนนารภริ
ตา ธาเรตุํ น วิสหนฺตี จลติ กมปิติ ปเวตติ ๕ น หิ มหาราช รณฺเฏ เวสฺสนฺตรสฺส จิตฺติ รากฺวเสน
ปวตฺตติ น โทสวเสน ปวตฺตติ น โฆทวเสน ปวตฺตติ ๕ น มานวเสน ปวตฺตติ น ฏิกฺกิวเสน ปวตฺตติ น
กิลเสวเสน ปวตฺตติ น วิตฺกฺกวเสน ปวตฺตติ น อรติวเสน ปวตฺตติ อถ โข ทานวเสน พหุลํ ปวตฺตติ
กินฺติ อนาคตา ยาจกา มม สนฺติเก อคฺคจฺเจยฺยํ อคฺคตา จ ยาจกา ยถากมํ ลภิตฺวา อตฺตมฺนา ภเวย
ยฺนฺติ สตฺตํ สมิตํ ทานํ ปติ มานลํ จปิตํ โหติ ๕ รณฺเฏ มหาราช เวสฺสนฺตรสฺส สตฺตํ สมิตํ ทสฺสุ ฐานะ
สุ มานลํ จปิตํ โหติ ทเม สเม ชนฺตฺยํ สัวเร ยเม นียเม อุกฺโกธะ อวิทฺทํ สจจ โสเจยเย ๕ รณฺเฏ
มหาราช เวสฺสนฺตรสฺส กามะสนา ปหีนา ภเวสนา ปฏฺิปปสฺสทฺธา พุรหมจฺริเยสนาย ยะเว อุตฺสูกํ อาปน
โน รณฺเฏ มหาราช เวสฺสนฺตรสฺส อตฺตรกฺขา ปหีนา สพฺพสตฺตรกฺขาย อุตฺสูกํ อาปนโน กินฺติ อิมะ สต
ตา สมคฺคา อสฺสุ อโรคา สธนา ที่ชยาญกาติ พหุลํเยว มานลํ ปวตฺตติ ๕ ททมาโน จ มหาราช เวสฺสนฺต
โร ราชตา ตํ ทานํ น ภวสมฺปตฺติเหตุ เทติ น ธนเหตุ เทติ น ปฏฺิทานเหตุ เทติ น อุปฺลาปนเหตุ เทติ
น อายุเหตุ เทติ น วัฒนเหตุ เทติ น สุขเหตุ เทติ น พลเหตุ เทติ น ยสเหตุ เทติ น ปุตฺตเหตุ
เทติ น อีตฺตเหตุ เทติ อถ โข สพฺพณฺณตฺตญาณเหตุ สพฺพณฺณตฺตญาณรตนสฺส การณฺมา เอวรูเป อตุลวิปฺลา
นุตฺตเร ทานวเร อทาลิ ๕ สพฺพณฺณตฺตํ ปตฺโต จ อิมํ คากํ อภาลิ

ชาลี กณฺหาชินํ อีตํ, มทฺทเทวี ปฏฺิพพตํ,
จชมาโน น จินฺเตสฺสิ, โพธิยาเยว การณฺมาติ ๕

เวสฺสนฺตโร มหาราช ราชตา อุกฺโกธะน โภจํ ชินาติ อสากฺุ สาธุนา ชินาติ กทริยํ ทานะน ชินาติ อ
ลิกฺวาหิณํ สจฺเจเน ชินาติ สพฺพํ อุกฺสลํ กุสเลน ชินาติ ๕ ตสฺส เอวํ ททมานสฺส ธมฺมานุคตฺส ธมฺมสี
สกสฺส ทานนีสฺสทพฺพลว วิริยวิปฺลวิปฺลาเรเน เหฏฺฐา มหาววตา สยจลนฺติ สณฺนิกํ สณฺนิกํ สกั สกั อากฺลา
กฺลา วายนฺติ โอนมนฺติ อุณมนฺติ วินมนฺติ ฉินฺนปตฺตปาทปา ปตฺตนฺติ คุมพํ คุมพํ วลาทกา คคเน
สนธาวนฺติ รัสสณฺจิตา ววตา ทารุณฺมา โหนฺติ คคณํ อุปฺปิตฺตา ววตา วายนฺติ สทสา ธมฺมมายนฺติ มหาภี
โม สทโท นิจฺจรวติ ๕ เตสุ วาเตสุ กฺปิเตสุ อุกํ สณฺนิกํ สณฺนิกํ จลติ อุกเก จลิตะ ชุพฺภนฺติ มจฺจกจฺจปา
ยมกยมกา อุมิโย ชายนฺติ ชลจวรา สตฺตา ตสนฺติ ชลวีจิ ยฺคนทฺโร วตฺตติ วิจฺจนาโท ปวตฺตติ โฆรพา พุพ

พญา อัญจนหฤดี เสด็จมาลา ภวนดี อุตตรดี มหาสมุทโท ทิสาวีทิสั ธาวดี อุทกั อุตฺธโสธจปฏิโสธมฺชา สนน
 หนดี สลิลธวรา ตสนฺดี อสุรา ครุพา นาคา ยกฺษา อุกฺพิชฺชนดี ก็ นุ โข กถั นุ โข สาคโร วิปริตตตีตี
 คมนปถเมสนฺดี ภัตจิตตา ชุพฺพิเต ลุพิเต ชลธวเร ปกมฺปติ มหาปจวี สนนคา สสาครา ปวีตตตี ลินฺรุคฺริ
 ภูฏเสลลฺลฺชโร วินมมาโน โหตี วิมานา โหนตี อหินกุลพิพารโกฏฺจกฺสุกรมคปฺกฺชินโน รุหนตี ยกฺษา อปฺเปสฺกฺษา
 หสนฺดี ยกฺษา มหเสกฺษา กมฺปมานาย มหาปจวียา ฯ

ยถา มหาราช มหติมหาปรีโยเค อุทฺธนคเต อุทกสมฺปฺถนเณ อากิณฺณตณฺฑุเล เหนฺจโต อคฺติ ชลมา
 โน ปจมฺ ดาว ปรีโยคํ สนนตาเปตี ปรีโยคเ สนนตโต อุทกั สนนตาเปตี อุทกั สนนตตํ ตณฺฑุลํ สนนตาเปตี
 ตณฺฑุลํ สนนตตํ อุมฺมุชฺชตี นิมุชฺชตี พุพฺพุชฺชาตํ โหตี เสด็จมาลา อุตตรดี ฯ เอวเมว โข มหาราช เวส
 สนนโต ราชธา ยํ โลเก พุจจํ ตํ จชิตฺ สส ตํ พุจจํ จชนฺตสฺส ทานสฺส สภวานิสฺสนฺแทน เหนฺจฐา มหา
 วาตา ธาเรตฺ น วิสหนฺตา ปรีกฺปิปฺสู มหาวาเตสฺส ปรีชฺปิเตสฺส อุทกั กมฺปิ อุทเกก กมฺปิเต มหาปจวี กมฺปิ
 ฯ อิติ ตทา มหาวาตา จ อุทกณฺจ มหาปจวี จาตี อิเม ตโย เอกมฺนา วีย อหฺลํ มหาทานนิสฺสนฺแทน
 วิปลพลวี่วียน นตเถทิสเ มหาราช อณฺณสฺส ทานานุภาโว ยถา เวสสนฺตรสฺส รณฺโณ มหาทานานุภาโว ฯ
 ยถา มหาราช มหียา พหุวิธา มณโย วิชฺชนดี ฯ เสยถิตํ อินฺทนีโล มหานีโล ชฺตโรโส เวพฺุริโย อุมฺมาปฺป
 โผ ลีรีสฺปฺโปผ มโนโร สุริยกนฺโต จนฺทกนฺโต วชิโร ชฺชชฺชปฺนโก ผุสฺสวาโค โลหิตฺจโค มสฺราคลโลตี เอเต
 สพฺเพ อติกกมฺม จกฺกวตฺติมณิ อคฺคกมฺกฺษายตี จกฺกวตฺติมณิ มหาราช สมฺนตา โยชนํ โอบาเสตี ฯ เอวเมว
 โข มหาราช ยํ กิณฺจ มหียา ทานํ วิชฺชตี อปิ อสทิสฺทานํ ปรมํ ตํ สพฺพํ อติกกมฺม เวสสนฺตรสฺส รณฺโณ
 มหาทานํ อคฺคกมฺกฺษายตี ฯ เวสสนฺตรสฺส มหาราช รณฺโณ มหาทานํ ทียมานเ สตตฺกฺษตฺตํ มหาปจวี กม
 ปิตาตี ฯ

อจฺฉริยํ ฆนฺเต นาคเสน พุทฺธานํ อพฺภูตํ ฆนฺเต นาคเสน พุทฺธานํ ยํ ตถาคโต โพธิสฺตโต สฺมาโน
 อสโม โลเกน เอวฺชนตี เอวฺจิตฺโต เอวฺอิมฺมุตี เอวฺอธิปฺปาโย โพธิสฺตทานํ ฆนฺเต นาคเสน ปรกฺกโม ทกฺษา
 ปิต ปารมี จ ชินานํ ภียโย โอบาสิตา จริยํ จรโตปิ ดาว ตถาคตสฺส สทเวก โลเก เสฏฺฐภาโว อณฺุสฺสิ
 โต ฯ สาธุ ฆนฺเต นาคเสน โณมิตํ ชินสาสนํ ชฺตตีตา ชินปารมี ฉินฺโน ติตฺถิยานํ วาทคณฺที ภินฺโน ปราว
 วาทกมฺโก ปณฺโห คมฺภีโร อุตฺตนาถิโต คชนํ อคชนํ กถํ สมฺมา ลทฺธํ ชินปฺุตฺตานํ นิพฺพาทนํ เอวเมตํ
 คณฺีวรปวร ตถา สมฺปฏฺิจฺฉามาตี ฯ

ปจฺวิจฺฉนปณฺโห จตฺตโต ฯ

๕. สิวราชจกฺษุทานปณฺโห

๕. ฆนฺเต นาคเสน ตุมเห เอวํ ฆณฺเ สิวราชเนน ยาจกฺส จกฺษุณี ทินฺนานิ อนฺธสฺส สโต ปฺน ทิพ
 พจกฺษุณี อุปฺปนฺนानीตี อิทมฺปิ วจัน สกสตี สนิคฺคหํ สโถลํ เหตุสมฺมุคฺฆาเอ อเหตุสมฺมํ อวตฺถสมฺมํ นตฺถิ ทิพ
 พจกฺษุสฺส อุปฺปาโทตี สุตเต วุตฺตํ ยถิ ฆนฺเต นาคเสน สิวราชเนน ยาจกฺส จกฺษุณี ทินฺนานิ เตนปี ปฺน
 ทิพพจกฺษุณี อุปฺปนฺนानीตี ยํ วจัน ตํ มิจฺฉา ยถิ ทิพพจกฺษุณี อุปฺปนฺนานิ เตนหิ สิวราชเนน ยาจกฺส จก
 ษุณี ทินฺนानीตี ยํ วจัน ตมฺปิ มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุภโต โภโก ปณฺโห คณฺุจิตปี คณฺุจิตโร เหนฺจฐโตปิ
 เหนฺจฐโร คชนโตปิ คชนโตโร สโต ตวานุปฺปโตตี ตตฺถ ฉนฺทมิชฺชนเนตี นิพฺพาทนาย ปรวาทานํ นิคฺคทาธาตี
 ฯ

ทินฺนานิ มหาราช สิวราชเนน ยาจกฺส จกฺษุณี ตตฺถ มา วิมตี อุปฺปาเทหิ ปฺน ทิพพานี จ จกฺษุณี
 อุปฺปนฺนานิ ตตฺถาปิ มา วิมตี ชนฺหิตี ฯ อปิ นุ โข ฆนฺเต นาคเสน เหตุสมฺมุคฺฆาเอ อเหตุสมฺมํ อวตฺถสมฺมํ
 ทิพพจกฺษุ อุปฺปชฺชตีตี ฯ น หิ มหาราชชาติ ฯ ก็ ปน ฆนฺเต เอตฺถ การณํ เยน การณเ เหตุสมฺมุคฺฆาเอ
 อเหตุสมฺมํ อวตฺถสมฺมํ ทิพพจกฺษุ อุปฺปชฺชตี อิงฺฆ ตยา การณเ มํ สณฺญาเปหิตี ฯ

ก็ ปน มหาราช อตฺถิ โลเก สจฺจํ นาม เยน สจฺจวาทีโน สจฺจกิริยํ กโรนฺตีตี ฯ อาม ฆนฺเต
 อตฺถิ โลเก สจฺจํ นาม สจฺเจน ฆนฺเต นาคเสน สจฺจวาทีโน สจฺจกิริยํ กตฺวา เทวํ วสฺสาเปนตี อคฺคํ นิพ

พาเพนติ วิล ฎิพนหนติ อณญมปี วิวิธ กตตพพ กโรนตตี ๕ เตนหิ มหาราช ยชชติ สเมติ สิวราชสส
 สจจพเลน ทิพพจกขุณี อุปพนน่านตี สจจพเลน มหาราช อวตถุสมิ ทิพพจกขุ อุปชชติ สจจเยว ตตถ
 วตถุ ภวติ ทิพพจกขุส อุปปาทย ๕

ยถา มหาราช เย เกจิ สตตะ สจจมนุคายนติ มหาเมโฆ ปวสสตุติ เตลล์ สห สจจมนุคิเตน
 มหาเมโฆ ปวสสตี ๕ อปี นุ โข มหาราช อตถิ อากาเส วสสเหตุ สนนิจโต เยน เหตุณา มหาเมโฆ
 ปวสสตีติ ๕ น หิ ภนเต สจจ เยว ตตถ เหตุ ภวติ มหโต เมฆสส ปวสสนายาติ ๕ เอวเมว โข
 มหาราช นตถิ ตสส ปกตติเหตุ สจจ เยเวตถ วตถุ ภวติ ทิพพจกขุส อุปปาทยายติ ๕

ยถา วา ปน มหาราช เย เกจิ สตตะ สจจมนุคายนติ ชลิตปชชลิตมหาอคคิกขนโร ปฏินิวตตตุติ
 เตลล์ สห สจจมนุคิเตน ชลิตปชชลิตมหาอคคิกขนโร ชณเณ ปฏินิวตตติ ๕ อปี นุ โข มหาราช อตถิ
 ตสมี ชลิตปชชลิเต มหาอคคิกขนโร เหตุ สนนิจโต เยน เหตุณา ชลิตปชชลิตมหาอคคิกขนโร ชณเณ ปฏินิ
 วตตตีติ ๕ น หิ ภนเต สจจเยว ตตถ วตถุ โหติ ตสส ชลิตปชชลิตสส มหาอคคิกขนธสส ชณเณ ปฏินิ
 วตตนาयाติ ๕ เอวเมว โข มหาราช นตถิ ตสส ปกตติเหตุ สจจเยเวตถ วตถุ ภวติ ทิพพจกขุส อุปปา
 ทายติ ๕

ยถา วา ปน มหาราช เย เกจิ สตตะ สจจมนุคายนติ วิล หลาหลล อคท ภวตุติ ๕ เตลล์ สห สจ
 จมนุคิเตน วิล หลาหลล ชณเณ อคท ภวติ ๕ อปี นุ โข มหาราช อตถิ เตลล์ หลาหลลเส เหตุ สนนิจ
 โต เยน เหตุณา วิล หลาหลล ชณเณ อคท ภวตีติ ๕ น หิ ภนเต สจจเยว ตตถ เหตุ ภวติ วิสส
 หลาหลลสส ชณเณ ปฏิมายาติ ๕ เอวเมว โข มหาราช วินา ปกตติเหตุ สจจ เยเวตถ วตถุ ภวติ ทิพพ
 จกขุส อุปปาทยายติ ๕

จตุณนมปี มหาราช อริยสจจจัน ปฏิวะธาย นตถณญั วตถุ สจจ วตถุ กตวา จตตาริ อริยสจจจัน
 ปฏิวชชนตีติ ๕ อตถิ มหาราช จินวิสเย จินราชา โส มหาสมุทเท กิพิตุกาโม จตุมาเส จตุมาเส สจจกิริย
 กตวา สห รณเณ อนโตมมหาสมุทเท โยชน ปวิสติ ตสส รตสสสส ปุโรโต ปุโรโต มหาวาริกขนโร ปฏิกกมตี
 นิกขนตสส ปน โอตตริติ ๕ อปี นุ โข มหาราช โส มหาสมุทโท สทวมนุสเสนปี โลเกน ปกตติกายพ
 เลน สกกา ปฏิกกมาเปตุนตี ๕ อติปริตตเกปี ภนเต ตพาเก อุกท น สกกา สทวมนุสเสนปี โลเกน
 ปกตติกายพเลน ปฏิกกมาเปตु กิ ปน มหาสมุทเท อุกทนตี ๕ อิมินาปี มหาราช การณเณ สจจพลล์
 ณาตพพ นตถิ ตั ฐานั ยั สจเจเน น ปตตพพนตี ๕

นคเร มหาราช ปาตลิตปุเต อโลโก ธมมราชา สเนคมชานปทอมจจกฏพลมทามตเตหิ ปริวุโต
 คงคั นหิ นวสลิลสมมุณณั สมตติถิกั สมภริตั ปญจโยชนสตายามั โยชนปฏุลล์ สนทมานั ทิสวา อมจเจ
 เอวมาห อตถิ โภจि ภณเณ สมตถโถ โย อิมิ มหาคงคั ปฏิสถิตั สนทาเปตุนตี ๕ อมจจา อาหัสสุ ทุกกริ เท
 วาติ ๕

ตสมิเยว คงคากูเล จิตา พนทุมตี นาม คณิกา อสสสิล รมณวา กิร เอวั วุตต สกกา นุโข อิมิ
 มหาคงคั ปฏิสถิตั สนทาเปตุนตี ๕ สา เอวมาห อหญหิ นคเร ปาฏลิตปุเต คณิกา รูปุปชีวินั อนตมิชวี
 กา มม ตาว ราชา สจจกิริยั ปสสตุติ ๕ อถ สา สจจกิริยั อกาลิ สห ตสสา สจจกิริยาย ชณเณ สา
 มหาคงคา คพคพายนตี ปฏิสถิตั สนทิตถ มหโต ชนกายสส ปสสโต ๕

อถ ราชา คงคาย อวภูฏญมิเวคชนตี หลาหลลสทหิ สุตวา วิมทโต อจนริยพุกชชาโต อมจเจ เอว
 มาห กิสสายั ภณเณ มหาคงคา ปฏิสถิตั สนทตีติ ๕ พนทุมตี มหาราช คณิกา ตว วงนั สุตวา สจจกิริย
 อกาลิ ตสสา สจจกิริยาย มหาคงคา อุกทมุชา สนทตีติ ๕

อถ สวัคคหโย ราชา ตริตตริโต สายั คนตวา ตั คณิกั ปุจฉิ สจจ กิร เซ ตยา สจจกิริยาย
 อัย คงคา ปฏิสถิตั สนทาปีตาดิ อาม เทวาติ ราชา อาห กิ เต ตตถ พลล์ อตถิ โภ วา เต วงนั อาห
 ยติ อนมมตโต เกน ตวั พเลน อิมิ มหาคงคั ปฏิสถิตั สนทาเปตีติ ๕ สา อาห สจจพเลนทหิ มหาราช
 อิมิ มหาคงคั ปฏิสถิตั สนทาเปสินตี ๕ ราชา อาห กิ เต สจจพลล์ อตถิ จริยา ฐตติยา อสตียา ฉินนั

กายา ปาปิยา ภินนสีลยา หิริกติกกนตีกาย อนธชนพโลกิยาติ ๕ สจจ มหาราช ตาทิลิกา อหิ ตาทิลิ
 กายปิ เม มหาราช สจจกิริยา อตติ ยายาหิ อิจจมานา สเทวกมปิ โลกั ปริวตเตยยนติ ๕ ราชา อาห
 กตมา ปน สา โหติ สจจกิริยา อิงฆ มั สวาเวหิตี ๕ โย เม มหาราช ธน เทติ ชตติโย วา พราหมเณ
 วา เวสโล วา สุทโท วา อนุโย วา โภจ เตลล สม่กัเยว อุปฏฐหามิ ชตติโยติ วิสโส นตติ สุทโทติ
 อติมณณนา นตติ อนนยปปฏิหวิปมุตตา ธนสามิกั ปริจรามั ๕ เอสา เม เทว สจจกิริยา ยายาหิ อิมั
 มหาคคั ปฏิสิตติ สหพาเปลินนติ ๕

อิตปิ มหาราช สจเจ จิตา น กิณจ อฏฐัน วินทนติ ๕ ทินนานิ จ มหาราช สีวราเชน ยาจกส
 จกขุนิ ทิพพจกขุนิ จ อุปันนานิ ตยจ สจจกิริยาย ๕ ยั ปน สุตเต วุตต มัสจกขุสมิ ญเจ อเหตุสมิ
 อวตตุสมิ นตติ ทิพพจกขุส อุปปาโทติ ๕ ตั กวานามยั จกขุ สนธาย วุตต เอเวเมต มหาราช ทาเรหิตี
 ๕ สาธุ ฆนเต นาคเสน สุนิพเพฐิตโต ปณโห สุนิทิกุโจ นิคคโห สุมทิตตา ปรวาทาติ ๕ เอเวเมต ตถา
 สมปฏิจจามิติ ๕

สีวราชจกขุนานปณโห ปณจโม ๕

๖. คพภาวกนตูปณโห

๖. ฆนเต นาคเสน ภาลิตมเบตต์ ภควตา ตินณั โข ปน ภิกขเว สนนีปาตา คพภสส อวกนตติ
 โหติ อีธ มาตาปิตโร จ สนนีปิตตา โหนติ มาตา จ อุตุนิ โหติ คนธพโพ จ ปจจุปฏฐิตโต โหติ อเมลล
 โข ภิกขเว ตินณั สนนีปาตา คพภสส อวกนตติ โหตตีติ ๕ อเสสจจนเมตต นิสเสสจจนเมตต นิปปริยาจจน
 เมตต อรหสสจจนเมตต เทวมนุสสานัน มชฺเณ นิสสิทิตวา ภาณิต อวณจ ทวินัน สนนีปาตา คพภสส อวกนตติ
 ทิสสตีติ ๕ ทุกเลน ตาปเสน ปาริกาย ตาปสิยา อุตุนิกาเล ทกขิเณน หตถจกฺกุญเณ นาภี ปรามตถา ตสส
 เตน นาภีปรามสเนน สามกุมารो นีพพตโต ๕ มาตถเคนาปิ อิลินา พราหมณกณณาย อุตุนิกาเล
 ทกขเณน หตถจกฺกุญเณ นาภี ปรามตถา ตสส เตน นาภีปรามสเนน มณฺทโพย นาม มาถโว นีพพตโตติ
 ๕ ยถิ ฆนเต นาคเสน ภควตา ภาณิต ตินณั โข ปน ภิกขเว สนนีปาตา คพภสส อวกนตติ โหตตีติ ๕
 เตนหิ สาโม จ กุมารโ มณฺทโพย จ มาถวโก อุภปิ เต นาภีปรามสเนน นีพพตตาดิ ยั วจนัน ตั
 มิจจจา ๕ ยถิ ฆนเต ตถาคเตน ภาณิต สาโม จ กุมารโ มณฺทโพย จ มาถวโก นาภีปรามสเนน นีพพต
 ตาดิ เตนหิ ตินณั โข ปน ภิกขเว สนนีปาตา คพภสส อวกนตติ โหตตีติ ยั วจนัน ตมปิ มิจจจา ๕ อยมปิ
 อุภโต โภภูโก ปณโห สุกมภิโร สุนิปุเณ วิสโย พุทธิมนตานิ โส ตวานุปรตโต จินท วิมตปัลลั ธาเรหิ
 ภาณนรปชไซตุนติ ๕

ภาลิตมเบตต์ มหาราช ภควตา ตินณั โข ปน ภิกขเว สนนีปาตา คพภสส อวกนตติ โหติ อีธ
 มาตาปิตโร จ สนนีปาตา โหนติ มาตา จ อุตุนิ โหติ คนธพโพ จ ปจจุปฏฐิตโต โหติ เอเว ตินณั สนนี
 ปาตา คพภสส อวกนตติ โหตตีติ ๕ ภาณิตยจ สาโม จ กุมารโ มณฺทโพย จ มาถวโก นาภีปรามสเนน
 นีพพตตาดิ ๕ เตนหิ ฆนเต นาคเสน เยน การเณน ปณโห สุวินิจฺฉิตโต โหติ เตน การเณน มั สณณยาเป
 หิตีติ ๕

สุตปุพพิ ปน ตยา มหาราช สงกัจโจ จ กุมารโ อิลิงโค จ ตาปโส เถโร จ กุมารกสสโป อิมินา
 นาม เต นีพพตตาดิ ๕ อาม ฆนเต สยยติ อพฺภคคตา เตลล ชาติ เทว มิคเชนโย ตาว อุตุนิกาเล ทวิน
 นัน ตาปสานัน ปัสสาวกฺกจัน อากนตวา สสมภวั ปัสสาวั ปวีสุ เตน ปัสสาวสมภเวณ ลักกัจโจ จ กุมารโ
 อิลิสัจโจ จ ตาปโส นีพพตตา ๕ เณรสส อุทายิสส ภิกขุณุปัสสยั อปคตสส รตตจิตเตน ภิกขุณิยา อง
 คชาต อุปนัชฌายนตสส สม่ภวั กาสาเว มุจฺจ ๕ อถ โข อายสสมา อุทายี ตั ภิกขุณี เอตทโวจ คจจ
 ภคินิ อุทกั อหาร อนตรวาสกั วัธวิสสามีติ ๕ อหเรยเย อหเมว วัธวิสสามีติ ๕ ตโต สา ภิกขุณี อุตุนิสมเย
 ตั สม่ภวั เอกเทลล มุขเนน อคคเทลล เอกเทลล องคชาเต ปกขิปิ เตน เถโร กุมารกสสโป นีพพตโตติ เอต
 ชโน อาหาติ ๕

อปี หนู ตั่ว มหาราช สททหสิ ตั วจันติ ๙ อาม ภนเต เอวั พลวี่ ตตถ มยี่ การณั อุลภาม
 เยน มยี่ การณณ สททหาม อิมินา การณณ นิพพตตาดิ ๙ กี่ ปนตถ มหาราช การณณติ ๙ สุปริกม
 มกเต ภนเต กลเล พ็ชั นิปติตวา ชิปปี่ สัวิฐหตีติ ๙ อาม มหาราชชาติ ๙ เออเมว โข ภนเต ส่า ภิกขุณี
 อุตุนี สมนานา สณจิตเต กลเล รุทธิเว ปจจันนเวค จิตาย ชาตยา ตั สมภวี่ คเหตุวา ตสมี กลเล ปกขิปิ
 เตน ตสสา คพโก สณจติ เอวั ตตถ การณั ปจจิมเ เตลั นิพพตติยาติ ๙ เออเมตั มหาราช ตตถ สม
 ปกัจฉามิ โยนิปปเวเสน คพโก สมภวตีติ ๙ สมปภักฉลสิ ปน ตั่ว มหาราช เถรสส กุมารกสสปสส คพภา
 วกกมณนติ ๙ อาม ภนเตติ ๙ สาธู มหาราช ปจจากโตลสิ มม วิสยั เอภิเณนปี คพภาวกณนตี กถยนโต
 มมานุพลั ภวิสสสิ ถถ วา ปน ตา เทว มิคเณโย ปสสาวี่ ปวิตวา คพภั ปภิลภีสุ ตาลั ตั่ว สททหสิ
 คพภสสาวกกมณนติ อาม ภนเต ยี่ กิจจิจิ ภูตตี ปีตี่ ขายิตั เลหิตั สพพั ตั กลลั โอสรติ จานคตี วุทธิ
 มาปชชติ ๙ ยถา ภนเต นาคเสน ยา กาจิ สริตา นาม สพพา ตา มหาสมมุทั โอสรติ จานคตา วุทธิ
 มาปชชนติ ๙ เออเมว โข ภนเต นาคเสน ยี่ กิจจิจิ ภูตตี ปีตี่ ขายิตั เลหิตั สพพั ตั กลลั โอสรติ
 จานคตี วุทธิมาปชชติ เตนาหั การณณ สททหามิ มุขคเตนปี คพภสส อวกณนตี โหตีติ ๙ สาธู มหาราช
 คาพหตรั อูปคโตลสิ มม วิสยั มุขปาเนนปี ทุยสนนินปาโต ภวติ ลักจจสส จ มหาราช กุมารกสส อิลสิสิ
 คสส ตาปสสส เถรสส จ กุมารกสสปสส คพภาวกกมณั สมปภักฉลสิติ ๙ อาม ภนเต สนนินปาโต โอสรตี
 ตี ๙

สาโมปิ มหาราช กุมารโ มณฑโพยปี มาถวาโก ตีสุ สนนินปาเตสุ อนโตคธา เอรธสา เวย ปุริเมน
 ตตถ การณั วกขามิ ๙ ทุโก จ มหาราช ตาปโส ปาริกา จ ตาปสี อูโกปิ เต อธณเววาสา อהלั
 ปวิเวกาธิมุตตา อุตตมตถคเวสกา ตปเตเชน ยาว พรหมโลกั สนนินปาเตสุ ๙ เตลั ตทา สกโก เทวานมินโท
 สายั ปาดั อุกุจัน อากจจติ ๙ โส เตลั ครคตเมตตตตาย อุปธานเนโต อททส อนาคตมทธานเ ทุวิ
 นปี เตลั จกขุนั อนตรธานั ทิสวา เต เออมาท เอกั เม โภนโต วจัน กโรถ สาธู เอกั ปุตตี ขเนยยาถ
 โส ตุมหากั อุกุจจาโก ภวิสสติ อาลมพโน จาติ ๙ อลั โกลียา มา เอวั ภนเตติ ๙ เต ตสส ตั วจัน น
 สมปภักฉลสิ ๙ อณุกมปโก อตถกาโม สกโก เทวานมินโท ทุติยมปี ๙เปช ตติยมปี เต เออมาท เอกั เม
 โภนโต วจัน กโรถ สาธู เอกั ปุตตี ขเนยยาถ โส ตุมหากั อุกุจจาโก ภวิสสติ อาลมพโน จาติ ๙ ตติย
 มปี เต อาหัส อลั โกลีย มา ตั่ว โข อมเห อนตเต นิโยเชสิ ททายั กาโย น ภิชชิสสตี ภิชชตุ อัย
 กาโย เกาถนธมโเ ภิชชนุติยาปิ ธรณียา ปตนเตปิ เสลสิขเร ผลนเตปิ อากาเส ปตนเตปิ จนทิมสุริเย
 เหน มยี่ โลกธมเมหิ มิสสยิสสาม มา ตั่ว อมหากั สมมุขภาวี่ อูปคจจ อูปคตสส เต เอโส วิสสาโส
 อนตถจโร ตั่ว มณเเวตี ๙

ตโต สกโก เทวานมินโท เตลัปี มนั อลภมาโน ครุกโต ปณชลิโก ปุน ยาจิ ยหิ เม วจัน น
 อสสทถ กาคู ยทา ตาปสี อุตุนี โหตี ปุฬวตี ตทา ตั่ว ภนเต ทกขิณณ หตถจกุกุเจน นาภี ปรามเสย
 ยาลิ เตน ส่า คพภั ลจจติ สนนินปาโต ยเวเสวา คพภาวกณนติยาติ ๙ สกโกมทั โกลีย ตั วจัน กาคู น
 ตาวตถเนน อมหากั ตโป ภิชชติ โหตติ สมปภักฉลสิ ๙ ตาย จ ปน เวลาย เทวภเวน อตติ เทวปุตโต
 อสสนนกุลสลมโล ชีนายูถิ आयุกชยปุตโต ยทิจจกั สมตโถ โอกกมิตู อปี จกกวตติกุลเอปิ ๙ ถถ สกโก
 เทวานมินโท ตั เทวปุตตี อูปสงกมิตวา เออมาท เอหิ โข มาริส สุปภาโต เต ทิวโส อตถสิทธี อูปคตา
 ยมทั เต อุกุจจันมาคมี รมณเย เต โอกาเส วาโส ภวิสสตี ปภิวเป กุล ปภิสนุติ ภวิสสตี สุนทเทหิ
 มาตาปิตุหิ วุทธตพโพ เอหิ เม วจัน กโรหตี ยาจิ ๙ ทุติยมปี ๙เปช ตติยมปี ยาจิ สิริสิ ปณชลิโกโต ๙

ตโต โส เทวปุตโต เออมาท กตมั ตั มาริส กุลั ยี่ ตั่ว อภิกขณั กิตตยสิ ปุนปุนนติ ๙ ทุ
 กุโล จ ตาปโส ปาริกา จ ตาปสีติ ๙ โส ตสส วจัน สุตวา ตุกุจจ สมปภักฉลสิ สาธู มาริส โย ตว จน
 โท โส โหตุ อากขมาโน อหั มาริส ปตติเต กุล อูปชชชยัยั กิมหิ กุล อูปชชชามิ อณทเช วา ชลา
 พุช วา ลัสมทเช วา โอปปาติเก วาติ ๙ ชลาพุชชาย มาริส โยนิยา อูปชชชชาติติ ๙ ถถ สกโก เทวานมิน
 โท อูปปตติทิวลั วิคณตวา ทุกุลกสส ตาปสสส อาโรเจสิ อสกุสมี่ นาม ทิวเส ตาปสี อุตุนี ภวิสสตี

ปุ๊ปผวตี ตทา ตวั ภนเด ทกขิณเณ หตถงคฺกุเจเน นาภิ ปรามเสยยาสิตี ๕ ตสมิ มหาราช ทิวเส ตาปสี จ อุตุนี ปุ๊ปผวตี อโหสิ เทวปุตโต จ ตตตูปโก ปจจุปฺปฏิโต อโหสิ ตาปโส จ ทกขิณเณ หตถงคฺกุเจเน ตาปสิยา นาภิ ปรามสิ ๕ อิติ เต ตโย สนนิปาตา อเหล็ก ๕ นาภิปรามสเนน ตาปสิยา ราโค อุปาทา ๕ โส ปนสสา ราโค นาภิปรามสนิ ปฏิจจ มา ตวั สนนิปาตี อชฌาจารเมว มณฺเฑ อุทสนมฺปิ สนนิปาโต อุลลปนมฺปิ สนนิปาโต อุนิซฌายนมฺปิ สนนิปาโต ปุพฺพภาควาโต วาคลสฺส อุปาทาย อามสเนน สนนิปาโต ซายตี สนนิปาโต โอฏกมนิ โหตีตี ๕

อนชฌาจารเปมิ มหาราช ปรามสเนน คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ ยถา มหาราช อคฺคิ ชลมาโน อปฺรามสโนปิ อุปคตสฺส สีตี พยาปหนฺตี เอวเมว โช มหาราช อนชฌาจารเวหิ ปรามสเนหิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕

จตุนน มหาราช วเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี กมฺวเสน โยนิวเสน กุลวเสน อายาจนฺวเสน อปี จ สพฺเพเปเต กมฺมสมฺภวา กมฺมสมฺภุจํจนา ๕

กถั มหาราช กมฺวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ อุลสฺสนนฺกุลสลมูลา มหาราช สตตยา ยทิจฺจนํ อุปฺปชฺชนฺตี ชตฺตียมหาสาลกฺกุลเ ว พฺรหฺมณฺมหาสาลกฺกุลเ ว คหฺปติมหาสาลกฺกุลเ ว เทวสุ วา อณฺทชฺชาย วา โยนิยา ชลาพฺชฺชาย วา โยนิยา ลัสมฺทชฺชาย วา โยนิยา โอปปาติกาย วา โยนิยา ๕ ยถา มหาราช ปฺริโส อทฺโธ มทฺทอโน มหาโกโค ปหฺตชฺชาตฺรปฺรชฺชฺว ปหฺตฺวิตฺตฺวปฺรโรเ ปหฺตฺธอนนฺธโรเ ปหฺตฺถยาตี ปกฺโข ทาสี วา ทาลั วา เชตฺตํ วา วตฺถํ วา คามํ วา นิคมํ วา ชนฺปะทํ วา ยํ กิณฺจิจิ มนฺสา อภิปรตีตีติ ยทิจฺจนํ ทฺวิคฺคณฺตีคฺคณฺมฺปิ ธนํ ทตฺวา กีนาคี เอวเมว โช มหาราช อุลสฺสนนฺกุลสลมูลา สตตยา ยทิจฺจนํ อุปฺปชฺชนฺตี ๕ ชตฺตียมหาสาลกฺกุลเ ว พฺรหฺมณฺมหาสาลกฺกุลเ ว คหฺปติมหาสาลกฺกุลเ ว เทวสุ วา อณฺทชฺชาย วา โยนิยา ชลาพฺชฺชาย วา โยนิยา ลัสมฺทชฺชาย วา โยนิยา โอปปาติกาย วา โยนิยา ๕ เอวั กมฺวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕

กถั โยนิวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ กุกฺกนฺนิ มหาราช วาเตน คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ พลาگانิ เมฆสทฺเทน คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ สพฺเพปิ เทวา อคฺคพฺกเสยยกา สตตยาเยว ๕ เตลั นานาวณฺเณน คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ ยถา มหาราช มนุสฺสา นานาวณฺเณน มหิยา จรฺนฺตี เกจิ ปฺรโต ปฏิจฺจนา เทนฺตี เกจิ ปจฺนโต ปฏิจฺจนาเทนฺตี เกจิ นคฺคา โหนฺตี เกจิ ภณฺชฺชฺ โหนฺตี เกจิ เสตปฺภุจฺรา เกจิ โมฬิพฺพธา โหนฺตี เกจิ ปณฺชฺชฺ กาสาววสนา โหนฺตี เกจิ กาสาววสนา โมฬิพฺพธา โหนฺตี เกจิ ชฺฎิโน วากจฺรจฺรา โหนฺตี เกจิ จมฺวสนา โหนฺตี เกจิ รสฺมิโย นีวาเสนฺตี สพฺเพเปเต มนุสฺสา นานาวณฺเณน มหิยา จรฺนฺตี เอวเมว โช มหาราช สตตยาเยว เต สพฺเพ เตลั นานาวณฺเณน คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ เอวั โยนิวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕

กถั กุลวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ กุลั นาม มหาราช จตฺตาริ กุลานิ อณฺทชฺชํ ชลาพฺชฺชํ ลัสมฺทชฺชํ โอปปาติกํ ๕ ยทิจฺจ ตตฺถ คณฺธพฺโพ ยโต กุโตจิจิ อาคนฺตฺวา อณฺทชฺเช กุเล อุปฺปชฺชตี โส ตตฺถ อณฺทชฺชํ โหตี ๕เปชฺช ชลาพฺชฺเช กุเล ๕เปชฺช ลัสมฺทชฺเช กุเล ๕เปชฺช โอปปาติกเ กุเล อุปฺปชฺชตี โส ตตฺถ โอปปาติกโ โหตี ๕ เตลั เตลั กุเลลฺล ตาทิสา เยว สตตยา สมฺภวนฺตี ๕ ยถา มหาราช ทิมฺวัตติ เณฺรปฺพตฺติ เย เกจิ มิคฺปทฺธิโน อุปฺเนตี สพฺเพเต สกาวณฺณํ วิชิตฺวา สุวณฺณวณฺณนา โหนฺตี เอวเมว โช มหาราช โย โภจิจิ คณฺธพฺโพ ยโต กุโตจิจิ อาคนฺตฺวา อณฺทชฺชํ โยนิ อุปคนฺตฺวา สกาวณฺณํ วิชิตฺวา อณฺทชฺชํ โหตี ๕เปชฺช ชลาพฺชฺชํ ๕เปชฺช ลัสมฺทชฺชํ ๕เปชฺช โอปปาติกํ โยนิ อุปคนฺตฺวา สกาวณฺณํ วิชิตฺวา โอปปาติกโ โหตี ๕ เอวั กุลวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕

กถั อายาจนฺวเสน สตตานิ คพฺพาวกฺกนฺตี โหตี ๕ อธิ มหาราช กุลั โหตี อุปฺตตํ พุทฺธาปเตยฺย สทฺธํ ปสมฺปนฺนํ สีลวณฺตี กลยาณธมฺมํ ตปนีสฺสิตํ เทวปุตโต จ อุลสฺสนนฺกุลสลมูลเ จวนธมฺโม โหตี ๕ อถ สกโก เทวานมฺินโท ตสฺส กุลสฺส อณฺกมฺปาย ตํ เทวปุตฺตํ อายาจตี ปณฺเฑหิ มาริส อมฺกสฺส กุลสฺส มหฺลิสฺยา กุจฺฉินฺตี ๕ โส ตสฺส อายาจนฺเหตุ ตํ กุลั ปณฺเฑตี ๕ ยถา มหาราช มนุสฺสา ปญฺญณฺจมา

สมณฺ์ มโนภาวนีเย อายาจิตฺวา เคหํ อุปเนนฺติ อยํ อุปคนฺตฺวา สพฺพสฺส กุสฺสสฺส สุขาวโห ภวิสฺสตีติ ฯ เอวเมว โข มหาราช สกโก เทวานมฺินฺโท ตํ เทวปฺุตตํ อายาจิตฺวา ตํ กุลํ อุปเนติ ฯ เอวํ อายาจนฺวเสน สตฺตานํ คพฺภาวกกฺกนฺติ โหติ ฯ

สาโม มหาราช กุมารโ สกเกน เทวานมฺินฺเทน อายาจิตฺ ปาริกาย ตาปสิณฺยา กุจฺฉี โอกกนฺโต ฯ สาโม มหาราช กุมารโ กตฺปญฺญู มาตาปิตโร สีสฺวนฺโต กลฺยณธมฺมา อายาจโก สกโก ติณฺณํ เจโตปณฺธิยิยา สาโม กุมารโ นิพฺพตฺโต ฯ อีธ มหาราช นยฺกสฺสโล ปุริโส สฺวเขตเต อนฺุปเขตเต พฺิซํ โรเปยฺย อปี นุ ตสฺส พฺิซสฺส อนฺุตรายํ วิวฺชเชนฺตสฺส วุฑฺฒิยา โภจํ อนฺุตราโย ภเวยฺยติ ฯ น หิ ภนฺเต นีรฺุปฆาภูํ พฺิซํ ชิปปิ สํวิวิฺชเยยฺยติ ฯ เอวเมว โข มหาราช สาโม กุมารโ มุตฺโต อุปนฺนหนฺุตรายติ ติณฺณํ เจโตปณฺธิยิยา นิพฺพตฺโต ฯ

อปี นุ โข มหาราช สุตฺปพฺพํ ตยา อีสฺนํ มโนปโทเสน อิทฺโธ ฝีโต มหาชนปโท สขโน สมฺุจฺฉินฺโนติ ฯ อาม ภนฺเต สฺยยติ มหิยา ทนฺุทการณฺ์ มชฺฌการณฺ์ กาลิงฺการณฺ์ มาตงฺการณฺ์ สพฺพํ ตํ อรณฺ์ อรณฺุญฺญตฺนฺติ สพฺเพเปเต ชนปทา อีสฺนํ มโนปโทเสน ชยํ คตฺตาติ ฯ ยถิ มหาราช เตลํ มโนปโทเสน สฺสมีทฺธา ชนปทา อฺุจฉินฺุชฺนฺติ, อปี นุ โข เตลํ มโนปสาเทน ภิกฺขุํ นิปฺพตฺเตยฺยติ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ เตนหิ มหาราช สาโม กุมารโ ติณฺณํ พลวณฺ์ ตานํ เจโตปสาเทน นิพฺพตฺโต อีสฺนินฺมลิโต เทวณฺ์มลิโต ปฺุณฺณนินฺมลิโตติ เอวเมตํ มหาราช อารเหติ ฯ

ตโยเม มหาราช เทวปฺุตฺตา สกเกน เทวานมฺินฺเทน อายาจิตฺวา กุลํ อุปนฺนหนฺุท ฯ กตเม ตโย สาโม กุมารโ มหาปนาโท กุสฺราชา ตโยเปเต โปธิสฺตฺตาติ ฯ สฺนฺิทฺทิฏฺฐฺวา ภนฺเต นาคเสน คพฺภาวกกฺกนฺติ สฺกถิตฺ การณฺ์ อนฺุทโร อาโลโก กโต ชฺฐฺวา วิชฺฐิตฺวา นิจฺจุทฺธา ปรวาทา เอวเมตํ ตถา สมฺุปฺปฏิจฺฉามตีติ ฯ คพฺภาวกกฺกนฺติปญฺโห ฌฺุจฺโจะ ฯ

๗. สทฺธมฺมณฺุตรธานปญฺโห

๗. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ภควตา ปญฺเจวทฺทานิ อานนฺท วสฺสสตฺตานิ สทฺธมฺโม จสฺสตีติ ฯ ปณฺิ จ ปณฺิวิพฺพานสมเย สฺกทฺเทน ปรีพฺพาทเกน ปญฺหํ ปฺุญฺญเนน ภควตา ภณฺิตํ อีเม จ สฺกทฺท ภิกฺขุ สมฺมา วิหเรยฺยู อสฺุณฺโวย โลโก อรหฺนฺเตหิ อสฺุสฺสตี อเสสฺวจนเมตํ นิสฺเสสฺวจนเมตํ นิปฺปริยวจนเมตํ ฯ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคเตน ภณฺิตํ ปญฺเจวทฺทานิ อานนฺท วสฺสสตฺตานิ สทฺธมฺโม จสฺสตีติ เตนหิ อสฺุณฺโวย โลโก อรหฺนฺเตหิ อสฺุสฺสตี ยํ วจนํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ตถาคเตน ภณฺิตํ อสฺุณฺโวย โลโก อรหฺนฺเตหิ อสฺุสฺสตี เตนหิ ปญฺเจวทฺทานิ อานนฺท วสฺสสตฺตานิ สทฺธมฺโม จสฺสตีติ ตมฺปิ วจนํ มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อฺุกโตปิ โภกฺกโก ปญฺโห คหณฺ์โตปิ คหณฺ์โร พลวฺโตปิ พลวฺโตร คณฺ์จฺโติปิ คณฺ์จฺติโร โส ตวานุปฺุตฺโต ตตฺถ เต ฌานพฺลวิปฺวารํ ทสฺเสหิ มงฺกโร วิย สาครพฺภนฺุตรคโตติ ฯ

ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา ปญฺเจวทฺทานิ อานนฺท วสฺสสตฺตานิ สทฺธมฺโม จสฺสตีติ ฯ ปณฺิวิพฺพานสมเย จ สฺกทฺทสฺส ปรีพฺพาทสฺส ภณฺิตํ อีเม จ สฺกทฺท ภิกฺขุ สมฺมา วิหเรยฺยู อสฺุณฺโวย โลโก อรหฺนฺเตหิ อสฺุสฺสตี ฯ ตตฺถจ ปน มหาราช ภควโต วจนํ นานตฺถถญฺเจว โหติ นานาพยฺชนญฺจ อยํ สาสนปรีจฺเจโท อยํ ปฏฺิปปตฺติ ปรีทฺินฺนาติ ทูริ วิวฺชชิตฺตา เต อฺุโภ อณฺุณมณฺุณฺ์ ฯ ยถา มหาราช นภํ ปจฺวีโต ทูริ วิวฺชชิตํ นีรฺุยํ สคฺคโต ทูริ วิวฺชชิตํ กุสฺลํ อฺุกสฺลโต ทูริ วิวฺชชิตํ สฺขํ ทฺุขฺโขโต ทูริ วิวฺชชิตํ ฯ เอวเมว โข มหาราช เต อฺุโภ อณฺุณมณฺุณฺ์ ทูริ วิวฺชชิตา ฯ

อปีจ มหาราช มา เต ปุจฺฉา โมฆา อสฺุสฺส รสโต เต สฺสนฺุหิตฺวา กถยิสฺสาสมิ ปญฺเจวทฺทานิ อานนฺท วสฺสสตฺตานิ สทฺธมฺโม จสฺสตีติ ยํ ภควา อาท ตํ ชยํ ปรีทฺิปปยฺนโต เสสํ ปรีจฺฉินฺุทหิ วสฺสสทฺสสํ อานนฺท สทฺธมฺโม ติฏฺฐเจยฺย สเจ ภิกฺขุณฺิโย น ปพฺพาทเชยฺยู ฯ ปญฺเจวทฺทานิ อานนฺท วสฺสสตฺตานิ สทฺธมฺโม จสฺสตีติ ฯ อปี นุ โข มหาราช ภควตา เอวํ วทฺนฺโต สทฺธมฺมสฺส อนฺุตรธานํ วา วเทติ อภิสมฺยํ วา ปฏฺิโกสตีติ ฯ น หิ ภนฺเตติ ฯ นฺุจฺจ มหาราช ภควา ปรีทิตฺถยฺนโต เสสํ ปรีทฺิปปยฺนโต ปรีจฺฉินฺุทหิ ยถา มหาราช ปุ

ริโส นฤจาอโโก สัพพเสสกะ คเหตวา ชนสฺส ปรีตีเปยฺย เอตถัก์ เม ภณฺท์ นฺนุจฺ อิทํ เสสภณฺติ ฯ เอวเมว โช มหาราช ภควา นฺนุจฺ ปรีตีปนฺโต เสสัก์ เทวมนุสฺसानํ กถลสิ ปญฺเจวทานิ อานนฺท วสฺสสตานิ สทฺธมฺโม จลฺลสฺตีติ ฯ ยํ ปน มหาราช ภควตา ภณฺตี ปญฺเจวทานิ อานนฺท วสฺสสตานิ สทฺธมฺโม จลฺลสฺตีติ สาสนปฺริจฺเณโท เอโส ฯ

ยํ ปน ปรีนิพฺพานสมเย สุภทฺทสฺส ปรีพฺพาชกสฺส สมเณ ปรีกิตฺตยนฺโต อาท อิมเ จ สภทฺท ภิกฺขุ สมมา วิหเรยฺยํ อสุณฺโณ โลโก อรหฺนเตหิ อสฺสาตี ปฏฺิปปตฺติปรีตีปนา เอสา ตฺวํ ปน ตํ ปรีจฺเณทญฺจ ปรีตีปนฺนญฺจ เอกรลํ กโรสิ ฯ ยถิ ปน เต ญฺนโท เอกรลํ กตฺวา กถยิสฺสามิ สาธุกํ สฺุโณหิ มนสิกโรหิ อวิกฺขิตตฺมานโส ฯ

อิธ มหาราช ตพฺาโก ภเวยฺย นวลลิสฺสมปฺนฺนโณ สมมุขมฺตฺตริยมาโน ปรีจฺฉินฺโน ปรีวฏฺมกโต อปฺริยาทินฺเนเวว ตสฺมี ตพฺาเก อุกฺกปฺริ มหาเมโฆ อปฺราปรี อนฺุปฺพนฺโธ อภิวัสฺเสยฺย อปิ นฺุ โช มหาราช ตสฺมี ตพฺาเก อุกัก์ ปรีกฺขยํ ปรียาทานํ คจฺเจยฺยาตี ฯ น หิ ภนฺเตติ ฯ เกน การเณน มหาราชชาติ ฯ เมฆสฺส ภนฺเต อนฺุปฺพนฺธตฺยาตี ฯ เอวเมว โช มหาราช ชินฺสาสนวรสฺทมฺมตพฺาโก อจารสึลคฺคณฺวตฺตปฏฺิปปตฺติวิมลนวลลิสฺสมปฺนฺนโณ ฯ อุตฺตริยมาโน ภวคฺคณฺภิกฺกวิตฺวา ถิตฺโต ยถิ ตตฺถ พุทฺธปฺุตฺตา อจารสึลคฺคณฺวตฺตปฏฺิปปตฺติเมฆวสฺลํ อปฺราปรี อนฺุปฺพนฺธตฺยาเปยฺยํ อภิวัสฺสาเปยฺยํ ฯ เอวมิทํ ชินฺสาสนวรสฺทมฺมตพฺาโก จิรํ ทึฆมทฺุชานํ ติฏฺเญยฺย อรหฺนเตหิ โลโก อสุณฺโณ ภเวยฺย ฯ อิมมตฺถํ ภควตา สนฺธาย ภาลิตํ อิมเ จ สุภทฺท ภิกฺขุ สมมา วิหเรยฺยํ อสุณฺโณ โลโก อรหฺนเตหิ อสฺสาตี ฯ

อิธ ปน มหาราช มหติ มหาอคฺคิกฺขนฺธ ชลฺมานเ อปฺราปรี สุกฺขติณฺนกุจฺโคมยานิ อฺุปลํหเรยฺยํ อปิ นฺุ โช โส มหาราช อคฺคิกฺขนฺธํ นิพฺพาเปยฺยาตี ฯ น หิ ภนฺเต ภฺยโย ภฺยโย โส อคฺคิกฺขนฺธํ ชลฺเยยฺย ภฺยโย ภฺยโย ปภาเสยฺยาตี ฯ เอวเมว โช มหาราช ทลสฺหสฺลยา โลกธาคฺญา ชินฺสาสนวรมฺปิ อจารสึลคฺคณฺวตฺตปฏฺิปปตฺติยา ชลติ ปภาสติ ยถิ ปน มหาราช ตตฺตตฺตริ พุทฺธปฺุตฺตา ปญฺจหิ ปธานิยฺจเคหิ สมนฺนาคตา สตตมปฺมตฺตา ปทฺเหยยฺยํ ตึสฺ ลิกฺขาสฺ ญฺนทฺาตา ลิกฺขเยยฺยํ จาริตฺตญฺจ ลึลํ สมตฺตํ ปรีปุเรยฺยํ เอวมิทํ ชินฺสาสนวํ ภฺยโย ภฺยโย จิรํ ทึฆมทฺุชานํ ติฏฺเญยฺย อสุณฺโณ โลโก อรหฺนเตหิ อสฺสาตี อิมมตฺถํ ภควตา สนฺธาย ภาลิตํ อิมเ จ สุภทฺท ภิกฺขุ สมมา วิหเรยฺยํ อสุณฺโณ โลโก อรหฺนเตหิ อสฺสาตี ฯ

อิธ ปน มหาราช สินฺทฺุชสมฺมุขชิตฺสปฺภาสฺวิมลทาถลํ สณฺุสฺซุมเคฺรจฺจณฺเณน อปฺราปรี มชฺชิตฺเตยฺยํ อปิ นฺุ โช มหาราช ตสฺมี อาทาเส มลกทฺุทฺมโรชฺชลลํ ชาเยยฺยาตี ฯ น หิ ภนฺเต อณฺุทตฺถํ วิมลตฺริเยว ภเวยฺยาตี ฯ เอวเมว โช มหาราช ชินฺสาสนวํ ปกตฺนิมมลํ พยฺยปคฺคกิลฺลสมลโรชฺชลลํ ยถิ ตํ พุทฺธปฺุตฺตา อจารสึลคฺคณฺวตฺตปฏฺิปปตฺติสลฺลเลขฺฐคฺคณฺเณน ชินฺสาสนวํ สลฺลลฺกเยยฺยํ เอวมิทํ ชินฺสาสนวํ จิรํ ทึฆมทฺุชานํ ติฏฺเญยฺย อสุณฺโณ จ โลโก อรหฺนเตหิ อสฺสาตี อิมมตฺถํ ภควตา สนฺธาย ภาลิตํ อิมเ จ สุภทฺท ภิกฺขุ สมมา วิหเรยฺยํ อสุณฺโณ โลโก อรหฺนเตหิ อสฺสาตี ปฏฺิปปตฺติมุลกํ มหาราช สตฺถุสฺสาสนํ ปฏฺิปปตฺติการณํ ปฏฺิปปตฺติยา อนนฺตรหิตาย ติฏฺุจฺตีติ ฯ

ภนฺเต นาคเสน สทฺธมฺมนฺตรธานนฺติ ยํ วเทสิ กตมํ ตํ สทฺธมฺมนฺตรธานนฺติ ฯ ตึณฺนิมานิ มหาราช สาสนนฺตรธานานิ กตฺมานิ ตึณฺนิ อธิคฺมนฺตรธานํ ปฏฺิปปตฺตนฺตรธานํ ลิงฺคณฺตรธานํ ฯ อธิคฺมนเ มหาราช อนนฺตรหิตเ สฺุปฏฺิปนฺนสฺสาปํ ธมฺภาสิสมฺโย น โหติ ปฏฺิปปตฺติยา อนนฺตรหิตาย ลิกฺขาปทฺปนฺนตฺติ อนนฺตรธายติ ลิงฺคเยว ติฏฺุจฺติ ลิงฺเค อนนฺตรหิตเ ปเวณฺุจฺเณโท โหติ อิมานิ โช มหาราช ตึณฺนิ อนนฺตรธานานิตี ฯ

สุวณฺุณฺวาปีโต ภนฺเต นาคเสน ปญฺโท คมฺภีโร อุตฺตานิโกต คณฺุจิ ภินฺโน นฺนุจา ปรวาทา ภคฺคานิ ปฺุปภา กตา ตฺวํ คณฺุวารวสภมาสฺซชาติ ฯ

สทฺธมฺมนฺตรธานปญฺโท สตฺตโม ฯ

๘. อุกฺสลเจทนปญฺโท

๘. ภาเนต นาคเสน ตถาคโต สัพพํ อกุลลํ ฌาเปตวา สัพพณฺณุตํ ปตฺโต อูทาทุ สวาสเส อกุลเส สัพพณฺณุตํ ปตฺโตติ ฯ สัพพํ มหาราช อกุลลํ ฌาเปตวา ภควา สัพพณฺณุตํ ปตฺโต นตฺติ ภควโต เสเสกํ อกุลสลนฺติ ฯ

กึ ปน ภาเนต ทุกฺขา เวทนา ตถาคตฺสส กาเย อุปฺปนฺนปฺพพาทิ ฯ อาม มหาราช ราชคเห ภควโต ปาโท สขลิกาย ฆโต โลหิตปฺกขนฺทิกาทาโร อุปฺปนฺโน กาเย อภิสนฺเน ชิวฺเกน วิเรโก การิโต วาตาทาโร อุปฺปนฺเน อุปฺฏฐาเน เถเรณ อุณฺโหทกํ ปริยฺยจฺจนฺติ ฯ

ยถิ ภาเนต นาคเสน ตถาคโต สัพพํ อกุลลํ ฌาเปตวา สัพพณฺณุตํ ปตฺโต เตนฺทิ ภควโต ปาโท สกฺลิกาย ฆโต โลหิตปฺกขนฺทิกาทาโร อุปฺปนฺโนติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ตถาคตฺสส ปาโท สกฺลิกาย ฆโต โลหิตปฺกขนฺทิกาทาโร อุปฺปนฺโน เตนฺทิ ตถาคโต สัพพํ อกุลลํ ฌาเปตวา สัพพณฺณุตํ ปตฺโตติ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา นตฺติ ภาเนต วินา กมฺเมเน เวทียิตํ สัพพํ ตํ เวทียิตํ กมฺมมฺลิกํ ตํ กมฺเมเนเว เวทียิตํ ฯ อยมฺปิ อุกฺโต โภกฺวิโก ปณฺโห ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นิพฺพาทิตฺตพฺโพติ ฯ

น ทิ มหาราช สัพพํ ตํ เวทียิตํ กมฺมมฺลิกํ ฯ อจฺจทฺทิ มหาราช การเณทฺทิ เวทียิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ยถิ การเณทฺทิ ปุณฺณ สตฺตา เวทนา เวทียนฺติ ฯ กตเมทฺทิ อจฺจทฺทิ ฯ วาตสมฺมจฺจานานิปิ โช มหาราช อิจฺเจกจฺจ จานิ เวทียิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ ปิตตสมฺมจฺจานานิปิ โช มหาราช ฯ เปฯ เสฆฺมสมฺมจฺจานานิปิ โช มหาราช ฯ เปฯ สนนฺิปาติกาณิปิ โช มหาราช ฯ เปฯ อุตฺตฺตปริณามชานิปิ โช มหาราช ฯ เปฯ วิสมฺปฺริหารชานิปิ โช มหาราช ฯ เปฯ โอปกฺกมิกานิปิ โช มหาราช ฯ เปฯ กมฺมวิปากชานิปิ โช มหาราช อิจฺเจกจฺจ จานิ เวทียิตานิ อุปฺปชฺชนฺติ ฯ อิมฺเหทฺทิ โช มหาราช อจฺจทฺทิ การเณทฺทิ ปุณฺณ สตฺตา เวทนา เวทียนฺติ ฯ ตตฺถ เย เต ปุคฺคลา สตฺเตต กมฺมํ วิภาตฺตีติ วเทยฺยํ เต อิมํ ปุคฺคลา สตฺตการณํ ปฏฺฐิพาทนฺติ ฯ เตสํ ตํ วจันํ มิจฺฉาติ ฯ ภาเนต นาคเสน ยถฺจ วาตํ ยถฺจ ปิตตํ ยถฺจ เสฆฺมํ ยถฺจ สนนฺิปาฏิกํ ยถฺจ อุตฺตฺตปริณามชํ ยถฺจ วิสมฺปฺริหารชํ ยถฺจ โอปกฺกมิกํ สัพเพ เต กมฺมสมฺมจฺจานาเยว กมฺเมเนเว เต สัพเพ สมฺภวานฺตีติ ฯ

ยถิ มหาราช เตปิ สัพเพ กมฺมสมฺมจฺจานาว อาพาธา ภเวยฺยํ น เตสํ โภจฺจาสโต ลกฺขณานิ ภเวยฺยํ ฯ วาโต โช มหาราช กุปฺปมานํ ทสฺวิเณ กุปฺปติ สีเตน อุณฺเหน ชิมฺจฺฉาย วิปาสาย อติภฺตเตน จาเนน ปธานเนน อาชวเนน อุปฺกฺกเมน กมฺมวิปากเนน ฯ ตตฺร เย เต นววิธา น เต อตีเต น อนาคเต วตฺตมานเก ภเว อุปฺปชฺชนฺติ ตสฺมา น วตฺตพฺพา กมฺมสมฺภวา สัพฺพา เวทนาติ ฯ ปิตตํ มหาราช กุปฺปมานํ ติวิเณ กุปฺปติ สีเตน อุณฺเหน วิสมฺโภชเนน ฯ เสฆฺมํ มหาราช กุปฺปมานํ ติวิเณ กุปฺปติ สีเตน อุณฺเหน อนนฺปานเนน ฯ โย จ มหาราช วาโต ยถฺจ ปิตตํ ยถฺจ เสฆฺมํ เตทฺทิ เตทฺทิ โภเปทฺทิ กุปฺปิตฺวา มิสฺสํ หุตฺวา สกํ สกํ เวทนํ อากทฺษเมติ ฯ อุตฺตฺตปริณามชานิ มหาราช เวทนา อุตฺตฺตปริยามเนน อุปฺปชฺชติ ฯ วิสมฺปฺริหารชานิ เวทนา วิสมฺปฺริหารเนน อุปฺปชฺชติ ฯ โอปกฺกมิกานิ มหาราช เวทนา อตฺถิ กิริยา อตฺถิ กมฺมวิปากานิ ฯ กมฺมวิปากชานิ เวทนา ปุพฺเพ กเตน กมฺเมเน อุปฺปชฺชติ ฯ อิติ โช มหาราช อุปฺปํ กมฺมวิปากชํ พฺพตฺโร อวเสสํ ฯ ตตฺถ พาลา สัพพํ กมฺมวิปากชํ เยวาติ อติชวานฺติ ฯ ตํ กมฺมํ น สกฺกา วินา พุทฺธณาเณน ววตฺถานํ กาทู ฯ

ยํ ปน มหาราช ภควโต ปาโท สขลิกาย ฆโต ตํ เวทนํ เนว วาตสมฺมจฺจานํ น ปิตตสมฺมจฺจานํ น เสฆฺมสมฺมจฺจานํ น สนนฺิปาติกํ น อุตฺตฺตปริณามชํ น วิสมฺปฺริหารชํ น กมฺมวิปากชํ โอปกฺกมิกํเยว ฯ เทวทตฺโตปิ มหาราช พฺพนฺติ ชาติสตฺสสฺสณานิ ตถาคเต อาฆาตํ พฺพนฺติ โส เตน อาฆาเตน มหฺตี คฺรุํ สิลล์ คฺเหตฺวา มตฺถเก ปาเตสฺสํมิตฺติ มุญฺจิ ฯ อถฺถญฺเฐ เทว เสลา อากนฺตฺวา ตํ สิลล์ ตถาคตํ อสมฺปฺตตํ เยว สมฺปฏฺฐิจฺฉิสฺส เตสํ ปหาเรณ ปปฺภิกกา ภิชฺชิตฺวา ภควโต ปาเท ปตฺติตฺวา รุหิโร อุปฺปาเทสิ, กมฺมวิปากโต วา มหาราช ภควโต เอสา เวทนา นิพฺพตฺตา กิริยโต วา ตตฺตฺถํ นตฺถถฺถนา เวทนา ฯ

ยถา มหาราช เชตตฺตทฺถจฺจตฺตย วา พฺชํ น สมฺภวาติ พฺชํทฺถจฺจตฺตย วา ฯ เอวเมว โช มหาราช กมฺมวิปากโต วา ภควโต เอสา เวทนา นิพฺพตฺตา กิริยโต วา ตตฺตฺถํ นตฺถถฺถนา เวทนา ฯ

ยถา วา ปน มหาราช โภจฺจตุรฺรทฺตตาย วา โภชนํ วิสมํ ปริณามติ ออาหารทฺตตาย วา เอวเมว โข มหาราช กมฺมิวปากโต วา ภควโต เอสา เวทนา นีพฺพตฺตา กิริยโต วา ตตฺทถํ นตฺตถฺนญา เวทนา ๕ อปิฉ มหาราช นตฺติ ภควโต กมฺมิวปากชา เวทนา นตฺติ วิสมปฺริหารชา เวทนา อวเสเสหิ สมฺภูจฺจนาเนหิ ภควโต เวทนา อุปฺปชฺชติ ตาย จ ปน เวทนาย น สกฺกา ภควนตํ ซีวิตา โวรโปเตํ ๕

นิปตฺนติ มหาราช อิมสฺมึ จตฺตมฺหาภูติเก กายเอ อิกฺขจฺจนาญฺจา สุภาสฺสเวทนา ๕ อธิ มหาราช อากาเส ชิตฺโต เลทฺตฺตฺ มหฺาปฺรวิยา นิปตฺติ อปี นุ โข โส มหาราช เลทฺตฺตฺ ปุพฺเพ กเตน มหฺาปฺริยา นิปตฺติ น หิ ภนฺเต นตฺติ โส ภนฺเต เหตุ มหฺาปฺริยา เยน เหตุนา มหฺาปฺริวํ กุสลากุสลวิปากํ ปฏฺิถเวทยเอ ปจฺจุปฺนเนหิ ภนฺเต อกมฺเมเน เหตุนา โส เลทฺตฺตฺ มหฺาปฺริวํ นิปตฺติ ๕ ยถา มหาราช มหฺาปฺริวํ เอวํ ตถาคโต ทฺจฺจทฺตฺ ๕ ยถา เลทฺตฺตฺ ปุพฺเพ อกเตน มหฺาปฺริวํ นิปตฺติ เอวเมว โข มหาราช ตถาคตฺส ปุพฺเพ อกเตน สา สกฺกิกาปาเท นิปตฺตา ๕

อธิ ปน มหาราช มนุสฺสา มหฺาปฺริวํ ภินฺทนฺติ จ ชนฺนติ จ อปี นุ โข มหาราช เต มนุสฺสา ปุพฺเพ กเตน มหฺาปฺริวํ ภินฺทนฺติ ชนฺนติ จาติ น หิ ภนฺเตติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ยา สา สกฺกิกา ภควโต ปาเท นิปตฺตา น สา สกฺกิกา ปุพฺเพ กเตน ภควโต ปาเท นิปตฺตา ๕ โยปี มหาราช ภควโต โลหิตปฺกฺชนฺทิกาวาโธ อุปฺนโน โสปี อพาโธ น ปุพฺเพ กเตน อุปฺนโน สนฺนิปาตฺเกเนว อุปฺนโน ๕ เย เกจิ มหาราช ภควโต กายิกํ อพาธา อุปฺนนา น เต กมฺมาภินิพฺพตฺตา จนนํ เอเตลฺลํ สมฺภูจฺจนาเนน อพฺภนฺตรโต นิพฺพตฺตา ๕

ภาสิตฺตมเปตฺติ มหาราช ภควตา เทวาติเทเวเน ลฺยตฺตนิกาयरลฺลณฺเนก โมนิยสิวก เวยยากรเนน ปิตตสมฺภูจฺจนาเนปี โข สิวก อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ สามมฺปี โข เอตํ สิวก เวทิตพฺพํ ยถา ปิตตสมฺภูจฺจนาเนปี อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ โลกสฺสปี โข เอตํ สิวก สจฺจสมฺมตํ ยถา ปิตตสมฺภูจฺจนาเนปี อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ ตตร สิวก เย เต สมณพฺราหมณา เอวฺวาทีโน เอวฺวิทฺถฺจโน ยํ กิณฺจายํ ปุริสฺปคฺคโล ปฏฺิถเวเทติ สฺขํ วา ทฺกฺขํ วา อทฺกฺขมฺสฺขํ วา สพฺพํ ตํ ปุพฺเพ กตฺเหตุติ ๕ ยถฺจ สามํ ฉาตํ ตถฺจ อติธาวนฺติ ยถฺจ โลก สจฺจสมฺมตํ ตถฺจ อติธาวนฺติ ๕ ตสฺมา เตลฺลํ สมณพฺราหมณาเนน มิจฺฉาติ วทามิ ๕

เสมฺสสมฺภูจฺจนาเนปี โข สิวก ๕เปชฺ อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ วาตสมฺภูจฺจนาเนปี โข สิวก ๕เปชฺ สนฺนิปาตฺกานีปี โข สิวก ๕เปชฺ อุตฺตปริณามชานีปี โข สิวก ๕เปชฺ วิสมปฺริหารชานีปี โข สิวก ๕เปชฺ โอปกฺกมิกานีปี โข สิวก ๕เปชฺ กมฺมิวปากชานีปี โข สิวก อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ สามมฺปี โข เอตํ สิวก เวทิตพฺพํ ยถา กมฺมิวปากชานีปี อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ โลกสฺสปี โข เอตํ สิวก สจฺจสมฺมตํ ยถา กมฺมิวปากชานีปี อีเฏจฺจนาเน เวยยิตานี อุปฺปชฺชนฺติ ๕ ตตร สิวก เย เต สมณพฺราหมณา เอวฺวาทีโน เอวฺวิทฺถฺจโน ยํ กิณฺจายํ ปุริสฺปคฺคโล ปฏฺิถเวเทติ สฺขํ วา ทฺกฺขํ วา อทฺกฺขมฺสฺขํ วา สพฺพํ ตํ ปุพฺเพ กตฺเหตุติ ๕ ยถฺจ สามํ ฉาตํ ตถฺจ อติธาวนฺติ ยถฺจ โลก สจฺจสมฺมตํ ตถฺจ อติธาวนฺติ ๕ ตสฺมา เตลฺลํ สมณพฺราหมณาเนน มิจฺฉาติ วทามิ ๕

อิตฺตีปี มหาราช น สพฺพา เวทนา กมฺมิวปากชา สพฺพํ มหาราช อุกฺกฺล ฌาเปตฺวา ภควา สพฺพณฺณตํ ปโตติ เอวเมตํ ธาเรหิ ๕ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามิตฺติ ๕

อูกฺกฺลเจทฺนปญฺโห อูกฺกฺโม ๕

๙. อุตฺตริกรณียปญฺโห

๙. ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห ภณฺเณ ยํ กิณฺจ กรณียํ ตถาคตฺส สพฺพํ ตํ โพธิยาเยว มูเล ปรีนินฺนิจิตฺตํ นตฺติ ตถาคตฺส อุตฺตริ กรณียํ กตฺสฺส วา ปติจโย อิทฺถจฺจ เตมาลํ ปฏฺิถลฺลนํ ทิสฺสติ ๕ ยหิ ภนฺเต นาคเสน ยํ กิณฺจ กรณียํ ตถาคตฺส สพฺพํ ตํ โพธิยาเยว มูเล ปรีนินฺนิจิตฺตํ นตฺติ ตถาคตฺส อุตฺตริ กรณียํ กตฺสฺส วา ปติจโย เตนหิ เตมาลํ ปฏฺิถลฺลนํ ยํ จจฺฉนํ ตํ มิจฺฉา ๕ ยหิ เตมาลํ ปฏฺิถลฺลนํ เตนหิ ยํ

กัญจิ กรณีย์ ตถาคตสฺส สพฺพํ ตํ โปธียาเยว มฺเเล ปรีณิกฺขิตฺตฺนติ ตมปิ วจัน มิจฺฉา ๗ นตฺถิ กตฺก
รณียสฺส ปฏิสลฺลานํ สกรณียสฺเสว ปฏิสลฺลานํ ยถา นาม พยาธิตสฺเสว เกสฺซฺเชน กรณียํ โหติ อพฺยา
ธิตสฺส ก็ เกสฺซฺเชน ๗ ฉาตสฺเสว โภชเนน กรณียํ โหติ อฉาตสฺส ก็ โภชเนน เอวเมว โข ภนฺเต นาคเสน
นตฺถิ กตกรณียสฺส ปฏิสลฺลานํ สกรณียสฺเสว ปฏิสลฺลานํ ๗ อยมฺปิ อุทฺโต โภกฺโก ปญฺโห ตวานุปรตฺโต
โส ตยา นิพฺพาหิตฺตฺโปติ ๕

ยํ กัญจิ มหाराช กรณียํ ตถาคตสฺส สพฺพํ ตํ โปธียาเยว มฺเเล ปรีณิกฺขิตํ นตฺถิ ตถาคตสฺส
อุตฺตรํ กรณียํ กตสฺส วา ปฏิจฺฉโย ภควา จ เตมาสํ ปฏิสลฺลีนํ ปฏิสลฺลานํ โข มหाराช พุทฺธคฺณํ สพฺเพปิ
ตถาคตา ปฏิสลฺลียิตฺวา สพฺพญฺณตํ ปตฺตา, ตํ เต สุกตคฺคณฺมนุสฺสรนฺตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕ ยถา
มหाराช ปรีโส รณฺโถ สนฺตฺเตกํ ทินฺนวโร ปฏิลทฺธโภโค ตํ สุกตคฺคณฺมนุสฺสรนฺโต อปรารฺปํ รณฺโถ อุปรฺจฺจานํ
เอติ ๕ เอวเมว โข มหाराช สพฺเพปิ ตถาคตา ปฏิสลฺลียิตฺวา สพฺพญฺณตํ ปตฺตา ตํ เต สุกตคฺคณฺมนุสฺสรนฺ
ตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕

ยถา วา ปน มหाराช ปรีโส อาตุโร ทุกฺขิตฺโต พาทฺทคฺคิลาโน ภิสกฺกมฺุปรเสวิตฺวา โสตฺถิมฺนุปรตฺโต ตํ
สुकตคฺคณฺมนุสฺสรนฺโต อปรารฺปํ ภิสกฺกมฺุปรเสวติ ๕ เอวเมว โข มหाराช สพฺเพปิ ตถาคตา ปฏิสลฺลียิตฺวา
สพฺพญฺณตํ ปตฺตา ตํ เต สุกตคฺคณฺมนุสฺสรนฺตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕

อฏฺฐจวีสติ โข ปนิเม มหाराช ปฏิสลฺลานคฺคณา เย คฺคฺเณ สมนุสฺสรนฺตา ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เส
วนฺติ ๕ กตเม อฏฺฐจวีสติ ๕ อธิ มหाराช ปฏิสลฺลานํ ปฏิสลฺลียมานํ อตฺตานํ รกฺขติ อายุ วฑฺฒติ พลล์
เทติ วฑฺฒํ ปิพฺพติ อยสมฺปนฺนํ ยสมฺปนฺนํ อรตี วิโนเทติ รติมฺุปรทฺทติ ภยมฺปนฺนํ เวสฺราชฺชํ กโรติ โภสฺช
ชมฺปนฺนํ วีริยมภิชฺเชนฺติ รากมฺปนฺนํ โทสมฺปนฺนํ โมหมฺปนฺนํ มานํ นินฺนฺติ วิตฺกํ ภณฺชติ จิตฺตํ เอกคฺคํ ก
โรติ มานสํ เสนฺหยติ หาสํ ชเนติ ครุกํ กโรติ ลากมฺุปราทฺยติ นมสฺลียํ กโรติ ปีตี ปาเปติ ปาโมชฺชํ กโร
ติ สงฺขารานํ สภาวํ ทสฺสยติ ภาวปฏิสฺสนํ อุคฺขมาญฺเฐติ สพฺพสามญฺญํ เทติ ๕ อิเม โข มหाराช อฏฺฐจ
วีสติ ปฏิสลฺลานคฺคณา เย คฺคฺเณ สมนุสฺสรนฺตา ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕

อปิจ โข มหाराช ตถาคตา สนฺตํ สฺฐิ สมฺปาตฺติริตี ออนุวิตฺตฺกามา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ปรีโยลิต
ล็กปฺปา ๕ จตฺุหิ โข มหाराช การณฺเหติ ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕ กตเมหิ จตฺุหิ ๕ วิหารผาสฺตาย
ปิ มหाराช ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕ อนวชฺชคฺคณฺพหฺลตฺตายปิ ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕ อเส
สอริยวิถิตฺปิ ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕ สพฺพพฺพุทฺธานํ อุตฺโตมิตฺวณฺณิตฺปสฺตฺถโตปิ ตถาคตา ปฏิสล
ลานํ เสวนฺติ ๕ อิเมหิ โข มหाराช จตฺุหิ การณฺเหติ ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ ๕ อิติ โข มหाराช
ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺติ น สกรณียตฺย น กตสฺส วา ปฏิจฺฉาย อถ โข คฺคณฺวิเสสทสฺสาวิตฺย
ตถาคตา ปฏิสลฺลานํ เสวนฺตีติ ๕ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏิจฺฉามตีติ ๕

อุตฺตริกรณียปญฺโห นวโม ๕

๑๐. อิทธิพลทสสนปญฺโห

๑๐. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตฺมเปตํ ภควตา ตถาคตสฺส โข อานนฺท จตฺตาริ อิทธิปาทา ภาวิตา
พฺุทฺลิกฺตา ยานีกฺตา วตฺถุกตา อญฺญจिता ปรีจิตฺตา สฺฐสมฺมารฺทฺธา โส อากงฺขมาโน อานนฺท ตถาคโต กปฺปี
วา ติจฺจเจยฺย กปฺปาวเสสํ วาติ ๕ ปฺนุ จ ภาณิตํ อีโต ติตฺถณํ มาสํ อจฺเจยน ตถาคโต ปรีณิพฺพายิสฺสตีติ
๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภาณิตํ ตถาคตสฺส โข อานนฺท จตฺตาริ อิทธิปาทา ภาวิตา ๕เปฯ กป
ปาวเสสํ วาติ เตนหิ เตมาสฺปริจฺเจเนโท มิจฺฉา ๗ ยถิ ภนฺเต ตถาคเตน ภาณิตํ อีโต ติตฺถณํ มาสํ อจฺเจ
เยน ตถาคโต ปรีณิพฺพายิสฺสตีติ เตนหิ ตถาคตสฺส โข อานนฺท จตฺตาริ อิทธิปาทา ภาวิตา ๕เปฯ กป
ปาวเสสํ วาติ ตมฺปิ วจัน มิจฺฉา ๗ นตฺถิ ตถาคตานํ อฏฺฐจฺเจเน คชฺชิตํ ๕ อโมพฺวจนา พฺุทฺธา ภควนฺโต ตถา
วจนา อเทวชฺฉวจนา ๕ อยมฺปิ อุทฺโต โภกฺโก ปญฺโห คมฺภีโร สฺนฺนิปฺเณ ทฺุณฺนิชฺฉาปโย โส ตวานุปรตฺโต
ภินฺเทตํ ทิจฺฉิจฺชาลํ ๕ เอกํเส รฺุปรโย ภินฺท ปรวาหฺนติ ๕

ภาสิตมเปตต์ มหาราช ภควตา ตถาคตสฺส โข อานนฺท จตฺตารโ อธิปาทา ภาวิตา ๕เปฯ กป ปาวเสลล์ วาติ เตมาสปริจฺเจโท จ ภณฺโติ โส จ ปน กปโป อายุกปโป วุจฺจติ ๕น มหาราช ภควา อุตฺตโน พลํ กิตฺตยมาโน เอวมาท อธิธิพลํ ปน มหาราช ภควา ปริกิตฺตยมาโน เอวมาท เอวมาท ตถาคตสฺส โข อานนฺท จตฺตารโ อธิปาทา ภาวิตา ๕เปฯ กปปาวเสลล์ วาติ ๕

ยถา มหาราช รณฺโณ อสฺสสาขานํโย ภเวยฺย สึฆคฺติ อนิลฺชโว ตสฺส ราชา ชวพลํ ปริกิตฺตยนฺโต สเนคมชานปทภฏฺพลพฺรหฺมณคหปติกอมจฺจชนฺมชฺเช เอวํ วเทยฺย อากงฺขมาโน เม โภ อัยํ หยวโร สากรชลปฺริยนฺตํ มหึ อนุวิจฺริตฺวา ชเนน อิทาจฺเจยฺยติ น จ ตํ ชวคฺติ ตสฺสํ ปฺริสายํ ทสฺเสยฺย วิชฺชติ จ โส ชโว ตสฺส สมนฺโต จ โส ชเนน สากรชลปฺริยนฺตํ มหึ อนุวิจฺริตฺ ๕ เอวเมว โข มหาราช ภควา อุตฺตโน อธิธิพลํ ปริกิตฺตยมาโน เอวมาท ๕ ตมปิ เตวิชฺชานํ ฉฬภิญฺจวนํ อรหฺนตฺตานํ วิมลชฺีณาสวานํ เทวมนุสฺसानญจ มชฺเช นิสิตฺติวาท ภาณิตํ ตถาคตสฺส โข อานนฺท จตฺตารโ อธิปาทา ภาวิตา พุทฺธิกตา ยานิกตา วตฺถุกตา อนุญฺจिता ปฺริจिता สฺสุมารทฺธา โส อากงฺขมาโน อานนฺท ตถาคตโ กปโป วา ติฏฺฐเจยฺย กปปาวเสลล์ วาติ ๕ วิชฺชติ จ ตํ มหาราช อธิธิพลํ ภควโต สมนฺโต จ ภควา อธิธิพลฺเลน กปโป วา จาตุํ กปปาวเสลล์ วา ๕ น จ ภควา ตํ อธิธิพลํ ตสฺสํ ปฺริสายํ ทสฺเสติ อนตฺติโก มหาราช ภควา สพฺพภเวหิ ครหิตา จ ตถาคตสฺส สพฺพภวา ๕ ภาสิตมเปตต์ มหาราช ภควตา เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อปฺปมตฺตโกปิ कुโธ ทฺถคฺคฺนโธ โหติ ๕ เอวเมว โข อหํ ภิกฺขเว อปฺปมตฺตกมฺปิ ภวํ น วณฺณเมมิ อนตฺตโส อจฺจราลํสาฎกมตฺตมปิตี อปิ นุ โข มหาราช ภควา สพฺพภวคฺติยนํโย कुถสมํ ทิสฺวา อธิธิพลํ นิสฺสาย ภเวสุ นนฺทราคํ ภเรยฺยติ ๕ น หิ ภนฺเตตี ๕ เตนหิ มหาราช ภควา อธิธิพลํ ปริกิตฺตยมาโน เอวรूपิ พุทฺธสึหนาทมภินทิตี ๕ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามํตี ๕

อธิธิพลทสสนปญโ ทสโม ๕

อธิธิพลวคโค ปจฺจโม ๕

อิมสฺมี วคฺเค ทส ปญฺหา ๕

๒. อภยชวคโค

๑. ชุททานุชุตทกปญโ

๑. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมเปตต์ ภควตา อภิญฺญาযাহํ ภิกฺขเว ธมฺมํ เทเสมิ โน อนภิญฺญาযาติ ๕ ปฺน จ วินยปญฺญตฺติยา เอวํ ภาณิตํ อากงฺขมาโน อานนฺท ลํโฆ มมจฺเจยฺน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ สมฺหนฺตฺติ ๕ กิณฺธุ โข ภนฺเต นาคเสน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ ทุปฺปญฺเจตฺตานิ อุตฺทาหุ อวตฺตฺถสมิ อชานิตฺวา ปญฺญตฺตานิ ยํ ภควา อุตฺตโน อจฺเจยฺน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ สมฺหนาเปตี ๕ ยถิปี ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภาณิตํ อภิญฺญาযাহํ ภิกฺขเว ธมฺมํ เทเสมิ โน อนภิญฺญาযาติ เตนหิ อากงฺขมาโน อานนฺท สงฺโฆ มมจฺเจยฺน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ สมฺหนฺตฺติ ยํ วจฺเนน ตํ มิจฺฉา ๕ ยถิ ตถาคตฺน วินยปญฺญตฺติยา เอวํ ภาณิตํ อากงฺขมาโน อานนฺท สงฺโฆ มมจฺเจยฺน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ สมฺหนฺตฺติ เตนหิ อภิญฺญาযাহํ ภิกฺขเว ธมฺมํ เทเสมิ โน อนภิญฺญาযาติ ตมปิ วจฺนํ มิจฺฉา ๕ อยมปิ อุกโต โภภิกฺโก ปญฺโ ทสฺสโม นิปฺโปณ คมภีโร สฺคฺคฺภีโร ทุณฺนิชฺฌาปโย โส ตฺวานุปฺปโตตี ตตฺถ เต ฌาณพลฺวิปฺฝารํ ทสฺเสหิตี

ภาสิตมเปตต์ มหาราช ภควตา อภิญฺญาযাহํ ภิกฺขเว ธมฺมํ เทเสมิ โน อนภิญฺญาযาติ วินยปญฺญตฺติยาปิ เอวํ ภาณิตํ อากงฺขมาโน อานนฺท ลํโฆ มมจฺเจยฺน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ สมฺหนฺตฺติ ๕ ตํ ปน มหาราช ตถาคตโ ภิกฺขุ วิมฺสมาโน อาห อุกฺกเลสฺสนฺติ นุ โข มม สวากา มยา วิสฺสชฺชาปิยมานา มมจฺเจยฺน ชุททานุชุตทกานิ ลิกฺขาปทานิ อุตฺทาหุ อาทียิสฺสนฺตีตี ๕

ยถา มหาราช จกฺกวตฺติ ราชา ปุตฺเต เอวํ วเทยฺย อัยํ โข ตาตา มหาชนปโ สพฺพาทิสาสุ สากรปฺริยนฺโต ทฺถกโร ตาตา ตาวตฺตเกน พฺเลน ธาเวตุํ เอตฺถ ตุมฺเห ตาตา มมจฺเจยฺน ปจฺจนเต ปจฺจน

เต เทเส ปชทชาติ ๙ อปี หนู โข เต มหาราช กุมารว ปิตุอจเจยน หตถคเต ชนปเท สัพเพ เต ปจจน เต ปจจนเต เทเส มุณเจยยุหนิ ๙ น หิ ภาเต ราชโต ภาเต ลทฐตรา กุมารว ราชโกลาเน ตทุตตรี ทิ คุณเตคณิ ชนปทํ ปรีคคณเหยอยู่ ก็ ปน เต หตถคตํ ชนปทํ มุณเจยยุหนิ ๙ เอวเมว โข มหาราช ตถาค โต ภิกขุ วีรมัสมาโน เอวมาท อากงขมาโน อานนท สงโฆ มมจเจยเน ชุททานุชุตทานิ ลิกขาปทานิ สมู หนตุติ ๙ ทุกขปริมุตติยา มหาราช พุทฐปุตตา ธम्मโลภเน อณณมปี อุตตรี ทิยทลลิกขาปทสํ โคเปยอยู่ ก็ ปน ปกตปณณตติ ลิกขาปทํ มุณเจยยุหนิ ๙

ภนเต นาคเสน ยํ ภควา อาท ชุททานุชุตทานิ ลิกขาปทานิ เตตถายํ ชโน สมมุพโห วิมติชา โน อธิโกโต ลัสยปทชนโห ๙ กตมานิ ตานิ ชุททานิ ลิกขาปทานิ กตมานิ อณุชุตทานิ ลิกขาปทานิ ทุก ภูมิ มหาราช ชุททํ ลิกขาปทํ พุททาสิตํ อณุชุตทํ ลิกขาปทํ อิมานิ เทว ชุททานุชุตทานิ ลิกขาปทานิ ปุพเพเกหิปี มหาราช มหาเถเรหิ เตตถ วิมติ ออุปาทิตา เตหิปี เอกซณํ น กโต ธम्मสณณูติปริยาเย ภควตา เอส ปณโห อูปาทิฏฺเฐติ ๙ จิรนิทฺธิตํ ภนเต นาคเสน ชินรทสฺส อชเชตเรหิ โลกเ วิวฏฺฐํ ปากฏฺฐํ กตณฺติ ๙

ชุททานุชุตทกปณโห ปจโม ๙

๒. อพยากกรณีปณโห

๒. ภนเต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา นตถานนท ตถาคตสฺส ธมฺเมสุ อจจริยมุจฺฉิตี ปุณ จ เถเรน มาลุงกยปุตเตน ปณฺหํ ปุณฺโฐน พยากาลิ ๙ เอส โข ภนเต นาคเสน ปณโห ทวยนฺโต เอกนฺ ตนิสฺสโต ภวิสสตี อชานเนน วา คฺยทกรณเนน วา ๙ ยทิ ภาเต นาคเสน ภควตา ภาณิตํ นตถานนท ตถาคตสฺส ธมฺเมสุ อจจริยมุจฺฉิตี เตเนหิ เถรสฺส มาลุงกยปุตตสฺส อชานนฺเตน น พยากตํ ๙ ยทิ ชานนฺ เตน น พยากตํ เตเนหิ อุตติ ตถาคตสฺส ธมฺเมสุ อจจริยมุจฺฉิ ๙ อยมปี อุกโต โกลฺปิโก ปณโห ตวา หนุปุตโต โส ตยา นิพพาหิตพฺโพติ ๙

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา นตถานนท ตถาคตสฺส ธมฺเมสุ อจจริยมุจฺฉิตี อพยากโต จ เถเรน มาลุงกยปุตเตน ปุจฺฉิตโต ปณโห ตถจ ปน น อชานนฺเตน น คฺยทกรณเนน ๙ จตตาริมาณี มหาราช ปณฺหอพยากกรณี กตมานิ จตตาริ ๙ เอกํสพฺยากกรณีโย ปณโห วิชชพฺยากกรณีโย ปณโห ปฏิปฺจุฉาพฺยา กรณฺนีโย ปณโห จปณฺนีโย ปณโหติ ๙

กตโม จ มหาราช เอกํสพฺยากกรณีโย ปณโห ๙ รูปํ อนิจฺจนฺติ เอกํสพฺยากกรณีโย ปณโห ๙ เปฯ เวทนา อนิจฺจาติ ๙ เปฯ สณฺญา อนิจฺจาติ ๙ เปฯ สงฺขารา อนิจฺจาติ ๙ เปฯ วิญฺญาณํ อนิจฺจนฺติ เอกํสพฺ ยากรณฺนีโย ปณโห อัย เอกํสพฺยากกรณีโย ปณโห ๙

กตโม วิชชพฺยากกรณีโย ปณโห ๙ อนิจฺจํ ปน รูปนฺติ วิชชพฺยากกรณีโย ปณโห อนิจฺจา ปน เวทนาติ ๙ เปฯ อนิจฺจา ปน สณฺญาติ ๙ เปฯ อนิจฺจา ปน สงฺขาราติ ๙ เปฯ อนิจฺจํ ปน วิญฺญาณนฺติ วิชชพฺยากกรณีโย ปณโห อัย วิชชพฺยากกรณีโย ปณโห ๙ กตโม ปฏิปฺจุฉาพฺยากกรณีโย ปณโห ๙ ก็ หนู โข จกขุนา สัพพํ วิชาเนตฺติติ อัย ปฏิปฺจุฉาพฺยากกรณีโย ปณโห ๙

กตโม จปณฺนีโย ปณโห ๙ สสฺสโต โลกิตี จปณฺนีโย ปณโห ๙ อสสฺสโต โลกิตี ๙ อนนฺตวา โลกิตี ๙ อนนฺตวา โลกิตี ๙ อนนฺตวา จ อนนฺตวา จ โลกิตี ๙ เนวนฺตวา นานนฺตวา โลกิตี ๙ ตํ ชิวํ ตํ สรฺรฺรณฺติ ๙ อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สรฺรฺรณฺติ ๙ โหติ ตถาคโต ปรี มรณฺดาติ ๙ น โหติ ตถาคโต ปรี มรณฺดาติ ๙ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรี มรณฺดาติ ๙ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรี มรณฺดาติ จปณฺนีโย ปณโห อัย จปณฺนีโย ปณโห ๙

ภควา มหาราช เถรสฺส มาลุงกยปุตตสฺส ตํ จปณฺนีโย ปณฺหํ น พยากาลิ ๙ โส ปน ปณโห ก็ ภา รณา จปณฺนีโย ๙ น ตสฺส ทิปนาย เเหตุ วา การณํ วา อุตติ ตสฺมา โส ปณโห จปณฺนีโย ๙ นตติ พุทฺธานํ ภควนฺตานิ อการณฺเมเหตุกํ คิรมฺทึรณฺนฺติ ๙ สาธุ ภาเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามิตี ๙

๓. มัจจุภายนาภายนปญโห

๓. ภนเต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ ปฺน ภณฺติ อรหา สัพพภยมตฺติกฺกนฺโตติ ๔ ก็ ญฺ โข ภนเต นาคเสน อรหา ทณฺทภยา ตสฺติ นฺริเย วา เนรยิกา สดฺดา ชลิตา ภูฏจฺิตา ตตฺตา สนฺตตฺตา ตมฺหา ชลิตคฺคิชาลกา มหानฺริยา จมฺมานา มัจฺจโน ภายนฺติ ๔ ยถิ ภนเต นาคเสน ภควตา ภณฺติ สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ เตนฺหิ อรหา สัพพภยมตฺติกฺกนฺโตติ ยํ วจฺนํ ตํ มิจฺฉา ยถิ ภควตา ภณฺติ อรหา สัพพภยมตฺติกฺกนฺโตติ เตนฺหิ สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ ตมฺปิ วจฺนํ มิจฺฉา ๔ อโย อุกฺโต โภฏฺโโก ปญโห โส ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นินฺพาทิตฺตพฺโพติ ๔

เนตํ มหาราช วจฺนํ ภควตา อรหฺนเต อุปาทาย ภณฺติ สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ ๔ จฺปิโต อรหา ตสฺมี วตฺตสฺมี สมฺหโต ภยเหตุ อรฺโหติ ๔ เย เต มหาราช สดฺดา สกิลฺเสสา เยสญจ อธิมตฺตา อตฺตานุทฺติญฺจึ เย จ สุขทุกฺขेषฺสุ อนฺนตวานฺตา เต อุปาทาย ภควตา ภณฺติ สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส ๔ สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ ๔ อรฺโหติ มหาราช สัพพคฺคิ อุปจฺฉินฺนา โยนิ วิทฺธสิตา ปฏฺิสนฺธิ อุปฺหตา ภคฺคา ผาสฺกา สมฺหตา สัพพภวาลยา สมฺจฺฉินฺนา สัพพสงฺขารา หตฺ กุสลาภุสฺสํ วิหตา อวิชฺชา อพฺธิ วัฒนฺณํ กตฺ ททฺทา สัพพกิลฺเสสา อติวตฺตา โลกธมฺมา ตสฺมา อรฺหา น ตสฺติ สัพพภเยหิ ๔

อิธ มหาราช วัฒนฺณํ จตฺตาริ มหามตฺตา ภเวยฺยํ อฺนฺรชฺชา ลทฺถยฺสา วิสฺสาสิกา จฺปิตา มหฺติ อีสฺสรียะ จานะ ๔ อถ ราชา กิสฺมิญฺจึ เทว ภาณฺนํเย สมฺบุปฺนเน ยวตา สกฺวิชฺเต สัพพชนฺสฺส อาณาเปยฺย สพฺเพ เม พลี กโรนฺตุ สาธเถ ตมฺเห จตฺตาริ มหามตฺตา ตํ ภาณฺนํเยติ ๔ อปิ ญฺ โข มหาราช เตลลํ จตฺตุนํ มหามตฺตानํ พลฺภยา สนฺตาโส อุปฺปชฺชเยยฺยติ ๔ น หิ ภาณฺเตติ ๔ เกน ภาณฺนํ มหาราชจฺติ ๔ จฺปิตา เต ภาณฺเต วัฒนฺณํ อุตฺตมภูฏจฺานนํ นตฺติ เตลลํ พลี สมตฺติกฺกนฺตพลฺโณ เต อาวเสส อุปาทาย วัฒนฺณํ อาณาปิตํ สพฺเพ เม พลี กโรนฺตุติ ๔ เอวเมว โข มหาราช เนตํ วจฺนํ ภควตา อรหฺนเต อุปาทาย ภณฺติ จฺปิโต อรหา ตสฺมี วตฺตสฺมี สมฺหโต ภยเหตุ อรฺโหติ เย เต มหาราช สดฺดา สกิลฺเสสา เยสญจ อธิมตฺตา อตฺตานุทฺติญฺจึ เย จ สุขทุกฺขेषฺสุ อนฺนตวานฺตา เต อุปาทาย ภควตา ภณฺติ สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ ๔ ตสฺมา อรฺหา น ตสฺติ สัพพภเยหิ ๔

เนตํ ภนเต นาคเสน วจฺนํ สาวเสลลํ นฺริวเสสวจฺนเมตํ สพฺเพติ ๔ ตตฺถ เม อุตฺตริ ภาณฺนํ พุทฺธิ ตํ วจฺนํ ปตฺติภูฏจฺาเปตฺนฺติ ๔

อิธ มหาราช คาเม คามสฺสามิโก อาณาปกํ อาณาเปยฺย เอหิ โภ อาณาปก ยวตา คาเม คามิกกา เต สพฺเพ สีสฺมํ มม สนฺติเก สนฺนินฺปาเตหิ ๔ โส สาธุ สามิเต สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา คามมชฺเช รุตฺวา ติกฺขตฺตํ สทฺทมนุสฺสาเวยฺย ยวตา คาเม คามิกกา เต สพฺเพ สีสฺมํ สามิโน สนฺติเก สนฺนินฺปตฺนฺตฺติ ๔ ตโต เต คามิกกา อาณาปกสฺส วจฺนเน ตฺริตฺตฺริตา สนฺนินฺปิตฺวา คามสฺสามิกสฺส อาโรเจนฺติ สนฺนินฺปิตฺตา สามิ สพฺเพ คามิกกา ยํ เต ภาณฺนํ ตํ กโรหิ ๔ อิติ โส มหาราช คามสฺสามิโก โภฏฺิปุริเส สนฺนินฺปาเตนฺโต สพฺเพ คามิกเก อาณาเปติ เต จ อาณตฺตนา น สพฺเพ สนฺนินฺปตฺนฺติ โภฏฺิปุริสาเยว สนฺนินฺปตฺนฺติ เอตฺตกา เยว เม คามิกกาติ คามสฺสามิโก จ ตถา สมฺปฏฺิจฺฉตฺติ ๔ อญฺเญ พุทฺตรา อนาคตา อติฏฺิปุริสา ทาลิสฺสา ภาตฺกา กมฺมกรว คามิกกา คิลานา โคมฺหีสา อชฺลกา สุวานา เย อนาคตา สพฺเพ เต อคณฺธา ภูฏฺิปุริเสเยว อุปาทาย อาณาปิตฺตฺตา สพฺเพ สนฺนินฺปตฺนฺตฺติ ๔ เอวเมว โข มหาราช เนตํ วจฺนํ ภควตา อรหฺนเต อุปาทาย ภณฺติ จฺปิโต อรหา ตสฺมี วตฺตสฺมี สมฺหโต ภยเหตุ อรฺโหติ เย เต มหาราช สดฺดา สกิลฺเสสา เยสญจ อธิมตฺตา อตฺตานุทฺติญฺจึ เย จ สุขทุกฺขेषฺสุ อนฺนตวานฺตา เต อุปาทาย ภควตา ภณฺติ สัพเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส สัพเพ ภายนฺติ มัจฺจโนติ ๔ ตสฺมา อรฺหา น ตสฺติ สัพพภเยหิ ๔

อดติ มหาราช สาวเสลั วจน์ สาวเสโล อดโถ อดติ สาวเสลั วจน์ นีรวเสโล อดโถ อดติ นีรวเสลั วจน์ สาวเสโล อดโถ อดติ นีรวเสลั วจน์ นีรวเสโล อดโถ ๔ เตน เตน อดโถ สมปฏิจฉิตไฟ ๕

ปญจวิเหติ มหาราช การณหิ อดโถ สมปฏิจฉิตไฟ อาหจปแทน รเสน อาจริยวเสน อธิปายา การณุตตริยตา ๕ เอตถ ทิ อาหจปแทนติ สุตต อธิปเปต ๕ รโสหิ สุตตานุโลม ๕ อาจริยวโสติ อาจริยวาโท ๕ อธิปายาติ อดตโน มติ ๕ การณุตตริยตาติ อิมหิ จตุหิ สมณต การณ ๕ อิมหิ โข มหาราช ปญจหิ การณหิ อดโถ สมปฏิจฉิตไฟ ๕ เอวมเส ปญโห สุวินัจฉิตโต โหตีติ ๕

โหตุ ฆนเต นาคเสน ตถา ต สมปฏิจฉามิ ๕ จปีโต โหตุ อรทา ตลมี วตตลมี ตสนนุ อวเสสา สตตา นีรเย ปน เนรียกา สตตา ทุกขา ติปา ฎฎา เวทนา เวทยมานา ชลิตปชชิลิตสพพจปัจจจคา รุณณการุณณกนทิตปริเวิตลาลปปีตมุขา อสยหิตัพพทุกขาภิกุตา อตถาณา อสรณา อสรณีกุตา อนุปโสกา ตูรา อนุตมปจฉิมคตีกา เอกนตโสภปรายานา อุณหตติชฉนจณชชตปนเตชวโนโต ภิภยชนกนินนาทมทาสททา ลัสสิพพิตมพพิชชาลามาลากุลา สมณตา สตโยชชานานุสรณจจิเวคา กทริยา ตปนา มหานครยา จวมานา มจจุ โน ฆานนตีติ ๕ อาม มหาราชติ ๕

นุ ฆนเต นาคเสน นีรโย เอกนตทุกขเวหนโย กิสส ปน เต เนรียกา สตตา เอกนตทุกขเวหนิ ยา นีรยา จวมานา มจจุโน ฆานนตี กิสส นีรเย รมนตีติ ๕ น เต มหาราช เนรียกา สตตา นีรเย รมนตี มุขจิตุกามา วา เต นีรยา ๕ มรณเสว โส มหาราช อานุกาโว เยน เตลล สนตาสโอ อุปปชชตีติ ๕ เอต โข ฆนเต นาคเสน น สททหามิ ย มุขจิตุกามาน จุตียา สนตาสโอ อุปปชชตีติ ทาสนึย ฆนเต นาคเสน ต จาน ย เต ปตติตี ลฆนตี การณน ม สญญาเปตีติ ๕

มรณนตี โข มหาราช เอต อทิกุจสจจจัน ตาสนึยจจจัน เอตถาย ชโน ตลตี จ อุพพิชชตี จ ๕ โย จ มหาราช กณหสปลส ฆายตี โส มรณเสส ฆายนโต กณหสปลส ฆายตี ๕ โย จ หตถิสส ฆายตี ๕ เปช สีสส ๕ เปช พุชคสส ๕ เปช ทีปิสส ๕ เปช อจจสส ๕ เปช ตวจจสส ๕ เปช มหีสส ๕ เปช ควยสส ๕ เปช อคคิสส ๕ เปช อุทกสส ๕ เปช ชาณุกสส ๕ เปช กณฏกสส ฆายตี โย จ สตติยา ฆายตี โส มรณเสส ฆายนโต สตติยา ฆายตี ๕ มรณเสว โส มหาราช สรสสฆาเวเตช ตสส สรสสฆาเวเตชน สกิลสา สตตา มรณเสส ตสนตี ฆานนตี มุขจิตุกามาปี มหาราช เนรียกา สตตา มรณเสส ตสนตี ฆานนตี ๕

อิธ มหาราช ปุริสสส กาย เมโธ คนจฺฐิ อุปปชชเยย ๕ โส เตน โรเคน ทุกขโต อุปททวา ปริมุจ จิตุกาโม ภิสกั สลลกตต อามนตาเปย ๕ ตสส วจน์ โส ภิสกโก สลลกตโต สมปฏิจฉิตวา ตสส โรค สส อุทธรณาย อุปการณ อุปฎฐาเปย สตถก ติกุชฉน กรเยย ยมกสลาภา อคคิมหิ ปกชึเปย ชารลฉน นิสทาย ปิสาเปย อปี นุ โข มหาราช ตสส อาตุรสส ติชฉนสตถกเจทนเนน ยมกสลาภาทเนน ชา รโถนอุปเวสเนน ตาโส อุปปชชเยยติ ๕ อาม ฆนเตติ ๕ อิติ มหาราช ตสส อาตุรสส โรคา มุขจิตู กามสสาปี เวทนภยา สนตาสโอ อุปปชชตี ๕ เอวมเว โข มหาราช นีรยา มุขจิตุกามานมปี เนรียกัน สต ตาน มรณภยา สนตาสโอ อุปปชชตี ๕

อิธ มหาราช ปุริโส อีสสรปรารอิโก พทโธ ลัทธิกพนุชเนน คพฆา ปกชิตโต ปริมุจจิตุกาโม อสสา, ตเมเน โส อีสสโร โมเจตูกาโม ปกโกสาเปย ๕ อปี นุ โข มหาราช ตสส อีสสรารอิกลส ปุริสสสา กต โทโส อทนตี ชานนตสส อีสสรทลสเนน สนตาสโอ อุปปชชเยยติ ๕ อาม ฆนเตติ ๕ อิติ มหาราช ตสส อีสสรปรารอิกลส ปุริสสส ปริมุจจิตูกามสสาปี อีสสรภยา สนตาสโอ อุปปชชตี ๕ เอวมเว โข มหาราช นีร ยา มุขจิตูกามานมปี เนรียกัน สตตาน มรณภยา สนตาสโอ อุปปชชตีติ ๕

อปรมปี ฆนเต อุตตรี การณ พุทธิ เยนาท การณน โอบปเปยยนตี ๕ อิธ มหาราช ปุริโส ทฏจวิเสน อาสีวิเสน ทฏจ ฆเวย โส เตน วิสวิกาเรน ปเตย อุปปเตย วฏฏเยย ปวตเตย ๕ อถณตโร ปุริโส พลวนเตน มนตปแทน ต ทฏจวิลล อาสีวิลล อาเนตวา ต ทฏจวิลล ปจจจมาเปย ๕ อปี นุ โข มหาราช ตสส วิสฆตสส ปุริสสส ตลมี ทฏจวิเส สพเพ โสตีเหตุ อุปคจฉนเต สนตาสโอ อุปปชชเยยติ ๕ อาม ฆนเตติ ๕ อิติ มหาราช ตถารูเป อหิมหิ โสตีเหตุปี อุปคจฉนเต ตสส สน

ตาโส อุปปชชติ เอวเมว โข มหาราช นริยา มัจจิจุกาฆามนปิ เนรยิกานัน สนนานัน มรณภยา สนนตาโส
 อุปปชชติ ๔ อนัญจัน มหาราช สพพสตนัน มรณัน ตสฺมา เนรยิกา สตตนา นริยา ปริมุจิจุกาฆาปิ มัจจโน
 ภาณนตีติ ๔ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมปฏิจฺจามตีติ ๔
 มัจจุนาภานาภานปญฺโท ตติโย ๔

๔. มัจจุปาสมุตติปญฺโท

๔. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา

น อนตฺตลิกฺเข น สมฺมุตฺตมฺชฺเช,
 น ปพฺพตฺตานัน วิวรี ปริสฺส,
 น วิชฺชติ โส ชคตฺติปฺปะเทโส,
 ยตฺตตฺตฺตฺตฺโต มุจฺเจยฺย มัจจุปาสาตีติ ๔

ปุณฺ ภควตา ปรีตตา จ อุทฺทิกฺกา ๔ เสยฺยถิภํ รตนฺสูตฺตํ เมตฺตฺสูตฺตํ ขนฺธปรีตฺตํ โมรปรีตฺตํ ธชฺคค
 ปรีตฺตํ อาภานาภฺยิปรีตฺตํ องฺคฺลิมาลปรีตฺตํ ๔ ยถิ ภนฺเต นาคเสน อากาสคโตปิ สมฺมุตฺตมฺชฺเชคโตปิ ปาสา
 ทกฺก
 ปรีตฺตการณฺเนน มัจจุปาสา ปรีมุตฺติ ภาวตี เตนหิ น อนตฺตลิกฺเข ๔ เปฯ มัจจุปาสาตีติ ตมฺปิ วจัน มิจฺฉา ๔
 อยฺมปิ อุทฺโต โภฏฺโถ ปญฺโท คณฺจิตฺตปิ คณฺจิตโร ตวานฺอุปฺปตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตฺตฺโต ๔

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา น อนตฺตลิกฺเข ๔ เปฯ มัจจุปาสาตีติ ปรีตฺตา จ ภควตา อุทฺทิกฺกา,
 ตยฺจ ปน สวเสสายุกฺสส วยสมฺปนฺนสฺส อเปตฺกมฺมารณสฺส นตฺถิ มหาราช ฆีณายุกฺสส จิตฺติยา กิริยา วา
 อุปฺกโกโม วา ๔

ยถา มหาราช มตฺสส รุกฺขสฺส สุกฺกสฺส โกลาปสฺส นิสฺเนหสฺส อุปฺรฺทุธชีวิทสฺส คตฺตายฺสฺสวารสฺส กุม
 ภสฺสสฺสเนนฺนิ อุทฺเท อากิรฺนเต อลฺลตฺตํ วา ปฺลลวิตฺทริตฺทาโว วา น ภเวยฺย ๔ เอวเมว โข มหาราช
 เกสฺชฺชปรีตฺตกมฺเมเนน นตฺถิ ฆีณายุกฺสส จิตฺติยา กิริยา วา อุปฺกโกโม วา ยานิ ตานิ มหาราช มหิยา โอ
 สถานิ เกสฺชฺชานิ ตานิปิ ฆีณายุกฺสส อภิจฺจการานิ ภวนฺติ ๔ สวเสสายุกํ มหาราช วยสมฺปนฺนํ อฺเปตฺกมฺมา
 วรณํ ปรีตฺตํ รุกฺขติ โคเปตี ตสฺสตฺต
 อุทฺทิกฺกา ๔

ยถา มหาราช กสฺโก ปรีปฺกฺเก ธณฺเณ มเต สสฺสนาเพ อุทฺทปเวณฺลํ วเรยฺย ยํ ปน สสฺลํ ตฺรณฺ
 เมฆสฺสนนํ วยสมฺปนฺนํ ตํ อุทฺทวชฺฌิยา วชฺฌเต ๔ เอวเมว โข มหาราช ฆีณายุกฺสส เกสฺชฺชปรีตฺตกิริยา
 จปิตฺตา ปฏิกฺก
 จปิตฺตา ปฏิกฺก
 นี เต ปรีตฺตเกสฺชฺเชหิ วชฺฌนฺตีติ ๔

ยถิ ภนฺเต นาคเสน ฆีณายุกํ มรตี สวเสสายุโก ชีวิติ เตนหิ ปรีตฺตเกสฺชฺชานิ นีรตฺตกานิ โหนฺตี
 ติ ๔ ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺก
 ทิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 ทิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 ทิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 ทิกฺกฺกฺกฺกฺก
 ทิก
 ท

ทิสฺสนนฺติ ภนฺเต นาคเสน เวชานํ อุปฺกโกมา เกสฺชฺชปานานฺนเลปฺปา เตน เตลล์ อุปฺกโกเมเนน โรโค ปฏฺกฺก
 วัตตตีติ ๔ ปรีตฺตานมฺปิ มหาราช ปวตฺตียมานานัน สทฺโท สฺยยตี ชิวหา สุกฺขตี ททยํ พยวาวตฺตตี กณฺโ
 อาตฺรตี ๔ เตน เตลล์ ปวตฺเตเนน สพฺเพ พยฺยาโย วุสฺสมนฺติ สพฺพา อีตีโย อปคฺจฉนฺตีติ ๔

ทิกฺก
 ทิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 ทิกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
 ทิก
 ท

สุดบุพพ์ ปน ตยา มหาราช โมรสส กตปริตตสส สตตวสสสถานิ ลุทโโก นาสกฺขิ ปาลั อฺปนเตุ
 อกตปริตตสส ตัเยว ทิวลั ปาลั อฺปนเสติ ๕ อาม ภนฺเต สฺยยติ อพฺภุคฺคโต โส สทฺโท สทเว โลเกติ ๕
 เตนหิ มหาราช ปริตตเภสชฺชกิริยา นีรตฺตกาติ ยั วจัน ตั มิจฺฉา ภวติ ๕

สุดบุพพ์ ปน ตยา มหาราช ทานโว ภริยั ปริรทฺชนโต สมฺมุเค ปกฺขิปิตฺวา คิลิตฺวา กุจฺฉินา ปริห
 รติ ๕ อเถโก วิชฺชาธโร ตสฺส ทานวสฺส มุเชน ปวฺลิตฺวา ตาย สทฺธี อภิรมฺติ ยทา โส ทานโว อนุยาลิ
 อถ สมฺมุคฺคั วมิตฺวา วิวริ สห สมฺมุเค วิวญฺเฏ วิชฺชาธโร ยถากามั ปกฺกมิตฺติ ๕ อาม ภนฺเต สฺยยติ อพฺภุค
 โต โสปี สทฺโท สทเวก โลเกติ ๕ น นุ โส มหาราช วิชฺชาธโร ปริตตพฺเลน คหณฺา มุตฺโตติ ๕ อาม
 ภนฺเตติ ๕ เตนหิ มหาราช อตฺถิ ปริตตพฺลั ๕

สุดบุพพ์ ปน ตยา มหาราช อปโร วิชฺชาธโร พาราณสิรณฺโวย อนฺเตปุเร มเหสิยา สทฺธี สมฺป
 ทฺฏฺโจะ คหณปฺปโต สมนโน ชเนน อทสฺสนํ คโต มนฺตพฺเลนาคี ๕ อาม ภนฺเต สฺยยติติ ๕ นนุ โส
 มหาราช วิชฺชาธโร ปริตตพฺเลน คหณฺา มุตฺโตติ ๕ อาม ภนฺเตติ ๕ เตนหิ มหาราช อตฺถิ ปริตตพฺลนฺติ
 ๕

ภนฺเต นาคเสน กิ สพฺเพ เยว ปริตตํ รกฺขตีติ ๕ เอกจฺเจ มหาราช รกฺขติ เอกจฺเจ น รกฺขตีติ
 ๕ เตนหิ ภนฺเต นาคเสน ปริตตํ น สพฺพตฺติกนฺติ ๕ อปี นุ โข มหาราช โภชนํ สพฺเพลั ชีวิตํ รกฺขตีติ
 ๕ เอกจฺเจ ภนฺเต รกฺขติ เอกจฺเจ น รกฺขตีติ ๕ กิ การณฺนติ ๕ ยโต ภนฺเต เอกจฺเจ ตั เยว โภชนํ อดิ
 ญฺชิตฺวา วิสุจิกาย มรณฺตีติ ๕ เตนหิ มหาราช โภชนํ น สพฺเพลั ชีวิตํ รกฺขตีติ ๕ ทวีหิ ภนฺเต นาค
 เสน การณฺนหิ โภชนํ ชีวิตํ หรติ อติญฺตฺเตน วา อฺสุมาทฺพฺพลตาย วา อายุทฺทํ ภนฺเต นาคเสน โภชนํ
 ทฺวฺรฺปจเรณ ชีวิตํ หรตีติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ปริตตํ เอกจฺเจ รกฺขติ เอกจฺเจ น รกฺขติ ๕

ตีหิ มหาราช การณฺนหิ ปริตตํ น รกฺขติ กมฺมารณฺเนน กิเลสวารณฺเนน อสทฺททนฺตาย ๕ สตตฺตานู
 รกฺชนํ มหาราช ปริตตํ อตฺตนา กเตน อารกฺขั ชหติ ๕ ยถา มหาราช มาตา ปุตฺตํ กุจฺฉคฺคั ไปเสติ หิ
 เตน อฺปจฺาเรณ ชเนติ ชนยิตฺวา อฺสุจิมลสิญฺจณฺิกมฺปนฺเตวา อุตฺตมวรสฺสนนฺธํ อฺปลิมฺปติ โส อปเรณ สมเยน
 ปเรลั ปุตฺเต อุกโกสนฺเต วา ปหฺรณฺเต วา ปหฺรํ เทติ ๕ เต ตสฺส กฺุณฺณิตฺวา ปรีสาย อากทฺถิตฺวา ตั ค
 เหตุวา สามิโน อฺปนเณติ ยหิ ปน ตสฺสา ปุตฺโต อปรทฺโธ โหติ เวลาติวตฺโต ๕ อถ นั สามิโน มนฺุสฺสา
 อากทฺถณฺยมาณา ทณฺุทฺมคฺครชาณฺุญฺจิทฺติ ตาเลนฺติ โปเถนฺติ ๕ อปี นุ โข มหาราช ตสฺส มาตา ลภติ
 อากทฺถณฺนปริกทฺถณฺํ คาคํ สามิโน อฺปนยณฺํ กาทฺนฺติ ๕ น หิ ภนฺเตติ ๕ เกน การณฺน มหาราชาคี ๕
 อตฺตโน ภนฺเต อปรฺาเรนาติ ๕ เอวเมว โข มหาราช สตตฺตานํ อารกฺขั ปริตตํ อตฺตโน อปรฺาเรณ วญฺณํ ก
 โรตีติ ๕ สาธู ภนฺเต นาคเสน สุวินฺจฺฉิตฺโต ปญฺโห คหณํ อคหณํ กตฺถํ อหฺนกาโร อาโลโก กโต วินเวตฺถิตฺ
 ทิฏฺฐิจฺชาลั ตฺวํ คณฺีวรปวฺรมาสชฺชชาติ ๕

มจฺจุปาสมุตฺติปญฺโห จตฺตโต ๕

๕. พุทฺธลาภนฺตรายปญฺโห

๕. ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห ภณฺถ ลาภี ตถาคโต จีวรปินฺทพฺปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปฺริกฺษา
 รานนฺติ ๕ ปุณ จ ตถาคโต ปญฺจสาลั พฺรฺาหฺมณคฺคามํ ปินฺทพฺาย ปวฺลิตฺวา กิญฺจิตฺวา อลภิตฺวา ยถาโธเตน
 ปตฺเตน นิกฺขนฺโตติ ๕ ยหิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคโต ลาภี จีวรปินฺทพฺปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปฺริกฺษา
 รานํ เตนหิ ปญฺจสาลั พฺรฺาหฺมณคฺคามํ ปินฺทพฺาย ปวฺลิตฺวา กิญฺจิตฺวา อลภิตฺวา ยถาโธเตน ปตฺเตน นิกฺขน
 โตติ ยั วจัน ตั มิจฺฉา ๕ ยหิ ปญฺจสาลั พฺรฺาหฺมณคฺคามํ ปินฺทพฺาย ปวฺลิตฺวา กิญฺจิตฺวา อลภิตฺวา ยถาโธ
 เตน ปตฺเตน นิกฺขนฺโตติ เตนหิ ลาภี ตถาคโต จีวรปินฺทพฺปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปฺริกฺษารานนฺติ
 ตมฺปิ วจัน มิจฺฉา ๕ อยมฺปิ อุกฺโต โภกฺโก ปญฺโห สุมฺहनฺโต ทฺุณฺนินฺทเพโธ ตฺวานุปฺปโต โส ตฺยา นินฺทพา
 หิตพฺโพติ ๕

ลาภี มหาราช ตถาคโคต จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริขารารานิ ปญฺจสาณญฺจ พุ
 ราวหมณคณามิ ปิณฑทาย ปวิสิตฺวา กิณฺจิทฺวา อลภิตฺวา ยถาโธเตน ปตฺเตน นิทฺทเนติ ตถฺจ ปน มารุสฺส
 ปาปิมโต การณฺเหตุ ๔ เตนฺหิ ภนฺเต นาคเสน ภควโต คณนเปถิ วิตฺตตตฺกปฺเป อภิสงฺขตํ กุสฺลํ กิณฺติ
 นิฏฺฐิตํ ๔ อธฺนฺนุจฺฉิตฺน มาเรณ ปาปิมตา ตสฺส กุสฺลสฺส พลเวคํ กิณฺติ ปิหิตํ เตนฺหิ ภนฺเต นาคเสน ตสฺมี
 วดุสฺสมี ทฺวิสุ จาเนสุ อุปาโท อคฺจจฺฉติ กุสฺลโตปิ อกุสฺลํ วา พลวตฺร โหติ พุทฺธพลโตปิ มารพฺลํ พลว
 ตฺร โหติตี เตนฺหิ รุกฺขสฺส มุลโตปิ อคฺคํ การตฺร โหติ คุณสมฺปรกิณฺณโตปิ ปาปียํ พลวตฺร โหติตี ๔ น
 มหาราช ดาวตเคน กุสฺลโตปิ อกุสฺลํ พลวตฺร นาม โหติ น พุทฺธพลโตปิ มารพฺลํ พลวตฺร นาม โหติ
 อปิเจตฺถ การณํ อิจฺฉิตพฺพํ ๔

ยถา มหาราช ปฺริโส รมฺโณ จกฺกวตฺติสฺส มธฺมํ วา มธฺมฺปิณฑํ กํ วา อดฺยํ วา อุปาเยน อภิหเรย
 ตเมณํ รมฺโณ ทฺวารปาโล เอวํ วทฺเยย อกาโล โภ อยํ รมฺโณ ทสฺสนาย เตนฺหิ โภ ตว อุปาเยน คเหตุ
 วา สึมฺสึมํ ปฏฺวินฺวตฺต ปุเร ตยา ราชา ทนฺหํ อารุสฺสตีติ ๔ ตโต โส ปฺริโส ทนฺททยา ตลิตฺโต อุทฺทิกฺโค
 ตํ อุปาเยน อาทาย สึมฺสึมํ ปฏฺวินฺวตฺเตยฺย อปิ นุ โข มหาราช ราชา จกฺกวตฺติ ดาวตเคน อุปาเยนวิกรม
 ตตเคน ทฺวารปาโล ทฺพพฺลตโร นาม โหติ อดฺยํ วา ปน กิณฺจि อุปาเยน น ลยฺเยยตี ๔ น หิ ภนฺเต
 อิสฺสาปกโต โส ภนฺเต ทฺวารปาโล อุปาเยน นิวาเรสิ อดฺยเณน ปน ทฺวารเณ สตฺสทสฺสคฺคณฺมปิ รมฺโณ อุ
 ปาเยน อุเปตีติ ๔ เอวเมว โข มหาราช อิสฺสาปกโต มาโร ปาปิมา ปญฺจสาณญฺจ พุทฺธหมณคฺคหฺปติเก อนฺวาวิ
 สิ อดฺยณานิ ปน อนเณนินิ เทวตาสตฺสทสฺสานิ อมตํ ทิพฺพํ โธษํ คเหตุวา อุคฺคตานิ ภควโต กาเย โธษํ
 โธหสิสฺสามาติ ภควนฺตํ นมฺสฺสมานานิ ปญฺชชิกานิ จิตานีติ ๔

โหตุ ภนฺเต นาคเสน สุลภา ภควโต จตฺตาริ ปจฺจยา โลกํ อุตฺตมปฺริสฺสสฺส ยาจิตฺวา ภควา เทว
 มนฺุสฺสโร จตฺตาริ ปจฺจเย ปรีภุชฺชติ ๔ อปิจ โข ปน มารุสฺส โย อธิปฺปาโย โส ดาวตเคน สิทธิโย ยํ โส
 ภควโต โภชนสฺส อนฺตรายมกาสิ ๔ เอตฺถ เม ภนฺเต กงฺขา น นิชฺชติ วิมฺติชาโดทํ ตตฺถ ลัสยปฺกฺขนฺโท ๔ น
 เม ตตฺถ มานลํ ปกฺขนฺทติ ยํ ตถาคตฺสฺส อรฺโหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สทฺเวเก โลกํ อคฺคปฺคฺคลวฺรสฺส กุสฺล
 วรฺปญฺญสฺสภวสฺส อสฺมสฺมสฺส อหฺมปฺสฺส อปฺปฏิสฺมสฺส ฉวํ ลามกํ ปรีตฺติ ปาปํ อนฺริยํ วิปฺนํ มาโร
 ลากนฺตรายมกาสิตี ๔

จตฺตาริ โข มหาราช อนฺตรายา อทฺทฺจฺจนฺตรายเ อทฺทฺทิสฺส กตฺนฺตรายเ อุทฺทฺจฺจนฺตรายเ ปรีโภคน
 ตรายเติ ๔ ตตฺถ กตฺโม อทฺทฺจฺจนฺตรายเ ๔ อนฺทิสฺส อทฺทฺสเนน อนฺทิสงฺขตํ โภจิ อนฺตรายํ กโรติ กิ
 ปรสฺส ทินฺเนนาติ อยํ อทฺทฺจฺจนฺตรายเ นาม ๔

กตฺโม อทฺทฺทิสฺส กตฺนฺตรายเ ๔ อเเกจจํ ปุคฺคํ อุทฺทิลิตฺวา อุทฺทิสฺส โภชนํ ปฏฺยิตฺตํ โหติ ตํ โภจิ
 อนฺตรายํ กโรติ อยํ อุทฺทิสฺส กตฺนฺตรายเ นาม ๔

กตฺโม อุทฺทฺจฺจนฺตรายเ ๔ อธิ ยํ กิณฺจิ อุทฺทฺจฺจํ โหติ อปฺปฏิคฺคหิตํ ตตฺถ โภจิ อนฺตรายํ กโรติ
 อยํ อุทฺทฺจฺจนฺตรายเ นาม ๔

กตฺโม ปรีโภคนฺตรายเ ๔ อธิ ยงฺกิณฺจิ ปรีโภคํ ตตฺถ โภจิ อนฺตรายํ กโรติ อยํ ปรีโภคนฺตรายเ
 นาม ๔ อิเม โข มหาราช จตฺตาริ อนฺตรายา ๔

ยํ ปน มาโร ปาปิมา ปญฺจสาณญฺจ พุทฺธหมณคฺคหฺปติเก อนฺวาวิสิ ตํ เนว ภควโต ปรีโภคํ น อุ
 ปกฺขตํ น อุทฺทฺทิสฺสกตํ อนาคตํ อสมปฺตํ อทฺทฺสเนน อนฺตรายํ กตํ ๔ ตํ ปน เนกสฺส ภควโตเยว ๔ อด
 โข เย เต เตน สมเยน นิทฺทเนตา อพฺภาคตา สพฺเพปิ เต ตํ ทิวสิ โภชนํ น ลภิสฺสุ ๔ นาทํ ตํ มหาราช
 ปสฺสามิ สทฺเวเก โลกํ สมารเก สพุทฺธเมก สสฺสมณพุทฺธมณฺเณยา ปชาย สทฺเววมนฺุสฺสาย โย ตสฺส ภควโต
 อุทฺทฺทิสฺส กตํ อุทฺทฺจฺจํ ปรีโภคํ อนฺตรายํ กรเยย ๔ สเจ โภจิ อีสฺสาย อุทฺทฺทิสฺส กตํ อุทฺทฺจฺจํ ปรีโภคํ อน
 ฺตรายํ กรเยย ผลเยย ตสฺส มุทฺธา สตฺธา วา สทฺสฺสธา วา ๔

จตฺตาริเม มหาราช ตถาคตฺสฺส เณจิ อนฺวาวณฺเณยา คุณา ๔ กตฺเม จตฺตาริ ลาโก มหาราช ภคว
 โต อุทฺทฺทิสฺส กโต อุทฺทฺจฺจโต น สกฺกา เณจิ อนฺตรายํ กาทํ ๔ สรีราวณฺคตา มหาราช ภควโต พฺยามปฺป

ภา น สกกา เกนจิ อนุตราย์ กาดู๋ ๕ สัพพณญุตัง มหาราช ภควโต ฌาณรตนัน น สกกา เกนจิ อนุตราย์ กาดู๋ ๕ ชวีตัง มหาราช ภควโต น สกกา เกนจิ อนุตราย์ กาดู๋ ๕ อิมเ โข มหาราช จตฺตวโร ตถาคตฺตสฺส เกนจิ อนาวรณียา คุณา สัพเพเต มหาราช คุณา เอกรสา อโรคา อรูปา อรูปุกกามา อมุสฺसानิ กิริยานิ ๕ อทฺสฺสเนน มหาราช มาโร ปาปีมา นิลียิตฺวา ปญฺจสาลเก พฺรหฺมณคหปตฺติเก อนฺวาวิลิ ๕

ยถา มหาราช รณฺเญ ปจฺจนฺเต เทเส วิสเม อทฺสฺสเนน นิลียิตฺวา โจรา ปนฺถํ ทูเสนฺติ ๕ ยถิ ปน ราชธา เต โจเร ปสฺเสยฺย อปี นุ โข โจรา โสตฺถิ ลภฺยยฺนฺติ น หิ ภนฺเต ผรฺสนฺนา ผาเลยฺย สตฺธา วา สทฺสฺสธา วาติ ๕ เอวเมว โข มหาราช อทฺสฺสเนน มาโร ปาปีมา นิลียิตฺวา ปญฺจสาลเก พฺรหฺมณคหปตฺติเก อนฺวาวิลิ ๕

ยถา วา ปน มหาราช อิตฺถิ สปตฺติกา อทฺสฺสเนน นิลียิตฺวา ปฺรปฺริสฺส เสวติ ๕ เอวเมว โข มหาราช อทฺสฺสเนน มาโร ปาปีมา นิลียิตฺวา ปญฺจสาลเก พฺรหฺมณคหปตฺติเก อนฺวาวิลิ ๕ ยถิ มหาราช อิตฺถิ สามิกสฺส สมฺมุขธา ปฺรปฺริสฺส เสวติ อปี นุ โข สา อิตฺถิ โสตฺถิ ลภฺยยฺยาติ ๕ น หิ ภนฺเต หนฺยฺยาปิตํ ภนฺเต สามิกโก วธฺยฺยาปิ พนฺธฺยฺยาปิ ทาสิตฺตํ วา อฺปนฺนฺยฺยาติ ๕ เอวเมว โข มหาราช อทฺสฺสเนน มาโร ปาปีมา นิลียิตฺวา ปญฺจสาลเก พฺรหฺมณคหปตฺติเก อนฺวาวิลิ ๕ ยถิ มหาราช มาโร ปาปีมา ภควโต อุกฺทิสฺส กตํ อุกฺขตํ ปรีโกคํ อนุตราย์ กรฺยฺย ผลฺลยฺย ตสฺส มุทฺธา สตฺธา วา สทฺสฺสธา วาติ ๕ เอวเมตํ ภนฺเต นาคเสน โจริกาย กตํ มาเรณ ปาปีมตา นิลียิตฺวา มาโร ปาปีมา ปญฺจสาลเก พฺรหฺมณคหปตฺติเก อนฺวาวิลิ ๕ สเจ โส ภนฺเต มาโร ปาปีมา ภควโต อุกฺทิสฺส กตํ อุกฺขตํ ปรีโกคํ อนุตราย์ กรฺยฺย มุทฺธา วาสฺส ผลฺลยฺย สตฺธา วา สทฺสฺสธา วา กาโย วาสฺส ฐสฺสมฺมุจฺจิ วิย วิกรฺยฺย, สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตตฺถ สมฺปฏฺิจฺฉามีสฺติ ๕

พฺรหฺมณคหปตฺติเก อนฺวาวิลิ ๕

๖. อปฺปญฺญปญฺโห

๖. ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห ภณฺเ โย อชานนฺโต ปาณฺติปาตํ กโรติ โส พลวตฺรํ อปฺปญฺญํ ปสวตฺตีติ ๕ ปฺน จ ภควตา วินยปญฺญตฺติยา ภณฺตี อนาปตฺติ อชานนฺตสฺสชาติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน อชานิตฺวา ปาณฺติปาตํ กโรนฺติ พลวตฺรํ อปฺปญฺญํ ปสวติ เตนหิ อนาปตฺติ อชานนฺตสฺสชาติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ๕ ยถิ อนาปตฺติ อชานนฺตสฺส เตนหิ อชานิตฺวา ปาณฺติปาตํ กโรนฺติ พลวตฺรํ อปฺปญฺญํ ปสวตฺตีติ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ๕ อยมฺปิ อฺภโต โภกฺโก ปญฺโห ทฺรตฺตวโร ทฺรตฺติกโม ตฺวานนฺปฺปโต โส ตฺยา นินฺพาทิตฺตพฺเพต ๕

ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา โย อชานนฺโต ปาณฺติปาตํ กโรติ โส พลวตฺรํ อปฺปญฺญํ ปสวตฺตีติ ๕ ปฺน จ วินยปญฺญตฺติยา ภควตา ภณฺตี อนาปตฺติ อชานนฺตสฺสชาติ ๕ ตตฺถ อตฺถนฺตรํ อตฺถิ ๕ กตมํ อตฺถนฺตรํ อตฺถิ มหาราช อาปตฺติ สณฺญาวีโมกฺขา อตฺถิ อาปตฺติ โนสณฺญาวีโมกฺขา ๕ ยายํ มหาราช อาปตฺติ สณฺญาวีโมกฺขา ตํ อาปตฺตี อารพฺภา ภควตา ภณฺตี อนาปตฺติ อชานนฺตสฺสชาติ ๕ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺฉามีสฺติ ๕

อปฺปญฺญปญฺโห ฌฏฺฐู ๕

๗. ภิกฺขุสงฺฆปริหฺรณปญฺโห

๗. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ภควตา ตถาคตฺตสฺส โข อานนฺท น เอวํ โหติ อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสามีสฺติ วา มมุทฺเทสิโก ภิกฺขุสงฺฆมฺหิตี วาติ ๕ ปฺน จ เมตตฺเตยฺยสฺส ภควโต สภาวคฺคณํ ปรีทึปฺยมาเนน ภควตา เอวํ ภณฺตี โส อนฺนทสฺส ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสตี เสยฺยถาปิ อหํ เอตฺรหิ อนฺนทสฺส ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหรามีสฺติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภณฺตี ตถาคตฺตสฺส โข อานนฺท น เอวํ โหติ อหํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสามีสฺติ วา มมุทฺเทสิโก ภิกฺขุสงฺฆมฺหิตี วาติ เตนหิ อนฺนทสฺส ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหรามีสฺติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ๕ ยถิ ตถาคเตน ภณฺตี โส อนฺนทสฺส ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสฺสตี เสยฺยถาปิ อหํ เอตฺรหิ อนฺนทสฺส ภิกฺขุสงฺฆํ

ปริหารามิติ เตนหิ ตถาคตสฺส โข อานนฺท น เหวํ โหติ อหํ ภิกขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามิติ วา มมุทเทสิโก
ภิกขุสงฺฆโฆติ วาติ ตมปี วจันํ มิจฺจมา, อยมปี อุทโต โภฏิกโก ปญฺโห ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตพฺโพ
ติ ๕

ภาลิตมเปตํ มหาราช ภควตา ตถาคตสฺส โข อานนฺท น เหวํ โหติ อหํ ภิกขุสงฺฆํ ปริหริสฺสามิติ
วา มมุทเทสิโก ภิกขุสงฺฆโฆติ วาติ ๕ ปฺน จ เมตฺตเยยฺสสาปปี ภควโต สภาวคฺคณํ ปรีทียมาเนน ภควตา
ภาลิตํ โส อนนฺทสทฺถสฺส ภิกขุสงฺฆํ ปริหริสฺสตี เสยฺยถาปี อหํ เอตฺรหิ อนนฺทสตี ภิกขุสงฺฆํ ปริหารามิติ ๕
เอตฺตสมฺมัญจ มหาราช ปญฺเห เอโก อตฺถโก สวาเสโส เอโก อตฺถโก นีรวเสโส ๕ น มหาราช ตถาคโต ปรี
สาย อนุคามิโก ปรีสา ปน ตถาคตสฺส อนุคามิกา ๕ สมฺมุติ มหาราช เอสา อหนฺติ มมนฺติ น ปรมตฺถโก
เอโส ๕ วิคิตํ มหาราช ตถาคตสฺส เปมํ วิคิตํ ลิเนโท มยฺหนฺติปี ตถาคตสฺส คคฺคณํ นตฺถิ อุปาทาย ปน
อวสฺสโย โหติ ๕

ยถา มหาราช ปจวี ภูมมฺภูจฺจัน สตฺตานิ ปติฏฺฐา โหติ อุปฺสยํ ปตฺวิฏฺฐา เจเต สตฺตนา จ
มหาปจฺริยา มยฺเหเตติ อเปกฺขา โหติ เอวเมว โข มหาราช ตถาคโต สพฺพสตฺตานิ ปติฏฺฐา โหติ อุปฺสยํ
ตถาคตฺตฺฐา เจเต สตฺตนา จ ตถาคตสฺส มยฺเหเตติ อเปกฺขา โหติ ๕ ยถา วา ปน มหาราช มหติมฺหา
เมโส อภิวสฺสโนติ ตินฺรูกฺขปฺสนฺนุสฺสานํ วุฑฺฒิ เทติ สนฺตตี อนุปฺาเลติ ๕ วฏฺฐูปชฺวีโน เจเต สตฺตา สพฺเพ
น จ มหาเมฆสฺส มยฺเหเตติ อเปกฺขา โหติ เอวเมว โข มหาราช ตถาคโต สพฺพสตฺตานิ กุสฺลธมฺเม ช
เนติ อนุปฺาเลติ สตฺถูปชฺวีโน เจเต สตฺตา สพฺเพ น จ ตถาคตสฺส มยฺเหเตติ อเปกฺขา โหติ ๕ ตํ กิสฺส
เหตุ อตฺตานุทฺธิจฺจยา ปทินฺตตฺตาติ ๕

สาธุ ภาเนต นาคเสน สุนิพฺเพฐิตอ ปญฺโห พหฺวเหหิ การณฺเห คมฺภีโร อุตฺตานิโกติ คคฺคฺจิ ภินฺโน
คคฺคณํ อคคฺคณํ กตํ อนุทฺถาโร อาโลโก กโต ภคฺคา ปรวาธา ชินฺนตฺตานิ จกฺขุ อุปาทินฺนติ ๕

ภิกขุสงฺฆสมฺปริทฺธณฺปญฺโห สตฺตโม ๕

๘. อภฺชฺชปรีสฺสตี

๘. ภาเนต นาคเสน ตุมฺเห ภณฺถ ตถาคโต อภฺชฺชปรีสฺสตี ปฺน จ ภณฺถ เทวทฺตฺเตน เอกปฺปหารํ
ปญฺจ ภิกขุสฺตานิ ภินฺนานิตี ๕ ยถิ ภาเนต นาคเสน ตถาคโต อภฺชฺชปรีสฺสตี เตนหิ เทวทฺตฺเตน เอกปฺปหารํ
ปญฺจ ภิกขุสฺตานิ ภินฺนานิตี ยํ วจันํ ตํ มิจฺจมา ๕ ยถิ เทวทฺตฺเตน เอกปฺปหารํ ปญฺจ ภิกขุสฺตานิ ภินฺนา
นิ เตนหิ ตถาคโต อภฺชฺชปรีสฺสตี ตมปี วจันํ มิจฺจมา ๕ อยมปี อุทโต โภฏิกโก ปญฺโห ตวานุปฺปตฺโต
คมฺภีโร ทฺพนฺนิเวฐโย คคฺคฺจิตฺโตปี คคฺคฺจิตฺโร เอตฺถายํ ชโน อวาฏฺโง นินฺนุโต โอรฺวโต ปีทิตอ ปรีโยนฺทฺโร เอตฺถ
ตว ฅาณพฺลํ ทสฺเสหิ ปรวาเทสุตี ๕

อภฺชฺชปรีสฺสตี มหาราช ตถาคโต เทวทฺตฺเตน จ เอกปฺปหารํ ปญฺจ ภิกขุสฺตานิ ภินฺนานิ ตญฺจ ปน
ภาทกสฺส พเลน ภาทเก วิชฺชมาเนน นตฺถิ มหาราช อภฺชฺช นาม ๕ ภาทเก สตี มาตาปี ปุตฺเตน ภิชฺชตี
ปุตฺโตปี มาตฺวา ภิชฺชตี ปีตาปี ปุตฺเตน ภิชฺชตี ปุตฺโตปี ปีตฺรา ภิชฺชตี ภาตาปี ภคินฺยา ภิชฺชตี ภคินฺนปี ภา
ตฺวา ภิชฺชตี สหาโยปี สหาเยน ภิชฺชตี นาวาปี นานาทารุสงฺฆมฺภิตฺตา อุมิเวคฺสมฺปหารเนน ภิชฺชตี รุกฺโขปี มธฺ
กปฺปสฺสมฺปนฺนโมโล อนิลลเวคคาภิตโต ภิชฺชตี สุวณฺณมฺปิ ชาติมนฺตํ โลเสน ภิชฺชตี ๕ อปฺิง มหาราช เนโส
อธิปฺปาโย วิญฺญันํ เนสา พุทฺธานํ อธิมฺมุติ เนโส ปณฺทิตานํ ฅนฺโท ตถาคโต ภฺชฺชปรีสฺสตี ๕ อปฺิจตฺถ
การณฺํ อตฺถิ เยน การณฺเนน ตถาคโต วุจฺจติ อภฺชฺชปรีสฺสตี ๕ กตมํ เอตฺถ การณฺํ ๕ ตถาคตสฺส
มหาราช กเตน อทาเนน วา อปฺิยวจเนน วา อนตฺถจฺริยาย วา อสฺมานตฺตตาย วา ยโต กุโธจฺจิ จริยํ
จฺรณฺตสฺสปี ปรีสา ภินฺนาตี น สุตฺตปฺพหํ เตน การณฺเนน ตถาคโต วุจฺจติ อภฺชฺชปรีสฺสตี ๕ ตยาเปตํ
มหาราช ฅาตพฺพํ อตฺถิ กิณฺจि นวฺจเ ฅุทฺทวจเน สุตฺตาคตํ อิมินา นาม การณฺเน โพธิสฺตฺตสฺส กเตน
ตถาคตสฺส ปรีสา ภินฺนาตี ๕ นตฺถิ ภาเนต โน เจตํ โลกํ ทิสฺสตี โนปปี สฺยยตี ๕ สาธุ ภาเนต นาคเสน
เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามิติ ๕

อภษขปริสปญโห อฏฺจโม ๔
อภษขวคฺโค ทฺติโย ๔
อิมสฺมึ วคฺเค อฏฺฐ ปญฺหา ๔

๓. ปณามิตวคฺโค

๑. เสฏฺฐธมฺมปญฺโห

๑. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา ธมฺโม ทิ วาเสฏฺจ เสฏฺโจ ชเนตสฺมึ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อภิ
สมฺปรายจาติ ๔ ปฺน จ อุปาสโก คิหิ สโตปาปนโน ปิหิตาปาโย ทิฏฺฐิจฺปตฺโต วิกฺกตาสโน ภิกฺขุ วา
สามเณรํ วา ปุณฺณชฺชนํ อภิวาเทติ ปจฺจกฺขเจตฺติ ๔ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภาณิตํ ธมฺโมทิ วาเสฏฺฐา
เสฏฺโจ ชเนตสฺมึ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อภิสมฺปราย จาติ เตนทิ อุปาสโก คิหิ สโตปาปนโน ปิหิตาปาโย
ทิฏฺฐิจฺปตฺโต วิกฺกตาสโน ภิกฺขุ วา สามเณรํ วา ปุณฺณชฺชนํ อภิวาเทติ ปจฺจกฺขเจตฺติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ๔
ยถิ อุปาสโก คิหิ สโตปาปนโน ปิหิตาปาโย ทิฏฺฐิจฺปตฺโต วิกฺกตาสโน ภิกฺขุ วา สามเณรํ วา ปุณฺณชฺชนํ
อภิวาเทติ ปจฺจกฺขเจติ เตนทิ ธมฺโมทิ วาเสฏฺฐา เสฏฺโจ ชเนตสฺมึ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อภิสมฺปราย จาติ
ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ๔ อยมฺปิ อุภโต โภกฺโก ปญฺโห ตวานุปตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตพฺโพติ ๔

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา ธมฺโม ทิ วาเสฏฺจ เสฏฺโจ ชเนตสฺมึ ทิฏฺฐเจว ธมฺเม อภิสม
ปราย จาติ ๔ อุปาสโก จ คิหิ สโตปาปนโน ปิหิตาปาโย ทิฏฺฐิจฺปตฺโต วิกฺกตาสโน ภิกฺขุ วา สามเณรํ
วา ปุณฺณชฺชนํ อภิวาเทติ ปจฺจกฺขเจติ ๔ ตตฺถ ปน การณํ อตฺถิ กตมํ ตํ การณํ ๔

วีสติ โช ปนฺิเม มหาราช สมณสฺส สมณกรณา ธมฺมา เทว จ ลิงฺคานิ เยหิ สมฺโน อภิวาทนปจ
จฺจุจฺจานสมฺมานนฺพชนารโห โหติ ๔ กตเม วีสติ สมณสฺส สมณกรณา ธมฺมา เทว จ ลิงฺคานิ ๔ เสฏฺโจ
ธมฺมาราโม อคฺโค นียโม จาโร วิหาโร สณฺณโม ลัวโร ชนฺติ โสรจฺจ เอกตตฺตจริยา เอกตตฺตทวิริยา ปฏฺิสุ
ลานํ ทิริโอดตฺตปฺป วิริยํ อปฺปมาโท สิฏฺทสาสมาทานํ อุทฺเทโส ปริปฺจฺจา สีสฺยาทอิภริติ นีราลยตา สิฏฺทปทป
ริปริตา กาสาวธารณํ ภนฺนุภาโว ๔ อึเม โช มหาราช วีสติ สมณสฺส สมณกรณา ธมฺมา เทว จ ลิงฺคานิ
๔ เอเต คฺเคน ภิกฺขุ สมาทาย วตฺตติ, โส เตสํ ธมฺมานํ อนนฺตตา ปรีปฺพณฺตตา สมฺปนฺนตฺตา สมณาคต
ตา อเสฏฺทญฺมึ อรหนตฺทญฺมึ โอบกมฺติ, เสฏฺจ ญฺมฺนตฺรํ โอบกมฺติ, อรทตฺตาสนฺนคฺโคติ อรทติ อุปาสโก สโต
ปาปนโน ภิกฺขุ ปุณฺณชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

ชีณาสเวทิ โส สามณฺณํ อุปคฺโต นตฺถิ เม โส สมโยติ อรทติ อุปาสโก สโตปาปนโน ภิกฺขุ ปุณฺ
ชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

อคฺคปริสํ โส อุปคฺโต นาทํ ตํ จานํ อุปคฺโตติ อรทติ อุปาสโก สโตปาปนโน ภิกฺขุ ปุณฺชฺชนํ อภิ
วาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

ลภติ โส ปาภฺมิโกชฺชทฺทลํ โสตุํ นาทํ ตํ ลภามิ โสตุณฺติ อรทติ อุปาสโก สโตปาปนโน ภิกฺขุ ปุณฺ
ชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

โส อณฺเวย ปพฺพาเซติ อุปสมฺปาเทติ ชินฺสาสนํ วทฺเพติ อหเมตํ น ลภามิ กาทฺนฺติ อรทติ อุปาส
โก สโตปาปนโน ภิกฺขุ ปุณฺชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

อปฺปมาเนสุ โส สิฏฺทปทฺเทสุ สมตฺตการิ นาทํ เตสุ วตฺตามิติ อรทติ อุปาสโก สโตปาปนโน ภิกฺขุ
ปุณฺชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

อุปคฺโต โส สมณฺลิงฺคํ พุทฺธาธิปฺปาเย จิโต เตนาทํ ลิงฺเคน ทูรมปคฺโตติ อรทติ อุปาสโก สโตปาปน
โน ภิกฺขุ ปุณฺชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

ปฺรพฺทกฺจฺจโลโม โส อนฺนชิตฺตอมณฺทิตฺโต อนฺนลิตฺตลิลฺลคฺคฺโค อหํ ปน มณฺทนวิฏฺฐนาริโกติ อรทติ อุ
ปาสโก สโตปาปนโน ภิกฺขุ ปุณฺชฺชนํ อภิวาเทตุํ ปจฺจกฺขจฺจาทุํ ๔

อปัจ มหาราช เย เต วีสติ สมณภรณา ธมมา เทว จ ลิงคานิ สพเพเปเต ธมมา ภิกขุสส ลัวิช
ชนฺติ โสเยว เต ธมฺเม ธาเรติ อนุญเปิ ตตฺถ ลิกฺขาเปติ ๕ โส เม อาคโม ลิกฺขาปทญจ นตฺถิติ อรหติ
อุปาสโก โสตาปนโน ภิกขุํ ปุณฺณชนํ อภิวาเทตฺถํ ปจฺจจฺจุจฺจาดุํ ๕

ยถา มหาราช ราชกุมารโ วปุโรหิตสฺส สนฺตึเก วิชฺฐํ อธิยติ ๕ ชตฺตึยธมฺมํ ลิกฺขติ โส อปฺเรน สม
เยน อภิลิขิตฺวา อจฺริยํ อภิวาเทติ ปจฺจจฺจุเจติ ลิกฺขาปโก เม อยนฺติ เอเวเมว โช มหาราช ภิกฺขุ ลิกฺขาปโก
วิสรธโรติ อรหติ อุปาสโก โสตาปนโน ภิกขุํ ปุณฺณชนํ อภิวาเทตฺถํ ปจฺจจฺจุจฺจาดุํ ๕

อปัจ มหาราช อิมินาเปตํ ปริยาเยน ชานาหิ ภิกฺขุญฺญมียา มหนตตํ อสฺมิวปุลกาवं ๕ ยถิ มหาราช
อุปาสโก โสตาปนโน อรหตตํ สจฺฉิโกโรติ เทว ว ตสฺส คติโย ภวนฺติ อนนฺญา สตฺมึ เยว ทิวเส ปรีนึพฺพา
เยยฺย วา ภิกฺขุภาวํ วา อุปกฺจเฉยเย ๕ อจลา หิ สา มหาราช ปพฺพชฺชา มหตี อจฺจคฺคตา ยถิภํ ภิกฺขุญฺญมึ
ติ ๕ ฌานคโต ภนฺเต นาคเสน ปญฺโห สุนิพฺเพสิโต พลวตา อติพฺพุธินา ตยา นยิมํ ปญฺหํ สมตฺโถ
อญฺเณ เอวํ วินเวเรตฺถํ อญฺเณตฺร ตวาภิเสน พุทฺธิมตฺตาติ ๕

เสฏฺฐธมฺมปญฺโห สตฺตโม ๕

๒. สพฺพสตฺตหิตมฺรณปญฺโห

๒. ภนฺเต นาคเสน ตุมฺहे ภณฺถ ตถาคโต สพฺพสตฺตานํ อหิตมฺปนเนตฺวา หิตมฺปทหตีติ ๕ ปฺน จ
ภณฺถ อคฺคิกฺขนฺธูปเม ธมฺมปริยาเย ภณฺญมาเน สจฺฉิมตฺตานํ ภิกฺขุณํ อุณฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคตฺนฺติ ๕ อคฺค
กิกฺขนฺธูปเม ภนฺเต ธมฺมปริยาเย เทเสนฺเตน ตถาคเตน สจฺฉิมตฺตานํ ภิกฺขุณํ หิตมฺปนเนตฺวา อหิตมฺปทหตีติ ๕
ยถิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคโต สพฺพสตฺตานํ อหิตมฺปนเนตฺวา หิตมฺปทหตี เตเนหิ อคฺคิกฺขนฺธูปเม ธมฺมปริ
ยาเย ภณฺญมาเน สจฺฉิมตฺตานํ ภิกฺขุณํ อุณฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคตฺนฺติ ยํ วจฺนํ ตํ มิจฺฉา ๕ ยถิ อคฺคิก
กขนฺธูปเม ธมฺมปริยาเย ภณฺญมาเน สจฺฉิมตฺตานํ ภิกฺขุณํ อุณฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคตํ เตเนหิ ตถาคโต
สพฺพสตฺตานํ อหิตมฺปนเนตฺวา หิตมฺปทหตีติ ตมฺปิ วจฺนํ มิจฺฉา ๕ อยมฺปิ อุกฺโต โภกฺวิโก ปญฺโห ตวา
นุปฺปตฺโต โส ตยา นึพฺพาหิตพฺโพติ ๕

ตถาคโต มหาราช สพฺพสตฺตานํ อหิตมฺปนเนตฺวา หิตมฺปทหตี อคฺคิกฺขนฺธูปเม ธมฺมปริยาเย ภณฺญ
มาเน สจฺฉิมตฺตานํ ภิกฺขุณํ อุณฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคตํ ตยจ ปน น ตถาคตสฺส กเตน เตสํ เยว อตฺต
โน กเตนาติ ๕

ยถิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคโต อคฺคิกฺขนฺธูปเม ธมฺมปริยาเย น ภาเสยฺย อปิ นฺ เตสํ อุณฺหํ โลหิตํ
มฺขโต อุกฺคจฺเฉยยาติ ๕ น หิ มหาราช มิจฺฉาปฏิปฺนฺนํ เตสํ ภควโต ธมฺมปริยาเย สุตฺวา ปรีฬาทโ
กาเย อุปฺปชฺชิตฺเตน เตสํ ปรีฬาทเน อุณฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคตฺนฺติ ๕ เตเนหิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคตส
เสว กเตน เตสํ อุณฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคตํ ตถาคโต เยว ตตฺถ อธิกาโร เตสํ นาสนาย ๕ ยถา นาม
ภนฺเต นาคเสน อหิ วมฺมิกํ ปรีเสยฺย อถนฺตโร ปัสฺสกาโม ปุริสโร วมฺมิกํ ภินฺทิตฺวา ปัสฺสุ ทรเยย ตสฺส
ปัสฺสุรณฺเนน วมฺมิกสฺส สฺสิริ ปิทฺเทยฺย อถ ตตฺถเวว โส อสฺสาสึ อลภมาโน มเรย ๕ นนุ โส ภนฺเต อหิ
ตสฺส ปุริสสฺส กเตน มรณฺเปตฺตติติ ๕ อาม มหาราชาติ ๕ เอเวเมว โช ภนฺเต นาคเสน ตถาคโตเยว ตตฺถ
อธิกาโร เตสํ นาสนายาติ ๕

ตถาคโต มหาราช ธมฺมํ เทสยมาโน อนฺนุญฺยปฏิชฺฉิ น กโรติ อนฺนุญฺยปฏิชฺฉิวิปฺปมฺตฺโต ธมฺมํ เทเสติ
๕ เอวํ ธมฺเม เทลียมาเน เย ตตฺถ สมมาปฏิปฺนฺนา เต พุชฺฌนฺติ ๕ เย ปน มิจฺฉาปฏิปฺนฺนา เต ปตฺนฺติ ๕
ยถา มหาราช ปุริสสฺส อมฺพํ วา ชมฺพํ วา มธฺกํ วา จาลยมาณสฺส ยานิ ตตฺถ ผลานิ สารานิ ทพฺพพฺพน
ธฺนานิ ตานิ ตตฺถเวว อจฺจ
๕ เอเวเมว โช มหาราช ตถาคโต ธมฺมํ เทสยมาโน อนฺนุญฺยปฏิชฺฉิ น กโรติ อนฺนุญฺยปฏิชฺฉิวิปฺปมฺตฺโต ธมฺมํ
เทเสติ เอวํ ธมฺเม เทลียมาเน เย ตตฺถ สมมาปฏิปฺนฺนา เต พุชฺฌนฺติ ๕ เย ปน มิจฺฉาปฏิปฺนฺนา เต ป
ตฺนฺติ ๕

ยดา วา ปน มหาราช กสโก ธณฉั ไร่เปตุกาโม เขตต์ กสติ ตสส กสนุตสส อนกตสทสทสธานี
 ติดนानी มรณตี ๕ เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต ปรีกุกमानเส สत्เต โพเธนโต อนุนยปฏิขวิปมุตโต
 ธम्म เทเสตี เอว ธรรม เทลีสยมานา เอ ตตถ สมมาปฏิปนนา เต พุชณตี ๕ เอ ปน มิจจาปฏิปนนา
 เต ติดนानी วิย มรณตี ๕

ยดา วา ปน มหาราช มนุสสา รสเหตุ ยนเตน อุจฉั ปีพยนิติ เตล์ อุจฉั ปีพยमानันิ เอ
 ตตถ ยนตมุชคตา กิมโย เต ปีพยนิติ เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต ปรีกุกमानเส สत्เต โพเธนโต
 ธมมยનตมกปีพยตี เอ ตตถ มิจจาปฏิปนนา เต กิมิ วิย มรณตีตี ๕

นनु ภาเนต นาคเสน เต ภิกขุ ตาย ธम्मเทสนาย ปติตาทิ ๕ อปี นุ โช มหาราช ตจจโก รุกข
 ตจจโนโต อุชุกั ปรีสุทท์ กรีตตี ๕ น หิ ภาเนต วชชนียี อปนเนตวา ตจจโก รุกข อุชุกั ปรีสุทท์ กรีตตี ๕
 เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต ปรีสิ รุกขนโต น สกโกตี โพเธนียเอ สत्เต โพเธตุ มิจจาปฏิปนเน ปน
 สत्เต อปนเนตวา โพเธนียเอ สत्เต โพเธตี ๕ อตตทเตน ปน เต มหาราช มิจจาปฏิปนนา ปตุนตี ๕
 ยดา มหาราช กทลี้ เวฐุ อสสรตี อตตเสน หลณุตติ เอวเมว โช มหาราช เอ เต มิจจาปฏิปนนา เต
 อตตทเตน หลณูนตี ปตุนตี ๕

ยดา มหาราช โจรา อตตทเตน จกขุปาฏนั สูลาโรปนั สีสจเจहनั ปาปูนนตี เอวเมว โช
 มหาราช เอ เต มิจจาปฏิปนนา เต อตตทเตน หลณูนตี ปตุนตี เยลั มหาราช สฏจิมตตานั ภิกขุณ
 อดุหนั โลหิตี มุชโต อุกคต เตล์ ตั เนว ภควโต กเตน น เปรลั กเตน อตโต อตโตเนยว กเตน ๕

ยดา มหาราช ปุริโส สัพพชนสส อมต เตททย เต ตั อมต อลิตวา อโรคา ที่ขายกา สัพพิตโต
 ปรีมุจเจยยอุ อถณุตโร ปุริโส ทุบุจาเรน ตั อลิตวา มรณั ปาปญเนย ๕ อปี นุ โช โส มหาราช อมต
 ทายโก ปุริโส ตโตนิทานันิ กิจจิจ อปญฉั อาปัชเชยยติ ๕ น หิ ภาเนตตี ๕ เอวเมว โช มหาราช ตถาค
 โต ทสทสเสลียา โลกธาดุยา เทวมนุสสานันิ อมต ธम्मทานันิ เทตี เอ เต สตตา ภพพา เต ธम्मามเตน
 พุชณตี ๕ เอ ปน เต สตตา อภพพา เต ธम्मามเตน หลณูนตี ปตุนตี ๕ โภชนั มหาราช สัพพตตานันิ
 ชิวิต รุกขตี, ตเมกัจเจ ภูยชิตวา วิสุจิกาย มรณตี อปี นุ โช โส มหาราช โภชนทายโก ปุริโส ตโตนิ
 ทานันิ กิจจิจ อปญฉั อาปัชเชยยติ ๕ น หิ ภาเนตตี ๕ เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต ทสทสเสลียา โลก
 ธาดุยา เทวมนุสสานันิ อมต ธम्मทานันิ เทตี เอ เต สตตา ภพพา เต ธम्मามเตน พุชณตี ๕ เอ ปน เต
 สตตา อภพพา เต ธम्मามเตน หลณูนตี ปตุนตีตี ๕ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตัม ตถา สมปฏิจจามีตี
 ๕

สพพตตทิตผรณเปญโห พุติโย ๕

๓. วตถคฺยหนิทสสนเปญโห

๓. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตัม ตถาคเตน

กาเยน ลัวโร สาธุ,	สาธุ วาจา ย ลัวโร,
มนสา ลัวโร สาธุ,	สาธุ สัพพตถ ลัวโรตี ๕

ปูน จ ตถาคโต จตุนนั ปรีसानันิ มชเณ นิสีทิตวา ปุโรเต เทวมนุสสานันิ เสสส พุราหมณสส โก
 โสหิตั วตถคฺยหนั ทสเสลีย ๕ ยทึ ภาเนต นาคเสน ภควตา ภณินตี กาเยน ลัวโร สาธุตี เตเนหิ เสสส พุ
 ราหมณสส โสโหหิตั วตถคฺยหนั ทสเสลียตี ยัง วจัน ตัม มิจจา ๕ ยทึ เสสส พุราหมณสส โสโหหิตั วตถคฺย
 หนั ทสเสลีย เตเนหิ กาเยน ลัวโร สาธุตี ตมปี วจัน มิจจา ๕ อยมปี อุโกโต โกฏีโก ปญโห ตวานุปัตโต
 โส ตยา นิพพาหิตพโพตี ๕

ภาสิตมเปตัม มหาราช ภควตา กาเยน ลัวโร สาธุตี, เสสส จ พุราหมณสส โสโหหิตั วตถคฺยหนั
 ทสเสลียตี ๕ ยสส โช มหาราช ตถาคเต กงขา อุปปนนา ตสส โพชนตถาย ภควา อิทธิยา ตปปฏิภาค
 กายัน ทสเสตี โสเยว ตัม ปาฏีหารียันิ ปสสตีตี ๕

โก ปนเด้ ภนเด นาคเสน สททหีสติ ยัม ปริสคโต เอโกเยว ตัม คุษัม ปัสสตี อวเสสา ตตเถว ว
 สหตา น ปัสสนุตีตี ๕ อิงฆ เม ตวั ตตถ การณัม อุปทิส การณเณ มัม สญาเปหีตี ๕ ทิฏฐปุพพะ ปน
 ตยา มหาราช โกจิ พยาธิโก ปุริโส ปริกณเณ ฉาติมิตเตหีตี ๕ อาม ภนเตตี ๕ อปี นุ โข สา
 มหาราช ปริสา ปัสสเตตัม เวทณัม ยาย โส ปุริโส เวทนาย เวทยตีตี ๕ น ทิ ภนเต อตตนาเยว โส ภน
 เต ปุริโส เวทยตีตี ๕ เอวเมว โข มหาราช ยสเสว ตถาคเต กงขา อุปปนนา ตสเสว ตถาคโต โพนต
 ภาย อิทธิยา ตปปฏิภาคัม กายัม ทสเสตี โสเยว ตัม ปาฎิหาริยัม ปัสสตี ๕

ยถา วา ปน มหาราช กณจิวเว ปุริสํ ภูโต อาวิเสยย อปี นุ โข สา มหาราช ปริสา ปัสสตี
 ตัม ภูตาคมนนุติ ๕ น ทิ ภนเต โสเยว อาตุโร ตสส ภูตสส อากมนัม ปัสสตีตี ๕ เอวเมว โข มหาราช
 ยสเสว ตถาคเต กงขา อุปปนนา ตสเสว ตถาคโต โพนตภาย อิทธิยา ตปปฏิภาคัม กายัม ทสเสตี โสเยว
 ตัม ปาฎิหาริยัม ปัสสตีตี ๕

ทุกกริ ภนเต นาคเสน ภควตา กตัม ยัม เอกสสปี อทสสนิยัม ตัม ทสเสนเตนาคี ๕ น มหาราช
 ภควา คุษัม ทสเสลี อิทธิยา ปน ฉายัม ทสเสสตีตี ๕ ฉายายปี ภนเต ทิฏฐาย ทิฏฐึเยว โหตี คุษัม ยัม ทิส
 วา นิฏฐัม คโตตี ๕ ทุกกรณจาปี มหาราช ตถาคโต กโรตี โพนนียะ สตเต โพเธตุ ๕ ยทิ มหาราช ตถาค
 โต กิริยัม หาเปยเย โพนเนยยา สตตนา น พุชฌะยเย ๕ ยสมมา จ โข มหาราช โยคณญ ตถาคโต โพนเนยเย
 สตเต โพเธตุ ตสสมา ตถาคโต เยน เยน โยเคน โพนเนยยา พุชฌนุติ เตน เตน โยเคน โพนเนยเย โป
 เเทตี ๕

ยถา มหาราช ภิสกโก สลลกตโต เยน เยน เกสซเซน อาตุโร อโรโค โหตี เตน เตน เกสซเซน
 อาตุโร อุปสงกมตี วมณิยัม วเมตี วิเรจนิยัม วิเรเจตี อณุเลปนนิยัม อณุลิมุเปตี อณุวาสนิยัม อณุวาเสตี ๕ เอวเมว
 โข มหาราช ตถาคโต เยน เยน โยเคน โพนเนยยา สตตา พุชฌนุติ เตน เตน โยเคน โโพเทตี ๕

ยถา วา ปน มหาราช อิตถิ มุพทคพภา ภิสกสส อทสสนิยัม คุษัม ทสเสตี เอวเมว โข มหาราช
 ตถาคโต โพนเนยเย สตเต โพเธตุ อทสสนิยัม คุษัม อิทธิยา ฉายัม ทสเสลี ๕ นตถิ มหาราช อทสสนิโย
 นาม โอภาโส ปุคคัลลัม อุปาทาย ๕ ยทิ มหาราช โกจิ ภควโต ทหยม ทิสวา พุชฌะยเย ตสสปี ภควา โย
 เคน ทหยม ทสเสยเย โยคณญ มหาราช ตถาคโต เทสนากุลโล ๕

นनु มหาราช ตถาคโต เณรสส นนทสส อธิมุตตี ชานิตวา ตัม เทวภวัน เนตวา เทวภณญายो ทส
 เสลี อิมินายัม กุลปุตโต พุชฌิสสตีตี เตน จ โส กุลปุตโต พุชฌิ ๕ อิติ โข มหาราช ตถาคโต อเนกปริยา
 เยน สุนนิมิตตัม ทีเพนโต ครหนโต ชิคจหนโต ตสส โพนนเหตุ กกฎปาทีนियो อัจจรายो ทสเสลี ๕ เอว
 มปิ ตถาคโต โยคณญ เทสนากุลโล ๕

ปน จ ปรี มหาราช ตถาคโต เณรสส จุฬปนถกสส ภัตตรา นิกกทตตสส ทุกขิตสส ทุมมนสส
 อุปคนตวา สุขุมัม โจพชนทัม อทาลิ อิมินายัม กุลปุตโต พุชฌิสสตีตี โส จ กุลปุตโต เตน การณเณ ชินสา
 สเน วสีภาวัม ปาปุณิ ๕ เอวมปิ มหาราช ตถาคโต โยคณญ เทสนากุลโล ๕

ปน จ ปรี มหาราช ตถาคโต พุราหุณสส โมฆราชสส ยาว ตตติยัม ปณห์ ปญฺโจ น พยากาลิ
 เอวมิมสส กุลปุตตสส มาโน อุปสมิสสตี มานุปสมา อภิสสมโย ภวิสสตีตี เตน จ ตสส กุลปุตตสส มาโน
 อุปสมิมิ มานุปสมา โส พุราหุณเณ ฐสฺ อภิณญาสฺ วสีภาวัม ปาปุณิ ๕ เอวมปิ มหาราช ตถาคโต โยคณญ
 เทสนากุลโลตี ๕

สาธู ภนเต นาคเสน สุนิพเพฐโต ปณโห พหุเวหิ การณเหติ คหณัม อคหณัม กตัม อนธกาโร อาโล
 โก กโต คณจิ ภินโน ภคคา ปรววาทา ชินปุตตานัม จกขุํ ตยา อุปปาทีตี, นิพพิฏานา ติตติยา ตวั
 คณิรวปรวมาสซชาติ ๕

วตถคุษหิทสสนปญโห ตติโย ๕

๔. พระสวาจาภาวปญโห

๔. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตตี เถเรน สารีปุตเตน ธมฺมเสนาปตินา ปริสุทฺทวจีสมาจาโร อวฺวโส ตถาคโต นตฺติ ตถาคตฺส วจิจฺจวริตตี ยํ ตถาคโต รกฺขเยย มา เม อิทํ ปโร อดฺยวาสิตี ๙ ปฺน จ ตถาคโต เถรสฺส สุตฺตินฺนสฺส กลนฺทปุตฺตสฺส อปฺราเอ ปาราชิกํ ปญฺญาเปฺนโต ผุสฺสาทึ วาจาทึ โมฆปฺริสฺวาเทน สมฺมาจวโร ๙ เตน จ โส เถโร โมฆปฺริสฺวาเทน มงฺกัจจิตฺตวเสน รุณฺณิตตฺตา วิปฺปฏิสวารี นาสกฺขิ อริ ยมคคํ ปฏิวิษณฺณิตฺตํ ๙ ยถิ ภาเนต นาคเสน ปริสุทฺทวจีสมาจาโร ตถาคโต นตฺติ ตถาคตฺส วจิจฺจวริตตี เตนทึ ตถาคเตน เถรสฺส สุตฺตินฺนสฺส กลนฺทปุตฺตสฺส อปฺราเอ โมฆปฺริสฺวาเทน สมฺมาจฺฉินฺณนฺตึ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ๙ ยถิ ภาควตา เถรสฺส สุตฺตินฺนสฺส กลนฺทปุตฺตสฺส อปฺราเอ โมฆปฺริสฺวาเทน สมฺมาจฺฉินฺณํ เตนทึ ปริสุทฺทวจีสมาจาโร ตถาคโต นตฺติ ตถาคตฺส วจิจฺจวริตฺตนฺตึ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ๙ ยมฺปิ อุกฺโต โภกฺกโก ปญฺโห ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นินฺพวาหิตฺตฺโพทิต ๙

ภาสิตมเปตตี มหาราช เถเรน สารีปุตเตน ธมฺมเสนาปตินา ปริสุทฺทวจีสมาจาโร อวฺวโส ตถาคโต นตฺติ ตถาคตฺส วจิจฺจวริตตี ยํ ตถาคโต รกฺขเยย มา เม อิทํ ปโร อดฺยวาสิตี ๙ อายุสฺมโต จ สุตฺตินฺนสฺส กลนฺทปุตฺตสฺส อปฺราเอ ปาราชิกํ ปญฺญาเปฺนเตน ภาควตา โมฆปฺริสฺวาเทน สมฺมาจฺฉินฺณํ ๙ ตยฺจ ปน อทฺถจฺจิตฺเตน อสวรมฺเณน ยถาวาลกฺขณฺเนน ๙ กิณฺจ ตตฺถ ยถาวาลกฺขณฺณํ ๙ ยสฺส มหาราช ปุคฺคสฺส อิมสฺสมี อตฺตภาว จตุสฺสจจาภิสมโย น โหติ ตสฺส ปุริสฺตตฺนํ โมฆํ อดฺยํ กิริมานํ อดฺยเณน สมฺภวตี เตน วุจฺจตี โมฆปฺริสฺวโร ๙ อิติ มหาราช ภาควตา อายุสฺมโต สุตฺตินฺนสฺส กลนฺทปุตฺตสฺส สตาवจฺฉเนน สมฺมาจฺฉินฺณํ โน อญฺตวาเทนาตี ๙

สภามฺปิ ภาเนต นาคเสน โย อุกฺโกสฺสนโต ภณฺตี ตสฺส มยํ กหาปณํ ทุพฺพํ ธาเรม อปฺราโธเยว โส วตฺถุํ นิสฺสาย วิลฺลํ โวหารํ อวฺจรฺนโต อุกฺโกสฺสตีตี ๙ อตฺถิ ปน มหาราช สุตฺตปฺพํ ตยา ชลิตฺสฺส อภิ วาหณํ วา ปจฺจุจฺฉจฺฉานํ วา สกฺกาโร วา อฺปายานุปฺพานํ วาตี ๙ น ทึ ภาเนต ยโต กุโธจฺจิ ยตฺถ กตฺถจฺจิ ชลิตโต โส ปรีภาสนารโห โหติ ตฺชชฺชนารโห อุตฺตมจฺฉคฺคฺมปิสฺส ฉินฺทนฺตึ ทนฺนตีปิ ๙ ปนฺทนฺตึปิ ชาเตนตีปิ ฉาเปฺนตีปิตี ๙ เตนทึ มหาราช ภาควตา กิริยาเยว กตา โน อภิรียาตี ๙

กิริยมฺปิ ภาเนต นาคเสน กุรฺมาเนน ปฏิรูเปน กาทพฺพํ อญฺจฉวิเกน สวเนนปิ ภาเนต นาคเสน ตถาคตฺส สเทวโก โลโก โอตฺตปฺปตี ทิริยตี ภิชฺโย ทสฺสเนน ตพฺพตฺตริ อฺปฺสงฺกมเนน ปโยรูปาสเนนาตี ๙ อปิ นุ โช มหาราช ติกิจฺฉโก อภิสฺสนฺเนน กาย กุปีเต โทเส ลินฺเหนยยานิ เภสชฺชานิ เทตีตี น ทึ ภาเนต ตินฺทหานิ เลหนียานิ เภสชฺชานิ เทตีตี ๙ เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต สพฺพกิลฺเลสพฺยาธิวูปฺสมาย อญฺ สิญฺจฺฉี เทตี, ผุสฺสาปิ มหาราช ตถาคตฺส วาจา สตเต ลินฺเหนยตี มุทฺเก กโรตี ๙ ยถา มหาราช อญฺหมฺปิ อุกฺกํ ยํ กิณฺจ ลินฺเหนยตี ลินฺเหนยตี มุทฺกํ กโรตี เอวเมว โช มหาราช ผุสฺสาปิ ตถาคตฺส วาจา อตฺถวตี โหติ กรุณฺนสฺสทคฺตา ๙ ยถา มหาราช ปิตฺวจันํ ปุตฺตานํ อตฺถวณฺตึ โหติ กรุณฺนสฺสทคฺตํ เอวเมว โช มหาราช ผุสฺสาปิ ตถาคตฺส วาจา อตฺถวตี โหติ กรุณฺนสฺสทคฺตา ๙ ผุสฺสาปิ มหาราช ตถาคตฺส วาจา สตฺตานํ กิลฺเลสพฺพหานา โหตี ๙ ยถา มหาราช ทุคฺคณฺธมฺปิ โคมุตฺตํ ปิตี วิรสฺมฺปิ อคฺกํ ชายตี สตฺตานํ พยายี ทนตี เอวเมว โช มหาราช ผุสฺสาปิ ตถาคตฺส วาจา อตฺถวตี กรุณฺนสฺสทคฺตา ๙ ยถา มหาราช มทฺนตีปิ ตฺลปฺลฺโย ปฺรสฺส กาย นิปตฺตวา รุชํ น กโรตี เอวเมว โช มหาราช ผุสฺสาปิ ตถาคตฺส วาจา น กสฺสจฺจิ ทุกฺขํ อฺปฺปาเทตีตี ๙ สุวินฺจฺฉิตโต ภาเนต นาคเสน ปญฺโห พุทฺธิ การฺเถทึ ๙ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตํ ตตฺถ สมฺปฺปิจฺฉามตีตี ๙

ผุสฺสวจาภาวปญฺโห จตฺตฺโต ๙

๕. รุกฺขอเจตนาภาวปญฺโห

๕. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตตี ตถาคเตน

อเจตฺนํ พฺรหฺมาหฺมณ อสุณฺนตี,

ชาโน อชานนฺตมิมิ ปลาสํ,

อารทธรวิโรย ชูว์ อปมตโต,
สุขเสยย์ ปุจฉลิ กิสฺส เหตุติ ฯ

ปน จ ภณิตฺ

อิตติ ผนทนรูกฺโขปิ, ตาวเท อชฌมาสถ,
มยหฺมปิ วจัน อตฺถิ, ภารทวาช สุโณหิ เมติ ฯ

ยถิ ภนเต นาคเสน รูกฺโข อเจตโน เตนหิ ผนทเนน รูกฺเชน ภารทวาชเนน สห สลลปิตนฺติ ยํ
วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ผนทเนน รูกฺเชน ภารทวาชเนน สทฺธิ์ สลลปิตี เตนหิ รูกฺโข อเจตโนติ ตมฺปิ วจันํ
มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุทโต โภฏิกโก ปญฺโห ตวานุปฺตโต โส ตยา นิพพาหิตฺตพฺโพติ ฯ

ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา รูกฺโข อเจตโนติ ฯ ผนทเนน จ รูกฺเชน ภารทวาชเนน สทฺธิ์
สลลปิตี ฯ ตยจ ปน วจันํ โลกสมณฺญา ย ภณิตํ ฯ นตฺถิ มหาราช อเจตนสฺส รูกฺชสฺส สลลาโป นาม
อปิจ มหาราช ตสฺมี รูกฺเช อธิวฺจฺจา ย เทวตาเยตํ อธิวจันํ รูกฺโขติ รูกฺโข สลลปิตี เจสา โลกปณฺณตฺติ
ฯ ยถา มหาราช สกฺกั ฐณฺณสฺส ปรีปรีตี ฐณฺณสฺสภฺนฺติ ชโน โวหฺรตี น จ ตํ ฐณฺณมยํ สกฺกั รูกฺชมยํ
สกฺกั ตสฺมี สกฺกฺ ฐณฺณสฺส ปน อากิริตตฺตา ฐณฺณสฺสภฺนฺติ ชโน โวหฺรตี เอวเมว โช มหาราช น รูกฺโข
สลลปิตี รูกฺโข อเจตโน ยา ปน ตสฺมี รูกฺเช อธิวฺจฺจา เทวตา ตสฺสาเยว ตํ อธิวจันํ รูกฺโขติ รูกฺโข
สลลปิตีติ เจสา โลกปณฺณตฺติ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช ทธี มนฺถยมาโน ตกฺกํ มนฺถเมตี โวหฺรตี น ตํ ตกฺกํ ยํ โส มนฺถเอตี
ทธีเยว โส มนฺถนโต ตกฺกํ มนฺถเมตี โวหฺรตี เอวเมว โช มหาราช น รูกฺโข สลลปิตี รูกฺโข อเจตโน ฯ
ยา ปน ตสฺมี รูกฺเช อธิวฺจฺจา เทวตา ตสฺสาเยว ตํ อธิวจันํ รูกฺโขติ รูกฺโข สลลปิตีติ เจสา โลกปณฺณตฺติ
ฯ

ยถา วา ปน มหาราช อสนฺหํ สาเชตฺคาโม สนฺหํ สาธเมตี โวหฺรตี อสิทฺถํ สิทฺถนฺติ โวหฺรตี เอ
เมสา โลกสมณฺญา เอวเมว โช มหาราช น รูกฺโข สลลปิตี รูกฺโข อเจตโน ฯ ยา ปน ตสฺมี รูกฺเช อธิวฺจ
ธา เทวตา ตสฺสาเยว ตํ อธิวจันํ รูกฺโขติ รูกฺโข สลลปิตีติ เจสา โลกปณฺณตฺติ, ยาย มหาราช โลก
สมณฺญา ย ชโน โวหฺรตี ตถาคโตปิ ตาเยว โลกสมณฺญา ย สตฺตานํ ธมฺมํ เทเสตีติ ฯ สาธุ ภนเต นาค
เสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏิจฺฉามตี ฯ

รูกฺชอเจตนาภาวปญฺโห ปญฺจโม ฯ

๖. ปินฺทปาตมฺหผลปญฺโห

๖. ภนเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ธมฺมสงฺคีติการเกหิ เถเรหิ

จุนฺทสฺส ภตฺตี ภูฏชิตฺวา, กมฺมารสฺสาตี เม สฺตํ,
อาพาธํ สมฺมุสฺสี ธีโร, ปพาฬุหํ มारณฺนตฺกนฺติ ฯ

ปน จ ภควตา ภณิตํ เทวเม อานนฺท ปินฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อดฺเณหิ
ปินฺทปาเตหิ มหฺปผลตฺรา จ มหฺนาลิสฺสตรา จ ฯ กตเม เทว ฯ ยยจ ปินฺทปาตํ ปรีภูฏชิตฺวา ตถาคโต
อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิ์ อภิสสมฺพุชฺฌิ ยยจ ปินฺทปาตํ ปรีภูฏชิตฺวา ตถาคโต อนุปาทีสฺสา ย นิพพานธาตฺยา
ปรีนิพฺพายติ ฯ ยิเม เทว ปินฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อดฺเณหิ ปินฺทปาเตหิ มหฺปผลตฺรา
จ มหฺนาลิสฺสตรา จาติ ฯ ยถิ ภนเต นาคเสน ภควโต จุนฺทสฺส ภตฺตี ภูฏตาวิสฺสา ชโร อาพาโธ อุปฺปน
โน ปพาฬุหา จ เวทนา ปวตฺตา มารณฺนตฺกา เตนหิ เทวเม อานนฺท ปินฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปา
กา อติวีย อดฺเณหิ ปินฺทปาเตหิ มหฺปผลตฺรา จ มหฺนาลิสฺสตรา จาติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ เทวเม
ปินฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อดฺเณหิ ปินฺทปาเตหิ มหฺปผลตฺรา จ มหฺนาลิสฺสตรา จ เต
นหิ ภควโต จุนฺทสฺส ภตฺตี ภูฏตาวิสฺสา ชโร อาพาโธ อุปฺปนโน ปพาฬุหา จ เวทนา ปวตฺตา มารณฺน
กาติ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ฯ กิ ญฺ โช ภนเต นาคเสน โส ปินฺทปาโต วิสคตฺตาย มหฺปผลโร ไรคฺอุปฺปาท

ตาย มหปผลโล อายุวินาสกตาย มหปผลโล ภควโต ชีวิตทรณตาย มหปผลโล ตตถ เม การณ์ พุทธิ ปรวา
 ทานัน นิคคทาย เอตถายั ชโน สมมุพโห โลภวาเสน อติพหุ ขายิตน โลหิตปกขุททิกา อุปปนฺนาติ ๔
 ยมปิ อุภโต โภฏิกโก ปณฺโห ตวานุปฺปโต โส ตยา นิพพาหิตพฺโพติ ๔

ภาสิตมเปตฺติ มหาราช ธมฺมสงคีตการเกหิ เถเรหิ

จุนฺทสฺส ภตฺตํ ภูณฺชิตฺวา, กมฺมารสฺสาติ เม สุตฺ,
 อาพาธํ สมฺมุสฺสี อีโร, ปาพาสฺสํ มารณฺนตฺกนฺติ ๔

ภควตา จ ภณฺตี เทวเม อานนฺท ปิณฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อณฺเณหิ ปิณฺท
 ปาเตหิ มหปฺผลตฺรา จ มหานิสฺสตฺรา จ ๔ กตเม เทว ๔ ยณฺจ ปิณฺทปาตํ ปรีภฺณฺชิตฺวา ตถาคโต อนุ
 ตตฺร สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุชฺฌิ ยณฺจ ปิณฺทปาตํ ปรีภฺณฺชิตฺวา ตถาคโต อนุปาทิสฺเสสยา นิพฺพานธฺาตฺยา
 ปรีนฺนิพฺพายติ อิมเ เทว ปิณฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อณฺเณหิ ปิณฺทปาเตหิ มหปฺผลตฺรา
 จ มหานิสฺสตฺรา จาติ ๔

โส ปน ปิณฺทปาโต พหุคฺโคณ อเนกานิสฺสโส ๔ เทวตา มหาราช ภูจฺจา ปสนฺนมานสา อัย ภควโต
 ปจฺฉิมิ ปิณฺทปาโตติ ทิพฺพํ โอปํ สฺตรมฺมทฺเว อากิริสฺ ๔ ตณฺจ ปน สมฺมาปากํ พหุปากํ มนฺุณฺณํ พหุสฺ
 ชฺฃฏฺฐรรคฺคิตฺตสฺส หิตํ ๔น มหาราช ตโตนฺิทานํ ภควโต โภจฺจ อนุปนฺโน โรโค อุปปนฺโน อปิจ มหาราช
 ภควโต ปกตฺติพฺพเล สรีเร ชีเณ อายุสฺสงฺขารे อุปปนฺโน โรโค ภฺยโย อภฺวทฺธิ ๔

ยถา มหาราช ปกตฺติยา จลมาโน อคฺคิ อณฺเณสฺมี อุปาทาเน ทินฺเน ภฺยโย ปชฺชลติ เอวเมว โช
 มหาราช ภควโต ปกตฺติพฺพเล สรีเร ชีเณ อายุสฺสงฺขารे อุปปนฺโน โรโค ภฺยโย อภฺวทฺธิ ๔

ยถา วา ปน มหาราช โสโต ปกตฺติยา สนฺทมาโน อภฺวทฺธเ มหามฺเมฆ ภฺยโย มโหโฆ อุกทฺวาโก
 โหติ เอวเมว โช มหาราช ภควโต ปกตฺติพฺพเล สรีเร ชีเณ อายุสฺสงฺขารे อุปปนฺโน โรโค ภฺยโย อภฺวทฺธิ
 ๔

ยถา วา ปน มหาราช ปกตฺติยา อภิสนฺนธฺาตุ กุจฺฉิ อณฺเณสฺมี อชฺโฆหริเต ภฺยโย อายเมยฺย เอว
 เมว โช มหาราช ภควโต ปกตฺติพฺพเล สรีเร ชีเณ อายุสฺสงฺขารे อุปปนฺโน โรโค ภฺยโย อภฺวทฺธิ ๔ นตฺถิ
 มหาราช ตสฺมี ปิณฺทปาเต โทโส น จ ตสฺส สกฺกา โทสํ อโรเปตฺตฺนติ ๔

ภานฺเต นาคเสน เกน การณฺเน เต เทว ปิณฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อณฺเณหิ
 ปิณฺทปาเตหิ มหปฺผลตฺรา จ มหานิสฺสตฺรา จาติ ๔ ธมฺมานุมฺชฺชนสมฺปาตฺติวเสน มหาราช เต เทว ปิณฺท
 ปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย อณฺเณหิ ปิณฺทปาเตหิ มหปฺผลตฺรา จ มหานิสฺสตฺรา จาติ ๔

ภานฺเต นาคเสน กตเมสํ ธมฺมานํ อนุมฺชฺชนสมฺปาตฺติวเสน เต เทว ปิณฺทปาตา สมสมฺผลา สมสม
 วิปากา อติวีย อณฺเณหิ ปิณฺทปาเตหิ มหปฺผลตฺรา จ มหานิสฺสตฺรา จาติ ๔ นวนฺนํ มหาราช อนุพฺพวิ
 ทารสมฺปาตฺติเน อนุโลมปฺปฏิโลมสมฺปาชฺชนวเสน เต เทว ปิณฺทปาตา สมสมฺผลา สมสมฺวิปากา อติวีย
 อณฺเณหิ ปิณฺทปาเตหิ มหปฺผลตฺรา จ มหานิสฺสตฺรา จาติ ๔

ภานฺเต นาคเสน ทวีสฺสฺ ยเว ทิวเสสฺส อธิมตฺตํ ตถาคโต นวานุพฺพวิหารสมฺปาตฺติโย อนุโลมปฺปฏิโลมํ
 สมฺปาชฺชิตฺ อาม มหาราชชาติ ๔ อจฺฉริยํ ภานฺเต นาคเสน อพฺภูตํ ภานฺเต นาคเสน ๔ ยํ อิมสฺมี พุทฺธกฺเขตฺเต
 อสทิสํ ปรมทานํ ตมปิ อิมเหิ ทฺวีหิ ปิณฺทปาเตหิ อคณฺตี ๔ อจฺฉริยํ ภานฺเต นาคเสน อพฺภูตํ ภานฺเต
 นาคเสน ๔ ยววมฺหฺนตา นวานุพฺพวิหารสมฺปาตฺติโย ยตฺร หิ นาม นวานุพฺพวิหารสมฺปาตฺติวเสน ทานํ
 มหปฺผลตฺร โหติ มหานิสฺสตฺรณฺจ ๔ สาธฺ ภานฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺฉามฺตี ๔

ปิณฺทปาตมฺหปฺผลปฺณฺโห ฉฺฉฺฐเ ๔

๗. พุทฺธปูชานปฺณฺโห

๗. ภานฺเต นาคเสน ภาสิตมเปตฺติ ตถาคเตน อพฺยาวตา ตุมเห อานนฺท โทถ ตถาคตสฺส สรีรปูช
 ยาติ ๔ ปฺน จ ภณฺตี

ปุเชด นั ปุชณียสส ธาตุ,

เอวี่ กรา สคคมิโต คมิสสเถาติ ๕

ยถิ ภนเต นาคเสน ตถาคเตน ภณิต์ อพยวตา ตุมเห อานนท โหถ ตถาคตสส สรีรปุชชายาติ
เตนหิ ปุเชด นั ปุชณียสส ธาตุ, เอวี่กรา สคคมิโต คมิสสเถาติ ยั วจนั ตั มิจฉา ๕ ยถิ ตถาคเตน
ภณิต์ ปุเชด นั ปุชณียสส ธาตุ, เอวี่ กรา สคคมิโต คมิสสเถาติ, เตนหิ อพยวตา ตุมเห อานนท โหถ
ตถาคตสส สรีรปุชชายาติ ตมปิ วจนั มิจฉา ๕ อยมิปิ อุภโต โภฏิกโก ปญโห ตวานุปปตโตติ, โส ตยา
นิพพาหิตพโพติ ๕

ภาลิตมเปตตี มหาราช ภควตา อพยวตา ตุมเห อานนท โหถ ตถาคตสส สรีรปุชชายาติ, ปุณ จ
ภณิต์ ปุเชด นั ปุชณียสส ธาตุ, เอวี่ กรา สคคมิโต คมิสสเถาติ, ตถจ ปน น สพเพลล์ ชินปุตตานเวย
อารพภ ภณิต์ อพยวตา ตุมเห อานนท โหถ ตถาคตสส สรีรปุชชายาติ ๕ ออกมมฺ เเหตุ มหาราช ชินปุต
ตานเวย ยถิทำ ปุชา, สมมสนั สงขารานั โยนิโส มนสิกาโร สติปญฺจานานุสสนา อารมฺมณสสารคฺคาโห กิเลส
ยฺกัธ สทตฺตมฺนุญฺชนา เอตี ชินปุตตานั กรณียั อวเสส้าน เวมนุสส้าน ปุชา กรณียา ๕

ยถา มหาราช มหิยา ราชปุตตานั หตฺติอสฺสรถธนฺดรฺเลขมฺทฐาลิกชชคฺคณฺตสฺสติสมฺมุติยฺกัธยฺชฺฉาปน
กิริยา กรณียา อวเสส้าน ปุญฺเจสฺสสฺสุทฺธานั กลี วณิชฺชา โครกฺษา กรณียา เอวเมว โช มหาราช ออกมมฺ
เหตุ ชินปุตตานั ยถิทำ ปุชา, สมมสนั สงขารานั โยนิโส มนสิกาโร สติปญฺจานานุสสนา อารมฺมณสสารคฺ
คาโห กิเลสยฺกัธ สทตฺตมฺนุญฺชนา เอตี ชินปุตตานั กรณียั อวเสส้าน เวมนุสส้าน ปุชา กรณียา ๕

ยถา วา ปน มหาราช พฺรหฺมณฺณมานวกัน อิริเวทึ ยชฺสเวทึ สามเวทึ อพพณฺณเวทึ ลกฺขณั อิติ
หาลั ปฺรวานั นิฆนฺทฺ เกตุภั อุกฺขรปฺปภัทึ ปทึ เวยยากรณั ภาสมคฺคตี อุปฺปาทึ สฺปิณั นิमितฺตึ ฉพฺงคฺ
จหนฺทคฺคาทึ สฺริยคฺคาทึ สุกฺกราวหฺจริตี อุพฺุคฺคหฺยฺกัธ เวมทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ สโรกฺกนฺตี อุภกาปาตี ภูมิกมฺมึ ทิสาทาทึ
ภูมมนฺตลิกฺขั ชไตลั โลกายติกึ สาจกฺกั มิคจกฺกั อนฺตรจกฺกั มิสฺสกุปฺปาทึ สกฺกนฺรูตฺรวิตึ ลิกฺษา กรณียา อว
เสส้าน ปุญฺเจสฺสสฺสุทฺธานั กลี วณิชฺชา โครกฺษา กรณียา เอวเมว โช มหาราช ออกมมฺ เหตุ ชินปุตตานั
ยถิทำ ปุชา ๕ สมมสนั สงขารานั โยนิโส มนสิกาโร สติปญฺจานานุสสนา อารมฺมณสสารคฺคาโห กิเลสยฺกัธ
สทตฺตมฺนุญฺชนา เอตี ชินปุตตานั กรณียั อวเสส้าน เวมนุสส้าน ปุชา กรณียา ๕ ตสมฺมา มหาราช ต
ถาคโต มา อิมเ อกฺกเม ยฺชฺชนฺตุ กมฺเม อิมเ ยฺชฺชนฺตฺติ อหา อพยวตา ตุมเห อานนท โหถ ตถาคต
สส สรีรปุชชายาติ ๕ ยเหตุ มหาราช ตถาคโต น ภณเวยย ปตฺตจิวรมฺปิ อตฺตโน ปริยาทาเปตฺวา ภิกฺข
พฺุทฺธิปัชฺชึ เวย กเรยฺยฺกัธ ๕ สาธุ ภนเต นาคเสน เอวเมตึ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามิตี ๕
พฺุทฺธิปัชฺชานปญโห สตฺตโม ๕

๘. ปาทสกลิกาหตปญโห

๘. ภนเต นาคเสน ตุมเห ภณถ ภควโต คจฺจนฺตสส อัย อเจตนา มหาปจวี นินนั อุณฺนมตี
อุณฺณตึ โอนมตีติ ๕ ปุณ จ ภณถ ภควโต ปาโท สกลิกาย ชโตติ ๕ ยา สา สกลิกา ภควโต ปาเท ปตี
ตา กิสฺส ปน สา สกลิกา ภควโต ปาทาน น นีวตฺตา ๕ ยถิ ภนเต นาคเสน ภควโต คจฺจนฺตสส อัย
อเจตนา มหาปจวี นินนั อุณฺนมตี อุณฺณตึ โอนมตี เตนหิ ภควโต ปาโท สกลิกาย ชโตติ ยั วจนั ตั
มิจฉา ๕ ยถิ ภควโต ปาโท สกลิกาย ชโต เตนหิ ภควโต คจฺจนฺตสส อัย อเจตนา มหาปจวี นินนั อุ
ณฺนมตี อุณฺนตึ โอนมตีติ ตมปิ วจนั มิจฉา ๕ อยมิปิ อุภโต โภฏิกโก ปญโห ตวานุปปตโตติ โส ตยา นิพ
พาหิตพโพติ ๕

สจฺจึ มหาราช อตฺเตตึ ภควโต คจฺจนฺตสส อัย อเจตนา มหาปจวี นินนั อุณฺนมตี อุณฺนตึ โอน
มตี ภควโต จ ปาโท สกลิกาย ชโต น จ ปน สา สกลิกา อตฺตโน ธมฺมตฺยา ปตีตา เทวทฺตสส อุ
ปกฺกเมน ปตีตา ๕ เทวทฺตโต มหาราช พฺุทฺธิ ชาตีสตสสทฺสส้าน ภควตี อาสาทึ พฺุทฺธิ โส เตน อาฆา
เตน มหนตึ ภูฏาการปฺปมาณั ปาสานั ภควโต อุปริ ปาเตสฺสามิตี มฺยฺจึ ๕ อถ เทว เสลา ปจวีโต

อุฎฐจิติตวา ตํ ปาสาณํ สมปฏิจจนีสุ อถ เนลลํ สมปหาเรน ปาสาณโต ปปปฏีกา ภิขชิตวา เยน วา เตน วา ปตนตี ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ

ยถา จ ภนเต นาคเสน เทว เสลา ปาสาณํ สมปฏิจจนีสุ ตเถว ปปปฏีกาปิ สมปฏิจจจิตพพาทิ ฯ สมปฏิจจจิตมปิ มหาราช อีเอกัจจํ ปคฆรติ ปสสวติ น ฐานมุปลจจติ ยถา มหาราช อุทกํ ปาณินา คหิตํ องคุลนตริกาหิ ปคฆรติ ปสวติ น ฐานมุปลจจติ ชีริ ตกุกํ มธฺ สปปิ เตลลํ มจจรสํ มํสรลํ ปาณินา คหิตํ องคุลนตริกาหิ ปคฆรติ ปสวติ น ฐานมุปลจจติ เอเวเมว โข มหาราช สมปฏิจจณตถํ อุปคตานิ ทฺ วินนํ เสลานํ สมปหาเรน ปาสาณโต ปปปฏีกา ภิขชิตวา เยน วา เตน วา ปตนตี ภควโต ปาเท ปติ ตา ฯ

ยถา วา ปน มหาราช สหสมุขมอธฺรชสมํ ปุฬินํ มุฏฺจินา คหิตํ องคุลนตริกาหิ ปคฆรติ ปสวติ น ฐานมุปลจจติ เอเวเมว โข มหาราช สมปฏิจจณตถํ อุปคตานิ ทฺวินนํ เสลานํ สมปหาเรน ปาสาณโต ปปปฏีกา ภิขชิตวา เยน วา เตน วา ปตนตี ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช กพโพ มุเขน คหิตโต อีเอกัจจสส มุขโต มุจฺจิตวา ปคฆรติ ปสวติ น ฐานมุปลจจติ เอเวเมว โข มหาราช สมปฏิจจณตถํ อุปคตานิ ทฺวินนํ เสลานํ สมปหาเรน ปาสาณโต ปปปฏีกา ภิขชิตวา เยน วา เตน วา ปตนตี ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ

โหตุ ภนเต นาคเสน เสเลหิ ปาสาณํ สมปฏิจจนิโต อถ ปปปฏีกายปิ อปจิติ กาทพพา ยเถว มหาปจริยชาติ ฯ ทฺวาทลิม มหาราช อปจิติ น กรโณติ ฯ กตเม ทฺวาทส ฯ รัตโต รากวเสน อปจิติ น กรโธติ ทฺภูโจ โทสวเสน มุฬโห โมหวเสน อุหนโต มานวเสน นิคฺคุโณ อวิเสสตาย อติถทฺโธ อนิเสธตาย หิโน หินสภาวตตาย วจนกาโร อนิสฺสรตาย ปาโป กทริยตาย ทฺกฺกชขาปโต ปฏฺทิกชขาปนตาย ลุทฺโธ โลภากิ ฎตตาย อายุหิตโต อนตฺตสาธนตาย อปจิติ น กรโธติ ฯ อีเม โข มหาราช ทฺวาทส อปจิติ กรโณติ ฯ สา จ ปน ปปปฏีกา ปาสาณสมปหาเรน ภิขชิตวา อนิมิตตคตทิสสา เยน วา เตน วา ปตมานา ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช สหสมุขมอธฺรช อนิลพลสมหาโต อนิมิตตคตทิสเ เยน วา เตน วา อภิกิ รัตติ เอเวเมว โข มหาราช สา ปปปฏีกา ปาสาณสมปหาเรน ภิขชิตวา อนิมิตตคตทิสสา เยน วา เตน วา ปตมานา ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ ยถิ ปน มหาราช สา ปปปฏีกา ปาสาณโต วิสํ น ภเวยฺย ตมปิ เต สีลา ปาสาณปปฏิกิ อุปปติตวา คณฺเหยฺยํ ฯ เอสา ปน มหาราช ปปปฏีกา น ภูมฺภูฐา น อากาสฐา ปา สาณสมปหารเวเคน ภิขชิตวา อนิมิตตคตทิสสา เยน วา เตน วา ปตมานา ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช วาตมณฺชลิกาย อุชฺชิตตํ ปุราณมณฺธณํ อนิมิตตคตทิสํ เยน วา เตน วา ปตติ เอเวเมว โข มหาราช เอสา ปปปฏีกา ปาสาณสมปหารเวเคน อนิมิตตคตทิสสา เยน วา เตน วา ป ตมานา ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ อปิจ มหาราช อถตณฺณสฺส กทริยสฺส เทวทตฺตสฺส ทฺกฺกชขานฺวนาย ปปปฏี กา ภควโต ปาเท ปติตาทิ ฯ สาธฺ ภนเต นาคเสน เอเวเมตํ ตถา สมปฏิจฺจามิตี ฯ

ปาทสกลิกาทปญฺโห อฏฺฐโม ฯ

๙. อคคคคสมณปญฺโห

๙. ภนเต นาคเสน ภาสิมฺเปตํ ภควตา อาสวานํ ขยา สมโณ โหตีติ ฯ ปน จ ภนฺติ

จตุพฺภิ ฌมฺเมหิ สมงฺคิฎฺฐํ,

ตํ เว นรํ สมณํ อาหุ โลกเถติ ฯ

ตฺตริเม จตฺตารอ ฌมฺมา ขนฺติ อปฺปาหารตา รัตติวูปฺพานํ อากิณฺจณฺณํ ฯ สพฺพานิ ปนฺตานิ อปริ กชฺชิตาสวสฺส สกิลเสสฺสเสว โหนตี ฯ ยถิ ภนเต นาคเสน อาสวานํ ขยา สมโณ โหตี เตนหิ

จตุพฺภิ ฌมฺเมหิ สมงฺคิฎฺฐํ,

ตํ เว นรํ สมณํ อาหุ โลกเถติ

ยี่ วจน์ ต่ มิจฉา ๕ ยถิ จตุพภิ ธมเมหิ สมงคิภูโต สมโณ โหติ เตนหิ อาสวาน์ ขยา สมโณ โหตีติ
 ตมปี วจน์ มิจฉา, อยมปี อุโกโต โภฏโก ปณโห ตวานุปรตโต โส ตยา นิพพาทิตพโพติ ๕

ภาลิมเปต มหาราช ภควตา อาสวาน์ ขยา สมโณ โหตีติ ๕ ปฺน จ ภณิต์

จตุพภิ ธมเมหิ สมงคิภูต,

ตํ เว นรํ สมณํ อาหุ โลกเถติ ๕

ตทิท มหาราช วจน์ เตสํ เตสํ ปุคฺคสถานํ คุณวิเสเสน ภณิต์ ๕

จตุพภิ ธมเมหิ สมงคิภูต,

ตํ เว นรํ สมณํ อาหุ โลกเถติ,

อิท ปน นีรวเสสวจน์ อาสวาน์ ขยา สมโณ โหตีติ ๕

อปิจ มหาราช เยเกจิ กิเลสฺสปสมาย ปฏิปนฺนา เต สพเพ อุปาทาเยปาทาย สมโณ ชีณาสโว อค
 คมกฺขายติ ๕ ยถา มหาราช ยานิ กานิจิ ชลชดถขปฺปฺพมานิ วสฺสิกํ เตสํ อคฺคกฺขายติ ๕ อวเสสยานิ ยานิ
 กานิจิ วิวิธานิ ปุพฺพชชานานิ สพฺพานิ ตานิ ปุพฺพมานิ เยว อุปาทาเยปาทาย ปน วสฺสิกํ เยว ปุพฺพํ ชนสฺส
 ปตฺถิตํ ปิหยิตํ ๕ เอวเมว โข มหาราช เยเกจิ กิเลสฺสปสมาย ปฏิปนฺนา เต สพเพ อุปาทาเยปาทาย สมโณ
 ชีณาสโว อคฺคกฺขายติ ๕

ยถา วา ปน มหาราช สพฺพธณฺญานํ สาลิ อคฺคกฺขายติ ๕ ยากาจิ อวเสสา วิวิธา ธณฺวชชาติโย
 ตา สพฺพา อุปาทาเยปาทาย โภชนานิ สรรียาปนาย สาลิเยว เตสํ อคฺคกฺขายติ ๕ เอวเมว โข มหาราช
 เยเกจิ กิเลสฺสปสมาย ปฏิปนฺนา เต สพเพ อุปาทาเยปาทาย สมโณ ชีณาสโว อคฺคกฺขายติติ ๕ สาธุ ภน
 เต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏิจฺฉามตีติ ๕

อคคคฺคสมณปณโห นวโม ๕

๑๐. วณฺณภณนปณโห

๑๐. ภนเต นาคเสน ภาลิตมเปตํ ภควตา มมํ วา ภิกฺขเว ปเร วณฺณํ ภาเสยฺยํ ธมฺมสฺส วา
 สงฺขมฺสฺส วา วณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตร ตุมहेหิ น อานนฺโท น โสมนสฺสํ น เจตโส อุพฺพิลาวิตตตํ กรณียนฺห
 ติ ๕ ปฺน จ ตถาคโต เสลสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ยถาภุจฺเจ วณฺเณ ภณฺณมาเน อานนฺหิโต สุมโน อุพฺพิลาวิท
 ภิโย อุตฺตรี สกฺคณํ ปกิตฺเตสิ

ราชาหฺมสมฺมิ เสลาติ,

ธมฺมราชา อนฺุตตรโ,

ธมฺเมน จกัํ วตฺเตมิ,

จกัํ อปปฏิวตฺตียนฺติ ๕

ยถิ ภนเต นาคเสน ภควตา ภณิต์ มมํ วา ภิกฺขเว ปเร วณฺณํ ภาเสยฺยํ ธมฺมสฺส วา สงฺขมฺสฺส
 วา วณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตร ตุมहेหิ น อานนฺโท น โสมนสฺสํ น เจตโส อุพฺพิลาวิตตตํ กรณียนฺติ เตนหิ
 เสลสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ยถาภุจฺเจ วณฺเณ ภณฺณมาเน อานนฺหิโต สุมโน อุพฺพิลาวิท ภิโย อุตฺตรี สกฺคณํ
 ปกิตฺเตสิติ ยี่ วจน์ ต่ มิจฉา ๕ ยถิ เสลสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ยถาภุจฺเจ วณฺเณ ภณฺณมาเน อานนฺหิโต สุม
 โน อุพฺพิลาวิท ภิโย อุตฺตรี สกฺคณํ ปกิตฺเตสิ เตนหิ มมํ วา ภิกฺขเว ปเร วณฺณํ ภาเสยฺยํ ธมฺมสฺส วา
 สงฺขมฺสฺส วา วณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตร ตุมहेหิ น อานนฺโท น โสมนสฺสํ น เจตโส อุพฺพิลาวิทตตํ กรณียนฺติ
 ตมปี วจน์ มิจฉา ๕ อยมปี อุโกโต โภฏโก ปณโห ตวานุปรตโต โส ตยา นิพพาทิตพโพติ ๕

ภาลิมเปต มหาราช ภควตา มมํ วา ภิกฺขเว ปเร วณฺณํ ภาเสยฺยํ ธมฺมสฺส วา สงฺขมฺสฺส วา
 วณฺณํ ภาเสยฺยํ ตตร ตุมहेหิ น อานนฺโท น โสมนสฺสํ น เจตโส อุพฺพิลาวิทตตํ กรณียนฺติ ๕ เสลสฺส จ
 พฺรหฺมณฺสฺส ยถาภุจฺเจ วณฺเณ ภณฺณมาเน ภิโย อุตฺตรี สกฺคณํ ปกิตฺติติ

ราชาหฺมสมฺมิ เสลาติ,

ธมฺมราชา อนฺุตตรโ,

ธมฺเมน จกัํ วตฺเตมิ,

จกัํ อปปฏิวตฺตียนฺติ ๕

ปจมี มหาราช ภควตา ธมมสฺส สภาวสสลกฺขณํ สภาวํ อวิตถํ ภูตํ ตจฺจนํ ตถตถํ ปริทีปยมาเนน
 ภณิตํ มมํ วา ภิกฺขเว เปร วรรณํ ภาเสยฺยํ ธมมสฺส วา สงฺขสฺส วา วรรณํ ภาเสยฺยํ ตตร ตุมเหที น
 อานนฺโท น โสมนสฺสํ น เจตโส อพฺพิลาวิตตตํ กรณียนฺติ ฯ ยํ ปน ภควตา เสลสฺส พฺราหฺมณสฺส ยถา
 ภูจฺเจ วรรณํ ภณฺยมาเน ภิโย อุตฺตริ สกฺคณํ ปกิตฺติตํ ราชาหฺมสมฺมิ เสลาติ ธมฺมราชา อนุตฺตโรติ ตํ
 น ลาภเหตุ น ยสเหตุ น อตฺตเหตุ น ปุภฺยเหตุ น อนฺตวาลิกฺขมฺยตาย อถ โช อนุภฺมฺปาย การุญญेณ
 หิตวเสน เอวํ อิมสฺส ธมฺมาภิสฺมโย ภวิสฺสตี ตินฺถนฺนจ มาณวสฺตทานนฺตี เอวํ ภิโย อุตฺตริ สกฺคณํ ภณิตํ
 ราชาหฺมสมฺมิ เสลาติ ธมฺมราชา อนุตฺตโรติ ฯ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฺปฺจฺจามิตี ฯ
 วรรณภณนปญฺโท ทสโม ฯ

๑๑. อหีสานิกคหปญฺโท

๑๑. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ภควตา อหีสายํ ปรี โลเก, ปิโย โหหฺสิสิ มามโกติ ฯ ปุน จ
 ภณิตํ นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ, ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหฺนฺตี ฯ นิคฺคโห นาม ภาเนต นาคเสน หตฺถจฺเจโท ปาท
 จฺเจโท วโร พนฺธนํ กรณฺมา มรณํ สนฺตติวโกปนํ, น เอตํ วจัน ภควโต ยุตฺตํ น จ ภควา อรหตี เอตํ
 วจัน วตฺตํ ฯ ยถิ ภาเนต นาคเสน ภควตา ภณิตํ อหีสายํ ปรี โลเก, ปิโย โหหฺสิสิ มามโกติ, เตนหิ
 นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ, ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหฺนฺตี ยํ วจัน ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ตถาคเตน ภณิตํ นิคฺคณฺเห
 นิคฺคหารหํ, ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหฺนฺตี, เตนหิ อหีสายํ ปรี โลเก, ปิโย โหหฺสิสิ มามโกติ ตมฺปิ วจัน
 มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุภโต โภภฺโก ปญฺโท ตวานุปฺตโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตฺโพติ ฯ

ภาลิมเปตํ มหาราช ภควตา อหีสายํ ปรี โลเก, ปิโย โหหฺสิสิ มามโกติ, ภณิตฺตญจ นิคฺคณฺเห นิค
 คหารหํ, ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหฺนฺตี ฯ อหีสายํ ปรี โลเก, ปิโย โหหฺสิสิ มามโกติ สพฺเพลํ มหาราช ตถาคต
 ทานํ อนุมตํ เอตํ เอสา อนุสิฏฺจฺจิ เอสา ธมฺมเทสนา, ธมฺโม หิ มหาราช อหีสาลกฺขโณ สภาววจนํ เอตํ ฯ
 ยํ ปน มหาราช ตถาคโต อาห นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ, ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหฺนฺตี, ภาสา เอสา, อุทฺธตํ
 มหาราช จิตฺตํ นิคฺคเหตุพฺพํ สันนํ จิตฺตํ ปคฺคเหตุพฺพํ ฯ อภฺสลํ จิตฺตํ นิคฺคเหตุพฺพํ กฺสฺลํ จิตฺตํ ปคฺคเหตุพฺพํ
 ฯ อโยนิโส มนสิกาโร นิคฺคเหตุพฺพโ โยนิโส มนสิกาโร ปคฺคเหตุพฺพโ ฯ มิจฺฉาปฺปฺปฺนโน นิคฺคเหตุพฺพโ สม
 มาปฺปฺปฺนโน ปคฺคเหตุพฺพโ ฯ อนริโย นิคฺคเหตุพฺพโ อริโย ปคฺคเหตุพฺพโ ฯ โจโร นิคฺคเหตุพฺพโ อโจโร ปค
 เหตุพฺพโติ ฯ

โหตุ ภาเนต นาคเสน อิทานิ ตวํ ปจฺจาคโตสิ มม วิสยํ ยมทํ ปุจฺจามิ โส เม อตฺถโก อุกฺโต ฯ
 โจโร ปน ภาเนต นาคเสน นิคฺคณฺहनฺเตน กถํ นิคฺคเหตุพฺพโติ ฯ โจโร มหาราช นิคฺคณฺहनฺเตน เอวํ
 นิคฺคเหตุพฺพโ ปริภาสนํโย ปริภาสิตฺตฺโพ ทนฺทนํโย ทนฺทเหตุพฺพโ ปพฺพชานํโย ปพฺพชเหตุพฺพโ พนฺธนํโย
 พนฺธิตฺตฺโพ ฆาตนํโย ฆาตเหตุพฺพโติ ฯ ยํ ปน ภาเนต นาคเสน โจรานํ ฆาตนํ ตํ ตถาคตานํ อนุมตฺนฺตี ฯ
 น หิ มหาราชชาติ ฯ กิสฺส ปน โจโร อนุสาสนํโย อนุมโต ตถาคตานนฺตี ฯ โย โส มหาราช ฆาตียตี น
 โส ตถาคตานํ อนุมตฺติยา ฆาตียตี สยํ กเตน โส ฆาตียตี อปิจ ธมฺมานุสิฏฺจฺจฺริยา อนุสาสิยตี ฯ สกฺกา ปน
 มหาราช ตยา ปุริสํ อการณํ อนปรารภํ วิธึยํ จรณฺตํ คเหตุวา ฆาตียตฺนฺตี ฯ น สกฺกา ภาเนเตติ ฯ เกน
 การณฺเนน มหาราชชาติ อการกตฺตา ภาเนเตติ ฯ เอวเมว โช มหาราช น โจโร ตถาคตานํ อนุมตฺติยา
 หนฺตฺตฺยตี สยํ กเตน โส หนฺตฺตฺยตี ก็ ปเนตฺต ออนุสาสโก กิณฺจิจิ โทสํ อาปชชตีติ ฯ น หิ ภาเนเตติ ฯ เตนหิ
 มหาราช ตถาคตานํ อนุสิฏฺจฺจิ สมฺมานุสิฏฺจฺจิ โหตีติ ฯ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฺปฺจฺจามิตี
 ฯ

อหีสานิกคหปญฺโท เอกาทสโม ฯ

๑๒. ภิกฺขุปณามิตปญฺโท

๑๒. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา อุกโกโธ โน วิคตชิลโหมสมฺมิตี ๙ ปุณ จ ตถาคโต เถโร
 สารีปุตตโมคคัลลานะ สปริเส ปณามลสิ, ก็ นุ โข ภาเนต นาคเสน ตถาคโต กุปีโต ปริสํ ปณามลสิ อุ
 ทาหุ ตูฏุโจ ปณามลสิ เอตํ ตาว ชานาหิ อิมํ นามาทิ ๙ ยถิ ภาเนต นาคเสน กุปีโต ปริสํ ปณามลสิ เตน
 หิ ตถาคตสฺส โภโก อปปฏิวตฺตติโต ๙ ยถิ ตูฏุโจ ปณามลสิ เตนหิ อวตฺตอุสมิ อชานนฺเตน ปณามิตา ๙
 อยมปิ อุกโต โภกฺกโก ปญฺโห ตวานุปรตโต โส ตยา นิพพาหิตพฺโพติ ๙

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา อุกโกโธ โน วิคตชิลโหมสมฺมิตี ๙ ปณามิตา จ เถโร สารีปุตตโมคคัล
 ลานา สปริสา ตยจ ปน น โภเปน, อธิ มหาราช โภจิวะ ปุริโส มหาปรจวียา มูละ วา ชาณุกะ วา ปา
 สาณะ วา กฐุเล วา วิสเม วา ภูมิภาเค ขลิตวา ปตติ อปิ นุ โข มหาราช มหาปรจวี กุปีตา ตํ ปาเตตฺตี
 ติ ๙ น หิ ภาเนต นตฺถิ มหาปรจวียา โภโป วา ปสาโท วา อหฺนฺยปรปฏิขวิปรมุตฺตา มหาปรจวี สยเมว โส
 อลโส ขลิตวา ปตติตติ ๙ เอเวว โข มหาราช นตฺถิ ตถาคตานิ โภโป วา ปสาโท วา อหฺนฺยปรปฏิขวิปร
 ปรมุตฺตา ตถาคตา อรหฺนฺโต สมฺมาสมฺพุทฺธา อถ โข สยํ กเตเนว เต อตฺตโน อปราเณน ปณามิตา ๙

อธิ ปน มหาราช มหาสมฺพุทฺโธ น มเตน กุณฺเปน ลัสนฺติ ยํ โหติ มหาสมฺพุทฺเท มตํ กุณฺเป ตํ
 ชิปรเมว นิจฺจุนฺทิตํ ถลํ อุตฺตาราเรติ ๙ อปิ นุ โข มหาราช มหาสมฺพุทฺโธ กุปีโต ตํ กุณฺเป นิจฺจุนฺทิตํ น หิ
 ภาเนต นตฺถิ มหาสมฺพุทฺทสฺส โภโป วา ปสาโท วา อหฺนฺยปรปฏิขวิปรมุตฺโต มหาสมฺพุทฺโธติ ๙ เอเวว โข
 มหาราช นตฺถิ ตถาคตานิ โภโป วา ปสาโท วา อหฺนฺยปรปฏิขวิปรมุตฺตา ตถาคตา อรหฺนฺโต สมฺมาสม
 พุทฺธา อถ โข สยํ กเตเนว เต อตฺตโน อปราเณน ปณามิตา ๙

ยถา มหาราช มหาปรจวียา ขลิตโต ปติยาติ เอวํ ชินฺสาสนนฺเว ขลิตโต ปณามียติ ๙ ยถา มหาราช
 สมฺพุทฺเท มตํ กุณฺเป นิจฺจุนฺทียติ เอวํ ชินฺสาสนนฺเว ขลิตโต ปณามียติ ๙ ยํ ปน เต มหาราช ตถาคโต ปณ
 เมสิ เตลลํ อตฺตกาโม หิตกาโม สุขกาโม วิสุทฺธิกาโม เอวํ อิมะ ชาตฺติชราพฺยาธิมฺรณฺเห ปริมุจฺจิสฺสนฺตฺติ
 ปณามลสิตํ ๙ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอเวเมตํ ตถา สมฺปฏิจฺจามฺมิตี ๙

ภิกฺขุปรณามิตปญฺโห ทฺวาทลโม ๙

ปณามิตวคฺโค ตติโย ๙

อิมสมิ วคฺเค ทฺวาทล ปญฺหา ๙

๔. สัพพญฺญตฺตญาณวคฺโค

๑. อิทธิกมฺมวิปากปญฺโห

๑. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา เอตทคคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ ภิกฺขุณํ อิทธิมฺนฺตานํ
 ยถิทํ มหาโมคคัลลาโนติ ๙ ปุณ จ กิโร โส ลคฺุเพหิ ปรีโปถิตอ ภินฺนสฺสโร สจฺจญฺณณิตฺตภูจิมฺสธมฺมณินฺนปรี
 คคโต ปรีนิพฺพุโต ๙ ยถิ ภาเนต นาคเสน เถโร มหาโมคคัลลาโน อิทธิยา โภกฺกิ คโต เตนหิ ลคฺุเพหิ โปถิ
 โต ปรีนิพฺพุตติตติ ยํ วจฺนํ ตํ มิจฺจจา ๙ ยถิ ลคฺุเพหิ ปรีโปถิตอ ปรีนิพฺพุโต เตนหิ อิทธิยา โภกฺกิ คตติ
 ตมปิ วจฺนํ มิจฺจจา ๙ ก็ น สมฺคโธ อิทธิยา อตฺตโน อปรมาตํ อปนยฺตีตํ สทเวกสฺสปิ โลกสฺส ปฏฺิสรณํ ภวิ
 ตุํ อรโหติ ๙ อยมปิ อุกโต โภกฺกโก ปญฺโห ตวานุปรตโต โส ตยา นิพพาหิตพฺโพติ ๙

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา เอตทคคํ ภิกฺขเว มม สาวกานํ ภิกฺขุณํ อิทธิมฺนฺตานํ ยถิทํ มหา
 โมคคัลลาโนติ ๙ อายสฺมา จ มหาโมคคัลลาโน ลคฺุพฺพโต ปรีนิพฺพุโต ตยจ ปน กมฺมาธิคฺคหิตเตนาติ ๙

นหฺนุ ภาเนต นาคเสน อิทธิมฺโต อิทธิวีสโยปิ กมฺมวิปากโกปิ เทว อจินฺตียา อจินฺตียเณ อจินฺตียํ อ
 ปนยิตพฺพํ ๙ ยถา นาม ภาเนต เกจิ ผลกามา กปีตเณน กปีตถํ โปเถนฺติ อมฺเพน อมฺพํ โปเถนฺติ เอ
 เวว โข ภาเนต นาคเสน อจินฺตียเณ อจินฺตียํ โปถยิตฺวา อปนตพฺพนฺติ ๙ อจินฺตียานมฺปิ มหาราช เอกํ
 อธิมตฺตํ พลวตฺรํ ๙ ยถา มหาราช มหิยา ราชาโน โหณฺติ สมชจฺจา สมชจฺจานมฺปิ เตลลํ เอโก สพฺเพ อภิ
 ภวิตฺวา อาณํ ปวตฺเตติ ๙ เอเวว โข มหาราช เตลลํ อจินฺตียานํ กมฺมวิปากํเยว อธิมตฺตํ พลวตฺรํ กมฺมวิ
 ปากํเยว สพฺเพ อภิภวีย อาณํ ปวตฺเตติ กมฺมาธิคฺคหิตสฺส อวเสสา กิริยา โองาลํ น ลภนฺติ ๙

อิธ ปน มหาราช โภจิ ปุริโส กิสมัญจิเทว ปกรณเ อปฺรชณฺติ น ตสฺส มาตา วา ปิตา วา ภคินี วา ภาคโร วา สขี วา สหายกา วา ตายนฺติ ฯ อถ โช ราชายเว ตตฺถ อภิภวีย อาณํ ปวตเตติ ฯ ก็ ตตฺถ การณํ อปฺราธิกตา ฯ เอวเมว โช มหาราช เตลลํ อจินฺตียานํ กम्मวิปากํเยว อธิมตฺตํ พลวตฺรํ กम्मวิปากํเยว สพฺเพ อภิภวีย อาณํ ปวตเตติ กम्मอาธิกคหิตสฺส อวเสสา กิริยา โอภาสํ น ลภนฺติ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช มหิยา ทวทาเห สมฺภูจฺจิตฺเต ฆฏฺฐสทฺสสมฺปิ อุทกํ น สกฺโกติ นิพฺพาเปตฺติ อถ โช อคฺคิเยว ตตฺถ อภิภวีย อาณํ ปวตเตติ ฯ ก็ ตตฺถ การณํ พลวตา เตชฺสสฺส ฯ เอวเมว โช มหาราช เตลลํ อจินฺตียานํ กम्मวิปากํเยว อธิมตฺตํ พลวตฺรํ กम्मวิปากํเยว สพฺเพ อภิภวีย อาณํ ปวตเตติ กम्मอาธิกคหิตสฺส อวเสสา กิริยา โอภาสํ น ลภนฺติ, ตสฺมา มหาราช ายสฺมโต มหาโมคฺคฺคฺลานสฺส กम्मอาธิกคหิตสฺส ลุณฺหิ โปถิยมาณสฺส อิทธิยา สมฺนนาหาโร นาโหสิตี ฯ สาธุ ภาเน นาคเสน เอวเมวตํ ตถา สมฺปฺปฺจฺจาเมตี ฯ

อิทธิกกम्मวิปากปญฺโท ปจฺโหม ฯ

๒. ธมฺมวินยปฺปฺจฺจนฺนาปฺปฺจฺจนฺนปญฺโท

๒. ภาเน นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ภควตา ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺโต ภิกฺขเว ธมฺมวินโย วิวฺโถ วิโรจติ โน ปฺปฺจฺจนฺนโนติ ฯ ปฺน จ ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส เกวลณฺจ วินยปฺปิกํ ปิหิตํ ปฺปฺจฺจนฺนํ ฯ ยถิ ภาเน นาคเสน ชินฺสาสนเณ ยุตฺตํ วา ปตฺตํ วา สมยํ วา ลภเถ วินยปณฺณตฺติ วิวฺวา โสภเยย ฯ เกณ การณเณ เกวลํ ตตฺถ สิग्ขา สยโม นียโม สิลฺลคฺคฺนอาจารปณฺณตฺติ อตฺถโรส ธมฺมโรส วิมุตฺติโรส ฯ ยถิ ภาเน นาคเสน ภควตา ภาสิตํ ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺโต ภิกฺขเว ธมฺมวินโย วิวฺโถ วิโรจติ โน ปฺปฺจฺจนฺนโนติ เตเนหิ ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส เกวลณฺจ วินยปฺปิกํ ปิหิตํ ปฺปฺจฺจนฺนโนติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส เกวลณฺจ วินยปฺปิกํ ปิหิตํ ปฺปฺจฺจนฺนํ เตเนหิ ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺโต ภิกฺขเว ธมฺมวินโย วิวฺโถ วิโรจติ โน ปฺปฺจฺจนฺนโนติ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุทโต โภกฺโก ปญฺโท ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตพฺโพิเต ฯ

ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา ตถาคตฺตปฺปเวทิตฺโต ภิกฺขเว ธมฺมวินโย วิวฺโถ วิโรจติ โน ปฺปฺจฺจนฺนโนติ ฯ ปฺน จ ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส เกวลณฺจ วินยปฺปิกํ ปิหิตํ ปฺปฺจฺจนฺนํ, ตถย ปน น สพฺเพลลํ สิมํ กตฺวา ปิหิตํ ฯ

ติวเณ มหาราช ภควตา ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส สิมํ กตฺวา ปิหิตํ ปุพฺพกานํ ตถาคตฺตานํ วิสวเสน ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส สิมํ กตฺวา ปิหิตํ ธมฺมสฺส คุรฺกตฺตา ปิหิตํ ภิกฺขุขุณฺธิยา คุรฺกตฺตา ปิหิตํ ฯ

กถํ ปุพฺพกานํ ตถาคตฺตานํ วิสวเสน ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส สิมํ กตฺวา ปิหิตํ เอโส วิโส มหาราช สพฺเพลลํ ปุพฺพกานํ ตถาคตฺตานํ ยถิทํ ภิกฺขุขุณฺธิยา ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส อวเสสานํ ปิหิตํ ฯ ยถา มหาราช ขตฺติยานํ ขตฺติยมายา ขตฺติเยสุ เยว จรติ เอวเมตํ ขตฺติยานํ โลกสฺส ปวณฺเณ อวเสสานํ ปิหิตา ฯ เอวเมว โช มหาราช เอโส วิโส สพฺเพลลํ ปุพฺพกานํ ตถาคตฺตานํ ยถิทํ ภิกฺขุขุณฺธิยา ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส อวเสสานํ ปิหิตํ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช มหิยา คณา วตฺตฺตฺนฺติ เสยฺยถิทํ มลฺลา อโธณา ปุพฺพตา ธมฺมคิริยา พรหมคิริยา ญฺกกา ญจฺจกา ลงฺกกา ปิสาจา มณฺนิภทฺทา ปุณฺณพฺพธา จนฺทิมสฺสุริยา ลิริเทวตา กาลิเทวตา ลิวา วสุทฺเววา ฆนิกา อสิปาสา ภาทฺธิปุตฺตาทิ เตลลํ เตลลํ รหสฺสํ เตสฺ เตสฺ คณฺเณสุ เยว จรติ อวเสสานํ ปิหิตํ ฯ เอวเมว โช มหาราช เอโส วิโส สพฺเพลลํ ปุพฺพกานํ ตถาคตฺตานํ ยถิทํ ภิกฺขุขุณฺธิยา ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส อวเสสานํ ปิหิตํ ฯ เอวํ ปุพฺพกานํ ตถาคตฺตานํ วิสวเสน ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส สิมํ กตฺวา ปิหิตํ ฯ

กถํ ธมฺมสฺส คุรฺกตฺตา ปาฏิโมกฺขทุทฺเทโส สิมํ กตฺวา ปิหิตํ ฯ ธมฺโม มหาราช คุรุโก ภาโรโย ตตฺถ สมฺมตฺตการี อญฺญํ อาราเถติ ตํ ตตฺถ ปรมฺปฺราสสมฺมตฺตการิตาย ปาปฺปณฺนาติ น ตํ ตตฺถ ปรมฺปฺราสสมฺมตฺตการิตาย ปาปฺปณฺนาติ มา จายํ สารธมฺโม วรธมฺโม อสสมฺมตฺตการีนํ หตฺถคโต โอบุณฺวาโต อวญฺญาโต หิพฺ

โต ซีฟิโต ครหิโต ภวตุ มา จายั สารธมโม วรธมโม พุชชนโคโต โอยณฺวาโต อวณฺวาโต หีฟิโต ซีฟิโต ครหิโต ภวตุติ ๔ เอวั ธมฺมสฺส คุรุกตฺตา ปาฏีโมกฺกชฺชุทฺทโส สิมฺม กตฺวา ปิหิโต ๔

ยถา มหาราช สารวรวรอกฺษาตฺตาติมนฺตรตฺตโลหิตจฺจนฺทณฺ นาม สวารปรุมนฺคตฺ โอยณฺวาตฺ อวณฺวาตฺ หีฟิตฺ ซีฟิตฺ ครหิตฺ ภวติ เอวเมว โข มหาราช มา จายั สารธมฺโม วรธมฺโม ปรมปรวอสมฺมตฺ ตการีนฺ หตฺถโคโต โอยณฺวาโต อวณฺวาโต หีฟิโต ซีฟิโต ครหิโต ภวตุ มา จายั สารธมฺโม วรธมฺโม พุชชนโคโต โอยณฺวาโต อวณฺวาโต หีฟิโต ซีฟิโต ครหิโต ภวตุติ ๔ เอวั ธมฺมสฺส คุรุกตฺตา ปาฏีโมกฺกชฺชุทฺทโส สิมฺม กตฺวา ปิหิโต ๔

กถํ ภิกฺขุภฺมิยา คุรุกตฺตา ปาฏีโมกฺกชฺชุทฺทโส สิมฺม กตฺวา ปิหิโต, ภิกฺขุภาโว โข มหาราช โลเก อตุลฺลีย โอปฺปมาโน อนฺคฺริโย น สกฺกา เกนจิ อคฺขาเปตฺตุ ตฺลฺลํ ปรีเมตฺตุ มายํ เอวรูปุ ภิกฺขุภาเว จิตฺโต โลเกน สมฺสโม ภวตุติ ภิกฺขุณฺ เยว อนฺตเร ปาฏีโมกฺกชฺชุทฺทโส จรติ ๔ ยถา มหาราช โลเก วรปรวภณฺทํ วตฺถํ วา อตฺตรณฺํ วา คชฺตรุงฺครตฺสฺวณฺธรมฺมตฺตมฺมิตฺตฺตาตฺติตฺติรตฺนาทินิ วา วิชิตกมฺมสุรา วา สพฺเพ เต ราชานมฺ นุปรคฺจฺจนฺติ เอวเมว โข มหาราช ยาวตา โลเก สฺวคตาคมฺปริยตฺติอาจารสฺยมสฺลสฺสวฺรคฺคณา สพฺเพ เต ภิกฺขุสงฺฆมฺนุปรคฺตา ภวตฺติ ๔ เอวั ภิกฺขุภฺมิยา คุรุกตฺตา ปาฏีโมกฺกชฺชุทฺทโส สิมฺม กตฺวา ปิหิโตติ ๔ สาธฺว ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามํตี ๔

ธมฺมวินยฺปฏฺิจฺจนฺนาปฏฺิจฺจนฺนปญฺโห ทฺติโย

๓. มุสวาทคฺรุลหฺวาวปญฺโห

๓. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเบตฺติ ภควตฺตา สมฺปชานมฺุสวาทาเท ปาราชโก โหตีติ ๔ ปฺน จ ภนฺตีตฺ สมฺปชานมฺุสวาทาเท ลหฺกํ อาปตฺตี อาปชฺชติ เอกสฺส สฺนฺติเก เทสฺนาวตฺตฺกนฺติ ๔ ภนฺเต นาคเสน โก ปเนตฺวา วิเสโส ก็ การณฺํ ยณฺเจเกน มุสวาทาเทน อฺจฺฉิซฺชติ ยณฺเจเกน มุสวาทาเทน สเทจฺจโณ โหตี ๔ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตฺตา ภนฺตีตฺ สมฺปชานมฺุสวาทาเท ปาราชโก โหตีติ ๔ เตนหิ สมฺปชานมฺุสวาทาเท ลหฺกํ อาปตฺตี อาปชฺชติ เอกสฺส สฺนฺติเก เทสฺนาวตฺตฺกนฺติ ยํ วจฺนํ ตํ มิจฺฉา ๔ ยถิ ตถาคเตน ภนฺตีตฺ สมฺปชานมฺุสวาทาเท ลหฺกํ อาปตฺตี อาปชฺชติ เอกสฺส สฺนฺติเก เทสฺนาวตฺตฺกนฺติ เตนหิ สมฺปชานมฺุสวาทาเท ปาราชโก โหตีติ ตมฺปิ วจฺนํ มิจฺฉา ๔ อยมฺปิ อุกฺโถ โกฏฺโถ ปญฺโห ตฺวานุปรตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตพฺโหติ ๔

ภาสิตมฺเบตฺติ มหาราช ภควตฺตา สมฺปชานมฺุสวาทาเท ปาราชโก โหตีติ ๔ ภนฺตีตฺจ สมฺปชานมฺุสวาทาเท ลหฺกํ อาปตฺตี อาปชฺชติ เอกสฺส สฺนฺติเก เทสฺนาวตฺตฺกนฺติ ตยจฺ ปน วตฺตฺกนฺเสน คุรุกลหฺกํ โหตี ๔ ตํ ก็ มถฺนลฺลิสฺส มหาราช อธิ โกจิ ปุริโส ปฺรสฺส ปาณินา ปหารํ ทฺเหยย ตสฺส ตมฺเห ก็ ทนฺทํ ธาเรธาติ ๔ ยถิ โส ภนฺเต อาห นกฺขมามํตี ตสฺส มยํ อกฺขมมาเน กหาปณฺํ หฺรเวปมาติ ๔ อธิ ปน มหาราช โสเยว ปุริโส ตว ปาณินา ปหารํ ทฺเหยย ตสฺส ปน โก ทนฺโทติ ๔ หตฺถมฺปิสฺส ภนฺเต เจหาเปยฺยยาม ปาทมฺปิ เจหาเปยฺยยาม ยาว สิสฺส กพีรฺจฺเจชฺชํ เจหาเปยฺยยาม สพฺพมฺปิ ตํ เคหํ วิลฺลุมฺปาเปยฺยยาม อุกฺโถปกฺเช ยาว สตฺตมฺกุลํ สมฺมุคฺคาตาเปยฺยยามติ ๔ โก ปนเนตฺถ มหาราช วิเสโส ก็ การณฺํ ยํ เอกสฺส ปาณิปฺปหาเร สฺซุโม กหาปณฺเ ทนฺโท ยํ ตว ปาณิปฺปหาเร หตฺถจฺเจชฺชํ ปาทจฺเจชฺชํ ยาว กพีรฺจฺเจชฺชํ สพฺพเคหาทานํ อุกฺโถปกฺเช ยาว สตฺตมฺกุลา สมฺมุคฺคาทฺติ ๔ มนฺุสฺสนฺตเรน ภนฺเตติ ๔ เอวเมว โข มหาราช สมฺปชานมฺุสวาทาเท วตฺตฺกนฺเสน คุรุกลหฺกํ โหตีติ ๔ สาธฺว ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามํตี ๔

มุสวาทคฺรุลหฺวาวปญฺโห ตฺติโย ๔

๔. โพธิสฺตตฺธมฺมตาปญฺโห

๔. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเบตฺติ ภควตฺตา ธมฺมตาธมฺมปริยาเย ปุพฺเพว โพธิสฺตตฺธานํ มาตาปิตฺริ นียตา โหนฺติ โพธิ นียตา โหตี อคฺคสวากา นียตา โหนฺติ ปุตฺโต นียโต โหตี อฺปฺปจฺจาโก นียโต โหตีติ ๔ ปฺน จ ตมฺเห ภณฺเต ตฺลฺลิตฺเต กายे จิตฺโต โพธิสฺตโต อฏฺฐจฺ มหาวิโลกนฺนานิ วิโลเกตี กาลํ วิโลเกตี ทิปิ วิ

โลเกติ เทลั วิโลเกติ กุลั วิโลเกติ ชนตตี วิโลเกติ आयु วิโลเกติ มาลั วิโลเกติ เนกขมัม วิโลเกตีติ ๔
 ฆนเต นาคเสน อปริปกเก ญาณ พุชฌนั นตติ ๔ ปริปกเก ญาเน น สกกา นิเมสนตรมปิ อากเมตุ
 อนตติกมณียั ปริปกกมานลั ๔ กสฺมา โพธิสโตโต กาลั วิโลเกติ กมฺหิ กาลเ อุปฺปชฺชาตีติ ๔ อปริปกเก
 ญาณ พุชฌนั นตติ ปริปกเก ญาณ น สกกา นิเมสนตรมปิ อากเมตุ กสฺมา โพธิสโตโต กาลั วิโลเกติ
 กมฺหิ กุเล อุปฺปชฺชาตีติ ๔ ยถิ ฆนเต นาคเสน ปุพฺเพว โพธิสตตสฺส มาตาปิตโร นียตา เตนหิ กุลั วิโล
 เกตีติ ยั วจนั ตั มิจฺฉา ๔ ยถิ กุลั วิโลเกติ เตนหิ ปุพฺเพว โพธิสตตสฺส มาตาปิตโร นียตาติ ตมปิ
 วจนั มิจฺฉา ๔ อยมปิ อุทโต โภกฺกโก ปณฺโห ตวานุปฺตโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตฺโพตีติ ๔

นียตา มหาราช ปุพฺเพว โพธิสตตสฺส มาตาปิตโร กุลณฺจ โพธิสโตโต วิโลเกติ ๔ กิณฺติ ปน กุลั วิ
 โลเกติ เย เม มาตาปิตโร เต ชตฺติยา อุทาหุ พฺราหฺมณฺณาติ ๔ เอวํ กุลั วิโลเกติ ๔

อฏฺฐจฺจนัน มหาราช ปุพฺเพว อนาคตฺติ โอโลเกตฺตฺพฺพฺ โหตี ๔ กตเมลั อฏฺฐจฺจนัน ๔ วาณิขฺสุส มหาราช
 ปุพฺเพว วิกฺยภณฺทํ โอโลเกตฺตฺพฺพฺ โหตี ๔ หตฺถินาคสฺส ปุพฺเพว โสณฺทาย อนาคโต มคฺโค โอโลเกตฺตฺพฺ
 โหตี, สากฺกิกสฺส ปุพฺเพว อนาคตฺติ ติตถั โอโลเกตฺตฺพฺพฺ โหตี, นียามกสฺส ปุพฺเพว อนาคตฺติ ตีโร โอโลเกตฺตฺ
 นาวา เปเสตฺตฺพฺพา โหตี, ภิสกสฺส ปุพฺเพว आयु โอโลเกตฺตฺวา อาตุโร อุปฺสงฺกมิตฺตฺพฺ โหตี, อุตฺตรเสตฺตฺ
 ปุพฺเพว ติวาทฺริภาวํ ชานิตฺวา อภิวิหิตฺตฺพฺ โหตี, ภิกฺขุสฺส ปุพฺเพว อนาคตฺติ กาลั ปจฺจเวกฺขิตฺวา โภชฺ
 ญฺชิตฺตฺพฺ โหตี, โพธิสตฺตานํ ปุพฺเพว กุลั โอโลเกตฺตฺพฺพฺ โหตี ชตฺติยกุลั วา พฺราหฺมณฺกุลั วาติ ๔ อิมลั
 โช มหาราช อฏฺฐจฺจนัน ปุพฺเพว อนาคตฺติ โอโลเกตฺตฺพฺพฺ โหตีติ ๔ สาธุ ฆนเต นาคเสน เอวเมตฺตํ ตถา สม
 ปฏฺิจฺฉานาตีติ ๔

โพธิสตตตมฺมตาปณฺโห จตฺตฺโต ๔

๕. อตฺตนิปาตนปณฺโห

๕. ฆนเต นาคเสน ภาสิตฺมเปตฺตํ ภควตา น ภิกฺขเว อตฺตานํ ปาเตตฺตฺพฺพฺ โย ปาเตยฺย ยถาธมฺโม
 การเตตฺตฺพฺพฺ ๔ ปน จ ตุมฺเห ภณฺถ ยตฺถ กตฺถจि ภควา สาวกานํ ธมฺมํ เทสฺยมาโน อนนฺกปริยาเยน
 ชาตียา ชราย พฺยาธิโน มรณฺสฺส สฺมฺจฺเจทฺย ธมฺมํ เทเสตี โย หิ โภจิ ชาตีชรายพฺยาธิมรณฺ สฺมตฺติกมฺมิตฺ ตํ
 ปรมาย ปลัสนาย ปลัสนตีติ ๔ ยถิ ฆนเต นาคเสน ภควตา ภณฺตี น ภิกฺขเว อตฺตานํ ปาเตตฺตฺพฺพฺ โย ปา
 เตยฺย ยถาธมฺโม การเตตฺตฺพฺพฺ เตนหิ ชาตียา ชราย พฺยาธิโน มรณฺสฺส สฺมฺจฺเจทฺย ธมฺมํ เทเสตีติ ยั
 วจนั ตั มิจฺฉา ๔ ยถิ ชาตียา ชราย พฺยาธิโน มรณฺสฺส สฺมฺจฺเจทฺย ธมฺมํ เทเสตี เตนหิ น ภิกฺขเว อต
 ตานํ ปาเตตฺตฺพฺพฺ โย ปาเตยฺย ยถาธมฺโม การเตตฺตฺพฺพฺ ตมปิ วจนั มิจฺฉา ๔ อยมปิ อุทโต โภกฺกโก
 ปณฺโห ตวานุปฺตโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตฺโพตีติ ๔

ภาสิตฺมเปตฺตํ มหาราช ภควตา น ภิกฺขเว อตฺตานํ ปาเตตฺตฺพฺพฺ โย ปาเตยฺย ยถาธมฺโม การเตตฺตฺพฺ
 พฺ ๔ ยตฺถ กตฺถจิปี ภควตา สาวกานํ ธมฺมํ เทสิยมาเนน จ อนนฺกปริยาเยน ชาตียา ชราย พฺยาธิโน มรณ
 สฺส สฺมฺจฺเจทฺย ธมฺโม เทสิโต ๔ ตตฺถ ปน การณํ อตฺติ येन ภควา การเณน ปฏฺิจฺฉิปี สฺมาทฺเปลี จาตี
 ๔

กี ปนเตถ ฆนเต นาคเสน การณํ येन ภควา การเณน ปฏฺิจฺฉิปี สฺมาทฺเปลี จาตี สีสฺวา
 มหาราช สีสฺสมฺปิโน อคทฺสโม สตฺตานํ กิเลสฺวิวินาสเน โอสถสโม สตฺตานํ กิเลสฺพฺยาธิวูปฺสเม อุกทฺสโม
 สตฺตานํ กิเลสฺโรชฺชฺลลาปฺรเณน มณฺเฑนสโม สตฺตานํ สทฺพฺสมฺปตฺติทาเน นาวาสโม สตฺตานํ จตฺโรมฺปาร
 คมเน สตฺตฺวาหฺสโม สตฺตานํ ชาตีกนฺตารตารเณ วาตฺสโม สตฺตานํ ติวคฺคิสฺนตาปนิพฺพาปเน มหาเมฆสโม
 สตฺตานํ มานสฺสปริวฺเรน อาจริยสโม สตฺตานํ กุสลสิกฺขาปเน สุทฺสสโม สตฺตานํ เขมปถมาจิกฺขเณ ๔ เอ
 วรูปุ มหาราช พฺหุคฺโคเน อนนฺกคฺโคเน อปฺปมาณคฺโคเน คุณฺวาลี คุณฺปุณฺโซ สตฺตานํ วุทฺถิกโร สีสฺวา มา วิน
 สตีติ สตฺตานํ อนุกมฺปาย ภควา สิกฺขาปทํ ปณฺญาเปลี น ภิกฺขเว อตฺตานํ ปาเตตฺตฺพฺพฺ โย ปาเตยฺย ยถา
 ธมฺโม การเตตฺตฺพฺพฺ ๔ อิทฺเมตฺถ มหาราช การณํ येन การเณน ภควา ปฏฺิจฺฉิปี ๔ ภาสิตฺมเปตฺตํ มหาราช

เดเรน กุมารกอสสเปน วิจิตรภักเณ ปายาลิราชณณสส ปร์โลกั ที่ปยมาเนน ยถา ยถา โข ราชณณ สมน พุราหุมนมา สีสวนโต กลยาณณมมา จิริ ที่มมทธานั ตัญจนุติ, ตถา ตถา พหุ ญญณั ปสวณุติ, พุทฺชนทิต าย จ ปฏิปชชนุติ พุทฺชนสุชาย โลกานุกมปาย อตถาย ทิตาย สุชาย เทวมนุสสานนุติ ๕

เกน ปน การณน ภควา สมหาเปสิ ซาติปิ มหาราช ทุกษา ชราปิ ทุกษา พยาธิปิ ทุกโซ มรณ มปิ ทุกซ์ โสโกปิ ทุกโซ ปริเทโวปิ ทุกโซ ทุกชมปิ ทุกซ์ โทมนสสมปิ ทุกซ์ อุปายาโสปิ ทุกโซ อปปิเยหิ สมนโยโคปิ ทุกโซ ปิเยหิ วิปโยโคปิ ทุกโซ มาตมรณมปิ ทุกซ์ ปิตมรณมปิ ทุกซ์ ภาตมรณมปิ ทุกซ์ ภคินิมรณมปิ ทุกซ์ ปุตตมรณมปิ ทุกซ์ ทารมรณมปิ ทุกซ์ ทาสมรณมปิ ทุกซ์ ฉาติมรณมปิ ทุกซ์ ฉา ติปยสนมปิ ทุกซ์ ไรคพยสนมปิ ทุกซ์ โภคพยสนมปิ ทุกซ์ สิลพยสนมปิ ทุกซ์ ภิฏุจพยสนมปิ ทุกซ์ ราชภ ยมปิ ทุกซ์ โจรภยมปิ ทุกซ์ เวรภยมปิ ทุกซ์ ทุกภิกชภยมปิ ทุกซ์ อคคภยมปิ ทุกซ์ อุทภยมปิ ทุกซ์ อุ มิภยมปิ ทุกซ์ อวภูฏภยมปิ ทุกซ์ กุมภิลภยมปิ ทุกซ์ สลุกภยมปิ ทุกซ์ อตตานุวาทภยมปิ ทุกซ์ ปราณู วาทภยมปิ ทุกซ์ ทนชภยมปิ ทุกซ์ ทุคคตภยมปิ ทุกซ์ ปริสสารชชภยมปิ ทุกซ์ อาชีวกภยมปิ ทุกซ์ มรณภยมปิ ทุกซ์ เวตเตหิ ตาพนมปิ ทุกซ์ กสาหิ ตาพนมปิ ทุกซ์ อทุทธทเกหิ ตาพนมปิ ทุกซ์ หตถจ ฉะทณมปิ ทุกซ์ ปาทจฉะทณมปิ ทุกซ์ หตถปาทจฉะทณมปิ ทุกซ์ กณณจฉะทณมปิ ทุกซ์ นาสจฉะทณมปิ ทุกซ์ กณณenasจฉะทณมปิ ทุกซ์ พิลจฉะทณมปิ ทุกซ์ สงขมณทิกมปิ ทุกซ์ วาหุมขมปิ ทุกซ์ โซติมาสิ กมปิ ทุกซ์ หตถปชโซติกมปิ ทุกซ์ เอรกตตีกมปิ ทุกซ์ จิรกวาลีกมปิ ทุกซ์ เอณะยยกมปิ ทุกซ์ พพิสมสิ กมปิ ทุกซ์ กหาปณีกมปิ ทุกซ์ ชารวปตจจีกมปิ ทุกซ์ ปลิมปรีวตตีกมปิ ทุกซ์ ปลาลปฎีกมปิ ทุกซ์ ตต เตน เตเลน โอลิณจนมปิ ทุกซ์ สุนเขหิ ซาทาปนมปิ ทุกซ์ ซิวสุลาโรปนมปิ ทุกซ์ อสินา สีสจฉะทณมปิ ทุกซ์ เอวรูปานิ มหาราช พหุวิธานิ อนเนกวิธานิ ทุกษานิ สัสารคโต ออนุวติ ๕

ยถา มหาราช ทิมวนตปพเพเต อภิวิฏัจ อุทัก คจกย นทียา ปาสถนสทชชรมมรุมพาวาฏญคคคค กอุมิกวงจทิกอวารณนเวิรณมุลกสาชาสู ปรีโยตถรติ เอวเมว โข มหาราช เอวรูปานิ พหุวิธานิ อนเนกวิธานิ ทุกษานิ สัสารคโต ออนุวติ ๕ ปวตต มหาราช ทุกซ์ อปปวตต สุขั ๕ อปปวตตสส คณั ปวตตสส จ ภยั ที่ปยมาโน มหาราช ภควา อปปวตตสส สจฉิกิริยาย ซาติชราพยาธิมรณสมตติกภมาย สมหาเปสิ, อิทมเมตถ มหาราช การณั เยน การณน ภควา สมหาเปสิติ ๕ สาธุ ภนเต นาคเสน สุนิพเพฐิตอ ปญโห สุกถิตั การณั เอวเมตถ ตถา สมปฏิจฉามิติ ๕

อตตนิปาดนปญโห ปญจโม

๖. เมตตภาวนานิสัสปญโห

๖. ภนเต นาคเสน ภาสิตมเบตถ ภควตา เมตตตาย ภิกขเว เจโตวิมุตติยา อาเสวิตาย ภาวิตาย พหุ ลิกตาย ยานีกตาย วตถุกตาย ออนุจิตาย ปรีจิตาย สัสมารทชาย เอกาทสานิสัสา ปาฎิกงขา ๕ กตเม เอกาทส ๕ สุขั สุปติ สุขั ปฏิปุชณติ น ปาปัก สุปินั ปสสติ มนุสสานั ปิโย โหติ อมนุสสานั ปิโย โหติ เทวตา รกชนติ นาสส อคคิ วา วิสิ วา สตถั กมติ ตวภู จิตต สมาริยติ มุขวณเณ วิปัสสิทติ อ สมมุพโห กาลั กโรติ อุตตริ อปปฏิวิชณนโต พุทฺทมโลฎโปโค โหตีติ ๕ ปุน จ ตุมเห ภณณ สาโม กุมา โร เมตตาวีหารี มิคสังเขน ปรีวุโต ปวเน วิจรณโต ปีลียกเขน รณณา วิทุโธ วิสปีเตน สลเลน ตตถเว มุจฉิโต ปติโตติ ๕

ยถิ ภนเต นาคเสน ภควตา ภาสิตั เมตตตาย ภิกขเว ๕เปฯ พุทฺทมโลฎโปโค โหตีติ เตนหิ สาโม กุมาโร เมตตาวีหารี มิคสังเขน ปรีวุโต ปวเน วิจรณโต ปีลียกเขน รณณา วิทุโธ วิสปีเตน สลเลน ตตถเว มุจฉิโต ปติโตติ ยั วจนั ตั มิจฉา ๕ ยถิ สาโม กุมาโร เมตตาวีหารี มิคสังเขน ปรีวุโต ปวเน วิจรณโต ปีลียกเขน รณณา วิทุโธ วิสปีเตน สลเลน ตตถเว มุจฉิโต ปติโต เตนหิ เมตตตาย ภิกขเว ๕เปฯ สตถั วา กมตีติ ตมปิ วจนั มิจฉา ๕ อยมปิ อุทโก โภฏโก ปญโห สุนิโปเณ ปรีสนโห สุขโม

คมภีโร อภิ สุนิปนุณัน มนุขานัน คตเต เสท โมเจยย โส ตวานุปรุตโต วิชฎเทติ ตัม มหาชฎาชฎิตัน อนาคต
 านัน ชินปรุตตานัน จกขุ เทหิ นิพพานายาติ ๕

ภาลิตมเปตัม มหาราช ภควตา เมตตาย ภิกขเว ๕เป๕ สตถัม วา กมตีติ ๕ สามี จ กุมาริ เมต
 ตาวีหารี มิคสงเขน ปริวุโต ปวเน วิจรนโต ปีลียกเขน รณณา วิทุโธ วิสปีเตน สลเลน ตตเถว มุจจโต
 ปตีโต ตตถ ปน มหาราช การณัน อตติ ๕ กตมัม ตตถ การณัน ๕ เนต มหาราช คุณา ปุคคลลสฺส เมตตา
 ภาวนาเยเต คุณา ๕ สาโม มหาราช กุมาริ ฆมฺปิ อุกชิปนโต ตสฺมี ฆเน เมตตภาวนาย ปมตโต อโหสิ
 ๕

ยสฺมี มหาราช ฆเน ปุคคโล เมตตัม สสมาปนโน โหติ น ตสฺส ปุคคลลสฺส ตสฺมี ฆเน อคฺคิ วา
 วิลี วา สตถัม วา กมตี ๕ ตสฺส เย เกจิ อหิตกามา อุปคฺนตฺวา ตัน น ปสฺสนนฺติ น ตสฺมี โอกาลัน ลภนฺติ
 ๕ เนต มหาราช คุณา ปุคคลลสฺส เมตตภาวนาเยเต คุณา ๕ อธิ มหาราช ปุริโส สงคามสุโร อภชชก
 วจชาลิกิ สนนฺยหิตฺวา สงคามัน โอตเรยย ตสฺส สฺวา ชิตตา อุปคฺนตฺวา ปตฺนติ วิกรินฺติ น ตสฺมี โอกาลัน
 ลภนฺติ เนโส มหาราช คฺโคณฺ สงคามสุรสฺส อภชชกวจชาลิกายโส คฺโคณฺ ยสฺส สฺวา ชิตตา อุปคฺนตฺวา ป
 ตฺนติ วิกรินฺติ ๕ เอวเมว ไซ มหาราช เนต คุณา ปุคคลลสฺส เมตตภาวนาเยเต คุณา ๕

ยสฺมี มหาราช ฆเน ปุคคโล เมตตัม สสมาปนโน โหติ น ตสฺส ปุคคลลสฺส ตสฺมี ฆเน อคฺคิ วา
 วิลี วา สตถัม วา กมตี ๕ ตสฺส เย เกจิ อหิตกามา อุปคฺนตฺวา ตัน น ปสฺสนนฺติ ตสฺมี โอกาลัน น ลภน
 ติ, เนต มหาราช คุณา ปุคคลลสฺส เมตตภาวนาเยเต คุณา ๕ อธิ ปน มหาราช ปุริโส ทิพพ
 อนฺตรธานัน มุลฺล หตฺถเก กรยย ยาว ตัม มุลฺล ตสฺส หตฺถคตฺตํ โหติ ตาว น อนฺโณ โกจิ ปกติมนุสฺสํ ตัม ปุ
 ริสํ ปสฺสตี ๕ เนโส มหาราช คฺโคณฺ ปุริสสฺส มุลสเสโส คฺโคณฺ อนฺตรธานสฺส ยัม โส ปกติมนุสฺसानัน จกขุเป
 น ทิสฺสตี เอวเมว ไซ มหาราช เนต คุณา ปุคคลลสฺส เมตตภาวนาเยเต คุณา ๕

ยสฺมี มหาราช ฆเน ปุคคโล เมตตัม สสมาปนโน โหติ น ตสฺส ปุคคลลสฺส ตสฺมี ฆเน อคฺคิ วา
 วิลี วา สตถัม วา กมตี ๕ ตสฺส เย เกจิ อหิตกามา อุปคฺนตฺวา ตัน น ปสฺสนนฺติ น ตสฺมี โอกาลัน ลภนฺติ
 ๕ เนต มหาราช คุณา ปุคคลลสฺส เมตตภาวนาเยเต คุณา ๕ ยถา วา ปน มหาราช ปุริสํ สุกตัม มหา
 เลณมนุปรวิฏฐันฺ มหตีมหาเมโฆ อภิวสฺสนนฺติ น สกโกติ เตมยิตฺถํ เนโส มหาราช คฺโคณฺ ปุริสสฺส มหาเลณ
 สเสโส คฺโคณฺ ยัม มหาเมโฆ อภิวสฺสมานโน น ตัม เตเมตี ๕ เอวเมว ไซ มหาราช เนต คุณา ปุคคลลสฺส เมต
 ตภาวนาเยเต คุณา ๕

ยสฺมี มหาราช ฆเน ปุคคโล เมตตัม สสมาปนโน โหติ น ตสฺส ปุคคลลสฺส ตสฺมี ฆเน อคฺคิ วา
 วิลี วา สตถัม วา กมตี ๕ ตสฺส เย เกจิ อหิตกามา อุปคฺนตฺวา ตัน น ปสฺสนนฺติ น ตสฺส สกโกณฺติ อหิต
 กาคูํ เนต มหาราช คุณา ปุคคลลสฺส เมตตภาวนาเยเต คุณาติ ๕ อจฺจริยิ ฆนฺเต นาคเสน อพฺภูตัม ฆนฺเต
 นาคเสน สพฺพปาปนิวารณา เมตตภาวนาติ ๕ สพฺพกฺุสลคฺคณาวหา มหาราช เมตตภาวนา หิตานมฺปิ
 อหิตานมฺปิ ๕ เย เต สตฺตา วิญฺญาณพฺพธา สพฺเพลลันฺ มหาณิสฺสา เมตตภาวนา สัมวิชิตพฺพชาติ ๕

เมตตภาวนาณิสฺสปฺโยโห ญฺฐโร ๕

๗. กุสลากุสลสมวิสมปญโ

๗. ฆนฺเต นาคเสน กุสลการิสฺสปี อกุสลการิสฺสปี วิปาโก สมสมโม อูทาหุ โกจิ วิเสโส อตฺถีตี ๕
 อตฺถิ มหาราช กุสลสฺส จ อกุสลสฺส จ วิเสโส ๕ กุสล มหาราช สุขวิปากิ สคฺคลวตฺตนิกิ อกุสล ทุภฺชวิ
 ปากิ นิรยสัวตฺตนิกนฺติ ๕

ฆนฺเต นาคเสน ตุมฺเห ฆนฺต เทวทฺโต เอกนฺตกณฺโห เอกนฺตกณฺเหตี ฆมฺเมหิ สมฺนนาคโต โโพธิ
 สคฺโต เอกนฺตสูกโก เอกนฺตสูกเกหิ ฆมฺเมหิ สมฺนนาคโตตี ๕ ปน จ เทวทฺโต ภเว ภเว ยเสน จ ปก
 เขน จ โพธิสฺสเตน สมสมโม โหตี ททาจิ อภิกตโร วา ๕ ยทา เทวทฺโต นคเร พาราณสีย
 พุรหมทตฺตสฺส รณฺโณ ปุโรหิตปรุตโต อโหสิ ตทา โพธิสฺสโต ฉวกจณฺฑทาลอ อโหสิ วิชชาธโร วิชฺช ปรัชฺชปีต

วา อกาเล อมพผลานี นิพพตเตสิ, เอตถ ตาว โพธิสตุโต เทวทตโต ชาติยา นีหิโน ยเสน จ นีหิโน ๕

ปูน จปรึ ยทา เทวทตโต ราชา อโหสิ มหา มทีปติ สพพกามสมงคี ตทา โพธิสตุโต ตสสุปปโก โค อโหสิ หตถินาโค สพพลกขณสมปนโน ตสส จารุกติวิลาสิ อสทมาโน ราชา วอมัจจนโต หตถาจริย เอวมโวจ อสิกขโต เต อาจริย หตถินาโค ตสส อากาสคมน นาม การณ กโรหิติ ตตถปิ ตาว โพธิสตุโต เทวทตโต ชาติยา นีหิโน ลามโก ติวจฉานคโต ๕

ปูน จปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ ปวเน นฏฐายิกอ ตทา โพธิสตุโต มหาปถวี นาม มกุกฏอ อโหสิ เอตถปิ ตาว ทิสสติ วิเสโส มนุสสส จ ติวจฉานคตสส จ ตตถปิ ตาว โพธิสตุโต เทวทตโต ชาติยา นีหิโน ๕

ปูน จปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ โสณุตโตโร นาม เนสาโท พลวา พลวโตโร นาคพโล ตทา โพธิสตุโต ฉททนต์ นาม นาคราชา อโหสิ ตทา โส ลุทโทโก ตํ หตถินาคํ ฆาเตสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโต อธิกโตโร ๕

ปูน จปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ วนจรโก อนิเกตวาสิ ตทา โพธิสตุโต สกุณ อโหสิ ติตติโร มนตชฌายี ตทาปิ โส วนจรโก ตํ สกุณ ฆาเตสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโต ชาติยา อธิกโตโร ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต กลาพุน นาม กาลิราชา อโหสิ ตทา โพธิสตุโต ตาปโส อโหสิ ฆนติ วาที ๕ ตทา โส ราชา ตสส ตาปสสส กุทโธ หตถปาเท วิสกะพีเร วิย เฉทาเปสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโต เยว อธิกโตโร ชาติยา จ ยเสน จ ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ วนจโร ตทา โพธิสตุโต นนทโย นาม วนรินโท อโหสิ ตทาปิ โส วนจโร ตํ วนรินโท ฆาเตสิ สทธี มาตรา กนิฏฐภาติเกน จ ตตถปิ ตาว เทวทตโต เยว อธิกโตโร ชาติยา ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ อเจสโก การมกโย นาม ตทา โพธิสตุโต ปณฺฑารโก นาม นาคราชา อโหสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโต เยว อธิกโตโร ชาติยา ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ ปวเน ฆฎิกโก ตทา โพธิสตุโต ตจจโก นาม มหาสุกโร อโหสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโตเยว ชาติยา อธิกโตโร ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต เจตีสสุ สุรปริจโร นาม ราชา อโหสิ อุปริปริสมตเต คคเน เวหาสจฺคโม ตทา โพธิสตุโต กปิโล นาม พุราหุมโณ อโหสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโตเยว อธิกโตโร ชาติยา จ ยเสน จ ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ สาโม นาม ตทา โพธิสตุโต รุรุ นาม มิคราชา อโหสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโตเยว ชาติยา อธิกโตโร ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต มนุสโส อโหสิ ลุทโทโก ปวนจโร ตทา โพธิสตุโต หตถินาโค อโหสิ โส ลุทโทโก ตสส หตถินาคสส สตตถกตตตุ ทนเต นิหิทฺวา หริ ตตถปิ ตาว เทวทตโตเยว โยนิยา อธิกโตโร ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต ลิงคาลอ อโหสิ ฆตติยธมโม โส ยาวตา ฆมพูทีเป ปเทสราชาโน เต สพเพ อนุยตเต อกาลิ ตทา โพธิสตุโต วิรุโร นาม ปณฺฑิตอ อโหสิ ตตถปิ ตาว เทวทตโต เยว ยเสน อธิกโตโร ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต หตถินาโค หุตฺวา ลุกฺกิกาย สกุณิยา ปุตเตเก ฆาเตสิ ตทา โพธิสตุโตปิ หตถินาโค อโหสิ ยุตติ ตตถ ตาว อุโปปิ เต สมสมมา อเหตุ ๕

ปูน จ ปรึ ยทา เทวทตโต ยกฺโข อโหสิ อธมโม นาม ตทา โพธิสตุโต ยกฺโข อโหสิ ธมโม นาม ตตถปิ ตาว อุโปปิ สมสมมา อเหตุ ๕

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต นาวิโก อโหสิ ปณจนัน กุสตานัน อีสสโร ตทา โพธิสตุโตปี นาวิโก
อโหสิ ปณจนัน กุสตานัน อีสสโร ตตถปี ตาว เต อุโกปี สมสมา อเหตุ ๔

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต สตุตวาโห อโหสิ ปณจนัน สกฏสตานัน อีสสโร ตทา โพธิสตุโตปี
สตุตวาโห อโหสิ ปณจนัน สกฏสตานัน อีสสโร ตตถปี ตาว อุโกปี สมสมา อเหตุ ๔

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต สาไซ นาม มิคราชา อโหสิ ตทา โพธิสตุโตปี นิโครโธ นาม มิค
ราชา อโหสิ ตตถปี ตาว อุโกปี สมสมา อเหตุ ๔

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต สาไซ นาม เสนาปติ อโหสิ ตทา โพธิสตุโตปี นิโครโธ นาม ราชา
อโหสิ ตตถปี ตาว อุโกปี สมสมา อเหตุ ๔

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต กณฺทหาโล นาม พราหมโณ อโหสิ ตทา โพธิสตุโต จนโท นาม
ราชกุมารโ อโหสิ ตทา โส กณฺทหาโลเยว อธิกตโร ๔

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต พรหมทตโต นาม ราชา อโหสิ ตทา โพธิสตุโต ตสฺส ปุตฺโต มหาป
ทุโม นาม กุมารโ อโหสิ ตทา โส ราชา สกปุตฺตํ จีรปฺปาเต ชิปาเปลิ ๔ ยโต กุโธจิ ปีตาว ปุตฺตानัน
อธิกตโร โหติ วิสิฏฺโฐจติ, ตตถปี ตาว เทวทตโตเยว อธิกตโร ๔

ปุณ จ ปรี ยथा เทวทตโต มหาปตาโป นาม ราชา อโหสิ ตทา โพธิสตุโต ตสฺส ปุตฺโต ธมฺม
ปาโล นาม กุมารโ อโหสิ ตทา โส ราชา สกปุตฺตสฺส หตฺตปาเท สีลฺลญจ เฆทาเปลิ ตตถปี ตาว เทวทต
โตเยว อุตฺตโร อธิกตโร ๔

อชฺเชตฺตริ อุโกปี สกฺยกฺกุล ชายิสฺสุ ๔ โพธิสตุโต พุทฺโธ อโหสิ สัพพญฺญ โลกนายโก เทวทตโต
ตสฺส เทวาทิวสฺส สาสเน ปพฺพชิตฺวา อิทธิ นินฺพุตเตตฺวา พุทฺธาลยํ อกาลิ ๔ ก็ นุ โช ภาเนต นาค
เสน ยํ มยา ภนิตํ ตํ สพฺพํ ตถ อฺทาทู วิตถนฺติ ๔

ยํ ตวั มหาราช พหุวิธํ การณํ โอสฺวาเรลิ สพฺพํ ตํ ตเถว โน อญฺญาติ ๔ ยถิ ภาเนต นาคเสน
กณฺโหปี สุกโกปี สมสมคคฺติกา โหนฺติ เตนหิ กุสลมฺปิ อกุสลมฺปิ สมสมวิปากํ โหตีติ ๔ น หิ มหาราช กุ
สลมฺปิ อกุสลมฺปิ สมสมวิปากํ โหติ น หิ มหาราช เทวทตโต สพฺพชนนฺหิ ปฏฺวิวิรุโธ โพธิสตุเตเนว ปฏฺวิ
วิรุโธ ๔ โย ตสฺส โพธิสตุเตน ปฏฺวิวิรุโธ โส ตสฺมํ ตสฺมํ เยว ภเว ปจฺจติ ผลํ เทติ ๔ เทวทตโตปี
มหาราช อีสฺสริเย จิตฺ ชนปฺเทสุ อารกฺขํ เทติ เสตุํ สภํ ปญฺญาสาถํ การเต สมณพฺราหมณาณัน
กปฺลนฺทวิถวณฺพุกานัน ภาถานตฺถานัน ยถาปณฺหิตํ ทานัน เทติ ๔ ตสฺส โส วิปาเกน ภเว ภเว สมฺปตฺตีโย
ปฏฺลิภตฺติ ๔ กสฺเสตํ มหาราช สกกา วตฺตุํ วินา ทาเนน ทมเนน สญฺญเมเนน อุปฺสถกมฺเมเนน สมฺปตฺตี อณฺภวิ
สตีติ ๔

ยํ ปน ตวั มหาราช เอวํ เวลฺลิตฺ เทวทตโต จ โพธิสตุโต จ เอกโต อณฺุปริวตฺตณฺตีติ โส น ชาติ
สตุสฺส อจฺจเยน สมาคโม อโหสิ น ชาตีสฺสทสฺสสฺส อจฺจเยน น ชาตีสฺสทสฺสสฺส อจฺจเยน กทาจิ กรหฺจ
พฺพุนัน อโหโรตฺตานัน อจฺจเยน สมาคโม อโหสิ ๔ ยํ ปเนตํ มหาราช ภควตา ภาถกจฺจนปโปมํ อุปฺทสฺสิตํ
มนุสฺสสตฺตปฏฺลิลาภาย ตถูปมํ มหาราช อิมลํ สมาคมํ ธาเวหิ ๔

น มหาราช โพธิสตุตสฺส เทวทตเตเนว สทฺธิ สมาคโม อโหสิ, เถโรปี มหาราช สารีปุตฺโต อเนก
สุ ชาตีสฺสทสฺสสฺส โพธิสตุตสฺส ปีตา อโหสิ มหาปีตา อโหสิ จุลปีตา อโหสิ ภาตา อโหสิ ปุตฺโต
อโหสิ ภาคินฺเยโย อโหสิ มิตฺโต อโหสิ ๔

โพธิสตุโตปี มหาราช อเนกฺสุ ชาตีสฺสทสฺสสฺส เถรสฺส สารีปุตฺตสฺส ปีตา อโหสิ มหาปีตา อโหสิ
จูลปีตา อโหสิ ภาตา อโหสิ ปุตฺโต อโหสิ ภาคินฺเยโย อโหสิ มิตฺโต อโหสิ ๔ สพฺเพปี มหาราช สตุตฺตนิ
กายปริยาปนฺนา สํสารโสถมนฺคตา สํสารโสเถน วุยฺหนฺตา อปฺปิเยหิปี ปีเยหิปี สมาคจฺจนฺติ ๔ ยถา
มหาราช อุกํ โสเถน วุยฺหมานัน สฺวจิอฺสฺจิกฺกฺยาถปปาเกน สมาคจฺจติ เอวเมว โช มหาราช สพฺเพปี สตุ
ตฺตนิกายปริยาปนฺนา สํสารโสถมนฺคตา สํสารโสเถน วุยฺหนฺตา อปฺปิเยหิปี ปีเยหิปี สมาคจฺจนฺติ ๔ เทวทต
โต มหาราช ยกฺโข สมานो อตฺตนา อธมโม ปเร อธมเม นิโยเชตฺวา สตุตฺตปญฺญาสาถฺสโกฏฺเวย สจฺจฺจิจ ๔

วสฺสตสทสฺสทานิ มหานครเย ปจฺจิ, โพธิสฺตโตปฺปิ มหาราช ยฺกฺโข สฺมาโน อุตฺตนา ธมฺโม ปเร ธมฺเม นฺนโย
 เซตฺวา สตฺตปณฺณาสวสฺสโกภฺวิโย สฺภูจฺจิ จ วสฺสตสทสฺสทานิ สคฺเค โมทฺติ สพฺพกามสมฺมจฺติ, อปฺปิจ มหาวราช
 เทวทตฺโต อิมสฺสมี ภเว พุทฺธ อนาสาทนฺนียมาสาทยิตฺวา สมคฺคณฺจ สงฺขมฺ ภินฺทิตฺวา ปจฺจวี ปาวีสิ, ตถาคโต
 พุชฺฌิตฺวา สพฺพธมฺเม ปรินิพฺพุโต อุปฺนิสฺสงฺเขยติ ฯ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เหวเมตฺตํ ตถา สมปฺปฏิจฺจามํตีติ ฯ
 กุสลาภุสฺสสมวิสมปญฺโห สตฺตโม ฯ

๘. อมราเทวีปญฺโห

๘. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตฺตํ ภควตา

สเจ ลเภถ ชนฺํ วา รโห วา,
 นิมนฺตกํ วาปี ลเภถ ตาทิลฺลํ,
 สพฺพาว อิตฺถิ กยฺริํ นุ ปาปํ,
 อญฺญํ อลฺหธา ปิจฺสปปินา สทฺธินฺหิตฺติ ฯ

ปุน จ กถียติ มโหสธสฺส ภริยา อมรา นาม อิตฺถี คามเก จปิตา ปวุตฺตปติกา รโห นิสฺสนา วิ
 วิตตา ราชปฺปฏิสฺมํ สามิกํ กิริตฺวา สทฺสเสน นิมนฺตียมานา ปาปํ นากาสีตีติ ฯ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภคว
 ตา ภณฺตี สเจ ฯเปฯ สทฺธินฺหิตฺติ เตนฺหิ มโหสธสฺส ภริยา ฯเปฯ นากาสีตีติ ยํ วจนฺํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ
 มโหสธสฺส ภริยา ฯเปฯ นากาสี เตนฺหิ สเจ ฯเปฯ สทฺธินฺหิตฺติ ตมฺปิ วจนฺํ มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุกฺโกโต โภภฺวิโก
 ปญฺโห ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตพฺโพติ ฯ

ภาสิตมฺเปตฺตํ มหาวราช ภควตา สเจ ฯเปฯ สทฺธินฺหิตฺติ ฯ กถียติ จ มโหสธสฺส ภริยา ฯเปฯ นากาสี
 ตีติ ฯ กเรยฺย สา มหาราช อิตฺถี สทฺสลํ ลภมานา ตาทิลฺลเสน ปุริเสน สทฺธิ ปาปกมฺมํ, น สา กเรยฺย สเจ
 ชนฺํ วา รโห วา นิมนฺตกํ วาปี ตาทิลฺลํ ลเภถ ฯ วิจินฺหิตฺติ สา มหาราช อมรา อิตฺถี น อทฺทสฺส ชนฺํ
 วา รโห วา นิมนฺตกํ วาปี ตาทิลฺลํ ฯ

อิธ โลก ครทฺภยา ชนฺํ น ปสฺสิ ปฺรโลเก นิริยภยา ชนฺํ น ปสฺสิ กฺกุฏวิปากํ ปาปนฺหิตฺติ ชนฺํ น
 ปสฺสิ ปิยํ อมฺนุจฺติคฺคามา ชนฺํ น ปสฺสิ สามีกสฺส คฺรุทฺตาย ชนฺํ น ปสฺสิ ธมฺมํ อปฺจายนฺตีติ ชนฺํ น ปสฺสิ
 อนริยํ ครทฺหตีติ ชนฺํ น ปสฺสิ กิริยํ อภินฺทิตฺคามา ชนฺํ น ปสฺสิ ฯ เหวรูเปหิ พุทฺธิ การณฺเหหิ ชนฺํ น ปสฺ
 สิ ฯ

รโหปี สา โลก วิจินฺตฺวา ปสฺสนฺตีติ ปาปํ นากาสี ฯ สเจ สา มนุสฺเสหิ รโห ลเภถ อถ อมฺนุส
 เสหิ รโห น ลเภถ สเจ อมฺนุสเสหิ รโห ลเภถ อถ ปฺรจิตฺตวิทฺธิ ปพฺพชฺเชหิ รโห น ลเภถ ฯ สเจ
 ปฺรจิตฺตวิทฺธิ ปพฺพชฺเชหิ รโห ลเภถ อถ ปฺรจิตฺตวิทฺธิ เทวตฺาหิ รโห น ลเภถ สเจ ปฺรจิตฺตวิทฺธิ
 เทวตฺาหิ รโห ลเภถ อุตฺตนา วาเปหิ รโห น ลเภถ ฯ สเจ อุตฺตนา วาเปหิ รโห ลเภถ อถ อธม
 เมน รโห น ลเภถ ฯ เหวรูเปหิ พุทฺธิเหหิ การณฺเหหิ รโห อลภิตฺวา ปาปํ นากาสี ฯ

นิมนฺตมฺปิ สา โลก วิจินฺตฺวา ตาทิลฺลํ อลภานฺตีติ ปาปํ นากาสี ฯ มโหสธ มหาวราช ปณฺหิตฺโต
 อญฺจวีสตียา อญฺเจหิ สมฺนนาโคติ ฯ กตเมหิ อญฺจวีสตียา อญฺเจหิ สมฺนนาโคติ มโหสธ มหาวราช สฺสูโร หิริ
 มา โอตฺตปฺปิ สปกฺโข มิทฺตสมฺปนฺโน ชโม ลีลา สจฺจวาทิ โสเจยฺยสมฺปนฺโน อุกฺโกธโน อนฺติมานี อญฺญาย
 โโก วีริยา อายุรโก สงฺคาหโก ลีลาภาติ สขิลโน นีวาทวุตฺติ สนฺโห อสโจะ อมายาวี อติพุทฺธิสมฺปนฺโน กิตฺติ
 มา วิชฺชาสมฺปนฺโน หิตฺลีสํ อุปฺนิสฺสิดานํ ปตฺถิตฺโต สพฺพชนฺสฺส ธนฺวา ยสฺวา ฯ มโหสธ มหาวราช ปณฺหิตฺโต
 อิมฺเห อญฺจวีสตียา อญฺเจหิ สมฺนนาโคติ ฯ สา อญฺญํ ตาทิลฺลํ นิมนฺตกํ อลภิตฺวา ปาปํ นากาสีตีติ ฯ สาธุ
 ภนฺเต นาคเสน เหวเมตฺตํ ตถา สมปฺปฏิจฺจามํตีติ ฯ

อมราเทวีปญฺโห อญฺญโม ฯ

๙. อรหนฺตอภายนปญฺโห

๙. ฆนเต นาคเสน ภาสิตมเปตัง ภควตา วิคตภยสนฺตาสา อรหฺนโตติ ฯ ปุณ จ นคร ราชคเห ธนปาลกั หตฺถิ ภควติ โอปตฺนตัง ทิสฺวา ปญฺจ ชีณาสวสฺตานิ ปริจฺจชิตฺวา ชินวรั ปกฺกนฺตานิ ทิสฺวาทิสฺส เอกั จเปตฺวา เถรั อานนฺทัง ฯ กิ ญฺ โข ฆนเต นาคเสน เต อรหฺนโต ฆยา ปกฺกนฺตา ปญฺญาธิสฺสตี สกฺเขน กมฺเมนาตี ทสฺพลั ปาเตตฺตูกามา ปกฺกนฺตา อุทาทู ตถาคตฺสส อตุล्लั วิปลมฺลสมั ปาฎิหาริยั ฎฺฐจฺ จามา ปกฺกนฺตา ฯ ยถิ ฆนเต นาคเสน ภควตา ภณิตั วิคตภยสนฺตาสา อรหฺนโตติ เตนหิ นคร ๕เปฯ อานนฺทนฺตี ยั วจันตัง มิจฺฉา ฯ ยถิ นคร ราชคเห ธนปาลกั หตฺถิ ภควติ โอปตฺนตัง ทิสฺวา ปญฺจ ชีณาสวสฺตานิ ปริจฺจชิตฺวา ชินวรั ปกฺกนฺตานิ ทิสฺวาทิสฺส เอกั จเปตฺวา เถรั อานนฺทัง เตนหิ วิคตภยสนฺตาสา อรหฺนโตติ ตมฺปิ วจันตัง มิจฺฉา ฯ ยถมฺปิ อุทโต โภกฺกิโก ปญฺโห ตฺวานุปฺตโต โส ตฺยา นิพฺพาหิตพฺโพติ ฯ

ภาสิตมเปตัง มหาราช ภควตา วิคตภยสนฺตาสา อรหฺนโตติ, นคร ราชคเห ธนปาลกั หตฺถิ ภควติ โอปตฺนตัง ทิสฺวา ปญฺจ ชีณาสวสฺตานิ ปริจฺจชิตฺวา ชินวรั ปกฺกนฺตานิ ทิสฺวาทิสฺส เอกั จเปตฺวา เถรั อานนฺทัง, ตถจ ปน น ฆยา นาปิ ภควนฺตัง ปาเตตฺตูกามตฺยา ฯ

เยน ปน มหาราช เหตุนา อรหฺนโต ภาเยยฺยั วา ตาเสยฺยั วา โส เหตุ อรหฺนตานิ สมฺมจฺฉินฺโน ตสฺมา วิคตภยสนฺตาสา อรหฺนโต, ภายติ ญฺ มหาราช มหาปถวี ฆนฺเตปิ ฆินฺทนฺเตปิ ฆารนฺเตปิ สมฺมทฺทพฺพตคิริสิขเรตี ฯ น หิ ฆนเตตี ฯ เกน การเณน มหาราชชาติ ฯ นตฺถิ ฆนเต มหาปจฺริยา โส เหตุ เยน เหตุนา มหาปจฺวี ภาเยยฺยั วา ตาเสยฺยั วาติ ฯ เอวเมว โข มหาราช นตฺถิ อรหฺนตานิ โส เหตุ เยน เหตุนา อรหฺนโต ภาเยยฺยั วา ตาเสยฺยั วา ฯ

ภายติ ญฺ มหาราช คิริสิขรั ฆินฺทนฺเต วา ฆินฺทนฺเต วา ปตฺนเต วา อคฺคินา ทนฺเต วาติ ฯ น หิ ฆนเตตี ฯ เกน การเณน มหาราชชาติ ฯ นตฺถิ ฆนเต คิริสิขรสฺส โส เหตุ เยน เหตุนา คิริสิขรั ภาเยยฺยั วา ตาเสยฺยั วาติ ฯ เอวเมว โข มหาราช นตฺถิ อรหฺนตานิ โส เหตุ เยน เหตุนา อรหฺนโต ภาเยยฺยั วา ตาเสยฺยั วา ฯ

ยถิปี มหาราช โลกธฺวตฺสตสฺสทสฺสเสสฺส เย เกจิ สตฺตนิกายปริยาปนฺนา สพฺเพปิ เต สตฺตีหตฺถา เอกั อรหฺนตัง อุปชฺวิตฺวา ตาเสยฺยั น ฆเวยฺย อรหฺโต จิตฺตสฺส กิณฺจึ อณฺณถตฺตัง ฯ กิ การณั ฯ อฏฺฐานมน วภาสตฺยา ฯ

อปิจ มหาราช เตสฺส ชีณาสวานั เอวึ เจโตปริวิตฺกโก อโหสิ อชฺช นรฺวปรเว ชินวรสฺเส นคฺรวรม นุปฺปฏิวฺเจ วีถิยา ธนปาลโก หตฺถิ อาปตฺิสฺสตี อลัสมยตฺเทวเทวึ อุปฺฐจฺาโก น ปริจฺจชิตฺสตี ยถิ มยั สพฺเพปิ ภควนฺตัง น ปริจฺจชิตฺสสาม อานนฺทสฺส คฺุณ ปากฺกนฺ น ภวิสฺสตี น เหว จ ตถาคตัง สมฺมุคมิสฺสตี หตฺถินาโค นนฺท มยั อปคฺจฺฉาม เอวมิทัง มหโต ฆนกายสฺส กิเลสพฺพนมฺโกโฆ ภวิสฺสตี, อานนฺทสฺส จ คฺุณ ปากฺกนฺ ภวิสฺสตีตี ฯ เอวึ เต อรหฺนโต อานิสฺสั ทิสฺวา ทิสฺวาทิสฺส ปกฺกนฺตาคี ฯ สุวิภตฺโต ฆนเต นาคเสน ปญฺโห เอวเมตัง นตฺถิ อรหฺนตานิ ฆยั วา สนฺตาโส วา อานิสฺสั ทิสฺวา อรหฺนโต ปกฺกนฺตา ทิสฺวาทิสฺสนฺตี ฯ

อรหฺนตอภายนปญฺโห นโม ฯ

๑๐. พุทฺธสพฺพญฺญภาวปญฺโห

๑๐. ฆนเต นาคเสน ตุมฺเห ภณถ ตถาคโต สพฺพญฺญตี ฯ ปุณ จ ภณถ ตถาคเตน สาริปฺตฺตา โมคฺคัลลานปฺมุขเ ภิกฺขุสงฺฆเม ปณฺมาเมเต จาคฺคเมยฺยกา จ สกฺยา พุทฺธมา จ สหฺมปตี พุชฺุปมฺณจ วจฺฉตฺรณฺุ ปมฺณจ อุทสฺสตฺวา ภควนฺตัง ปสาเทสฺสั ฆมาเปสฺสั นิชฺฉตฺตัง อกฺสูตี ฯ กิ ญฺ โข ฆนเต นาคเสน อณฺณาตา ตา อุปฺมา ตถาคตฺสส ยถิ ตถาคโต อุปฺมาหิ โอรโต ฆมิโต อุปฺสนโต นิชฺฉตฺตัง คโต ฯ ยถิ ฆนเต นาคเสน ตถาคตฺสส ตา อุปฺมา อณฺณาตา เตนหิ พุทฺโธ อสพฺพญฺญ, ยถิ ญฺาตา เตนหิ โอกฺกส

ปสยห วีรมสาเปกโข ปณาเมสิ, เตนหิ ตสส อการญตยา สมภวติ ฯ อยมปิ อุภโต โภฏิกโก ปญโท ตวานุปรตโต โส ตยา นิพพาหิตพโพติ ฯ

สพพญญ มหาราช ตถาคโต เตหิ จ อุปมาหิ ภควา ปสนโน โอรโต ขมิโต อุปสนโต นิชฌตต์ คโต ฯ ธम्मสสัมมิม มหาราช ตถาคโต ตถาคตปปรเวทิตเทเว เต โอปมเมหิ ตถาคต อาราเธสิ โดเสสิ ปสาเทสิ, เตสญจ ตถาคโต ปสนโน สาธูติ อพภานุโมหิ ฯ

ยถา มหาราช อิตถิ สามีกสฺส สนตเกเนว ธเนน สามิกิ อาราเธติ โตเสติ ปสาเทติ, ตญจ สามิโก สาธูติ อพภานุโมหติ, เอวเมว โข มหาราช จาตุเมยยกา จ สกฺยา พุรหฺมา จ สหฺมปติ ตถาคตปปรเวทิตเทเว โอปมเมหิ ตถาคต อาราเธสิ โดเสสิ ปสาเทสิ, เตสญจ ตถาคโต ปสนโน สาธูติ อพภานุโมหติ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช กปโป รยโธ สนตเกเนว สุวณฺณผณฺเณน รยโธ อุตตมจํคํ ปสาธยมาโน ราชานํ อาราเธติ โตเสติ ปสาเทติ, ตสฺส จ ราชา ปสนโน สาธูติ อพภานุโมหติ, ยถิจฺฉิตมฺนุปรเทติ, เอวเมว โข มหาราช จาตุเมยยกา จ สกฺยา พุรหฺมา จ สหฺมปติ ตถาคตปปรเวทิตเทเว โอปมเมหิ ตถาคต อาราเธสิ โดเสสิ ปสาเทสิ, เตสญจ ตถาคโต ปสนโน สาธูติ อพภานุโมหติ ฯ

ยถา วา ปน มหาราช สทฺธิวิหาริกอ อูชฌายาภตํ ปิณฺหปาตํ คหตฺวา อูชฌายสฺส อูปนาเมนุโต อูชฌายํ อาราเธติ โตเสติ ปสาเทติ ตญจ อูชฌายโ ปสนโน สาธูติ อพภานุโมหติ เอวเมว โข มหาราช จาตุเมยยกา จ สกฺยา พุรหฺมา จ สหฺมปติ ตถาคตปปรเวทิตเทเว โอปมเมหิ ตถาคต อาราเธสิ โดเสสิ ปสาเทสิ, เตสญจ ตถาคโต ปสนโน สาธูติ อพภานุโมหิตฺวา สพพทฺทุกฺขปริมุตฺติยา ธมฺมํ เทเสสิตี ฯ สาธู ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฺปิจฺฉามิตี ฯ

พุทธอสพพญญภาวปญโท ทสโม ฯ

สพพญญตญฺยานวคโค จตฺตโก ฯ

อิมสฺมี วคฺเค ทส ปญฺหา ฯ

๕. สนวนวคโค

๑. สนวนปญโท

๑. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ภควตา

สนฺถวโต ภยํ ชาตํ,

นิเกตา ชายตี รโฆ,

อนิกตมสนฺถวํ,

เอตํ เว มฺนิทสฺสนนฺติ ฯ

ปฺน จ ภควตา ภณฺตี วิหารเ การเย รฺมเม, วาสเยตฺถ พุทฺสฺสฺสฺเตติ ฯ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคเตน ภณฺตี สฺนถวโต ภยํ ชาตํ, นิเกตา ชายตี รโฆ, อนิกตมสนฺถวํ, เอตํ เว มฺนิทสฺสนนฺติ ฯ เตนหิ วิหารเ การเย รฺมเม, วาสเยตฺถ พุทฺสฺสฺสฺเตติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ตถาคเตน ภณฺตี วิหารเ การเย รฺมเม, วาสเยตฺถ พุทฺสฺสฺสฺเตติ, เตนหิ สฺนถวโต ภยํ ชาตํ, นิเกตา ชายตี รโฆ ฯ อนิกตมสนฺถวํ, เอตํ เว มฺนิทสฺสนนฺติ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อุภโต โภฏิกโก ปญโท ตวานุปรตโต, โส ตยา นิพพาหิตพโพติ ฯ

ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา

สนฺถวโต ภยํ ชาตํ,

นิเกตา ชายตี รโฆ,

อนิกตมสนฺถวํ,

เอตํ เว มฺนิทสฺสนนฺติ ฯ

ภณฺตีตญจ วิหารเ การเย รฺมเม, วาสเยตฺถ พุทฺสฺสฺสฺเตติ ฯ ยํ มหาราช ภควตา ภณฺตี สฺนถวโต ภยํ ชาตํ, นิเกตา ชายตี รโฆ ฯ อนิกตมสนฺถวํ, เอตํ เว มฺนิทสฺสนนฺติ ฯ ตํ สภาววจนํ อเสสวจันํ นิสฺเสสวจันํ นิปริยายวจนํ สมณฺนาจฺจนํ สมณฺสาธูปรปฺปํ สมณฺปปฏิรูปํ สมณฺวารหํ สมณฺโคจรํ สมณฺปปฏิปทา สมณฺปปฏิปตฺติ ฯ ยถา มหาราช อารญฺญโก มิโค อรญฺเณ ปวเน จรมาโน นีรลาโย อนิกโต ยถิจฺฉนํ สยติ, เอวเมว โข

มหาราช ภิกษุณา สนวนโต ภย ชาต, นิเกตา ชายตี รัช ๔ อนิเกตมสนถว, เอต เว มุหนิสสนนุติ จิน เตตพพิ ๔

ยมปี ปน มหาราช ภควตา ภณิต วิหารเ การเย รรมเม, วาสเยตถ พหุสสุตติ, ต เทว อตถวเส สมปัสสมานน ภควตา ภณิต ๔ กตเม เทว ๔ วิหารทาน นาม สพพพุเทเหิ วนุณิต อนมต โถมิต ปตตถ, ต เต วิหารทาน ทตวา ซาติชรามรณา ปริมุจจิสสนุตีติ ๔ อัย ดาว ปจโม อานิสโล วิหารทาน ๔

ปน จ ปรี วิหารเ วิชชมานน ภิกษุณิโย พยตตสงเกตา ภวิสสนุติ, สุลภ ทสสน ทสสนกามาน, อนิเกต พุททสสนา ภวิสสนุตีติ ๔ อัย ทูติโย อานิสโล วิหารทาน ๔ อิเม เทว อตถวเส สมปัสสมานน ภควตา ภณิต วิหารเ การเย รรมเม, วาสเยตถ พหุสสุตติ, น ตตถ พุททปุตเตน อาลโย กรรมโย นิเกตติ ๔ สาธ ภนเต นาคเสน เอเวเมต ตถา สมปฏิจจามิตี ๔

สนถวปณโห ปจโม ๔

๒. อุทรลัยตปณโห

๒. ภนเต นาคเสน ภาสิตมเปต ภควตา

อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ ๔

ปน จ ภควตา ภณิต อห โข ปนุทายิ อปเปกทา อิมินา ปตเตน สมตติตถกมปี ญญชามิ ภียโยปี ญญชามิตี ๔ ยทิ ภนเต นาคเสน ภควตา ภณิต อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ, เตนหิ อห โข ปนุทายิ, อปเปกทา อิมินา ปตเตน สมตติตถกมปี ญญชามิ, ภียโยปี ญญชามิตี ย วจน, ต มิจจา ๔ ยทิ ตถาคเตน ภณิต อห โข ปนุทายิ อปเปกทา อิมินา ปตเตน สมตติตถกมปี ญญชามิ, ภียโยปี ญญชามิตี, เตนหิ อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ ตมปี วจน มิจจา ๔ อยมปี อุกโต โภกโก ปณโห ตวานุปโต, โส ตยา นิพพาหิตพโพติ ๔

ภาสิตมเปต มหาราช ภควตา อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ, ภณิตถจ อห โข ปนุทายิ, อปเปกทา อิมินา ปตเตน สมตติตถกมปี ญญชามิ, ภียโยปี ญญชามิตี ๔ ย มหาราช ภควตา ภณิต อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ, ต สภาววจน อเสสวจน นิสเสสวจน นิปรียาวจน ญตวจน ตจจวจน ยถาววจน อวิปริตวจน อสิวจน มุณิวจน ภควนตวจน อรหนตวจน ปจเจกพุททวจน ชินวจน สพพญวจน ตถาคตส อรทโต สมมาสมพุททส วจน ๔

อุทร อลัยโต, มหาราช ปาณเมปี หนติ, อทินนเมปี อาทียติ, ปรรทรมปี คจจติ, มุสาปี ภณติ, มชชเมปี ปิวติ, มาตรมปี ซิวิตา โวโรเปติ, ปตรรมปี ซิวิตา โวโรเปติ, อรหนตเมปี ซิวิตา โวโรเปติ, สงชเมปี ภินทติ, พุฏฐเจน จิตเตน ตถาคตส โลหิตมปี อปปาเทติ ๔ นนุ มหาราช เทวทโต อุทร อลัยโต สงช ภินทิตวา กปปฏิจัย กम्म อายหิ ๔ เอวรูปานี มหาราช อณณานิปี พหุวิธานี การณานิ ทิสวา ภควตา ภณิต อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ ๔

อุทร ลัยโต, มหาราช จตฺตจจาภิสมัย อภิสเมติ, จตตารี สามณณผลลานิ สจจิกโรติ, จตฺตฺ ปฐิสม ภิทาส อฏฐิส สมปตฺตีสฺ ฐสฺ อภินญาสฺ วสิกาว่า ปาปฺณชาติ, เกลวณจ สมณณम्म ปุเรติ ๔ นนุ มหาราช สุกโปโต อุทร ลัยโต หุตวา ยาว ตาวตีสภาน กมเปตวา สกภ เทวานมินหฺ อปฺฏจฺจานนฺปนฺนสิ, เอวรูปานี มหาราช อณณานิปี พหุวิธานี การณานิ ทิสวา ภควตา ภณิต อุตติฎฐเจ นปมชเชย, อุทร ลัยโต ลียาติ ๔

ย ปน มหาราช ภควตา ภณิต อห โข ปนุทายิ อปเปกทา อิมินา ปตเตน สมตติตถกมปี ญญชามิ, ภียโยปี ญญชามิตี, ต กตทิจเจน นิฏฐิตทิริเยน สิทธตเถน วุสิตโวลานน นีรารณน สพพญญา สยมภนา ตถาคเตน อตตาน อปาทย ภณิต ๔

ยถา มหาราช วนตสฺส วิริตฺตสฺส อนุวาลิตฺตสฺส อาตฺรสฺส สปรายกิริยา อิจฺฉิตฺตพฺพา โหติ, เอวเมว โช มหาราช สกิลสฺส อทิกฺขจสฺส อฺทฺเร ลฺยโม กรณฺเอย โหติ ฯ ยถา มหาราช มณฺรตฺนสฺส สปรปภาสฺส ชาติมฺนตฺสฺส อทิกฺขาติปริสฺทฺธสฺส มชฺชนนฺิสมฺนปริสฺธเนน กรณฺเอย น โหติ, เอวเมว โช มหาราช ตถาคตฺสฺส พุทฺธวิสเย ปารมฺี คตฺสฺส กิริยากรณฺสฺ อวารณฺ น โหตีติ ฯ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตฺต ตถา สมฺปฺกฺิจฺฉามตีติ ฯ

อุทฺรลฺยตฺตปฺณโห ทฺติโย ฯ

๓. พุทฺธอปปาพาทปฺณโห

๓. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมฺเปตฺต ภาควตา อหฺมสฺมิ, ภิกฺขเว พฺราหฺมเณ ยางโยโค สทา ปยตฺปาณิ อนุตฺมเททฺธโร อนุตฺตโร ภิสฺสโก สลฺลกตฺโตติ ฯ ปฺน จ ภาณิตฺต ภาควตา เอตฺทคฺคฺ ภิกฺขเว มม สวากานํ ภิกฺขุณํ อปปาพาทานํ ยทฺทํ พากฺุโลติ ฯ ภาควโต จ สรีเร พหุชฺชตฺตฺ อปาโธ อฺปฺนโน ทิสฺสตีติ ฯ ยทฺทํ ภาเนต นาคเสน ตถาคโต อนุตฺตโร เตนทฺทํ เอตฺทคฺคฺ ฯเปฯ พากฺุโลติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยทฺทํ เถโร พากฺุโล อปปาพาทานํ อคฺโค เตนทฺทํ อหฺมสฺมิ ฯเปฯ สลฺลกตฺโตติ ตมฺปิ วจันํ มิจฺฉา ฯ อยมฺปิ อฺกฺโต โภกฺโก ปฺณโห ตวานุปฺปตฺโต โส ตยา นิพฺพาทิตฺตพฺโหติ ฯ

ภาสิตมฺเปตฺต มหาราช ภาควตา อหฺมสฺมิ ฯเปฯ สลฺลกตฺโตติ, ภาณิตฺตจฺ เอตฺทคฺคฺ ฯเปฯ พากฺุโลติ, ตถจฺ ปน พาทิรานํ อคฺคฺมานํ อธิคฺมานํ ปริยตฺตํ อตฺตนิ วิชฺชมานตํ สฺนฺธาย ภาสิตํ ฯ

สฺนฺติ โช ปน มหาราช, ภาควโต สวากา จานจฺงกมิกา, เต จาเนน จฺงกเมน ทิวารตฺตี วิดีนาเมนฺติ, ภาควา ปน มหาราช จาเนน จฺงกเมน นิสฺชชฺชย สยเนน ทิวารตฺตี วิดีนาเมติ, เย เต มหาราช ภิกฺขุ จานจฺงกมิกา, เต เตน อญฺเณน อติเรกา ฯ

สฺนฺติ โช ปน มหาราช ภาควโต สวากา เอกาสนิกา, เต ชีวิทฺเหตุปิ ทฺติยํ โภชนํ น ภูณฺชนฺติ, ภาควา ปน มหาราช ทฺติยมฺปิ ยาว ตติยมฺปิ โภชนํ ภูณฺชติ, เย เต มหาราช ภิกฺขุ เอกาสนิกา, เต เตน อญฺเณน อติเรกา, อนนฺกวิธานํ มหาราช ตานํ การณานํ เตสฺส เตสฺส ตํ ตํ สฺนฺธาย ภาณิตานํ ฯ ภาควา ปน มหาราช อนุตฺตโร สีเลน สมานินา ปถวยาย วิมุตฺติยา วิมุตฺติญาณสฺสเนน ทสทฺทํ จ พลเททฺทํ จตฺทํ เวสวารชฺเชทฺทํ อญฺจารสทฺทํ พุทฺธมฺเมทฺทํ ฉทฺทํ อสอาธารณฺทฺทํ ญาณฺทฺทํ, เกวล จ พุทฺธวิสเย ตํ สฺนฺธาย ภาณิตํ อหฺมสฺมิ ฯเปฯ สลฺลกตฺโตติ ฯ

อิธ มหาราช มนุสฺสเสฺ อโโก ชาติมา โหติ, อโโก ธนฺวา อโโก วิชฺชวา อโโก สิปปวา อโโก สุโร อโโก วิจฺจฺจโน สพฺเพปเต อภิภวีย ราชายเว เตสฺ อุตฺตโม โหติ, เอวเมว โช มหาราช ภาควา สพฺพสฺส ตานํ อคฺโค ชฺชฺชวโร สฺชฺชวโร ฯ

ยํ ปน อวสฺมา พากฺุโล อปปาพาทโ อโหสิ, ตํ อภินิหารวเสน, โส ทิ มหาราช อนมฺทสฺสิสฺส ภาควโต อฺทฺรวาตปาธา อฺปฺนเนน วิปฺสฺสิสฺส จ ภาควโต อญฺจสฺสจฺฉิยา จ ภิกฺขุสฺสทสฺสทฺสทฺสทฺส ตินปฺนฺนํโรเค อฺปฺนเนน สยํ ตาปฺโส สมานโน นานาภสฺชชฺเชทฺทํ ตํ พยาธี อปฺเนตฺวา อปปาพาทตํ ปตฺโต, ภาณิตฺต จ เอตฺทคฺคฺ ฯเปฯ พากฺุโลติ ฯ

ภาควโต มหาราช พยาธิมิทํ อฺปฺนฺชนฺเตปิ อนุปฺนฺชนฺเตปิ อุตฺตจฺจํ อทฺทฺยณฺเตปิ อนาทฺยณฺเตปิ นตฺถิ ภาควตา สทฺทิสฺส โภจฺจํ สตฺโต ฯ ภาสิตมฺเปตฺต มหาราช ภาควตา ทเวตฺทเทเวเนน สยฺตฺตนิกาเยวรสฺสจฺจเก

ยวตา ภิกฺขเว สตฺตา อปทา วา ทฺวิปทา วา จตฺตปทา วา พหุปทา วา รูปีโน วา อรูปีโน วา สยฺณโน วา อสยฺณโน วา เนวสยฺณณฺนาสยฺณโน วา ตถาคโต เตสฺ อคฺคฺมกฺขาเยติ อรทํ สมฺมาสมฺ พุทฺธโหติ ฯ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตฺต ตถา สมฺปฺกฺิจฺฉามตีติ ฯ

พุทฺธอปปาพาทปฺณโห ตติโย ฯ

๔. มคฺคฺปฺปาทนปฺณโห

๔. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตตี ภควตา ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ ปุณฺ จ ภณิตฺติ อททสฺส ขวาทํ ภิกขเว ปุราณํ มคฺคํ ปุราณํ อณฺชสฺส ปุพฺพเกหิ สมมาสมพุทฺเธหิ อหุยฺยตฺตฺนติ ฯ ยถิ ภาเนต นาคเสน ตถาคโต อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ, เตนหิ อททสฺส ขวาทํ ภิกขเว ปุราณํ มคฺคํ ปุราณํ อณฺชสฺส ปุพฺพเกหิ สมมาสมพุทฺเธหิ อหุยฺยตฺตฺนติ ยํ วจันํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ตถาคเตน ภณิตฺติ อททสฺส ขวาทํ ภิกขเว ปุราณํ มคฺคํ ปุราณํ อณฺชสฺส ปุพฺพเกหิ สมมาสมพุทฺเธหิ อหุยฺยตฺตฺนติ เตนหิ ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ตมปิ วจันํ มิจฺฉา ฯ อหฺมปิ อุโถ โภโก ปณฺโห ตวานุปฺตโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตฺพโหติ ฯ

ภาสิตมเปตตี มหาราช ภควตา ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ ภณิตฺตฺจ อททสฺส ขวาทํ ภิกขเว ปุราณํ มคฺคํ ปุราณํ อณฺชสฺส ปุพฺพเกหิ สมมาสมพุทฺเธหิ อหุยฺยตฺตฺนติ, ตํ ทฺวายมฺปิ สกาวจณฺเมว, ปุพฺพกานํ มหาราช ตถาคตานํ อนฺตรธานเณ อสฺติ อหุสฺสากมคฺโค อนฺตรธายิ, ตํ ตถาคโต มคฺคํ ลุคฺคํ ปฺลฺลคฺคํ คฺุพฺหํ ปิหิตํ ปฏิจฺฉนฺนํ อสฺยจฺรณํ ปณฺญาจฺจขุณา สมปฺสฺสสมาโน อททสฺส ปุพฺพเกหิ สมมาสมพุทฺเธหิ อหุยฺยตํ, ตํการณํ อาท อททสฺส ขวาทํ ภิกขเว ปุราณํ มคฺคํ ปุราณํ อณฺชสฺส ปุพฺพเกหิ สมมาสมพุทฺเธหิ อหุยฺยตฺตฺนติ ฯ

ปุพฺพกานํ มหาราช ตถาคตานํ อนฺตรธานเณ อสฺติ อหุสฺสาก ลุคฺคํ ปฺลฺลคฺคํ คฺุพฺหํ ปิหิตํ ปฏิจฺฉนฺนํ อสฺยจฺรณํ มคฺคํ ยํ ทานิ ตถาคโต สยฺจฺรณํ อกาลิ ตํการณํ อาท ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ

อิธ มหาราช วัฒนฺโณ จกฺวตฺตติสฺส อนฺตรธานเณ มณฺริตฺตํ คิริสิขฺนฺตเร นิสฺสิยติ, อปฺรสฺส จกฺวตฺตติสฺส สมมาปฏิปฺตติยา อุคฺคจฺฉติ, อปิ นุ โช ตํ มหาราช มณฺริตฺตํ ตสฺส ปกตฺตนิ ฯ น หิ ภาเนต ปากติกฺเขว ตํ มณฺริตฺตํ, เตน ปนฺ นิพฺพตฺตติตฺตฺนติ ฯ เอวเมว โช มหาราช ปากติกํ ปุพฺพเกหิ ตถาคเตหิ อมฺฉินฺนํ อฏฺจจฺฉิกํ สิวํ มคฺคํ อสฺติ อหุสฺสาก ลุคฺคํ ปฺลฺลคฺคํ คฺุพฺหํ ปิหิตํ ปฏิจฺฉนฺนํ อสฺยจฺรณํ ภควา ปณฺญาจฺจขุณา สมปฺสฺสสมาโน อุปฺปาเทสิ, สยฺจฺรณํ อกาลิ, ตํ การณํ อาท ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ

ยถา วา ปนฺ มหาราช สนฺตฺเขว ปฺตฺตติ โยนิยา ชนฺวิตฺวา มาตา ชนิกาทิ รุจฺฉติ, เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต สนฺตฺเขว มคฺคํ ลุคฺคํ ปฺลฺลคฺคํ คฺุพฺหํ ปิหิตํ ปฏิจฺฉนฺนํ อสฺยจฺรณํ ปณฺญาจฺจขุณา สมปฺสฺสสมาโน อุปฺปาเทสิ สยฺจฺรณํ อกาลิ, ตํ การณํ อาท ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ

ยถา วา ปนฺ มหาราช โภจิ ปุริโส ยํ ภิณฺจึ นฺนุจํ ปสฺสติ, เตน ตํ ภณฺทํ นิพฺพตฺตติตฺตฺนติ ชโน โวหฺรติ, เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต สนฺตฺเขว มคฺคํ ลุคฺคํ ปฺลฺลคฺคํ คฺุพฺหํ ปิหิตํ ปฏิจฺฉนฺนํ อสฺยจฺรณํ ปณฺญาจฺจขุณา สมปฺสฺสสมาโน อุปฺปาเทสิ, สยฺจฺรณํ อกาลิ, ตํ การณํ อาท ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ

ยถา วา ปนฺ มหาราช โภจิ ปุริโส วณฺํ โสเชตฺวา ภูมिํ นีหฺรติ, ตสฺส สา ภูมิติ ชโน โวหฺรติ, น เจสา ภูมि เตน ปวตฺตติตา, ตํ ภูมिํ การณํ กตฺวา ภูมิสามีโก นาม โหติ, เอวเมว โช มหาราช ตถาคโต สนฺตฺเขว มคฺคํ ลุคฺคํ ปฺลฺลคฺคํ คฺุพฺหํ ปิหิตํ ปฏิจฺฉนฺนํ อสฺยจฺรณํ ปณฺญาจฺจ สมปฺสฺสสมาโน อุปฺปาเทสิ, สยฺจฺรณํ อกาลิ, ตํ การณํ อาท ตถาคโต ภิกขเว อรหัง สมมาสมพุทฺโธ อหุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตาทิ ฯ สาธุ ภาเนต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมปฏิจฺฉามิตี ฯ

มคฺคฺุปฺปาทนปณฺโห จตฺตโถ ฯ

๕. พุทธอวิเรฐกปณฺโห

๕. ภาเนต นาคเสน ภาสิตมเปตตี ภควตา ปุพฺเพ วาหํ มนุสฺสภูโต สสมาโน สตฺตานํ อวิเรฐกชาติโก อโหสิทฺตติ ฯ ปุณฺ จ ภณิตฺติ โลมสฺกสฺสไป นาม อิติ สมโน อนฺกสฺเต ปาณเณ ชาตยิตฺวา วาชเปยฺยํ มหา

ยณฺญ ยชิตฺติ ๙ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภณฺตี ปุพฺเพ วาหิ มนุสฺสสุโต สมานิ สตฺตานิ อวิเรฐกชาติ โภ อโหสิฺนฺติ เตนหิ โลมสฺกสฺสเปน อิลินา อนเนสฺเต ปาณฺเฆ ฆาตยิตฺวา วาฆเปยฺย มหายณฺญฺ ยชิตฺติ ๙
วจนฺตี มิจฺฉา ๙ ยถิ โลมสฺกสฺสเปน อิลินา อนเนสฺเต ปาณฺเฆ ฆาตยิตฺวา วาฆเปยฺย มหายณฺญฺ ยชิตฺติ เ
นหิ ปุพฺเพ วาหิ มนุสฺสสุโต สมานิ สตฺตานิ อวิเรฐกชาติ โภ อโหสิฺนฺติ ตมปิ วจนฺตี มิจฺฉา ๙ อยมปิ อุก
โต โภภูโก ปณฺโห ตวานุปรตฺโต โส ตยา นิพฺพาหิตฺตพฺโพติ ๙

ภาลิตฺตมเปตฺติ มหาราช ภควตา ปุพฺเพ ปุพฺเพ วาหิ มนุสฺสสุโต สมานิ สตฺตานิ อวิเรฐกชาติ โภ
อโหสิฺนฺติ ๙ โลมสฺกสฺสเปน อิลินา อนเนสฺเต ปาณฺเฆ ฆาตยิตฺวา วาฆเปยฺย มหายณฺญฺ ยชิตฺติ ๙ ตณฺจ ปน
วาคเสน วิสณฺณินา โน สเจตฺตเนนาติ ๙

อฏฺฐิเม ภนฺเต นาคเสน ปุคฺคลา ปาณฺเฆ หนฺนฺติ ๙ กตฺเม อฏฺฐ ๙ รตฺโต วาคเสน ปาณฺเฆ หนฺน
ทฺฐุจ โทสฺวเสน ปาณฺเฆ หนฺนฺติ มุพฺโห โมหฺวเสน ปาณฺเฆ หนฺนฺติ มานี มานวเสน ปาณฺเฆ หนฺนฺติ ลุทฺโธ โลภ
เสน ปาณฺเฆ หนฺนฺติ อภิณฺจโน ชีวิตฺตตาย ปาณฺเฆ หนฺนฺติ พาโล หสฺวเสน ปาณฺเฆ หนฺนฺติ ราชา วินยวเสน
ปาณฺเฆ หนฺนฺติ ๙ อิเม โช ภนฺเต นาคเสน อฏฺฐ ปุคฺคลา ปาณฺเฆ หนฺนฺติ ๙ ปกตฺติเกว ภนฺเต นาคเสน โพธิ
สฺตฺเตน กตฺนฺติ ๙ น มหาราช ปกตฺติ โพธิสฺตฺเตน กตฺติ ๙ ยถิ มหาราช โพธิสฺตฺโต ปกตฺติภาเวน โอนเมยฺย
มหายณฺญฺ ยชิตฺติ นยิมิ คากํ ภณฺเอย

สสมฺมทฺทปริยายํ, มหิ สาครณฺุฑลํ,
น อิจฺเณ สห นินฺทาย, เหวํ เสยฺห วิชานหิตฺติ ๙

เอวํวาทิ มหาราช โพธิสฺตฺโต สห ทสฺสเนน จนฺทวติยา ราชกณฺเวยาย วิสณฺณิ อโหสิ วิกฺขิตฺตจิตฺโต
รตฺโต วิสณฺณิภูโต อากฺลาภูโล ตฺริตฺตฺริโต เตน วิกฺขิตฺตภนฺตลฺลพิตฺตจิตฺเตน มหตฺติมหาปสุฆาตคฺคฺรุหิรฺสณฺจยิ วา
ฆเปยฺย มหายณฺญฺ ยชิตฺติ ๙

ยถา มหาราช อุมมตฺตโก ชิตฺตจิตฺโต ชลิตฺตมปิ ฆาตเวทํ อุกมตฺติ กุปีตมปิ อาสิวิลํ คณฺหาติ มต
ตมปิ หตฺถิ อูเปติ สมฺมทฺทมปิ อตฺติรทสฺสิ ปกฺขนทติ จนฺทนิกมปิ โอปิคฺคฺลมปิ โอมทฺทติ กณฺฎฺกานามปิ
อภิรฺหติ ปปาเตปิ ปตติ อสฺจิมปิ ภกฺเซติ นคฺโคปิ รติยา จรติ อนุณมปิ พุทฺวิธํ อภิกริยํ กโรติ ๙ เอวเมว
โช มหาราช โพธิสฺตฺโต สห ทสฺสเนน จนฺทวติยา ราชกณฺเวยาย วิสณฺณิ อโหสิ ชิตฺตจิตฺโต รตฺโต วิสณฺณิภู
โต อากฺลาภูโล ตฺริตฺตฺริโต เตน วิกฺขิตฺตภนฺตลฺลพิตฺตจิตฺเตน มหตฺติมหาปสุฆาตคฺคฺรุหิรฺสณฺจยิ วาฆเปยฺย
มหายณฺญฺ ยชิตฺติ ๙

ชิตฺตจิตฺเตน มหาราช กตฺติ ปาปํ ทิฏฺฐจฺจเมมปิ น มหาสวาชฺชํ โหติ สมนฺปรายเ วิปาเกนปิ โน ตถา
๙ อีธ มหาราช โภจ อุมมตฺตโก วชฺฉมาปชฺชเยย ตสฺส ตุมเห ก็ หนฺนํ ฐาเรถาติ ๙ โภ ภนฺเต อุมมต
ตกสฺส ทณฺโฑ ภาสฺสตี ตํ มยํ โปถาเปตฺวา นิหราเปม เอโสว ตสฺส ทณฺโฑติ ๙ อิติ โช มหาราช
อุมมตฺตกสฺส อปรายเ ทณฺโฑปิ น ภวติ ตสฺมา อุมมตฺตกสฺส กเตปิ น โทโส ภวติ สเดกิจฺโฉ ๙ เอวเมว
โช มหาราช โลมสฺกสฺสโป อิลิ สห ทสฺสเนน จนฺทวติยา ราชกณฺเวยาย วิสณฺณิ อโหสิ ชิตฺตจิตฺโต รตฺโต
วิสณฺณิภูโต วิสณฺณิยาโต อากฺลาภูโล ตฺริตฺตฺริโต เตน วิกฺขิตฺตภนฺตลฺลพิตฺตจิตฺเตน มหตฺติมหาปสุฆาตคฺคฺรุหิ
รฺสณฺจยิ วาฆเปยฺย มหายณฺญฺ ยชิตฺติ ๙ ยทา จ ปน ปกตฺติจิตฺโต อโหสิ ปฏฺฐิทฺทสฺสตี ตทา ปุนฺทเว ปพฺพชิต
วา ปณฺจาภินฺญาโย นิพฺพตเตตฺวา พุรฺทหมโลภฺโค อโหสิตี ๙ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตฺติ ตถา สมนฺปฏิ
จฺจามิตฺติ ๙

พุทฺธอวิเรฐกปณฺโห ปณฺจโม ๙

๖. จทฺทนต์โชติปาลารพฺกปณฺโห

- ๖. ภนฺเต นาคเสน ภาลิตฺตมเปตฺติ ภควตา จนฺทนต์ นาคราชา
วสิสฺสเมตฺตนิ ปรามสนฺโต,
กาสวามทฺททฺธิ ธชํ อิลินํ,

ทุกเขน ผูกจสสุทปาที สณณา,
อรหทอไซ สพภี อวษณรูโปตี ๕

ปุน จ ภณิตี ไชติปาลมาณโว สมานิ กสสปิ ภควนตํ อรหนตํ สมนาสสมพุทโธ มุณทกวาเทน
สมณกวาเทน อสพภาที ผรุสาที วาจาที อุกโกสิ ปริภาสิตี ๕ ยที ภนเต นาคเสน โโพธิสโต ตีรจจนค
โต สมานิ กาสาวํ อภิปุชยิ เตนที ไชติปาลเนน มาณเวเนน กสสปิ ภควา อรหํ สมนาสสมพุทโธ มุณทกวา
เทน สมณกวาเทน อสพภาที ผรุสาที วาจาที อุกกุญโจ ปริภาสิโตตีติ ยํ วจนํ ตํ มิจจา ๕ ยที ไชติปาลเนน
माणเวเนน กสสปิ ภควา อรหํ สมนาสสมพุทโธ มุณทกวาเทน สมณกวาเทน อสพภาที ผรุสาที วาจาที
อุกกุญโจ ปริภาสิโต เตนที จททนเตน นาคราชาเนน กาสาวํ ปุชิตนติ ตมปิ วจนํ มิจจา ๕ ยที ตีรจจนค
เตน โโพธิสโตเตน กททชรรกฏกเวหนํ เวทยมาเนน ลุทถเนน นีวตถํ กาสาวํ ปุชิตํ ๕ ก็ มนุสสุโต สมา
โน ปรีปกกณณโณ ปรีปกกาย โโพธิยา กสสปิ ภควนตํ อรหนตํ สมนาสสมพุทโธ ทสพลํ โลกนายนํ อุทิต
ทิตํ ชลิตพยาโมภาสํ ปวรุตตมํ ปวรุจิริกาลิกกาสาวมภิปารุตํ ทิสวา น ปุชยิ ๕ อยมปิ อุโกโต โภฏโก
ปญโห ตวนุปุตโต โส ตยา นิพพาหิตพโพตี ๕

ภานิตมเปตํ มหาราช ภควตา จททนโต นาคราชา วิสสเมตนติ ๕เป๕ อวษณรูโปตี ๕ ไชติป
เลน จ มาณเวเนน กสสปิ ภควา อรหํ สมนาสสมพุทโธ มุณทกวาเทน สมณกวาเทน อสพภาที ผรุสาที
วาจาที อุกกุญโจ ปริภาสิโต ๕ ตยจ ปน ชาตีวเสน กุลวเสน ๕ ไชติปาลเ มหาราช มาณโว อสสทเธ
อปฺปสนเนน กุเล ปจจาชาโต, ตสส มาตาปิตโร ภคินีภاتโร ทาลิทาสเจฏกปริวารกมนุสสา พรหมเทวตา
พรหมครุภา เต พรหมณาเอว อุตตมา ปวราตี อวเสเส ปพพิชิตะ ครหนตี ชิคฺจจนตี ๕ เตสํ ตํ วจนํ
สุตวา ไชติปาลเ มาณโว ฆฎิการเนน กุมภการเนน สตุถารํ ทสสนาย ปุกโกสิโต เอวมหา ก็ ปน เตน
มุณทเกน สมณเกน ทิฏฺเฐนาตี ๕

ยถา มหาราช อมตํ วิสมาสซช ติตตถํ โหตี ยถา จ สํโธทกํ อคฺคิมาสซช อุหนํ โหตี เอวเมว
ไซ มหาราช ไชติปาลเ มาณโว อสสทเธ อปฺปสนเนน กุเล ปจจาชาโต โส กุลวเสน อนโธ หุตวา
ตถาคตํ อุกโกสิ ปริภาสิ ๕

ยถา มหาราช ชลิตปชฺชลิโต มหาอคคิกษนโธ สปปภาโส อุทกมาสซช อุทตปฺปภาเตไซ สิตโล
กาฟโก ภวตี ปรีปกกนคฺคณฺฑพิผลสทิสเ เอวเมว ไซ มหาราช ไชติปาลเ มาณโว ปญญวา สทโธ ฉานณวิ
ลสปปภาโส อสสทเธ อปฺปสนเนน กุเล ปจจาชาโต โส กุลวเสน อนโธ หุตวา ตถาคตํ อุกโกสิ ปริภาสิ
อุปคฺคณฺฑวา จ พุทฺทคณฺฑเมณฺฑาย เจฏกภูโต วิย อโหสิ ชินสาสเนน ปพพิชิตวา อภิญญา จ สมนापตตีโยจ
นิพพตเตตวา พรหมลโกฎโค อโหสิตี ๕ สาธู ภนเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมปฺปฏิจจาเมตี ๕

จททนตไชติปาลารพภปญโห ฉนฺรู ๕

๗. ฆฎิกการปญโห

๗. ภนเต นาคเสน ภานิตมเปตํ ภควตา ฆฎิกการสฺส กุมภการสฺส อาเวสนํ สพพํ เตมาลํ อากา
สจจนนํ อฏฐาสิ น เทโวตีวสสิตี ๕ ปุน จ ภณิตํ กสสปิสฺส ตถาคตสฺส กุฎิ โววสฺสตีตี ๕ กิสฺส ปน
ภนเต นาคเสน ตถาคตสฺส เอวมุสสนนกุลสมฺมุสส กุฎิ โววสฺสตี ตถาคตสฺส นาม โส อานุภาโว อิจฺฉิตพ
โพ ๕ ยที ภนเต นาคเสน ฆฎิกการสฺส กุมภการสฺส อาเวสนํ อนโวสฺสํ อากาสจจนนํ อโหสิ เตนที
ตถาคตสฺส กุฎิ โววสฺสตีตี ยํ วจนํ ตํ มิจจา ๕ ยที ตถาคตสฺส กุฎิ โววสฺสตี เตนที ฆฎิกการสฺส กุมภกา
รสฺส อาเวสนํ อนโวสฺสํ อโหสิ อากาสจจนนตี ตมปิ วจนํ มิจจา ๕ อยมปิ อุโกโต โภฏโก ปญโห ต
วานุปุตโต โส ตยา นิพพาหิตพโพตี ๕

ภานิตมเปตํ มหาราช ภควตา ฆฎิกการสฺส กุมภการสฺส อาเวสนํ สพพํ เตมาลํ อากาสจจนนํ
อฏฐาสิ น เทโวตีวสสิตี ๕ ภณิตยจ กสสปิสฺส ตถาคตสฺส กุฎิ โววสฺสตีตี ๕ ฆฎิการเ มหาราช กุมภกา
โร สิลวา กลยาณมโม อุตฺสนนกุลสมฺมุโล อนเเช ชินฺณ มาตาปิตโร โปเสตี ๕ ตสฺส อสมมุขา อนา

ปัจฉยาเววสุส ฆเร ตินัน ทริตวา ภควโต กุฎี ฉาเทสิ ๕ โส เตน ตินทรเนน อภมปีต อสญจลิต สฺ
 สณฺเฑิต วิปุลมสม ปีตี ปฏิลภติ ภยโย โสมนสฺสญจ อตุลฺล อูปาเทสิ อโห วต เม ภควา โลกุตตโม สฺ
 วิสฺสญฺเจติ เตน ตสฺส ทิฏฺฐธมฺมิโก วิปาโก นิพฺพตโต ๕ น ทิ มหาราช ตถาคโต ดาวตตเคน วิกาเรน
 จลติ ๕

ยถา มหาราช ลินทรุ คิริราชา อนเณตตสทสฺสวาทสมฺปหารเณปี น กมฺปติ น จลติ มโหทธิ
 วรปฺปวรสาคโร อนเณตตทนฺทตมทาคจฺจตสทสเสหิปี น ปฺรติ น วิการมาปฺชชติ เอวเมว โฆ มหาราช ต
 ถาคโต น ดาวตตเคน วิกาเรน จลติ ๕

ยึ ปน มหาราช ตถาคตสฺส กุฎี โอวสุสตี ตํ มโหโต ชนกายสฺส อญฺกมฺปาย ๕ เทวเม มหาราช
 อตฺตวเส สมฺปสฺสมานา ตถาคตา สยํ นิมฺมิตฺตํ ปจฺจยํ นปฺปฏิเสวนฺติ อຍံ อคฺคทกฺขิณฺเณโย สตถาติ ภควโต
 ปจฺจยํ ทตฺวา เทวมนุสฺสา สพฺพทฺคคฺคิตโต ปริมุจฺจิสฺสนตีติ ทสฺเสตฺวา วุตฺตี ปฺริเยสนตีติ มา อญฺเณ อูปว
 เทยฺยุนฺหติ ๕ อิม เทว อตฺตวเส สมฺปสฺสมานา ตถาคตา สยํ นิมฺมิตฺตํ ปจฺจยํ นปฺปฏิเสวนฺติ ๕ ยถิ
 มหาราช สกฺโก วา ตํ กุฎี อนฺโวยสฺสํ กเรยฺย พฺรหฺมา วา สยํ วา สวาชฺชํ ภเวยฺย ตํ เยว การณํ สโทลฺล
 สนิคฺคหํ อิม วิภูตํ กตฺวา โลกํ สมฺโมเหฺนติ อธิกตํ กโรนฺตีติ ตสฺมา ตํ การณํ วชฺชนํ ๕ น มหาราช
 ตถาคตา วตุถุํ ยาจนฺติ ตาย อวตฺตฺยฺจฺจนาย อปฺริภาสิยา ภวนฺตีติ ๕ สาธู ภนฺเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา
 สมฺปฏฺิจฺจามตีติ ๕

ฆฎฺฐิการปญฺโห สตตโม ๕

๘. พราหมณราชวาทปญฺโห

๘. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ตถาคเตน อหฺมสมฺมิ ภิกฺขเว พฺราหฺมโณ ยาจโยโคติ ๕ ปุณ จ
 ภณฺตี ราชามหฺมสมฺมิ เสลาติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภณฺตี อหฺมสมฺมิ ภิกฺขเว พฺราหฺมโณ ยาจโยโคติ
 เตนหิ ราชามหฺมสมฺมิ เสลาติ ยํ วรฺจนํ ตํ มิจฺฉา ๕ ยถิ ตถาคเตน ภณฺตี ราชามหฺมสมฺมิ เสลาติ เตนหิ อหฺมสมฺ
 มิ ภิกฺขเว พฺราหฺมโณ ยาจโยโคติ ตมฺปิ วรฺจนํ มิจฺฉา ๕ ชตฺติโย วา ทิ ภเวยฺย พฺราหฺมโณ วา นตฺถิ เอ
 กาย ชาติยา เทว วรฺณนา นาม ๕ อยมฺปิ อุกโต โภกฺโก ปญฺโห ตวานุปฺปโต โส ตยา นิพฺพาทิตฺตพฺโพติ
 ๕

ภาสิตมฺเปตํ มหาราช ภควตา อหฺมสมฺมิ ภิกฺขเว พฺราหฺมโณ ยาจโยโคติ ๕ ปุณ จ ภณฺตี ราช
 มหฺมสมฺมิ เสลาติ ๕ ตตฺถ การณํ อตฺถิ เยน การเณน ตถาคโต พฺราหฺมโณ จ ราชา จ โหตีติ ๕

กึ ปน ตํ ภนฺเต นาคเสน การณํ เยน การเณน ตถาคโต พฺราหฺมโณ จ ราชา จ โหตี ๕ สพ
 เพ มหาราช ปาปกา อุกฺสลา ธมฺมา ตถาคตสฺส พาทิตา ปหีนา อปคตา พฺยปคตา อฺจฺฉินฺนา ชีณา ชยํ
 ปตฺตา นิพฺพตา อูปสนฺตา ตสฺมา ตถาคโต พฺราหฺมโณติ วุจฺจติ ๕

พฺราหฺมโณ นาม สํสยมนนํกัลลํ วิมตีปถํ วีตฺวตฺโต ภควาปี มหาราช สํสยมนนํกัลลํ วิมตีปถํ วีตฺวตฺโต
 เตน การเณน ตถาคโต พฺราหฺมโณติ วุจฺจติ ๕

พฺราหฺมโณ นาม สพฺพภวคฺติโยนินิสฺสํ ฆฺรชคตฺวิปฺมุตฺโต อสหาโย ภควาปี มหาราช สพฺพภว
 คฺติโยนินิสฺสํ ฆฺรชคตฺวิปฺมุตฺโต อสหาโย เตน การเณน ตถาคโต พฺราหฺมโณติ วุจฺจติ ๕

พฺราหฺมณา นาม อคฺคเสฏฺฐจฺวรปวรทฺพิพฺพิหารพฺหุโล ภควาปี มหาราช อคฺคเสฏฺฐจฺวรปวรทฺพิพฺพิหารพ
 หุโล เตนปิ กปรเณน ตถาคโต พฺราหฺมโณติ วุจฺจติ ๕

พฺราหฺมโณ นาม อชฺฉณนอชฺฉาปนทานปฺปฏิคฺคทหนทมสํยมนิยมปฺพุพฺพนุสฺสิฏฺฐิปเวณฺวิสธารโณ ภควาปี
 มหาราช อชฺฉณนอชฺฉาปนทานปฺปฏิคฺคทหนทมสํยมนิยมปฺพุพฺพนุสฺสิฏฺฐิปเวณฺวิสธารโณ เตนปิ การ
 เณน ตถาคโต พฺราหฺมโณติ วุจฺจติ ๕

พฺราหฺมโณ นาม พฺรหฺมาสุขวิหารชฺฉณานณายี ภควาปี มหาราช พฺรหฺมาสุขวิหารชฺฉณานณายี เตนปิ
 การเณน ตถาคโต พฺราหฺมโณติ วุจฺจติ ๕

พราหมณ์ นาม สัพพภาวภาคีสู อภิชชาติวตติตมนุจริตฺ ชานาติ ภควาปิ มหาราช สัพพภาวภาคีสู อภิชชาติวตติตมนุจริตฺ ชานาติ เตเนาปี การณน ตถาคโต พราหมณ์โต วุจจติ ฯ

พราหมณ์โต มหาราช ภควโต เนตฺ นามํ มาตรา กตฺ น ปีตรา กตฺ น มาตรา กตฺ น ภคินิยา กตฺ น มิตตมาจเจติ กตฺ น ญาตีสาลโหิตีเตติ กตฺ น สมณพราหมณเณติ กตฺ น เทวตาทิ กตฺ ฯ วิโมกฺขนฺ ติกเมตฺ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ นามํ โพธิยาเยว มูเล มารเสนํ วิมิตฺวา อตฺตทานาคตปจฺจุปฺปนฺเน ปาปเก อกุสล ฆมฺเม พาเหตฺวา สห สัพพพญตฺตญาณสฺส ปฏฺิลภา ปฏฺิลทฺธปฺปาทฺตฺตสมฺปฺปนฺนเมตฺเต สจฺจนิกา ปญฺณตฺติ ยทิทํ พราหมณ์โต, เตน การณน ตถาคโต วุจจติ พราหมณ์โต ฯ

เกน ปน ภนฺเต นาคเสน การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ ราชานาม มหาราช โย โภจิริชฺชํ กาวเรติ โลกมนุสฺสชาติ ภควาปิ มหาราช ทสสทฺสสิยา โลกธาคฺชยา ฆมฺเมน รัชฺชํ กาวเรติ สทฺวอํ โลกํ สมารทํ สพรหมํ สสฺสมณพราหมณํ ปชํ สทฺวมนุสฺสํ อนุสฺสชาติ เตเนาปี การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ

ราชานาม มหาราช สัพพขนมนุสฺเส อภิกวิตฺวา นนฺทยนฺโต ญาตีสงฺฆํ โสจยนฺโต อมิตฺตสงฺฆํ มหติมหายสสิริหํ ธิรสารทณฺทํ อนุนสฺตสกาลางฺกตํ อุตฺสาเปติ ปณฺทรวิมลเสตฺตจฺจนตฺตํ ภควาปิ มหาราช โสจยนฺโต มารเสนํ มิจฺจาปฺปฏิปนฺนํ นนฺทยนฺโต เทวมนุสฺเส สมนฺมาปฺปฏิปนฺเน ทสสทฺสสิยา โลกธาคฺชยา มหติมหายสสิริหํ ขนฺติธิรสารทณฺทํ ญาณวรสฺตสกาลางฺกตํ อุตฺสาเปติ อคฺควรวิมุตฺติปณฺทรวิมลเสตฺตจฺจนตฺตํ เตเนาปี การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ

ราชานาม อุปคตฺตสมปฺตตฺตชานนํ พฺพูนมภิวณฺโทโย ภวติ ภควาปิ มหาราช อุปคตฺตสมปฺตตฺตเทวมนุสฺสชานํ พฺพูนมภิวณฺโทโย เตเนาปี การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ

ราชานาม ยสฺส กสฺสจฺจิ อวราชกสฺส ปสฺสีทฺตฺวา วริตฺ วริ ทตฺวา กาเมน ตปฺปยติ ภควาปิ มหาราช ยสฺส กสฺสจฺจิ กาเยน วาจาเย มนฺสา อวราชกสฺส ปสฺสีทฺตฺวา วริตฺ วรมนฺตุตฺตํ สัพพทฺทฺชปฺริมฺตุตฺติ ทตฺวา อสเสกามวเรณ จ ตปฺปยติ เตเนาปี การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ

ราชานาม อาถนํ วิตฺตฺกมณฺตํ วิครหติ ฉาเปติ อํเสติ ภควโตปิ มหาราช สาสนวเร อาถนํ อติกกมณฺโต อลชฺชํ มงฺกุภาเวณ โอยญฺญาโต หิพฺโปโต ครทฺโต ภวิตฺวา วชฺชติ ชินฺสาสนวรมทา เตเนาปี การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ

ราชานาม ปุพฺพกานํ ฆมฺมิกานํ ราชันํ ปเวณิมนุสฺสิญฺญิยา ฆมฺมาฆมฺมมนุทฺธิปยิตฺวา ฆมฺเมน รัชฺชํ การยมาโน ปิหฺยโต ปิโย ปตฺถิติโต ภวติ ชนมนุสฺสชานํ จิริ ราชกฺลวฺลํ จปฺยติ ฆมฺมคฺคณฺพเลน ภควาปิ มหาราช ปุพฺพกานํ สยมฺภูนํ ปเวณิมนุสฺสิญฺญิยา ฆมฺมาฆมฺมมนุทฺธิปยิตฺวา ฆมฺเมน โลกมนุสฺสชานาโน ปิหฺยโต ปิโย ปตฺถิติโต เทวมนุสฺสชานํ จิริ สาสนํ ปวตฺเตติ ฆมฺมคฺคณฺพเลน เตเนาปี การณน ตถาคโต วุจจติ ราชชาติ ฯ เอวมเนกวิธํ มหาราช การณํ เยน การณน ตถาคโต พราหมณ์โตปิ ภเวย ราชานํ ภเวย ฯ สฺนึปฺปิไณ ภิกฺขุ กปฺปมฺปิ โน นํ สมนฺปาเทยเย ก็ อติพฺหุํ ภณฺตีเตน ลํชิตฺตํ สมนฺปฏฺิจฺจติพฺพนฺตํ ฯ สาธุ ภนฺเต นาคเสน เอวเมตฺตํ ตถา สมนฺปฏฺิจฺจามิตี ฯ

พราหมณ์พระราชวาปญฺโห อฏฺฐโม ฯ

๔. คาถาภิกษิตโกชนกถาปญฺโห

๔. ภนฺเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตฺติ ภควตา

คาถาภิกษิตํ เม อโฆชนเยยฺ,

สมฺปสฺสตี พฺพราหมณฺ เนส ฆมฺมา,

คาถาภิกษิตํ ปนฺทฺทฺนฺติ พุทฺธา,

ฆมฺเม สตี พฺพราหมณฺ วุตฺติเรสาตี ฯ

ปุน จ ภควา ปริสาย ธมมํ เทเสนโต กณเฑโต อนุப்புพิกถํ ปจัม ตาว ทานกถํ กเถติ ปจจมา สีส
 ลกถํ ๔ ตลส ภควโต สัพพโลกิสสรสส ภาสิตํ สุตวา เทวมนุสสา อภิสขริตวา ทานํ เทนติ ตลส ตํ
 อโยชิตี ทานํ สวากา ปริภุณฺชนติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ภควตา ภณฺตี คาถาภิกิถํ เม อโฆชนเยยฺหนติ
 เตนหิ ภควา ทานกถํ ปจัม กเถตีติ ยํ วจันํ ตํ มิจจมา ๕ ยถิ ทานกถํ ปจฺจัน กเถติ เตนหิ คาถาภิกิถํ
 เม อโฆชนเยยฺหนติ ตมปิ วจันํ มิจจมา ๕ ก็ การณํ ๕ โย โส ภนฺเต ทกฺขิณเยยฺ คิหิณํ ปิณฺหาปาททานสฺส
 วิปากํ กเถติ ๕ ตลส เต ธมมกถํ สุตวา ปสนฺนจิตฺตา อปรารปี ทานํ เทนติ เย ตํ ทานํ ปริภุณฺชนติ
 สัพเพ เต คาถาภิกิถํ ปริภุณฺชนติ ๕ อยมปิ อุทโต โภกฺโก ปณฺโห นิปุณฺเณ คมฺภีโร ตวานุปรตโต โส
 ตยา นิพฺพาหิตฺตฺโพติ ๕

ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา คาถาภิกิถํ เม อโฆชนเยยํ สมปสฺสตี พฺราหมณฺ เนส ธมฺโม ๕ คา
 ถาภิกิถํ ปนฺทหนติ พุทฺธา ธมฺเม สตี พฺราหมณฺ วุตฺติเรสาติ กเถติ จ ภควา ปจัม ทานกถํ ๕ ตยจ ปน
 กิริยํ สพฺเพลํ ตถาคทานํ ปจัม ทานกถาย ตตถ จิตฺตํ อภิรมาเปตฺวา ปจจมา สีสเล นิโยชนติ ๕ ยถา
 มหาราช มนุสสา ตฺรณฺทการกานํ ปจัม ตาว ก็ฬากถฺทกานํ เทนติ ๕ เสยฺยถิถํ วิกํ ฆฎฺธิกํ จิงฺกุลกํ ปต
 ตาพฺพหํ รถกํ ธนุกํ ปจจมา เต สกเก สกเก กมฺเม นิโยชนติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ตถาคโต ปจฺจัม ทา
 นกถาย จิตฺตํ อภิรมาเปตฺวา ปจจมา สีสเล นิโยชนติ ๕

ยถา วา ปน มหาราช ภิสกฺโก นาม อาตฺวารานํ ปจัม ตาว จตฺทฺทพฺยจาทํ เตลํ ปาเยติ พลกรณาย
 สิเนหนาย ปจจมา วิเรเจติ เอวเมว โข มหาราช ตถาคโต ปจัม ตาว ทานกถาย จิตฺตํ อภิรมาเปตฺวา
 ปจจมา สีสเล นิโยชนติ ๕ ทายกานํ มหาราช ทานปตีณํ จิตฺตํ มุกฺกํ โหติ มทฺทวํ สินฺหิณํ เตน เต ทานเส
 ตฺลลิกเมณ ทานนาวย สํสารสาครปารมฺมณฺจณฺหนติ ตสฺมา เตลํ ปจัม กมฺมมฺมมฺมฺนุสสาสติ น จ เกณจิ วิญญต
 ติมปาชฺชตฺติติ ๕

ภนฺเต นาคเสน วิญญตฺติหนติ ยํ วเทสิ กติ ปน ตา วิญญตฺติโยติ ๕ เทวมา มหาราช วิญญตฺติโย
 ภายวิญญตฺติ วจีวิญญตฺติ จาติ ๕ ตตถ อตฺถิ ภายวิญญตฺติ สวาชฺชา อตฺถิ อนวาชฺชา ๕ อตฺถิ วจີ
 วิญญตฺติ สวาชฺชา อตฺถิ อนวาชฺชา ๕

กตมา ภายวิญญตฺติ สวาชฺชา ๕ อีเอจฺจโจ ภิกฺขุ กุลาณิ อุปคฺนตฺวา อนิกาสเ จิตฺโต จานํ ภญฺชติ
 อโย ภายวิญญตฺติ สวาชฺชา ๕ ตาย จ วิญญาปิตํ อริยา น ปริภุณฺชนติ ๕ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย
 โอยฺญาโต โหติ หิฬิโต ชีฬิโต ครหิโต ปริภุโต อจิตฺติกโต ภินฺนาชีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนติ ๕

ปุน จปรํ มหาราช อีเอจฺจโจ ภิกฺขุ กุลาณิ อุปคฺนตฺวา อนิกาสเ จิตฺโต คลํ ปณฺนาเมตฺวา โมโรเปก
 ขิตํ เปกขติ เอวํ อิมเ ปสฺสนฺตีติ เตน จ เต ปสฺสนฺติ ๕ อยมปิ ภายวิญญตฺติ สวาชฺชา ๕ ตาย จ
 วิญญาปิตํ อริยา น ปริภุณฺชนติ ๕ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย โอยฺญาโต โหติ หิฬิโต ชีฬิโต ครหิโต
 ปริภุโต อจิตฺติกโต ภินฺนาชีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนติ ๕

ปุน จปรํ มหาราช อีเอจฺจโจ ภิกฺขุ หนฺกาย วา ภฺมฺกาย วา อญฺจกุญฺเฐน วา วิญญาเปติ อยมปิ
 ภายวิญญตฺติ สวาชฺชา ตาย จ วิญญาปิตํ อริยา น ปริภุณฺชนติ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย โอยฺญาโต
 โหติ หิฬิโต ชีฬิโต ครหิโต ปริภุโต อจิตฺติกโต ภินฺนาชีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนติ ๕

กตมา ภายวิญญตฺติ อนวาชฺชา อธิ ภิกฺขุ กุลาณิ อุปคฺนตฺวา สโต สมมาหิโต สมฺปาโน จาเนปิ
 อญฺจาเนปิ ยถานฺลิฏฺฐิ คนฺตฺวา ฐาเน ติฏฺฐติ ทาทฺกามาเสสุ ติฏฺฐติ อทาตฺกามาเสสุ ปกฺกมตี ๕ อโย ภายวิญญตฺติ
 อนวาชฺชา ๕ ตาย จ วิญญาปิตํ อริยา ปริภุณฺชนติ ๕ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย วณฺณโต โหติ ตฺโต
 ปสฺตโต สลฺลเสชิตาจาโร ปริสุทฺธาชีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนติ ๕ ภาสิตมเปตํ มหาราช ภควตา เทวาทิเทเวน
 น เว ยาจฺหนติ สฺปปณฺณา, อีโร จ เวทิตฺมฺรหติ,
 อุทฺทิสฺส อริยา ติฏฺฐจฺหนติ, เอลา อริยานํ ยาจฺหนติ ๕

กตมา วจีวิญญตฺติ สวาชฺชา ๕ อธิ มหาราช ภิกฺขุ วาจาเย พหุวิธํ วิญญาเปติ จีวรปิณฺหาปาทเสนา
 สนฺคิลาณปฺปจฺจยเมสฺสชฺชปฺริกฺขารํ อโย วจีวิญญตฺติ สวาชฺชา ๕ ตาย จ วิญญาปิตํ อริยา น ปริภุณฺชนติ ๕

โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย โยณฺญาโต โหติ ทิพฺปิโต ซีฬิโต ครหิโต ปรีภูโต อจิตฺติโก โภณนาซีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

ปุณ จ ปรี มหาราช อีเธกัจโจ ภิกฺขุ ปเรลลํ สาเวนโต เอวํ ภณฺติ อิมินา เม อตฺถโถติ ฯ ตาย จ วาจาเย ปเรลลํ สวิตาย ตสฺส ลาภो อูปฺปชฺชติ อยมฺปิ วจฺจิวณฺตติ สวชฺชา ฯ ตาย จ วิณฺญาปิตํ อริยานํ ปรีภูณฺนติ ฯ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย โยณฺญาโต โหติ ทิพฺปิโต ซีฬิโต ครหิโต ปรีภูโต อจิตฺติโก โภณนาซีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

ปุณ จ ปรี มหาราช อีเธกัจโจ ภิกฺขุ วจฺจิวปาเรน ปรีสาเย สาเวติ เอเวญจ เอเวญจ ภิกฺขุณํ ทาทพฺพนฺติ ฯ ตยจ เต วาจนํ สุตฺวา ปรีกิตฺติตํ อภิหรนฺติ อยมฺปิ วจฺจิวณฺตติ สวชฺชา ฯ ตาย จ วิณฺญาปิตํ อริยานํ ปรีภูณฺนติ ฯ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย โยณฺญาโต โหติ ทิพฺปิโต ซีฬิโต ครหิโต ปรีภูโต อจิตฺติโก โภณนาซีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

นनु มหาราช เถโรปิ สารีปฺุตโต อตฺถงฺคเต สุริเย รตฺติภาเค คีลาโน สมนานो เถเรน มหาโมคคฺคฺลาเนน เกสชฺชํ ปุจฺฉีเยมาโน วาจํ ภินฺทึ ฯ ตสฺส เตน วจฺเจเกเทน เกสชฺชํ อูปฺปชฺชติ ฯ อถ เถโร สารีปฺุตโต วจฺเจเกเทน เม อิมํ เกสชฺชํ อูปฺปนฺนํ มา เม อาซีโว ภิกฺขุซีติ อาซีวเกทฺทยา ตํ เกสชฺชํ ปชฺหิ น อูปฺชีวี ฯ เอวมฺปิ วจฺจิวณฺตติ สวชฺชา ตาย จ วิณฺญาปิตํ อริยานํ ปรีภูณฺนติ ฯ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย โยณฺญาโต โหติ ทิพฺปิโต ซีฬิโต ครหิโต ปรีภูโต อจิตฺติโก โภณนาซีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ

กตมา วจฺจิวณฺตติ อนวชฺชา ฯ อีธ มหาราช ภิกฺขุ สติ ปจฺจเย เกสชฺชํ วิณฺญาเปติ ฌาตปวาริเต สฺสุ กุเลสุ อยํ วจฺจิวณฺตติ อนวชฺชา ฯ ตาย จ วิณฺญาปิตํ อริยานํ ปรีภูณฺนติ ฯ โส จ ปุคฺคโล อริยานํ สมเย วณฺณโต โหติ โถมิโต ปสฺสเถ ปรีสุทฺธาซีโวเตวว สงฺขํ คจฺจนฺติ อนุมโต ตถาคเตหิ อรหฺนเตหิ สมนมา สมนพฺพุเธหิ ฯ

ยํ ปน มหาราช ตถาคโต กสิการทฺวาชฺสส พฺราหฺมณฺสส โภชนํ ปชฺหิ, ตํ อาเวจนวินิเวรฺรณกทฺพณนินฺคคทปฏิกฺกมฺเมเน นินฺพทฺตติ ตสฺมา ตถาคโต ตํ ปิณฺฑปาตํ ปฏิกฺกขิปี น อูปฺชีวีติ ฯ

สพฺพกาลํ ภนฺเต นาคเสน ตถาคเต ภูณฺชมาเน เทวตา ทิพฺพํ โອํชํ ปตฺเต อากิรฺนติ อฺุทาทุ สฺสุ กรมทฺทเว จ มฺฐุปายาเส จาติ ทวีสุเยว ปิณฺฑปาเตสฺสุ อากิรฺสูติ ฯ สพฺพกาลํ มหาราช ตถาคเต ภูณฺชมาเน เทวตา ทิพฺพํ โອํชํ คเหตฺวา อฺุปฺติฏฺฐจิตฺวา อฺุททฺทฺทฺเต อาโลเป อากิรฺนติ ฯ

ยถา มหาราช รมฺโถ สฺสูโท รมฺโถ ภูณฺชนตสฺส สฺสูปี คเหตฺวา อฺุปฺติฏฺฐจิตฺวา กพฺเพ กพฺเพ สฺสูปี อากิรฺติ เอเวเมว โช มหาราช สพฺพกาลํ ตถาคเต ภูณฺชมาเน เทวตา ทิพฺพํ โອํชํ คเหตฺวา อฺุปฺติฏฺฐจิตฺวา อฺุททฺทฺทฺเต อาโลเป ทิพฺพํ โອํชํ อากิรฺนติ ฯ เวรฺรชฺชายมฺปิ มหาราช ตถาคตสฺส สฺสุชฺชวปฺลเก ภูณฺชมานสฺส เทวตา ทิพฺพเนน โອเชน เตมยิตฺวา เตมยิตฺวา อฺุปลํหริสฺสุ ฯ เตน ตถาคตสฺส กาโย อฺุปฺจิตโต อโหสีติ ฯ

ลาภา วต ภนฺเต นาคเสน ตาสํ เทวตานํ ยา ตถาคตสฺส สรีรปฺปฏิชฺคคเน สตตํ สมิตํ อฺุสสฺสกฺกมาปฺนนา ฯ สาธฺว ภนฺเต นาคเสน เอเวเมตํ ตถา สมนปฏฺิจฺจามิตี ฯ

คาถาภิกิ์ตโภชนกถาปญฺโห นวโม ฯ

๑๐. ธมฺมเทสนาย อปฺปโปสฺสูกกปญฺโห

๑๐. ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห ภณฺถ ตถาคเตน จตฺตฺหิ จ อสงฺเขยเยหิ กปฺปานํ สตสฺสทสฺเสน จ เอเตถนฺตเร สพฺพณฺณตฺตวณฺณํ ปรีปาจิติ มหโต ชนกายสฺส สมนุทฺตรณายาติ ฯ ปุณ จ สพฺพณฺณตฺต ปตฺตสฺส อปฺปโปสฺสูกกตฺตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมเทสนายาติ ฯ

ยถา นาม ภนฺเต นาคเสน อีสฺสาโส วา อีสฺสาสนฺเตวาลี วา พุทฺเถ กิเวส สงฺคามตฺถาย อฺุปาสนํ ลิกฺกิตฺวา สมนฺปตฺเต มหายุทฺเธ โอสกฺกเยย เอเวเมว โช ภนฺเต นาคเสน ตถาคเตน จตฺตฺหิ จ อสงฺเขยเยหิ กปฺปานํ สตสฺสทสฺเสน จ เอเตถนฺตเร สพฺพณฺณตฺตวณฺณํ ปรีปาเจตฺวา มหโต ชนกายสฺส สมนุทฺตรณาย สพฺพณฺณตฺต ปตฺเตน ธมฺมเทสนาย โอสกฺกิติ ฯ

ยถา วา ปน ภนเต นาคเสน มลฺโล วา มลลนเตวาสี วา พุกเก ทิวเส นินฺพุทฺธํ ลิกฺขิตฺวา สมปตเต มลฺลยฺทุธเ อโสภกเยย เหวเมว โข ภนเต นาคเสน ตถาคเตน จตุหิ จ อสงฺเขยเยหิ กปฺปานํ สตสฺสทสฺเสน จ เอตถนฺตเร สพฺพญฺณุตตฺถานํ ปริปาเจตฺวา มหโต ชนกายสฺส สมฺพุทฺธรณาย สพฺพญฺณุตฺ ปตเตน ธมฺมทสฺสณาย โอสภกิตฺ ๙

กึ นุ โข ภนเต นาคเสน ตถาคเตน ภายา โอสภกิตฺ อุทาหุ อปากฺกฺวย โอสภกิตฺ อุทาหุ พุพฺพลตาย โอสภกิตฺ อุทาหุ อสพฺพญฺณุตตาย โอสภกิตฺ ๙ กึ ตตถ การณํ อิงฺฆ เม ตฺวํ การณํ พฺรหฺมิ กงฺขาวิตรณาย ๙ ยถิ ภนเต นาคเสน ตถาคเตน จตุหิ จ อสงฺเขยเยหิ กปฺปานํ สตสฺสทสฺเสน จ เอตถนฺตเร สพฺพญฺณุตตฺถานํ ปริปาจิตํ มหโต ชนกายสฺส สมฺพุทฺธรณาย เตเนหิ สพฺพญฺณุตฺ ปตตสฺส อปฺปโสสุกฺกตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมทสฺสณายตี ยํ วจัน ตํ มิจฺจนา ๙ ยถิ สพฺพญฺณุตฺ ปตตสฺส อปฺปโสสุกฺกตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมทสฺสณาย เตเนหิ ตถาคเตน จตุหิ จ อสงฺเขยเยหิ กปฺปานํ สตสฺสทสฺเสน จ เอตถนฺตเร สพฺพญฺณุตตฺถานํ ปริปาจิตํ มหโต ชนกายสฺส สมฺพุทฺธรณายตี ตมปิ วจัน มิจฺจนา ๙ อยมฺปิ อุทโกฏิกฺโกปฺปโย คมฺภีโร พุณฺนินฺพุทฺธโร ตวานุปรตฺโต โส ตยา นินฺพาทิตฺพุโธตี ๙

ปริปาจิตตฺถจ มหาวราช ตถาคเตน จตุหิ จ อสงฺเขยเยหิ กปฺปานํ สตสฺสทสฺเสน จ เอตถนฺตเร สพฺพญฺณุตตฺถานํ มหโต ชนกายสฺส สมฺพุทฺธรณาย ปตตสพฺพญฺณุตตสฺส จ อปฺปโสสุกฺกตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมทสฺสณาย ๙ ตถจ ปน ธมฺมสฺส คมฺภีรนิปฺปนฺนํ พุทฺธทสฺสทฺรฺนุโพธสฺสุมฺพุปฺปฏิเวธตํ สตตฺถานญจ อลยารามตํ สกฺกายทิกฺกุจฺฉิยา ทพฺพหฺสฺสทิตตตถจ ทิสฺวา กึ นุ โข กถํ นุ โขตี อปฺปโสสุกฺกตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมทสฺสณาย สตตฺถานํ ปฺฏิเวธจินฺตณมานลํ เยเวตํ ๙

ยถา มหาวราช ภิสฺสโกโต สลฺลกตฺโต อนนฺกพฺยาธิปริปฺปีฬิตํ นรํ อุปรสงฺกมิตฺวา เอวํ จินฺตยตี เกณ นุ โข อุปกฺกเมณ กตเมณ วา เกสฺซุชเชน อิมสฺส พฺยาธิ วุปรเมยยาตี เหวเมว โข มหาวราช ตถาคตสฺส สพฺพทิกฺเลสพฺยาธิปริปฺปีฬิตํ ชนํ ธมฺมสฺส จ คมฺภีรนิปฺปนฺนํ พุทฺธทสฺสทฺรฺนุโพธสฺสุมฺพุปฺปฏิเวธตํ ทิสฺวา กึ นุ โข กถํ นุ โขตี อปฺปโสสุกฺกตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมทสฺสณาย สตตฺถานํ ปฺฏิเวธจินฺตณมานลํ เยเวตํ ๙

ยถา มหาวราช รวโณ ชตฺตยิสฺส มฺพุทฺธาวิตตตสฺส ทวาริกอนินฺกฺกุสฺสปรสิสฺซุชเชนคฺมภฺวพลอมจ จราชญฺณวราชูปฺชีวินเ ชน ทิสฺวา เอวํ จิตฺตมฺพุปรชเยย กึ นุ โข กถํ นุ โข อิเม สงฺคณฺทิสฺสามีตี เหวเมว โข มหาวราช ตถาคตสฺส ธมฺมสฺส คมฺภีรนิปฺปนฺนํ พุทฺธทสฺสทฺรฺนุโพธสฺสุมฺพุปฺปฏิเวธตํ สตตฺถานญจ อลยารามตํ สกฺกายทิกฺกุจฺฉิยา ทพฺพหฺสฺสทิตตตถจ ทิสฺวา กึ นุ โข กถํ นุ โขตี อปฺปโสสุกฺกตาย จิตฺตํ นมิ โน ธมฺมทสฺสณาย สตตฺถานํ ปฺฏิเวธจินฺตณมานลํ เยเวตํ ๙

อปิจ มหาวราช สพฺเพลลํ ตถาคตฺถานํ ธมฺมตา เอสา ยํ พฺรหฺมณา อายาจิตา ธมฺมํ เทเสนฺตี ๙ ตตถ ปน กึ การณํ ๙ เย เตเน สมเยน มนุสฺสา ตาปรสฺปริพฺพาชกา สมณพฺรหฺมณา สพฺเพ เต พฺรหฺมเทวตา โหนตี พฺรหฺมคฺรฺกา พฺรหฺมปฺรายนา ตสฺมา ตสฺส พฺลวโต ยสวโต ญฺาตสฺส ปญฺญาตสฺส อุตฺตรสฺส อจฺจุคฺคตสฺส โอนมเนน สทวโก โลโก โอนมิสฺสตี โอกปฺเปสฺสตี อธิมฺมุจฺฉิสฺสตีตี อิมินา จ มหาวราช การเนน ตถาคตา พฺรหฺมณา อายาจิตา ธมฺมํ เทเสนฺตี ๙

ยถา มหาวราช โภจึ ราชวา วา ราชมฺหามตฺโต วา ยสฺส โอนมติ อปฺปจิตี กโรตี พฺลวตฺรสฺส ตสฺส โอนมเนน อวเสสฺวา ชนตา โอนมติ อปฺปจิตี กโรตี เหวเมว โข มหาวราช พฺรหฺเม โอนมติเต ตถาคตฺถานํ สทวโก โลโก โอนมิสฺสตี ๙ ปุชิตฺปุชิต มหาวราช โลโก ตสฺมา โส พฺรหฺมา สพฺเพลลํ ตถาคตฺถานํ อายาจตี ธมฺมทสฺสณาย เตเน จ การเนน ตถาคตา พฺรหฺมณา อายาจิตา ธมฺมํ เทเสนฺตีตี ๙ สาธุ ภนเต นาคเสน สฺนินฺพุทฺธโร ปญฺโท อติภทฺรํ เวยยาการณํ เหวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺฉานํมีตี ๙

ธมฺมทสฺสณาย อปฺปโสสุกฺกปญฺโท ทสฺโม ๙

๑๑. อาจารย์ยานาจริยปญฺโท

๑๑. ภนเต นาคเสน ภาสิตมฺเปตํ ภควตา

น เม อาจารย์โย อตฺถิ, สทิสฺโส เม น วิชฺชติ,
สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ, นตฺถิ เม ปฏิปฺุคฺคโลตฺติ ฯ

ปฺน จ ภณฺติ อิตฺติ โช ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม อาจารย์โย เม สฺมานอฺ อนฺตฺวาสิ มํ สฺมานํ อตฺตนา สฺมสฺมํ จเปลฺลิ อฺพาราย จ มํ ปุชฺชาย ปุชฺเสตฺติ ฯ ยถิ ภนฺเต นาคเสน ตถาคเตน ภณฺติ น เม อาจารย์โย อตฺถิ สทิสฺโส เม น วิชฺชติ ฯ สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ นตฺถิ เม ปฏิปฺุคฺคโลตฺติ เตนหิ อิตฺติ โช ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม อาจารย์โย เม สฺมานอฺ อนฺตฺวาสิ มํ สฺมานํ อตฺตนา สฺมสฺมํ จเปลฺลิตฺติ ยํ วจนํ ตํ มิจฺฉา ฯ ยถิ ตถาคเตน ภณฺติ อิตฺติ โช ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม อาจารย์โย เม สฺมานอฺ อนฺตฺวาสิ มํ สฺมานํ อตฺตนา สฺมสฺมํ จเปลฺลิตฺติ เตนหิ น เม อาจารย์โย อตฺถิ สทิสฺโส เม น วิชฺชติ ฯ สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ นตฺถิ เม ปฏิปฺุคฺคโลตฺติ ฯ ตมปิ วจนํ มิจฺฉา ฯ อยมปิ อุกฺโกโต โภกฺวิโก ปญฺโห ตฺวานุปรตฺโต โส ตฺยา นิพฺพาทิตฺตฺวโปกฺกิตฺติ ฯ

ภาสิตฺตมเปตฺติ มหาราช ตถาคเตน

น เม อาจารย์โย อตฺถิ, สทิสฺโส เม น วิชฺชติ ฯ
สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ, นตฺถิ เม ปฏิปฺุคฺคโลตฺติ,

ภณฺติตฺถจ อิตฺติ โช ภิกฺขเว อาพาโร กาลาโม อาจารย์โย เม สฺมานอฺ อนฺตฺวาสิ มํ สฺมานํ อตฺตนา สฺมสฺมํ จเปลฺลิ อฺพาราย จ มํ ปุชฺชาย ปุชฺเสตฺติ ฯ

ตฺถจ ปน วจนํ ปุพฺเพว สฺมโพรธา อนภิสฺมพฺพุทฺธสฺส โพรธิสฺตตฺสเสว สโต อจฺริยาภาวํ สฺนฺชย ภาสิตฺติ ฯ

ปญฺจิเม มหาราช ปุพฺเพว สฺมโพรธา อนภิสฺมพฺพุทฺธสฺส โพรธิสฺตตฺสเสว สโต อจฺริยา ยเอหิ อฺนฺลฺสิฏฺโง โพรธิสฺตโต ตตฺถ ตตฺถ ทิวลํ วิตฺตินาเมสิ ฯ กตฺตเม ปญฺจ ฯ ये ते มหาราช อญฺ्ञจ พฺรหฺมณฺเณ ชาตมฺตเต โพรธิสฺตเต ลกฺขณานิ ปริคฺคณฺหีสุ ฯ เสยฺยถิํ ราโม ธโร ลกฺขโณ มนฺตี ยญฺญู สุยาโม ลฺุโกชฺ สฺมฺตโตตฺเต ตสฺส สโตถิํ ปเวยฺยิตฺวา รุกฺขากมฺมํ อํกฺสู ฯ เต จ ปจฺมํ อจฺริยา ฯ

ปฺน จ ปรี มหาราช โพรธิสฺตตฺส ปิตา สุทฺโธทโน ราชา ยํ เตน สฺมเยน อภิชาติํ อฺทิจฺจชาติมนฺตํ ปทกํ เวยฺยการณํ ฉพฺงควนฺตํ สพฺพมิตฺตํ นาม พฺรหฺมณฺเณ อฺปนฺตฺวา โสวณฺเณน ภิกฺคาเรน อฺทกํ โยโณชฺชตฺวา อิมํ กุมารํ ลิกฺขาเปหิตฺติ อทาลิ อยํ ทฺติโย อาจารย์โย ฯ

ปฺน จ ปรี มหาราช ยา สา เทวตา โพรธิสฺตตํ สํเวเชสิ ยสฺสา วจนํ สฺุตฺวา โพรธิสฺตโต ลํวิคฺโค อฺพพฺพิคฺโค ตสฺมีเยว ชฺเณ เนกฺขมมํ นิภฺจมิตฺวา ปพฺพิชฺชิตฺติ, อยํ ตตฺติโย อาจารย์โย ฯ

ปฺน จ ปรี มหาราช อาพาโร กาลาโม อภิกฺคฺจญฺญาตนสฺส ปรีกมฺมํ อจฺริยฺชิตฺติ อยํ จตฺตฺโต อาจารย์โย ฯ

ปฺน จ ปรี มหาราช อฺทโก รามปรตฺโต เนวสญฺญานาสญฺญาตนสฺส ปรีกมฺมํ อจฺริยฺชิตฺติ อยํ ปญฺจโม อาจารย์โย ฯ อิเม โช มหาราช ปุพฺเพว สฺมโพรธา อนภิสฺมพฺพุทฺธสฺส โพรธิสฺตตฺสเสว สโต ปญฺจ อจฺริยา เต จ ปน อจฺริยา โลกิเย ธมฺเม ฯ อิมสฺสมีญจ ปน มหาราช โลกุตฺตเร ธมฺเม สพฺพญฺญตฺตฺวาณมฺปฏฺวิเวชย นตฺถิ ตถาคตฺสสฺส อฺนฺตฺตโร อฺนฺสาสโก สยมฺภู มหาราช ตถาคโต อนาจฺริยโก ตสฺมา การณา ตถาคเตน ภณฺติ

น เม อาจารย์โย อตฺถิ, สทิสฺโส เม น วิชฺชติ ฯ
สเทวกสฺมึ โลกสฺมึ, นตฺถิ เม ปฏิปฺุคฺคโลตฺติ ฯ

สาธฺว ภนฺเต นาคเสน เอมเมตฺติ ตถา สฺมฺปฏฺิจฺจนามิตฺติ ฯ
อจฺริยานาจฺริยปญฺโห เอกาทสฺโม ฯ
สฺนฺถววคฺโค ปญฺจโม ฯ
อิมสฺสมี วคฺเค เอกาทส ปญฺโห ฯ
เมณฺชกปญฺโห นิฏฺฐิตฺติ ฯ

๕. อนุमानปญโท

๑. พุทธวคโค

๑. ทิวินัน พุทธธาน อนุปชชมานปญโท

๑. ฆนเต นาคเสน ภาสิตมเปตํ ภควตา อฏฺจจานเมตํ ภิกฺขเว อนนฺวาโส ยํ เอภิสฺสา โลกธาดูยา เทว อรหนโต สมฺมาสมฺพุทฺโธ อปฺพุทฺ อจฺริมํ อุปฺปชฺเชยฺยํ เนตํ จานํ วิชฺชตีติ ฯ เทเสนฺตา จ ฆนเต นาคเสน สพุเพปิ ตถาคตา สุตตตีสํ โพธิปฏฺธิยธมฺเม เทเสนฺติ กถยมาณา จ จตฺตารี อริยสจฺจจานํ กถเนติ ลิกฺกฺขาเปเนตา จ ตีสํ ลิกฺกฺขาสํ ลิกฺกฺขาเปเนติ อนุสาสมาณา จ อุปฺปมาทาปฺปปฏิปตฺติยํ อนุสาสนฺติ ฯ ยถิ ฆนเต นาคเสน สพุเพสมฺปิ ตถาคตาเน อเอกา เทสนา อเอกา กถา อเอกา ลิกฺกฺขา อเอกา อนุลฺลิกฺกฺขิตฺติ เภน การณฺเนน เทว ตถาคตา อเอกฺกฺขณฺเน อนุปชฺชนฺติ ฯ เอเกเนปิ ตาว พุทฺธูปาเทเน อยํ โลกโ อโภาสชาโต ยถิ พุทฺติโย พุทฺโธ ภเวยฺย ทิวินัน ปภาย อยํ โลกโ ภิกฺขโยโส มตฺตาย อโภาสชาโต ภเวยฺย อโวทมาณา จ เทว ตถาคตา สฺขํ อโวเทยฺยํ อนุสาสมาณา จ สฺขํ อนุสาสฺเสยฺยํ ฯ ตตฺถ เม การณํ พุทฺธิ ยถาหํ นิสฺสัสโย ภเวยฺยนฺติ ฯ

อัย มหาราช ทสสทสสี โลกธาดู เอกพุทฺธธารณิ เอกสฺเสว ตถาคตฺสสฺ คุณํ ธาเรติ ฯ ยถิ พุทฺติโย พุทฺโธ อุปฺปชฺเชยฺย นายํ ทสสทสสี โลกธาดู ธาเรยฺย จลฺลเยย กมฺเปยฺย นมฺเมย โอนมฺเมย วินมฺเมย วิกิเรยฺย วิธมฺเมย วิธฺเสยฺย น จานมฺปคฺจเจยฺย ฯ

ยถา มหาราช นาวา อเอกปฺริสฺสนธารณิ ภเวยฺย เอกสมฺมํ ปฺริเส อภิรุพฺเห สา นาวา สมฺปาทิกกา ภเวยฺย อถ พุทฺติโย ปฺริโส อวคฺจเจยฺย ตาทิโส อายุนา วณฺณเนน วยเนน ปมาเนน กิสฺถุเลน สพุพฺงคฺปจฺจจเคน โส ตํ นาวํ อภิรุเพยฺย อปิ นุ สา มหาราช นาวา ทิวินนฺมปิ ธาเรยฺยยาติ ฯ น หิ ฆนเต จลฺลเยย กมฺเปยฺย นมฺเมย โอนมฺเมย วินมฺเมย วิกิเรยฺย วิธมฺเมย วิธฺเสยฺย น จานมฺปคฺจเจยฺย โอสีเพยฺย อุกฺกเกติ ฯ เอวเมว โข มหาราช อัย ทสสทสสี โลกธาดู เอกพุทฺธธารณิ เอกสฺเสว ตถาคตฺสสฺ คุณํ ธาเรติ ฯ ยถิ พุทฺติโย พุทฺโธ อุปฺปชฺเชยฺย นายํ ทสสทสสี โลกธาดู ธาเรยฺย จลฺลเยย กมฺเปยฺย นมฺเมย โอนมฺเมย วินมฺเมย วิกิเรยฺย วิธมฺเมย วิธฺเสยฺย น จานมฺปคฺจเจยฺย ฯ

ยถา วา ปน มหาราช ปฺริโส ยาวทตฺถํ โภชนํ ภูณฺชเยยฺย ฉาเทนตํ ยาว กณฺฐมฺภิปฺริยิตฺวา โส ธาโต ปินฺโต ปฺริปฺถุณฺโณ นินฺนฺตโร ตนฺทิกโต อโนนฺมิตทณฺฑชาโต ปนฺเทว ตตฺตํ โภชนํ ภูณฺชเยยฺย อปิ นุ โข โส มหาราช ปฺริโส สฺขิตฺโต ภเวยฺยยาติ ฯ น หิ ฆนเต สกฺกํ ภูตฺโตว มเรยฺยยาติ ฯ เอวเมว โข มหาราช อัย ทสสทสสี โลกธาดู เอกพุทฺธธารณิ เอกสฺเสว ตถาคตฺสสฺ คุณํ ธาเรติ ฯ ยถิ พุทฺติโย พุทฺโธ อุปฺปชฺเชยฺย นายํ ทสสทสสี โลกธาดู ธาเรยฺย จลฺลเยย กมฺเปยฺย นมฺเมย โอนมฺเมย วินมฺเมย วิกิเรยฺย วิธมฺเมย วิธฺเสยฺย น จานมฺปคฺจเจยฺยยาติ ฯ

กึ นุ โข ฆนเต นาคเสน อติธมฺมภาเรณ ปจฺวี จลตีติ ฯ อธิ มหาราช เทว สกฺกฺวา รตนปฺริปฺริตา ภเวยฺยํ ยาว มฺขสฺมา อเอกฺสฺมา สกฺกฺวโต รตนํ คเหตุวา อเอกสมฺมํ สกฺกฺเว อากิเรยฺยํ อปิ นุ โข ตํ มหาราช สกฺกฺวํ ทิวินนฺมปิ สกฺกฺวานํ รตนํ ธาเรยฺยยาติ ฯ น หิ ฆนเต นาภิปิ ตสฺส ผลฺลเยย อวราปิ ตสฺส ภิกฺขฺเชยฺยํ เนมฺปิ ตสฺส ออบฺเตยฺย อุกฺโขปิ ตสฺส ภิกฺขฺเชยฺยยาติ ฯ กึ นุ โข มหาราช อติรัตนภาเรณ สกฺกฺวํ ภิกฺขฺชตีติ ฯ อาม ฆนเตติ ฯ เอวเมว โข มหาราช อติธมฺมภาเรณ ปจฺวี จลตีติ ฯ

อปิจ มหาราช อิมํ การณํ พุทฺธพลปฺริทึปนาย โอสาริตํ ฯ อณฺณมฺปิ ตตฺถ อภิรุปํ การณํ สฺโนนฺหิ เยน การณฺเนน เทว สมฺมาสมฺพุทฺโธ อเอกฺกฺขณฺเน อนุปชฺชนฺติ ฯ ยถิ มหาราช เทว สมฺมาสมฺพุทฺธา อเอกฺกฺขณฺเน อุปฺปชฺเชยฺยํ เตลล์ ปฺริสาย วิวาโท อุปฺปชฺเชยฺย ตุมหากํ พุทฺโธ อมฺหากํ พุทฺโธติ อุกฺโต ปกฺกฺชาตา ภเวยฺยํ ฯ ยถา มหาราช ทิวินัน พลวามจฺจจานํ ปฺริสาย วิวาโท อุปฺปชฺเชยฺย ตุมหากํ อมจฺจจ อมฺหากํ อมจฺจจติ อุกฺโต ปกฺกฺชาตา โหนฺติ เอวเมว โข มหาราช ยถิ เทว สมฺมาสมฺพุทฺธา อเอกฺกฺขณฺเน อุปฺปชฺเชยฺยํ

เตลัส ปรีสาย วิวาโท อุปฺปชฺชเยย ตุมหากั พุทฺโธ อุมหากั พุทฺโธติ อุโกโต ปกฺขชาตา ภาเวยฺย ๔ อิทธิ ตาว
 มหาราช เอกั การณั เยน การณฺเน เทว สมนฺมาสสุพุทฺธา เอกกฺขณฺเน นุปรชฺชนฺติ ๔

อปรมฺปิ มหาราช อุตฺตริ การณั สุโณหิ เยน การณฺเน เทว สมนฺมาสสุพุทฺธา เอกกฺขณฺเน นุปรชฺ
 ชนฺติ ๔ ยถิ มหาราช เทว สมนฺมาสสุพุทฺธา เอกกฺขณฺเน อุปฺปชฺชเยยฺย อคฺโค พุทฺโธติ ยั วจันํ ตั มิจฺฉา
 ภาเวยฺย เสฏฺโฐ พุทฺโธติ ยั วจันํ ตั มิจฺฉา ภาเวยฺย เสฏฺโฐ พุทฺโธติ วิสิฏฺโฐ พุทฺโธติ อุตฺตโม พุทฺโธติ
 ปวโร พุทฺโธติ อสโม พุทฺโธติ อสมฺโส พุทฺโธติ อปรปฏิโม พุทฺโธติ อปรปฏิภาโค พุทฺโธติ อปรปฏิปุคฺโค
 พุทฺโธติ ยั วจันํ ตั มิจฺฉา ภาเวยฺย ๔ อิทธิปิ โช ตวั มหาราช การณั อุตฺโต สมนฺปฏิจฺจนฺ เยน การณฺเน
 เทว สมนฺมาสสุพุทฺธา เอกกฺขณฺเน นุปรชฺชนฺติ ๔

อปัจ โช มหาราช พุทฺธานั ภควฺนฺตานั สภาวปฺกตี เอสายิ เอโกเยว พุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชติ ๔ กส
 มา การณา มหนฺตตาย สัพพณฺณพุทฺธคฺคฺคฺนํ ๔ อนุณฺมปิ มหาราช ยั โลเก มหนฺตึ ตั เอโกเยว โหติ ๔
 ปจฺวี มหาราช มหนฺตี สา เอกาเยว สาคโร มหนฺโต โส เอโกเยว สินฺรุคฺิริราชฯ มหนฺโต โส เอโกเยว
 อากาโส มหนฺโต โส เอโกเยว ๔ สกฺโก มหนฺโต โส เอโกเยว ๔ มาโร มหนฺโต โส เอโกเยว ๔ มหาพรหฺมา
 มหนฺโต โส เอโกเยว ๔ ตถาคโต อรหํ สมนฺมาสสุพุทฺโธ มหนฺโต โส เอโกเยว โลกสฺมี ๔ ยตฺถ เต อุปฺปชฺ
 ชนฺติ ตตฺถ อนุณฺสส อิกาสึ น โหติ ๔ ตสฺมา มหาราช ตถาคโต อรหํ สมนฺมาสสุพุทฺโธ เอโกเยว โลก
 สฺมี อุปฺปชฺชตีติ ๔

สุกฺกิตฺ ภาเน นาคเสน ปญฺโห โอปมฺเมหิ การณฺเห ๔ อนฺนิปฺโนเปตึ สุตฺวา อตฺตมโน ภาเวยฺย กึ
 ปน มาทิสึ มหาปญฺโณ ๔ สาธู ภาเน นาคเสน เอวเมตํ ตธา สมนฺปฏิจฺจนํมีติ ๔

ทวิหฺนั พุทฺธานั อนุปรชฺชมานปญฺโห ปญฺโหม ๔

๒. โคตมิมุตตทานปญฺโห

๒. ภาเน นาคเสน ภาสิตมฺเปตึ ภควตา มาตุจฺฉาย มหาปชาปติยา โคตมียา วสฺสิกฺสาฎิกาย ที
 ยมานาย สงฺฆเ โคตมิ เทหิ สงฺฆเ เต ทินฺเน อหฺนฺเจว ปุชฺชิตฺ ภาวิสฺสามิ สงฺโฆ จาติ ๔ กึ นุ โช ภาเน
 นาคเสน ตถาคโต สงฺฆรตนฺโต น ภาวิโก น คฺรุโก น ทกฺขิณฺเยยโย ๔ ยั ตถาคโต สกฺาย มาตุจฺฉาย สยั
 ปิงฺชิตํ สยั ลฺลวจิตํ สยั ปฺกิตํ สยั กนฺติตํ สยั วายิตํ วสฺสิกฺสาฎิกํ อตฺตโน ทึยมานํ สงฺฆสฺส ทาเปสิ ๔
 ยถิ ภาเน นาคเสน ตถาคโต สงฺฆรตนฺโต อุตฺตรโร ภาเวยฺย อธิโก วา วิสิฏฺโฐ วา มยิ ทินฺเน มหฺปฺผลั ภา
 วิสฺสตีติ น ตถาคโต มาตุจฺฉาย สยั ปิงฺชิตํ สยั ลฺลวจิตํ สยั ปฺกิตํ วสฺสิกฺสาฎิกํ สงฺฆเ ทาเปยฺย ยสฺมา จ
 โช ภาเน นาคเสน ตถาคโต อตฺตานํ น ปตฺถยติ น อุปฺนิสฺสยติ ตสฺมา ตถาคโต มาตุจฺฉาย ตั วสฺสิก
 สาฎิกํ สงฺฆสฺส ทาเปสิตีติ ๔

ภาสิตมฺเปตึ มหาราช ภควตา มาตุจฺฉาย มหาปชาปติยา โคตมียา วสฺสิกฺสาฎิกาย ทึยมานาย
 สงฺฆเ โคตมิ เทหิ สงฺฆเ เต ทินฺเน อหฺนฺเจว ปุชฺชิตฺ ภาวิสฺสามิ สงฺโฆ จาติ ๔ ตั ปน น อตฺตโน ปติมาน
 นสฺส อวิปากฺตาย น อทกฺขิณฺเยยตาย อปัจ โช มหาราช หิตฺตตาย อนุกฺมฺปาย อนาคตมฺทฺธานั สงฺโฆ
 มจฺจเยน จิตฺติกโต ภาวิสฺสตีติ วิชฺชมาเนยฺว คฺุณฺ ปรีกิตฺตยฺนโต เอวมาท สงฺฆเ โคตมิ เทหิ สงฺฆเ เต
 ทินฺเน อหฺนฺเจว ปุชฺชิตฺ ภาวิสฺสามิ สงฺโฆ จาติ ๔

ยถา มหาราช ปิตา ธรรมานเยว อมจฺจภฺทฺพลโทวาริกอนิฏฺฏจปาริสชฺชชนมฺขณฺเน รญฺโณ สนฺติเก
 ปุตฺตสฺส วิชฺชมานั เยว คฺุณฺ ปกิตฺเตติ อธิ จปิตฺ อนาคตมฺทฺธานั ชนฺมฺขณฺเน ปุชฺชิตฺ ภาวิสฺสตีติ ๔ เอวเมว
 โช มหาราช ตถาคโต หิตฺตตาย อนุกฺมฺปาย อนาคตมฺทฺธานั สงฺโฆ มจฺจเยน จิตฺติกโต ภาวิสฺสตีติ วิชฺชมา
 เน เยว คฺุณฺ ปกิตฺตยฺนโต เอวมาท สงฺฆเ โคตมิ เทหิ สงฺฆเ เต ทินฺเน อหฺนฺเจว ปุชฺชิตฺ ภาวิสฺสามิ
 สงฺโฆ จาติ ๔

น โช มหาราช ตาวตฺถเนน วสฺสิกฺสาฎิกานุปรปทานมฺตฺถเนน สงฺโฆ ตถาคโต อธิโก นาม โหติ วิ
 สิฏฺโฐ วา ๔ ยถา มหาราช มาตาปิตโร ปุตฺตานํ อจฺฉาเทหฺนติ ปรีมฺทฺทฺหนฺติ นฺหาเปหฺนติ สมนฺพาเทหฺนติ อปิ นุ

ไซ มหาราช ดาวตเคน อัจฉาปนปริมทพทหนหาปนสมพาทนหมตตเคน ปุตโต มาตาปิตุหิ อธิโก นาม โหติ
วิสิฏฺโง ชาติ ๗ น หิ ภนเต อากมกรณียา ภนเต ปุตตา มาตาปิตูนํ ตสฺมา มาตาปิตโร ปุตตานํ อจ
ฉาปนปริมทพทหนหาปนสมพาทนํ กรโหนตฺติ ๗ เอวเมว ไซ มหาราช น ดาวตเคน วสฺลิกสภาิกานุปปทา
นหมตตเคน สงฺฆโม ตถาคตโต อธิโก นาม โหติ วิสิฏฺโง ชาติ ๗ อปฺจ ตถาคโต อากมกรณียํ กรโหนโต มา
ตฺตจฺฉาย ตํ วสฺลิกสภาิกํ สงฺฆสฺส ทาเปสิ ๗

ยถา วา ปน มหาราช โกจิเทว ปุริโส รณฺเวย อุบายนํ อาหเรยฺย ตํ ราชา อุบายนํ อณฺเวยตรสฺส
ภตสฺส วา พลสฺส วา เสนาปติสฺส วา ปุโรหิตสฺส วา ทเทยฺย ๗ อปิ นุ ไซ โส มหาราช ปุริโส ดาวต
เคน อุบายนปฺปฏิลาภมตตเคน รณฺเวย อธิโก นาม โหติ วิสิฏฺโง ชาติ ๗ น หิ ภนเต ราชภตฺติโก ภนเต
โส ปุริโส ราชูปชีวี ตฎฐาเน รุเปฺนโต ราชา อุบายนํ เทตฺติ ๗ เอวเมว ไซ มหาราช น ดาวตเคน วสฺล
ิกสภาิกานุปปทานมตตเคน สงฺฆโม ตถาคตโต อธิโก นาม โหติ วิสิฏฺโง ชาติ ๗ อถ ไซ ตถาคตภตฺติโก
ตถาคตูปชีวี ๗ ตฎฐาเน รุเปฺนโต ตถาคโต สงฺฆสฺส วสฺลิกสภาิกํ ทาเปสิ ๗

อปฺจ มหาราช ตถาคตสฺส เอวํ อโหสิ สภาวปฺปฏิปฺขุนนฺโຍ สงฺฆโม มม สนฺตเคน น สงฺฆํ ปฺปฏิปฺเชสฺ
สามิติ สงฺฆสฺส วสฺลิกสภาิกํ ทาเปสิ ๗ น มหาราช ตถาคโต อตฺตโนเวย ปฺปฏิปฺขุนํ วณฺเณตฺติ อถ ไซ เย
โลเก ปฺปฏิปฺขุนารหา เตสฺมปิ ตถาคโต ปฺปฏิปฺขุนํ วณฺเณตฺติ ๗

ภาลิตมเปตํ มหาราช ภควตา เทวาทิเทเวเน มชฺฌิมนิกายวรลฺลยฺเก อมฺมทายาทอมฺมปริยาเย
อปฺปิจฺฉปฺปฏิปตฺติ ปกิตฺตยมาเนน อลฺลเยว เม ปุริโม ภิกฺขุ ปุชฺชตโร จ ปาสฺสตรโร จาติ ๗ นตฺถิ มหาราช
ภเวสุ โกจิ สตฺโต ตถาคตโต ทกฺขิณฺเวยโย วา อุตฺตรโร วา อธิโก วา วิสิฏฺโง ชาติ ๗ ตถาคโตว อุตฺตรโร
อธิโก วิสิฏฺโง ๗

ภาลิตมเปตํ มหาราช สยฺยตฺตนิกายเวร มาณวคามิเกเน เทวปุตฺเตน ภควโต ปุโร ตฐวาท เทวมนุส
สมชฺชเณ

วิปฺโล ราชคหียานํ,	คิริเสฏฺโง ปวฺจจติ,
เสโต หิมวตํ เสฏฺโง,	อาทิจฺโจ อมคามินํ,
สมฺพุทฺโ อูทฺธินํ เสฏฺโง,	นภฺชตฺตทานญจ จนฺทิมา,
สเทวภสฺส โลภสฺส,	พุทฺโธ อคฺโค ปวฺจจตฺติ ๗

ตา ไซ ปเนตา มหาราช มาณวคามิเกเน เทวปุตฺเตน คาถา สุตฺติตา น ทุกฺคิตฺตา สุภาลิตา น พุ
ภาลิตา ออนุมตา จ ภควตา ๗ นนุ มหาราช เถเรนปี สารีปุตฺเตน อมฺมเสนาปตินา ภณฺตี
เอโก มโนปสาโท, สรณฺคณมนมฺยชฺลিপถาโม วา,
อุสฺสสาเหตฺต คารยฺตี, มารพฺลนีสูทฺเทน พุทฺเธตฺติ ๗

ภควตา จ ภณฺตี เทวาทิเทเวเน เอกปฺบุคคลโล ภิกฺขเว โลเก อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ พุชฺชนหิตาย
พุชฺชนสุชฺชาย โลกานุกุมฺปาย อตฺตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ ๗ กตโม เอกปฺบุคคลโล ๗ ตถาคโต อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ๗เปฯ เทวมนุสฺसानนฺติ ๗ สาธุ ภนเต นาคเสน เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺฉามิตฺติ ๗

โคตมวตฺตทานปณฺโห ทฺตฺติโย ๗

๓. คิหิปปพฺพชิตสมฺมาปฺปฏิปตฺติปณฺโห

(๓.) ภนเต นาคเสน ภาลิตมเปตํ ภควตา คิหิโน วาหํ ภิกฺขเว ปพฺพชิตสฺส วา สมฺมาปฺปฏิปตฺติ
วณฺเณมิ ๗ คิหิ วา ภิกฺขเว ปพฺพชิตวํ วา สมฺมาปฺปฏิปฺปนโน สมฺมาปฺปฏิปตฺตาทิกรณเหตฺต อารวโก โหติ ญายํ
อมฺมํ กุสฺลนฺติ ๗ ยทิ ภนเต นาคเสน คิหิ อิทาทวสฺโน กามโกตฺติ ปุตฺตทวารสมฺพาทสยนํ อชฺฉวาทสนฺโต กา
ลิกจฺหนนํ ปจฺจนุโกนฺโต มาลาคนฺธิวเลปนํ ธาเรนโต ชาตฺตวฺรชฺชํ สาทฺยนฺโต มณฺนิกฺกพฺพลวิจฺจิตฺตโมพิพฺพุโธ สมฺ
มาปฺปฏิปฺปนโน อารวโก โหติ ญายํ อมฺมํ กุสฺลํ ปพฺพชิตฺตปิ ภณฺฑกาสาววตฺตวสฺโน ปรีปนฺทพฺพชฺฉปฺโคต จตฺ
สุ สิลฺกขนฺเธสุ สมฺมาปริปฺปรการี ทิยพฺพเสสุ ลิกฺขาปทสฺเตสุ สมาทาย วตฺตนฺโต เตรสฺส อุตฺตคฺเณสุ อนวเสสํ

วตตนโธ สมมาปฏิปนุโน อารธาโก โหติ ญายั ธมมံ ภูลลั ๕ ตตถ ภนเต โภ วิสเสสิ คิหิโน วา ปพพชิตสส วา อผลั โหติ ตโปกมมံ นีรตถกา ปพพชชา ๕ วณณา สิขยาปทโคปนา โมฬั ธตถคณสมทานัน ๕ ก็ ตตถ ทุกขมนุจันเณน นนุ นาม สุเชเนว สุขั อธิคณตพพนติ ๕

ภาลิตมเปตติ महाराज भक्तवा किहिनो वाहि गिषवे पपचिदसस वा सममाप्रिपत्ति वण्णेमि ๕ คิหิโน วา กิษเว ปพพชิตวา สสมมาปฏิปนุโน สสมมาปฏิปตตาทิกรณเหตุ อารธาโก โหติ ญายั ธมมံ ภู สลนติ ๕ เอเวเมตติ महाराज सममाप्रिपुनो वै सुवुโจ ๕ ปพพชิตปิ महाराज पपचिदससति न सममा प्रिपชเชय्य ओ โข โส อารกาว สามณณา อารกาว พุรหมณณา ปเคว คิหิ โอทาทवलโน ๕ คิหิปี महाराज सममाप्रिपुनो अरथागो होति ज्ञायं धम्मं गुल्लं पपचिदपि महाराज सममाप्रिपुनो अरथा गो होति ज्ञायं धम्मं गुल्लं ๕

อปัจ โข महाराज पपचिदोव सामण्यसस อีสสโร อธิปติ ปพพชชา महाराज พหุคณา อเนกคณา อปปมาณคณา น สกกา ปพพชชชาย คุณัน ปริมาณัน กาคู ๕

ยถา महाराज गामतथसस मन्निरतनसस न सकगा ธनेน ओคโฆ ปริมาณัน กาคู ऐदत्तं मन्निरतनसस मुलनति ऐवमेव โข महाराज पपचชชา พหุคณา อเนกคณา อปปมาณคณา น सकगा ปพพชชชาย คุณัน ปริมาณัน กาคู ๕

ยถา วา ปน महाराज महासमुत्ते उम्मियो न सकगा ปริมาณัน กาคู ऐदत्तกา महासमुत्ते उम्मियोติ ऐवमेव โข महाराज पपचชชา พหุคณา อเนกคณา อปปมาณคณา น सकगा ปพพชชชาย คุณัน ปริมาณัน กาคู ๕

ปพพชิตสส महाराज ยั กियจ กรณียั สพพั ตั ชิปปเมว สมิชคณิต โน จิรตตาย ๕ ก็ การณัน ๕ ปพพชิตโต महाराज ओपิจโจ โหติ สนตถุโจ ปวิวิตโต อีสสวุโจ อารทฐวิริโย นีราลโย อนิกโต ปรี ปุณณสิโล สลเลชิตาจารโธ ธตตปปฏิปตติกุลโล โหติ ตั การณา ปพพชิตสส ยั กियจ กรณียั สพพั ตั ชิปปเมว สมิชคณิต โน จิรตตาย ๕ ยถา महाराज निकणुजिससुओत्तुขुवलनाराโจ सुसชชิตโต สสมมา วหติ ऐवमेव โข महाराज पपचชิตसस यั कियज กรण्यै सपपु ตั ชिปปमेव สมิชคณิต โน จิรตตयाति ๕ สาธุ ภนเต นาคเสน ऐवเมตติ दगा समप्रिज्ञानासिदि ๕

คิหิปพพชิตสมมาปฏิปตติปณโห ตติโย ๕

๔. ปฏิปทาโทสปณโห

๔. ภนเต นาคเสน ยथा โหติสโตโต ทุกกรการิกิ อกาลิ เนตาทิสเ อณญตฺร อารมโโก ओहलि निग्घ मो गिलेसयुत्थั मज्जुเสนนั วิธมนัน ออาหารปรีคคโห ทุกกรการिका ๕ ऐवुरुपे प्रग्गमे गियजि ओससात्त ओลภिट्ट วา तमेव जित्ति परिहापेत्त्वा ऐवमवो न चो पनात्त ओमाय ग्णुगाय ทุกกรการिकाय ओच्चज्जामि ओत्तरिमनु สसธम्मं ओลมரியणावतาสสนวิเสสั ๕ ลียา นุ โช ओญโเว มคโค โทพายาติ ๕ ตโต นิพินทิต्त्वा ओญเणेन मककेन सपपणुญุตं पत्तो पुन दया प्रिपिथाय सावगे ओनुसासति समापेत्ति ๕

อารพภถ นิग्ฆมถ, ยญชถ พุทฐสาสเน,
ธุนาถ มจฺจุนเ สนน, นพาคารัว กุชชโรติ ๕

เกน น โช ภนเต นาคเสน การเณน ตถาคโต ยาย ปปฏิปทา ย อตตนา นิพพินโน วิรตตฺรโป ตตถ สวาก ओनुสาสति समापेत्ति ๕

ตทาปี महाराज ऐदरहिपी साऐव प्रिपिथा तऐवे प्रिपिथा प्रिपिचชิต्त्वा โหติสโตโต सपपणुญุตं पत्तो ๕ ओपิจ महाराज होतिสโตโต ओत्तिวियั กโรนโต นีรวเสสโต ออาหารั อุปรุณธิ ๕ ตสส ออาหารุปรเणेन जित्तपुพพลัย उप्रपชชि ๕ โส देन पुपपलयेन नासगथि सपपणुญุตं पापुณित्तु โส मत्तमत्तत्त กพพิการาหารั से वनतो दाऐव प्रिपिथाय न जिरसेव सपपणुญุตं पापुणि ๕ โสऐव महाराज प्रिपिथा सपपेत्त तถาคतान सपपणुญุตตณामปปฏิลาगाय ๕

ยดา มหาราช สฟเพล์ สตदानं आहारो उपदग्मो आहारुपनिस्सिता सफपे सत्ता सुं अनुग्वान्
 ति एवमेव च मหารाज सायव प्रविथा सफपेल् तदाकदानं सफपणुत्तवामनप्रविलाया ५ नेस्
 मหารाज तोस् आरमगस न निग्मस न गिलेस्युत्स येन तदाकโต तस्मी समये न पापुणि
 सफपणुत्तवामं ओ च आहारुप्रोस्सेवेस् तोस् सथा प्रवियत्ता येवसा प्रविथा ५

ยดา มหาราช ปุริโส อทธานं อติเวเคน คจเจยย เตน โส ปกขทโต วา ภาเวยย ปัฐสปปิ วา
 อสญจโร ปจวีตเล ๕ อปิ นุ ช มหาราจ มหาปจวียา तोโส อตติ येन น สจจرتตี ๕ น หิ ภาเน
 สथा प्रवियत्ता ภาเน महापजी गुटो तस्सा तोโส वายามสเสवेस् तोโส येन โส ปุริโส ปกขทโต ओ
 สीत् ५ เอवमेव च मหารाज नेस् तोโส आरमगस न निग्मस न गिलेस्युत्स येन तदाकโต तस्मी
 समये न पापुणि सफपणुत्तवामं ओ च आहारुप्रोस्सेवेस् तोโส सथा प्रवियत्ता येवसा प्रविथा ५

ยดา वा पन मหารाज ปุริโส กิลिฏจं สาฎกं นิवास्य ๕ น โส ตं โอวปาเปยย नेस् तोโส อุ
 ทกสส สथा प्रवियत्तं อุกं ปุริสเสवेस् तोโส ๕ เอवमेव च मหารाज नेस् तोโส आरमगस न निग्
 मस न गिलेस्युत्स येन तदाकโต तस्मी समये न पापुणि सफपणुत्तवामं ओ च आहारुप्रोस्से
 वेस् तोโส सथा प्रवियत्ता येवसा प्रविथा ५ तस्मा तदाकโต ताये प्रविथाय सावगे अनुसाสติ
 समाथेत् ५ ओ च मหารाज सथा प्रवियत्ता अनश्चा सा प्रविथात् ५ साธ ภาने नाकसेन एव
 मेत् तदा सम्प्रविजामีत् ५

ปฏิบัติโทสปนุโห จตโต ๕

๕. ทินายาวตตนปนุโห

๕. ภาเน नाकसेน महन्ตं อิทธิ तदाकตसानं सारं वरं เสฏ्ठं ปาวรं อุนปมं ปริสุทธิं วิมลं ปณฺฑรं
 อุนชฺชं น ยุตตं คีหิं ตาวตกं ปพพาเซตุ คีหิเยว เอกสมิं ผลे विनตวา यथा อุนราวตตี โหตี ตथा โส
 ปพพาเซตพุ ๕ กิं การणा ๕ อิมे พุชชนา ตาว ตตถ สาสเน วิสุทเท ปพพิชิตวา ปฏินิวตติตวา หิ
 นายาวตตนุติ เตสํ ปจจาคุมเนน อัย มหาชโน เอว วิจินเตติ ตจฺจกं วต โภ เอตํ สมณสฺส โคตมสฺส
 สาสนं ภวิสสตี ยํ อิมे ปฏินิวตตนตีติ ๕ อิทธเมตถ การณนฺติ ๕

ยดา มหาราช ตพากो ภาเวยย सम्पुณฺณสุจิวิมลสีตลลิลो ओ यो गोचि गिलिञ्जे मलग्गทวมโคโต ต
 ตพากं คนฺตวา อุนหายิตวา กิลिञ्जे ปฏินิวตเตยย ตตถ มหาราज गतमं चโน क्रहेय्य गिलिञ्जं वा
 ตพากं वाति ५ गिलिञ्जं ภาने चโน क्रहेय्य यं ตपकं คน्त्वा अุนहायित्वा गिलिञ्जे पठिनिवत्ते किं อिमं
 अุนहायित्कामं ตपको स्यं न्हापेस्सตี โภ तोโส ตพากสฺसात् ๕ เอवमेव च महराज तदाकโต विमुत्ति
 रल्लिसम्पुण्णे सधम्मवตตพากं มาपेสิ ये เกจิ गिलेसमलग्गिञ्जा सजेत्ता พุत्ता ते อियं अุนहायิต्वा
 सफพิเลเส ปวาหยิสฺสนตีติ ๕ ยถิ गोचि तं सधम्मवตตพากं คน्त्वा अุนहायित्वा สกिलेสว पठिनिवत्ति
 वा तिनายาวตตตี เตये चโน क्रहिसฺสตี यं ชินสาสนเนน ปพพิชิตวา ตตถ ปठिञ्जं อลภित्वा तिनายาวत्ते
 किं อิมं อปฺปฏิปชฺชนตं ชินสาสนं สยं โพเธस्सตี โภ तोโส ชินสาสนสฺสาตี ๕

ยดา वा पन महराज पुऱिऱो प्रमपयथिऱो ऱोऱुपपत्तिऱुग्लं ओमखट्ठलिऱुगम्मं गिऱुगं सल्लगतत्
 तिऱुवा ओदिकिऱ्जापेत्ता सपयथिऱो पठिनिवत्तेय्य ततथ गतमं चनो क्रहेय्य आत्तुरं वा गिऱुगं वाति ५
 आत्तुरं ภาने चनो क्रहेय्य यं ऱोऱुपपत्तिऱुग्लं ओमखट्ठलिऱुगम्मं गिऱुगं सल्लगतत् तिऱुवा ओदिकिऱ्जापेत्
 वा सपयथिऱो पठिनिवत्ते किं ओमं ओदिकिऱ्जापेन्तं गिऱुगो स्यं तिऱिऱ्जिससति गो तोऱो गिऱुगससाति ५
 एवमेव च महराज तदाकतो अनुत्सासनसम्कुके गेवलं सग्लगिलेसपयथिऱुपसमसमत्तं ओमत्तसं पठिऱिपि,
 ये गेचि गिलेसपयथिऱिऱिता सजेत्ता पुत्ता, ते ओमं ओमत्तसं पिऱित्वा सफपिलेसपयथिऱिऱुपसससन्तीति ५
 यथि गोचि यं ओमत्तसं अपिऱित्वा सगिलेसव पठिनिवत्तिऱुवा तिनयवत्तति तेये चनो क्रहिससति यं चिनसा
 सने पपपिचिता ततथ पठिऱ्जं अलभित्वा तिनयवत्ते किं ओमं अप्पिऱिपचन्तं चिनसासं सयं पोथेस्सति गो
 तोऱो चिनसासनससाति ५

ยถา วา ปน มหาราช ฉาโต ปุริโส มหติมหาปญญภตตปริเวสนัน คนตวา ตั ภตต์ อญฺชิตวา ฉาโตว ปญฺนิวตเตยย ตตถ กตมฺ ชโน ครหะย ฉาตฺ วา ปญฺญภตต์ วาตี ๕ ฉาตฺ ภนเต ชโน ครหะย อัย ชุทาปปีหิตอ ปญฺญภตต์ ปญฺญภิตวา อญฺชิตวา ฉาโตว ปญฺนิวตโต ก็ อิมสฺส อญฺชิตฺตสฺส โภชนํ สยํ มุขํ ปวีลิสฺสตี โภ โทโส โภชนสฺสชาติ ๕ เอวเมว โข มหาราช ตถาคโต อนฺโตสสานนสมฺมุคฺเค ปรมปวโร สนฺตํ ลิวํ ปณฺธีตํ อมตํ ปรมมคฺคํ ภายคตาสตีโภชนํ จเปลลึ เย เกจึ กิลเลสนาตฺตมตฺตา ตณฺหาปเรตมานสา ส เจตนา พุทฺธา เต อิมํ โภชนํ ญฺชิตวา กามรูปารูปกเวสฺส สพฺพํ ตณฺหมปนเสสนนฺตีติ ๕ ยถิ โภจึ ตํ โภชนํ อญฺชิตวา ตณฺหาลิตวา ปญฺนิวตติตวา ทินายาวตตติ ตยเถว ชโน ครหิสฺสตี อัย ชินสาสเน ปพฺพชิตวา ตตถ ปติฏฺจํ อลภิตวา ทินายาวตโต ก็ อิมํ อปฺปฏิปชฺชนตํ ชินสาสนํ สยํ โพเอสฺสตี โภ โทโส ชินสาสนสฺสชาติ ๕

ยถิ มหาราช ตถาคโต คีหิเยว เอกสฺมี ผลเ วิเนตํ ปพฺพาเชยย น นามายํ ปพฺพชฺชา กิลเลสปฺ ปหานาย วิสฺสุทฺธิยา วา นตฺติ ปพฺพชฺชาย กรณียํ ๕ ยถา มหาราช ปุริโส อนนฺกสเตน กมฺเมน ตพากํ ขณาเปตวา ปริสาย เอวมฺนุสาเวยย มา เม โภโนโต เกจึ ลักฺกิลฺลจฺจา อิมํ ตพากํ โอตฺรถ ปวาหิตฺรชฺชอลลา ปริสฺสุทฺธา วิมลมฺภูจฺจา อิมํ ตพากํ โอตฺรถาตี ๕ อปิ นุ โข มหาราช เตลล์ ปวาหิตฺรชฺชอลลาณํ ปริสฺสุทฺธานํ วิมลมฺภูจฺจานํ เตน ตพากเนน กรณียํ ภเวยยาตี ๕ น ทิ ภนเต ยสฺสสตฺถาย เต ตํ ตพากํ อุปกฺจเจยฺยํ ตํ อญฺญเตรว เตลล์ กตํ กรณียํ ก็ เตลล์ เตน ตพากเนนาตี ๕ เอวเมว โข มหาราช ยถิ ตถาคโต คีหิเยว เอกสฺมี ผลเ วิเนตํ ปพฺพาเชยย ตตเถว เตลล์ กตํ กรณียํ ก็ เตลล์ ปพฺพชฺชาย ๕

ยถา วา ปน มหาราช สภาวอิสิภตติโก สุตฺตมนตปทโร อตฺตกโก ไรฺคฺอุปตติฏฺสโล อโฆฆวฺวสิทฺธ กมฺโม ภิสฺสกโก สลฺลกคฺโต สพฺพไรฺคฺอุปสมภเสชฺช สนนฺธิปาเตตฺวา ปริสาย เอวมฺนุสาเวยย มา โข โภโนโต เกจึ สพฺพายิกิภา มม สนฺตึเก อุปกฺจจถ อพฺพายิกิภา อโรคา มม สนฺตึเก อุปกฺจจถาตี ๕ อปิ นุ โข มหาราช เตลล์ อพฺพายิกิภาณํ อโรคาณํ ปริปฺปญฺณานํ อทุกฺคาณํ เตน ภิสฺสกเนน กรณียํ ภเวยยาตี ๕ น ทิ ภนเต ยสฺสสตฺถาย เต ตํ ภิสฺสกํ สลฺลกคฺตํ อุปกฺจเจยฺยํ ตํ อญฺญเตรว เตลล์ กตํ กรณียํ ก็ เตลล์ เตน ภิสฺสกเนนาตี ๕ เอวเมว โข มหาราช ยถิ ตถาคโต คีหิเยว เอกสฺมี ผลเ วิเนตํ ปพฺพาเชยย ตตเถว เตลล์ กตํ กรณียํ ก็ เตลล์ ปพฺพชฺชาย ๕

ยถา วา ปน มหาราช โภจึ ปุริโส อนนฺกถาลิปากสฺตํ โภชนํ ปญฺญาทาเปตวา ปริสาย เอวมฺนุสาเวยย มา เม โภโนโต เกจึ ฉาตา อิมํ ปริเวสนํ อุปกฺจจถ สุกฺคตา ติตฺตา สฺหิตา ธาตา ปณีตา ปริปฺปญฺณา อิมํ ปริเวสนํ อุปกฺจจถาตี ๕ อปิ นุ โข มหาราช เตลล์ ภูตฺตาวินํ ติตฺตानํ สฺหิตานํ ธาตानํ ปณีตानํ ปริปฺปญฺณานํ เตน โภชนเนน กรณียํ ภเวยยาตี ๕ น ทิ ภนเต ยสฺสสตฺถาย เต ตํ ปริเวสนํ อุปกฺจเจยฺยํ ตํ อญฺญเตรว เตลล์ กตํ กรณียํ ก็ เตลล์ ตาย ปริเวสนายาตี ๕ เอวเมว โข มหาราช ยถิ ตถาคโต คีหิเยว เอกสฺมี ผลเ วิเนตํ ปพฺพาเชยย ตตเถว เตลล์ กตํ กรณียํ ก็ เตลล์ ปพฺพชฺชาย ๕

อปิ จ มหาราช เย ทินายาวตตฺนตฺติ, เต ชินสาสนสฺส ปญฺจ อตุลฺลเย คฺุณเ ทสฺเสนฺตี ๕ กตเม ปญฺจ ๕ ภูมิมหนฺตภาวํ ทสฺเสนฺตี, ปริสฺสุทฺธิวิมลภาวํ ทสฺเสนฺตี, ปาเปหิ อลฺวาลิยาภาวํ ทสฺเสนฺตี, ทุปฺปฏิเวธภาวํ ทสฺเสนฺตี, พหุสฺสวรัทฺธิยาภาวํ ทสฺเสนฺตี ๕

กถํ ภูมิมหนฺตภาวํ ทสฺเสนฺตี ๕ ยถา มหาราช ปุริโส อสนฺนํ ทินชฺจโจ นิพพิเสโส พุทฺธิปริทินํ มหารชฺชํ ปญฺญภิตวา น จิสฺเสว ปรีปตติ ปรีธิสฺตี ปรีหายตี ยสฺโต น สกฺโกตี อิสฺสรียํ สนฺธาเรตฺ ๕ ก็ การณํ มหนฺตตฺตา อิสฺสรียสฺส ๕ เอวเมว โข มหาราช เย เกจึ นิพพิเสสา อกตฺปญฺญา พุทฺธิปริทินา ชินสาสเน ปพฺพชฺชนตี, เต ตํ ปพฺพชฺชํ ปวรัทฺตมํ สนฺธาเรตฺ อวิสหนฺตา น จิสฺเสว ชินสาสนา ปรีปตติวา ปรีธิสฺตีวา ปรีหายตีวา ทินายาวตตฺนตฺติ น สกฺโกนฺตี ชินสาสนํ สนฺธาเรตฺ ๕ ก็ การณํ มหนฺตตฺตา ชินสาสน ภูมียา ๕ เอว ภูมิมหนฺตภาวํ ทสฺเสนฺตี ๕

กถํ ปริสฺสุทฺธิวิมลภาวํ ทสฺเสนฺตี ๕ ยถา มหาราช วาโร โปฏฺชรปเตเต วิกิริตี วิธมตี วิธิสฺตี, น จานมฺปกฺจจตติ นุปฺลิมฺปตี ๕ ก็ การณํ ปริสฺสุทฺธิวิมลตฺตา ปทุมสฺส ๕ เอวเมว โข มหาราช เย เกจึ สจฺจา ภูฏา

วงกา กุฎิลา วิสมทิกุจิโน ชินสาสนเน ปพพชนติ เต ปริสุทฐวิมลนิกกณฺฏกปณฺทรวรรปวารสาสนโต น จิรสเสว วิกิริตวา วิธมิตวา วิธเสตวา ธนฺธฐหิตวา ธนฺธิมปิตวา หินายาวตตฺตฺนติ ฯ กิ การณฺ ปริสุทฐวิมลตตฺตา ชินสาสนสฺส ฯ เอวํ ปริสุทฐวิมลภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ

กถํ ปาเปหิ อลํวาลิยภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ ยถา มหาราช มหาสมฺมุทโท น มเตน กุณฺเปน ลํวสตี ยํ โหตี มหาสมฺมุทเท มตํ กุณฺเป ตํ ชิปปเมว ตีริ อุนฺเนติ ถลํ วา อุสฺสาเวตี ฯ กิ การณฺ มหาภูตานิ ภวนตฺตา มหาสมฺมุททสฺส ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เกจิ ปาปกกา อลํวตา อภิริกา อภิรียา โอสนฺนวิรียา กุสฺตีตา กิ ลิกฺขจฺจา ทุชฺชานา มนุสฺสา ชินสาสนเน ปพพชนติ เต น จิรสเสว ชินสาสนโต อรหฺนตฺวิมลชฺเฒาสมฺมาภูตฺตวณฺโต นิภฺษมิตวา อลํวาลิตวา หินายาวตตฺตฺนติ ฯ กิ การณฺ ปาเปหิ อลํวาลิยตฺตฺตา ชินสาสนสฺส เอวํ ปาเปหิ อลํวาลิยภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ

กถํ ทุปฺปฏิเวธภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ ยถา มหาราช เย เกจิ อเนกา อลิกฺกชิตา อลิมฺปิโน มตีวิปฺปหิณา อิสฺสาสา วาลคฺคเวธํ อวิสฺหนตฺตา วิคฺพนติ ปกฺกมฺนติ ฯ กิ การณฺ ธนฺธหฺษุมฺมุทฺปฏิเวธตฺตา วาลคฺคสฺส ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เกจิ ทุปฺปฏิเวธวา ชฺฟา เอพฺมุคฺคา มุพฺหา ทนฺธคฺคิตฺตา ชนา ชินสาสนเน ปพพชนติ เต ตํ ปรมสฺสณฺหฺษุมฺมุทฺตจฺจปฏิเวธํ ปฏิวิชฺเฒิตุํ อวิสฺหนตฺตา ชินสาสนา วิคฺพิตวา ปกฺกมิตฺวา น จิรสเสว หินายาวตตฺตฺนติ กิ การณฺ ปรมสฺสณฺหฺษุมฺมุทฺปฏิเวธตฺตฺยา สจฺจจฺานํ ฯ เอวํ ทุปฺปฏิเวธภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ

กถํ พหุสํวรกฺกชียภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ ยถา มหาราช โภจิทเว บุริสฺโส มหตีมหาญฺทญฺญมิมฺปิคฺโต ปเรสฺส นาย ทิสาวิตฺสาทิ สมฺนตฺตา ปรีวาริตฺโต สตตีหตฺถํ ชนฺมุเปนตํ ทิสฺวา ภีโต โอสกฺกตี ปฏินิวตฺตตี ปลายตี ฯ กิ การณฺ พหุวิญฺญตฺมฺชฺรกฺกชณฺณภยา ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เกจิ ปาปกกา อลํวตา อภิริกา อภิรียา อภฺษนฺตี จปฺลา จลิตา อิตฺตฺวา พาลชฺนา ชินสาสนเน ปพพชนติ เต พหุวิธํ ลิกฺขาปํทํ ปรีรฺกชิตุํ อวิสฺหนตฺตา โอสกฺกิตฺวา ปฏินิวตฺติตฺวา ปลายิตฺวา น จิรสเสว หินายาวตตฺตฺนติ ฯ กิ การณฺ พหุวิธํสํวรกฺกชียภาวตฺตฺตา ชินสาสนสฺส ฯ เอวํ พหุวิธํสํวรกฺกชียภาวํ ทสฺเสนฺติ ฯ

ถลชฺุตฺตเมปปี มหาราช วสฺสิกาคุมฺเพ กิมิวิทฺธานิ ปุปฺพานิ โหนตี ตานิ องฺกุรานิ สงฺกฺภูตฺตานิ ธนฺตราเยว ปรีปตฺนติ น จ เตสฺส ปรีปตีเตสฺส วสฺสิกาคุมฺโพ หีพิตี นาม โหตี ฯ ยานิ ตตฺถ จิตฺตานิ ปุปฺพานิ ตานิ สมฺมา คนฺเณ ทิสาวิตฺสาทิ อภิพฺยาเปนตี ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เต ชินสาสนเน ปพพชิตฺวา หินายาวตตฺตฺนติ เต ชินสาสนเน กิมิวิทฺธานิ วสฺสิกาปุปฺพานิ วิย วณฺณคนฺธรหิตา นินฺพณฺณการสิลา อภพฺพา เวปฺลุลาย น จ เตสํ หินายาวตตฺตฺนเนน ชินสาสนํ หีพิตี นาม โหตี ฯ ये ตตฺถ จิตฺตา ภิกฺษุ เต สเทวํ โลเก สิลวรคนฺเณน อภิพฺยาเปนตี ฯ

สาสินฺมปปี มหาราช นีรเวตฺตกาเม โลหิตกาเม ธนฺตรเ กฺรุมฺภกํ นาม สาลิชาติ อฺปฺชชิตฺวา ธนฺตราเยว วินสฺสตี น จ ตสฺส วินฺญฺฐตฺตา โลหิตกาสลีสํ หีพิตี นาม โหนตี ฯ ये ตตฺถ จิตฺตา สาลีสํ เต ราชูปโกคา โหนตี ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เต ชินสาสนเน ปพพชิตฺวา หินายาวตตฺตฺนติ เต โลหิตกาสลีสํ นมฺนตฺเร กฺรุมฺภกา วิย ชินสาสนเน น วชฺพิตฺวา เวปฺลุลตฺตํ น ปาปฺณิตฺวา ธนฺตราเยว หินายาวตตฺตฺนติ น จ เตสํ หินายาวตตฺตฺนเนน ชินสาสนํ หีพิตี นาม โหตี ฯ ये ตตฺถ จิตฺตา ภิกฺษุ เต อรหฺตฺตสฺส ธนฺจฺฉวิกา โหนตี ฯ

กาเมทสฺสปี มหาราช มณฺีรตฺนสฺส เอกเทสํ กกฺกสํ อฺปฺชชตี น จ ตตฺถ กกฺกสฺสฺปนฺนตฺตา มณฺีรตฺนํ หีพิตี นาม โหตี ฯ ยํ ตตฺถ ปริสุทฺฐํ มณฺีรตฺนสฺส ตํ ชนฺสฺส หาสทฺวี โหตี ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เต ชินสาสนเน ปพพชิตฺวา หินายาวตตฺตฺนติ กกฺกสา เต ชินสาสนเน ปปฏิกา น จ เตสํ หินายาวตตฺตฺนเนน ชินสาสนํ หีพิตี นาม โหตี ฯ ये ตตฺถ จิตฺตา ภิกฺษุ เต เทวมนุสฺसानํ หาสชฺนกา โหนตี ฯ

ชาตีสมฺปนฺนสฺสปี มหาราช โลหิตจฺจนฺทสฺส เอกเทสํ ปูตีโก โหตี อปฺปคฺคณฺ์ ฯ น เตน โลหิตจฺจนฺทนํ หีพิตี นาม โหตี ฯ ยํ ตตฺถ อปฺปตีโก สฺคฺคณฺ์ ตํ สมฺนตฺตา วิญฺญเปตี อภิพฺยาเปตี ฯ เอวเมว โช มหาราช เย เต ชินสาสนเน ปพพชิตฺวา หินายาวตตฺตฺนติ เต โลหิตทนฺสาร์นตฺเร ปูตีเทสเมวํ ฉพฺพหิเนยา ชินสาสนเน น จ

เตลั หนีนายาวตุดเนน ซินสาสนั หนีพีต นาม โหติ ๕ เย ตตุด จูฐา ภิกขุ เต สเทวกั โลกั สีสวรรจนุทน คนธเนน อนุลิมปยณตีตี ๕

สาธุ ภาณเต นาคเสน เตน เตน อนุจฉวิเกน เตน เตน สทธิเสน การณเนน นีรวชชมนุปาปิตี ซินสาสนั เสฏฐจุฎาเวณ ปรีทีปีตึ หนีนายาวตุดนามาปี เต ซินสาสนัสส เสฏฐจุฎาวั เยว ปรีทีเปณตีตี ๕
หนีนายาวตุดนปญโห ปญจโม ๕

๖. อรหนตเวทนาเวทียนปญโห

๖. ภาณเต นาคเสน ตุมเห ภณตี อรหา เอกั เวทนั เวทยติ กายิกั น เจตสิกณติ ๕ กั นุ โช ภาณเต นาคเสน อรโหติ จิตตี ยั กายั นิสสาย ปวตตตี ตตุด อรหา อนิสสโร อสสามิ อวสวตตีตี อาม มหาราชาตี ๕ น โช ภาณเต นาคเสน ยุตตเมตตี ยั โส สกจิตตสส ปวตตมาเนน กายเ อนิสสโร โหติ อสสามิ อวสวตตี สกุณเปตี ตาว ภาณเต ยสมั กุลาวเก ปฏิวสตี ตตุด โส อิสสโร โหติ สามิ วสวตตีตี ๕

ทสยิเม มหาราช กายานุกตา ธมมา ภเว ภเว กายั อนุภาวนตี อนุปริวตตณตี ๕ กตเม ทส สตี อุดนั ชิคจจา ปีปาสา อูจจาโร ปสสาโว มิพธั ชรา พยาธิ มรณั ๕ อิเม โช มหาราช ทส กายานุกตา ธมมา ภเว ภเว กายั อนุธวานตี อนุปริวตตณตี ๕ ตตุด อรหา อนิสสโร อสสามิ อวสวตตีตี ๕

ภาณเต นาคเสน เกน การณเนน อรโหติ กายเ อาณนา นปวตตตี อิสสรียั วา ตตุด เม การณั พุทธิตี ๕ ยถา มหาราช เย เกจิ ปจวินิสสิตา สตตา สัพเพ เต ปถวี นิสสาย จรณตี วิหรณตี วุตตี กปเปณตี, อปี นุ โช มหาราช เตลั ปจวिया อาณา ปวตตตี อิสสรียั วาตี ๕ น หนี ภาณเตตี ๕ เอเวเมว โช มหาราช อรโหติ จิตตี กายั นิสสาย ปวตตตี น จ ปน อรโหติ กายเ อาณนา ปวตตตี อิสสรียั วาตี ๕

ภาณเต นาคเสน เกน การเนน ปุณฺชโน กายิกมปี เจตสิกมปี เวทนั เวทียตีตี ๕ อภาวิตตดา มหาราช จิตตสส ปุณฺชโน กายิกมปี เจตสิกมปี เวทนั เวทยติ ๕ ยถา มหาราช โคโณ ฉาโต ปรีตลิตโต อพลทพพลปรีตตกตีเนสฺวา ลตาย วา อุปนิพฺพโธ อสส ยทา โส โคโณ ปรีกูปโต โหติ ตทา สห อุปนิพฺพนเนน ปกุกมตี ๕ เอเวเมว โช มหาราช อภาวิตจิตตสส เวทนา อุปฺปชฺชิตวา จิตตี ปรีโกเปตี จิตตี ปรีกูปิตี กายั อาภุชตี นิพฺภุชตี สมปริวตตกั กโรตี ๕ อถ โช โส อภาวิตจิตโต ตสตี วาตี เภรวราว มภีรวตี ๕ อิทเมตุด มหาราช การณั เยน การเนน ปุณฺชโน กายิกมปี เจตสิกมปี เวทนั เวทยตีตี ๕

กั ปน ตั การณั เยน การณเนน อรหา เอกั เวทนั เวทยติ กายิกั น เจตสิกณติ ๕ อรโหติ มหาราช จิตตี ภาวตี โหติ สุภาวตี ทนตี สุนทตี อสสวั วจนกรั โส ทุกขาย เวทนาย ผุฏฺโจะ สสมาโน อนิจฺจนตี ทพฺหั คนฺหาตี สสมาธิมฺเภา จิตตี อุปนิพฺพนตี, ตสส ตั จิตตี สสมาธิมฺเภา อุปนิพฺพนนั น เวตตี น จลตี จิตตี โหติ อวิกฺขิตตี ตสส เวทนาวิการวิปฺพาเรณ กาโย อาภุชตี นิพฺภุชตี สมปริวตตตี ๕ อิทเมตุด มหาราช การณั เยน การณเนน อรหา เอกั เวทนั เวทยติ กายิกั น เจตสิกณติ ๕

ภาณเต นาคเสน ตั นาม โลเก อจฺฉริยั ยั กายเ จลมาเนน จิตตี น จลตี ตตุด เม การณั พุทธิตี ๕ ยถา มหาราช มหตฺมหารุกฺเข ชนฺธสาชาปฺลาสสมปฺนเนน อนิลพลสสมาเท สาชา จลตี อปี นุ ตสส ชนฺธโรปี จลตีตี ๕ น หนี ภาณเตตี ๕ เอเวเมว โช มหาราช อรหา ทุกขาย เวทนาย ผุฏฺโจะ สสมาโน อนิจฺจณตี ทพฺหั คนฺหาตี สสมาธิมฺเภา จิตตี อุปนิพฺพนตี ตสส ตั จิตตี สสมาธิมฺเภา อุปนิพฺพนนั น เวตตี น จลตี จิตตี โหติ อวิกฺขิตตี, ตสส เวทนาวิการวิปฺพาเรณ กาโย อาภุชตี นิพฺภุชตี สมปริวตตตี, จิตตี ปน ตสส น เวตตี น จลตี ชนฺธโร วิย มหารุกฺขสฺสาตี ๕ อจฺฉริยั ภาณเต นาคเสน อพฺภูตี ภาณเต นาคเสน น เม เอวรฺูโป สพฺพกาลโก ธมฺมปทีโป ทิฏฺฐปฺพุโพตี ๕

อรหนตเวทนาเวทียนปญโห ฉฎฺฐโร ๕

๗. อภิสมยนตรายกรปญโห

๗. ภาเนต นาคเสน อธิ โย โภจิ คิหิ ปาราชิก อชฌาปนโน ภาเวย โส อปรน สมเยน ปพพช
 เขยย อุตตนาปี โส น ชานเยย คิหิปาราชิก อชฌาปนโนสมิตี, นปี ตสฺส อยฺโวย โภจิ อาจิกเขยย คิหิ
 ปาราชิก อชฌาปนโนสีตี ๕ โส จ ตตตตาย ปฏิปชชเยย อปี นุ ตสฺส ธมฺมาภิสมโย ภาเวยยาตี ๕ น หิ
 มหาราชาตี ๕ เกน ภาเนต การณนาตี ๕ โย ตสฺส เหตุ ธมฺมาภิสมยาย โส ตสฺส สมฺมจฺฉินฺโน ตสฺมา ธม
 มาภิสมโย น ภาตีตี ๕

ภาเนต นาคเสน ตุมเห ภณถ ชานนตสฺส กุกฺกัจจ โหตี กุกฺกัจเจ สตี อวารณฺ โหตี อวญฺเจ จิตฺเต
 ธมฺมาภิสมโย น โหตีตี ๕ อิมสฺส ปน อชานนตสฺส อุกฺกัจจชาตสฺส สนนจิตตสฺส วิหโรโต เกน การณน
 ธมฺมาภิสมโย น โหตี, วิสเมน วิสเมนโส ปญฺโห คจฺฉตี จินฺเตตวา วิสสชฺเซตวาตี ๕

รฺุหตี มหาราช สุกฺกเจ สุกฺกล มณฺทาเขตเต สาราหิ สฺุชชยตี พิชฺนตี ๕ อาม ภาเนตี ๕ อปี นุ
 มหาราช ตยเยว พิชฺ ฆนสเสลลิตาเต รุเหยยาตี ๕ น หิ ภาเนตี ๕ กิสฺส ปน มหาราช ตยเยว พิชฺ
 กลเล รุหตี กิสฺส ฆนสเสล น รุหตีตี ๕ น หิ ภาเนต ตสฺส พิชฺสส รุหนาย ฆนสเสล เหตุ อเหตุนา พิชฺ
 น รุหตีตี ๕ เอเวว โช มหาราช เยน เหตุนา ตสฺส ธมฺมาภิสมโย ภาเวย โส ตสฺส เหตุ สมฺมจฺฉินฺโน อ
 เหตุนา ธมฺมาภิสมโย น โหตี ๕

ยถา วา ปน มหาราช ทณฺทเลทฺทลคฺคฺพมฺคฺครา ปจฺฉเวยา จานมฺปคจฺฉนฺตี ๕ อปี นุ มหาราช เต
 เยว ทณฺทเลทฺทลคฺคฺพมฺคฺครา คคณเ จานมฺปคจฺฉนฺตีตี ๕ น หิ ภาเนตี ๕ ก็ ปเนตฺต มหาราช การณ
 เยน การณน เตเยว ทณฺทเลทฺทลคฺคฺพมฺคฺครา ปจฺฉเวยา จานมฺปคจฺฉนฺตี เกน การณน คคณเ น ติจฺฉนฺตีตี
 ๕ นตฺถิ ภาเนต เตสํ ทณฺทเลทฺทลคฺคฺพมฺคฺครานํ ปตฺติจฺฉานาย อากาเส เหตุ, อเหตุนา น ติจฺฉนฺตีตี ๕ เอ
 เวว โช มหาราช ตสฺส เตน โทเสน อภิสมยเหตุ สมฺมจฺฉินฺโน เหตุสมฺมคฺคาเต อเหตุนา อภิสมโย น โหตีตี
 ๕

ยถา วา ปน มหาราช เถล อคฺคิ ชลตี ๕ อปี นุ โช มหาราช โสเยว อคฺคิ อุทเก ชลตีตี ๕ น
 หิ ภาเนตี ๕ ก็ ปเนตฺต มหาราช การณฺ เยน การณน โสเยว อคฺคิ เถล ชลตี เกน การณน อุทเก
 น ชลตีตี ๕ นตฺถิ ภาเนต อคฺคิสฺส ชลนายน อุทเก เหตุ อเหตุนา น ชลตีตี ๕ เอเวว โช มหาราช
 ตสฺส เตน โทเสน อภิสมยเหตุ สมฺมจฺฉินฺโน เหตุสมฺมคฺคาเต อเหตุนา ธมฺมาภิสมโย น โหตีตี ๕

ภาเนต นาคเสน ปุนเปตี อตฺถํ จินฺเตหิ น เม ตตฺถ จิตฺตสณฺณตฺติ ภาตี อชานนตสฺส อสตี กุก
 กฺกัจเจ อวารณฺ โหตีตี การณน มํ สณฺญาเปหีตี ๕ อปี นุ มหาราช วิสํ หลาหลํ อชานนฺเตน ชายตี
 ชีวตี หรตีตี ๕ อาม ภาเนตี ๕ เอเวว โช มหาราช อชานนฺเตนปี กตํ ปาปํ อภิสมยนฺตรายกัรํ โหตี ๕
 อปี นุ มหาราช อคฺคิ อชานิตวา อุกกมนฺตํ ทหตีตี ๕ อาม ภาเนตี ๕ เอเวว โช มหาราช อช
 นนฺเตนปี กตํ ปาปํ อภิสมยนฺตรายกัรํ โหตี ๕

อปี นุ มหาราช อชานนฺตํ อาสีวโส ชลิตฺวา ชีวตี หรตีตี ๕ อาม ภาเนตี ๕ เอเวว โช
 มหาราช อชานนฺเตนปี กตํ ปาปํ อภิสมยนฺตรายกัรํ โหตี ๕

นนุ มหาราช กาลิงควราชา สมณโกลณฺโวย สตฺตรตนปริกฺกณฺเณ หตฺถิรตนมภิรฺุพฺท กุลทสฺสนาย
 คจฺฉนฺโต อชานนฺโตปี นาสกฺขิ โฟธิมณฺทสฺส อุปรโต คนฺตุํ ๕ อิทมเมตฺถ มหาราช การณฺ เยน การณน
 อชานนฺเตนปี กตํ ปาปํ อภิสมยนฺตรายกัรํ โหตีตี ๕ ชินภาลิตํ ภาเนต นาคเสน การณฺ น สกฺกา ปฏิกฺโก
 ลิตฺตุํ, เอโสเวตสฺส อตฺถโถ ตถา สมฺปฏิกฺจามิตี ๕

อภิสมยนฺตรายกัรปญฺโห สตฺตโม ๕

๘. ทุสฺสีลปญฺโห

๘. ภาเนต นาคเสน คิหิทุสฺสีลสฺส จ สมณฺทุสฺสีลสฺส จ โภ วิเสโส ก็ นานาการณฺ ๕ อุโปเปเต สม
 สมคฺคิตกา อุภินนฺมปี สมสโม วิปาโก โหตี อุทาหุ กิจฺจ นานาการณฺ อตฺถีตี ๕

ทส ยิเม มหาราช คุณา สมณทูลลีสัส คีทิตูลลีสโต วิเสเสน อติเรกา ทสทิจ การณหิ อุตตรี ททชินัน วิโสเอติ ๔

กตเม ทส คุณา สมณทูลลีสัส คีทิตูลลีสโต วิเสเสน อติเรกา ๔ อธิ มหาราช สมณทูลลีสโล พุทเท สคารโว โหติ, ธมเม สคารโว โหติ, สงเม สคารโว โหติ, สพรหมจารีสุ สคารโว โหติ, อุตเทสปริ ปุจฉาย วายมตี สวณพทูล โหติ ๔ ภินนลีสโลปี มหาราช ทูลลีสโล ปริสคโต อากปปี อุปฏจเปติ ครหมายากายิก วาจสิก รกชติ, ปธานาภิมุขญจสส โหติ จิตตํ ภิกขุสามณณํ อุกโต โหติ ๔ กโรนโตปี มหาราช สมณทูลลีสโล ปาปี ปฏิจจนนํ อัจจติ ๔ ยถา มหาราช อิตถิ สปัตกา นีสยิตวา รหสเสนว ปาปมาจจติ, เอวเมว โข มหาราช กโรนโตปี สมณทูลลีสโล ปาปี ปฏิจจนนํ อัจจติ ๔ ยิเม โข มหาราช ทส คุณา สมณทูลลีสัส คีทิตูลลีสโต วิเสเสน อติเรกา ๔

กตเมหิ ทสทิจ การณหิ อุตตรี ททชินัน วิโสเอติ ๔ อนวชชกวจชารณตยาปี ททชินัน วิโสเอติ, อีสสิสามณณภณทูลลิจชารณโตปี ททชินัน วิโสเอติ, สงขสมยมนุปรวิฏจตยาปี ททชินัน วิโสเอติ, พุทธมมสงขสรณคตตยาปี ททชินัน วิโสเอติ, ปธานาสยนิเกตวาสิตายปี ททชินัน วิโสเอติ, ชินสาสนธปรียสนโตปี ททชินัน วิโสเอติ, ปวธมเมทสนโตปี ททชินัน วิโสเอติ, ธมมทีปคตปรายนตยาปี ททชินัน วิโสเอติ, อคโค พุทโธติ เอกนตอชฎิจิตตยาปี ททชินัน วิโสเอติ, ออุปสสสมาทานโตปี ททชินัน วิโสเอติ ๔ ยิเมหิ โข มหาราช ทสทิจ การณหิ อุตตรี ททชินัน วิโสเอติ ๔

สุวิปนโนปี ทิ มหาราช สมณทูลลีสโล ทายกานํ ททชินัน วิโสเอติ ๔ ยถา มหาราช อุกํ สุพพลมปี กลลกททมรชชวลล์ อปนเนติ เอวเมว โข มหาราช สุวิปนโนปี สมณทูลลีสโล ทายกานํ ททชินัน วิโสเอติ ๔

ยถา วา ปน มหาราช อุนโหทกํ สุกุธิตมปี ชชลนุตํ มหนุตํ อคคิคุชนันํ นิพพาเปติ เอวเมว โข มหาราช สุวิปนโนปี สมณทูลลีสโล ทายกานํ ททชินัน วิโสเอติ ๔

ยถา วา ปน มหาราช โภชนํ วิรสมปี ชุทาพุพพลยํ อปนเนติ เอวเมว โข มหาราช สุวิปนโนปี สมณทูลลีสโล ทายกานํ ททชินัน วิโสเอติ ๔

ภาลิตมเปติ มหาราช ตถาคเตน เทวาติเทเวน มชฺฌิมนิกายรรณญจเก ททชินวิงเคว เวยยาการณโย สีสวา ทูลลีสเลสุ ททาติ ทานํ,
ธมเมเน ลทฺธํ สุปสนนจิตโต,
อภิสทททํ กम्मผลํ อูฬาริ,
สา ททชินา ทายกโต วิสุชฌตีติ ๔

อจฺจริยํ ภนเต นาคเสน อพฺพุตํ ภนเต นาคเสน ดาวตกํ มยํ ปณฺหํ อปุจฺฉิมหา ตํ ตวํ โอปมเมหิ การณหิ วิภาเวเนโต อมตมธฺวํ สวณูปคํ อกาลสิ ๔ ยถา นาม ภนเต สุโทวา สุนทเววาสี วา ดาวตกํ มลํ ลภิตวา นานาวีเธติ สมภาเรหิ สมปาเทตวา ราชูปโภคํ กโรติ, เอวเมว โข ภนเต นาคเสน ดาวตกํ มยํ ปณฺหํ อปุจฺฉิมหา, ตํ ตวํ โอปมเมหิ การณหิ วิภาเวตวา อมตมธฺวํ สวณูปคํ อกาลสิติ ๔

ทูลลีสลปณฺโห อฏฺฐโม ๔

๔. อุกทสตัดชิวปณฺโห

๔. ภนเต นาคเสน อิมํ อุกํ อคคิมทํ ตปฺปมานํ จิจฺฉิญาติ จิจฺฉิญาติ สททายติ พหฺวิธํ, กิ นุ โข ภนเต นาคเสน อุกํ ชิวติ, กิ กิพมานํ สททายติ, อุกาทู อนุเณน ปฏิปฺพิตํ สททายตีติ ๔ น ทิ มหาราช อุกํ ชิวติ นตถิ อุกเก ชิวโว วา สโตโต วา อปิจ มหาราช อคคิสนตยาปเวคสส มหนุตตยา อุกํ จิจฺฉิญาติ จิจฺฉิญาติ สททายติ พหฺวิธนฺติ ๔

ภนเต นาคเสน อีเอจฺจเจ ติตถิยา อุกํ ชิวตีติ สีสโตทกํ ปฏิกชิปิตวา อุกํ ตาเปตวา เวกติกเวกติกํ ปรีฏญชนฺติ เต ตุมเห ครหนฺติ ปรีฏวณฺติ เอकिनทฺริยํ สมณวา สกยฺปุตติยา ชิวํ วิเวจฺเจนตีติ ๔ ตํ เตส

ครหฺ ปรินวํ วิโนเทหิ อปนฺนํ นิจฺจวเรหิตํ ๔ น หิ มหาราช อุทกํ ชีวิตํ นตฺถิ มหาราช อุทเก ชิโว วา สโตโต วา อปิจ มหาราช อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ จิจฺจวิญฺญายติ จิวิจฺจวิญฺญายติ สทฺทายติ พหุวิธํ ๔

ยถา มหาราช อุทกํ โสฬสสรสฺสริททพากกนฺทรปรทฺรอุทปานนินฺนโปกฺขรณคฺคํ วาตาดปเวคฺสส มหฺนตตาย ปริยายายติ ปริกฺขยํ คจฺจนติ อปิ นุ ตตฺถ อุทกํ จิจฺจวิญฺญายติ จิวิจฺจวิญฺญายติ สทฺทายติ พหุวิธนฺติ ๔ น หิ ฆนฺเตติ ๔ ยถิ มหาราช อุทกํ ชิเวยฺย ตตฺถาปิ อุทกํ สทฺทาเยยฺย, อิมินาปิ มหาราช การณฺน ชานาหิ นตฺถิ อุทเก ชิโว วา สโตโต วา อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ จิจฺจวิญฺญายติ จิวิจฺจวิญฺญายติ สทฺทายติ พหุวิธนฺติ ๔

อปรมฺปิ มหาราช อุตฺตรํ การณฺํ สุโณหิ นตฺถิ อุทเก ชิโว วา สโตโต วา อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ สทฺทายตฺติติ ๔ ยถา ปน มหาราช อุทกํ ตณฺหุเลหิ สมฺมิลลิตํ ฆาษนคฺคํ โหติ ปิหิตํ อุทฺธเน อฏฺจปีตํ อปิ นุ ตตฺถ อุทกํ สทฺทายตฺติติ ๔ น หิ ฆนฺเต อจลํ โหติ สนตฺสนนฺติ ๔ ตํเยว ปน มหาราช อุทกํ ฆาษนคฺคํ อคฺคํ อุชฺชาเลวทา อุทฺธเน จปีตํ โหติ อปิ นุ ตตฺถ อุทกํ อจลํ โหติ สนตฺสนนฺติ ๔ น หิ ฆนฺเต จลติ ชุพฺภติ ลฺลุตติ อาวฬติ อุมิชาตํ โหติ อุทฺธมโธ ทิสาวิทิสํ คจฺจนติ อุตฺตรติ ปตฺรติ เฝณฺมาลี โหตฺติติ ๔ กิสฺส ปน ตํ มหาราช ปากตฺกํ อุทกํ น จลติ สนตฺสนนฺติ โหติ, กิสฺส ปน อคฺคิคฺคํ จลติ ชุพฺภติ ลฺลุตติ อาวฬติ อุมิชาตํ โหติ, อุทฺธมโธ ทิสาวิทิสํ คจฺจนติ, อุตฺตรติ ปตฺรติ เฝณฺมาลี โหตฺติติ ๔ ปากตฺกํ ฆนฺเต อุทกํ น จลติ อคฺคิคฺคํ ปน อุทกํ อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย จิจฺจวิญฺญายติ จิวิจฺจวิญฺญายติ สทฺทายติ พหุวิธนฺติ ๔ อิมินาปิ มหาราช การณฺน ชานาหิ นตฺถิ อุทเก ชิโว วา สโตโต วา อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ สทฺทายตฺติติ ๔

อปรมฺปิ มหาราช อุตฺตรํ การณฺํ สุโณหิ นตฺถิ อุทเก ชิโว วา สโตโต วา อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ สทฺทายติ ๔ โหติ ตํ มหาราช อุทกํ ชฺเวเร ชฺเวเร อุทกฺวารกคฺคํ ปิหิตนฺติ ๔ อาม ฆนฺเตติ ๔ อปิ นุ ตํ มหาราช อุทกํ จลติ ชุพฺภติ ลฺลุตติ อาวฬติ อุมิชาตํ โหติ อุทฺธมโธ ทิสาวิทิสํ คจฺจนติ อุตฺตรติ ปตฺรติ เฝณฺมาลี โหตฺติติ ๔ น หิ ฆนฺเต อจลํ ตํ โหติ ปากตฺกํ อุทกฺวารกคฺคํ อุทกนฺติ ๔

สฺตปฺพุพฺพํ ปน ตยา มหาราช มหาสมฺมุเท อุทกํ จลติ ชุพฺภติ ลฺลุตติ อาวฬติ อุมิชาตํ โหติ, อุทฺธมโธ ทิสาวิทิสํ คจฺจนติ, อุตฺตรติ ปตฺรติ เฝณฺมาลี โหติ, อุตฺสกกิตฺวา โอสฺสกกิตฺวา เวลาย ปทฺรติ สทฺทายติ พหุวิธนฺติ ๔ อาม ฆนฺเต สฺตปฺพุพฺพํ เอตํ มยา ทิฏฺฐปฺพุพฺพจ มหาสมฺมุเท อุทกํ หตฺถสฺตมฺปิ เทวปิ หตฺถสฺตานิ คคณฺ อุตฺสกกิตฺติติ ๔ กิสฺส มหาราช อุทกฺวารกคฺคํ อุทกํ น จลติ น สทฺทายติ กิสฺส ปน มหาสมฺมุเท อุทกํ จลติ สทฺทายตฺติติ ๔ วาตเวคฺสส มหฺนตตาย ฆนฺเต มหาสมฺมุเท อุทกํ จลติ สทฺทายติ อุทกฺวารกคฺคํ อุทกํ อฆฺมฺภูตํ เกหิจิ น จลติ น สทฺทายตฺติติ ๔ ยถา มหาราช วาตเวคฺสส มหฺนตตาย มหาสมฺมุเท อุทกํ จลติ สทฺทายติ เอวเมว อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ สทฺทายตฺติติ ๔

นฺนุ มหาราช เภริโปกฺขรํ สุกฺขํ สุกฺเขน โคจฺมเมน โอนนฺธนฺตฺติติ ๔ อาม ฆนฺเตติ ๔ อปิ นุ มหาราช เภริยา ชิโว วา สโตโต วา อตฺถิตํ ๔ น หิ ฆนฺเตติ ๔ กิสฺส ปน มหาราช เภริ สทฺทายตฺติติ ๔ อิตฺถิยา วา ฆนฺเต ปุริสสฺส วา ตชฺเชน วายาเมนาติ ๔ ยถา มหาราช อิตฺถิยา วา ปุริสสฺส วา ตชฺเชน วายาเมน เภริ สทฺทายติ เอวเมว อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ สทฺทายติ ๔ อิมินาปิ มหาราช การณฺน ชานาหิ นตฺถิ อุทเก ชิโว วา สโตโต วา อคฺคิสนฺดาปเวคฺสส มหฺนตตาย อุทกํ สทฺทายตฺติติ ๔

มยฺหมปิ ตาว มหาราช ตว ปุจฺฉิตฺพุพฺพํ อตฺถิ เอวเมโส ปญฺโห สุวินฺจฺฉิตฺ โหติ ๔ กิ นุ โช มหาราช สทฺเพหิปี ฆาษนฺเห อุทกํ ตปฺปมาณํ สทฺทายติ อุทาทุ เอกฺจเจหิเยว ฆาษนฺเห ตปฺปมาณํ สทฺทายตฺติติ ๔ น หิ ฆนฺเต สทฺเพหิปี ฆาษนฺเห อุทกํ ตปฺปมาณํ สทฺทายติ เอกฺจเจหิเยว ฆาษนฺเห อุทกํ ตปฺปมาณํ สทฺทายตฺติติ ๔ เตนหิ มหาราช ชหิโตลิสํ สกสมฺยํ ปจฺจาคโตลิสํ มม วิลยํ นตฺถิ อุทเก ชิโว วา สโตโต วา ๔ ยถิ มหาราช สทฺเพหิปี ฆาษนฺเห อุทกํ ตปฺปมาณํ สทฺทาเยยฺย ยุตฺตมิตํ อุทกํ ชีวิตตฺติติ วุตฺตํ ๔ น หิ มหาราช อุทกํ ทวยํ โหติ, ยํ สทฺทายติ, ตํ ชีวิตํ, ยํ น สทฺทายติ, ตํ น ชีวิตตฺติติ ๔ ยถิ มหาราช อุทกํ ชิเวยฺย, มหฺนตฺนํ หตฺถินาคานํ อุตฺสสนฺนํ กายานํ ปกฺกนฺนํ โสณฺทาย อุตฺสลิยฺจิตฺวา มฺเช ปกฺกชฺชิตฺวา

กัจฉี ปเวสยนदानัน, ตมปิ อุทกั เตลั ทนตุนตเร จิปปियมานัน สททาเยยย ๕ หตถสตีกาปิ महानवा क्रु
 का गारिका अनगतसहस्रकारप्रिपुवा महासमुत्ते विजरुति, ताहिपि जिपियमानัน उทकั सट्ठायेयय ५ मह
 तिमहनतापि मज्जा अनगतसोयनिकाया डिमी दिमिञ्जला दिमिपिञ्जला उपहनत्तरे निमुक्का महासमुत्ते नि
 वासगुणानताय पग्गिवासना महाउत्तथावा आजमन्ति अमन्ति ज तेसमपि तं ทนตุนตरेปิ อุत्तरนत्तरेปิ जिपिय
 मानัน उทกั สททาเยยย ๕ ยสฺมา จ โข महाराज आवुरुपेहि आवुरुपेहि महन्तेहि ปฏิपिพนहेहि ปฏิपिพิ
 ท्तกั น สททาयेยย ตสมापि นตฺถิ อุทเก ซิว ภา สत्तโต ภาติ เอวมตฺต महाराज आवरेहि ๕

สาธु ภาเน นาคเสน โทสาโคโต ปญโท อนุจฉวิกาย วิกตติยา วิกตโต, ยถา นาม ภาเน นาค
 เสน महत्तम् मन्दिรन्ने ज्ञे आचरिय कुल्ल लिग्गित्ति मन्दिगारि पाप्पณित्वा กित्ति लภयेย โถมนัน ปลลัน มุตตา
 รत्तन्เน वा มุตตักกั तुल्लสรत्तन्เน वा तुल्लสิग्गั โลहितจหนันเน वा คนฺธิกั पाप्पณित्वा กित्ติ लภयेย โถมนัน ปลลัน ๕
 เอวเมว โข ภาเน นาคเสน โทสาโคโต ปญโท อนุจฉวิกาย วิกตติยา วิกตโต เอวมตฺต ตถा सम्पुञ्जामี
 ति ๕

อุทกสत्ตชิวปญโท นวโม ๕
 พุทฺธวคโค ปญฺโหม ๕
 อิมสฺมี วคฺเค นว ปญฺหา ๕

๒. นิปปปญจวคโค

๑. นิปปปญจปญโท

๑. ภาเน นาคเสน ภาสิตมเปตฺติ ภควตา นิปปปญจอารามา ภิกฺขเว วิหระณ นิปปปญจจรตีโนติ ๕
 กตมํ ตํ นิปปปญจจฺหนตี ๕ โสตาปตฺตติผลํ महाराज निपपपญञ्जं सकथाकामिफलं निपपपญञ्जं อนาคामิफलं
 นิปปปญञ्जं อรหตฺตผลํ นิปปปญจจฺหนตี ๕

ยถิ ภาเน นาคเสน โสตาปตฺตติผลํ นิปปปญञ्จं सकथाकामिอนาคामิอรหตฺตผลํ นิปปปญञ्จं, กิสฺส ปน
 อิมเ ภิกฺขุ อุททิสฺสนตี ปริปฺพจจฺหนตี สุตตํ เคยยํ เวยยากรณํ คาคถั อุทานัน อิตฺติวุตฺตกั ชาตักกั อพฺภูตธมฺมํ เวท
 ลลัน นวกมฺเมเน ปลิพฺพจฺหนตี ทาเนน จ ปุชฺชาย จ นนฺ เต ชินฺนปฺปฏิกฺขิตฺตํ กมฺมํ กโรตฺตีติ ๕

เย เต महाराज भिक्षु उतुत्तिसन्ति परिपुञ्जन्ति सुत्तं เคยยं เวยยากรณं คาคถ उतान् अित्तिวุत्तकं
 ชาตकं अप्भुत्तधम्मं वेत्थล्लं นวกมฺเมเน ปลิพฺพจฺหนตี ทาเนน จ ปุชฺชาย จ สพฺเพ เต นิปปปญจจฺสส ปตฺติยา
 กโรนตี ๕ ये ते महाराज सगवपरिसुत्था पुप्फे वलित्वाสนา ते ऐकजित्तुखणेन निपपपञ्जा णोन्ति ๕
 ये पन् ते भिक्षु महाराजथा ते अिमहे पिโยเคहि निपपपञ्जा णोन्ति ๕

ยถา महाराज ऐगो पुริโส เขตเต พืช โรเปตฺวา อตฺตโน ยถาพลวิริเยเน วินา ปากาววตียา
 ธณฺณํ อุทฺเธเรยย, ऐगो पुरिसो खेतते प्थि रोपेतवा वनं प्रलित्वा ग्गुञ्जय साखयจ चिन्थित्वा वतिपाकारं
 กตฺวา ธณฺณํ อุทฺเธเรยย ๕ ยถา ตตฺถ ตสฺส วติปาการปริเยสนา सा ธण्णत्तถาย ๕ เอวเมว โข महाराज ये
 เต सगवपरिसुत्था पुप्फे वलित्वाสนा ते ऐकजित्तुखणेन निपपपञ्जा णोन्ति, विना वतिपाकारं पुริโส
 विय ธण्णुत्थाโร ๕ ये पन् ते भिक्षु महाराजथा ते अिमहे पिโยเคहि निपपपञ्जा णोन्ति, वतिपाकारं कत्
 वा पुरिसो विय ธण्णुत्थाโร ๕

ยถา वा ปน महाराज पुरिसो महत्तिमहनเต อมฺพรฺกฺขมตฺถเก ผลปิณฺหิ ภาเวยย, อถ ตตฺถ โย โภจ
 อิทฺธิมา อาคณฺตฺวา ตสฺส ผลํ หเรยย, โย ปน ตตฺถ อนิทฺธิมา, โส ग्गुञ्जय वल्लियज चिन्थित्वा निस्सेถ्ठी
 พนฺธิตฺวา ตาว ตํ รุกฺขํ อภิรฺุทิตฺวา ผลํ หเรยย ๕ ยถา ตตฺถ ตสฺส นิस्सेถฺธิปริเยสนา सा ผลत्तถาย ๕ เอ
 วเมว โข महाराज ये ते सगवपरिसुत्था पुप्फे वलित्वाสนा ते ऐकजित्तुखणेन निपपपञ्जा णोन्ति,
 อิทฺธิมา विय รุกฺขผลํ หรฺนโต ๕ ये पन् ते भिक्षु महाराजथा ते अिमिना पिโยकेन सज्जानि อภิสเมนตี,
 निस्सेथिन्या विय पुरिसो रूखफलं हरन्तो ๕

ยถา วา ปน มหาราช เอโก ปุริโส อตถกรณโก เอกโกเยว สามิกั อูปคนตวา อตถั สาเอติ ฯ
 เอโก ธนวา ธนวเสน ปริลั วพเพตวา ปริสาย อตถั สาเอติ ฯ ยา ตตถ ตสส ปริสปริเยสนา सा अतुद
 ภาย ฯ เอวเมว โข มหาราช ये ते सभावप्रितुथा पुपुपे वालिदवासना ते ऐकजित्तुघणेन ऋ
 อภิณฺณาส วสิภาว ปาปฺนหนิ ปุริโส วิย ऐकโก अतुदलिथिी गिरोन्तो ฯ ये पन ते गिणु मหารच्छा ते
 อิมेहि ปยเคहि สามณฺณตถมกิสาเอหนิ परिสาย วิย ปุริโส अतुदलिथिी गिरोन्तो ฯ

อุทเทโสปี มหาราช พุทฺกาโร ปริปฺจนาปี พุทฺการา นกมฺมมฺปิ พุทฺการั ทานมฺปิ พุทฺการั ปุชฺาปี
 พุทฺการา เตสุ เตสุ กรณเียสุ ฯ ยถา มหาราช ปุริโส ราชูปเสวี กตาวี อมจจกฺกพลโทวาริกอนิกฺกฐา
 วิสซชฺเนหิ, ते तससु क्रण्णिये अनुपत्ते सपुपे उपाकरा णोन्दि ฯ एवमेव च महराज उतुเทसोपी
 พุทฺกาโร ปริปฺจนาปี พุทฺการา นกมฺมมฺปิ พุทฺการั ทานมฺปิ พุทฺการั ปุชฺาปี พุทฺการา เตสุ เตสุ กรณเ
 ยสุ ฯ ยถิ มหาราช सपुपे ओषातिप्रितुथा गवेष्य, अनुसालनेन क्रण्णिये न गवेष्य च यस्मा ज च
 महराज सवनेन क्रण्णिये होति ऐरो महराज सारिपुत्तो अप्रिमितमस्येय्यกपपि उपाहाय उचित्तुसम्मूल
 ปรณฺญาय โกฺกั คโต, सोपी विना सवनेन नासगि आसगुच्छं पाप्पन्दि च तस्मा महराज पुทฺการु सवने
 ตदा उतुเทसोपी परिपฺจनापी च तस्मा उतुเทสपरिपฺจनापी निपฺปนฺजा संชत्ताति च สฺนินฺชณาปีโต गन्ते नाक
 เสน ปรणฺโ हो एवमेत्तं तदा सम्पुग्गिज्जामีติ ฯ

นิปฺปนฺจปรณฺโ ปฐฺโม ฯ

๒. ชีณาสวภาวะปรณฺโ

๒. गन्ते नाकसेन तुमहे गण्णे यो किं ओरहतत्तं पत्तो तेव वासुส คติโย गण्णि अनण्णा
 ตสฺมี เอว ทิวเส ปพฺพชติ वा परिनिพฺพายติ वा च न सो ทิวโส สกฺกา อติกกฺกเมตฺตุนฺดิ ฯ सजे सो गण्णे
 नाकसेन तस्मिं तิวसे आजियं वा उच्छायं वा पत्तजिवं वा न लगेद अपि नु चो सो ओरहा स्यं वा
 ปพฺพชเยย ทิวสं वा อติกกฺกเมย, ओण्णे गोจิ ओरहा อิทธิมา आकन्तวา तं पपฺพาชเยย वा परिनिพฺพา
 येय वाติ च न सो महराज ओरहा स्यं ปพฺพชเยย, स्यं पपฺพชฺนโต ऐय्यं आपชฺชติ, न ज तิวสं อติ
 ก्कเมย, ओणฺณสส ओरหนत्तस आकมนं गवेष्य वा न वा गवेष्य, तस्मिं เอว ทิวसे परिनिพฺพาयेยชาติ च
 เตนหิ गण्णे नाकसेन ओरहतत्तसु सन्धत्ताโว วิชฺโ होติ, येन ओचित्तसु ชีวิตฺทาโร गवत्ति च

วิสมं มหาราช คิหิสิงคั วิสเม ลิงเค ลิงคฺทพฺพลตาย ओरहतत्तं ปत्तो คิหิ ตสฺมี เอว ทิวเส ปพฺพช
 ตि वा परिनिพฺพายติ वा च เนโส มหาราช โทโส ओรहतत्तส คิหิสิงคฺสเสวโส โทโส ยทิทั ลิงคฺทพฺพลตา
 ฯ

ยถา มหาราช โภชนั สพฺพสตฺตานั อายุปากั ชีวิตฺรกฺกั วิสมโกฏฺจสฺส มนฺทพฺพลคคณฺณิสฺส อวิ
 ปาเกน ชีวิตั หรติ च เนโส มหาราช โทโส โภชนสฺส โภจฺจสฺสเสวโส โทโส ยทิทั อคคิพฺพลตา ฯ เอวเมว
 โข มหาราช วิสเม ลิงเค ลิงคฺทพฺพลตาย ओरहतत्तं ปत्तो คิหิ ตสฺมี เอว ทิวเส ปพฺพชติ वा परिนิพฺพายติ
 वा च เนโส มหาราช โทโส ओรहतत्तส คิหิสิงคฺสเสวโส โทโส ยทิทั ลิงคฺทพฺพลตา ฯ

ยถา วา ปน มหาราช ปริตฺตํ ตินฺสลาگั อปุริ ครุเก ปาสาเน จปีเต ทพฺพลตาย กิขฺชิตฺวา ปตติ
 ฯ เอวเมว โข มหาราช ओरहतत्तं ปत्तो คิหิ เตน ลิงเคน ओรहतत्तं อารेतฺตุ อสฺกโกนฺโต ตสฺมี เอว ทิวเส
 ปพฺพชติ वा परिนิพฺพายติ वा च

ยถา วา ปน มหาราช ปุริโส อพโล ทพฺพลโล นินฺชจฺโจ ปริตฺตปรณฺโ มหิตฺมหารชฺชั ลกิตฺวา
 ชเนน ปริปฺตติ ปวิธฺสติ ออสกฺกติ น สกโกติ อิสฺสรียั อารेतฺตุ เอวเมว โข มหาราช ओरहतत्तं ปत्तो คิหิ
 เตน ลิงเคน ओรहतत्तं อารेतฺตุ น สกโกติ, เตน การणेเนน ตสฺมี เอว ทิวเส ปพฺพชติ वा परिนิพฺพายติ वाติ
 ฯ สาธุ गण्णे नाकसेन एवमेत्तं तदा सम्पुग्गिज्जामีति ฯ

ชีณาสวภาวะปรณฺโ ทฺติโย ฯ

๓. ชีนาสวสดีสมโสมปญโท

๓. ภนเต นาคเสน อตฺถิ อรหโต สดีสมโสมโต ๔ วิตตสดีสมโสมสา โข มหาราช อรหโต นตฺถิ อรหุตานํ สดีสมโสมโต ๔ อาปชฺชเยย ปน ภนเต อรหา อาปตฺตินฺนติ ๔ อาม มหาราชชาติ ๔ กสมฺมึ วตฺถุสมีนฺติ ๔ กุฎฎิกาวเร มหาราช สยจรีตเต วิกาเล กาลสญญาเย ปวาริตเต อปวาริตสญญาเย อนตฺตริตเต อตฺตริตสญญาเยติ ๔

ภนเต นาคเสน ตุมเห ภณฺถ เย อาปตฺตี อาปชฺชนฺติ เต ทวีหิ การณเหติ อาปชฺชนฺติ อนาทรียเนน วา อชานเนน วาติ ๔ อปี นุ โข ภนเต อรหโต อนาทรียํ โหติ ยํ อรหา อาปตฺตี อาปชฺชตีติ ๔ น หิ มหาราชชาติ ๔

ยถิ ภนเต นาคเสน อรหา อาปตฺตี อาปชฺชตี นตฺถิ จ อรหโต อนาทรียํ เตนหิ อตฺถิ อรหโต สดีสมโสมโต ๔ นตฺถิ มหาราช อรหโต สดีสมโสมโต อาปตฺตติญจ อรหา อาปชฺชตีติ ๔

เตนหิ ภนเต การณเนน มํ สญญาเปหิ ก็ ตตฺถ การณฺนติ ๔ เทวเม มหาราช กิเลสสา โลกวชฺชํ ปณฺณตฺติวชฺชญาติ ๔ กตมํ มหาราช โลกวชฺชํ ๔ ทส อฏฺสสกกมฺปถา อิทํ วุจฺจติ โลกวชฺชํ ๔ กตมํ ปณฺณตฺติวชฺชํ ๔ ยํ โลก อตฺถิ สมณานํ อนนฺจจวิกํ อนนฺจจิมิกํ คีหีนํ อนวชฺชํ ๔ ตตฺถ ภควา สาวกานํ ลิกขาปทํ ปณฺญาเปติ ยาวชิวํ อนตฺติกกมฺนียนฺติ ๔ วิกาลโกชนํ มหาราช โลกสฺส อนวชฺชํ ตํ ชินสาสเนน วชฺชํ ภูตคามวิโกปนํ มหาราช โลกสฺส อนวชฺชํ ตํ ชินสาสเนน วชฺชํ ๔ อุกฺเก หสฺสธมฺมํ มหาราช โลกสฺส อนวชฺชํ ตํ ชินสาสเนน วชฺชํ ๔ อิติ เอเวรูปานิ เอเวรูปานิ มหาราช ชินสาสเนน วชฺชานิ อิทํ วุจฺจติ ปณฺณตฺติวชฺชํ ๔

โลกวชฺชํ อภพฺโพ ชีนาสโว ตํ อชฺฉาจริตฺตํ ยํ กิเลสํ ปณฺณตฺติวชฺชํ ตํ อชานนโต อาปชฺชเยย ๔ อวิลโย มหาราช เอกจฺจสฺส อรหโต สพฺพํ ชานิตฺตํ น หิ ตสฺส พลํ อตฺถิ สพฺพํ ชานิตฺตํ ๔ อนนฺญาตํ มหาราช อรหโต อิตฺติปริสํนํ นามมฺปิโคตตมฺปิ มคฺโคปิ ตสฺส มหิยา อนนฺญาโต ๔ วิมฺุตตีเยว มหาราช เอกจฺจ อรหา ชานเยย จพฺปิญฺเญ อรหา สหวิสยํ ชานเยย, สพฺพพญฺญ มหาราช ตถาคโตว สพฺพํ ชานาตีติ ๔ สาธุ ภนเต นาคเสน เอเวเมตํ ตถา สมฺปฏฺฐิจฺฉามีติ ๔

ชีนาสวสดีสมโสมปญโท ตติโย ๔

๔. โลก นตฺถิภาวปญโท

๔. ภนเต นาคเสน ทิสฺสนฺติ โลกํ พุทฺธา ทิสฺสนฺติ ปจฺเจกพุทฺธา ทิสฺสนฺติ ตถาคตสฺส สาวกา ทิสฺสนฺติ จกฺกวตฺตวราชาโน ทิสฺสนฺติ ปเทสวราชาโน ทิสฺสนฺติ เทวมนุสฺสา ทิสฺสนฺติ สธนา ทิสฺสนฺติ อธนา ทิสฺสนฺติ สุตตา ทิสฺสนฺติ ทูคคตา ทิสฺสนฺติ ปุริสสฺส อิตฺถิลิงคํ ปาตุภูตํ ทิสฺสนฺติ อิตฺถิยา ปุริสลิงคํ ปาตุภูตํ ทิสฺสนฺติ สุกตํ ทกฺกตํ กมฺมํ ทิสฺสนฺติ กถยาณปาปกาณํ กมฺมานํ วิปากกุปโกคิโน สตฺตา อตฺถิ โลกํ สตฺตา อณฺทชา ชลาพุชา ลัสเสทชา โอปปาติกา อตฺถิ สตฺตา อปทา ทฺวิปทา จตฺตูปทา พหุูปทา อตฺถิ โลกํ ยกา รกฺษา กุมภณฺทชา อสุรา ทานวา คนฺธพฺพา เปตา ปีสาจา อตฺถิ กิณฺนรา มโหฺรคา นาคา สฺส ปณฺณา สิทฺธา วิชฺชกรธา อตฺถิ หตฺถี อสฺสา คาโว มหีสา โอบฺบจา คทฺรภา อชา เอพฺกา มิคา สฺสกรา สีหา พยคฺฆา ทีปํ อจฺฉา โกกา ตรจฺฉา โสณฺนา ลิงคาลา อตฺถิ พุทฺธิชา สกฺกนา อตฺถิ สฺวณฺณํ รัชฺฌํ มฺุตตา มณฺี ลํโซ ลีลา ปวาทํ โลหิตฺตงโก มสฺสารคฺคัลลํ เวพฺพริโย วชฺรี พลิกํ กาทฺโหลทํ ตมพฺโหลทํ วกฺกฺโหลทํ กัลโลทํ อตฺถิ โชมํ โกเสยฺยํ กปฺปาลิกํ สาณํ ภงฺคํ กมฺพลํ อตฺถิ สาสิ วิหิ ยโว กงฺคฺ กุทฺตุโร สวโร โคธฺโม มุคฺโค มาโส ติลํ กุลตฺถํ อตฺถิ มุลคนฺโธ สารคนฺโธ เฟคฺคฺคนฺโธ ตจคนฺโธ ปตฺตคนฺโธ ปุปฺพคนฺโธ ผลคนฺโธ สพฺพคนฺโธ อตฺถิ ตินฺนตฺตาจฺฉนฺรฺกฺชโอสธิวเนนปฺปตฺตินทึปพฺพตสมฺมุทฺทมจฺฉกจฺฉปา สพฺพํ โลกํ อตฺถิ ๔ ยํ ภนเต โลกํ นตฺถิ ตํ เม กเถตีติ ๔

ตีณิมาณี มหาราช โลก นฤติ ๕ กตมานิ ตีณิ ๕ สเจตนา วา อเจตนา วา อชรามรา โลก
นฤติ สงขาราน์ นิจุตตา นฤติ ปรมตเถน สตุตฺตฺพลทฺธิ นฤติ ๕ อิมานิ โช มหาราช ตีณิ โลก นฤตีติ ๕
สาธู ภนฺเต นาคเสน เอมเมตฺติ ตตา สมปฺปฺริจฺจามตี ๕
โลก นฤติภาวปญฺโท จตุตฺถเ ๕

๕. อกมมชาทิปญฺโท ปญจโม

๕. ภนฺเต นาคเสน ทิสฺสนฺติ โลก กมฺมณิพฺพตฺตา ทิสฺสนฺติ เหตุณิพฺพตฺตา ทิสฺสนฺติ อุตฺตฺนิพฺพตฺตา
ยํ โลก อกมฺมชํ อเหตุชํ อนุตฺตชํ ตํ เม กเถตีติ ๕ เทวเม มหาราช โลกสมิ อกมฺมชา อเหตุชา อนุตฺตชา
๕ กตเม เทว ๕ อกาโล มหาราช อกมฺมชํ อเหตุชํ อนุตฺตชํ นิพฺพานํ มหาราช อกมฺมชํ อเหตุชํ อนุ
ตฺตชํ ๕ อิเม โช มหาราช เทว อกมฺมชา อเหตุชา อนุตฺตชาติ ๕

มา ภนฺเต นาคเสน ชินฺวจฺจนํ มกฺขเทหิ มา อชานิตฺวา ปญฺหํ พฺยากรโรหีติ ๕ ก็ โช มหาราช อหํ
วทามิ ยํ มํ ตวํ เอวํ วเทสิ มา ภนฺเต นาคเสน ชินฺวจฺจนํ มกฺขเทหิ มา อชานิตฺวา ปญฺหํ พฺยากรโรหีติ ๕
ภนฺเต นาคเสน ยุตฺตมิตํ ตาว วตฺตํ อกาโล อกมฺมชํ อเหตุชํ อนุตฺตชํ ๕ อนฺกสฺสเทหิ ปน ภนฺเต นาค
เสน การเถหิ ภควตา สวากานํ นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย มคฺโค อุกฺขาโต อถ จ ปน ตวํ เอวํ วเทสิ อ
เหตุชํ นิพฺพานนฺติ ๕ สจฺจํ มหาราช ภควตา อนฺกสฺสเทหิ การเถหิ สวากานํ นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย มค
โค อุกฺขาโน น จ ปน นิพฺพานสฺส อุปาทาย เหตุ อุกฺขาโตติ ๕

เอตถ มยํ ภนฺเต นาคเสน อนนฺธการโต อนนฺธการตรํ ปวิสฺสาม วนฺโต วนฺตรํ ปวิสฺสาม คชนฺโต
คชนฺตรํ ปวิสฺสาม ยตฺร หิ นาม นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย เหตุ อตฺถิ ตสฺส ปน ธมฺมสฺส อุปาทาย เหตุ
นฤติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย เหตุ อตฺถิ เตนหิ นิพฺพานสฺส อุปาทายปิ เหตุ
อิจฺฉิตฺตฺพโป ๕

ยถา ปน ภนฺเต นาคเสน ปุตฺตสฺส ปิตา อตฺถิ เตน การเถน ปิตฺตฺโนปิ ปิตา อิจฺฉิตฺตฺพโป ๕ ยถา
อนฺนเวทวาลิกสฺส อาจฺริโย อตฺถิ เตน การเถน อาจฺริยสฺสปิ อาจฺริโย อิจฺฉิตฺตฺพโป ๕ ยถา องฺกรสฺส พีชํ
อตฺถิ เตน การเถน พีชํสฺสปิ พีชํ อิจฺฉิตฺตฺพโป ๕ เอมเว โช ภนฺเต นาคเสน ยถิ นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย
เหตุ อตฺถิ เตน การเถน นิพฺพานสฺส อุปาทายปิ เหตุ อิจฺฉิตฺตฺพโป ๕

ยถา รุกฺขสฺส วา ลตาย วา อคฺเค สติ เตน การเถน มชฺฌมฺปิ อตฺถิ มฺลสมฺปิ อตฺถิ ๕ เอมเว
โช ภนฺเต นาคเสน ยถิ นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย เหตุ อตฺถิ เตน การเถน นิพฺพานสฺส อุปาทายปิ เหตุ
อิจฺฉิตฺตฺพโปติ ๕

อนุปาทนึยํ มหาราช นิพฺพานํ ตสฺมา น นิพฺพานสฺส อุปาทาย เหตุ อุกฺขาโตติ ๕ อิงฺฆ ภนฺเต
นาคเสน การณํ ทสฺสเวทว การเถน มํ สญฺญาเปหิ ยถาหํ ชาเนยฺย นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย เหตุ อตฺถิ
นิพฺพานสฺส อุปาทาย เหตุ นฤตีติ ๕

เตนหิ มหาราช สกฺกจฺจํ โสถํ โอทท สาธุกํ สุโณหิ วุทฺถามิ ตตฺถ การณํ, สกฺกณฺเอยย มหาราช
ปฺริโส ปากติเกน พเลน อีโต ทิมวณฺตํ ปพฺพตฺราชํ อุปคนฺตฺนฺติ ๕ อาม ภนฺเตติ ๕ สกฺกณฺเอยย ปน โส
มหาราช ปฺริโส ปากติเกน พเลน ทิมวณฺตํ ปพฺพตฺราชํ อธิ อหริตฺตฺนฺติ ๕ น หิ ภนฺเตติ ๕ เอมเว โช
มหาราช สกฺกา นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย มคฺโค อุกฺขาคฺตํ น สกฺกา นิพฺพานสฺส อุปาทาย เหตุ ทสฺเสตฺตํ ๕
สกฺกณฺเอยย มหาราช ปฺริโส ปากติเกน พเลน มหาสมฺมุทํ นาวาย อุตฺตฺตริตฺวา ปาริมตีริ คนฺตฺนฺติ
๕ อาม ภนฺเตติ ๕ สกฺกณฺเอยย ปน โส มหาราช ปฺริโส ปากติเกน พเลน มหาสมฺมุทสฺส ปาริมตีริ อธิ
อหริตฺตฺนฺติ ๕ น หิ ภนฺเตติ ๕ เอมเว โช มหาราช สกฺกา นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาย มคฺโค อุกฺขาคฺตํ น
สกฺกา นิพฺพานนฺส อุปาทาย เหตุ ทสฺเสตฺตํ ๕ ก็ การณา ๕ อสงฺขตฺตตา ธมฺมสฺสาติ ๕

อสงฺขตํ ภนฺเต นาคเสน นิพฺพานนฺติ ๕ อาม มหาราช อสงฺขตํ นิพฺพานํ น เกหิจิ กตํ ๕ นิพฺ
พานํ มหาราช น วตฺตพฺพํ อุปปฺนฺนฺติ วา อนุปฺนฺนฺติ วา อุปาทนึยนฺติ วา อตฺติตฺนฺติ วา อนาคตฺนฺติ

วา ปจฺจุปปนฺหนฺติ วา จกฺขุวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา โสตฺวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา ฆานวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา ชิวฺหาวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา กายวิญญฺเอยยฺหนฺติ วาติ ๕ ยถิ ภนฺเต นาคเสน นิพฺพานํ น อุปปนฺหนํ น อนุปฺปนฺหนํ น อุปปาทนฺนํ น อตฺถิตํ น อนาคตํ น ปจฺจุปปนฺหนํ น จกฺขุวิญญฺเอยยํ น โสตฺวิญญฺเอยยํ น ฆานวิญญฺเอยยํ น ชิวฺหาวิญญฺเอยยํ น กายวิญญฺเอยยํ เตนหิ ภนฺเต นาคเสน ตุมฺเห นตฺถิธมฺมํ นิพฺพานํ อปฺทิสฺสถนฺตํ นตฺถิ นิพฺพานนฺติ ๕ อตฺถิ มหาราช นิพฺพานํ มโนวิญญฺเอยยํ นิพฺพานํ วิสุทฺเธน มานเสน ปณฺธีเตน อุชฺเชน อนาวารเณน นีรามิสฺเสน สฺมมาปฺปฏิปฺปนฺโน อริยสวากโ กนิพฺพานํ ปสฺสตีติ ๕

กัถิสฺส ปน ตํ ภนฺเต นิพฺพานํ ยํ ตํ โอปเมหิ อาทึปนฺนํ การเณหิ มํ สฺยญาเปหิ ยถา อตฺถิธมฺมํ โอปเมหิ อาทึปนฺนํนฺติ ๕ อตฺถิ มหาราช วาโต นามาติ ๕ อาม ภนฺเตติ ๕ อิงฺฆ มหาราช วาตํ ทสฺเสหิ วณฺณโต วา สณฺจานโต วา อณฺฺ วา ถุลล์ วา ทึฆํ วา รสฺสํ วาติ ๕ น สกฺกา ภนฺเต นาคเสน วาโต อุทฺทสฺสยิตฺตํ น โส วาโต ทตฺถคฺคหฺนํ วา นิมฺมทฺทนํ วา อุเปติ อปฺจ อตฺถิ โส วาโตติ ๕ ยถิ มหาราช น สกฺกา วาโต อุทฺทสฺสยิตฺตํ เตนหิ นตฺถิ วาโตติ ๕ ชานามหํ ภนฺเต นาคเสน วาโต อตฺถิตีติ เม หทยฺเ อนฺุปรวิจฺจํ น จาหํ สกฺโกมิ วาตํ อุทฺทสฺสยิตฺตนฺติ ๕ เอวเมว โช มหาราช อตฺถิ นิพฺพานํ น จ สกฺกา นิพฺพานํ อุทฺทสฺสยิตฺตํ วณฺเณน วา สณฺจาเนน วาติ ๕ สาธุ ภนฺเต นาคเสน สฺุทฺทสฺสิตํ โอปมฺมํ สฺุทฺทวิจฺจํ การณํ, เอวเมตํ ตถา สฺมปฺปฏิจฺฉามิ อตฺถิ นิพฺพานนฺติ ๕

อกมฺมชาทึปญฺโห ปญฺจโม ๕

๖. กมฺมชาทึปญฺโห

๖. ภนฺเต นาคเสน กตเม เอตถ กมฺมชา กตเม เหตุชา กตเม อุตฺตา กตเม น กมฺมชา น เหตุชา น อุตฺตาติ ๕ เย เกจฺจ มหาราช สตฺตา สเจตฺนา สพฺเพ เต กมฺมชา อคฺคิ จ สพฺพานิ จ พึชชาตานิ เหตุชานิ ปจฺวี จ ปพฺพตา จ อุทฺทกญจ วาโต จ สพฺเพ เต อุตฺตา อากาโส จ นิพฺพานญจ อิมํ เทว อกมฺมชา อเหตุชา อนุตฺตา ๕ นิพฺพานํ ปน มหาราช น วตฺตพฺพิ กมฺมชฺนฺติ วา เหตุชฺนฺติ วา อุตฺตชฺนฺติ วา อุปปนฺหนฺติ วา อนุปฺปนฺหนฺติ วา อุปปาทนฺนํนฺติ วา อตฺถิตนฺติ วา อนาคตนฺติ วา ปจฺจุปปนฺหนฺติ วา จกฺขุวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา โสตฺวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา ฆานวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา ชิวฺหาวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา กายวิญญฺเอยยฺหนฺติ วา อปฺจ มหาราช มโนวิญญฺเอยยํ นิพฺพานํ ยํ โส สฺมมาปฺปฏิปฺปนฺโน อริยสวากโ วิสุทฺเธน ฌาเนน ปสฺสตีติ ๕ รมณฺีโย ภนฺเต นาคเสน ปญฺโห สุวินิจฺฉิตโต นิสฺสํสโย เอกนฺตคโต วิมตี อุปฺจจินฺนา ตฺวํ คณฺีวรวร มาสชฺชชาติ ๕

กมฺมชาทึปญฺโห ฉฺฉุจฺจ ๕

๗. ยกฺขปญฺโห

๗. ภนฺเต นาคเสน อตฺถิ โลกํ ยกฺขา นามาติ ๕ อาม มหาราช อตฺถิ โลกํ ยกฺขา นามาติ ๕ จวนฺติ ปน เต ภนฺเต ยกฺขา ตมฺหา โยนียาติ ๕ อาม มหาราช จวนฺติ เต ยกฺขา ตมฺหา โยนียาติ ๕ กิสฺส ปน ภนฺเต นาคเสน เตลล์ มตฺตานํ ยกฺขานํ สวีรํ น ทิสฺสตี, กุณฺปนฺคนฺโอบี น วายตีติ ๕ ทิสฺสตี มหาราช มตฺตานํ ยกฺขานํ สวีรํ, กุณฺปนฺคนฺโอบี เตลล์ วายตี, มตฺตานํ มหาราช ยกฺขานํ สวีรํ ก็วณฺเณน วา ทิสฺสตี, กิมิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, กิปลิลฺกิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, ปญฺจกิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, อหิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, วิจฺฉินฺกิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, สตฺปทิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, ทิวณฺเณน วา ทิสฺสตี, มิควณฺเณน วา ทิสฺสตีติ ๕ โก ทิ ภนฺเต นาคเสน อนฺุโย อิทํ ปญฺหํ ปญฺุโจ วิสฺชเชยฺย อนฺุยตฺร ตฺวาทิสฺเสน พุทฺธิมตฺตาติ ๕

ยกฺขปญฺโห สตฺตโม ๕

๘. อนวเสสสิกฺขาปทฺปนฺโห

๘. ภัณฑะ นาคเสน เย เต อหฺลฺสฺสฺ ติกิจฺจนํ ปุพฺพกา อาริยา เสยฺยตีํ นารโท ธมฺมนฺตรึ
 อังคิโรส กบิล กณฺทรรคฺติ สามี อตุโล ปุพฺพกจฺจาโย สพฺเพเต อาริยา สกึเยว โรคุปฺตติญฺจ
 นทานญฺจ สมารญฺจ สมฺภูจฺจานญฺจ ติกิจฺจนญฺจ กิริยญฺจ สิทธาสิทธญฺจ สพฺพํ ตํ นิรวเสสฺสํ ชานิตฺวา อิมสฺมึ
 กาเย เอตตฺกา โรคา อุปฺปชฺชิสฺสนฺตีติ เอกฺปฺปหารเณ กลาปคฺคาคํ กริตฺวา สุตฺตํ พนฺธีสุ, อสพฺพญฺญโน
 เอเต สพฺเพ, กิสฺส ปน ตถาคโต สพฺพญฺญู สฺมาโน อนาคตํ กิริยํ พุทฺธวาณเณน ชานิตฺวา เอตตฺเก นาม
 วตฺตสฺมึ เอตตํ นาม ลิกฺขาปทํ ปณฺณเปตพฺพํ ภาวิสฺสตีติ ปริจฺฉินฺหิตฺวา อนวเสสโต ลิกฺขาปทํ น
 ปณฺณเปสิ, อุปฺปนฺนุปฺปนเณ วตฺตสฺมึ อยเส ปากฺเฏ โทเส วิตถาริเก ปุคฺเคเต อฺชฺฌาณฺตฺสฺ มนุสฺเสสฺสฺ ตสฺมึ
 ตสฺมึ กाले สวากานํ ลิกฺขาปทํ ปณฺณเปสิตี ๕

ภาตเมตํ มหาราช ตถาคตฺสฺ อิมสฺมึ สมเย อิมฺสฺ มนุสฺเสสฺสฺ สาธิกํ ทิยพฺพลิกฺขาปทสฺตํ ปณฺณ
 เปตพฺพํ ภาวิสฺสตีติ, อปฺปิ ตถาคตฺสฺ เอวํ อโหสิ สจฺ ไซ อทํ สาธิกํ ทิยพฺพลิกฺขาปทสฺตํ เอกฺปฺปหารํ
 ปณฺณเปสฺสามิ, มหาชนฺ สนฺตาสมาปชฺชิสฺสตี พุกํ อีธ รกฺขิตพฺพํ, ทุกกริ วต โภ สมณฺสสฺ โคตมฺสฺ ส
 สเน ปพฺพชิตฺตุนฺติ, ปพฺพชิตฺตูกามาปิ น ปพฺพชิตฺตฺสนฺติ, วจนญฺจ เม น สทททิสฺสนฺติ, อสทททฺหฺนฺตา เต มนุส
 สฺมา อปายคามิโน ภาวิสฺสนฺติ อุปฺปนฺนุปฺปนเณ วตฺตสฺมึ ธมฺมเทสฺสนาย วิธฺวาเปตฺวา ปากฺเฏ โทเส ลิก
 ขาปทํ ปณฺณเปสฺสามิตี ๖ อจฺฉริยํ ภัณฑะ นาคเสน พุทฺธานํ อพฺภูตํ ภัณฑะ นาคเสน พุทฺธานํ ยาว มหฺนฺตํ
 ตถาคตฺสฺ สพฺพญฺญูตฺตฺยานํ เอวเมตํ ภัณฑะ นาคเสน สฺนินฺทิกฺกโร เอโส อตุโล ตถาคเตน, พุกํ อีธ
 ลิกฺกิตฺตพฺพนฺติ สุตฺวา สตฺตานํ สนฺตาสฺ อุปฺปชฺชเยย, เอโกปิ ชินฺสาสนเณ น ปพฺพชเยย เอวเมตํ ตถา สม
 ปฺปิจฺฉานํตี ๕

อนวเสสสิกฺขาปทปณฺโห อฏฺฐโม ๕

๙. สूरียตปนปณฺโห

๙. ภัณฑะ นาคเสน อยํ สूरियो สพฺพกาลํ กจฺฉิํ ตปตี, อูทาหุ กณฺจิกาลํ มนฺทํ ตปตีตี ๕ สพฺพกา
 ลํ มหาราช สूरियो กจฺฉิํ ตปตี, น กณฺจิกาลํ มนฺทํ ตปตีตี ๕ ยทํ ภัณฑะ นาคเสน สूरियो สพฺพกาลํ กจฺฉิํ
 ตปตี กิสฺส ปน อปฺเปกทา สूरियो กจฺฉิํ ตปตี, อปฺเปกทา มนฺทํ ตปตีตี จตฺตารเณ มหาราช สूरียสฺส
 โรคา เยลํ อณฺณตฺเรณ โรเคน ปฏฺิปีฬิตํ สूरियो มนฺทํ ตปตี กตฺเม จตฺตารเณ ๕ อพฺกํ มหาราช สूरียสฺส
 โรโค เตน โรเคน ปฏฺิปีฬิตํ สूरियो มนฺทํ ตปตี ๕ มหิกกา มหาราช สूरียสฺส โรโค เตน โรเคน ปฏฺิปีฬิตํ
 สूरियो มนฺทํ ตปตี ๕ เมโฆ มหาราช สूरียสฺส โรโค เตน โรเคน ปฏฺิปีฬิตํ สूरियो มนฺทํ ตปตี ๕ ราวุ
 มหาราช สूरียสฺส โรโค เตน โรเคน ปฏฺิปีฬิตํ สूरियो มนฺทํ ตปตี ๕ อิมเ ช มหาราช จตฺตารเณ สूरียสฺส
 โรคา เยลํ อณฺณตฺเรณ โรเคน ปฏฺิปีฬิตํ สूरियो มนฺทํ ตปตีตี ๕ อจฺฉริยํ ภัณฑะ นาคเสน อพฺภูตํ ภัณฑะ
 นาคเสน สूरียสฺสปี ตาว เตชฺสสมฺปนฺนสฺส โรโค อุปฺปชฺชิสฺสตี, กิมจํคํ ปน อณฺณเณลํ สตฺตานํ, นตฺถิ ภัณฑะ
 เอสา วิภตฺติ อณฺณสฺส อณฺณตฺร ตฺวาทิสฺเสน พุทฺธิมตฺตาตี ๕

สूरียตปนปณฺโห นวโม ๕

๑๐. กฐินตปนปณฺโห

๑๐. ภัณฑะ นาคเสน กิสฺส เหมนฺเต สूरियो กจฺฉิํ ตปตี โน ตถา คิมเหตี ๕ คิมเห มหาราช อนุ
 ปทตี โหตี รชฺชสฺลํ, วาตฺกฐกิตฺตา เรณู คคณฺณนฺคตา โหนฺติ, อากาเสปํ อพฺภา สพฺพลา โหนฺติ, มหาวาโต
 จ อธิมตฺตํ วายตี, เต สพฺเพ นานากฺลา สมายฺตา สूरียริสฺโย ปิทฺทนฺติ, เตน คิมเห สूरियो มนฺทํ ตปตี ๕
 เหมนฺเต ปน มหาราช เภจฺจา ปจฺวี นิพฺพุตา โหตี, อูปริ มหาเมโฆ อุปฺภูจฺจติ โหตี, อุปฺสนฺตํ
 โหตี รชฺชสฺลํ, เรณู จ สนฺตฺสนฺตํ คคณฺณ จรตี, วิคตฺวลาโโก จ โหตี อากาโส, วาโต จ มนฺทมนฺทํ วาย
 ตี, เอเตลํ อูปรตียา วิสฺฐา โหนฺติ สूरียริสฺโย, อุปฺฆาตวิมฺตตฺสฺ สूरียสฺส ตาไป อตีวีย ตปตี, อิทฺเมตฺถ

มหาราช การณ์, เยน การณน สุริโย เหมนเต กจัน ตปติ, โน ตถา คิมเหติ ฯ สัพพิติมุตโต, ภาเต
 สุริโย กจัน ตปติ, เมฆาทิสทโคโต กจัน น ตปตตีติ ฯ

กฐินตปนปญโท ทสโม ฯ
 นิปปปญจวโค ทุตโย ฯ
 อิมสมึ วุคเค ทส ปญหา ฯ

๓. เวสสันตรวโค

๑. เวสสันตรปญโท

๑. ภาเต นาคเสน สพเพว โพธิสตดา ปุตตทาว์ เทนติ อุทาหุ เวสสันตเรเนว รณณา ปุตตาทาว์
 ทินนนติ ฯ สพเพปิ มหาราช โพธิสตดา ปุตตทาว์ เทนติ ฯ น เวสสันตเรเนว รณณา ปุตตทาว์ ทินนน
 ตี ฯ อปิจ โช ภาเต นาคเสน เตส อโนมเตน เทนตตีติ ฯ ภเวยา มหาราช อโนมตา ทารกา ปน พาล
 ตาย วิลปีสุ ยทิ เต อคตโต ซาเนยยู เตปิ อโนมเทยยู น เต วิลเปยยุนตีติ ฯ

ทุกกรั ภาเต นาคเสน โพธิสตเตน กตึ ยั โส อตตโน โอรเส ปิเย ปุตเต พราหมณสส ทาสต
 ถาย อทาลิ ฯ

อิทมปิ พุตติยั ทุกกรโต ทุกกรตรั ยั โส อตตโน โอรเส ปิเย ปุตเต พาลเก ตรุนเก ลตาย
 พนธิตวา เตน พราหมณน ลตาย อโนมชชียนเต ทิสวา อชญูเปกขิ ฯ

อิทมปิ ตติยั ทุกกรโต ทุกกรตรั ยั โส สเกน พเลน พนธนา มุจจิตวา อาคเต ทารเก สารช
 ชมุปกเต ปุนเทว ลตาย พนธิตวา อทาลิ ฯ

อิทมปิ จตตุถั ทุกกรโต ทุกกรตรั ยั โส ทารเก อัย โช ตาด ยกโข ชาทิตุ เนติ อมเหติ วิลปน
 เต มา ภายิตถาติ น อสสาเสสิ ฯ

อิทมปิ ปญจัม ทุกกรโต ทุกกรตรั ยั โส ชาลิสส กุมารสส รุทมานสส ปาทสสุ นิปิตตวา อลั
 ตาด กณฺหาชินัน นีวตเตหิ อหเมว คจจามิ ยกเชน สห ชาทตุ มั ยกโขติ ยาจมานสส เอวั น สมปฏิจฺฉิ
 ฯ

อิทมปิ ฉฉุจฺจั ทุกกรโต ทุกกรตรั ยั โส ชาลิสส กุมารสส ปาสาณสมั นุน เต ตาด ทหยั ยั ตวั
 อมหากั ทุกชิตานัน เปกขมาโน นิมมนุสสเก พุทธารณฺเณ ยกเชน นียามเน น นีวารัสสิติ วิลปมานสส
 การุณญัน นากาลิ ฯ

อิทมปิ สตตมัม ทุกกรโต ทุกกรตรั ยั ตสส รุพฺรพฺสส ภิมภิมสส นีเต ทารเก อทสฺสนัน คมิเต น
 ผลิต ทหยั สตธา วา สทสสธา วา ปญฺญกาเมน มนุเชน ก็ ปฺรทุกฺษาปเนน นนุ นาม สกทานัน ทาทพพิ
 โหตีติ ฯ

ทุกกรสส มหาราช กตตตา โพธิสตตสส กิตติสทโท ทสสทสสิยา โลกธาดุยา สเทวมนุสเสสุ
 อพฺกุคฺคโต เทวา เทวาวเน ปกิตเตนฺติ อสุรา อสุรวเน ปกิตเตนฺติ ครุพา ครุพวเน ปกิตเตนฺติ นาคา
 นาควเน ปกิตเตนฺติ ยกฺษา ยกฺษวเน ปกิตเตนฺติ อณุปฺพเพน ตสส กิตติสทโท ปรมฺปฺราย อชเชตรหิ
 อิช อมหากั สมยั อณุปฺปโต ตัม มยั ทานัน ปกิตเตนฺตา วิโกเปนฺตา นิลินนา สุกินัน อุทาหุ ทุททินนฺตี
 ฯ โส โช ปนายั มหาราช กิตติสทโท นิปฺญานัน วิญญฺนนัน วิทฺฐนัน วิทฺฐนัน โพธิสตตานัน ทส คฺเณ อนุทสฺสตี
 ฯ กตเม ทส ฯ เคธตา นีราลยตา จาโค ปหานัน อปฺนรราวตติตา สุขุมตา มหนตฺตา ทุรฺนุโพธตา ทุลลภ
 ตา อสทิสตา พุทฺธมฺมสส ฯ โส โช ปนายั มหาราช กิตติสทโท นิปฺญานัน วิญญฺนนัน วิทฺฐนัน วิทฺฐนัน โพธิ
 สตตานัน อิเม ทส คฺเณ อนุทสฺสตีติ ฯ

ภาเต นาคเสน โย ปรี ทุกฺษาเปตฺวา ทานัน เทติ อปิ นุ ตัม ทานัน สุขวิปากั โหติ สคคฺลวตฺตนิกน
 ตี ฯ อาม มหาราช ก็ วตฺตพฺพนฺตีติ ฯ อิจฺฉ มภาเต นาคเสน การณ์ อปทสเสตีติ ฯ อิช มหาราช โกจิ
 สมณเณ วา พฺราหมณเณ วา สีสวา โหติ กลยฺยานธมฺโม โส ภเวยฺย ปกฺขทโต วา ปิจฺจสฺสปี วา อญฺญตรั

วา พยาธิ์ อาปนโน ตเมน โย โกจิ ปุณณกาโม ยาน อโรเปตวา ปตติตฺ เทสมนฺปาเบยย อปี นุ โข
 มหาราช ตสฺส ปุริสสฺส ตโตนิทานํ กิจฺจि สฺขํ นิพฺพตฺเตยฺย สคฺคัลลวตฺตนิกํ ตํ กมฺมฺนฺติ ๔ อาม ฆนฺเต กิ
 วดตฺตพฺพํ หตฺถิยานํ วา โส ฆนฺเต ปุริโส ลภยฺย อสฺสยानํ วา รตฺยานํ วา ฏล ฏลยानํ ชล ชลยานํ
 เทเวสุ เทวยानํ มนุสฺสเส มนุสฺสยานํ ตพฺพญจฺจวิกํ ตพฺพโลมิกํ ฆเว ฆเว นิพฺพตฺเตยฺย ตพฺพญจฺจวิกาณิ ตพฺพ
 โลมิกาณิ จสฺส สฺขานํ นิพฺพตฺเตยฺยํ สฺคตฺโต สฺคตฺตี คจฺเจยฺย เตเนว กมฺมาภิสฺนฺแทน อิทฺธิยานํ อภิรฺุยฺห
 ปตฺติตฺติ นิพฺพานนฺครํ ปาปฺเนยฺยติ ๔ เตนฺหิ มหาราช ปรฺกฺกฺษาปเนน ทินฺนทานํ สุขวิปากํ โหติ สคฺคัลลวต
 ตนิกํ ยํ โส ปุริโส พลฺลิพฺพเท ทฺกฺษาเปตฺวา เอวรูปํ สฺขํ อนุภาวติ ๔

อปรฺมปิ มหาราช อุตฺตรี การณํ สุโณหิ ๔ ยถา ปรฺกฺกฺษาปเนน ทินฺนทานํ สุขวิปากํ โหติ
 สคฺคัลลวตฺตนิกํ ๔ อิธ มหาราช โย โกจิ ราชฯ ชนปฺทโต ธมฺมิกํ พลฺลิ อูทฺธราเปตฺวา อาณํปาตฺตเนน
 ทานํ ททยฺย อปี นุ โข โส มหาราช ราชฯ ตโตนิทานํ กิจฺจิ สฺขํ อนุภเวยฺย สคฺคัลลวตฺตนิกํ ตํ ทานนฺติ
 ๔ อาม ฆนฺเต กิ วดตฺตพฺพํ ตโตนิทานํ โส ฆนฺเต ราชฯ อุตฺตรี อเนกสฺตสฺสคฺคณิ ลภยฺย ๔ ราชฺุณํ อติ
 ราชฯ ฆเวยฺย เทวานํ อติเทโว ฆเวยฺย พฺรหฺมาณํ อติพฺรหฺมา ฆเวยฺย สมณานํ อติสมโณ ฆเวยฺย พุ
 รฺาหฺมณานํ อติพฺรหฺมโณ ฆเวยฺย อรฺหนฺตานํ อติอรฺหา ฆเวยฺยติ ๔ เตนฺหิ มหาราช ปรฺกฺกฺษาปเนน ทิน
 นทานํ สุขวิปากํ โหติ สคฺคัลลวตฺตนิกํ ยํ โส ราชฯ พลฺลิฯ ชนํ ปิเปตฺวา ทินฺนทานเนน เอวรูปํ อุตฺตรี ยส
 สฺขํ อนุภาวติ ๔

อติทานํ ฆนฺเต นาคเสน เวสฺสนฺตเรน รมฺญา ทินฺนํ ยํ โส สกํ ภริยํ ปรฺสสฺ ภริยตฺถาย อทาลิ
 สโก อโรเส ปฺตฺเต พฺรหฺมณฺสฺส ทาสตฺถาย อทาลิ ๔ อติทานํ นาม ฆนฺเต นาคเสน โลเก วิพฺพหิ นินฺทิตํ
 ครฺหิตํ ๔ ยถา นาม ฆนฺเต นาคเสน อติภาริเรน สกฺกฺสฺส อภฺโข ภิชฺชติ อติภารเณ นาวา โอลิหฺติ อติภฺต
 เตน โภชนํ วิสฺมํ ปรีมฺเมติ อติวฺสเสน ธณฺณํ วินสฺสติ อติทานเนน โภคภฺชํ อฺเปติ อติตาเปน ปจฺวี
 อปฺทยฺหติ อติวาคเณ อุมฺมตฺตโก โหติ อติโทเสน วชฺโณ โหติ อติโมเหณ อนนฺยํ อาปฺชฺชติ อติโลเกณ โจรฺค
 คหณฺมุปฺคจฺจติ อติภายเณ นินฺรฺชฺชติ อติปุเรน นหิ อุตฺตรติ อติวาทเณ อสนิ ปตฺติ อติอคฺคินา โอทนํ อุตฺต
 รติ อติสฺจฺจวณเณ น จิรํ ชีวติ ๔ เอวเมว โข ฆนฺเต นาคเสน อติทานํ นาม โลเก วิพฺพหิ นินฺทิตํ ครฺหิตํ
 ๔ อติทานํ ฆนฺเต นาคเสน เวสฺสนฺตเรน รมฺญา ทินฺนํ น ตตฺถ กิจฺจิ ผลํ อิจฺฉิตฺตพฺพนฺติ ๔

อติทานํ มหาราช โลเก วิพฺพหิ วมฺณิตํ ฤตํ ปสฺกฺจํ เยเกจิ ยาทิลํ กิทิลํ ทานํ เทนฺติ อติทานทายี
 โลเก กิตฺตี ปาปฺณติ ๔ ยถา มหาราช อติปฺรตฺตย ทิพฺพํ วมฺลลํ คหิตมฺปิ หตฺถปาสเฐ ฐิตานํ ปรฺชนานํ
 น ทสฺสยติ อคฺโท อติชจฺจตฺตย ปิพฺย สมฺมุคฺคาตโก โรคานํ อนุตฺทโร อคฺคิ อติชฺชิตฺตย ทหฺติ อุกํ อติ
 สิตฺตย นินฺพทาเปติ ปทุมํ ปรีสุทฺธตฺตย น อฺปลิมฺปติ วาริกฺทเมณ มณิ อติคฺคณตฺตย กามทโท วจิรํ อติต
 ธิณตฺตย วิชฺชติ มณิณฺมตฺตลลิกํ ปถวี อติมฺหฺนตฺตย นโรคฺคมิคฺคปฺกฺชิลเสลปพฺพตฺตมฺ เชาเรติ สมฺพุโท อติม
 หนฺตตฺตย อปฺริปุโรณ ลินฺเร อติภารตฺตย อจฺโล อากาโส อติวิคฺคตฺตย อนนฺโด สุริโย อติปฺปภตฺตย ติมิรํ
 ฆาเตติ ลีโห อติชชาติตฺตย วิคตฺตโย มโล อติพลวตฺตย ปฏิมลลํ ชิปฺโป อุกฺชิปติ ราชฯ อติปฺญณตฺตย อธิปติ
 ภิกฺขุ อติลลิวณตฺตย นาคยภฺชนรมฺรุหิ นมฺสสนฺนโย พุทฺโธ อติอคฺคตฺตย อนุปโม เอวเมว โข มหาราช อติ
 ทานํ นาม โลเก วิพฺพหิ วมฺณิตํ ฤตํ ปสฺกฺจํ เย เกจิ ยาทิลํ กิทิลํ ทานํ เทนฺติ อติทานทายี โลเก กิตฺตี
 ปาปฺณติ ๔ อติทานเนน เวสฺสนฺตโร ราชฯ ทสฺสทสฺสลิยา โลกธฺาตฺตยา วมฺณิตฺโต ฤตํ ปสฺกฺจโง มหิโต กิตฺติโต
 เตเนว อติทานเนน เวสฺสนฺตโร ราชฯ อชฺเชตฺตรหิ พุทฺโธ ชาโต อคฺโค สทเวก โลเก ๔

อติ ปน มหาราช โลเก จปฺนียํ ทานํ ยํ ทกฺชฺฉิณฺยเย อนุปฺตฺเต น ทาทพฺพนฺติ ๔ ทส โข ปน
 มานิ ฆนฺเต นาคเสน ทานานิ ยานิ โลเก อทานสมฺมตฺตานิ โย ตานิ ทานานิ เทติ โส อปายคามิ โหติ
 ๔ กตฺมานิ ทส ๔ มชฺชทานํ ฆนฺเต นาคเสน โลเก อทานสมฺมตฺตํ โย ตํ ทานํ เทติ โส อปายคามิ โหติ
 ๔ สมฺมชฺชทานํ ๔เปชฺ อติทิตานํ ๔เปชฺ อฺสภทานํ ๔เปชฺ จิตฺตกมฺมทานํ ๔เปชฺ สตฺถทานํ ๔เปชฺ วิสฺทานํ
 ๔เปชฺ สจฺจลิกทานํ ๔เปชฺ กุกฺกฏสฺสูรทานํ ๔เปชฺ ตฺลภาณฺมณฺญทานํ ฆนฺเต นาคเสน โลเก อทานสมฺมตฺ

โหติ โย ตํ ทานํ เทติ โส อปายคามิ โหติ ๔ อิมานิ โช ภนฺเต นาคเสน ทส ทานานิ โลก อทานสมฺม ตานิ โย ตานิ ทานานิ เทติ โส อปายคามิ โหติติ ๔

นาคํ ตํ มหาราช อทานสมฺมตํ ปุจฺจามิ อิมํ ชวาทํ มหาราช ตํ ปุจฺจามิ อตฺถิ ปน มหาราช โลก จปฺนียํ ทานํ ยํ ทกฺขิณฺเวยเย อนุปรตฺเต น ทาทพฺพนฺติ ๔ นตฺถิ ภนฺเต นาคเสน โลก จปฺนียํ ทานํ ยํ ทกฺขิณฺเวยเย อนุปรตฺเต น ทาทพฺพํ ๔ จิตฺตปรสฺวเท อุปรนฺเน เกจิ ทกฺขิณฺเวยยานํ โภชนํ เทนฺติ เกจิ อจฺจาทนํ เกจิ สยนํ เกจิ อวสถํ เกจิ อตฺตรณปรวูรณํ เกจิ ทาลิทาลํ เกจิ เชตตวตฺถํ เกจิ ทวิปทจฺตุ ปรปทํ เกจิ สตํ สทสฺสํ สตสทสฺสํ เกจิ มหาราชชฺชํ เกจิ ชีวิตมฺปิ เทนฺติติ ๔ ยถิ ปน มหาราช เกจิ ชีวิตมฺปิ เทนฺติ ก็ การณา เวสฺสนตฺรํ ทานปฺตี อติพาพฺหํ ปริปาเตสิ สุทินฺเน ปุตฺเต จ ทเว จ ๔

อปิ นุ โช มหาราช อตฺถิ โลกปคฺติ โลกาทิจฺฉณํ ลภติ ปิตา ปุตฺตํ อਿณฺฏโฏว วา อาชีวิกปคฺโต วา อวปิตุํ วา วิกิกิณฺตุํ วาติ ๔ อาม ภนฺเต ลภติ ปิตา ปุตฺตํ อิณฺฏโฏว วา อาชีวิกปคฺโต วา อวปิตุํ วา วิกิกิณฺตุํ วาติ ๔ ยถิ มหาราช ลภติ ปิตา ปุตฺตํ อิณฺฏโฏว วา อาชีวิกปคฺโต วา อวปิตุํ วา วิกิกิณฺตุํ วา เวสฺสนตฺโรปริ มหาราช ราชฺา อลภมาโน สพฺพณฺณตฺยณฺณํ อุปรทฺโต ทกฺขิโต ตสฺส ธมฺมธนฺสส ปฏฺิลา ภาย ปุตฺตทวารํ อวเปสิ จ วิกิกิณฺ จ ๔ อิติ มหาราช เวสฺสนตฺเรน รมฺญา อณฺเณลํ ทินฺนฺเวย ทินฺนํ กตฺถ ๔ ยเว กตฺ ๔ กิสฺส ปน ตวํ มหาราช เตน ทานฺเน เวสฺสนตฺรํ ทานปฺตี อติพาพฺหํ อปฺสาเทสิติ ๔

นาคํ ภนฺเต นาคเสน เวสฺสนตฺรตฺส ทานปฺตีโน ทานํ ครอบฺมาอิ อปิจ ปุตฺตทวารํ ยาจนฺเต นิมนฺติวฺวา อตฺตานํ ทาทพฺพนฺติ ๔ เอตํ โช มหาราช อสพฺภิการณํ ยํ ปุตฺตทวารํ ยาจนฺเต อตฺตานํ ททฺเขย ยํ ยํ ทิ ยาจนฺเต ตํ ตเวท ทาทพฺพํ เอตํ สปรุริสฺสานํ กมฺมํ ๔ ยถา มหาราช โภจิ ปุริโส ปานียํ อาหาราเปยฺย ตสฺส โย โภชนํ ททฺเขย อปิ นุ โส มหาราช ปุริโส ตสฺส กิจฺจการิ อสฺสาติ ๔ น ทิ ภนฺเต ยํ โส อาหฺราเปติ ตเมว ตสฺส เทนฺโต กิจฺจการิ อสฺสาติ ๔ เอวเมว โช มหาราช เวสฺสนตฺโร ราชฺา พฺราหมณฺเน ปุตฺตทวารํ ยาจนฺเต ปุตฺตทวารํเวว อทาลิ ๔ สจ มหาราช พฺราหมฺโณ เวสฺสนตฺรตฺส สรีริ ยาเจยฺย น โส มหาราช อตฺตานํ รกฺเขยฺย น กมฺเปยฺย น รชฺเขยฺย ตสฺส ทินฺนํ ปริจฺจตฺตฺยเวว สรีริ ภเวยฺย ๔ สจ มหาราช โภจิ เวสฺสนตฺรํ ทานปฺตี อุคฺคนวฺวา ยาเจยฺย ทาสตฺตํ เม อุเปหิตี ทินฺนํ ปริจฺจตฺตฺยเวสฺส สรีริ ภเวยฺย น โส ทวฺวา ตเปยฺย ๔ รมฺญเญ มหาราช เวสฺสนตฺรตฺส กาโย พุสฺสาธารโณ ๔

ยถา มหาราช ปกฺกา มิสฺเปสิ พุสฺสาธารณา เอวเมว โช มหาราช รมฺญเญ เวสฺสนตฺรตฺส กาโย พุสฺสาธารโณ ๔ ยถา วา ปน มหาราช ผลิโต รุกฺโข นานาทิษคฺนสาธารโณ เอวเมว โช มหาราช รมฺญเญ เวสฺสนตฺรตฺส กาโย พุสฺสาธารโณ ๔ ก็ การณา เอวาทํ ปฏฺิปปชฺชนฺโต สมฺมาสมฺโพธิํ ปาปุณฺนิสฺสามิตี ๔

ยถา มหาราช ปุริโส ออโน ธนฺตฺถิโก ธนฺปริเยสนํ จรฺมาโน อชปถํ สงฺกุปถํ เวตปถํ คจฺฉนฺติ ชล ถลวณฺชิชฺชํ กโรติ กาเยน วาจาเยน มนฺสา ธนํ อาราธฺเต ธนฺปรุฏฺิลาภาย วายมตี ๔ เอวเมว โช มหาราช เวสฺสนตฺโร ทานปฺตี ออโน พุทฺธธเนน สพฺพณฺณตฺยณฺณตฺนปรุฏฺิลาภาย ยาจกานํ ธนฺธณฺณํ ทาลิทาลํ ยาน วาหนํ สกฺลสาปเตยฺยํ สกํ ปุตฺตทวารํ อตฺตานณฺจ จชิตฺวฺวา สมฺมาสมฺโพธิํเวว ปริเยสตี ๔

ยถา วา ปน มหาราช อมจฺโจ มุทฺทกาโม มุทฺทาธิกรณํ ยํ กิณฺจิกิ เคเห ธนฺธณฺณํ ทิรณฺณสฺวณฺณํ ตํ สพฺพํ ทวฺวาปิ มุทฺทปรุฏฺิลาภาย วายมตี ๔ เอวเมว โช มหาราช เวสฺสนตฺโร ทานปฺตี สพฺพํ ตํ พาหิ รพฺภนตฺรธนํ ทวฺวา ชีวิตมฺปิ ปรเสถํ ทวฺวา สมฺมาสมฺโพธิํเวว ปริเยสตี ๔

อปิจ มหาราช เวสฺสนตฺรตฺส ทานปฺตีโน เอวํ อโหสิ ยํ โส พฺราหมฺโณ ยาจติ ตเมวาทํ ตสฺส เทนฺโต กิจฺจการิ นาม โหมีติ เอวํ โส ตสฺส ปุตฺตทวารมทาลิ ๔ น โช มหาราช เวสฺสนตฺโร ทานปฺตี เทสฺสตาย พฺราหมฺณตฺส ปุตฺตทวารมทาลิ ๔ น อทสฺสนกามตาย ปุตฺตทวารมทาลิ ๔ น อติพุกา เม ปุตฺต ทารา น สกฺโกมิ เต ไปเสตฺนฺติ ปุตฺตทวารมทาลิ ๔ น อุกฺกณฺจิติ อปฺปิยา เมติ นีหริตฺกามตาย ปุตฺตทวารมทาลิ ๔ อถ โช สพฺพณฺณตฺยณฺณตฺนเสว ปิยตฺตา สพฺพณฺณตฺยณฺณตฺส การณา เวสฺสนตฺโร ราชฺา เอว รุปี อตุลํ วิปลมฺนตฺตรํ ปิยํ มนาปี ทายิตํ ปาณสมํ ปุตฺตทวารทานวํ พฺราหมฺณตฺส อทาลิ ๔

ภาลิตฺมเปตี มหาราช ภควฺวา ทเววาทิเทเวเน จริยาปิฏฺเภา

อปรมปิ มหาราช อุตตรี การณ สุโณหิ เยน การณ เวสสนตรสฺส ทารกา น สกกา เกนจิ ทาสโกเคน ภูณชิตฺ ๕ ยถา มหาราช หิมวเนเต ปพฺพเต นาคปฺปสมเย อุชฺวาเต วายเนเต ทส ทฺวาทส โยชนานิ ปฺปผคนฺโธ วายติ เอวเมว โช มหาราช เวสสนตรสฺส รณฺเฏ อปิ โยชนสทสเสหิปี ยาว อก นิฏฐวณฺเณ เอตถนตฺเร สุวสุครุพคณอพฺพกฺขรกฺขสมโหระคินฺนรอนิทฺทวเนสุ กิตติสทโท อพฺภูคโคโต สีลวร คนฺโธ จสฺส สมฺปวายติ เตน ตสฺส ทารกา น สกกา เกนจิ ทาสโกเคน ภูณชิตฺ ๕ อนุสิฏฺโง มหาราช ชาลี ภูมาโร ปิตฺวา เวสสนตฺเรณ รณฺเภา ออยโยโก เต ตาต ตุมเห พฺราหฺมณสฺส ธนํ ทตฺวา นิกฺกิณฺโหนโต ตํ นิกฺขสทสฺสํ ทตฺวา นิกฺกิณฺนาตุ กณฺหาชินํ นิกฺกิณฺโหนโต ทาสสํ ทาลิสํ ตํ หตฺติสํ อสฺสสํ เณฺฮสํ อสฺสสํ นิกฺขสทฺนติ สพฺพสํ ทตฺวา นิกฺกิณฺนาตุ ๕ ยถิ เต ตาต ออยโยโก ตุมเห พฺราหฺมณสฺสํ หตฺถโต อาณาย พลสา มฺฐา คณฺหาติ มา ตุมเห ออยยอกสฺส วจฺนํ กิริตฺถ พฺราหฺมณสฺสเว อนุยายิโน โหถาติ เอวมนฺุสาลิตฺ วา ปุตฺเต เปเสสิ ๕ ตโต ชาลีภูมาโร คนฺตฺวา ออยยเกน ปฺภูโจ กเถสิ

สทสฺสคฺมํ หิ มํ ตาต, พฺราหฺมณสฺสํ ปิตา อทา,
อโถ กณฺหาชินํ กณฺถํ, หตฺถิณฺณจ สฺเตน จาติ ๕

สุนิพเพฺฐิตอ ฆนฺเต นาคเสน ปณฺโห สุภินฺนํ ทิฏฺฐิจฺจาลํ สมฺทุกฺกิตอ ปรวาทอ สกสมโย สุทฺธิปิตอ พฺยณฺชนํ สุปริโสธิตํ สุวิภตฺโต อตฺถเถ เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺจามํตี ๕

เวสสนตรปณฺโห ปฐฺโม ๕

๒. ทุกกรการิกปณฺโห

๒. ฆนฺเต นาคเสน, สพฺเพว โโพธิตฺตา ทุกกรการิกิ กโรนฺติ, อุทาหุ โคตเมเนว โโพธิตฺเตน ทุกกรการิกา กตฺตาติ ? นตฺถิ, มหาราช, สพฺเพลลํ โโพธิตฺตํ ทุกกรการิกา, โคตเมเนว โโพธิตฺเตน ทุกกรการิกา กตฺตาติ ๕

ฆนฺเต นาคเสน, ยถิ เอวํ อยฺยตฺตํ, ยํ โโพธิตฺตํ โโพธิตฺเตหิ เวมตฺตตฺตา โหตีติ ๕ จตฺุหิ, มหาราช, จานเหิ โโพธิตฺตํ โโพธิตฺเตหิ เวมตฺตตฺตา โหติ ๕ กตเมหิ จตฺุหิ ภูลเวมตฺตตฺตา ปธานเวมตฺตตฺตา आयเวมตฺตตฺตา ปมาณเวมตฺตตฺตาติ ๕ อิมเหิ โช, มหาราช, จตฺุหิ จานเหิ โโพธิตฺตํ โโพธิตฺเตหิ เวมตฺตตฺตา โหติ ๕ สพฺเพสมปิ, มหาราช, พุทฺธานํ รูปํ สีเล สมามิหิ ปณฺณาย วิมุตฺติยา วิมุตฺติอาณทสฺเสน จตฺุเวสวารชฺเซหิ ทสตถาคตฺพล เฉอสาธาเรนฺณจ จุทฺทสพฺพุทฺธวณฺเณ อฏฺฐารสพฺพุทฺธมเม เกวเลจ พุทฺธคฺคเณ นตฺถิ เวมตฺตตฺตา สพฺเพปิ พุทฺธา พุทฺธมเมหิ สมสมมาติ ๕

ยถิ, ฆนฺเต นาคเสน, สพฺเพปิ พุทฺธา พุทฺธมเมหิ สมสมมา, เกน การณเณ โคตเมเนว โโพธิตฺเตน ทุกกรการิกา กตฺตาติ ? อปริปกฺเก, มหาราช, ณาณเณ อปริปกฺกาย โโพธิยา โคตโม โโพธิตฺโต เณ ขมมมกฺกิณฺชนโต อปริปกฺกํ ณาณํ ปรีปาจยมาเนน ทุกกรการิกา กตฺตาติ ๕

ฆนฺเต นาคเสน, เกน การณเณ โโพธิตฺโต อปริปกฺเก ณาณเณ อปริปกฺกาย โโพธิยา มหาภิกฺกิณฺชนนํ นิกฺกฺชนฺโต, นนุ นาม ณาณํ ปรีปาเจตฺวา ปรีปกฺเก ณาณเณ นิกฺกฺษิตฺพุทฺธาติ ๕

โโพธิตฺโต, มหาราช, วิปริตํ อิตถาคาโร ทิสฺวา วิปฺปฏิสारी อโหสิ, ตสฺส วิปฺปฏิสारीสฺส อรติ อุปฺปชฺชติ, อรติจิตฺตํ อุปฺปนํ ทิสฺวา อนฺนตโร มารกาโยเก ทเวปุตฺโต “อโย โช กาโล อรติจิตฺตสฺส วิโนทนายาติ ๕ เวหาเส จตฺวา อิทํ วจฺนมฺพฺรวิ

มาริส, มา โช ตวํ อุกกณฺจิตอ อโหสิ, อโถ เต สตฺตเม ทิวเส ทิพฺพํ จกฺกรตฺนํ ปาตุภวิสฺสตี สทสฺสวารํ สเนมิกํ สนาภิกํ สพฺพาการปริปฺปฺรํ, ปถวิคตฺตานิ จ เต รตนานิ อากาสฏฺฐานํ จ สยเมว อุปฺคจฺจิสฺสนฺติ, ทฺวิสทสฺสปริตฺตตีปรีวารเส จตฺุสฺส มหาทีเปสฺส เอกมฺุเขน อาณา ปวตฺติสฺสตี ปโรสทสฺสณฺจ เต ปุตฺตา ภวิสฺสนฺติ สุวา วีรจฺจรูปา ปโรเสนปมทฺทนา, เตหิ ปุตฺเตหิ ปรีกฺกิณฺเณ สตฺตรตฺนสมนฺนาคโต จตฺุทฺทตีปมนฺุสาลิสฺสตีติ ๕

“ยถา นาม ทิวสสนตตต อโยสุลล์ สัพพตถ อุพทหนตฺ กณฺณโสตฺ ปวีเสยฺย, เหวเมว โข, มหาราช โโพิสตตสฺส ตํ วจฺนํ กณฺณโสตฺ ปวีสิตถ, อิติ โส ปกตียาว อุกฺกณฺจฺโต ตสฺสา เทวตาย วจเนน ภิโยโยโส มตตตาย อุพฺพิชฺชติ สฺวีชฺชติ สฺวเคมาปฺชฺชติ ฯ”

“ยถา ปน, มหาราช, มหตฺติมหาอคฺคิกฺขนโธ ชลมาโน อณฺเวยน กฏฺเวยน อุพฺพิทโต ภิโยโยโส มตตตาย ชลเยย, เหวเมว โข, มหาราช, โโพิสตโต ปกตียาว อุกฺกณฺจฺโต ตสฺสา เทวตาย วจเนน ภิโยโยโส มตตตาย อุพฺพิชฺชติ สฺวีชฺชติ สฺวเคมาปฺชฺชติ ฯ”

“ยถา วา ปน, มหาราช, มหาปจวี ปกติตินฺดา นิพฺพตฺทริตสทฺทลา อาสิตฺโตทกา จิกฺขลฺลชาตา ปุนฺเทว มหาเมฆ อภิวิภูเจ ภิโยโยโส มตตตาย จิกฺขลฺลตฺรา อสฺส, เหวเมว โข, มหาราช, โโพิสตโต ปกตียาว อุกฺกณฺจฺโต ตสฺสา เทวตาย วจเนน ภิโยโยโส มตตตาย อุพฺพิชฺชติ สฺวีชฺชติ สฺวเคมาปฺชฺชติ ฯ”

“อปิ นู โข, ภนฺเต นาคเสน, โโพิสตตสฺส ยถิ สตฺตเม ทิวเส ทิพฺพํ จกฺกรตฺนํ นิพฺพตฺเตยฺย, ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย โโพิสตโต ทิพฺเพ จกฺกรตฺเน นิพฺพตฺเตติ ฯ น หิ, มหาราช, สตฺตเม ทิวเส โโพิสตตสฺส ทิพฺพํ จกฺกรตฺนํ นิพฺพตฺเตยฺย, อปิจ ปโลภนตฺถาย ตาย เทวตาย มุสา ภณฺติ, ยถิปี, มหาราช, สตฺตเม ทิวเส ทิพฺพํ จกฺกรตฺนํ นิพฺพตฺเตยฺย, โโพิสตโต น นีวตฺเตยฺย ฯ กิการณํ ? อนิจฺจฺนติ, มหาราช, โโพิสตโต ทพฺหํ อคฺคฺเหลสิ, ‘ทุกฺขํ อนตฺตาทิ ทพฺหํ อคฺคฺเหลสิ, อุปาทานกฺขยํ ปตฺโต ฯ”

“ยถา, มหาราช, อนโตตตทโทติ อุทกํ คจฺจํ นหิ ปวีสิติ, คจฺจาย นทียา มหาสมฺมุทํ ปวีสิติ, มหารสมฺมุทโต ปาตาลมฺุชํ ปวีสิติ, อปิ นู, มหาราช, ตํ อุทกํ ปาตาลมฺุชคตํ ปฏฺิ นีวตฺติตฺวา มหาสมฺมุทํ ปวีเสยฺย, มหาสมฺมุทโต คจฺจํ นหิ ปวีเสยฺย, คจฺจาย นทียา ปน อนโตตตํ ปวีเสยฺยติ ? น หิ, ภนฺเตติ ฯ เหวเมว โข, มหาราช โโพิสตฺเตน กปฺปานํ สตสฺสทฺลํ จตุโร จ อสงฺเขยเย กุสลํ ปฺริปฺจิติ อิมสฺส ภวสฺส การณา, โสยํ อนตฺติมภโว ออนุปตฺโต ปฺริปฺกํ โพธิญาณํ จหิ วสฺเสหิ พุทฺโธ ภวิสฺสติ สัพฺพณฺณู โลก อคฺคบุคคลโ, อปิ นู โข, มหาราช, โโพิสตโต จกฺกรตฺนการณา ปฏฺิ นีวตฺเตยฺยติ ? น หิ ภนฺเตติ ฯ”

อปิจ, มหาราช, มหาปจวี ปรีวตฺเตยฺย สกานนา สปพฺพตา น เตวว โโพิสตโต ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย อปตฺวา สมฺมาสมฺโพธิํ ฯ อโรเหยฺยปิ เจ, มหาราช, คจฺจาย อุทกํ ปฏฺิโสติ, น เตวว โโพิสตโต ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย อปตฺวา สมฺมาสมฺโพธิํ, วิสฺสุเสยฺยปิ เจ, มหาราช, มหาสมฺมุทโ อปริมิตฺชลโร โคปเท อุทกํ วย, น เตวว โโพิสตโต ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย อปตฺวา สมฺมาสมฺโพธิํ, มลเยยฺยปิ เจ, มหาราช, สินฺรูปพฺพตฺราชา สตฺธา วา สทฺสสฺธา วา, น เตวว โโพิสตโต ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย อปตฺวา สมฺมาสมฺโพธิํ; ปเตยฺยมฺปิ เจ, มหาราช, จนฺทิมสฺสุริยา สตฺรภา เลทฺทว วย จมฺมายํ, น เตวว โโพิสตโต ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย อปตฺวา สมฺมาสมฺโพธิํ; สฺวตฺเตยฺยปิ เจ, มหาราช, อากาโส กิลณฺณมิว, น เตวว โโพิสตโต ปฏฺิ นีวตฺเตยฺย อปตฺวา สมฺมาสมฺโพธิํ ฯ กิการณา ? ปทาลิตตฺตา สพฺพพฺพนอนานนฺติ ฯ”

ภนฺเต นาคเสน, กติ โลก พนฺธนาหฺนติ ? ทส โข ปนิมานิ, มหาราช, โลก พนฺธนาหฺน, เยหิ พนฺธเนหิ พุทฺธา สตฺตา น นิภฺขมฺนฺติ, นิภฺขมิตฺวาปิ ปฏฺิ นีวตฺตฺนฺติ ฯ กตฺมานิ ทส ? มาตา, มหาราช, โลก พนฺธนํ, ปีตา, มหาราช, โลก พนฺธนํ, ภริยา, มหาราช, โลก พนฺธนํ, ปุตฺตา, มหาราช, โลก พนฺธนํ, ฌาตี, มหาราช, โลก พนฺธนํ, มิตฺตํ, มหาราช, โลก พนฺธนํ, อนํ, มหาราช, โลก พนฺธนํ, ลากสฺกกาโร, มหาราช, โลก พนฺธนํ, อีสฺสรียํ, มหาราช, โลก พนฺธนํ, ปณฺจ กามคฺคณา, มหาราช, โลก พนฺธนํ, อิมานิ โข มหาราช ทส โลก พนฺธนาหฺน, เยหิ พนฺธเนหิ พุทฺธา สตฺตา น นิภฺขมฺนฺติ, นิภฺขมิตฺวาปิ ปฏฺิ นีวตฺตฺนฺติ, ตานิ ทส พนฺธนาหฺน โโพิสตตสฺส จินฺนानิ ปทาลิตานิ, ตสฺมา, มหาราช, โโพิสตโต น ปฏฺิ นีวตฺตฺติติ ฯ”

“ภนฺเต นาคเสน, ยถิ โโพิสตโต อุปฺปนฺเน อรติจิตฺเต เทวตาย วจเนน อปฺริปฺกเณ ฌาเนน อปฺริปฺกกาย โโพธิยา เนภฺขมฺมมฺภินิภฺขนฺโต, กิ ตสฺส ทุกฺกรการิกาย กตฺตาย, นนุ นาม สพฺพภกฺเขน ภวติพฺพํ ฌาณปฺริปํกํ อาคฺคมาเนนาหฺนติ ?”

“ทส โข ปนินเม, มหาราช, ปุคฺคลา โลกสฺมี โอบณฺณาตา อวณฺณาตา ทิพฺพิตา ซีพฺพิตา ครหิตา ปรีภูตา อจิตฺติกตา ๙ กตเม ทส ? อิตฺถิ, มหาราช, วิธฺวา โลกสฺมี โอบณฺณาตา อวณฺณาตา ทิพฺพิตา ซีพฺพิตา ครหิตา ปรีภูตา อจิตฺติกตา ๙ ทุพฺพล, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ อมิตฺตวาตี, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ มหคฺขโส, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ อคฺคฺกุลวาลิโก, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ ปาปมิตฺโต, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ ธนหิโน, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ อาจารย์โน, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ กมฺมหิโน, มหาราช, ปุคฺคโล ๙เปฯ ปโยคหิโน, มหาราช, ปุคฺคโล โลกสฺมี โอบณฺณาโต อวณฺณาโต ทิพฺพิโต ซีพฺพิโต ครหิตโต ปรีภูโต อจิตฺติกโต ๙ อิมเ โข, มหาราช, ทส ปุคฺคลา โลกสฺมี โอบณฺณาตา อวณฺณาตา ทิพฺพิตา ซีพฺพิตา ครหิตา ปรีภูตา อจิตฺติกตา ๙ อิมานิ โข, มหาราช, ทส จานานิ อนุสฺสรมานสฺส โพรธิตตสฺส เอวํ สณฺญา อุปฺปชฺชิ มาหิ กมฺมหิโน อสฺสํ ปโยคหิโน ครหิตโต เทวมฺนุสฺสานิ, ยนฺนุนาหิ กมฺมสฺสามิ อสฺสํ กมฺมคฺรุ กมฺมาธิปเตยฺโย กมฺมสฺสิโล กมฺมโธรยฺโห กมฺมนิเกตฺวา อุปฺปมตฺโต วิหเรยฺยนฺติ, เอวํ โข, มหาราช, โพรธิตโต ฌาณํ ปรีปาเจนฺโต ทุกฺกรการิกิ อกาสิตี ๙

ภนฺเต นาคเสน, โพรธิตโต ทุกฺกรการิกิ กโรนฺโต เอวมาห ‘น โข ปนาหิ อิมาย กฺกุทาย ทุกฺกรการิกาย อธิคฺจนามิ อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺมํ อลฺมรียณฺณทสฺสนวิสฺสํ, ลียา นุ โข อนุโย มคฺโค โพรธายาตี ๙ อปิ นุ ตสฺมี สมเย โพรธิตตสฺส มคฺคํ อารพฺภ สติสมฺโมโส อโหสิตี ?

ปญฺจวิสตี โข ปนินเม, มหาราช, จิตฺตทุพฺพลีกรณา ธมฺมา, เยหิ ทุพฺพลีกตํ จิตฺตํ น สมฺมาสมายิยตี อาสวานํ ขยาย ๙ กตเม ปญฺจวิสตี ? โกโธ, มหาราช, จิตฺตทุพฺพลีกรณธมฺโม, เยน ทุพฺพลีกตํ จิตฺตํ น สมฺมาสมายิยตี อาสวานํ ขยาย, อุปฺนาโห ๙เปฯ มกฺโข ๙เปฯ ปลาโส ๙เปฯ อิสฺสา ๙เปฯ มจฺฉริยํ ๙เปฯ มายา ๙เปฯ สาถฺยยํ ๙เปฯ ธมฺโม ๙เปฯ สารมฺโม ๙เปฯ มานิ ๙เปฯ อติมานิ ๙เปฯ มโห ๙เปฯ ปมาโท ๙เปฯ ถินมิทฺธิ ๙เปฯ ตนฺหิ ๙เปฯ อาลสฺยํ ๙เปฯ ปาปมิตฺตตา ๙เปฯ รูปา ๙เปฯ สทฺทา ๙เปฯ คนฺธา ๙เปฯ รสา ๙เปฯ ฝัฏฺฐุพฺพา ๙เปฯ ชฺหาปิปาสา ๙เปฯ อรตี, มหาราช, จิตฺตทุพฺพลีกรณธมฺโม, เยน ทุพฺพลีกตํ จิตฺตํ น สมฺมาสมายิยตี อาสวานํ ขยาย ๙ อิมเ โข มหาราช ปญฺจวิสตี จิตฺตทุพฺพลีกรณา ธมฺมา, เยหิ ทุพฺพลีกตํ จิตฺตํ น สมฺมาสมายิยตี อาสวานํ ขยาย ๙

โพรธิตตสฺส โข, มหาราช, ชฺหาปิปาสา กายํ ปรียาทียฺสฺส, กาเย ปรียาทีนฺเน จิตฺตํ น สมฺมาสมายิยตี อาสวานํ ขยาย ๙ สตสฺสสฺสํ, มหาราช, กปฺปานํ จตุโร จ อสงฺเขยเย กปฺเป โพรธิตโต จตุรฺนฺเวยว อริยสจฺจานํ อภิสมฺมํ อเนวลี ตาสฺ ตาสฺ ชาตีสฺส, ก็ ปนฺสฺส ปจฺฉินเม ภเว อภิสมฺยชาติยํ มคฺคํ อารพฺภ สติสมฺโมโส เหลสฺสติ ? อปิ จ, มหาราช, โพรธิตตสฺส สณฺญามตฺตํ อุปฺปชฺชิ ลียา นุ โข อนุโย มคฺโค โพรธายาตี ๙ ปุพฺเพ โข, มหาราช, โพรธิตโต เอกมาลิโก สฺมาโน ปิตุ สกฺกสฺส กมฺมนฺเต สิตาย ชมฺพุจฺฉายาย ลีริยเเน ปลฺลงฺกํ อาภุชฺชิตฺวา นิลินฺโน วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อภุสฺเสหิ ธมฺเมหิ สวิตฺถกํ ส วิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺธิสฺสํ ปจฺฉมํ ฌานํ อุปฺสมปฺชฺช วิหาลิ ๙เปฯ จตฺตํ ฌานํ อุปฺสมปฺชฺช วิหาลีตี ๙ สาธุ, ภนฺเต นาคเสน, เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺฐิจฺฉามิ ฌาณํ ปรีปาเจนฺโต โพรธิตโต ทุกฺกรการิกิ อกาสิตี ๙ ทุกฺกรการิกปญฺโห ทุตีโย ๙

๓. กุสลากุสลพลวตรปญฺโห

๓. ภนฺเต นาคเสน, กตมํ อธิมตฺตํ พลวตรํ กุสลํ วา อกุสลํ วาตี ? “กุสลํ, มหาราช, อธิมตฺตํ พลวตรํ, โน ตถา อกุสลนฺติ ๙ นาหิ, ภนฺเต นาคเสน, ตํ วจนํ สมฺปฏฺฐิจฺฉามิ ‘กุสลํ อธิมตฺตํ พลวตรํ, โน ตถา อกุสลนฺติ, ทิสฺสนฺติ, ภนฺเต นาคเสน, อิทฺ ปาณาตีปาตีโน อทินฺนาทายิโน กาเมสฺสุ มิจฺฉาจาริโน มุสฺสาวาทีโน คามชฺชาติกา ปนฺถทุสกา เนกตฺติกา วญฺจนิกา, สพฺเพ เต ตาวตเกน ปาเปเน ลภนฺติ หตฺถจฺเจทํ ปาทจฺเจทํ หตฺถปาทจฺเจทํ กถฺนจฺเจทํ นาสจฺเจทํ กถฺนจฺเจทํ นาสจฺเจทํ พิลฺงคฺคาลิกิ สงฺขมฺมฺหิตํ ราหุมฺหิ ไซตี มาลิกิ หตฺถปฺชฺไชตีเก เอรกฺวตฺติเก จิรกวาลิกิ เอเนยฺยเก พพิสฺมํลิกิ กหาปณิกิ ชารวปตฺตจฺฉิกิ ปลฺลิมปรีวตฺติเก ปลาลปิจฺฉิกิ ตตฺเตนํปิ เตเลน เอลิณฺณจฺฉนํ สุนฺเขหิปี ชาทาปนํ ชิวฺสุลาโรปนํ อลินํปิ สีสจฺเจทํ, เกจิ รตฺตี

ปาป กตวา รตตีเยว วิปากัง อนุภวานติ เกจิ รตตี กตวา ทิวาเยว อนุภวานติ, เกจิ ทิวา กตวา ทิวาเยว อนุภวานติ, เกจิ ทิวา กตวา รตตีเยว อนุภวานติ, เกจิ เทว ตโย ทิวเส วีตัตเต อนุภวานติ, สพเพปี เต ทัญเจว ธมเม วิปากัง อนุภวานติ ๕ อตติ ปน, ภนเต นาคเสน, โภจ เอกสฺส วา ทูรินัน วา ตินณัน วา จตุนัน วา ปยจนัน วา ทสสนัน วา สตสฺส วา สทสฺสสฺส วา สตสทสฺสสฺส วา สปริวาริ ทานัน ทตวา ทัญจธมมิกัง โภคัง วา ยลัน วา สุขัน วา อนุภวิตา สีเลน วา อุโปสถกมเมว วาติ ?

“อตติ, มหาราช, จตตาริ ปุริสา ทานัน ทตวา สิลล สมาทิตฺตวา อุโปสถกมมํ กตวา ทัญเจว ธมเม เตเนว สรีรเทเนน ติทสปุเร สมนุปตตาทิ ๕ โภ จ โภ จ ภนเตติ ? มนธาทา, มหาราช, ราชชา, นิมี ราชชา, สาธิน ราชชา, คุตติโล จ คณพโพติ” ๕

“ภนเต นาคเสน, อนเนเกหิ ตํ ภวสทฺสเสหิ อนตริตํ ทูรินนเมปเต อมหากัง ปโรภุขัน, ยถิ สมตฺตโลสิ วตฺตมานเก ภเว ภควโต ธรฺมานกาลเ กเถหิตี ? “วตฺตมานเกปิ, มหาราช, ภเว ปุณฺณโก ทาโส เถรสฺส สารีปุตฺตสฺส โภชนัน ทตวา ตทเทว เสฏฺฐิจฺญจัน อชฺฌปกฺโค, โส เอตฺรหิ ปุณฺณโก เสฏฺฐิตี ปณฺณายิ, โค ปาลมาดา เทวี อตฺตโน เกเส วิกิตฺตวา ลทฺเธหิ อญฺจหิ กหาปเนหิ เถรสฺส มหากจฺจายนสฺส อตฺตญฺจมกสฺส ปินทปาตํ ทตวา ตทเทว รณโย จนฺทปชฺโชตสฺส อคฺคมเสฏฺฐิจฺจัน ปตฺตา ๕ สุปฺปิยา อุปา ลิกา อนุยตฺรสฺส ติลานภิกฺขุโน อตฺตโน อูรมฺเสน ปญฺจจาหนียํ ทตวา ทูตียทิวเสเยว วุพฺพทฺวา สณฺจวี อโรคา ชาตา ๕ มลฺลิกา เทวี ภควโต อาภิโกลิกัง กุมฺมาสปิณฺฑํ ทตวา ตทเทว รณโย โภสสฺส อคฺคมเส ลี ชาตา ๕ สมฺโน มาลาการิ อญฺจหิ สมฺนปฺพมฺมุจฺจิทิ ภควนฺตํ ปุเชตฺวา ตํทิวลฺเยว มหาสมปตฺตี ปตฺโต ๕ เอกสาฎโก พฺรพฺรหมเณ อุตฺตรสาฎเกน ภควนฺตํ ปุเชตฺวา ตํทิวลฺเยว สพฺพญฺจกํ ลภิ, สพฺเพเปเต, มหาราช, ทัญจธมมิกัง โภคณฺจ ยสณฺจ อนุภวีสูติ ๕

“ภนเต นาคเสน, วิจินิตฺวา ปรีเยลิตฺวา ฉ ชเน เยว อทฺทสาสี”ติ ๕ “อาม มหาราช”ติ ๕ “เต นหิ, ภนเต นาคเสน, อกุสฺลฺเยว อิมิตฺตํ พลวตฺรํ, โน ตถา กุสฺลํ ๕ อหณฺหิ, ภนเต นาคเสน, เอกทิวลฺเยว ทสปี ปุริเส ปสฺสามิ ปาปสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน สฺวเลสุ อาโรปนฺเต, วีสฺมปี ตีสฺมปี จตฺตาพีสฺมปี ปณฺณาสฺมปี ปุริสสฺตมปี ปุริสสทฺสสฺมปี ปสฺสามิ ปาปสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน สฺวเลสุ อาโรปนฺเต ๕ นนฺ ทกุลสฺส, ภนเต นาคเสน, มทฺทสาโล นาม เสนาปติปฺตฺโต อโหสิ ๕ เตน จ รณฺวา จนฺทคฺคฺเตน สงฺคาโม สมฺพุพฺพโห อโหสิ ๕ ตสมฺมิ โช ปน, ภนเต นาคเสน, สงฺคาม อุกฺโต พลกาเย อสิตฺกพฺนธฺรูปานิ อहेลฺลํ, เอกสมฺมิ กิร ลีสกพฺนธฺ ปรีปาเต เอกัง กพฺนธฺรูปํ อญฺจหติ, สพฺเพเปเต ปาปสฺเสว กมฺมสฺส วิปาเกน อนนฺยพฺสนัน อापฺนนา ๕ อิมินาปิ, ภนเต นาคเสน, การเณน ภณามิ อกุสฺลฺเยว อิมิตฺตํ พลวตฺรํ, โน ตถา กุสฺล”นฺติ ๕

“สุยยติ, ภนเต นาคเสน, อิมสมฺมิ พุทฺธสาสเน โภสเลน รณฺวา อสทิสทานัน ทินฺนนฺติ ? “อาม, มหาราช, สุยยติ”ติ ๕ “อปี นุ โช, ภนเต นาคเสน, โภสลราชชา ตํ อสทิสํ ทานัน ทตวา ตโตนิทานัน กณฺจิทัญจธมมิกัง โภคัง วา ยลัน วา สุขัน วา ปฏฺฐิลกิตฺติ ? น หิ มหาราชชาติ ๕ ยถิ, ภนเต นาคเสน, โภสลราชชา เอวรูปํ อนุตฺตรํ ทานัน ทตวาปิ น ลภิ ตโตนิทานัน กณฺจิทัญจธมมิกัง โภคัง วา ยลัน วา สุขัน วา, เตนหิ, ภนเต นาคเสน, อกุสฺลฺเยว อิมิตฺตํ พลวตฺรํ, โน ตถา กุสฺลนฺติ ๕

“ปรีตตตฺตา, มหาราช, อกุสฺลํ ชิปปิ ปรีณมตี, วิปฺลตฺตา กุสฺลํ ทีเมเน กาลเณ ปรีณมตี, อุ ปมายปี, มหาราช, เอตํ อุปปริกฺขิตฺตพฺพํ ๕ ยถา, มหาราช, อปรนฺเต ชนปเท กุมฺทภณฺฑทิกานา นาม ธณฺยชาติ มาสฺสนฺนา อนฺโตเคคคฺตา โหติ, สาลโย ฉปฺปณฺจมาเสหิ ปรีณมฺนตี, กิ ปนฺตถ, มหาราช, อนุตฺรํ โภ วิสเสส กุมฺทภณฺฑทิกาย จ สาสิณฺญจาทิ ? ปรีตตตฺตา, ภนเต, กุมฺทภณฺฑทิกาย, วิปฺลตฺตา จ สา สิณ ๕ สาลโย, ภนเต นาคเสน, ราชารหา ราชโภชนัน, กุมฺทภณฺฑทิกานา ทาสกมฺมกรานัน โภชน”นฺติ ๕ “เอว เมว โช, มหาราช, ปรีตตตฺตา อกุสฺลํ ชิปปิ ปรีณมตี, วิปฺลตฺตา กุสฺลํ ทีเมเน กาลเณ ปรีณมตี”ติ ๕

“ยํ ตตฺถ, ภนเต นาคเสน, ชิปปิ ปรีณมตี, ตํ นาม โลเก อิมิตฺตํ พลวตฺรํ, ตสฺมา อกุสฺลํ พลว ตฺรํ, โน ตถา กุสฺลํ ๕ ยถา นาม, ภนเต นาคเสน, โย โภจ โยโย มหตฺติมหายุทฺธํ ปวีลิตฺวา ปฏฺฐิตฺตํ อุ

ปกจณเเก คเหตุวาท อากขุคคิตวาท ขิปปตฺรํ สามินโ อูปเนยย, โส โยโธ โลก สมตโถ สุโร นาม ๔ โย จ ภิสกโก ขิปปํ สลลํ อุกุขตติ ไรคมปนenti, โส ภิสกโก เจโก นาม ๔ โย คณโก สีสสิขํ คณตวาท ขิปปํ ทสสยติ, โส คณโก เจโก นาม ๔ โย มลลโ ขิปปํ ปฏิมลลํ อุกุขิตวาท อุตตทานํ ปาตติ, โส มลลโ สมตโถ สุโร นาม ๔ เอมเวว โข, ภนเต นาคเสน, ยํ ขิปปํ ปริณมตติ กุสลํ วา อกุสลํ วา, ตํ โลก อธิมตตํ พลวตฺรํ”นติ ๔

“อุภยมปิ ตํ, มหาราช, กम्मํ สมปรายเวทนียเมว, อปิจ โข อกุสลํ สวาชชตย ขณน ทิฏฐธมม เวทนียํ โหติ, ปุพฺพเกหิ, มหาราช, ชตติเยหิ จปิโต เอสโ นยโม ‘โย ปาณํ หนติ, โส ทณฺหาราโ ๔เปฯ โย อทินนํ อาทียติ ๔เปฯ โย พรทาร์ คจจติ ๔เปฯ โย มุสา ภณติ ๔เปฯ โย คามํ ชาเตติ ๔เปฯ โย ปนถํ ทูเสติ ๔เปฯ โย นิกติ กโรติ ๔เปฯ โย วญจนํ กโรติ โส ทณฺหาราโ วิตทโพ เจตตโพ เกตตโพ โพ หนตทโพ”ติ ๔ ตํ เต อุปาทย วิจินิตวาท วิจินิตวาท ทณฺเทนติ เวณติ ฉินทนติ ภินทนติ ทนนติ จ, อปิ นุ, มหาราช, อตถิ เกหิจิ จปิโต นยโม โย ทานํ วา เทติ, สิลํ วา รกขติ, อุปลถกम्मํ วา กโรติ, ตสฺส ธนํ วา ยลํ วา ทาทพฺพนติ; อปิ นุ ตํ วิจินิตวาท วิจินิตวาท ธนํ วา ยลํ วา เทนติ, โจรสฺส ก ตกมมสฺส วพฺพนธนํ วิทยา”ติ ? “น ทิ, ภนเต”ติ ๔ “ยทิ มหาราช, ทายกานํ วิจินิตวาท วิจินิตวาท ธนํ วา ยลํ วา ทเทยฺย, กุสลมปิ ทิฏฐธมมเวทนียํ ภเวยย, ยสฺมา จ โข, มหาราช, ทายเก น วิจินนติ ‘ธนํ วา ยลํ วา ทสฺสามาติ, ตสฺมา กุสลํ น ทิฏฐธมมเวทนียํ ๔ อิมินา, มหาราช, การณน อกุสลํ ทิฏฐธมมเวทนียํ, สมปรายเวว โส อธิมตตํ พลวตฺรํ เวทนี เวทยติ”ติ ๔ “สาธุ, ภนเต นาคเสน, ตวาทิสเน พุทธิมนฺ เตน วินา เนโส ปญฺโห สุนิพฺเพชฺฐโย, โลกิกํ, ภนเต นาคเสน, โลกุตฺตเรน วิญญาปิต”นติ ๔

กุสลากุสลพลวตฺรปญฺโห ตติโย ๔

๔. ปุพฺพเปตาทิสปญฺโห

๔. “ภนเต นาคเสน, อิม ทายกา ทานํ ทวาท ปุพฺพเปตานํ อาทิสนติ ‘อิทํ เตลํ ปาปฺณาตติ, อปิ นุ เต ภิกฺขุจิ ตโตนิทานํ วิปากํ ปฏิลภนติ”ติ ? “เกจि มหาราช, ปฏิลภนติ, เกจि นปฏิลภนติ”ติ ๔ “เก, ภนเต, ปฏิลภนติ, เก นปฏิลภนติ”ติ ? “นริยูปปนน, มหาราช, นปฏิลภนติ, สคคคตา นปฏิลภนติ, ติจจฉานโยนิคตา นปฏิลภนติ, จตฺนํ เปตานํ ตโย เปตนา นปฏิลภนติ วนตาลิกา ขุขิปปาลินโ นิชฺฌามตตณฺ्हิกา, ลภนติ เปตนา พรทตฺตฺรชฺชิน, เตปิ สรมานาเยว ลภนติ”ติ ๔

“เตนทิ, ภนเต นาคเสน, ทายกานํ ทานํ วิโสสิตํ โหติ อผลํ, เยลํ อุกุทิสฺส กตํ ยทิ เต นปฏิลภนติ”ติ ? “น ทิ ตํ, มหาราช ทานํ อผลํ โหติ อวิปากํ, ทายกาเยว ตสฺส ผลํ อณฺภานติ”ติ ๔ “เตนทิ, ภนเต นาคเสน, การณน มํ สณฺญาเปหิ”ติ ๔ “อิธ, มหาราช เกจि มนุสฺสา มจจมํสฺสรามตตชชกานิ ปฏियाเทตวาท ณาติกุลํ คจจนติ, ยทิ เต ณาติกา ตํ อุปายานํ น สมปฏิจเจยฺย, อปิ นุ ตํ อุปายานํ วิโสสิตํ คจเจยย วินสฺเสยย วา”ติ ? “น ทิ, ภนเต, สามิกานํเยว ตํ โหติ”ติ ๔ “เอมเวว โข, มหาราช, ทายกา เยว ตสฺส ผลํ อณฺภานติ ๔ ยถา ปน, มหาราช, ปุริโส คพฺภํ ปวิฏฐฺโ อสติ ปุริโต นิกขมณฺมุเข เกน นิกขเมยยา”ติ ๔ “ปวิฏฐเเนว ภนเต”ติ ๔ “เอมเวว โข, มหาราช, ทายกาเยว ตสฺส ผลํ อณฺภานติ”ติ ๔ “โหตุ, ภนเต นาคเสน, เอมเมตํ ตถา สมปฏิจจามิ, ทายกาเยว ตสฺส ผลํ อณฺภานติ, น มยํ ตํ การณํ วิโลเมมาติ ๔

“ภนเต นาคเสน, ยทิ อิมลํ ทายกานํ ทินททานํ ปุพฺพเปตานํ ปาปฺณาติ, เต จ ตสฺส วิปากํ อณฺภานติ ๔ เตนทิ โย ปาณาติปาตี ลุทโธ โลहितปาณี ปทฺฐจมนสงกโปป มนุสฺเส ชาเตตวาท ทารุณํ กम्मํ กตวาท ปุพฺพเปตานํ อาทิสยย ‘อิมสฺส เม กมมสฺส วิปากโ ปุพฺพเปตานํ ปาปฺณาตติ, อปิ นุ ตสฺส วิปากโ ปุพฺพเปตานํ ปาปฺณาติ”ติ ? “น ทิ มหาราช”ติ ๔

“ภนเต นาคเสน, โโก ตตถ เทตุ กิ การณํ, เยน กุสลํ ปาปฺณาติ อกุสลํ น ปาปฺณาติ”ติ ? “เนโส, มหาราช, ปญฺโห ปุจฺฉิตทโพ, มา จ มํ ตวํ มหาราช, ‘วิสซโก อตถิตํ อปุจฺฉิตทพํ ปุจฺฉิ,

'กิสฺส อกาโส นิราลัมโป, กิสฺส คงคา อุทฺทมมุขาน สนฺทติ, กิสฺส อิมะ มนุสฺสา จ ทิชา จ ทวิปาหามิกา จตุปฺปทาติ ตมฺปิ มํ ตวํ ปุจฺฉิสฺสตี"ติ ฯ "นํทํ ตํ, ฆนฺเต นาคเสน, วิหสาเปกฺโข ปุจฺฉามิ, อปิ จ นิพพาหนตฺตถาย สนฺเททสฺส ปุจฺฉามิ, พหุ มนุสฺสา โลเก วามคามิโน วิจกฺขุกา, 'กิณฺติ เต โอตารํ น ลภยฺยุนฺติ เอวาทํ ตํ ปุจฺฉามิ"ติ ฯ "น สกฺกา, มหाराช, สท อกฺเตน อนนฺมฺเตน สท ปาปํ กมฺมํ ลวิภชิตุ"ติ ฯ

"ยถา, มหाराช, มนุสฺสา อุทกนิพพาหนเนน อุทกํ สุวิทฺรมฺปิ ทรฺหฺติ, อปิ ญ, มหाराช, สกฺกา ฆนมหาเสลปพฺพโต นิพพาหนเนน ยถิจฺฉิตํ ทรฺหฺติ"นฺติ ? "น ทิ, ฆนฺเต"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, สกฺกา กุสฺลํ ลวิภชิตุ, น สกฺกา อกุสฺลํ ลวิภชิตุ"ติ ฯ ยถา วา ปน, มหाराช, สกฺกา เตเลน ปทํไป ชาเลตุ, อปิ ญ, มหाराช, สกฺกา อุทเกน ปทํไป ชาเลตุ"นฺติ ? "น ทิ, ฆนฺเต"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, สกฺกา กุสฺลํ ลวิภชิตุ, น สกฺกา อกุสฺลํ ลวิภชิตุ"ติ ฯ ยถา วา ปน, มหाराช, กุสฺสกา ตพากโต อุทกํ นีทรฺหฺติวาทถณฺวํ ปริปาเจนฺติ, อปิ ญ โข, มหाराช, สกฺกา มหาสมฺพุทธโต อุทกํ นีทรฺหฺติวาทถณฺวํ ปริปาเจตุ"นฺติ ? "น ทิ ฆนฺเต"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, สกฺกา กุสฺลํ ลวิภชิตุ, น สกฺกา อกุสฺลํ ลวิภชิตุ"นฺติ ฯ

"ฆนฺเต นาคเสน, เกน การเณน สกฺกา กุสฺลํ ลวิภชิตุ, น สกฺกา อกุสฺลํ ลวิภชิตุ, การเณน มํ สยณฺวาเปหิ, นํทํ อนฺโธ อนาลอโก สุตฺวา เวทิสฺสามิ"ติ ฯ "อกุสฺลํ, มหाराช, โถกํ กุสฺลํ, พหุํ โถกตฺตา, อกุสฺลํ กตฺตารํ เวย ปริยาทียติ, พหุทตฺตา กุสฺลํ สทวํ โลกํ อชฺโฆตฺตรตี"ติ ฯ "โอปมฺมํ กโรหิ"ติ ฯ

"ยถา, มหाराช, ปริตฺตํ เอกํ อุทกพิณฺหุ ปจฺวิยํ นิปเตยฺย, อปิ ญ โข ตํ, มหाराช อุทกพิณฺหุ ทสฺปิ ทฺวาทสฺปิ โยชนานิ อชฺโฆตฺตรเวยยา"ติ ? "น ทิ ฆนฺเต, ยตฺถ ตํ อุทกพิณฺหุ นิปตฺตี, ตตฺถเวย ปริยาทียตี"ติ ฯ "เกน การเณน, มหाराชา"ติ ฯ "ปริตฺตตฺตา, ฆนฺเต, อุทกพิณฺหุสฺสา"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, ปริตฺตํ อกุสฺลํ ปริตฺตตฺตา กตฺตารํ เวย ปริยาทียติ, น สกฺกา ลวิภชิตุ"ติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหाराช, มหตฺตมาเมโฆ อภิวสฺเสยฺย ตปฺปยฺนโต ธรณฺดิถลํ, อปิ ญ โข โส, มหाराช, มหาเมโฆ สมฺนฺตโต โอตฺถเวยยา"ติ ฯ "อาม, ฆนฺเต, ปุริยฺตวา โส มหาเมโฆ โสพฺภสฺสรตีตฺตา ชากนฺทรปทฺรทตฺตพากอุทปานโปกฺขรณฺโธ ทสฺปิ ทฺวาทสฺปิ โยชนานิ อชฺโฆตฺตรเวยยา"ติ ฯ "เกน การเณน, มหाराชา"ติ ? "มฺหนฺตตฺตา, ฆนฺเต เมฆสฺสา"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, กุสฺลํ พหุํ, พหุทตฺตา สกฺกา เทวมนุสฺเสหิปี ลวิภชิตุ"นฺติ ฯ

"ฆนฺเต นาคเสน, เกน การเณน อกุสฺลํ โถกํ กุสฺลํ พหุทฺร"นฺติ ? "อิธ, มหाराช, โย โกจิทานฺเทติ, สิลลํ สฺมาทียติ, อุโปสฺถกมฺมํ กโรติ, โส ญฺหุจฺจ ปหฺญุจฺจ หลิตโต ปมฺทิตโต ปสนฺนมาสน เวทชาโต โหติ, ตสฺส อปรารปี ปิตี อุปฺปชฺชติ, ปิติมนุสฺส ภียโย ภียโย กุสฺลํ ปวทฺตติ"ติ ฯ

"ยถา, มหाराช, อุทปานะ พหุสฺลิลสมฺปฺนฺเนน เอน เกน เทเสน อุทกํ ปวีเสยฺย, เอน เกน นิกฺขเมยฺย, นิกฺขมฺนเตปี อปรารปี อุปฺปชฺชติ, น สกฺกา โหติ ชยํ ปาเปตุ"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, กุสฺลํ ภียโย ภียโย ปวทฺตติ"ติ ฯ "วสฺสสเตปี เจ, มหाराช, ปุริโส กตํ กุสฺลํ อวชฺชเวยฺย, อวชฺชเต อวชฺชเต ภียโย ภียโย กุสฺลํ ปวทฺตติ"ติ ฯ "ตสฺส ตํ กุสฺลํ สกฺกา โหติ ยทิจฺฉเนหิ สทฺธี ลวิภชิตุ, อิทเมตฺถ, มหाराช, การณฺ, เยน การเณน กุสฺลํ พหุทฺร"ติ ฯ

"อกุสฺลํ ปน, มหाराช, กโรนฺโต ปจฺฉา วิปฺปฏิสฺสารี โหติ, วิปฺปฏิสฺสาริโน จิตฺตํ ปฏฺฐิสฺยตี ปฏฺฐิภฺภูติ ปฏฺฐิตฺตตี น สมฺปสฺสาร์ยตี โสจตี ตปฺปตี หายตี ชียตี น ปวีทฺตติ ตตฺถเวย ปริยาทียติ"ติ ฯ ยถา, มหाराช, สุกฺขาย นทียา มหาปฺพิณาย อุณฺนตฺวานตฺตาย กุฎฺฐิสฺสงฺกุฎฺฐิลาเย อุปรโต ปริตฺตํ อุทกํ อากฺจณฺหนตฺ หายตี ชียตี น ปวีทฺตติ ตตฺถเวย ปริยาทียติ"ติ ฯ "เอวเมว โข, มหाराช, อกุสฺลํ กโรนฺตสฺส จิตฺตํ ปฏฺฐิสฺยตี ปฏฺฐิภฺภูติ ปฏฺฐิตฺตตี น สมฺปสฺสาร์ยตี โสจตี ตปฺปตี หายตี ชียตี น ปวีทฺตติ ตตฺถเวย ปริยาทียติ, อิทเมตฺถ, มหाराช, การณฺ, เยน การเณน อกุสฺลํ โถก"นฺติ"ติ ฯ "สาธู, ฆนฺเต นาคเสน, เอวเมตํ ตธา สมฺปฏฺฐิจฺฉามิ"ติ ฯ

๕. สฺปฺนปฺนโห

๕. “ภนฺเต นาคเสน อิมสฺมี โลเก นรนาโรโย สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ กลฺยาณมฺปิ ปาปกมฺปิ, ทิฏฺฐปุพฺพมฺปิ อทฺฐจฺปุพฺพมฺปิ, กตฺปุพฺพมฺปิ อกตฺปุพฺพมฺปิ, เขมมฺปิ สภยมฺปิ, ทูเรปฺปิ สฺนฺติเกปฺปิ, พหุวิธานิปฺปิ อนเภาวณฺณ สหสฺสธาณิ ทิสฺสนฺติ, กิณฺเจตฺติ สฺปฺนํ นาม, โภ เจตฺติ ปสฺสนฺติ”ติ ? “นํมิตฺตเมตฺตํ, มหाराช, สฺปฺนํ นาม, ยํ จิตฺตสฺส อาปาตมฺปคฺจฺจนฺติ ๙ ฉยเม, มหाराช, สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, วาติโก สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, ปิตติโก สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, เสมฺทีโก สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, เทวตฺตปฺลหารโต สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, สฺมาทิจฺฉินฺโต สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, ปุพฺพนํมิตฺตโต สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, ตตฺร, มหाराช, ยํ ปุพฺพนํมิตฺตโต สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, ตํเยว สจฺจํ, อวเสสํ มิจฺฉนา”ติ ๙

“ภนฺเต นาคเสน, โย ปุพฺพนํมิตฺตโต สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, กิํ ตสฺส จิตฺตํ สยํ คนฺตฺวา ตํ นํมิตฺตํ วิจฺฉินาติ, ตํ วา นํมิตฺตํ จิตฺตสฺส อาปาตมฺปคฺจฺจนฺติ, อญฺโฉ วา อากนฺตฺวา ตสฺส อารโจะสฺส”ติ ? “น มหाराช, ตสฺส จิตฺตํ สยํ คนฺตฺวา ตํ นํมิตฺตํ วิจฺฉินาติ, นาปิ อญฺโฉ โภจฺฉิ อากนฺตฺวา ตสฺส อารโจะตฺติ, อถ โข ตํเยว นํมิตฺตํ จิตฺตสฺส อาปาตมฺปคฺจฺจนฺติ ๙ ยถา, มหाराช, อาทาสํ น สยํ กุทิจฺฉิ คนฺตฺวา ฉายํ วิจฺฉินาติ, นาปิ อญฺโฉ โภจฺฉิ ฉายํ อานตฺวา อาทาสํ อารโจะตฺติ, อถ โข ยโต กุโฏจฺฉิ ฉายา อากนฺตฺวา อาทาสสฺส อาปาตมฺปคฺจฺจนฺติ, เอวเมว โข, มหाराช, น ตสฺส จิตฺตํ สยํ คนฺตฺวา ตํ นํมิตฺตํ วิจฺฉินาติ, นาปิ อญฺโฉ โภจฺฉิ อากนฺตฺวา อารโจะตฺติ, อถ โข ยโต กุโฏจฺฉิ นํมิตฺตํ อากนฺตฺวา จิตฺตสฺส อาปาตมฺปคฺจฺจนฺติ”ติ ๙

“ภนฺเต นาคเสน, ยํ ตํ จิตฺตํ สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, อปิ นุ ตํ จิตฺตํ ชานาติ ‘เอวํ นาม วิปาโก ภวิสฺสตี เขมํ วา ภยํ วาติ ? “น หิ, มหाराช, ตํ จิตฺตํ ชานาติ ‘เอวํวิปาโก ภวิสฺสตี เขมํ วา ภยํ วาติ, นํมิตฺเต ปน อฺปฺนเนน อญฺเฉสํ กเถตฺติ, ตโต เต อตฺถํ กเถนฺตี”ติ ๙

“อิจฺฉม, ภนฺเต นาคเสน, การณํ เม ทสฺเสหิ”ติ ๙ “ยถา, มหाराช, สรีเร ติลกา ปิพฺภา ททฺฐุนิ อฺภูจฺจนฺติ ลากาย วา อลากาย วา, ยสาย วา อยสาย วา, นินฺทาย วา ปลฺลิสาย วา, สฺชาย วา ทุกฺขาย วา, อปิ นุ ตา, มหाराช, ปิพฺภา ชานิตฺวา อฺปฺปชฺชนฺติ ‘อิมํ นาม มยํ อตฺถํ นิปฺพาเทสฺสา มา”ติ ? “น หิ, ภนฺเต, ยาทิสฺเส ตา อิกาสึ ปิพฺภา สมนฺทฺวา, ตตฺถ ตา ปิพฺภา ทิสฺวา เนมิตฺตกา พฺยากโรนฺติ ‘เอวํ นาม วิปาโก ภวิสฺสตี”ติ ๙ “เอวเมว โข, มหाराช, ยํ ตํ จิตฺตํ สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, น ตํ จิตฺตํ ชานาติ ‘เอวํ นาม วิปาโก ภวิสฺสตี เขมํ วา ภยํ วาติ, นํมิตฺเต ปน อฺปฺนเนน อญฺเฉสํ กเถตฺติ, ตโต เต อตฺถํ กเถนฺตี”ติ ๙

“ภนฺเต นาคเสน, โย สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, โส นินฺทายนฺโต, อฺทาทฺหุ ชาคฺรนฺโต ปสฺสนฺตี”ติ ? “โย โส, มหाराช, สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ, น โส นินฺทายนฺโต ปสฺสนฺติ, นาปิ ชาคฺรนฺโต ปสฺสนฺติ ๙ อปิ จ อิกฺกนฺเต มิทฺเธ อสมฺปตฺเต ภาวฺเค เอตฺถนฺตฺเร สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ ๙ มิทฺธสมฺมารุพฺพสฺส, มหाराช, จิตฺตํ ภาวคฺคตํ โหติ, ภาวคฺคตํ จิตฺตํ นปฺปวตฺตติ, อปฺปวตฺตตํ จิตฺตํ สฺขทฺทุกฺขํ นปฺปชานาติ, อปฺปปฏิวิชานนฺตสฺส สฺปฺนํ น โหติ, ปวตฺตมาเน จิตฺเต สฺปฺนํ ปสฺสนฺติ ๙

“ยถา, มหाराช, ตมิเร อนฺธกาเร อปฺปภาเส สฺปริสฺสุทฺเธปฺปิ อาทาสึ ฉายา น ทิสฺสตี, เอวเมว โข, มหाराช, มิทฺธสมฺมารุพฺเพ จิตฺเต ภาวคฺคเต ติฏฺฐมาเนปฺปิ สรีเร จิตฺตํ อปฺปวตฺตตํ โหติ, อปฺปวตฺเต จิตฺเต สฺปฺนํ น ปสฺสนฺติ ๙ ยถา, มหाराช, อาทาสึ, เอวํ สรีเร ทฺฐจฺพฺพํ, ยถา อนฺธกาโร, เอวํ มิทฺธํ ทฺฐจฺพฺพํ, ยถา อาโลโก, เอวํ จิตฺตํ ทฺฐจฺพฺพํ ๙

“ยถา วา ปน, มหाराช, มหิโกตฺถตสฺส สฺตฺริยสฺส ปภา น ทิสฺสตี สฺนฺตาเยว สฺตฺริยรสฺมิ อปฺปวตฺตา โหติ, อปฺปวตฺตตาย สฺตฺริยรสฺมึยา อาโลโก น โหติ, เอวเมว โข, มหाराช, มิทฺธสมฺมารุพฺพสฺส จิตฺตํ ภาวคฺคตํ โหติ, ภาวคฺคตํ จิตฺตํ นปฺปวตฺตติ, อปฺปวตฺเต จิตฺเต สฺปฺนํ น ปสฺสนฺติ ๙ ยถา, มหाराช, สฺตฺริโย, เอวํ สรีเร ทฺฐจฺพฺพํ, ยถา มหิโกตฺถรณํ, เอวํ มิทฺธํ ทฺฐจฺพฺพํ, ยถา สฺตฺริยรสฺมิ, เอวํ จิตฺตํ ทฺฐจฺพฺพํ ๙

“ทิวินัน, มหาราช, สมนเตปิ สรีเร จิตต์ อปวัตตต์ โหติ, มิทุสमारูพุสส ภวญคตสส สมนเตปิ สรีเร จิตต์ อปวัตตต์ โหติ, นิโรธสมาปนุสส สมนเตปิ สรีเร จิตต์ อปวัตตต์ โหติ, ชาครนตสส, มหาราช, จิตต์ โลลิต โหติ วิวัญ ปากัญ อนินพทฺธ, เอวรุปสส จิตเต นิมิตต อปาต น อุเปติ ๔ ยถา, มหาราช, ปุริส วิวัญ ปากัญ อภิรีย อรทสส รทสสกามา ปริวชเชนติ, เอวเมว โข, มหาราช, ชาครนตสส ทิพโพ อตโถ อปาต น อุเปติ, ตสมา ชาครนโต สุปิน น ปสสตี ๔ ยถา วา ปน, มหาราช, ภิกขุ ภินนาซีว อนาจารี ปาปมิตตฺ ทุสสิลลํ กุสสิตํ หีนวีรียํ กุสลา โทธิปทฺธิยา ธมมา อปาต น อุเปนติ, เอวเมว โข, มหาราช, ชาครนตสส ทิพโพ อตโถ อปาต น อุเปติ, ตสมา ชาครนโต สุปิน น ปสสตี”ติ ๔

“ภนฺเต นาคเสน, อตฺถิ มิทุสส อาทิมชฺฌปริโยसान”นฺติ ? “อาม, มหาราช, อตฺถิ มิทุสส อาทิมชฺฌปริโยसान”นฺติ ๔ “กตมํ อาทิ, กตมํ มชฺฌมํ, กตมํ ปริโยसान”นฺติ ๔ “โย, มหาราช, กายสส โอนาโห ปริโยนาโห ทุพฺพลยํ มนฺทตา อกมมณฺเฑตา กายสส, อยํ มิทุสส อาทิ, โย, มหาราช, กปินิทฺททาปรโต โวภินณฺณํ ชคคฺคิ, อิทํ มิทุสส มชฺฌมํ, ภวญคคฺคิ ปริโยสนํ ๔ มชฺฌูปคโต, มหาราช, กปินิทฺททาปรโต สุปินํ ปสสตี ๔ ยถา, มหาราช, โภจิ ยตจารี สมหาทิตฺตจิตฺโต จิตฺตมฺโม อจลพฺพทฺธิ ปหีนโกตฺทูลสทฺทํ วนฺมชฺฌโคคคาทิตฺวา สฺขุมํ อตฺถํ จินฺตยติ, น จ โส ตตฺถ มิทฺธํ โอกกมฺติ, โส ตตฺถ สมหาทิตฺโต เอกคคฺคิจิตฺโต สฺขุมํ อตฺถํ ปฏฺวิวิชฺฌติ, เอวเมว โข, มหาราช, ชาคโร น มิทุสสมาปนุโน, มชฺฌูปคโต กปินิทฺททาปรโต สุปินํ ปสสตี ๔ ยถา, มหาราช, โภตฺทูลสทฺโท, เอวํ ชาครํ ทฏฺฐพฺพ, ยถา วิวิตตํ วนํ, เอวํ กปินิทฺททาปรโต ทฏฺฐพฺพ, ยถา โส โภตฺทูลสทฺทํ โอหาย มิทฺธํ วิวชฺเชตฺวา มชฺฌตฺตภฺโต สฺขุมํ อตฺถํ ปฏฺวิวิชฺฌติ, เอวํ ชาคโร น มิทุสสมาปนุโน กปินิทฺททาปรโต สุปินํ ปสสตี”ติ ๔ “สาธุ, ภนฺเต นาคเสน, เอวเมตํ ตถา สมนฺปฏิจฺฉามิ”ติ ๔

สุปินปญโห ปญจโม ๔

๖. อกาลมรณปญโห

๖. “ภนฺเต นาคเสน, เย เต สตฺตา มรณฺติ, สพฺเพ เต กาลเอว มรณฺติ, อุทาทู อกาเลปิ มรณฺติ”ติ ? “อตฺถิ, มหาราช, กาลेปิ มรณํ, อตฺถิ อกาเลปิ มรณ”นฺติ ๔

“ภนฺเต นาคเสน, เก กाले มรณฺติ, เก อกาเล มรณฺติ”ติ ? “ทิฏฺฐปฺพพา ปน, มหาราช, ตยา อมพฺรฺกฺษา วา ชมฺพฺรฺกฺษา วา, อญฺญสฺมา วา ปน ผลรฺกฺษา ผลานิ ปตฺนฺตานิ อามานิ จ ปกฺกานิ จา”ติ ? “อาม ภนฺเต”ติ ๔ “ยานิ ตานิ, มหาราช, ผลานิ รุกฺขโต ปตฺนฺติ, สพฺพานิ ตานิ กาลเอว ปตฺนฺติ, อุทาทู อกาเลปิ”ติ ? “ยานิ ตานิ, ภนฺเต นาคเสน, ผลานิ ปริปกฺกานิ วิสิณฺนานิ ปตฺนฺติ, สพฺพานิ ตานิ กาลे ปตฺนฺติ ๔ ยานิ ปน ตานิ อวเสสานิ ผลานิ เตสฺส กานิจิ กิมิวิทฺธานิ ปตฺนฺติ, กานิจิ ลคฺคฺพหฺตานิ ปตฺนฺติ, กานิจิ วาตปฺพหฺตานิ ปตฺนฺติ, กานิจิ อนฺโตปฺตฺิกานิ หุตฺวา ปตฺนฺติ, สพฺพานิ ตานิ อกาเล ปตฺนฺติ”ติ ๔ “เอวเมว โข, มหาราช, เย เต ชราเวคฺหตา มรณฺติ, เตยฺเวว กาลे มรณฺติ, อเวสสา เกจิ กมฺมปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ, เกจิ คคฺติปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ, เกจิ กิริยปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ”ติ ๔

“ภนฺเต นาคเสน, เย เต กมฺมปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ, เยปิ เต คคฺติปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ, เยปิ เต กิริยปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ, เยปิ เต ชราเวคฺปฺปฏิพพาหฺตา มรณฺติ, สพฺเพ เต กาลเอว มรณฺติ, โยปิ มาตฺตุกฺจฺฉิตฺโต มรติ, โส ตสฺส กาลे, กาลเอว โส มรติ ๔ โยปิ วิชาตฺเชร มรติ, โส ตสฺส กาลे, โสปิ กาลเอว มรติ ๔ โยปิ มาลิโก มรติ ๔ เปช โยปิ วสฺสตีโก มรติ, โส ตสฺส กาลे, กาลเอว โส มรติ, เตนฺหิ, ภนฺเต นาคเสน, อกาเล มรณํ นาม น โหติ, เย เกจิ มรณฺติ, สพฺเพ เต กาลเอว มรณฺติ”ติ ๔

“สตฺติเม, มหาราช, วิชฺชมานेปิ อุตฺตริ อายุสฺมี อกาเล มรณฺติ ๔ กตเม สตฺต ? ชิฆจฺฉิโก, มหาราช, โภชนํ อลภฺมาโน อุปฺทพฺทฺนฺตโร วิชฺชมานेปิ อุตฺตริ อายุสฺมี อกาเล มรติ, ปิปาลีโต, มหาราช, ปานีเย อลภฺมาโน ปริสฺสุทฺทโย วิชฺชมานेปิ อุตฺตริ อายุสฺมี อกาเล มรติ, อหิณา ทฏฺฐโจ, มหาราช, วิสเวคฺคาภิตโต ติกิจฺฉนํ อลภฺมาโน วิชฺชมานेปิ อุตฺตริ อายุสฺมี อกาเล มรติ, วิสมาลีโต, มหาราช, ทฺยพฺพนฺเต

สุ องคปจจคงเศสุ อคท อลภมาโน วิชชมาเนปิ อุตตริ อายุสมิ อกาลเ มรติ, อคคิโคโต, มหาราช, ฉายมาโน นิพพาปน อลภมาโน วิชชมาเนปิ อุตตริ อายุสมิ อกาลเ มรติ, อุทกโคโต, มหาราช, ปติฏฐิ อลภมาโน วิชชมาเนปิ อุตตริ อายุสมิ อกาลเ มรติ, สตติหโต, มหาราช, อาพาธโก ภิสกัก อลภมาโน วิชชมาเนปิ อุตตริ อายุสมิ อกาลเ มรติ, อิเม โข, มหาราช, สตต วิชชมาเนปิ อุตตริ อายุสมิ อกาลเ มรติ ๙ ตตฺรปาหํ, มหาราช, เอกเสณ วทามิ ๙

“อฏฐวิเณ, มหาราช, สตต่าน กาลงฺกิริยา โหติ, วาตสมฺภูจฺจเนน ปิตตสมฺภูจฺจเนน เสมหสมฺภูจฺจเนน สนนฺปาติเกน อุตฺวิปริณฺาเนน วิสมฺปริหาเรณ โอปกฺกมฺิเกน กมฺมิวปาเกน, มหาราช, สตต่าน กาลงฺกิริยา โหติ ๙ ตตฺร, มหาราช, ยทิทํ กมฺมิวปาเกน กาลงฺกิริยา, สาเยว ตตฺถ สามยิกา กาลงฺกิริยา, อวเสสา อสามยิกา กาลงฺกิริยาติ ๙ ภวติ จ

ชิจฺจฉาย ปิปาสาย,	อหิทฺฐา วิเสณ จ,
อคฺคิอุทกสตฺติหิ,	อกาลเ ตตฺถ มียติ,
วาตปิตฺเตน เสเมเห,	สนนฺปาเตนฺตุหิ จ,
วิสมฺเปกฺกมกมฺเมหิ,	อกาลเ ตตฺถ มียตฺติ ๙

“เกจิ, มหาราช, สตตฺตา ปุพฺเพ กเตน เตน เตน อุกฺสลกมฺมิวปาเกน มรฺนฺติ ๙ อึธ, มหาราช, โย ปุพฺเพ ปรเ ชิจฺจฉาย มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ ชิจฺจฉาย ปริปีฬิโต ฉาโต ปริกิลฺนฺโต สุกฺขมฺิ ลาททฺไทย พุทฺธชฺชิตฺโต วิสุทฺธิโต ฉายนฺโต อพฺภนฺตรํ ปริชยนฺโต ชิจฺจฉาย เยว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ, อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ ๙

“โย ปุพฺเพ ปรเ ปิปาสาย มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ เปโต หุตฺวา นิชฺฌามตฺตฺนฺโทโกสมานโ ลูโซ กิโส ปริสฺสูกฺชิตทฺไทย ปิปาสาย เยว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ, อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ ๙

“โย ปุพฺเพ ปรเ อหิณา ทํสาเปตฺวา มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ อชฺครมฺุเขเนว อชฺครมฺุขํ กณฺหสปฺมุขเเนว กณฺหสปฺมุขํ ปรีวตฺติตฺวา เตหิ ชายิตฺตฺชาโยโต อหิทํ ทฺภูโจเยว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ, อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ ๙

“โย ปุพฺเพ ปรเ วิสึ ทตฺวา มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ พยฺนฺเตหิ องคปจจคงเศหิ ภิชฺชมาเนน สรีเรณ กุณฺปนฺนํ วายนฺโต วิเสเนว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ, อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ ๙

“โย ปุพฺเพ ปรเ อคฺคินา มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ องฺคารปพฺพเตเนว องฺคารปพฺพตฺตํ ยมฺวิสเยเนว ยมฺวิสยํ ปรีวตฺติตฺวา ททฺตฺวิทพฺพตฺตฺโต อคฺคินาเยว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ, อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ

“โย ปุพฺเพ ปรเ อุทฺเกน มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ หตฺวิลูตฺตภคฺคทฺพพฺลคฺคโต ชุพฺภิตฺติจฺจโต อุทฺเกเนว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ ๙

“โย ปุพฺเพ ปรเ สตฺติยา มาเรติ, โส พฺหุณี วสฺสสตฺสทฺสฺสาณิ จินฺนภินฺนโกฏฺฐิตฺวิโกฏฺฐิตฺ สตฺติมุขสมาทโต สตฺติยาเยว มรฺติ ทฺโรปิ มชฺฌิเมปิ มหฺลลโกปิ อิทฺมปิ ตสฺส สามยิกมรฺณํ” ๙

“ภนฺเต นาคเสน, อกาลเ มรฺณํ อตฺถิตฺติ ยํ วเทติ, อิงฺฆ เม ตวํ ตตฺถ การณํ อติทิสฺสตี” ๙ “ยถา, มหาราช, มหฺตมฺหาอคฺคิกฺขนฺโธ อาทินฺนตฺตณฺกฺกุสสาขาปฺลาโส ปรียาทินฺนภิกฺโข อุปาทานสงฺขยา นิพฺพายติ, โส อคฺคิ วุจฺจติ ‘อนีติโก อนฺุพฺทโว สมเย นิพฺพุโต นามาทิ, เอวเมว โข มหาราช, โย โภจิ พฺหุณี ทิวสทฺสฺสาณิ ชีวิตฺวา ชราชฺฌนฺโณ อายุกฺขยา อนีติโก อนฺุพฺทโว มรฺติ, โส วุจฺจติ สมเย มรฺณมฺุปกฺคโตติ ๙

“ยถา วา ปน, มหาราช มหฺตมฺหาอคฺคิกฺขนฺโธ อาทินฺนตฺตณฺกฺกุสสาขาปฺลาโส อสฺส, ตํ อปรียาทินฺนเยว ตฺตณฺกฺกุสสาขาปฺลาเส มหฺตมฺหาเมอ อภิปฺปวสฺสิตฺวา นิพฺพาเปยฺย, อปิ นฺุ โข, มหาราช, มหฺทาอคฺคิกฺขนฺโธ สมเย นิพฺพุโต นาม โหตี”ติ? “น หิ ภนฺเต”ติ ๙ “ภิสฺส ปน โส, มหาราช, ปจฺฉิเม อคฺคิกฺขนฺโธ

ปุริมเกน อคคิกขณเณ สมสมคตโก นาโหสี"ติ ? "อาคนตุเกน, ฆนเต, เมเณ ปฏิปัติโต โส อคคิกขณโธ อสมเย นัพพุโต"ติ ฯ เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ อกาล เมรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปัติโต วาตสมมุจจาเนน วา ปิตตสมมุจจาเนน วา เสหมสมมุจจาเนน วา สนนิปาติเกน วา อุตฺตปริณามเชน วา วิสมบริหารเชน วา โอปกกลิเกน วา ชีฆจฉาย วา ปิปลาช วา สปปทฏฺเฐน วา วิสมาลิเตน วา อคฺคินา วา อุตฺตเกน วา สตติเวคปปฏิปัติโต วา อกาล เมรติ ฯ อิทมุตถ, มหาราช, การณฺ, เยน การเณน อกาล เมรณฺ อตฺถิ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, คคเณ มหติมทาวลาหโก อฏฺฐหิตฺวา นินฺนญจ ถลญจ ปุริยุชนโต อภิ วสฺสตี, โส วุจฺจตี เมเฆ อนนฺตีโก อนุปทฺทโว วสฺสตีติ ฯ เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ จิรํ ชีวิตฺวา ชรา ชินฺโดเณ อายุยกฺขยา อนนฺตีโก อนุปทฺทโว เมรติ, โส วุจฺจตี สมเย มรณฺมุปกโตติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, คคเณ มหติมทาวลาหโก อฏฺฐหิตฺวา อนตฺตราเยว มหตา วาเตน อพภตฺถํ คจฺเจยฺย, อปิ นุ โข โส, มหาราช, มทาวลาหโก สมเย วิคโต นาม โหตี"ติ ? "น ทิ ฆนเต"ติ ฯ

"กิสฺส ปน โส, มหาราช, ปจฺฉิมโฆ วลาหโก ปุริเมน วลาหเกน สมสมคตโก นาโหสี"ติ ? "อาคนตุเกน, ฆนเต, วาเตน ปฏิปัติโต โส วลาหโก อสมยปฺปตฺโตเยว วิคโต"ติ ฯ "เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ อกาล เมรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปัติโต วาตสมมุจจาเนน วา ฯเปฯ สตติเวคปปฏิปัติโต วา

อกาล เมรติ ฯ อิทมุตถ, มหาราช, การณฺ, เยน การเณน อกาล เมรณฺ อตฺถิติ ฯ "ยถา วา ปน, มหาราช, พลวา อาสีวิโส กุปีโต กณฺจิวท ปุริสํ ทํเสยฺย, ตสฺส ตํ วิสํ อนนฺตีกํ อนุปทฺทวํ เมรณฺ ปาเปยฺย, ตํ วิสํ วุจฺจตี อนนฺติกมนุปทฺทวํ โภกฺคตฺตฺนติ ฯ เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ จิรํ ชีวิตฺวา ชราชินฺโดเณ อายุยกฺขยา อนนฺตีโก อนุปทฺทโว เมรติ, โส วุจฺจตี อนนฺตีโก อนุปทฺทโว ชีวิตฺโภกฺคโต สามายิกํ มรณฺมุปกโตติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, พลวตา อาสีวิเสน ทฏฺฐสฺส อนตฺตราเยว อาหิตฺตฺนํโก อคทํ ทตฺวา อวิสํ กเรยฺย, อปิ นุ โข ตํ, มหาราช, วิสํ สมเย วิคตํ นาม โหตี"ติ ? "น ทิ ฆนเต"ติ ฯ "กิสฺส ปน ตํ, มหาราช, ปจฺฉิมํ วิสํ ปุริมเกน วิเสน สมสมคตโก นาโหสี"ติ ? "อาคนตุเกน, ฆนเต, อคเทน ปฏิปัติโต วิสํ โภกฺคตํ เยว วิคต"นฺติ ฯ "เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ อกาล เมรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปัติโต วาตสมมุจจาเนน วา ฯเปฯ สตติเวคปปฏิปัติโต วา อกาล เมรติ ฯ อิทมุตถ, มหาราช, การณฺ, เยน การเณน อกาล เมรณฺ อตฺถิติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, อิสฺสาโส สรํ ปาเตยฺย, สเจ โส สโร ยถาคตฺติคมนปถมตฺถกํ คจฺจตี, โส สโร วุจฺจตี 'อนนฺตีโก อนุปทฺทโว ยถาคตฺติคมนปถมตฺถกํ คโต นามาตี ฯ เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ จิรํ ชีวิตฺวา ชราชินฺโดเณ อายุยกฺขยา อนนฺตีโก อนุปทฺทโว เมรติ, โส วุจฺจตี 'อนนฺตีโก อนุปทฺทโว สมเย มรณฺมุปกโตติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, อิสฺสาโส สรํ ปาเตยฺย, ตสฺส ตํ สรํ ตสฺมีเยว ชเณ โภจิ คณฺเหยฺย, อปิ นุ โข โส, มหาราช, สโร ยถาคตฺติคมนปถมตฺถกํ คโต นาม โหตี"ติ ? "น ทิ ฆนเต"ติ ฯ "กิสฺส ปน โส, มหาราช, ปจฺฉิมโฆ สโร ปุริมเกน สเรเน สมสมคตโก นาโหสี"ติ ? "อาคนตุเกน, ฆนเต, คคเณน ตสฺส สรฺสฺส คมนํ อุปจฺฉินฺน"นฺติ ฯ "เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจ อกาล เมรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปัติโต วาตสมมุจจาเนน วา ฯเปฯ สตติเวคปปฏิปัติโต วา อกาล เมรติ ฯ อิทมุตถ, มหาราช, การณฺ, เยน การเณน อกาล เมรณฺ อตฺถิติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, โย โภจิ โลหมยํ ภาชนํ อาโกญฺเจยฺย, ตสฺส อาโกญฺเณน สทฺโท นัพพตฺติตฺวา ยถาคตฺติคมนปถมตฺถกํ คจฺจตี, โส สทฺโท วุจฺจตี อนนฺตีโก อนุปทฺทโว ยถาคตฺติคมนปถมตฺถกํ คโต นามาตี ฯ เอเวเมว โข, มหาราช, โย โภจิ พุหนิ ทิวสฺสทฺสฺสานิ ชีวิตฺวา ชราชินฺโดเณ อายุยกฺขยา อนนฺตีโก อนุปทฺทโว เมรติ, โส วุจฺจตี 'อนนฺตีโก อนุปทฺทโว สมเย มรณฺมุปกโตติ ฯ

"ยถา วา ปน, มหาราช, โย โภจิ โลหมยํ ภาชนํ อาโกญฺเจยฺย, ตสฺส อาโกญฺเณน สทฺโท นัพพตฺเตยฺย, นัพพตฺเต สทฺเท อทฺตฺรคเต โภจิ อามเสยฺย, สห อามสเนน สทฺโท นรุชฺฌเยย, อปิ นุ โข โส,

มหาราช, สทโท ยถาคคิตคมนปถมตถกัม คโต นาม โหตี”ติ ? “น ทิ ภาเน”ติ ? “กิสฺส ปน, มหาราช, ปจฉิมโ ม สทโท ปุริมเกน สทเทน สมสมคคิโก นาโหสี”ติ ? “อาคนตุเกน, ภาเน, อามสเนน โส สทโท อุปรโต”ติ ? “เอวเมว โข, มหาราช, โย โภจि อกาลे มรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปิตโต วาต สมภูจจาเนน วา ๗เปช สตติเวคปปฏิปิตโต วา อกาลे มรติ ? อิทเมตถ มหาราช การณ, เยน การणेณ อกาลे มรณ อตถิติ ?

“ยถา วา ปน, มหาราช, เขตเต สุวิรุฬหิ ธณพพิช สมมา ปวตตมาเนน วสเสน โอตตวิต ตอาภิณณพพผล หุตวา สสสุจจาณสมย ปาปณาตี, ต ธณพ วุจจติ ‘อนิติกมหนูปททว สมยสมปตต นาม โหตี”ติ ? “เอวเมว โข, มหาราช, โย โภจิ พหุนิ ทิวสสทสสานิ ชีวิตวา ชราชธมโณ อายุภุชยา อนีโตโก อนุ ปททว มรติ, โส วุจจติ ‘อนีโตโก อนุปททว สมย มรณมปคโตตี ? “ยถา วา ปน, มหาราช, เขตเต สุวิรุฬหิ ธณพพิช อุทเกน วิกถ มรเยย, อปิ นุ โข ต, มหาราช, ธณพ สมยสมปตต นาม โหตี”ติ ? “น ทิ, ภาเน”ติ ? “กิสฺส ปน ต, มหาราช, ปจฉิม ธณพ ปุริมเกน ธณणेณ สมสมคคิโก นาโหสี”ติ ? “อาคนตุเกน, ภาเน, อุณเหเน ปฏิปิตโต ต ธณพ มต”นติ ? “เอวเมว โข, มหาราช, โย โภจิ อกาลे มรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปิตโต วาตสมภูจจาเนน วา ๗เปช สตติเวคปปฏิปิตโต วา อกาลे มรติ ? อิทเมตถ, มหาราช, การณ เยน การणेณ อกาลे มรณ อตถิติ ?

“สุตปพพ ปน ตยา, มหาราช, ‘สมปนเนตรณสสส กิมโย อุจจทิตวา สมูล นาสเนตี”ติ ? “สุต ปพพเจว ต, ภาเน, อมเหทิ ทิฏฐปพพจจา”ติ ? “กั นุ โข ต, มหาราช, สสส กาลे นจจ, อุทาทู อกาลे นจจ”นติ ? “อกาลे, ภาเน, ยทิ โข ต, ภาเน, สสส กิมโย น ชาเทยเย, สสสุทธรณสมย ปาปุ ณะยยา”ติ ? “กั ปน, มหาราช, อาคนตุเกน อุปฆาเตน สสส วินสสติ, นิรูปฆาต สสส สสสุทธรณสมย ปาปณาตี”ติ ? “อาม ภาเน”ติ ? “เอวเมว โข, มหาราช, โย โภจิ อกาลे มรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปิตโต วาตสมภูจจาเนน วา ๗เปช สตติเวคปปฏิปิตโต วา มรติ ? อิทเมตถ, มหาราช, การณ, เยน การणेณ อกาลे มรณ อตถิติ ?

“สุตปพพ ปน ตยา, มหาราช, สมปนเน สสเส ผลการณमितเต มณจริตปตเต กรวสส นาม วสสชาติ นิปิตตวา วินาสตี อผล กรตีตี ? “สุตปพพเจว ต, ภาเน, อมเหทิ ทิฏฐปพพจจา”ติ ? “อปิ นุ โข ต, มหาราช, สสส กาลे นจจ, อุทาทู อกาลे นจจ”นติ ? “อกาลे, ภาเน, ยทิ โข ต, ภาเน, สสส กรวสส น วสเสยย สสสุทธรณสมย ปาปุณะยยา”ติ ? “กั ปน, มหาราช อาคนตุเกน อุป ฆาเตน สสส วินสสติ, นิรูปฆาต สสส สสสุทธรณสมย ปาปณาตี”ติ ? “อาม ภาเน”ติ ? “เอวเมว โข, มหาราช, โย โภจิ อกาลे มรติ, โส อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปิตโต วาตสมภูจจาเนน วา ปิตตสมภูจจาเนน วา เสหมสมภูจจาเนน วา สหนีปาดิเกน วา อุตูปริณามเชน วา วิสมปรีหารเชน วา โอปกกมิเกน วา ชิฆจฉาย วา ปิปาสาย วา สปปทภูเจเนน วา วิสมาลีเตน วา อคคินา วา อุทเกน วา สตติเวคปปฏิปิตโต วา อกาลे มรติ ? ยทิ ปน อาคนตุเกน โรเคน ปฏิปิตโต น ภเวยเย, สมเยน มรณ ปาปุณะยเย ? อิท เมตถ, มหาราช, การณ, เยน การणेณ อกาลे มรณ อตถิติ”ติ ?

“อจจริย, ภาเน นาคเสน, อพภูต ภาเน นาคเสน สุทสสิตี การณ, สุทสสิตี โอปมม อกาลे มรณสส ปรีตีปนาย ‘อตติ อกาลे มรณนติ อุตตานิถกั ปากภู กต วิภูต กต, อจิตตวิกขิตโตโกปิ ภาเน นาคเสน, มนุโซ เอกเมเกนปี ตาว โอปมเมเน นิจจ คจเจยเย ‘อตติ อกาลे มรณนติ, กั ปน มนุโซ ส เจตโน ? ปจโมปมเมเนวาท, ภาเน, สณณตโต ‘อตติ อกาลे มรณนติ, อปิจ อปรอปริ นิพพาน โสตุ กาโม น สมปฏิจจ”นติ ?

อกาลมรณปณโ โฉฎฐู ?

๗. เจตียปาฎิหารียปณโ

๗. “ภนฺเต นาคเสน, สพฺเพสํ ปรีนินฺพุตานํ เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ, อุททาหุ เอกัจจานํ เอว โหตี”ติ ? “เอกัจจานํ, มหाराช, โหติ, เอกัจจานํ น โหตี”ติ ฯ “กตเมสํ, ภนฺเต, โหติ, กตเมสํ น โหตี”ติ ? “ติณฺณนฺ, มหाराช, อณฺณตฺรสฺส อธิจฺจนานา ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ ฯ กตเมสํ ตินฺณนฺ ? อธิ, มหाराช, อรทา เทวมนุสฺसानํ อนุกมฺปาย ตินฺนุจฺจโตว อธิจฺจาทิ ‘เอวํ นาม เจตฺเต ปาฎิหีโร โหตุติ, ตสฺส อธิจฺจानวเสน เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ, เอวํ อรโหโต อธิจฺจานวเสน ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ ฯ

“ปุณ จ ปรี, มหाराช, เทวตา มนุสฺसानํ อนุกมฺปาย ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร ทสเสนติ ‘อิมินา ปาฎิหีเรน สทฺธมฺโม นิจฺจสฺมปคฺคหิตโต ภวิสสติ, มนุสฺสา จ ปสนฺนา กุสเลน อภิวฑฺฒิสฺสนตฺติ, เอวํ เทวตานํ อธิจฺจานวเสน ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ ฯ

“ปุณ จ ปรี, มหाराช, อิตถิ วา ปุริโส วา สทฺโธ ปสนฺโน ปณฺหิตो พยฺโต เมธาวี พุทฺธิสฺมฺปนฺโน โยนิโส จินฺตยิตฺวา คณฺโธ วา มาลํ วา ทุสฺสํ วา อณฺณตฺโร วา กิณฺจิ อธิจฺจทิตฺวา เจตฺเต อุกฺขิปติ ‘เอวํ นาม โหตุติ, ตสฺสปี อธิจฺจานวเสน ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ, เอวํ มนุสฺसानํ อธิจฺจานวเสน ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ ฯ

“อิมลํ โช, มหाराช, ตินฺณนฺ อณฺณตฺรสฺส อธิจฺจานวเสน ปรีนินฺพุตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร โหติ ฯ

“ยถิ, มหाराช, เตสํ อธิจฺจานํ น โหติ, ชีณาสวสฺสปี ฉพฺภิกฺกณฺสฺส เจโตวสิปฺตตสฺส เจตฺเต ปาฎิหีโร น โหติ, อสตีปิ, มหाराช, ปาฎิหีโร จิตฺติ ทิสฺวา สุปริสฺสุทฺธํ โอกฺปเปตฺตพฺพํ นิณฺจํ คนฺตพฺพํ สทฺทหิตพฺพํ ‘สุปรีนินฺพุโต อโย พุทฺธปฺตโต”ติ ฯ “สาธู, ภนฺเต นาคเสน, เอวเมตํ ตถา สมฺปฏิจฺฉาม”ติ ฯ

เจตฺเตปาฎิหาริยปณฺโห สตฺตโม ฯ

๘. ธมฺมาภิสมฺยปณฺโห

๘. “ภนฺเต นาคเสน, เอ เต สมฺมาปฏฺิพฺพชนฺติ, เตสํ สพฺเพสํ เอว ธมฺมาภิสมฺโย โหติ, อุททาหุ กสฺสจฺจิ น โหตี”ติ ? “กสฺสจฺจิ, มหाराช, โหติ, กสฺสจฺจิ น โหตี”ติ ฯ “กสฺส ภนฺเต โหติ, กสฺส น โหตี”ติ ? “ตฺริจฺจานคตสฺส, มหाराช, สุปฏฺิพฺพนฺสสาปี ธมฺมาภิสมฺโย น โหติ, เปตฺติวิสยฺูปนฺนสฺส ฯ

เปฯ มิจฺฉาทิกฺกิสฺส ฯ เปฯ กุทกสฺส ฯ เปฯ มาตุฆาตกสฺส ฯ เปฯ ปิตุฆาตกสฺส ฯ เปฯ อรหฺนตฆาตกสฺส ฯ เปฯ สงฺฆฆาตกสฺส ฯ เปฯ โลหิตุปฺปาตกสฺส ฯ เปฯ เถยยสฺวาสกสฺส ฯ เปฯ ติตฺถียปฺกนฺตสฺส ฯ เปฯ ภิกฺขุณฺนิทฺส กสฺส เตรสฺสนํ คฺรูกาปตฺตินํ อณฺณตฺโร อาปฺชชิตฺวา อวฺภูจิตฺส ฯ เปฯ ปณฺทกสฺส ฯ เปฯ อุกฺโกตฺตพฺพณฺทกสฺส สุปฏฺิพฺพนฺสสาปี ธมฺมาภิสมฺโย น โหติ ฯ เปฯ โยปิ มนุสฺสทฺรโก อุนกสฺตตวสฺสโก, ตสฺส สุปฏฺิพฺพนฺสสาปี ธมฺมาภิสมฺโย น โหติ ฯ อิมลํ โช, มหाराช, โสพฺสนนํ ปุคฺคลานํ สุปฏฺิพฺพนานมฺปิ ธมฺมาภิสมฺโย น โหตี”ติ ฯ

“ภนฺเต นาคเสน, เอ เต ปณฺณารส ปุคฺคลา วิรฺกฺกธาเอว, เตสํ ธมฺมาภิสมฺโย โหตุ วา มา วา โหตุ, เกน การณฺน มนุสฺสทฺรกสฺส อุนกสฺตตวสฺสโก สุปฏฺิพฺพนฺสสาปี ธมฺมาภิสมฺโย น โหติ ? เอตฺตตว ปณฺโห ภวติ นนุ นาม ทฺรกสฺส น วาโค โหติ, น โทโส โหติ, น โมโห โหติ, น มาโน โหติ, น มิจฺฉาทิกฺกิ โหติ, น อรติ โหติ, น กามวิตกฺโก โหติ, อมิสฺสโต กิเลเสหิ, โส นาม ทฺรโก ยุตฺโต จ ปตฺโต จ อรหฺติ จ จิตฺตาริ สจฺจานิ เอกปฏฺิเวธฺน ปฏฺิวิษฺณิตฺ”ติ ฯ

“ตณฺณเวตฺต, มหाराช, การณํ, เยนนํ การณฺน ภณฺนํ ‘อุนกสฺตตวสฺสโก สุปฏฺิพฺพนฺสสาปี ธมฺมาภิสมฺโย น โหตี”ติ ฯ ยถิ, มหाराช, อุนกสฺตตวสฺสโก รชฺนียे รชฺเชยฺย, ทุสฺสนียे ทุสฺเสยฺย, โมนฺนียे มฺยฺเฮยฺย, มทฺนียे มชฺเชยฺย, ทิกฺกิจฺจํ วิชานเยยฺย, รติณฺจ อรติณฺจ วิชานเยยฺย, กุสลาकुสลํ วิทกเยยฺย, ภเวยฺย ตสฺส ธมฺมาภิสมฺโย, อปิจ, มหाराช, อุนกสฺตตวสฺสโก จิตฺตํ อพฺลํ ทุพฺพลํ ปรีตฺตํ อปฺปิ โถกํ มนฺทํ อวิภูตํ, อสงฺขตา นิพฺพานธฺาตุ คฺรูกา ภาริกา วิปฺลา มหตี ฯ อุนกสฺตตวสฺสโก, มหाराช, เตน ทุพฺพเลน จิตฺเตน ปรีตฺตเกน มนฺเทน อวิภูเตน น สกฺโกติ คฺรูกํ ภาริกํ วิปฺลํ มหตี อสงฺขตํ นิพฺพานธฺาตุ ปฏฺิวิษฺณิตฺ”ติ ฯ

“ยถา, มหาราช, ลินรูปพพตราชชา ครุโก ภาริโก วิบุโล มหนโต, อปี นุ โข ตัง, มหาราช, ปุริโส อตตโน ปากติเกน ถามพลวีเรียน สกุกณเวยย ลินรูปพพตราชานัน อุกทริตุ”นติ ? “น ทิ ภาเน”ติ ๕ “เกน การณน มหาราช”ติ ? “ทพพลตา ภาเน, ปริสสส, มหนตตตา ลินรูปพพตราชสสา”ติ ๕ “เอวเมว โข, มหาราช, อุณกสตตวลสิกสส จิตตัง อพลัง ทพพลั ปริตตัง อปปิ โถกั มนุทัง อวิภูตัง, อสงขตา นิพพานธาดุ ครุกา ภาริกา วิบุลา มหตี ๕ อุณกสตตวลสิโก เตน ทพพเลน จิตเตน ปริตเตน มนุเทน อวิภูเตน น สกโกติ ครุกั ภาริกั วิบุลั มหตี อสงขตัง นิพพานธาดุ ปฎิวชิณตัง, เตน การณน อุณกสตตวลสิกสส สุปปฏิปนุสนสาปี ธมมาภิสมโย น โหติ ๕

“ยถา วา ปน, มหาราช, อัย มหาปจวี ทีฆา อายตา ปุฎลา วิตถตา วิสาลา วิตถิณณา วิบุลา มหนตา, อปี นุ โข ตัง, มหาราช, มหาปจวี สกกา ปริตตเกน อุกกพินทุเกน เตเมตวา อุกกจิกขลลั กาทู”นติ ? “น ทิ ภาเน”ติ ๕ “เกน การณน, มหาราช”ติ ? “ปริตตตตา, ภาเน, อุกกพินทุสส, มหนตตตา มหาปจวี”ติ ๕ “เอวเมว โข, มหาราช, อุณกสตตวลสิกสส จิตตัง อพลัง ทพพลั ปริตตัง อปปิ โถกั มนุทัง อวิภูตัง, อสงขตา นิพพานธาดุ ทีฆา อายตา ปุฎลา วิตถตา วิสาลา วิตถิณณา วิบุลา มหนตา ๕ อุณกสตตวลสิโก เตน ทพพเลน จิตเตน ปริตตเกน มนุเทน อวิภูเตน น สกโกติ มหตี อสงขตัง นิพพานธาดุ ปฎิวชิณตัง, เตน การณน อุณกสตตวลสิกสส สุปปฏิปนุสนสาปี ธมมาภิสมโย น โหติ ๕

“ยถา วา ปน, มหาราช, อพลทพพลปริตตอปโปกมทคคิ ภาเวย, อปี นุ โข, มหาราช, ดาวตเกน มนุเทน อคคินา สกกา สเทเวก โลเก อนุทการัง วิธมิตวา อาโลกัง ทสเสตุ”นติ ? “น ทิ ภาเน”ติ ๕ “เกน การณน มหาราช”ติ ? “มนุทตตา, ภาเน, อคคิสส, โลกสส มหนตตตา”ติ ๕ “เอวเมว โข, มหาราช, อุณกสตตวลสิกสส จิตตัง อพลัง ทพพลั ปริตตัง อปปิ โถกั มนุทัง อวิภูตัง, มหตา จ อวิชชนุชกาเรณ ปิหิตัง ๕ ตสฺมา ทุกกรัง ฌานาโลกัง ทสสยิต्तัง, เตน การณน อุณกสตตวลสิกสส สุปปฏิปนุสนสาปี ธมมาภิสมโย น โหติ ๕

“ยถา วา ปน, มหาราช, อาตุโร กิโส ออนุปริมิตกาโย सालกิมิ หตถินาคัง ติธา ปภินันุ นวายตติ วิตถตัง ทสปริณานัง อฏฺจรตนิกั สกฏฺจानมุปลตัง ทีสฺวา คิลิต्तัง ปริกทฺเฑย, อปี นุ โข โส, มหาราช, सालกิมิ สกุกณเวยย ตัง หตถินาคัง คิลิต्त”นติ ? “น ทิ ภาเน”ติ ๕ “เกน การณน, มหาราช”ติ ? “ปริตตตตา, ภาเน, सालกิมิสส, มหนตตตา หตถินาคสสา”ติ ๕ “เอวเมว โข, มหาราช, อุณกสตตวลสิกสส จิตตัง อพลัง ทพพลั ปริตตัง อปปิ โถกั มนุทัง อวิภูตัง, มหตี อสงขตา นิพพานธาดุ ๕ โส เตน ทพพเลน จิตเตน ปริตตเกน มนุเทน อวิภูเตน น สกโกติ มหตี อสงขตัง นิพพานธาดุ ปฎิวชิณตัง, เตน การณน อุณกสตตวลสิกสส สุปปฏิปนุสนสาปี ธมมาภิสมโย น โหติ”ติ ๕ “สาธุ, ภาเน นาคเสน, เอวเมตัง ตธา สม ปฎิจฺจามิ”ติ ๕

ธมมาภิสมยปญฺโห อฏฺฐโม ๕

๙. เอกนตฺสูขนิพพานปญฺโห

๙. “ภาเน นาคเสน, กิ เอกนตฺสูขั นิพพานัน, อุทาหุ ทุกฺเขน มิสส”นติ ๕ “เอกนตฺสูขั, มหาราช, นิพพานัน, ทุกฺเขน อมิสส”นติ ๕

“น มยั ตัง, ภาเน นาคเสน, วจัน สทฺทหาม ‘เอกนตฺสูขั นิพพานนติ, เอวเมตถ มยั, ภาเน นาคเสน, ปจฺเจม ‘นิพพานัน ทุกฺเขน มิสสนติ, การณณเจตถ อุปลกาม ‘นิพพานัน ทุกฺเขน มิสสนติ ๕ กตมัม เอตถ การณัน ? เอ เต, ภาเน นาคเสน, นิพพานัน ปรีเยสนนติ, เตลลั ทุสสติ กายสส จ จิตตสส จ อาตาโป ปริตาโป จานจงกมนิสฺซชสาสนนาหารปรีคคโห มิทฺธสส จ อุโปโร อายตนาณญจ ปฎิปิพนัน ธนธณฺณปิยธามิตฺตตปฺพรหณัน ๕ เอ เกจิ โลก สฺขิตา สฺขสมปปีตา, เต สพฺเพปิ ปญฺจหิ กามคฺเณหิ อายตเน รเมนติ พุรฺเหนติ, มนาปิกมนาปิกทฺวิธฺสฺกนนิมิตเตน รุเปณ จกฺขัม รเมนติ พุรฺเหนติ, มนาปิกมนาปิกคิธวาทิตฺททฺวิธฺสฺกนนิมิตเตน สทฺเทน โสตัง รเมนติ พุรฺเหนติ, มนาปิกมนาปิกปฺผลปตตจมูลสราพทฺวิธ

สุภณิมิตเตน คนเอน ขานัน รเมนติ พุรุเหนติ, มนาปิกมนาปิกขชชโกชชเลยยเปยยสายนียัพหุวิธสุภณิมิตเตน
 รเสน ชิวท์ รเมนติ พุรุเหนติ, มนาปิกมนาปิกสณหสุชมมทุมทวพหุวิธสุภณิมิตเตน ผลเสน กายั รเมนติ
 พุรุเหนติ, มนาปิกมนาปิกกลยาดปาลกสฎาสฎพหุวิธวิตกุกมนลิกาเรน มนั รเมนติ พุรุเหนติ ฯ ตุมเห ตั
 จกขุสไตตฆานชิวทากายมโนพุรุหนัน หนถ อุปนถ, นินทถ อุปัจฉินทถ, รุทธถ อุปรุทธถ ฯ เตน กาโยปี
 ปรีตปติ จิตตมปี ปรีตปติ, กายะ ปรีตตเตต กายิกทุกชเวหนัน เวทียติ, จิตเตต ปรีตตเตต เจตลิกทุกชเวหนัน
 เวทยติ ฯ หนุ มาคณตโยปี ปรีพพาชโก ภควนตั ครหมาโน เอวมาห ‘ภูนหุ สมโณ โคตโมติ ฯ อิท
 เมตถ การณัน, เยนาทั การณเณ พุรุมิ ‘นิพพานัน ทุกเชน มิสส’นติ ฯ

“น ทิ महाराज, निपपानं तुक्खेन मिस्सं, ऐकनत्तस्सुं निपपानं च यं पनं त्वं, महाराज, पुरिसि
 ‘निपपानं तुक्खन्ति, नेत्तं तुक्खं निपपानं नाम, निपपानस्स पनं सच्चिकिरियาย पुप्फणाโค ऐस्स, निपपान
 प्रियेस्सन् ऐत्तं, ऐकनत्तस्सुं येव, महाराज, निपपानं, न तुक्खेन मिस्सं च ऐत्तं การणं ववामि च उददि,
 महाराज, राखुन् रक्खस्सुं नामा”ति ? “आम गणते, उददि राखुन् रक्खस्सु”नति च “अपि नुं चिं तं, महाराज
 रक्खस्सुं तुक्खेन मिस्स”नति ? “न ति गणते”ति च “किस्स पनं ते, महाराज, राखाणे पञ्जनते कुप्पिते
 त्तं पञ्जनत्तनिस्सित्तानं प्रुत्तिसेथाय ओमज्जेहि प्रिनयणेहि गण्णहि पल्लतेहि प्रिवृत्ता पवालं कन्त्वा तंस्स म
 सवात्तात्तपप्रुत्तिपिप्पिता समविसमे प्रिववान्ति, महायत्थुत्थज गโรन्ति, चिवत्तस्सयत्थज पाप्पणन्ति”ति ? “नेत्तं, ग
 ते नाकसेन, रक्खस्सुं नाम, रक्खस्सुस्स प्रियेस्सन्नाय पुप्फणाโค ऐस्स, तुक्खेन, गणते नाकसेन, राखाणे
 रक्खं प्रियेस्सित्त्वा रक्खस्सुं ओण्वान्ति, ऐवं, गणते नाकसेन, रक्खस्सुं तुक्खेन ओमिस्सं, ओण्वं तं रक्खस्सुं,
 ओण्वं तुक्ख”नति च “ऐवमेव चिं, महाराज, ऐकनत्तस्सुं निपपानं, न तुक्खेन मिस्सं च ये पनं तं निपपानं
 प्रियेस्सन्ति, ते कายत्थज जित्तत्थज आत्तापेतत्त्वा ऱ्णानज्जग्गमनिस्सชसयन्नाहारं प्रिकुत्तेत्त्वा मित्थं उप्परुत्तित्त्वा
 आयत्तनानि प्रुत्तिपेतत्त्वा कายत्थज चिवत्तत्थज प्रिज्जचित्त्वा तुक्खेन निपपानं प्रियेस्सित्त्वा ऐकनत्तस्सुं निपपानं
 ओण्वान्ति, निहतत्थजामित्ता विय राखाणे रक्खस्सुं च ऐवं, महाराज, ऐकनत्तस्सुं निपपानं, न तुक्खेन मिस्सं,
 ओण्वं निपपानं, ओण्वं तुक्खन्ति च

“อปรมปี, महाराज, उदत्त्री การณัน สุนโณหิ ऐकนत्तस्सुं निपपानं, न तुक्खेन मिस्सं, ओण्वं तुक्खं,
 ओण्वं निพพานนติ च उददि, महाराज, आजरियानं लिप्पวนตानं लिप्पस्सुं नामा”ติ ? “आम गणते, उददि
 आजरियानं लिप्पवन्तानं लिप्पस्सु”नति च “अपि नुं चिं तं, महाराज, लिप्पस्सुं तुक्खेन मिस्स”नति ? “न ति
 गणते”ति च “किस्स पनं ते, महाराज, आजरिया आजरियानं ओविवानत्तपञ्जग्गजानेन उक्काहत्थजमेरस्सम्मच्छन्
 त्थनत्तक्कज्जम्भेत्थकान्णत्थपत्थानेन ओच्चिण्णत्थज्जिकुत्तेत्थज्जोच्चत्थानत्थानत्थपत्थप्रिकम्मनेन सक्कचित्तं निक्खिप्पित्त्वा प्रजित्
 त्तान्त्तत्तत्तेन तुक्खसेयय विसग्गोत्थनेन कายं आत्तापेत्ति”ति ? “नेत्तं, गणते नाकसेन, लिप्पस्सुं नाम,
 लिप्पप्रियेस्सन्नाय पुप्फणाโค ऐस्स, तुक्खेन, गणते नाकसेन, आजरिया लिप्पं प्रियेस्सित्त्वा लिप्पस्सुं ओण्वान्
 ति, ऐवं, गणते नाकसेन लिप्पस्सुं तुक्खेन ओमिस्सं, ओण्वं तं लिप्पस्सुं ओण्वं तुक्ख”नति च “ऐवमेव चिं,
 महाराज, ऐकनत्तस्सुं निपपानं न तुक्खेन मिस्सं च ये पनं तं निपपानं प्रियेस्सन्ति, ते कายत्थज जित्तत्थज
 आत्तापेतत्त्वा जानज्जग्गमनिस्सชसयन्नाहारं प्रिकुत्तेत्त्वा मित्थं ओप्परुत्तित्त्वा आयत्तनानि प्रुत्तिपेतत्त्वा कายत्थज
 चिवत्तत्थज प्रिज्जचित्त्वा तुक्खेन निपपानं प्रियेस्सित्त्वा ऐकनत्तस्सुं निपपानं ओण्वान्ति, आजरिया विय लिप्पस्सुं
 च ऐवं, महाराज, ऐकनत्तस्सुं निपपानं, न तुक्खेन मिस्सं, ओण्वं तुक्खं, ओण्वं निपपान”नति च “आसु,
 गणते नाकसेन, ऐवमेत्तं तत्ता सम्प्रुत्तिज्जाम”ति च

ऐकनत्तस्सुं निพพานपण्हो नवโमं च

๑๐. นิพพานรูปสณฐานปณ्हो

๑๐. “गणते नाकसेन, ‘निพพานं निพพานนति यं वเทहि, สกกา ปนं ตสฺส นิพพานस्स รูปิ वा
 สณฺหจันนํ वा วयं वा ปมาถันนํ वा โอปมฺเมเนน वा การณเณน वा เหตุหนํ वा นยเณน वा อุत्थสฺสยิตฺต”นติ ?
 “อปปฏิกากั, महाराज, निपपानं, न सक्का निपपानस्स रूपि वा सण्हजันनं वा वयं वा ปमाถันนं वा โอปม

เม่น ว่า การเถเนน ว่า เหตุนา ว่า นเยน ว่า อุพทสฺสยิตฺตฺ”นฺติ ๕ “เอตมปาหํ, ภนฺเต นาคเสน, น สฺมปฏฺฐิ จฉามิ, ยํ อตฺถิธมฺมสฺส นินฺพพานสฺส รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อปญฺญาปนํ, การเถเนน มํ สญฺญาเปหิ”ติ ๕ “โหตุ, มหาราช, การเถเนน ตํ สญฺญาเปสฺสสามิ ๕ อตฺถิ, มหาราช, มหาสฺมฺมุทโท นามา”ติ ? “อาม, ภนฺเต, อตฺถเอสฺ มหาสฺมฺมุทโท”ติ ๕ “สเจ ตํ, มหาราช, โภจि เอวํ ปุจฺเจยเย ‘กิตฺตํ, มหาราช, มหาสฺมฺมุทเท อุทกํ, กติ ปน เต สตฺตา, เย มหาสฺมฺมุทเท ปฏฺฐิวสฺนตฺติ, เอวํ ปุจฺโจ ติวํ, มหาราช, กิณฺติ ตสฺส พฺยากรเยยาสี”ติ ? “สเจ มํ, ภนฺเต, โภจิ เอวํ ปุจฺเจยเย ‘กิตฺตํ, มหาราช, มหาสฺมฺมุทเท อุทกํ, กติ ปน เต สตฺตา, เย มหาสฺมฺมุทเท ปฏฺฐิวสฺนตฺติ, ตมฺหํ, ภนฺเต เอวํ วทฺเยยํ ‘อุปฺจฺฉิตฺตพฺพํ มํ ติวํ อมฺโห ปุริส ปุจฺฉสิ, เนสา ปุจฺฉา เกนจि ปุจฺฉิตฺตพฺพา, จปฺนียเอ เอโส ปญฺโห ๕ อวิคตฺโต โลกกฺขายิกเถ มหาสฺมฺมุทโท, น สกฺกา มหาสฺมฺมุทเท อุทกํ ปรีมิณฺตุ สตฺตา วา เย ตตฺถ วาสฺมฺปกตฺตาติ เอวาทํ ภนฺเต ตสฺส ปฏฺฐิวจฺฉนํ ททฺเยย”นฺติ ๕

“กิสฺส ปน, ติวํ มหาราช, อตฺถิธมฺเม มหาสฺมฺมุทเท เอวํ ปฏฺฐิวจฺฉนํ ททฺเยยาสิ, นนฺ วิคเณตฺวา ตสฺส อากิขิตฺตพฺพํ ‘เอตฺตํ มหาสฺมฺมุทเท อุทกํ, เอตฺตกา จ สตฺตา มหาสฺมฺมุทเท ปฏฺฐิวสฺนตฺติ”ติ ? “น สกฺกา, ภนฺเต, อวิสโย เอโส ปญฺโห”ติ ๕

“ยถา, มหาราช, อตฺถิธมฺเมเยว มหาสฺมฺมุทเท น สกฺกา อุทกํ ปรีคเณตฺตุ สตฺตา วา เย ตตฺถ วา สฺมฺปกตฺตา, เอวเมว โช, มหาราช, อตฺถิธมฺมสฺเสว นินฺพพานสฺส น สกฺกา รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ, วิคเณยเย, มหาราช, อิทธิมา เจโตวลิปฺตโต มหาสฺมฺมุทเท อุทกํ ตฺตราสเย จ สตฺเต, น เตวว โส อิทธิมา เจโตวลิปฺตโต สกฺกเณยเย นินฺพพานสฺส รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ ๕

“อปรมฺปิ, มหาราช, อุตฺตรํ การณํ สฺวโนหิ, อตฺถิธมฺมสฺเสว นินฺพพานสฺส น สกฺกา รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺนฺติ ๕ อตฺถิ, มหาราช, เทเวสฺ อรูปกાયิกา นาม เทวา”ติ ๕ “อาม, ภนฺเต, สฺยยจิ อตฺถิ เทเวสฺ อรูปกાયิกา นาม เทวา”ติ ๕ “สกฺกา ปน, มหาราช, เตสํ อรูปกાયิกานํ เทวานํ รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ”นฺติ ? “น หิ, ภนฺเต”ติ ๕ “เตนหิ, มหาราช, นตฺถิ อรูปกાયิกา เทวา”ติ ? “อตฺถิ, ภนฺเต, อรูปกાયิกา เทวา, น สกฺกา เตสํ รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ”นฺติ ๕ “ยถา, มหาราช, อตฺถิสฺตฺตานํ เยว อรูปกાયิกานํ เทวานํ น สกฺกา รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ, เอวเมว โช, มหาราช, อตฺถิ ธมฺมสฺเสว นินฺพพานสฺส น สกฺกา รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ”นฺติ ๕

“ภนฺเต นาคเสน, โหตุ เอกนฺตสฺสํ นินฺพพานํ, น จ สกฺกา ตสฺส รูปี วา สณฺจานํ วา วยํ วา ปมาณํ วา โอปมฺเมเนน วา การเถเนน วา เหตุนา ว่า นเยน วา อุพทสฺสยิตฺตฺ ๕ อตฺถิ ปน, ภนฺเต, นินฺพ พานสฺส คุณํ อยฺเถหิ อนุปฺวิจฺจํ กิจฺจิ โอปมฺมนิทฺสฺสนมตฺต”นฺติ ? “สฺรูปโต, มหาราช, นตฺถิ, คุณโต ปน สกฺกา กิจฺจิ โอปมฺมนิทฺสฺสนมตฺตํ อุพทสฺสยิตฺตฺ”นฺติ ๕ “สาธู, ภนฺเต นาคเสน, ยถาหํ ลภามิ นินฺพพานสฺส คุณโตปิ เอกเทสฺปรีทึปนมตฺตํ, ตถา สิมํ พฺรุหิ นินฺพพาเปหิ เม ททฺยปรีพาหิ วินยสิตฺถมฺมจฺจวนมาลฺเตนา”ติ ๕

“ปทุมสฺส, มหาราช, เอโก คุณเณ นินฺพพานํ อนุปฺวิจฺจโ, อุทกสฺส เทว คุณา, อคทสฺส ตโย คุณา, มหาสฺมฺมุทสฺส จตฺตาโร คุณา, โภชนสฺส ปญฺจ คุณา, อากาสสฺส ทส คุณา, มณฺธิรตฺนสฺส ตโย คุณา, โลหิตจกฺขนสฺส ตโย คุณา, สปิยมณฺทสฺส ตโย คุณา, คิริสิขรสฺส ปญฺจ คุณา นินฺพพานํ อนุปฺวิจฺจา”ติ ๕

“ภนเต นาคเสน, ‘ปทุมสฺส เอโก कुโณ นิพพานं อнуปริวฺจโति ยं วเทสิ, กตโม ปทุมสฺส เอโก कुโณ นิพพานं อнуปริวฺจโति’ ? “ยถา महाराज, पथं अनुपलिट्ठं उथेन, एवमेव च, महाराज, निपथानं सपुष्पिकेलेसि अनुपलिट्ठं च यं, महाराज, पथं एको कुणो निपथानं अनुपविज्जोति” ५

“ภนเต นาคเสน, ‘อุทกสฺส เทว कुณา นิพพานं อнуปริวฺจโति ยं วเทสิ, กตमे อุทกสฺส เทว कुณา นิพพานं อнуปริวฺจโति’ ? “ยถा महाराज, उथं सीलं परिपथनिपथानं, एवमेव च, महाराज निपथानं सीलं सपुष्पिकेलेसि परिपथनिपथानं च यं, महाराज, उथกस्स ปจโม कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ पुन ज प्र, महाराज, उथं गिलन्दत्तिपिपालितम्ममागितत्तदानं चिन्नुपस्थानं पिपालाविनयं, एवमेव च, महाराज, निपथानं गामत्तन्हावादत्तन्हावादत्तन्हावापिपालाविनयं च यं, महाराज, उथकस्स तुट्टो कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ อิมे च, महाराज, उथกस्स เทว कुणा निपथानं अनुपविज्जा” ๕

“ภนเต นาคเสน, ‘อคทสฺส ตโย कुณา นิพพานं อнуปริวฺจโติ ยं วเทสิ, กตमे อคทสฺส ตโย कुณา นิพพานं อнуปริวฺจโติ’ ? “ยถा, महाराज, अथो विसिपितानं सत्तदानं ปฏिसरณं, एवमेव च, महाराज, निपथानं गिलेसिวิपितानं सत्तदानं ปฏिसरณं च यं, महाराज, अคทस्स ปจโม कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ पुन ज प्र, महाराज, अथो रोदानं अनुत्तरो, एवमेव च, महाराज, निपथानं सपुष्पिकेलेसि अनुत्तरं च यं, महाराज, अคทस्स तुट्टो कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ पुन ज प्र, महाराज, अथो अมत्तं, एवमेव च, महाराज, निपथानं अมत्तं च यं, महाराज, अคทस्स ตट्टो कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ อิมे च, महाराज, अคทस्स ตโย कुणा निपथानं अनुपविज्जा” ๕

“ภนเต นาคเสน, ‘มหาสมุทฺทสฺส จตตารो कुणा นิพพานं อнуปริวฺจโติ ยं วเทสิ, กตमे มหาสมุทฺทสฺส จตตารो कुणा นิพพานं อнуปริวฺจโติ’ ? “ยถा महाराज, महासमुत्तो सुण्यो सपुष्पिकेलेसि, एवमेव च, महाराज, निपथानं सुण्यं सपुष्पिकेलेसि ५ यं, महाराज, महाสมุत्तสฺส ปจโม कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ पुन ज प्र, महाराज, महासमुत्तो महन्तो अनโรโป, न परिप्रति सपुष्पिकेलेसि, एवमेव च, महाराज, निपथानं महन्तो अनโรपो, न प्रति सपุष्पिकेलेसि ५ यं, महाराज, महाสมุत्तสฺส तुट्टो कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ पुन ज प्र, महाराज, महासमुत्तो महन्तानं गुदानं आवาสो, एवमेव च, महाराज, निपथानं महन्तानं อरहन्तानं विसिณ्णासवल्लोपत्तวत्तวิภูตมหาภูตानं आवาสो ५ यं, महाराज, महाสมุत्तสฺส ตट्टो कुโณ निพथानं अनुपविज्जो ๕ पुन ज प्र, महाराज, महाสมุत्तो अपริमितวิวิปริत्तวิปริत्तสुष्मित, एवमेव च, महाराज, निपथानं अपริमितวิวิปริत्तसुष्मितसुष्मितวิปริत्तวิปริत्तวิปริत्त ५ यं, महाराज, महाสมุत्तสฺส จत्तโต कुโณ निพथानं अनुपविज्जो ๕ อิมे च, महाराज, महाสมุत्तสฺส จตตारो कुणा निพथानं अनुपविज्जा” ๕

“ภนเต นาคเสน, ‘โกชนสฺส ปญจ कुणा นิพพานं อнуปริวฺจโติ ยं วเทสิ, กตमे โกชนสฺส ปญจ कुणा นิพพานं อнуปริวฺจโติ’ ? “ยถा, महाराज, गोचनं सपुष्पिकेलेसि आयธारณं, एवमेव च, महाराज, निपथानं सจจिकत्तं चरामरणानन्दो आयธारणं ५ यं, महाराज, गोचनสฺส ปจโม कुโณ निपथानं अनुपविज्जो ५ पुन ज प्र, महाराज, गोचनं सपुष्पिकेलेसि, एवमेव च, महाराज, निपथानं सจจिकत्तं सपุष्पिकेलेसि ५ यं, महाराज, गोचनสฺส तुट्टो कुโณ निพथानं अनुपविज्जो ๕ पुन ज प्र, महाराज, गोचनं सपुष्पिकेलेसि ५ यं, महाराज, गोचनसฺส ตट्टो कुโณ निพथानं अनुपविज्जो ๕ पुन ज प्र, महाराज, गोचनं सपुष्पिकेलेसि ५ यं, महाराज, गोचनสฺส จत्तโต कुโณ निพथानं अनुपविज्जो ๕ पुन ज प्र, महाराज, गोचनं सपุष्पिकेलेसि ५ यं, महाराज, गोचनสฺส ปญจโม कुโณ निพथानं अनुपविज्जो ๕ อิมे च, महाराज, गोचनสฺส ปญจ कुणा निพथानं अनुपविज्जा” ๕

“ภนฺเต นาคเสน, ‘อากาสสฺส ทสฺส คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ยํ วเทสิ, กตเม อากาสสฺส ทสฺส คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี’ ? “ยถา, มหาราช, อากาโส น ชายตี, น ชียตี, น มียตี, น จวตี, น อุปฺปชฺชตี, ทฺวปฺปสโท, อโจราหฺรณฺ, อนิสฺสิตฺ, วิหคคฺมโน, นีรารวฺโณ, อนนฺโต ๔ เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ น ชายตี, น ชียตี, น มียตี, น จวตี, น อุปฺปชฺชตี, ทฺวปฺปสทํ, อโจราหฺรณฺ, อนิสฺสิตํ, อริยคฺมณฺ, นีรารวณฺ, อนนฺตํ ๔ อิมเ โข, มหาราช, อากาสสฺส ทสฺส คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี” ๕

“ภนฺเต นาคเสน, ‘มณฺีรตฺนสฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ยํ วเทสิ, กตเม มณฺีรตฺนสฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี’ ? “ยถา, มหาราช, มณฺีรตฺนํ กามททํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ กามททํ ๕ อยํ, มหาราช, มณฺีรตฺนสฺส ปฐฺโม คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, มณฺีรตฺนํ ทาสกรํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ ทาสกรํ ๕ อยํ, มหาราช, มณฺีรตฺนสฺส ทฺุตีโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, มณฺีรตฺนํ อุชฺชิตตฺตฺกกรํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ อุชฺชิตตฺตฺกกรํ ๕ อยํ, มหาราช, มณฺีรตฺนสฺส ตติโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ อิมเ โข, มหาราช, มณฺีรตฺนสฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี” ๕

“ภนฺเต นาคเสน, ‘โลหิตจฺนทฺนสฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ยํ วเทสิ, กตเม โลหิตจฺนทฺนสฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี’ ? “ยถา, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนํ ทฺลลภํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ ทฺลลภํ ๕ อยํ, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนสฺส ปฐฺโม คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนํ อสฺมสฺสคฺนถํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ อสฺมสฺสคฺนถํ ๕ อยํ, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนสฺส ทฺุตีโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนํ สฺชฺชนปฺสตฺถํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ อริยสฺชฺชนปฺสตฺถํ ๕ อยํ, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนสฺส ตติโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ อิมเ โข, มหาราช, โลหิตจฺนทฺนสฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี” ๕

“ภนฺเต นาคเสน, ‘สฺปฺมณฺุทฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ยํ วเทสิ, กตเม สฺปฺมณฺุทฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี’ ? “ยถา, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส วนฺณสฺมปฺนโน, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ วนฺณสฺมปฺนนํ ๕ อยํ, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส ปฐฺโม คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส คฺนธสฺมปฺนโน, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ สฺลคฺนธสฺมปฺนนํ ๕ อยํ, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส ทฺุตีโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส รัสสฺมปฺนโน, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ รัสสฺมปฺนนํ ๕ อยํ, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส ตติโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ อิมเ โข, มหาราช, สฺปฺมณฺุทฺส ตโย คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี” ๕

“ภนฺเต นาคเสน, ‘คิริสิขรฺส ปญฺจ คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ยํ วเทสิ, กตเม คิริสิขรฺส ปญฺจ คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี’ ? “ยถา มหาราช, คิริสิขรํ อจฺจุคฺคตํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ อจฺจุคฺคตํ ๕ อยํ, มหาราช, คิริสิขรฺส ปฐฺโม คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, คิริสิขรํ อจฺลํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ อจฺลํ ๕ อยํ, มหาราช, คิริสิขรฺส ทฺุตีโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, คิริสิขรํ ทฺุริโรหํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ ทฺุริโรหํ สฺพทฺกิลฺลสฺนํ ๕ อยํ, มหาราช, คิริสิขรฺส ตติโย คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, คิริสิขรํ สฺพทฺพิชฺชานํ อวิวฺหนํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ สฺพทฺกิลฺลสฺนํ อวิวฺหนํ ๕ อยํ, มหาราช, คิริสิขรฺส จตฺตุโถ คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ ปุณฺ จปรํ, มหาราช, คิริสิขรํ อหฺนฺยปฺปฏิทฺวิปฺมุตฺตํ, เวมเว โข, มหาราช, นิพพานํ อหฺนฺยปฺปฏิทฺวิปฺมุตฺตํ ๕ อยํ, มหาราช, คิริสิขรฺส ปญฺจโม คฺโณ นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี ๕ อิมเ โข, มหาราช, คิริสิขรฺส ปญฺจ คุณา นิพพานํ อหฺมปฺวิจฺจาตี” ๕ “สาธุ, ภนฺเต นาคเสน, เวมเมตํ ตถา สฺมปฺปฏิจฺฉามิ” ๕

นิพพานรูปสณฺฐานปญฺโห ทลโม ๕

๑๑. “ภนเต นาคเสน, ตุมเห ภณณ ‘นิพพานํ น อตีตํ น อนาคตํ, น ปจฺจุปปนฺหนํ, น อุปฺปนฺนํ น อนุปฺปนฺนํ น อุปฺปาทนียฺหติ ฯ อีถ ภนเต นาคเสน, โย โภจฺจิ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ, โส อุปฺปนฺนํ สจฺฉิกโรติ, อุทาหุ อุปฺปาเทตฺวา สจฺฉิกโรติ”ติ ? “โย โภจฺจิ, มหาราช, สฺมมาปฺปฏิปนฺโน นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ, โส น อุปฺปนฺนํ สจฺฉิกโรติ, น อุปฺปาเทตฺวา สจฺฉิกโรติ, อปฺิจ, มหาราช, อตฺเตสฺสา นิพฺพานธฺาตุ, ยํ โส สฺมมาปฺปฏิปนฺโน สจฺฉิกโรติ”ติ ฯ

“มา, ภนเต นาคเสน, อิมํ ปณฺหํ ปฏฺิจจฺจนฺหนํ กตฺวา ทีเปหิ, วิวฏฺฺฏํ ปากฏฺฺฏํ กตฺวา ทีเปหิ จฺนทฺชาโต อุตฺสสาทฺชาโต, ยํ เต ลิกฺขิตํ, ตํ สพฺพํ เอตฺเตวาทฺริกาหิ, เอตฺถายํ ชโน สฺมมฺพุทฺโห วิมตฺติชาโต สํสยปฺกฺขนโท, ภินฺเทตํ อนฺโตทฺโธสฺสล”นฺติ ฯ “อตฺเตสฺสา, มหาราช, นิพฺพานธฺาตุ สนฺดา สฺฐา ปณฺีตา, ตํ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน ชินานฺุสฺสิฏฺฐิยา สงฺขาร สฺมมฺสนฺโต ปณฺวาย สจฺฉิกโรติ ฯ ยถา, มหาราช, อนฺเวตฺวาโลกิ อารฺชียานฺุสฺสิฏฺฐิยา วิชฺชํ ปณฺวาย สจฺฉิกโรติ, เอวเมว โช, มหาราช, สฺมมาปฺปฏิปนฺโน ชินานฺุสฺสิฏฺฐิยา ปณฺวาย นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ ฯ

“กถํ ปน ตํ นิพฺพานํ ทฺฐจฺพุทฺทํ ? อนฺีตโต นีรฺุปรทฺวโต อภยโต เขมโต สนฺตโต สุขโต สฺาตโต ปณฺีตโต สุจิตฺโต สิตฺลโต ทฺฐจฺพุทฺทํ ฯ

“ยถา, มหาราช, ปุริโส พุทฺทกฺฏจฺปณฺเชน ชลิตกฺฏจฺิตน อคฺคินา ทฺยหฺมาโน วายาเมน ตโต มุณฺจิตฺวา นีรคฺคิโกกาสํ ปวีลิตฺวา ตตฺถ ปรมฺสุขํ ลภยฺย, เอวเมว โช, มหาราช, โย สฺมมาปฺปฏิปนฺโน โส โยนิโส มนฺสิกาเรณ พฺยปคตฺติวិธคฺคิสนฺตาปํ ปรมฺสุขํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ ฯ ยถา, มหาราช, อคฺคิ, เอวํ ติวิธคฺคิ ทฺฐจฺพุทฺโ, ยถา อคฺคิตโต ปุริโส, เอวํ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน ทฺฐจฺพุทฺโ, ยถา นีรคฺคิโกกาโส, เอวํ นิพฺพานํ ทฺฐจฺพุทฺทํ ฯ

“ยถา วา ปน, มหาราช, ปุริโส อหิฏฺกฺกูรมฺหุสฺสกุณฺเปสฺริวพฺพณฺุโกฏฺฐาสฺราลคฺโต กุณฺเปชฺตาชฺฎิตฺน ตรมฺหุปฺวิฏฺฐู วายาเมน ตโต มุณฺจิตฺวา นิกฺกุณฺโปกาสํ ปวีลิตฺวา ตตฺถ ปรมฺสุขํ ลภยฺย, เอวเมว โช, มหาราช, โย สฺมมาปฺปฏิปนฺโน, โส โยนิโส มนฺสิกาเรณ พฺยปคตฺกิลฺเสสกุณฺเปํ ปรมฺสุขํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ ฯ ยถา, มหาราช, กุณฺเป, เอวํ ปณฺจ กามคฺคณา ทฺฐจฺพุทฺทา, ยถา กุณฺเปคโต ปุริโส, เอวํ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน ทฺฐจฺพุทฺโ, ยถา นิกฺกุณฺโปกาส, เอวํ นิพฺพานํ ทฺฐจฺพุทฺทํ ฯ

“ยถา วา ปน, มหาราช, ปุริโส ภีโต ตลิตโต กมฺปิโต วิปริตฺวิพฺภนฺตจฺิตโต วายาเมน ตโต มุณฺจิตฺวา ทฺพหํ ถิรํ อจฺลํ อภยฺจฺจานํ ปวีลิตฺวา ตตฺถ ปรมฺสุขํ ลภยฺย, เอวเมว โช, มหาราช, โย สฺมมาปฺปฏิปนฺโน, โส โยนิโส มนฺสิกาเรณ พฺยปคตฺถยสนฺตาสํ ปรมฺสุขํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ ฯ ยถา, มหาราช, ภยํ, เอวํ ชาตฺติชฺราพฺยาธิมรณํ ปฏฺิจจ อปราริ ปวตฺตภยํ ทฺฐจฺพุทฺทํ, ยถา ภีโต ปุริโส, เอวํ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน ทฺฐจฺพุทฺโ, ยถา อภยฺจฺจานํ, เอวํ นิพฺพานํ ทฺฐจฺพุทฺทํ ฯ

“ยถา วา ปน, มหาราช, ปุริโส กิลฺสิฏฺจฺมลินกฺลทฺทมฺเทเส ปตฺติโต วายาเมน ตํ กฺลทฺททฺมํ อปฺวาเหตฺวา ปริสฺทุทฺวิมฺลเทสฺมฺปคฺนตฺวา ตตฺถ ปรมฺสุขํ ลภยฺย, เอวเมว โช, มหาราช, โย สฺมมาปฺปฏิปนฺโน, โส โยนิโส มนฺสิกาเรณ พฺยปคตฺกิลฺเสสฺมทฺทมํ ปรมฺสุขํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรติ ฯ ยถา, มหาราช, กลฺลํ, เอวํ ลากฺสฺสกฺกาสิโลก ทฺฐจฺพุทฺโ, ยถา กลฺลคฺโต ปุริโส, เอวํ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน ทฺฐจฺพุทฺโ, ยถา ปริสฺทุทฺวิมฺลเทโส, เอวํ นิพฺพานํ ทฺฐจฺพุทฺทํ ฯ

“ตณฺจ ปน นิพฺพานํ สฺมมาปฺปฏิปนฺโน กิณฺติ สจฺฉิกโรติ ? โย โส, มหาราช, สฺมมาปฺปฏิปนฺโน, โส สงฺขารานํ ปวตฺตํ สฺมมฺสตี ฯ ปวตฺตํ สฺมมฺสมาโน ตตฺถ ชาตี ปสฺสตี ชฺรํ ปสฺสตี พฺยาธึํ ปสฺสตี มรณํ ปสฺสตี, น ตตฺถ กิณฺจि สุขํ สฺาตํ ปสฺสตี อาทิตฺปิ มฺขณฺโตปิ ปรีโยสฺสานโตปิ ฯ โส ตตฺถ กิณฺจิ น คฺยหฺุปคํ ปสฺสตี ฯ ยถา, มหาราช, ปุริโส ทิวสฺสนตฺเตเต อโยคฺุเพ ชลิตเต ตตฺเต กจฺฐิตเต อาทิตฺปิ มฺขณฺโตปิ ปรีโยสฺสานโตปิ น กิณฺจ คฺยหฺุปคํ ปเทสํ ปสฺสตี, เอวเมว โช, มหาราช, โย สงฺขารานํ ปวตฺตํ สฺมมฺสตี, โส ปวตฺตํ สฺมมฺสมาโน ตตฺถ ชาตี ปสฺสตี ชฺรํ ปสฺสตี พฺยาธึํ ปสฺสตี มรณํ ปสฺสตี, น ตตฺถ กิณฺจิ สุขํ สฺาตํ ปสฺสตี อาทิตฺปิ มฺขณฺโตปิ ปรีโยสฺสานโตปิ ฯ โส ตตฺถ น กิณฺจิ คฺยหฺุปคํ ปสฺสตี, ตสฺส คฺยหฺุปคํ อปฺส

สนุตสุส จิตเต อรติ สณฺหาติ, ภายสมึ ทาโห โอกกมติ โส อตาโณ อสรโณ อสรณฺเฎโต ภาเวสุ นิพฺพินฺหาติ ๕

“ยถา, มหาราช, ปุริโส ชลิตชาลํ มหนฺตํ อคฺคิกฺขนฺธํ ปวีเสยฺย, โส ตตฺต อตาโณ อสรโณ อสรณฺเฎโต อคฺคิมฺหิ นิพฺพินฺเทยฺย, เอวเมว โข, มหาราช, ตสฺส คยฺหุํปคํ อปฺสสนฺตสฺส จิตเต อรติ สณฺหาติ, ภายสมึ ทาโห โอกกมติ, โส อตาโณ อสรโณ อสรณฺเฎโต ภาเวสุ นิพฺพินฺหาติ ๕

“ตสฺส ปวตฺเต ภยทสฺสาวิสฺส เอวํ จิตฺตํ อฺปฺชชฺชติ สนฺตตฺตํ โข ปเนตํ ปวตฺตํ สมฺปชฺชติตํ พหฺพุกฺขํ พหฺพายาลํ, ยถิ โภจิ ลภเถ อปฺวตฺตํ เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺีตํ, ยถิทํ สพฺพสงฺขารสมฺโถ สพฺพปฺธิปฺปฏินฺสสฺสคฺโค ตณฺฺหทฺชโย วิราวโค นิโรโธ นิพฺพานนฺติ ๕ อิติ เหน้ ตสฺส อปฺวตฺเต จิตฺตํ ปกฺขนฺหาติ ปสฺสทฺธิ ปหํสยฺติ ตฺสยฺติ ปฏฺลิทฺธํ โข เม นิสฺสรณฺนฺติ ๕

“ยถา, มหาราช, ปุริโส วิปฺปณฺฺจ วิเทสฺสปกฺขนฺโท นิพฺพาทนฺมคฺคํ ทิสฺวา ตตฺต ปกฺขนฺหาติ ปสฺสทฺธิ ปหํสยฺติ ตฺสยฺติ ปฏฺลิทฺธํ เม นิพฺพาทนฺมคฺคโถ, เอวเมว โข, มหาราช, ปวตฺเต ภยทสฺสาวิสฺส อปฺวตฺเต จิตฺตํ ปกฺขนฺหาติ ปสฺสทฺธิ ปหํสยฺติ ตฺสยฺติ ปฏฺลิทฺธํ โข เม นิสฺสรณฺนฺติ ๕

“โส อปฺวตฺตตฺตตฺต มคฺคํ อายุยฺหติ คเวสฺติ ภาเวติ พหฺลิกโรติ, ตสฺส ตทตฺถํ สติ สนฺติฎฺฐจฺติ, ตทตฺถํ วีริยํ สนฺติฎฺฐจฺติ ตทตฺถํ ปิตี สนฺติฎฺฐจฺติ, ตสฺส ตํ จิตฺตํ อปฺวาวํ มนฺสิโกโรโต ปวตฺตํ สมฺติกกมิตฺวา อปฺวตฺตํ โอกกมติ, อปฺวตฺตมฺนุํปฺตโต, มหาราช, สมฺมาปฺปฏิปฺนฺโน นิพฺพานํ สจฺจนิโรตฺตี วุจฺจตีติ ๕ สาธู, ภาเน นาคเสน, เอวเมตํ ตถา สมฺปฏฺิจฺฉามิ”ติ ๕

นิพฺพานสจฺจนิรณฺปนฺโห เอกาทสฺโม ๕

๑๒. นิพฺพานสนฺนิหิตปนฺโห

๑๒. “ภาเน นาคเสน, อตฺถิ โส ปเทโส ปฺรตฺถิมาย วา ทิสาย ทกฺขินาย วา ทิสาย ปจฺฉิมาย วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย อฺุทฺธํ วา อโธ วา ติริยํ วา ยตฺต นิพฺพานํ สนฺนิหิต”นฺติ ? นตฺถิ, มหาราช, โส ปเทโส ปฺรตฺถิมาย วา ทิสาย ทกฺขินาย วา ทิสาย ปจฺฉิมาย วา ทิสาย อุตฺตราย วา ทิสาย อฺุทฺธํ วา อโธ วา ติริยํ วา, ยตฺต นิพฺพานํ สนฺนิหิต”นฺติ ๕

“ยถิ, ภาเน นาคเสน, นตฺถิ นิพฺพานสฺส สนฺนิหิตกาโส, เตนฺหิ นตฺถิ นิพฺพานํ เยสญฺจ ตํ นิพฺพานํ สจฺจนิคฺคํ, เตสฺมปิ สจฺจนิกริยา มิจฺฉา, การณํ ตตฺต วกฺขามิ, ยถา, ภาเน นาคเสน, มหิยา ธณฺญจฺฉานํ เชตฺตํ อตฺถิ, คนฺธจฺฉานํ ปุํปํ อตฺถิ ปุํปฺญจฺฉานํ คุมฺโพ อตฺถิ, ผลฺจฺฉานํ รุกฺโข อตฺถิ, รตฺนุจฺฉานํ อากโร อตฺถิ, ตตฺต โย โภจิ ยํ ยํ อิจฺฉนฺติ, โส ตตฺต คนฺทฺวา ตํ ตํ หรตี, เอวเมว โข, ภาเน นาคเสน, ยถิ นิพฺพานํ อตฺถิ, ตสฺส นิพฺพานสฺส อฺุฏฺฐาโนกาโสปิ อิจฺฉนฺตฺพุํ, ยสฺมา จ โข, ภาเน นาคเสน, นิพฺพานสฺส อฺุฏฺฐาโนกาโส นตฺถิ, ตสฺมา นตฺถิ นิพฺพานนฺติ พุํมิ, เยสญฺจ นิพฺพานํ สจฺจนิคฺคํ, เตสฺมปิ สจฺจนิกริยา มิจฺฉา”ติ ๕

“นตฺถิ, มหาราช, นิพฺพานสฺส สนฺนิหิตกาโส, อตฺถิ เจตํ นิพฺพานํ, สมฺมาปฺปฏิปฺนฺโน โยนิโส มนฺสิกาเรณ นิพฺพานํ สจฺจนิโรตี ๕ ยถา ปน, มหาราช, อตฺถิ อคฺคิ นาม, นตฺถิ ตสฺส สนฺนิหิตกาโส, เทว กฺกุจฺฉานํ สงฺฆมฺภูเณโต อคฺคิ อธิคฺฉนฺติ ๕ เอวเมว โข, มหาราช, อตฺถิ นิพฺพานํ, นตฺถิ ตสฺส สนฺนิหิตกาโส, สมฺมาปฺปฏิปฺนฺโน โยนิโส มนฺสิกาเรณ นิพฺพานํ สจฺจนิโรตี ๕

“ยถา วา ปน, มหาราช, อตฺถิ สตฺตา รตฺนานิ นาม, เสยฺยถิทํ, จกฺกรตฺนํ หตฺถิรตฺนํ อสฺสรตฺนํ มณฺธิรตฺนํ อิตฺถิรตฺนํ คหฺปติรตฺนํ ปรีนายกฺรตฺนํ ๕ น จ เตสํ รตฺนानํ สนฺนิหิตกาโส อตฺถิ, ชตฺตยสฺส ปน สมฺมาปฺปฏิปฺนฺนสฺส ปฺฏิปฺตฺติมฺเลน ตานิ รตฺนานิ อฺุคฺฉนฺติ ๕ เอวเมว โข, มหาราช, อตฺถิ นิพฺพานํ, นตฺถิ ตสฺส สนฺนิหิตกาโส, สมฺมาปฺปฏิปฺนฺโน โยนิโส มนฺสิกาเรณ นิพฺพานํ สจฺจนิโรตี”ติ ๕

“ภนฺเต นาคเสน, นิพพานํ สจฺฉิกโรตี”ติ ? “อาม มหาราช, อตฺถิ ตํ จานํ, ยตฺถ จิโต สมฺมาปฺปฏิ ปนฺโน นิพพานํ สจฺฉิกโรตี”ติ ? “อาม มหาราช, อตฺถิ ตํ จานํ, ยตฺถ จิโต สมฺมาปฺฏิปนฺโน นิพพานํ สจฺฉิกโรตี”ติ ฯ

“กตมํ ปน, ภนฺเต, ตํ จานํ, ยตฺถ จิโต สมฺมาปฺฏิปนฺโน นิพพานํ สจฺฉิกโรตี”ติ ? “สึลํ, มหาราช, จานํ สึเล ปตฺถุจฺจิโต โยนิโส มนสิกรโณโต สกฺขยวเนปิ จินฺวิลาเตปิ อลฺสนฺเทปิ นิคฺคุมเพปิ กาลิโกสฺเลปิ กสฺมีเรปิ คนฺธारेปิ นคฺมฺทฺธนฺปิ พุทฺทมโลเกปิ ยตฺถ กตฺถจฺปิ จิโต สมฺมาปฺฏิปนฺโน นิพพานํ สจฺฉิกโรตี ฯ ยถา, มหาราช, โย โภจฺจิ จกฺขุมา ปุริโส สกฺขยวเนปิ จินฺวิลาเตปิ อลฺสนฺเทปิ นิคฺคุมเพปิ กาลิโกสฺเลปิ กสฺมีเรปิ คนฺธारेปิ นคฺมฺทฺธนฺปิ พุทฺทมโลเกปิ ยตฺถ กตฺถจฺปิ จิโต อากาลํ ปสฺสตี, เอวเมว โข, มหาราช, สึเล ปตฺถุจฺจิโต โยนิโส มนสิกรโณโต สกฺขยวเนปิ ฯเปฯ ยตฺถ กตฺถจฺปิ จิโต สมฺมาปฺฏิปนฺโน นิพพานํ สจฺฉิกโรตี ฯ

“ยถา วา ปน, มหาราช, สกฺขยวเนปิ ฯเปฯ ยตฺถ กตฺถจฺปิ จิตฺตสฺส ปุพฺพทิสฺสา อตฺถิ, เอวเมว โข, มหาราช, สึเล ปตฺถุจฺจิตฺตสฺส โยนิโส มนสิกรโณตฺตสฺส สกฺขยวเนปิ ฯเปฯ ยตฺถ กตฺถจฺปิ จิตฺตสฺส สมฺมาปฺฏิปนฺนสฺส อตฺถิ นิพพานํ สจฺฉิกโรตี”ติ ฯ “สาธุ, ภนฺเต นาคเสน, เทสิตํ ตยา นิพพานํ, เทสิตา นิพพานํ สจฺฉิกโรตี, ปริกฺขตา สึลคฺคณา, ทสฺสิตา สมฺมาปฺฏิปตฺติ, อุสฺสาปิโต ธมฺมทฺธฺ, สณฺจาปิตา ธมฺมเนตฺติ, อวณฺโณ สุปฺปยุตฺตานิ สมฺมาปโยโค, เอวเมตํ คณฺวีรปฺวร ตถา สมฺปฺปฺจฺจาเม”ติ ฯ

นิพพานสนฺนํ หิตฺตปญฺโห ทฺวาทสโม ฯ

เวสฺสนฺตฺรวคฺโค ตตฺถิโย ฯ

อิมสฺมี วคฺเค ทฺวาทส ปญฺหา ฯ

๔. อนุমানวคโค

๑. อนุमानปญโห

๑. อถ โข มิสฺสิโท ราชา เยนายสฺมา นาคเสนํ เตนฺุปสงฺกมฺ, อุปสงฺกมิตฺวา อายุสฺมฺนํ นาคเสนํ อภิวาเตตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสิทฺ, เอกมฺนํ นิสฺสิโน โข มิสฺสิโท ราชา ฉาตฺคาโม โสตฺคาโม ธาเรตฺคาโม ฉาตฺคาโม กฏฺจฺคาโม อณฺณวณฺณํ ภินฺทิตฺคาโม ฉาตฺคาโม อุปฺปาเตตฺคาโม อวิชฺชนธฺการํ นาเสตฺคาโม อธิมตฺตํ อธิตฺถจฺ อุสฺสาทฺจฺ สติตฺถจฺ สมฺปชฺฌณฺทฺจฺ อุปฺฐวฺสฺเปตฺวา อายุสฺมฺนํ นาคเสนํ เอตฺทโวจฺ “ภนฺเต นาคเสน, กิ ปน พุทฺโธ ตยา ทิฏฺโฐ”ติ ฯ “น หิ, มหาราช”ติ ฯ “กิ ปน เต อจาริเยหิ พุทฺโธ ทิฏฺโฐ”ติ ? “น หิ, มหาราช”ติ ฯ “ภนฺเต นาคเสน, น กิร ตยา พุทฺโธ ทิฏฺโฐ, นาปิ กิร เต อจาริเยหิ พุทฺโธ ทิฏฺโฐ, เตนฺหิ, ภนฺเต นาคเสน, นตฺถิ พุทฺโธ น เหตุถ พุทฺโธ ปญฺญาเยตี”ติ ฯ

“อตฺถิ ปน เต, มหาราช, ปุพฺพกา ชตฺติยา, เย เต ตว ชตฺติยวฺสสฺส ปุพฺพกมา”ติ ? “อาม, ภนฺเต ฯ โภ สึลโย, อตฺถิ ปุพฺพกา ชตฺติยา, เย มม ชตฺติยวฺสสฺส ปุพฺพกมา”ติ ฯ “ทิฏฺฐปฺพุทฺธา ตยา, มหาราช, ปุพฺพกา ชตฺติยา”ติ ? “น หิ ภนฺเต”ติ ฯ “เย ปน ตํ, มหาราช, อนุสฺสาสนฺตี ปุโรหิตา เสนาปตี โน อกฺขทฺสฺสา มหามตฺตา, เตหิ ปุพฺพกา ชตฺติยา ทิฏฺฐปฺพุทฺธา”ติ ? “น หิ ภนฺเต”ติ ฯ “ยหิ ปน เต, มหาราช, ปุพฺพกา ชตฺติยา น ทิฏฺฐา, นาปิ กิร เต อนุสฺสาเสหิ ปุพฺพกา ชตฺติยา ทิฏฺฐา, เตนฺหิ นตฺถิ ปุพฺพกา ชตฺติยา, น เหตุถ ปุพฺพกา ชตฺติยา ปญฺญาเยนตี”ติ ฯ

“ทิสฺสนฺตี, ภนฺเต นาคเสน, ปุพฺพกาณํ ชตฺติยานํ อนุฏฺฏานํ ปรีโภกภณฺทานิ ฯ เสยฺยถิถํ, เสตฺจฺจตฺตํ อณฺ्हีลํ ปาฏฺกา วาลพิชฺณี ชคฺครนํ มหารทานิ จ สยฺยานิ ฯ เยหิ มยํ ชาเนยฺยาม สทฺทฺเหยยฺยาม อตฺถิ ปุพฺพกา ชตฺติยาตี ฯ “เอวเมว โข, มหาราช, มยฺมเปตํ ภควนฺตํ ชาเนยฺยาม สทฺทฺเหยยฺยาม ฯ อตฺถิ ตํ การณํ, เยน มยํ การณน ชาเนยฺยาม สทฺทฺเหยยฺยาม ‘อตฺถิ โส ภควาตี ฯ กตมํ ตํ การณํ ? อตฺถิ โข, มหาราช, เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหฺตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน อนุฏฺฏานํ ปรีโภกภณฺทานิ ฯ เสยฺยถิถํ จตฺตาโร สติปฺภูจฺจานา จตฺตาโร สมฺมปฺปธานา จตฺตาโร อิทธิปาธา ปณฺจฺนุทฺริยานิ ปณฺจ พฺลาณี สตฺต

โพชฌงคะ อริโย อฏฺฐงคิโก มคโค เยหิ สเทวโก โลโก ชานาติ สทฺทหติ ‘อตฺถิ โส ภควาติ ฯ อิมินา, มหาราช, การณณ อิมินา เหตุนา อิมินา นยณ อิมินา อนุมาเนน ญาตพฺโพ อตฺถิ โส ภควาติ ฯ

“พหู ชเน ตารยิตฺวา, นิพฺพุโต อุปธิกฺขเย,
อนุมาเนน ญาตพฺพ, อตฺถิ โส ทิปฺพุตฺตโม”ติ ฯ

“ภนฺเต นาคเสน, โอปมฺมํ ภโรหี”ติ ฯ “ยถา, มหาราช, นครวฑฺฒนํ นครํ มาเปตฺวาโม ปจฺมํ ตาว สมํ อนุหนตฺตมโนนฺตํ อสฺกฺขรปาสาณํ นิรฺูปทวมนวชฺชํ รมณียํ ภูมิภาคํ อนุวิโลเกตฺวา ยํ ตตฺถ วิสฺมํ, ตํ สมํ การราเปตฺวา ชาตฺถุณฺณํ วิโสธาเปตฺวา ตตฺถ นครํ มาเปยฺย โสภณํ วิภคตํ ภาคโส มิถํ อุกฺกิญฺจน ปริชาปากาโร พทฺทโคปฺรฎฺฐาลโกฏฺถกํ ปุณฺณจฺจจรตฺตูกฺกสนฺธิสฺสิงฆาภํ สุจิสฺมตฺลราชมคฺคํ สุวิภคตฺตอนฺตราปณฺโณ อารามฺยยานตฺตพาทโกปฺรชฺรณฺโณทฺตปานสมฺปนฺนํ พหุวิธเทวภูฏานนปฺปฏิมณฺฑิตํ สพฺพทฺลสฺวิรหิตํ, โส ตสฺมิ นฺครสพฺพธา เวปฺพลตฺตํ ปตฺเต อณฺณํ เทลล์ อฺปคฺจเจยฺย, อถ ตํ นครํ อปฺเรณ สมยฺเนน อิทธิํ ภเวยฺย ผีตํ สุภิกฺข ชมํ สมิทฺธํ ลิวํ อนฺตีคํ นิรฺูปทวํ นานาชนสมากุลล์, ปฺถู ชตฺติยา พฺรหฺมณฺณา เวสฺสา สุทฺธา หตฺตาโรหา อสฺสโรหา ธฺริกา ปตฺติกา ธฺนคฺคหา ธฺรคฺคหา เจลกา จลกา ปิณฺหนทฺทายกา อฺคฺคา ราชปฺตฺตา ปกฺก ชนฺทินอ มหานาคา สุรา วมฺมิโน โยธิน ทาลิกปฺตฺตา ภตฺติปฺตฺตา มลฺลกา คณฺกา อาพาริกา สุทา กปฺปกา นหาปกา จุนฺทา มาลาการา สุวณฺณการา สชฺฌการา สีสฺการา ติปฺการา โลหการา ฏฺฎการา อโยการา มณฺนิการา เปสฺการา ภูมฺมการา เวณฺมการา โฉณการา จมฺมการา รกฺกการา ทนฺตการา ราชฺชการา โภจฺจนการา สุตฺตการา วิสฺวการา ธฺนการา ชยฺการา อสฺการา จิตฺตการา รงฺกการา รัชฺการา ตนฺตวายา ตฺนฺนวายา เหรณฺญิกา ทฺสสิกา คนฺธิกา ตินฺนหารกา กฏฺฐหารกา ภตฺตา ปณฺณิกา พลิกา มูลิกา โอทนิกา ปุวิกา มจฺฉิกา มลิกา มชฺชิกา นฺฎกา นจฺจกา ลงฺกกา อินฺทชาลิกา เวตาลิกา มลฺลา ฉวาทฺทา ปุปฺผจฺจทฺทกา เวนา เนสฺทา คณฺิกา ลาลิกา ภูมฺภทาลโย สกฺกยวณฺจินฺวิลาตฺตา อฺชฺเชนกา ภารฺกจฺจนกา กาลิโกสฺสา ปฺรนฺตกา มาคฺธกา สาเกตฺตา โสเรยฺยกา ปาเวยฺยกา โภตฺตมฺพรมาตฺรกา อลฺสหนทฺสสิรมฺมณฺธวรา ตํ นครํ วาสย อฺปคฺตา นานาวิสฺโยน ชนา นวํ สุวิภคตํ อโทสมนวชฺชํ รมณียํ ตํ นครํ ปสฺสิตฺวา อนุมาเนน ชานนฺติ ‘เจโก วต โภ โส นฺครวฑฺฒนํ, โย อิมสฺส นฺครสฺส มาเปตฺวาติ ฯ เอวเมว โช, มหาราช, โส ภควา อสโม อสมสโม อปฺปฏิสโม อสทิส อตฺถุโล อสฺงเขยโย อปฺปเมยโย อปฺริเมยโย อมิตฺคฺโคณฺ คฺคณปา รมิปปโต อนนฺตติธิติ อนนฺตเตโช อนนฺตวีริโย อนนฺตพโล พุทฺธพลปารมํ คโต สเสณมวํ ปวาเชตฺวา ทิฏฺฐิชาลล์ ปทาเลตฺวา อวิชฺชํ เขเปตฺวา วิชฺชํ อฺปฺปาเทตฺวา ธมฺมจกฺกํ ธารยิตฺวา สพฺพณฺณุตฺตํ ปาปฺณิตฺวา วิชิตฺตงฺคคาโม ธมฺมนครํ มาเปสิ ฯ

“ภควโต โช, มหาราช, ธมฺมนครํ สีสฺปากาโร ทิริปริกฺขํ ฌานทวารโกฏฺถกํ วีริยอฏฺฐาลกํ สทฺธาเอสิคํ สติทวาริกํ ปณฺณปาสาทํ สุตฺตนฺตจจฺจโร อภิธมฺมสิงฆาภํ วินยวินิจฺจนํ สติปฺญจานวีถิกํ, ตสฺส โช ปน, มหาราช, สติปฺญจานวีถียํ เอวฺรฺปา อาปณา ปสฺวาริตา โหนฺติ ฯ เสยฺยถิทํ, ปุปฺผาปณฺณํ คนฺธาปณฺณํ ผลาปณฺณํ อคฺทาปณฺณํ โอสถาปณฺณํ อมตาปณฺณํ รตนาปณฺณํ สพฺพปณฺณ”นฺติ ฯ

“ภนฺเต นาคเสน, กตมํ พุทฺธสฺส ภควโต ปุปฺผาปณฺณ”นฺติ ? “อตฺถิ โช ปน, มหาราช, เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหฺตา สมฺมาสมฺพุทฺธเณน อารมฺมณวิภคตฺติโย อกฺขตาตา ฯ เสยฺยถิทํ อนิจฺจสฺสณฺวา ทุกฺขสฺสณฺวา อนตฺตสฺสณฺวา อสฺสสฺสณฺวา อาทินฺทสฺสณฺวา ปหานสฺสณฺวา วิวราคสฺสณฺวา นิโรธสฺสณฺวา สพฺพโลเก อนภิรตฺติสฺสณฺวา สพฺพสงฺฆาเรสุ อนิจฺจสฺสณฺวา อานาปานสฺสติ อุกฺกมฺมาตคสฺสณฺวา วินิลกสฺสณฺวา วิปฺพุกสฺสณฺวา วิจฺฉิทฺทกสฺสณฺวา วิกฺขาธิตคสฺสณฺวา วิกฺขิตฺตคสฺสณฺวา หตฺตวิกฺขิตฺตคสฺสณฺวา โลหิตคสฺสณฺวา ปฺลวคสฺสณฺวา อฏฺฐิกสฺสณฺวา เมตฺตาสณฺวา กฺรณฺดาสณฺวา มุทิตาสณฺวา อฺปฺกฺขาสณฺวา มรณฺดานุสฺสติ กายคตาสติ, อิเม โช, มหาราช, พุทฺธเณน ภควตา อารมฺมณวิภคตฺติโย อกฺขตาตา ฯ ตตฺถ โย โภจิ ชรามรณฺนา มุจฺฉิตฺวาโม, โส เตสฺ อณฺณตฺโร อารมฺมณํ คณฺหาติ, เตน อารมฺมณฺเนน ราคา วิมฺจฺจติ, โทสา วิมฺจฺจติ, โมหา วิมฺจฺจติ, มานโต วิมฺจฺจติ, ทิฏฺฐิตโต วิมฺจฺจติ ลัสวํ ตฺรติ, ตณฺหาโสตํ นิวารติ, ติวีธํ มลล์ วิสฺเสติ, สพฺพกิเลเส อฺป

“ภนฺเต นาคเสน, กตมํ พุทฺธสฺส ภควโต โอสถาปน”นฺติ ? “โอสถานิ ไช, มหาราช, ภควตา อกฺขาทานิ, เยหิ โอสถเอหิ โส ภควา เทวมนุสฺสเส ติกิञฺจติ ฯ เสยยถิํ, จตฺตาโร สติปฏฺจจํานา จตฺตาโร สมมปฺชานา จตฺตาโร อิทธิปาทา ปณฺจจินฺหฺริยานิ ปณฺจ พลานิ สตฺต โฟชฺฌงฺคา อริโย อฏฺฐงฺคโก มคฺโค, เอเตหิ โอสถเอหิ ภควา มิจฺฉาทิฏฺฐี วิเรเจติ, มิจฺฉาสงฺกปฺปี วิเรเจติ, มิจฺฉาวาจํ วิเรเจติ, มิจฺฉามมฺนถํ วิเรเจติ, มิจฺฉาอาชีวี วิเรเจติ, มิจฺฉาวายามํ วิเรเจติ, มิจฺฉาสตี วิเรเจติ, มิจฺฉาสมาธี วิเรเจติ, โลภวมนํ กาเรติ, โทสมวมนํ กาเรติ, โมหวมนํ กาเรติ, มานวมนํ กาเรติ, ทิฏฺฐิวิมฺนํ กาเรติ, วิจิกิञฺจวมนํ กาเรติ, อุกฺกจฺจวมนํ กาเรติ, ถินมิทฺถวมนํ กาเรติ, อหิริกาโนตฺตปฺปวมนํ กาเรติ, สพฺพกิเลสวมนํ กาเรติ, อิํ ํ วุจฺจติ, มหาราช, ภควโต โอสถาปน”นฺติ ฯ

““เย เกจि โอสถา โลก, วิชฺชนฺติ วิวิธา พุ, ฌมโฆสฺถสํ นตฺถิ, เอตํ ปิวถ ภิกฺขโวติ ฯ “ฌมโฆสฺถํ ปิวิตฺวาน, อชฺรามรณฺนา สियฺ, ภาวยิตฺวา จ ปสฺสิตฺวา, นิพฺพุตา อุปธิกฺขเย”ติ ฯ

“ภนฺเต นาคเสน, กตมํ พุทฺธสฺส ภควโต อมตาปน”นฺติ ? “อมตํ ไช, มหาราช, ภควตา อกฺขาท, เยน อมเตน โส ภควา สเทวํ โลกํ อภิลิณฺจติ, เยน อมเตน อภิลิณฺจตา เทวมนุสฺสชาติชฺราพฺยาธิมรณ โสภกปริเทวทฺทกฺโขมฺนสฺสุปายาเสหิ ปริมุञฺจิสฺส ฯ กตมํ ตํ อมตํ ? ยทํ กายคคาสติ ฯ ภาสิตมฺเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวน อมตํ เต, ภิกฺขเว, ปริภุณฺชนฺติ, เย กายคคาสตี ปริภุณฺชนฺตีติ ฯ อิํ ํ วุจฺจติ, มหาราช, ภควโต อมตาปน”นฺติ ฯ

““พฺยาธิตํ ชนตํ ทิสฺวา, อมตาปนํ ปสฺสารยิ, กมฺเมน ตํ กิณฺติวณ, อมตํ อาเทถ ภิกฺขโว”ติ ฯ

“ภนฺเต นาคเสน, กตมํ พุทฺธสฺส ภควโต รตนาปน”นฺติ, “รตนานิ ไช, มหาราช, ภควตา อกฺขาทานิ, เยหิ รตเนหิ วิภูลิตา ภควโต ปฺตฺตฺตา สเทวํ โลกํ วิโรจฺนฺติ โอบาเสนฺติ ปภาเสนฺติ ชลนฺติ ปชฺชลนฺติ อุทฺธํ อโธ ติริยํ อาโลกํ ทสฺเสนฺติ ฯ กตมานิ ตานิ รตนานิ ? สีลรตนํ สมาธิรตนํ ปณฺณรตนํ วิมุตฺติรตนํ วิมุตฺติธาวณทสฺสนรตนํ ปฏฺฐิสมภิกฺการตนํ โฟชฺฌงฺครตนํ ฯ

“กตมํ, มหาราช, ภควโต สีลรตนํ ? ปาฏิโมกฺขสํวรสีลํ อินฺหฺริยสํวรสีลํ อาชีวีปาริสฺสุทฺธิสีลํ ปจฺจยสนฺนิสฺสิตสีลํ จุฬสีลํ มชฺฌิมสีลํ มหาสีลํ มคฺคสีลํ ผลสีลํ ฯ สีลรตเนน ไช, มหาราช, วิภูลิตสฺส ปคฺคลสฺส สเทวโก โลโก สมารโก สพฺพรหมโก สสฺสสมณพฺรหฺมณํ ปชา ปิหยติ ปตฺเตติ, สีลรตนํปิพนฺโธ ไช, มหาราช, ภิกฺขุ ทิวสมฺปิ อนุกิสมฺปิ อุทฺธมฺปิ อโธปี ติริยมฺปิ วิโรจติ อติวิโรจติ, เหมจฺจุโต อวีจํ อุปรโต ภวคคํ อุปาทาย เอตฺถนฺตเร สพฺพรตนาณิ อติภกฺมิตฺวา อภิกฺภวิตฺวา อชฺโฆตฺถริตฺวา ติฏฺฐจติ, เอวรูปานิ ไช, มหาราช, สีลรตนาณิ ภควโต รตนาปนํ ปสฺสาริตานิ, อิํ ํ วุจฺจติ มหาราช ‘ภควโต สีลรตน’นฺติ ฯ

““เอวรูปานิ สีลานิ, สนฺติ พุทฺธสฺส อาปนฺ, กมฺเมน ตํ กิณฺติวณ, รตนํ โว ปิพนฺธถาติ ฯ

“กตมํ, มหาราช, ภควโต สมาธิรตนํ ? สวิตกฺกสฺวิจฺจาโร สมาธิ, อวิตกฺกวิจฺจามตฺโต สมาธิ, อวิตกฺกอวิจฺจาโร สมาธิ, สฺถยฺนโต สมาธิ, อนิมิตฺโต สมาธิ, อปฺปณฺหิโต สมาธิ ฯ สมาธิรตนํ ไช, มหาราช, ปิณฺนสฺส ภิกฺขุโน เย เต กามวิตกฺกพฺยาปาทวิตกฺกวิหีสาวิตกฺกमानุทฺธจฺจทิฏฺฐิวิจิกิञฺจกิกิเลสวตฺถุนิ วิวิธานิ จ กฺวิตฺถกานิ, เต สพฺเพ สมาธี อาสชฺช วิกรินฺติ วิธมฺนฺติ วิทฺธสฺนฺติ น สณฺจนฺติ น อุปลิมฺปนฺติ ฯ ยถา, มหาราช, วาริ โปกฺชฺรปตฺเต วิกริติ วิธมฺติ วิธฺสตี น สณฺจจตี น อุปลิมฺปตี ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ? ปริสุทฺธตฺตา ปทุมสฺส ฯ เอวเมว ไช, มหาราช, สมาธิรตนํ ปิพนฺธสฺส ภิกฺขุโน เย เต กามวิตกฺกพฺยาปาทวิตกฺกวิหีสาวิตกฺกमानุทฺธจฺจทิฏฺฐิวิจิกิञฺจกิกิเลสวตฺถุนิ วิวิธานิ จ กฺวิตฺถกานิ, เต สพฺเพ สมาธี อาสชฺช วิกรินฺติ วิธมฺนฺติ วิทฺธสฺนฺติ น สณฺจนฺติ น อุปลิมฺปนฺติ ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ? ปริสุทฺธตฺตา สมาธิสฺส ฯ อิํ ํ วุจฺจติ, มหาราช, ‘ภควโต สมาธิรตน’นฺติ, เอวรูปานิ ไช, มหาราช, สมาธิรตนาณิ ภควโต รตนาปนํ ปสฺสาริตานิ ฯ

“สมาธิรัตนมาลสูตร, กุวิตกกา น ชายเว,
น จ วิภขิปเต จิตต์, เอตฺ ตุมเห ปิลนธเถติ ๗

“กตมํ, มหาราช, ภควโต ปญญารตนํ ? ยาย, มหาราช, ปญญา ยอริยสาวโก ‘อิทํ กุสลนฺติ ยถา
ภุตํ ปชานาติ, ‘อิทํ อกุสลนฺติ ยถาภุตํ ปชานาติ, ‘อิทํ สวาชฺชํ, อิทํ อนวชฺชํ, อิทํ เสวิตพฺพํ, อิทํ น เส
วิตพฺพํ, อิทํ หีนํ, อิทํ ปณฺธีตํ, อิทํ กณฺ्हํ, อิทํ สุกกํ, อิทํ กณฺ्हสูกกสปปฎิภาคนฺติ ยถาภุตํ ปชานาติ,
อิทํ ทุกขนฺติ ยถาภุตํ ปชานาติ, อยํ ทุกขสมฺภโยติ ยถาภุตํ ปชานาติ, อยํ ทุกขนิโรธติ ยถาภุตํ ปชานา
ติ อยํ ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภุตํ ปชานาติ ๗ อิทํ วุจจติ มหาราช ภควโต ปญญารตนนฺติ ๗

“ปญญารตนมาลสูตร, น จิริ วตเตเต ภโว,
ชิปปิ ผุสเสติ อมตฺ, น จ โส โรจเต ภเวติ ๗

“กตมํ, มหาราช, ภควโต วิมุตติรตนํ ? “วิมุตติรตนํ โข, มหาราช, อรหตฺตํ วุจจติ, อรหตฺตํ ปต
โต โข, มหาราช, ภิกฺขุ วิมุตติรตนํ ปิลนธเถติ วุจจติ ๗ ยถา, มหาราช, ปุริโส มุตตากลุปมณิกกลุป
ปวาพกลุปาภรณุปปฏิมณฺฑีโต อคฺคตฺครตาสสิกลโหิตจหนฺนानุสิตตคฺคโต นาคปฺนฺนาคสาสสฬจมฺปกยฺยติกา
ติมุตตกปภาฏลุปปาวสสสิกมลลิกาวิจิตโต เสสฺสเนน อติกกมิตฺวา วิโรจติ อติโรจติ โอภาสติ ปภาสติ สมฺปภาส
ติ ชลติ ปชฺชลติ อภิวาติ อชฺโผตฺตรติ มาลาคนธรรตนาภรณฺเห, เอวเมว โข, มหาราช, อรหตฺตํ ปตฺโต
ชีณาสโว วิมุตติรตนํปิพนฺโธ อุปาหายุปาหา วิมุตตํนํ ภิกฺขุณํ อติกกมิตฺวา สมตฺกกมิตฺวา วิโรจติ อติโรจติ
โอภาสติ ปภาสติ สมฺปภาสติ ชลติ ปชฺชลติ อภิวาติ อชฺโผตฺตรติ วิมุตติยา ๗ ตํ กิสฺส เหตุ ? อคฺค,
มหาราช, เอตํ ปิพนฺธนํ สพฺพปิพนฺธนํ, ยทิทํ วิมุตติปิพนฺธนํ ๗ อิทํ วุจจติ, มหาราช, ภควโต วิมุตติ
รตนนฺติ ๗

“มณิมาลาธารี เคห, ชโน สามี อูทิกฺขติ,
วิมุตติรตนมาลนฺตุ, อูทิกฺขนฺติ สทเวกาติ ๗

“กตมํ มหาราช, ภควโต วิมุตติญาณทสฺสนรตนํ ? ปจฺจเวกฺขณณณณํ, มหาราช, ภควโต วิมุต
ติญาณทสฺสนรตนนฺติ วุจจติ, เยน ญาณเนน อริยสาวโก มคฺคผลนํพพานานํ ปหีนิกิเลสวาลิฏฺจกิเลสํ จ
ปจฺจเวกฺขติ ๗

““เย ญาณเนน พุชฺฌนฺติ, อริยา กตฺกิจฺจตํ,
ตํ ญาณรตนํ ลทฺฐํ, วายเมถ ชิโนรสาติ ๗

“กตมํ, มหาราช, ภควโต ปฎิสมฺภิทารตนํ ? จตฺสโส โข, มหาราช, ปฎิสมฺภิทาโย อตฺตปฎิสมฺภิทา
ธมฺมปฎิสมฺภิทา นิรุตฺติปฎิสมฺภิทา ปฎิภาณปฎิสมฺภิทาติ ๗ อิมฺเห โข, มหาราช, จตฺหิ ปฎิสมฺภิทารตนฺเห
สมลฺงกโต ภิกฺขุ ยํ ยํ ปริลํ อุปสงฺกมติ, ยทิ ชตฺตियปริลํ, ยทิ พฺราหฺมณฺปริลํ, ยทิ คหปติปริลํ, ยทิ สมณ
ปริลํ, วิสารโท อุปสงฺกมติ อมฺงกฺภูโต อภิรุ อจฺฉมฺภี อนฺตฺราสี วิตฺตโลมฺหํโส ปริลํ อุปสงฺกมติ ๗

“ยถา, มหาราช, โยโธ สงฺคามสุโร สนนฺทฺธปญฺจวฺโธ อจฺฉมฺภีโต สงฺคามํ โธตรติ, ‘สจฺจ อมิตฺตา
ทฺูเร ภวิสฺสนฺติ อฺุสนฺนา ปาตยิสฺสามิ, ตโต โอรโต ภวิสฺสนฺติ สตฺติยา ปหริสฺสามิ, ตโต โอรโต ภวิสฺสนฺติ
กณฺเยน ปหริสฺสามิ, อุปคตํ สนฺตํ มณฺฑลคฺเคน ทฺูวิชา ฉินฺทิสฺสามิ, กายฺยปคตํ จฺูริกาย วิณีวชิณฺณสฺสามิ,
เอวเมว โข, มหาราช, จตฺตปฎิสมฺภิทารตนมณฺฑีโต ภิกฺขุ อจฺฉมฺภีโต ปริลํ อุปสงฺกมติ ๗ โย โภจि มํ อตฺต
ปฎิสมฺภีเท ปณฺทํ ปุจฺฉิสฺสตี, ตสฺส อตฺถเนน อตฺถํ กถยิสฺสามิ, การณฺเนน การณํ กถยิสฺสามิ, เหตุนา เหตุ
กถยิสฺสามิ, นเยน นยํ กถยิสฺสามิ, นิสฺสํสยํ กริสฺสามิ วิมตี วิเวจฺสสามิ ตฺอสิยฺสสามิ ปญฺหาเวยฺยการณฺเนน
๗

“โย โภจิ มํ ธมฺมปฎิสมฺภีเท ปณฺทํ ปุจฺฉิสฺสตี, ตสฺส ธมฺเมน ธมฺมํ กถยิสฺสามิ, อมเตน อมตํ
กถยิสฺสามิ, อสงฺขเตน อสงฺขตํ กถยิสฺสามิ, นิพฺพานเนน นิพฺพานํ กถยิสฺสามิ, สฺุณฺณเตน สฺุณฺณตํ กถยิสฺสามิ,
อนิมิตฺเตน อนิมิตฺตํ กถยิสฺสามิ, อปฺปณฺธิเตน อปฺปณฺธิตํ กถยิสฺสามิ, อนนฺเชน อนนฺชํ กถยิสฺสามิ,
นिसฺสํสยํ กริสฺสามิ, วิมตี วิเวจฺสสามิ, ตฺอสิยฺสสามิ ปญฺหาเวยฺยการณฺเนน ๗

“โย โภจิม มํ นินฺรุตติปฏิสุมภิกเท ปณฺหํ ปุจฺฉิสฺสติ, ตสฺส นินฺรุตติยา นินฺรุตตี กถยิสฺสามิ, ปเทน ปทํ กถยิสฺสามิ, อนุปเทน อนุปทํ กถยิสฺสามิ, อกฺขเรน อกฺขรํ กถยิสฺสามิ, สนฺธิยา สนฺธิํ กถยิสฺสามิ, พยฺยชฺเชน พยฺยชฺชนํ กถยิสฺสามิ, อนุพยฺยชฺเชน อนุพยฺยชฺชนํ กถยิสฺสามิ, วณฺณเณน วณฺณํ กถยิสฺสามิ, สฺเรน สฺรํ กถยิสฺสามิ, ปณฺดณฺตติยา ปณฺดณฺตติํ กถยิสฺสามิ, โวหาเรน โวหารํ กถยิสฺสามิ, นิสฺลัสฺสยํ กริสฺสามิ, วิมตี วิเวเจสฺสามิ, ไตฺสยิสฺสามิ ปณฺทเวยยากรเณน ฯ

“โย โภจิม มํ ปฏิภาณปฏิสุมภิกเท ปณฺหํ ปุจฺฉิสฺสติ, ตสฺส ปฏิภาณเณน ปฏิภาณํ กถยิสฺสามิ, โอปมฺเมเน โอปมฺมํ กถยิสฺสามิ, ลกฺขเณน ลกฺขณํ กถยิสฺสามิ, รเสน รสํ กถยิสฺสามิ, นิสฺลัสฺสยํ กริสฺสามิ, วิมตี วิเวเจสฺสามิ, ไตฺสยิสฺสามิ ปณฺทเวยยากรเณนาติ ฯ อิทํ วุจฺจติ, มหาราช ‘ภควโต ปฏิสุมภิกทารตนนฺติ ฯ

“ปฏิสุมภิกทา กิณฺติวาน, ภาณเณน ผุสฺสเยยฺย โส,
อจฺฉมฺภิกโต อนุพพิคฺโค, อติโรจติ สทฺเวเกติ ฯ

“กตมํ, มหาราช, ภควโต โพชฺฆงฺครตนํ ? สติเม มหาราช โพชฺฆงฺคา สติสมฺโพชฺฆงฺโค ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฆงฺโค วิวียสมฺโพชฺฆงฺโค ปิตีสมฺโพชฺฆงฺโค ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฆงฺโค สฺมาธิสมฺโพชฺฆงฺโค อุปกฺขาสมฺโพชฺฆงฺโค ฯ อิมฺเห โข, มหาราช สติทฺธิ โพชฺฆงฺครตนฺเท ปฏิมฺณทฺโต ภิกฺขุ สพฺพํ ตมํ อภิกฺขยฺ สทฺเวกํ โลกํ อภาสฺเตติ ปภาเสติ อาโลกํ ชนฺเตติ ฯ อิทํ วุจฺจติ, มหาราช ‘ภควโต โพชฺฆงฺครตนนฺติ ฯ

“โพชฺฆงฺครตนมฺลสฺส, อฺภูจฺจฺจนฺติ สทฺเวกา,
กมฺเมเน ตํ กิณฺติวาน, รตนํ โว ปิพฺพธฺธา”ติ ฯ

“ภนฺเต นาคเสน, กตมํ พุทฺธสฺส ภควโต สพฺพापณฺ”นฺติ ? “สพฺพापณฺ โข, มหาราช, ภควโต นวํคํ พุทฺธวจนํ สารีริกานิ ปริโภคิกานิ เจตฺยานิ สัสมฺรตนญฺจ ฯ สพฺพापณฺ, มหาราช, ภควโต ชาติสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, โภคสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, อายุสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, อาโรคฺยสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, วณฺณสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, ปณฺญาสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, มานสิกสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, ทิพฺพสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา, นิพฺพานสมฺปตฺติ ปสฺวาริตา ฯ ตตฺถ เย ตํ ตํ สมฺปตฺตี อจฺฉนฺติ, เต กมฺมมฺลํ ทตฺวา ปตฺติปตฺติตํ สมฺปตฺตี กิณฺนฺติ, เกจฺจ สีสฺลสมาทาเนน กิณฺนฺติ, เกจฺจ อุปฺสถกมฺเมเนน กิณฺนฺติ, อปฺมตฺตเกนปี กมฺมมฺมุเลน อุปาทายูปาทายสมฺปตฺติโย ปฏิลภฺนฺติ ฯ ยถา, มหาราช, อาปณฺิกสฺส อาปณฺเ ติลมฺมุคฺมาเส ปริตฺตเกนปี ตณฺหฺลุมฺมุคฺมาเสเนน อปฺปเกนปี มฺมุเลน อุปาทายูปาทาย คณฺหนฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, ภควโต สพฺพापณฺ อปฺมตฺตเกนปี กมฺมมฺมุเลน อุปาทายูปาทาย สมฺปตฺติโย ปฏิลภฺนฺติ ฯ อิทํ วุจฺจติ, มหาราช, ภควโต สพฺพापณฺนฺติ ฯ

“อายุ อาโรคฺตํ วณฺณํ, สคฺคํ อฺจฺจจากฺสินฺตา,
อสงฺขตญฺจ อมตํ, อตฺถิ สพฺพापณฺ ชิเน,
“อปฺเปเน พุทฺธเกนปี, กมฺมมฺมุเลน คยฺหฺติ,
กิณฺติวา สทฺธามฺมุเลน, สมิทฺธา โทธ ภิกฺขโวติ ฯ

“ภควโต โข, มหาราช, ธมฺมนครฺ เอวรูปา ชนา ปฏิวสฺนฺติ, สุตฺตณฺติกา เวณฺยิกา อาภิมฺมิกิ ธมฺมกถิกา ชาตภานณา ทิสมฺภานณา มชฺฉิมภานณา ลยฺยตฺตภานณา องฺคตฺตรภานณา ชุทฺทภานณา สีสฺลสมฺปนฺนา สฺมาธิสมฺปนฺนา ปณฺญาสมฺปนฺนา โพชฺฆงฺคภาวนารตา วิปฺสฺสกา สทฺตถมฺนญฺตตา อารณฺญิกิ รุกฺขมฺลิกิ อพฺโปกาลิกิ ปลาลปฺลฺลชฺชิกิ สไสนิกิ เนสฺซชฺชิกิ ปฏิปนฺนกา ผลจฺจฺจกา เสกฺขา ผลสมฺมจฺฉิโน สโตปาปนา สกฺทาคามิโน อนาคามิโน อรหฺนฺโต เดวิชฺชา ฉพฺภิณฺวา อิทธิมฺมโต ปณฺญาเยน ปารมฺมิตฺตา สติปฺญฺจานสมฺมปฺปชานอิทธิปาทอิทธิยพลโพชฺฆงฺคคฺคควรณานวิโมกฺขรูปารูปสนฺตสฺสสมฺปตฺติกฺกุสลา เตหิ อรหฺนฺเตหิ อากฺลํ สฺมากฺลํ อากิณฺณํ สฺมากิณฺณํ นพฺวนสรลนมิว ธมฺมนครํ อโหสิ ฯ ภวตีท

“วีสฺตราคา วีสฺโทสา, วิตฺโมหา อนาสฺวา,
วีสฺตณฺหา อนาทานา, ธมฺมนครฺ เวสนฺติ เต ฯ
“อารณฺญิกิ รุตฺธวา, ฉายิโน ลฺลชฺจิวรา,

วิเวกาภิตตา อีรา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“เนสัชชิกา สนนฺติกา,	อโถปี จานจงกมา,
ปัสสูกธรา สพเพ,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“ติจีวรธรา สนนฺตา,	จมมชณฺทจตุตถกา,
รตา เอกาสเน วิญญ,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“อปปีจฉา นิปกา อีรา,	อปฺปาหารา อโลลฺปา,
ลาภาลาเกน สนนฺตฺวา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“ฉายี ฉานรตา อีรา,	สนฺตจิตฺตา สมหาตีตา,
อาภิกญจณฺญํ ปญฺจยานา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“ปฏฺธิปฺนนา ผลญฺจา จ,	เสกฺษา ผลสมจฺคิโน,
อาสีสกา อุตฺตมตฺถํ,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“โสตาปฺนนา จ วิมลา,	สกทาคามีโน จ เย,
อนาคามี จ อรหนฺโต,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“สตีปญฺจจานกฺสลา,	โพชฌจกภาวนารตา,
วิปฺสสกา ธมฺมธรา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“อิทฺธิปาเทสุ กฺสลา,	สมาธิภาวนารตา,
สมมปฺปธานานุยุตฺตา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“อภิญฺญาปารมฺปิตฺตา,	เปตฺตติเก โคจเร รตา,
อนตฺตลิกฺขมฺหิ จรณฺา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“โอภฺชิตฺตจกฺขฺ มิตภานี,	คฺคตฺทวารวา สฺสํวฺตา,
สุทฺนฺตา อุตฺตเม ธมฺเม,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เต ๙
“เตวฺชฺชา ฉพฺภิกฺญา จ,	อิทฺธิยา ปารมฺี คตา,
ปญฺญาเย ปารมฺปิตฺตา,	ธมฺมนคร เวสนฺติ เตติ ๙

“เย โข เต, มหาราช, ภิกฺขุ อปริมิตถาณวธฺธา อสงฺคา อตุลคฺคฺนา อตุลยสา อตุลพลา อตุลเตชา ธมฺมจกฺกานุปฺปวตฺตกา ปญฺญาปารมฺี คตา, เอรูปา โข, มหาราช, ภิกฺขุ ภควโต ธมฺมนคร ‘ธมฺมเสนาปตีโนติ วุจฺจนฺติ ๙

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกฺขุ อิทฺธิมนฺโต อธิคตปฺปฏิสฺมภิกฺขาปตฺตเวสารชฺชา คคนจฺวา ทฺวารสทา ทฺวปฺสหา อนาลมฺพจฺรา สสาครมฺหิธฺรปฺตถวิกฺกมฺโป จนฺทสุริยปฺริมชฺชกา วิภฺพนาธิภฺฐฐานาภินิหารกฺสลา อิทฺธิยา ปารมฺี คตา, เอรูปา โข, มหาราช, ภิกฺขุ ภควโต ธมฺมนคร ‘ปฺโรหิตาติ วุจฺจนฺติ ๙

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกฺขุ อุตฺตจกฺมฺนคฺตา อปฺปีจฉา สนนฺตฺวา วิญญตฺติมเนสนชฺคฺจจฺจกา ปิณฺหาเยสฺปทานจาริโน ภมฺวา ว คนฺธมฺนุชฺชายิตฺวา ปวิสนฺติ วิวิตฺตกานนฺ, กาเย จ ชีวเต จ นิรเปกฺษา อรหตฺตมฺนุปฺปตฺตา อุตฺตจกฺคฺเณ อคฺคณิกฺชิตฺตา, เอรูปา โข, มหาราช, ภิกฺขุ ภควโต ธมฺมนคร อภฺชทสฺสาติ วุจฺจนฺติ ๙

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกฺขุ ปรีสุทฺธา วิมลา นิกฺกิลฺเสสา จฺจฺวปฺปาตฺกฺสลา ทิพฺพจกฺขฺมฺหิ ปารมฺี คตา เอรูปา โข, มหาราช, ภิกฺขุ ภควโต ธมฺมนคร ‘นครไชตฺกาทิ วุจฺจนฺติ ๙

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกฺขุ พุสฺสสุตา อาคตาคมา ธมฺมธรา วินยธฺธา มาติกาธฺธา ลิกฺกิลนฺทิมทฺมรฺสสฺสจกฺกลกฺกฺขฺรปฺริจฺเจทฺกฺสลา นวฺจกฺสาสนธฺวา, เอรูปา โข, มหาราช, ภิกฺขุ ภควโต ธมฺมนคร ธมฺมรฺกฺขาติ วุจฺจนฺติ ๙

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ วินยณฺณ วิญญโถวาทา ฐานาญฺฐานกฺุสลาอาปตตานาปตติครฺกฺุสเท
กัจจเอตฺกัจจวฺุจฺจานเทสนานิคฺคทปฺภิกฺกมโอสารณนิสฺสารณปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธมฺมณฺนเร รุปรกฺษาติ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ วิมุตติวรฺกฺุสมฺมาลพฺพธา วรปฺวรมทคฺคเสฏฺฐภาวมนฺุปฺปตฺตา พุชฺชนกน
ตมกิปฺตฺติตา, เอรูปา ไซ, มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธมฺมณฺนเร ‘ปฺุปฺฟาปณิกาทิ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ จตฺสจฺจาภิสมยปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
สามณฺณพลเสฏฺฐ ตินฺหนวิจิกิจฺจา ปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธมฺมณฺนเร ‘ผลาปณิกาทิ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ สีสฺสวฺวคนธมนฺุลิตฺตา อนเณกวิธพฺพคฺคณฺธธา กิลฺลสมทฺคฺคณฺธวิธมา,
เอรูปา ไซ, มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธมฺมณฺนเร ‘คนธปาณิกาทิ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ ธมฺมกามา ปิยสมฺุททาธา อภิธมฺเม อภิวิญเญ อุพฺวารปาโมชฺชา
อรณฺณคตฺตาปี รุกฺขมฺูลคตฺตาปี สฺยณาคารคตฺตาปี ธมฺมวรฺรลํ ปิวนฺติ, กาเยน วาจาย มนฺสา ธมฺมวรฺรสมโฆคาฬ
ทา อธิมตฺตปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป อิติ วา อิติ วา ยตถ ยตถ อปฺุปฺจกถา สน
ตฺต
ติณฺณทสฺสณกถา ตตถ ตตถ คนฺตฺวา ตํ ตํ กถารลํ ปิวนฺติ, เอรูปา ไซ, มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธม
มณฺนเร ‘โสณฺธา ปิปาสาติ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ ปุพฺพพฺรตฺตาปรรตฺตํ ชาคริยานุโยคมนฺุยตฺตา นิสฺสชฺชฺจฺจานจฺจกเมหิ รต
ตินฺทิวํ วิตฺตินาเมหฺติ, ภาวนานุโยคมนฺุยตฺตา กิลฺลสปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
ภควโต ธมฺมณฺนเร ‘นฺครคฺคตฺติกาติ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ นวฺงคํ พุทฺธวจนํ อตถโต จ พยณฺชนโต จ นยโต จ การณโต จ
เหตุโต จ อุทฺทาทรณโต จ วาเจนฺติ อนุวาเจนฺติ ภาสณฺติ อนุภาสณฺติ, เอรูปา ไซ, มหาราช, ภิกขุ ภควโต
ธมฺมณฺนเร ‘ธมฺมาปณิกาทิ วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ ธมฺมรตนโกเคน อาคมปริยตฺติสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
รพฺพณฺชนลกฺขณปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป วิณฺญ ฆรณา, เอรูปา ไซ, มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธมฺมณฺนเร ‘ธมฺมเสฏฺฐจฺฉินฺติ
วุจฺจนฺติ ฯ”

“เย ปน เต, มหาราช, ภิกขุ อุพฺวารเทสนาปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
รมิปฺปตฺตา, เอรูปา ไซ, มหาราช, ภิกขุ ภควโต ธมฺมณฺนเร ‘วิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
วุจฺจนฺติ ฯ”

“เอนํ สุวีกตฺตํ ไซ, มหาราช, ภควโต ธมฺมณฺนเร เอนํ สุมาปิตํ เอนํ สุวิทิตํ เอนํ สุปริปริตํ เอนํ สุ
วตฺถาปิตํ เอนํ สุรกฺขิตํ เอนํ สุโคปิตํ เอนํ ทุปฺปสยหํ ปจฺจตฺติเกหิ ปจฺจามิตฺเตหิ, อิมินา, มหาราช, การ
ณเณ อิมินา เหตุนา อิมินา นเยน อิมินา อนุมาเนน ณาตพฺพํ อตฺถิ โส ภควาติ ฯ”

“ยถาปิ นคฺรํ ทิสฺวา,	สุวีกตฺตํ มโรรมํ,
อนุมาเนน ชานนฺติ,	วพฺพทกิสฺส มหตฺตณฺ,
“ตเถว โลกนาถสฺส,	ทิสฺวา ธมฺมปฺุรํ วรํ,
อนุมาเนน ชานนฺติ,	อตฺถิ โส ภควาติติ ฯ”
“อนุมาเนน ชานนฺติ,	อุมิํ ทิสฺวา สาคเร,
ยถายํ ทิสฺสเต อุมิ,	มทฺนโต โส ภวิสฺสตี,
“ตถา พุทฺธํ โสภณฺทํ,	สพฺพตฺตมปฺปราชิตํ,
ตถฺทกฺขยมนฺุปฺปตฺตํ,	ภาวลฺลสารโฆจณํ ฯ”
“อนุมาเนน ณาตพฺพํ,	อุมิํ ทิสฺวา สเทวเก,
ยถา ธมฺมุมิวิปฺพาโร,	อคฺโค พุทฺธโธ ภวิสฺสตี ฯ”

“อนุมานเนน ชานนติ,	ทิสวา อัจจุคคตฺ คิริ,
ยถา อัจจุคคโต เอโส,	หิมวา โส ภวิสสตี ๕
“ตถา ทิสวา ธम्मคิริ,	ลิตฺติภูตํ นิรูปธี,
อัจจุคคตํ ภควโต,	อจลํ สุปฺตีภูจิตฺ,
“อนุมานเนน ฌาตพฺพ,	ทิสวาน ธम्मปพฺพตฺ,
ตถา ทิ โส มหาวิโร,	อคฺโค พุทฺโธ ภวิสสตี ๕
“ยถาปิ คชราชสฺส,	ปทํ ทิสวาน มานุสา,
อนุมานเนน ชานนติ,	มหา เอโส คโช อิติ ๕
“ตถเว พุทฺธานาคสฺส,	ปทํ ทิสวา วิภาวิน,
อนุมานเนน ชานนติ,	อุฬารโ โส ภวิสสตี ๕
“อนุมานเนน ชานนติ,	ภีเต ทิสวาน กุมฺมิเก,
มิกฺรราชสฺส สทฺเท,	ภีตานิ กุมฺมิคา อิติ ๕
“ตถเว ติตฺถิเย ทิสวา,	วิตถเต ภีตมานเส,
อนุมานเนน ฌาตพฺพ,	ธम्मราชาเนน คชชิตํ ๕
“นิพฺพุตํ ปจฺวี ทิสวา,	หริตปตตํ มโหทิกํ,
อนุมานเนน ชานนติ,	มหาเมฆเนน นิพฺพุตํ ๕
“ตถเวมิ ชนํ ทิสวา,	อาโมทิตปโมทิต,
อนุมานเนน ฌาตพฺพ,	ธम्मเมฆเนน ตปฺปิตํ ๕
“ลคฺคํ ทิสวา ภูลํ ปงกํ,	กลลททคตํ มหี,
อนุมานเนน ชานนติ,	วาริกฺขนุโธ มหาคโต ๕
“ตถเวมิ ชนํ ทิสวา,	รชปงฺกสโมทิต,
วหิตํ ธมฺมนทียา,	วิสฺฐจฺจํ ธम्मสาครเว ๕
“ธมฺมามตคตํ ทิสวา,	สเทวมิมํ มหี,
อนุมานเนน ฌาตพฺพ,	ธมฺมกฺขนุโธ มหาคโต ๕
“อนุมานเนน ชานนติ,	ฆายิตฺวา คนธมฺมุตตมํ,
ยถาหํ วายเต คนฺโธ,	เฮสฺสนติ ปุปฺพิตา ทูมา ๕
“ตถเววํ สีสฺคนฺโธ,	ปวายติ สเทเว,
อนุมานเนน ฌาตพฺพ,	อตฺถิ พุทฺโธ อนุตฺตโรติ ๕

“เอวรูเปเน โข, มหาราช, การณสฺเตน การณสฺสทฺสเสน เหตุสฺเตน เหตุสฺสทฺสเสน นยสฺเตน นยสฺสทฺสเสน โอปมมสฺเตน โอปมมสฺสทฺสเสน สกฺกา พุทฺธพลํ อุปทฺสสยิตฺตุ ๕ ยถา, มหาราช, ทกฺโข มาลาภาโร นานาปุพฺพราสิมฺหา อาจริยานุสฺตติยา ปจฺจตฺตปฺริสกาเรเน วิจิตฺตํ มาลาคุณฺวราสี กระจาย, เอวเมว โข, มหาราช, โส ภควา วิจิตฺตปุพฺพราสิ วิย อนุตฺตคฺโคเน อปฺเปเมยฺยคฺโคเน, อหเมตฺรทฺธิ ชินฺสาสเน มาลาภาโร วิย ปุพฺพคนฺถโก ปุพฺพกานํ อาจริยานํ มคฺเคนปี มยฺหํ พุทฺธิพฺเลนปี อสงฺเขยฺเยนปี การณเน อนุมานเนน พุทฺธพลํ ทิปฺยิสฺสสามิ ตฺวํ ปเนตฺถ ฉนฺทํ ชเนหิ สวานยา”ติ ๕

“ทุกฺกัรํ ภนฺเต นาคเสน อนุญฺเจลลํ เอวรูเปเน การณเน อนุมานเนน พุทฺธพลํ อุปทฺสสยิตฺตุ นิพฺพุโตสฺมิ ภนฺเต นาคเสน ตุมฺหากํ ปรมวิจิตฺเตน ปญฺหเวยฺยการณนา”ติ ๕

อนุมานปญฺโห ปจฺโม ๕

๒. อุตฺตงฺคปญฺโห

“ปฺลสฺสตารญฺญเก ภิกฺขุ, อชฺโฆคฺคาพฺเห อุตฺเต คุณฺเด,

ปุ่น ปัสสตี คีหิ ราชา, อนาคตามิลเล จิตเต ๕
 "อุโกปี เต วิไลเกตวา, อุปปชชิตี สัสโย มหา,
 พุชฌเมยย เจ คีหิ ธมฺเม, อุตตงคํ นิพฺพลํ ลียา ๕
 "ปรวาทิวาทมถนํ, นิปฺถํ ปิฎกตฺตเย,
 "หนฺท ปุจฺเจ กถิสฺเสกฺขํ, โส เม กขฺชํ วิเนสฺสตี"ติ ๕

อด โช มิลินโท ราชา เยนายสฺมา นาคเสนํ เตนฺปสฺงกมิ, อุปสฺงกมิตฺวา อายุสฺมนตํ นาคเสนํ อภิ
 วาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทิ, เอกมฺนตํ นิสฺสินโน โช มิลินโท ราชา อายุสฺมนตํ นาคเสนํ เอตทโวจ "ภนฺเต
 นาคเสน, อุตฺถิ โภจฺจิ คีหิ อคาริโก กามโภคี ปุตฺตทวารสฺมฺพาสฺยณํ อชฺฌวณฺโตะ กาลิกจฺนฺทนํ ปจฺจฺนฺโฆนฺโตะ
 มาลาคนฺธวิเลปนํ ธารยฺนโตะ ชาตฺรฺพรชฺตี สาทียฺนโตะ มถฺมุตฺตาทกฺกณฺจฺนฺวิจิตฺโตเมพิทฺทฺโธ เยน สฺนตํ ปรมตฺถํ
 นิพฺพานํ สจฺจิกต"นฺติ ๕

"น มหาราช, เอกณฺเวย สตํ น เทว สตานิ น ตีนิ จตฺตาริ ปญฺจ สตานิ น สหสฺสํ น สด
 สหสฺสํ โภจฺจิสฺตํ น โภจฺจิสฺสสฺสํ น โภจฺจิสฺตสฺสสฺสํ, ติฎฺฐิจิตฺต มหาราช ทสฺนํ วิสตียา สดสฺส สหสฺสสฺส
 อภิสมโย, กตเมเน เต ปริยาเยน อนุโยคํ ทมฺมีติ ๕

"ตฺวเมเวตํ พุทฺธิ"ติ ๕ "เตนหิ เต, มหาราช, กถอิสฺสามิ สฺเตเน วา สหสฺสเน วา สดสฺสสฺสเน วา
 โภจฺจิสฺตวา วา โภจฺจิสฺเตเน วา โภจฺจิสฺสสฺสเน วา โภจฺจิสฺตสฺสสฺสเน วา, ยา กาจิ นวฺงเค พุทฺธวฺจเน สลฺเลชิตฺตา
 จารปฺปฏิปตฺติชฺตฺตวฺรคฺคณฺนิสฺสีตา ธา, ตา สพฺพา อธิ สโมสฺริสฺสฺนฺติ ๕ ยถา, มหาราช, นิมนฺนฺตสมฺวิสม
 ถลาถลทสฺภาเค อภิวฺภูจฺ อุกกํ, สพฺพํ, ตํ ตโต วินิคฺพิตฺวา มโหทฺธิ สาครํ สโมสฺริตี, เอวเมว โช,
 มหาราช, สฺมฺปาเทถ สตี ยา กาจิ นวฺงเค พุทฺธวฺจเน สลฺเลชิตฺตาจารปฺปฏิปตฺติชฺตฺตวฺรคฺคณฺนิสฺสีตา กธา, ตา
 สพฺพา อธิ สโมสฺริสฺสฺนฺติ ๕

"มยฺหมเปตฺถ, มหาราช, ปริพฺยตฺตตาย พุทฺธิยา การณฺปริทีปนํ สโมสฺริสฺสตี เตเนโส อตฺถโถ สุวิกฺ
 โตะ สุวิจิตฺโต ปริปฺถุณฺโณ ปริสุทฺโธ สมานิโต ภวิสฺสตี ๕ ยถา, มหาราช, กุสโล เลขาจฺริโย อนุสิฎฺฐิโจ เลขํ
 โอสารเณโต อตฺถโน พยฺตตตาย พุทฺธิยา การณฺปริทีปเนน เลขํ ปริปฺเรตี, เอวํ สา เลขา สมตฺตา ปริ
 ปฺถุณฺหา อนุนิกา ภวิสฺสตี ๕ เอวเมว มยฺหมเปตฺถ ปริพฺยตฺตตาย พุทฺธิยา การณฺปริทีปนํ สโมสฺริสฺสตี, เต
 เนโส อตฺถโถ สุวิกฺตโต วิจิตฺโต ปริปฺถุณฺโณ ปริสุทฺโธ สมานิโต ภวิสฺสตี ๕

"นคเร, มหาราช, สวาทฺถิยา ปญฺจโภจฺจิมตฺตา อริยสวากา ภควโต อุปาสกอุปาสิกายो สดตฺปนฺณวาส
 สหสฺสทานิ ตีณิ จ สดสฺสทานิ อนาคตามิลเล ปติฎฺฐิจิตฺตา, เต สพฺเพปิ คีหิ เยว, น ปพฺพชิตฺตา ๕ ปุ่น
 ตตฺถเวว คณฺทมพฺพมฺลเย ยมกปาฏิหาริเย วิสตี ปาณโภจฺจิโย, อภิสมิสุ, ปุ่น จุพฺพารุโลวาทะ มหามฺงคฺลสฺตฺตฺน
 เต, สมจิตฺตปริยาเย, ปรวาสฺตฺตฺนเต, ปรวาทฺสฺตฺตฺนเต, กลหวิวาทฺสฺตฺตฺนเต, จุพฺพยฺหฺสฺตฺตฺนเต, มหาพฺยฺห
 สฺตฺตฺนเต, ตฺวฏฺกสฺตฺตฺนเต, สารีปุตฺตสฺตฺตฺนเต คณฺนปถมตีตานิ เทวตานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิ ๕

"นคเร ราชคเ ปนฺณวาสสฺสทานิ ตีณิ จ สดสฺสทานิ อริยสวากา ภควโต อุปาสกอุปาสิกายो,
 ปุ่น ตตฺถเวว ธนฺपालหฺตฺถินาคทเม นวฺติ ปาณโภจฺจิโย, ปรายนสมาคเม ปาสาณกเจตีเย จุทฺทส ปาณโภจ
 โย, ปุ่น อินฺทสาลคฺุหาย อสิตี เทวตาโภจฺจิโย, ปุ่น พารานลลียํ อิลิปฺตเน มิคทาย ปจเม ธมฺมเทสเน
 อญฺจารส พฺรหฺมโภจฺจิโย อปริมาณา จ เทวตโย, ปุ่น ตวตีสภวเน ปณฺชุกมฺพลลิลายํ อภิธมฺมเทสนาย
 อสิตี เทวตาโภจฺจิโย, เทโวโรหเน สงฺกสฺสนครทวาระ โลกวิวธฺนปาฏิหาริเย ปสนฺนํ นรมฺรุงํ ติสฺ โภจฺจิโย
 อภิสมิสุ ๕

ปุ่น สกฺเกสุ กปิลวตฺตฺตฺมึ นิโครธารามะ พุทฺธวีสเทสนาย มหาสมยฺสฺตฺตฺนตฺเทสนาย จ คณฺนปถมตี
 ตานํ เทวตานํ ธมฺมาภิสมโย อโหสิ ๕ ปุ่น สฺมฺนมาลาการสมาคเม, ครททินสมาคเม, อาณนฺทเสกฺกจิสฺมาค
 เม, ชมฺพุกาชิวกสมาคเม, มถฺนุกเทวปุตฺตสมาคเม, มฏฺจกฺกณฺทลิวเทวปุตฺตสมาคเม, สฺลฺลสฺนคฺริสฺภินิสฺมาคเม,
 สิริมานคฺริสฺภินิสฺมาคเม, เปสการีชฺตฺตสมาคเม, จุพฺพสฺภทาสมาคเม, สาเกตพฺรหฺมณฺสฺส อาพาหนสฺสฺนสมาค
 เม, สฺนฺวาปรนฺตกสมาคเม, สกฺกปณฺทสมาคเม, ติโรกฺขทสมาคเม, รตนสฺตฺตสมาคเม ปจฺเจกํ จตฺรารีสตียา

ปาดสหัสสานัม ธมมาภิสมโย อโหสิ, ยาวตา, มหาราช, ภควา โลเก อฏฺจาสิ, ตาว ตีสฺ มนฺชฺเลสุ โสฬสสุ มหาชนปเทสุ ยตถ ยตถ ภควา วิหาลิ, ตตถ ตตถ เภยฺเยเน เทว ตโย จตฺตาวโร ปณฺจ สตฺ สหสฺสํ สตสฺหสฺสํ เทวา จ มนฺุสฺสา จ สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรสุ ฯ ๙ เย เต, มหาราช, เทวา คิหิเยว, น เต ปพฺพชิตฺวา, เอตานิ เจว, มหาราช, อณฺณานิ จ อนฺเณกานิ เทวตาภิฏฺฐิตสฺหสฺสานิ คิหิ อคาริกา กามภโคโน สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรสุ”ติ ฯ

“ยถิ, ภนฺเต นาคเสน, คิหิ อคาริกา กามภโคโน สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺติ, อถ อิมานิ อุตฺตคฺคานิ กิมตฺถํ สาเนนฺติ, เตน การเณน อุตฺตคฺคานิ อภิจฺจกรานิ โหนฺติ ฯ ยถิ, ภนฺเต นาคเสน, วินามนฺโตสเสหิ พยาธโย วุสสมนฺติ, ก็ วมนวิเรจนาทินา สรรีรพฺพลกรเณน ? ยถิ มฺภูจฺฐิหิ ปฏฺฐิตตฺตนิกฺคโหภาวติ, ก็ อลิสตฺตติสรฺวณฺโปกถมทลคฺคฺมุคฺครหิ ? ยถิ คณฺจิกฺกุสิสฺสุสิรณฺณลฺลตาสาชา อาลมพิตฺวา รุกฺขมภิรฺวณฺหนภาวติ, ก็ ทิพฺพพฺพหนิสฺเสณนิปริเยสเนน ? ยถิ ถนฺทิลเสยฺยโย ธาตุสมตฺตา ภวติ, ก็ สฺขมสมฺผลสมฺพทิมมหาสิริสยชนปริเยสเนน ? ยถิ เอโก สาสงฺกสฺปปฏิภยวิสมกนตฺวตรณสมตฺโต ภวติ, ก็ สนฺนทฺุสซฺขมทิมมหาสตฺตปริเยสเนน ? ยถิ นทิสฺรํ พฺพฺนา ตริตฺถํ สมตฺโต ภวติ, ก็ อฺวเสตฺนาวาปริเยสเนน ? ยถิ สกสนฺตเกน มาสจฺจนาหนํ กาคฺถํ ปโหติ, ก็ ปฺรฺรูปเสวณฺปิยสมฺมูลลาปฺจฉาปฺเรธาวเนน ? ยถิ อขาตตฺพาทเก อุกกํ ลภติ, ก็ อุกฺขปานตฺพาทโกปฺกขรณฺชเณน ? เอวเมว โข, ภนฺเต นาคเสน, ยถิ คิหิ อคาริกา กามภโคโน สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺติ, ก็ อุตฺตคฺคณฺวรสมาทียเนนา”ติ ?

“อฏฺฐจฺวิสฺติ โข ปนฺิเม, มหาราช, อุตฺตคฺคณฺนา ยถาภฺจจฺจณฺนา, เยหิ คฺุณฺเหหิ อุตฺตคฺคานิ สพฺพพฺพุทฺธานํ ปิหฺยิตานิ ปตฺติตฺตานิ ฯ กตเม อฏฺฐจฺวิสฺติ ? อึธ, มหาราช, อุตฺตงฺกํ สฺุทฺธาชีวํ สฺุขผลํ อนวฺชฺชนํ ปฺรทฺุทฺชาปฺนํ อภฺยํ อสมฺปิพนํ เอกนตฺวทฺุคฺคํ อปฺริหานิยํ อมาຍํ อารกฺษา ปตฺติตฺททํ สพฺพสตฺตทมนํ สัวริทฺถํ ปฏฺฐิวฺป อนิสฺสิทฺถํ วิปฺปมฺตฺถํ รากฺกขยํ โทสฺกขยํ โมหกขยํ มานปฺปหานํ กฺุวิตฺถกฺกเจหนํ กงฺขาวิตฺรณํ โกสซฺชวิทฺถํ สนํ อวติปฺปหานํ ชมนํ อตุลล์ํ อปฺปมาณํ สพฺพทฺุทฺกขยคฺคณํ, อึเม โข, มหาราช, อฏฺฐจฺวิสฺติ อุตฺตคฺคณฺนา ยถาภฺจจฺจณฺนา เยหิ คฺุณฺเหหิ อุตฺตคฺคานิ สพฺพพฺพุทฺธานํ ปิหฺยิตานิ ปตฺติตฺตานิ ฯ

“เย โข เต, มหาราช, อุตฺตคฺคณฺเน สมฺมา อฺุปเสวณฺติ, เต อฏฺฐารสฺหิ คฺุณฺเหหิ สมฺเปตา ภวณฺติ ฯ กตเมหิ อฏฺฐารสฺหิ ? อาจาโร เดสฺ สฺุวิสฺสุโธ โหติ, ปฏฺฐิปทา สฺุปริธา โหติ, กายิกํ วาจลิกํ สฺุรุกฺขิตฺ โหติ, มโนสมฺมาจาโร สฺุวิสฺสุโธ โหติ, วิริยํ สฺุปลคฺคหิตฺ โหติ, ภยํ วุสสมติ, อตฺตนาทฺุภฺจฺพิยปคฺตา โหติ, อาฆาโต อฺุปรโต โหติ, เมตฺตา อฺุภฺจฺจิตฺตา โหติ, อาหาโร ปรีณฺญาโต โหติ, สพฺพสตฺตานํ คฺุรุกฺโต โหติ, โภชเนมตฺตณฺณฺ โหติ, ชาคริยมนฺนุยฺโต โหติ, อนิเกโต โหติ, ยตถ ผาสุ ตตถ วิหารี โหติ, ปาปาเชคฺคณฺนิ โหติ, วิเวการาโม โหติ, สตฺถํ อปฺปมตฺโต โหติ, เย เต, มหาราช, อุตฺตคฺคณฺเน สมฺมา อฺุปเสวณฺติ, เต อึเมหิ อฏฺฐารสฺหิ คฺุณฺเหหิ สมฺเปตา ภวณฺติ ฯ

“ทส อึเม, มหาราช, ปุคฺคลา อุตฺตคฺคณฺรทา ฯ กตเม ทส ? สทฺุโธ โหติ หิริมา อิติมา อฺุโกโห อตฺถวสิ อโลโล ลิกฺขากาโม ทพฺพสมาทาโน อนฺุชฺฌานพฺพุโล เมตฺตาวิหารี, อึเม โข, มหาราช, ทส ปุคฺคลา อุตฺตคฺคณฺรทา ฯ

“เย เต, มหาราช, คิหิ อคาริกา กามภโคโน สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺติ, สพฺเพ เต ปฺริมาสุ ชาตีสฺุ เตรสฺสุ อุตฺตคฺคณฺสุ กตฺฐปาสนา กตฺฐมิกมฺมา, เต ตตถ จารณฺจ ปฏฺฐิปตฺติณฺจ โสธยิตฺวา อชฺเชตฺรหิ คิหิเยว สนฺตา สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺติ ฯ ๙

“ยถา, มหาราช, กุสโล อีสฺสาโส อนฺุเตวาลิก ปจฺมํ ตาว อฺุปาสนสาลาຍํ จาปเกทจาปาโรปนคฺคทณฺมฏฺฐิปฏฺฐิปีพนองฺคฺคฺลิวินามนปาทจปนสรคฺคทณฺสนนหนากทฺุพฺพนสทฺุธารณลฺกฺขนิยมนชฺิปนํ ตินฺปริสกคฺคณฺตินปฺลาลมตฺติกาปฺญชฺผลกฺกขเวธ อนฺุสิกฺขาเปตฺวา รมฺโถ สนฺติเก อฺุปาสนํ อารายิตฺวา อาชณฺณรคฺคชฺตฺรจคฺคณฺณณฺทิวรณฺณสฺวณฺณทาลิทาสภริยคามาวั ลภติ, เอวเมว โข, มหาราช, เย เต คิหิ อคาริกา กามภโคโน สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพฺพานํ สจฺฉิกโรนฺติ, เต สพฺเพ ปฺริมาสุ ชาตีสฺุ เตรสฺสุ อุตฺตคฺคณฺสุ กตฺฐปาสนา กตฺฐมิกมฺมา, เต ตตถเว จารณฺจ ปฏฺฐิปตฺติณฺจ โสธยิตฺวา อชฺเชตฺรหิ คิหิเยว สนฺตา สนฺตํ ปรมตฺถํ นิพ

พาน์ สัจฉิกโรนติ ๙ น, มหาราช, อุตคณเณสุ ปุพพาเสวนัน วินา เอกิสสา เวย ชาตียา อรหตุต สัจฉิกิริยา โหติ, อุตตเมเน ปน วีริเยเน อุตตมาเย ปฏิปตติยา ตถารูปเน อจาริเยเน กลยาณमितเตเน อรหตุต สัจฉิกิริยา โหติ ๙

“ยถา วา ปน, มหาราช, ภิสกโก สลลกดโต อจาริยั ธเนเน วา วุตตปปฏิปตติยา วา อาราเอต วา สตตคคคณเณนเลขนเวอนสลลภูทรวณเณวเอนโสสนเภสชชานูลิมปนวมเนวีเรจนาหฺวาสนกิริยมนุสิกขิตฺวา วิชชาสู กตสิกโข กตูปาสโน กตหตุโต อาตุเร อุปสงกมติ ติกิจฉาย, เอเวเมว โข, มหาราช, เย เต คีหิ อคาริกา กามโคโคโน สนตฺ ปรมตฺถิ นินฺพพาน์ สัจฉิกโรนติ เต สพเพ ปริมาสุ ชาตีสู เตรสสุ อุตคณเณสุ กตูปาสนา กตภูมิกมมา, เต ตตเถว จารณจ ปฏิปตติเยจ โสยิตฺวา อชเชตฺรหิ คีหิเยว สนฺตา สนตฺ ปรมตฺถิ นินฺพพาน์ สัจฉิกโรนติ, น, มหาราช, อุตคณเณหิ อวิสุทธานัน ธมฺมาภิสมโย โหติ ๙

“ยถา, มหาราช, อุกทสส อเสจเนเน พินฺชานัน อวิรูหน โหติ, เอเวเมว โข, มหาราช, อุตคณเณหิ อวิสุทธานัน ธมฺมาภิสมโย น โหติ ๙

“ยถา วา ปน, มหาราช, อกตฺกสลาเนน อกตฺกกลยาณานัน สุตติคคณัน น โหติ, เอเวเมว โข, มหาราช, อุตคณเณหิ อวิสุทธานัน ธมฺมาภิสมโย น โหติ ๙

“ปจวิสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน ปตฺติจฺจานญฺเฐเน ๙ อาโปสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพกิเลสสมโหวนญฺเฐเน ๙ เตชสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพกิเลสวณฺณมาปนญฺเฐเน ๙ วาโยสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพกิเลสมลฺรชฺชปาหณญฺเฐเน ๙ อคทสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพกิเลสพยาธิวูปสมนญฺเฐเน ๙ อมตสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพกิเลสวินาสนญฺเฐเน ๙ เขตตสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพสามณฺเวคฺคณเณสสวฺวิรูหนญฺเฐเน ๙ มโนหฺรสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน ปตฺติติจฺจิตฺสพฺพสมปตฺติวฺรททญฺเฐเน ๙ นวาาสมัน มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน ลัสมฺรมาหณฺณวปฺรคฺคณญฺเฐเน ๙ ภีรุตฺตาดนสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน ชรามรณภิตานัน อสสาสรณญฺเฐเน ๙ มาตุสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน กิเลสทุกฺขปฺปฏิปฺพิทธานัน อนุคฺคาทญฺเฐเน ๙ ปิตฺตสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน กุสลวทฺตีกาแมนัน สพฺพสามณฺเวคฺคณชนญฺเฐเน ๙ มิตตสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพสามณฺเวคฺคณปริเยสนอวิสิวาทญฺเฐเน ๙ ปทุมสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพกิเลสเมเลหิ อนุปลิตตญฺเฐเน ๙ จตฺตชาติยวฺรคฺคณสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน กิเลสทุกฺคณฺนอปฏิวินทณญฺเฐเน ๙ คิริชวฺรสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน อญฺจโลกธมฺมวาทเอหิ อกมฺปิยญฺเฐเน ๙ อากาสสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพตฺต คคณมาปตฺตอวิสุทฺตวิตถมทญฺเฐเน ๙ นหิสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน กิเลสมลปวาหณญฺเฐเน ๙ สุเทสสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน ชาตีกนฺตารกิเลสวณฺคคณนิตฺถรณญฺเฐเน ๙ มหาสตุตฺตวาทสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สพฺพภยสุณฺณเขมภยวฺรปฺรณินฺพพานคฺคณสมปนาปนญฺเฐเน ๙ สมชฺชิตฺวิมลทาตสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน สงชวฺรานัน สภาวทฺสสนญฺเฐเน ๙ ผลกสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน กิเลสคฺคณฺนสสตฺติปฺพิททาหณญฺเฐเน ๙ ฉตตสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน กิเลสวสฺสตีวคฺคณฺนสนฺตาปาทปฺพิททาหณญฺเฐเน ๙ จนฺทสมโย มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน ปิหยิตปตฺติตฺตญฺเฐเน ๙ สุริยสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน โมหตฺตมตีมิรนาสนญฺเฐเน ๙ สาคฺคสมัน, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน เอนกเวิตฺสามณฺเวคฺคณนฺนวฺรตฺตญฺเฐเน, อปฺริมิตอสงเขยอปปเมยฺยญฺเฐเน จ ๙ เอวํ โข, มหาราช, อุตคณัน วิสุทฺธิกาแมนัน พหุปรการัน สพฺพทฺรปฺริพาหณฺหุ อรตฺติหนฺทํ ภยหนฺทํ ภาวหนฺทํ ชีลหนฺทํ มลหนฺทํ โสภณฺทํ ทุกฺขหนฺทํ รากหนฺทํ โทสหนฺทํ โมหณฺทํ มานหนฺทํ ภิฏฺฐินฺทํ สพฺพากุสลธมฺมหนฺทํ ยสวาทํ หิตวาทํ สุชวาทํ ฝาสฺกฺรํ ปิตฺติกรํ โยคฺคณเขมกรํ อนวชฺชํ อญฺจสุชฺชวิปากํ คฺคณฺราสิคฺคณปฺปณฺชํ อปฺริมิตอสงเขย อปปเมยฺยคฺคณัน วรํ ปวริ อคฺคํ ๙

“ยถา, มหาราช, มนุสฺสา อุปตฺตมฺภาวเสน โภชนัน อุปเสวนฺติ, หิตวเสน เภสชฺชํ อุปเสวนฺติ, อุปการวเสน มิตฺตํ อุปเสวนฺติ, ตารณวเสน นาวํ อุปเสวนฺติ, สฺคณฺธวเสน มาลาคณฺธํ อุปเสวนฺติ, อภยวเสน ภีรุตฺตาดนํ อุปเสวนฺติ, ปตฺติจฺจาวเสน ปจวี อุปเสวนฺติ, สิปปาเวเนน อจาริยํ อุปเสวนฺติ, ยสวเสน ราชานัน อุปเส

วนฺติ, กามทวเสน มณฺเฐนํ อุปเสวนฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, สัพพสามณฺวคฺคณทวเสน อริยา อุตฺตณฺเณ อุปเสวนฺติ ฯ

“ยถา วา ปน, มหาราช, อุทกํ พีชวิรุหนาย, อคฺคิ ฉาปนาย, อาหาโร พลาทรณาย, ลดา พนฺธนาย, สตถํ เจทนาย, ปาณีย์ ปิปาสาวิณฺยนาย, นิธิ อสฺสาสกรณาย, นาวา ตีรสฺมปาปนาย, เกสขฺชํ พยาธิวูปสฺมณาย, ยานํ สุขคฺมณาย, ภิรฺตณํ ภยวิโนทนาย, ราชา อารกฺขตฺตตาย, ผลกํ ทนฺทเลทฺทพฺพคฺคฺพสฺสตฺตติปฏิพาหนาย, อาจริโย ออนุสาสนาย, มาตา โปสนาย, อาหาโส อาโลกนายน, อลงกาโร โสภนายน, วตถํ ปฏิจฺจนานาย, นิสฺเสถนิ อาโรหนาย, ตฺลลา วิสฺมวิกฺเขปนายน, มนถํ ปรีชปฺปนายน, อาวูธํ ตฺชชฺนียปฏิพาหนาย, ปทํ โป ออนุการวิธมฺมณายน, วาโต ปรีพาทนนิพฺพาปนายน, สิปป์ วุตฺตินิพฺพาทนายน, อคทํ ซีวิตฺรกฺขนายน, อากโร รตนฺอุปาทนายน, รตนํ อลงฺกรายน, อาณา อนตฺติกกมณายน, อิสฺสริยํ วสวตฺตณายน, เอวเมว โข, มหาราช, อุตฺตณฺเณ สามณฺวณพีชวิรุหนาย, กิเลสฺมฉาปนายน, อิทฺธิพลาทรณาย, สติสฺสวรินฺพณนายน, วิมตฺติวิจิจฺจนาสมฺมุจฺเจทนายน, ตณฺหาปิปาสาวิณฺยนาย, อภิสมยอฺสสาสกรณาย, จตุโรหณินฺตฺตณนายน, กิเลสฺพยาธิวูปสฺมณาย, นิพฺพานสุขฺชุปฺปฏิลาภาย, ชาตฺติชฺรพฺยาธิมฺรณโสภกปริเทวทฺทกฺขโหมนฺสฺสุปฺยาสาสภยวิโนทนาย, สามณฺวคฺคณปริรกฺขนายน, อรตฺติกฺวิตฺตกปฏิพาหนายน, สกฺลสามณฺวคฺคณานุสาสนายน, สัพพสามณฺวคฺคณโปสนายน, สมนวิปฺสฺสนามคฺคผลนิพฺพานทสฺสนายน, สกฺลโลกกฺคตฺตโณมิตฺตมทฺติมหาโสภนกรณายน, สพฺพปาปายปิทฺทนายน, สามณฺวคฺคณเสลลิสฺสรมฺภุณฺนิ อภิรุหนาย, วงกฺกภูทิสฺมจิตฺตวิกฺเขปนายน, เสวิตพฺพาเสวิตพฺพมฺเม สาธุสฺสขณายกรณายน, สพฺพวิกิเลสฺปฏิสฺตตฺตชฺชชนายน, อวิชฺชนนการวิธมฺมณายน, ติวคฺคิสนฺตนาปรีพาทนนิพฺพาปนายน, สหฺสฺสมฺมสนตฺตสมาปตฺตตินิพฺพาทนายน, สกฺลสามณฺวคฺคณปริรกฺขนายน, โพชฺฆจฺจวฺรตฺตณฺอุปาทนายน, โยคิชนาลงฺกรณายน, อนวชฺชชฺนินฺปนฺสฺสุขมฺมสฺสดีสฺสุขมตฺติกกมณายน, สกฺลสามณฺวณอวิธมฺมวสวตฺตณายน ฯ อิติ, มหาราช, อิมลํ คฺคณานํ อธิคฺคณาย ยทํ ทํ เอกเมกํ อุตฺตณฺเณ, เอวํ, มหาราช, อคฺคฺลียํ อุตฺตณฺเณ อปฺปเมยฺยํ อสมํ อปฺปปฏิสํ อปฺปปฏิภาคํ อปฺปปฏิเสฏฺฐจํ อุตฺตวํ เสฏฺฐจํ วิสิฏฺฐจํ อธิกํ อายตํ ปุถฺลํ วิสิฏฺฐํ วิตถตํ คฺรูกํ ภาวียํ มหนตฺ ฯ

“โย โข, มหาราช, ปุคฺคโล ปาปิจฺโณ อิจฺฉาปกโต กุโห ลฺหุโร โอรโก โสภกาโม ยสกาโม กิตฺติกาโม อยฺตุโต อปฺปตฺโต อนนฺจจฺวิโก อนโร อปฺปปฏิวโป อุตฺตจํ สฺมาทียติ, โส ทิคฺคณํ ทนฺทมาปชฺชติ, สพฺพคฺคณฆาตมาปชฺชติ, ทิฏฺฐจฺมมิกํ ทิพฺพันํ ชีลนํ ครนฺนํ อุปฺปณฺนํ ชินฺนํ อสมฺภอกํ นิสฺสวณฺณํ นิจฺจณฺณํ ปวาทนํ ปพฺพาทนํ ปฏิภฺกตฺติ, สมนฺปรายเปปิ สตโยชนินฺแก อวิจิมหานิรย อฺนฺนฺทจิตฺตตฺตสนตฺตตฺตอจฺจิจาลามาลเก อนเภาวสฺสโกฏิสฺตสฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺส อฺนฺนฺทมฺโห ติริยํ เณฺนฺทเททกํ สมนฺปรวตฺตํ ปจฺจติ, ตโต มุจฺจิตฺวา กิสฺมฺรสฺกาพจกปจฺจจโค สฺนฺนฺทมุจฺจิตฺตฺตฺตมฺจโค ฉาโต ปิปาสิโต วิสฺมภีมฺมวูปวณฺโณ ภคคฺคณฺณโสโต อุมฺมิลิตฺตนิมิลิตฺตเนตฺตณโยน อรฺคฺคตฺตปกฺคคฺคโต ปุพฺพวากิณฺณสพฺพกาโย วาตฺมฺเช ชลมาโน วิย อคฺคิกฺขนฺโธ อนโต ชลมาโน ปชฺชชลมาโน อตาณฺ อสโรณ อารุณฺณรฺณนฺนการุณฺนรํ ปรีเทวมาโน นิชฺฉามตฺตณฺโหโก สมนฺนมหาเปโต หุตฺวา อาทิตฺตมาโน มหิยา อภูฏสฺสวโร กโรติ ฯ

“ยถา, มหาราช, โกจฺ อยฺตุโต อปฺปตฺโต อนนฺจจฺวิโก อนโร อปฺปปฏิวโป ทิโน กุชาติโก ชตฺติยาภิเสกน อภิสิณฺจติ โส ลภติ หตฺตจฺเจทํ ปาทจฺเจทํ หตฺตปาทจฺเจทํ กณฺณจฺเจทํ นาสจฺเจทํ กณฺณนาสจฺเจทํ ทิลงฺกถาลิกํ สขงฺมุณทิกํ วาหฺมุขํ ชีตฺตมาลิกํ หตฺตปชฺชิตฺติกํ เอรกวตฺติกํ จีรกวาลิกํ เณฺนเยยฺกํ พพิลลํลิกํ กทาปณฺณํ ชวราปตฺตจฺจิกํ ปลิสมฺปรวตฺติกํ ปลาลปิจกํ ตตฺเตน เตเลน โอลิณฺจนํ สฺนฺนเชทฺติ ชาทาปนํ ชิวสุลาโรปนํ อสิณา สีสจฺเจทํ อนเภาวิทฺตมฺปิ กมฺมการณํ อนฺนฺทวติ ฯ ก็ การณฺา? อยฺตุโต อปฺปตฺโต อนนฺจจฺวิโก อนโร อปฺปปฏิวโป ทิโน กุชาติโก มหนเต อิสฺสริย จาเน อตฺตณํ จเปสิ, เวลล์ ฆาเตสิ, เอวเมว โข, มหาราช, โย โกจฺ ปุคฺคโล ปาปิจฺโณ ฯเปฯ มหิยา อภูฏสฺสวโร กโรติ ฯ

“โย ปน, มหาราช, ปุคฺคโล ยฺตุโต ปตฺโต อนนฺจจฺวิโก อโร ปปฏิวโป อปฺปิจฺโณ สนฺตฺตฺตจฺจ โปววิตฺโต อลฺลสฺสฺสจฺจ อารทฺทวโร ปทิตฺตโต อสฺจโ อมาโย อนโรทโร อลาภกาโม อยสกาโม อกิตฺติกาโม สทฺโธ สทฺทฺธาปพฺพชิตฺติ ชวรามรณา มุจฺจิตฺตกาโม สาสนํ ปคฺคณฺนทิสฺสทฺสทฺสทฺส อุตฺตจํ สฺมาทียติ, โส ทิคฺคณํ ปุชฺช อรทฺทิตฺเตวณฺณจฺจ ปิโย โทติ มนาโป ปิโยโต ปตฺติโต, ชาตฺติสฺมมณฺลลิกาทินํ วิย ปุพฺพํ นหาตฺตณฺนฺนฺนตฺตสฺส,

ชัชจนิตตส วิย ปตเฒโภชนั ปปาสิตตส วิย สัตถวิมลสุรภิปานีโย, วิสคตตส วิย โอสถาว์ สัมคมณกามสส วิย อาชณณรถวรุตตม, อตตกามสส วิย มโนหรมณิรตน์ อภิลิณจิตุกามสส วิย ปณทรวิมลเสตจจตต์, ธมมกามสส วิย อรหตตผลาธิคมมุนุตตร ๙ ตสส จตตาวโร สติปฏจานา กาวนาปารีปรี คจจนติ, จตตาวโร สมมปปะชานา จตตาวโร อิทธิปะชาทา ปณจินทริยานิ ปณจ พลานิ สตต โพชฌงคา อริโย อฏจจโก มคโค กาวนาปารีปรี คจจนติ, สมถวิปัสสนา อธิคจจนติ, อธิคมปฏิปตติ ปริณมติ, จตตาวโร สามณณพลานิ จตสโส ปฏิสัมภาทา ติสโส วิชชา ฉฬภิญญา เกวลโ จ สมณธมโม สพเพ ตสสาธเยยา โหนติ, วิมุตติปณทรวิมลเสตจจตตเตน อภิลิณจิติ ๙

“ยถา, มหาราช, รมโย ชตตยสส อภิชาตกุลลินสส ชตติยาภิเสกเน อภิลิตตสส ปริจรณติ สรจจนเคมชานปทภฎพาลา อฏจตตีสา จ ราชปริสา ญจนจกา มชฌงคคิลา สโตถิวาจกา สมณพุราหมณสพพาสณทคณา อภิคจจนติ, ยั กิณจิ ปจวิยา ปฏญนรตนากรนครสูงกฏจานเวรชชกเชชชเภชชชชมนุสาสนั สพพตถ สามโก ภวติ, เอวเมว โช, มหาราช, โย โภจิ ปุคคโล ยุตโต ปตโต ๙เป๙ วิมุตติปณทรวิมลเสตจจตตเตน อภิลิณจิติ ๙

“เตรสิมานิ, มหาราช, ชุตตคานิ, เยหิ สุทธิกโต นิพพานมหาสมุทท์ ปริสิตวา พุวิธั ธมมกัฬมกัฬิพติ, ฐปาฐอฏจจมาปตติโย วถนเซติ อิทธิวิธั ทิพพะโสธวาทุ ปริจตติชานัน ปุพเพนิวาสานุสสตี ทิพพกขุฑุ สพพาสวกชยณจ ปาปุนาติ ๙ กตเม เตรส ? ปัสสุลิกังคั เตจวิริกังคั ปิณทปะาติกังคั สปะทานจาริกังคั เอกาสนิกังคั ปตตปิณทิกังคั ชลปะจณาทตติกังคั อารณณิกังคั รุกขมูลิกังคั อพโภกาลิกังคั โสสานิกังคั ยถาสนถติกังคั เนสชชกัณคั, อิมเหติ โช, มหาราช, เตรสตี ชุตคฺเณหิ ปุพเพ อาเสวิตติ นิเสวิตติ จิณเณหิ ปริจจณเณหิ จริเตหิ อุปะจริเตหิ ปริปุริเตหิ เกวลั สามณณั ปฏิลภติ, ตสสาธเยยา โหนติ เกวลา สนตา สุชา สมာปตติโย ๙

“ยถา, มหาราช, สธโน นาวโก ปฏญเน สฎจจ กตสุงโก มหาสมุทท์ ปริสิตวา วงคั ตกโกลั จินัสวีริ สุรจจั อลสนห์ โกลปฏญนั สวณณญมึ คจจนติ ยถณมปิ ยั กิณจิ นาวาสนยจรณั, เอวเมว โช, มหาราช, อิมเหติ เตรสตี ชุตคฺเณหิ ปุพเพ อาเสวิตติ นิเสวิตติ จิณเณหิ ปริจจณเณหิ จริเตหิ อุปะจริเตหิ ปริปุริเตหิ เกวลั สามณณั ปฏิลภติ, ตสสาธเยยา โหนติ เกวลา สนตา สุชา สมာปตติโย ๙

“ยถา, มหาราช, กสสโก ปจम्मั เชตตโหลลั ตินกฏจปาसानั อปนเนตวา กสิตวา วิปิตวา สมมาอุทกั ปเวเสตวา รุกชิตวา โคเปตวา ลวนมททเนน พหุชณณโก โหติ, ตสสาธเยยา ภานติ เย เกจิ อธนา กปะณา ทลิตทา ทคคตชนา, เอวเมว โช, มหาราช, อิมเหติ เตรสตี ชุตคฺเณหิ ปุพเพ อาเสวิตติ ๙เป๙ เกวลา สนตา สุชา สมာปตติโย ๙

“ยถา วา ปน, มหาราช, ชตติโย มุททวาลิตโต อภิชาตกุลลินั เชชชเภชชชชมนุสาสนเ อิสสรโ โหติ วสวตตี สามโก อิจฉากรโณ, เกวลา จ มหาปะจวี ตสสาธเยยา โหติ, เอวเมว โช, มหาราช, อิมเหติ เตรสตี ชุตคฺเณหิ ปุพเพ อาเสวิตติ นิเสวิตติ จิณเณหิ ปริจจณเณหิ จริเตหิ อุปะจริเตหิ ปริปุริเตหิ ชินสาสนน วเร อิสสรโ โหติ วสวตตี สามโก อิจฉากรโณ, เกวลา จ สมณคฺคณา ตสสาธเยยา โหนติ ๙

“นनु, มหาราช, เกโร อุปะเสโน วงคฺคนตปะตโต สลเสชชชุตคฺคเณ ปริปุรการิตาย อนาทิยิตวา สวาทถิยา สงฆสส กติกั สปะริโส นรทम्मสวารี ปฏิสลลนาคตั อุปะสงกมิตวา ภควโต ปาทา สิรสา วนทิตวา เอกมณตั นิสสิท, ภควา จ ตั สวินตั ปริสั โอลเเกตวา ญจจจจจ ปมทิโต อุทคโค ปริสาย สทธิ สลลุปั สลลปิตวา อสมภินเนน พรหมสสรเนน เอตทโวจ ‘ปาสาทิกา โช ปน ตยายั อุปะเสน ปริสา, กถั ตวั อุปะเสน ปริสั วินัสสิติ ๙ โสปิ สพพณณนา ทสพเพเนน เทวาทิตเวเนน ปฏุโจ ยถาภูตสภาวคฺคณวเสน ภควนตั เอตทโวจ

“โย โภจิ มั, ภนเต, อุปะสงกมิตวา ปพพชชั วา นิสสยั วา ยาจติ, ตมห์ เอวั วทามิ “อหัง โช อาวุโส อารณณโก ปิณทปะาติโก ปัสสุลิกโก เตจวิริก ๙ สเจ ตวมปิ อารณณโก ภวิสสสิ ปิณทปะาติโก ปัสสุลิกโก เตจวิริก, เอวาทั ตั ปพพาเชสสามิ นิสสยั ทสสามิ”ติ, สเจ โส เม, ภนเต, ปฏิสุตติวา นนทติ

โอรมตี, เอวาทิ ตัม ปพพาเซมิ นิสสัย เตมิ, สเจ น นนทติ น โอรมตี, น ตัม ปพพาเซมิ, น นิสสัย เตมิ, เอวาทิ, ภนเต, ปริลัม วิเนมตี” ๔ เอวั ไช, มหาราช, อุตคณวรสมาทินโน ชินสาสนวเร อีสโร โหตี ๔ วสวตตี สามีโก อิจฉาการโณ, ตสสาเอยยา โหนตี เกวลา สนตา สุขา สมาปตติโย ๔

“ยถา, มหาราช, ปทุมํ อภิวิทูชปริสุทออุทิจจชาติปภาวํ สนิทอัม มุทุ โลกนีย สฺคนอัม ปิยํ ปตติตํ ปสตถํ ชลกททมนนุปลิตตํ อนุปตตเกสรกณณิกากิมณทิตํ ฆมรคณเสวิตํ สิตลลิลลิวทอัม, เอวเมว ไช, มหาราช, อิเมหิ เตรสหิ อุตคณเอหิ ปุพเพ อาเสวิตหิ นเสวิตหิ จิณเอหิ ปริจिณเอหิ จริเตหิ อูปรจริเตหิ ปริปริริเตหิ อริยสวโก ตีสคณวเรหิ สมุเปโต โหตี ๔

“กตเมหิ ตีสคณวเรหิ ? สนิทอัมมูททวเมตตจจิตโต โหตี, ชาติตทตติคคิกเลโส โหตี, ทตนิทตมานทพโพ โหตี, อจลทพทนิวิฏจนิพเพตติกสทโร โหตี, ปริปนุณเปณิปปทญจโลกนียสนตสุสมาปตติลาภี โหตี, สีสวรสวอสมสฺจิกนอปริภาวโต โหตี, เทวมนุสฺसानํ ปิโย โหตี มนาโป, ชีณาสวอริยวรสคคปตติโต, เทวมนุสฺसानํ วนทิตปุชิตโต, พุริวิพุปนทิตชานานํ อุตถวิตโตมิตปสโต, ออิ วา หุริ วา โลกน อนุปลิตโต, อปปโตกวชเชปิ ฆยทสฺสาวี วิปุลวรสปตติกามานํ มคคผลปวรสทสาโน, อายาจิตวิปุลปณิเตปจจยภาคี, อนิ เกตสยโน, ฌานชฺโณลิตตปวรวีหารี, วิชฎิตกิลเสชชาลวตถุ, ภินนคคคสฺกฏิตลัณนคคตินีรวโร, อกุปปชมโม, อภินีตวาโส, อนวชชภคี, คคตวิมุตโต, อุตตติณณสพพวิจิกิจโณ, วิมุตติชฺโณลิตตโต, ทิฏฐธมโม, อจลทพทวิรูตตามนุปลโต, สมุจจिनฺหานุสโย, สพพาสวกขยํ ปตโต, สนตสุสมาปตติวิหาวพุโล, สพพสมณคณสมุเปโต, อิเมหิ ตีสคณวเรหิ สมุเปโต โหตี ๔

“นनु, มหาราช, เถโร สาริปุตโต ทสสทลลิลโลกชฺชาตยา อคคปุริโส จเปตวา ทสพลํ โลกาจริยํ, โสปิ อปริมิตมสงฺเขยยกปเป สมาจิตกุสลมุโล พุราทมณกุลกฺสิโน มนาปิกํ กามรตี อนนเกสตสงฺขํ ธนรวรจ โอ หาย ชินสาสนน ปพพชิตวา อิเมหิ เตรสหิ อุตคณเอหิ ภายวจิจิตตํ ทมยิตวา อชเชตริหิ อนนตคณสมนฺนาคโต โคตมสฺส ภควโต สาสนวเร ธมฺมจกกมณุปวตตโก ชาโน, ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวน เอกงคฺตตรนิกายวรสจก

“นาหํ, ภิกฺขเว, อนญญํ เอกปคคลมิ สมนุปลฺสสามิ, โย เอวั ตถาคเตน อนุตฺตรํ ธมฺมจกกํ ปวตตติตํ สมนฺนเทว อนุปวตเตตี, ยถยิทํ ภิกฺขเว, สาริปุตโต, สาริปุตโต ๔ ภิกฺขเว, ตถาคเตน อนุตฺตรํ ธมฺมจกกํ ปวตตติตํ สมนฺนเทว อนุปวตเตตี”ติ ๔

“สาธู, ภนเต นาคเสน, ยํ ภิกฺขเว นวญจํ พุทฺธวญจํ, ยา จ โลกุตฺตรา กรียา, ยา จ โลก อธิคม วิปุลวรสปตติโย, สพพํ ตํ เตรสฺส อุตคณเอสุ สโมธาโนปคต”นติ ๔
อุตฺตงคปณฺโห พุติโย ๔
อนุমানวคโค จตฺตโต ๔

๖.โอปมมกถาปณฺโห

มาติกา

- ภนเต นาคเสน กติทงเคหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อรหตฺตํ สจฺฉิกโรตตีติ ๔
- อิธ มหาราช อรหตฺตํ สจฺฉิกาทูกาเมน ภิกฺขุณา
- คทวภสฺส เอกํ อญจํ คเหตุพฺพํ ๔
- กุกกฏสฺส ปณฺจ อญคานิ คเหตุพฺพานิ ๔
- กलนทกสฺส เอกํ อญจํ คเหตุพฺพํ ๔
- ทีปินียา เอกํ อญจํ คเหตุพฺพํ ๔

ทีปิกัสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 กุมุสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 วัสสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 จาปัสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 วายสสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 มกุกกุสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔

คทรภวคโค ปจโม ๔

ลาพุลตาย เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 ปทุมสส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 วีชสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 สาลกลยาณิกาย เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 นาวาย ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 นาวาลคคณกสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 กูปัสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 นิยามกสส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 กมมการสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 สมุททสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔

สมุททวคโค ทุตโย ๔

ปจวิยา ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 อาปัสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 เดชสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 วายุสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 ปพพตสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 อากาสสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 จนนทสส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 สุริยสส สตต อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 สกุกสส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 จกกวตตีสส จตตาริ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔

ปลวีวคโค ตติโย ๔

อูปจิกาย เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 พิฬารสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 อุน्हุรัสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 วิจนิกสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 นกุลสส เอกั อังคั คเหตุพพ์ ๔
 ชวลิงคาลสส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 มิคสส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔
 โครูปัสส จตตาริ อังคานิ คเหตุพพานิ ๔

วราหสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 หตถิสสูส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 อุปจิกาวคโค จตุตโธ ๕
 สีหสูส สดต อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 จกกวาสสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 เปณาทิกาย เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 มรกอปโตสูส เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 อุลูกสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 สดตปตตสูส เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 วคคูลิสสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 ชลูกาย เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 สปปสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 อชครสูส เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕

สีหาคโค ปญจโม ๕

ปณณมกุกสูส เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 ถนลิตทวารกสูส #5 เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 จิตตภรกรรมสูส #6 เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 ปวนสูส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 รุกขสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 เมฆสูส ปญจ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 มณีรตนสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 มาควิกสูส จตตารี อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 พาฬิสสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 ตจจนสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕

มกุกวาคโค นฏฐสู ๕

กุมภสูส เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 กาฬายสสูส #7 เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 นตตสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 เขตตสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 อคทสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 โภชนสูส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 อีสสาสสูส จตตารี อังคานิ คเหตุพพานิ ๕

กุมภวาคโค สดตโม ๕

रणโย จตตารี อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 ไทวาริกสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕
 นิสทาย เอก์ อังค์ คเหตุพพ์ ๕
 ปทীปสูส เทว อังคานิ คเหตุพพานิ ๕

มยุรสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 ตุรงคสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 โสณฐีกสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 อินทช็ลสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 ตุลาเย เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 ชคคสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 มจจนสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 อินคคาทกสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 พุยาธิตสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 มตสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 นทียา เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 อุสภสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 มคคสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 สุงกสาวิกสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 โจรสส ตีณิ องคานี คเหตุพพานิ ๕
 สกุนคคมิยา เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 สุนชสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 ติกิจมกสส ตีณิ องคานี คเหตุพพานิ ๕
 คพทินิยา เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 จมริยา เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 กิกิยา เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 กโปติกาย ตีณิ องคานี คเหตุพพานิ ๕
 เอกนยนสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 กสสภสส ตีณิ องคานี คเหตุพพานิ ๕
 ชมพุกสิงคาลิยา เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 จงควารกสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 ทพพิยา เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 อินสาธกสส ตีณิ องคานี คเหตุพพานิ ๕
 อนูวิจิงกสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 สารทิสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 โภชกสส เทว องคานี คเหตุพพานิ ๕
 ตุนนวยสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 นาวิกสส เอกัง องคัง คเหตุพพัง ๕
 ภมรสส เทว องคานี คเหตุพพานินติ ๕

มาติกา นิฎฐิตา ๕

๑. คทรภคโค

๑. คทรภคปญโท

๑. “ภนเต นาคเสน, ‘คทรภสส เอกัง องคัง คเหตุพพ’นติ ยัม เวลี, กตมัม ตัม เอกัง องคัง คเหตุพพ’นติ ? “ยถา, มหาราช, คทรโภ นาม สงการกญปิ จตุกเกปิ สิงฆาญเกปิ คามทวาเวปิ อุตตราสิมฺหิปี ยตถ กตถจิจิ สยติ, น สยนพ

หุโล โหติ, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ตินสนฺถาเรปี ปณฺณสนฺถาเรปี กฏฺฐมณฺจเกปี ฉมายปี ยตถ กตฺถจि จมฺมชฺณฺทํ ปตฺตวิตฺวา ยตถ กตฺถจि สยิตฺพํ, น สยณพฺหุเลน ภวิตฺพํ ๕ อิํ, มหาราช, คทฺรภสฺส เอกํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ ‘กลิงฺครูปธานา, ภิกฺขเว, เอตฺรหิ มม สวากา วิหฺรนฺติ อปฺมตฺตา อาตานิโน ปธานสฺมิ’นฺติ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ สาริปฺตฺเตน ธมฺมเสนาปตินาปี –

“ปฺลลฺงเกณ นินฺนินฺสฺส, ชณฺณเกนาภิวสฺสตี;
อลํ ผาสฺวิหาราย, ปหิตตตฺสส ภิกฺขุโน”ติ ๕

คทฺรภจฺคปฺนโ ห ปฺจฺโม ๕

๒. กุกฺกฏฺจคปฺนโ

๒. “ภนฺเต นาคเสน, ‘กุกฺกฏฺส ปณฺจ อํคานิ คเหตุพฺพานิ’ตี ยํ เวลฺล, กตฺมานิ ตานิ ปณฺจ อํคานิ คเหตุพฺพานิ’ตี ? ‘ยถา, มหาราช, กุกฺกฏฺ กาลเณ สมเยเน ปฏิสลฺลียตี, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กาลเณ สมเยเนเว เจตียกณฺ์ สมมชฺชิตฺวา ปาณียํ ปรีโขชนียํ อฺปฏฺฐเปตฺวา สรีรํ ปฏฺิขคฺคิตฺวา นหายิตฺวา เจตียํ วนฺทิตฺวา วุฑฺฒานํ ภิกฺขุณฺ์ ทสฺสนาย คนฺตฺวา กาลเณ สมเยเน สฺถยฺญาคารํ ปวิสิตฺพํ ๕ อิํ, มหาราช, กุกฺกฏฺส ปฺจฺมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๕

“ปฺน จปรํ, มหาราช, กุกฺกฏฺ กาลเณ สมเยเนเว วุฏฺฐาตี ๕ เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กาลเณ สมเยเนเว วุฏฺฐทิตฺวา เจตียกณฺ์ สมมชฺชิตฺวา ปาณียํ ปรีโขชนียํ อฺปฏฺฐเปตฺวา สรีรํ ปฏฺิขคฺคิตฺวา เจตียํ วนฺทิตฺวา ปฺนเทว สฺถยฺญาคารํ ปวิสิตฺพํ ๕ อิํ, มหาราช, กุกฺกฏฺส ทฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๕

“ปฺน จปรํ, มหาราช, กุกฺกฏฺ ปถวิ ชณฺิตฺวา ชณฺิตฺวา อชฺโฆหารี อชฺโฆหริตฺพํ ‘เนว ทวาย น มทาย น มณฺทนาย น วิภูสฺนายน, ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จฺฐิตฺยา ยปฺนายน วิหีสฺสปริตฺยา พฺรหฺมจฺริยานุคคทาย, อิตฺ ปฺรจาณณฺเจ เวทนํ ปฏฺิหงฺขามิ นวณฺเจ เวทนํ น อฺปฺปาเทสฺสามิ, ยตฺตรา จ เม ภวิสฺสตี อนวชฺชตา จ ผาสฺวิหาโร จาตี ๕ อิํ, มหาราช, กุกฺกฏฺส ตฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ –

“กนฺตารे ปฺตฺตมํสํ, อกฺขสฺสพภณฺชนํ ยถา;
เอวํ อหริ อหารี, ยاپนตถมมฺจฺฉิตฺตีติ ๕

“ปฺน จปรํ, มหาราช, กุกฺกฏฺ สจกฺขุโกปี รตฺตี อนฺโธ โหตี ๕ เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อนนฺเธเนเว อนฺเธเน วิย ภวิตฺพํ, อรณฺญเอปี โคจรคามา เปณฺทนาย จรณฺเตนปี รชฺนีเยสฺสุ รุปสทฺทคนฺธรสฺสโฝฏฺฐพฺพอมฺเมสฺสุ อนฺเธเน พฺธิเรณ มูเคน วิย ภวิตฺพํ, น นิมิตฺตํ คเหตุพฺพํ, นานพฺยณฺชนํ คเหตุพฺพํ ๕ อิํ, มหาราช, กุกฺกฏฺส จตฺตถํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ มหากจฺจายเนน –

‘จกฺขุมาสฺส ยถา อนฺโธ, สโตวา พฺธิโร ยถา;
ปณฺญวาสฺส #1 ยถา มูโค, พลวา ทฺพพโลรีว;
อตฺตอตฺถ #2 สมฺปฺปนฺเน, สเยถ มตฺสายิกนฺตี ๕

“ปฺน จปรํ, มหาราช, กุกฺกฏฺ เลทฺทพฺพทลคฺคพฺมคฺคเรหิ ปรีปาตฺยนโตนปี สกํ เคหํ น วิชฺหตี ๕ เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จิวรกมมํ กโรนฺเตนปี นวกมมํ กโรนฺเตนปี วตฺตปฺปฏฺิวตฺตํ กโรนฺเตนปี อฺทฺทิสนฺเตนปี อฺทฺทิสาเปนฺเตนปี โยนิโส มนสิกาโร น วิชฺหิตฺพโ, สกํ โช ปเนตํ, มหาราช, โยคินา เคหํ, ยทฺทํ โยนิโส มนสิกาโร ๕ อิํ, มหาราช, กุกฺกฏฺส ปณฺจมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ ‘โก จ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน โคจโร สโก เปตฺติโก วิสโย ? ยทฺทํ จตฺตาโร สตีปฏฺฐานาตี ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ สาริปฺตฺเตน ธมฺมเสนาปตินาปี –

“ยถา สฺทฺทนโตน มาตงฺโค, สกํ สโตทฺทํ น มทฺทตี;
ภกฺขากภกฺขํ วิชานาตี, อตฺตโน วุตฺติกปฺปนํ ๕
“ตเถว พฺทฺธปฺตฺเตน, อปฺมตฺเตน วา ปน;

ชินวาทน์ น มหัทธพัพ, มนสิการวรุฒม”นุติ ๙
 กุกกุงคปญโ ทุติโย ๙

๓. กลนทกุงคปญโ

๓. “ภนเต นาคเสน, ‘กลนทกุงคส เอกั อังคั คเหตุพพ’นุติ ยั วเทสิ, กตมั ตั เอกั อังคั คเหตุพพ’นุติ ? “ยถา, มหาราช, กลนทโก ปฏิสตตุมหิ โอบตนะเต นงคฺกุฏั ปโปเณตฺวา มหนตั กตฺวา เตเนว นงคฺกุฏลลคฺุเพน ปฏิสตตुํ ปฏีพาทิ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กิเลสสตตุมหิ โอบตนะเต สติปฏฐานลคฺุพั ปโปเณตฺวา มหนตั กตฺวา เตเนว สติปฏฐานลคฺุเพน สพพกิเลสา ปฏีพาทิตพฺพา ๙ อิถั, มหาราช, กลนทกุงคส เอกั อังคั คเหตุพพ ๙ ภาสิตมเปตั, มหาราช, เถเรณ จุสพฺพนถเณน –

‘ยथा กิเลสา โอบตฺนติ, สามญญคฺุณธัสนา;
 สติปฏฐานลคฺุเพน, มหนตฺพพา เต ปฺนปฺปน’นุติ ๙
 กลนทกุงคปญโ ตติโย ๙

๔. ทิปินียงคปญโ

๔. “ภนเต นาคเสน, ‘ทิปินียา เอกั อังคั คเหตุพพ’นุติ ยั วเทสิ, กตมั ตั เอกั อังคั คเหตุพพ’นุติ ? “ยถา, มหาราช, ทิปินิ สกั ยเว คพภั คณฺหาติ, น ปฺนปฺปนั ปุริสั อุเปติ ? เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อายตึ ปฏีสณนั อุปฺตตึ คพฺภเสยยั จุตึ เมภั ขยั วินาสั สัสารภยั ทคฺคตึ วิสम्मปิพิตั ทิสฺวา ‘ปฺนพฺภเว นปฺปฏีสนททิสฺสามั’ติ โยนิสอ มนสิกาโร ภาณนัโย ๙ อิถั, มหาราช, ทิปินียา เอกั อังคั คเหตุพพ ๙ ภาสิตมเปตั, มหาราช, ภคฺวตา เทวาทิเทเวณ สุตฺตนิปาเต ธนัยโคปาลกสฺสฺเต –

“อุลโลกริว เจตฺวา พนฺธนาณิ, นาโค ปุติลตวํ ทาลยิตฺวา;
 นาทั ปฺนุเปสฺสั คพฺภเสยยั, อถ เจ ปตฺตยสึ ปวสฺส เทวา”ติ ๙
 ทิปินียงคปญโ จตฺตโถ ๙

๕. ทิปิกงคปญโ

๕. “ภนเต นาคเสน, ‘ทิปิกงคส เทว อังคานิ คเหตุพพ’นุติ ยั วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว อังคานิ คเหตุพพ’นุติ ? “ยถา, มหาราช, ทิปิโก อรณฺญเณ ติณคฺคหนั วา วณคฺคหนั วา ปพพตคฺคหนั วา นิสฺสาย นิสิยิตฺวา มิเค คณฺหาติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ วิเวกั เสวิตพพั อรณฺญั รุกฺขมุลลั ปพพตั กนฺทโร คิริคฺุหุ สฺसानั วณปตฺถั อพฺโปกาสั ปลาลปฺปวฺขั อปฺปสทฺทั อปฺปนิคฺุสสั วิชฺนวาทั มนุสฺสราทเสยยภั ปฏิสฺสลาณสฺสารูปฺ; วิเวกั เสวมานโน ทิ, มหาราช, โยคั โยคาวโร นจิริสเสว ฉพฺภิกฺุณฺญาสฺ จ วลิภาวั ปาปฺพนาติ ๙ อิถั, มหาราช, ทิปิกงคส ปฐมั อังคั คเหตุพพ ๙ ภาสิตมเปตั, มหาราช, เถเรทึ ธम्मสงฺคทาเททึ –

“ยถาปิ ทิปิโก นาม, นิสิยิตฺวา คณฺเหต #3 มิเค;
 ตเถวายั พุทฺธปฺุตโต, ยุตฺตโยโค วิปฺสฺสโก;
 อรณฺญั ปวิสิตฺวาน, คณฺหาติ ผลมฺุตฺตม’นุติ ๙

“ปฺน จปรั, มหาราช, ทิปิโก ยั กิณฺจิ ปลั วธิตฺวา วาเมน ปสฺเสน ปติตั น ภกฺุเจติ ๙ เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ เวสฺุทาเนน วา ปตฺตทาเนน วา ปฺุพฺทาเนน วา ผลาทเนน วา สินานทาเนน วา มตฺติกาทาเนน วา จุณฺธทาเนน วา ทนฺตภกฺุฐทาเนน วา มุโขททาเนน วา จาตฺกมฺุยตาย วา มุคฺคสฺุปฺยตาย #1 วา ปาวิภฺุ #2 ยตาย วา ขงฺมเปสนัเนเณน วา เวชฺชกมฺุเมเนน วา ทุกกมฺุเมเนน วา ปทิดคฺคเมเนน วา ปินฺดพฺปฏิปฺณฺเพเนน วา ทานานุปฺทาเนน วา วตฺถวิชฺชาย วา นกฺุขตฺตวิชฺชาย วา อังควิชฺชาย #3 วา อณฺญตฺรณฺญตฺเรเนน วา พุทฺธปฺปฏิภฺุฐเนน มิจฺจาชัเวเน นิปฺพาทิตั โภชนั น ภฺุณฺชิตพพั #4 วาเมน ปสฺเสน ปติตั ปลั วิยั ทิปิโก ๙ อิถั, มหาราช, ทิปิกงคส ทฺุติยั อังคั คเหตุพพ ๙ ภาสิตมเปตั, มหาราช, เถเรณ สารีปฺุตเตน ธम्मเสนาปตฺตินา –

“วจิวินญตติวิปฬารวา, อุปพนัน มธูปายส;
 สเจ ภุตโต ภเวยยาห์, สาชโว ครทโต มม ๕
 “ยทีปี เม อนตคณฺ, นิกขมิตวา พหิ จเร;
 เนว ภินเทยยามาชีว, จขมาโนปี ชีวิต”นฺติ ๕
 ทีปิกงคปญโท ปญจโม ๕

๖. กุมมงคปญโท

๖.“ภานเต นาคเสน, ‘กุมมสฺส ปญจ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ เวลล, กตมานิ ตานิ ปญจ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, กุมโม อุกกจโร อุกกเยว วาสํ กปเปติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพพปาดนญตปุคคลานํ หิตานุกมปีนา เมตตาสทคเตน เจตสา วิปฺเลน มหคคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาชเชน สพพาวานตํ โลกํ ผริตวา วิหริตพฺพํ ๕ อิทํ, มหาราช, กุมมสฺส ปญฺมํ องคํ คเหตุพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, กุมโม อุกกเ อูปปิลวนฺโต สีสํ อุกฺกชิปิตวา ยถิ โกจิ ปสฺสตี, ตตฺเถว นิมฺชชตี คาทฺหโม คาทฺหิตี ‘มา มํ เต ปุณ ปสฺเสยฺย’นฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กิเลเสสุ โอปตฺนเตสุ อารมฺมณเสเร นิมฺชชิตพฺพํ คาทฺหโมคาทิตพฺพํ ‘มา มํ กิเลสา ปุณ ปสฺเสยฺย’นฺติ ๕ อิทํ, มหาราช, กุมมสฺส ทฺตยํ องคํ คเหตุพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ , มหาราช, กุมโม อุกกโต นิกขมิตวา กายํ โอตาเปตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ นิสฺซชฺชฎฐานสฺยนจกมโต มานสํ นีหริตวา สมมปฺปธานํ มานสํ โอตาเปตพฺพํ ๕ อิทํ, มหาราช, กุมมสฺส ตตฺยํ องคํ คเหตุพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, กุมโม ปถวี ฆณฺติวา วิวิตเต วาสํ กปเปติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ลากสฏกการลิลกํ ปชฺหิตวา สฺถวญฺญํ วิวิตตํ กานนํ วนปตฺตํ ปพฺพตํ กนฺทรํ คิริคูหํ อปฺปสทฺทํ อปฺปนิคฺโขสํ ปวิวิตตโมคาทิตวา วิวิตเต เอว วาสํ อุกคณฺตพฺพํ ๕ อิทํ, มหาราช, กุมมสฺส จตฺตยํ องคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาลิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ อุปเสเนน วงคณฺตปฺตเตน –

“วิวิตตํ อปฺปนิคฺโขสํ, วาฬมคินิเสวิตํ;
 เสเว เสนาสนํ ภิกฺขุ, ปฏิสฺสลาณการณ’ติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, กุมโม จาริกํ จรมาโน ยถิ กญฺจิ ปสฺสตี วา, สทฺทํ สฺฐนาตี วา, โสณฺทชฺปิปญจมานิ องคานิ สเก กปาเล นีหิติตวา อปฺโปสฺสฏโก ตฺถุหฺสิภูโต ติฏฺฐตฺติ กายมฺนฺรฏฺชนฺโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพพตฺต รุปสทฺทคณฺธรสโฝฏฐพพมเมสฺสุ อปตฺนเตสฺสุ ฉสฺสุ ทฺวารเสสุ สัวรกฺวาวุํ อญฺคฺสาญฺตวา มานสํ สโมทหิติตวา สัวรํ กตฺวา สเตน สมปฺปชานเนน วิหาตพฺพํ สมณธมฺมํ อนฺรฏฺขมาเนน ๕ อิทํ, มหาราช, กุมมสฺส ปญจมํ องคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาลิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ สัยฺตตฺตนิกายเวเร กุมมฺปมสฺสฺตตนเต –

“กุมโมว องคานิ สเก กปาเล, สโมทหํ ภิกฺขุ มโนวิตฺถเก;
 อนิสฺสลิโต อญฺญมฺเหฐยาโน, ปรินิพฺพุโตนฺนปวเทยฺย กญฺจि”นฺติ ๕

กุมมงคปญโท ฉฎฺฐํ ๕

๗. วัสงคปญโท

๗.“ภานเต นาคเสน, ‘วัสสฺส เอกํ องคํ คเหตุพพานี’ติ ยํ เวลล, กตมํ ตํ เอกํ องคํ คเหตุพพานี’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, วัสสฺส ยตฺต วาโต, ตตฺถ อนฺโถเมตฺติ, นาณญตฺตมฺนฺธาวาตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ยํ พุทฺเธน ภควตา ภาลิตํ นวํคํ สตฺถุ สาสนํ, ตํ อนฺโถเมยิตวา กปฺปิเย อนนฺวชฺเช รุตฺตวา สมณธมฺมํ เอว ปรีเยสิตพฺพํ ๕ อิทํ, มหาราช, วัสสฺส เอกํ องคํ คเหตุพฺพํ ๕ ภาลิตมเปตํ มหาราช เถเรณ ราหุเลณ –

“นวํคํ พุทฺธวจัน, อนฺโถเมตฺวาน สพพทา;
 กปฺปิเย อนนฺวชฺชสฺมี, รุตฺตวาปายํ สมฺมตฺตริ”นฺติ ๕

วัสงคปญโท สตฺตโม ๕

๔. สาलगลยาณิงคปญโ

๔. “ภนฺเต นาคเสน, ‘สาलगลยาณิกาย เอกํ อังคํ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อังคํ คเหตุพฺพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, สาलगลยาณิกา นาม อนฺโตปถวียํ เวย อภิวฑฺฒติ หตฺถสทฺตมปิ ภียโยปิ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จตตาริ สามณฺญผลาณิ จตฺตโส ปฏฺฐสมภิกขา จพฺภิกฺขญาโย เกวลจฺจ สมนธมฺมํ สฺวณฺญาคารเวย ปริปรุยิตพฺพํ ฯ อิทํ, มหาราช, สาलगลยาณิกาย เอกํ อังคํ คเหตุพฺพํ ฯ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ ราหุเลน –

“สาलगลยาณิกา นาม,	ปาทโป ธรณีรุโ;
อนฺโตปถวียํ เวย,	สทฺตโตปปี วฑฺฒติ ฯ
“ยถา กาลมฺหิ สมฺปตเต,	ปริปาเกณ โส ทูโม;
อุคฺคณฺณิตวาน เอกาหํ,	สทฺตโตปปี วฑฺฒติ ฯ
“เอวเมวาทํ มหาวีร,	สาलगลยาณิกา วย;
อพภนฺตเร สฺวณฺญาคารเ,	ธมฺมโต อภิวฑฺฒติ”นฺติ ฯ

สาलगลยาณิงคปญโ จตฺตโต ฯ

๕. นางงคปญโ

๕. “ภนฺเต นาคเสน, ‘นางวย ตีณิ องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีณิ องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, นางวย พหุวิธาทารุสงฺฆาฏฺฐสมวาเยน พหุมาปิ ชนํ ตารยติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อาจารสึลลคุณวตตปปฏิวตตพหุวิธธมฺมสงฺฆาฏฺฐสมวาเยน สทวโก โลโก ตารยิตพฺพโ ฯ อิทํ, มหาราช, นางวย ปฐมํ อังคํ คเหตุพฺพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, นางวย พหุวิธอุมิตถนิตเวควิสฺฐมาวภูฏเวคํ สหติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ พหุวิกิเลสอุมิเวคํ ลามสภการยสสิโลกปฺชชนวนฺทนา ปรรุเลสุ นินฺหาปสํสาสุขทุขสมฺมานนวิมานนพฺพวิธโทสอุมิเวคณฺจ สหิตพฺพํ ฯ อิทํ, มหาราช, นางวย ทุตติยํ อังคํ คเหตุพฺพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, นางวย อปริมิตมนนฺตมปารมฺกโขภิตคฺคมีโร มหติมหาโฆเส ติมิติมิงคลมกรมจจคณฺยากุเล มหติมหาสมฺมุเท จรติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ติปริวภูฏ ทวาทสาการา จตฺตสจฺจาภิสมยปปฏิเวธเ มานสํ สฺวณฺจารยิตพฺพํ ฯ อิทํ, มหาราช, นางวย ตุตติยํ อังคํ คเหตุพฺพํ ฯ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ สยฺยตฺตนิกาเยวเร สจฺจสยฺยเต –

“วิตกฺเกนฺตา จ โข ตุมฺเห, ภิกฺขเว, “อิทํ ทุคฺช”นฺติ วิตกฺเกยยาถ, “ออยํ ทุคฺชสมฺมุทโย”ติ วิตกฺเกยยาถ, “ออยํ ทุคฺชนิโรธ”ติ วิตกฺเกยยาถ, “ออยํ ทุคฺชนิโรธคามินิ ปฏฺฐิปทา”ติ วิตกฺเกยยาถา”ติ ฯ

นางงคปญโ ปญจโม ฯ

๖. นาวาลคฺคนกงคปญโ

๖. “ภนฺเต นาคเสน, ‘นาวาลคฺคนกสฺส เทว องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, นาวาลคฺคนกํ พหุอุมิขาลากุลวิกิโขภิตสสิลลเตล มหติมหาสมฺมุเท นาวํ ลคฺเคติ ฐูเปติ, น เทติ ทิสาวิทิสํ หริตุํ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ รากโทสโมหุมิขาลเ มหติมหาวิตกฺกสมฺปหารเ จิตฺตํ ลคฺเคตพฺพํ, น ทาทพฺพํ ทิสาวิทิสํ หริตุํ ฯ อิทํ, มหาราช, นาวาลคฺคนกสฺส ปฐมํ อังคํ คเหตุพฺพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, นาวาลคฺคนกํ น ปฺลวติ #1 วิสึทติ, หตฺถสเทปิ อุทเก นาวํ ลคฺเคติ ฐานมฺุเปเนติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ลากยสภการมานนวนฺทนปฺชชนอปจิตฺตํ ลากคฺคยสคฺเคปิ น ปฺลวิตพฺพํ, สวีรยาปนมตฺตเก เวย จิตฺตํ ฐูเปตพฺพํ ฯ อิทํ, มหาราช, นาวาลคฺคนกสฺส ทุตติยํ อังคํ คเหตุพฺพํ ฯ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ สาริปฺตเตน ธมฺมเสนาปตินา –

“ยถา สมฺมุเท ลคฺคนกํ, น ปฺลวติ วิสึทติ;

ตเถว ลากสกาเร, มา ปุลลว วิสัถา”ติ ๕
นาวาลคคณกคปญโ ฏญโ ๕

๗. กุปงคปญโ

๗.“ภานเต นาคเสน, ‘กุปัสส เอกัง อังคัง คเหตุตพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกัง อังคัง คเหตุตพพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, กุโป รชชญจ วรตตณจ ลงการณจ ชาเรติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สติสมปชญญ สมณนาคเตน ภวิตพพ, อภิกกนเต ปฏิกกนเต อาโลกิเต วิโลกิเต สมัญชิตเต ปสวริเต สงฆาปฏิปัตตจิวรชารणे อสิ เต ปีเต ขายีเต สายีเต อัจจารปัสสาวกมเม คเต จูเต นิสินเน สุตเต ชาคริต ภาสิเต ตุมหิภาเว สมปชานการินา ภวิตพพ ๕ อิห, มหาราช, กุปัสส เอกัง อังคัง คเหตุตพพ ๕ ภาสิตมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาติเทเวเน ‘สโต, ภิกขเว, ภิกขุ วิหเรยย สมปชาน, อัย โว อมหากัง อานุสาสนี”ติ ๕

กุปงคปญโ สตตโม ๕

๘. นิยามกคปญโ

๘.“ภานเต นาคเสน, ‘นิยามกสส ตีณิ อังคานิ คเหตุตพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีณิ อังคานิ คเหตุตพพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, นิยามโก รตติหนิวํ สตตํ สมิตํ อปฺปมตฺโต ยตฺตปฺปยตฺโต นาวํ สาเรติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จิตตํ นิยามยมาเนน รตติหนิวํ สตตํ สมิตํ อปฺปมตฺเตน ยตฺตปฺปยตฺเตน โยนิโส มนสิการเณ จิตตํ นิยามตพพ ๕ อิห, มหาราช, นิยามกสส ปฐมํ อังคัง คเหตุตพพ ๕ ภาสิตมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาติเทเวเน ธมฺมปเท -

“อปฺปมาทรตา โทถ, สจิตตมฺนรฺกฺขถ;
ทฺคคา อฺทธรตตทาน, ปงเก สนฺโนว #2 กุญฺชโร’ติ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, นิยามกสส ยํ ภญฺจิ มหาสมฺมุเท กลฺยาณํ วา ปาปกํ วา, สพฺพํ ตํ วิทิตํ โหติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กุสลากุสลํ สวชฺชานวชฺชํ หีนปฺปณีนํ กณฺหสุกฺกสฺสปฏิกภาคํ วิชานิตพพ ๕ อิห, มหาราช, นิยามกสส ทฺติยํ อังคัง คเหตุตพพ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, นิยามโก ยนเต มุทฺทิกํ เทติ ‘มา โภจฺย นนฺต อามสิตถา’ติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จิตเต สวรมุทฺทิกาทตพพา ‘มา ภญฺจิ ปาปกํ อุกฺสลวิตกํ วิตกฺเกสิ’ติ, อิห, มหาราช, นิยามกสส ตฺติยํ อังคัง คเหตุตพพ ๕ ภาสิตมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาติเทเวเน สยฺยตฺตนิกายเว ‘มา, ภิกขเว, ปาปกเณ อุกฺสเล วิตกฺเก วิตกฺเกยฺยถ, เสยฺยถิห, กามวิตกํ พฺยาปาทวิตกํ วิหีสวิตกฺก”นฺติ ๕

นิยามกคปญโ อฏฐโม ๕

๙. กมมการจคปญโ

๙.“ภานเต นาคเสน, ‘กมมการสส เอกัง อังคัง คเหตุตพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกัง อังคัง คเหตุตพพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, กมมกาโร เอวํ จินฺตยติ ‘ภตโก อหํ อิมาย นาวาย กมฺมํ กโรมิ, อิมายาหํ นาวาย วาหสา ภตตเว ตนํ लगामิ, น เม ปมาโท กรณฺโณ, อปฺปมาเทเน เม อัย นาวา วาเหตุตพพา’ติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ เอวํ จินฺตยิตพพ ‘อิมํ โข อหํ จาตุมหาภูติกํ กายํ สมมสนฺโต สตตํ สมิตํ อปฺปมตฺโต อฺปฺปญฺจิสฺสตี สโต สมปชานโน สมภาโต เอกคฺคจิตฺโต ชาตฺตชราพฺยาธิมรณโสภปริเทวทฺกฺชโทมนสฺสุปายาเสหิ ปริมุจฺจิสฺสามีติ อปฺปมาโท เม กรณฺโณ’ติ, อิห, มหาราช, กมมการสส เอกัง อังคัง คเหตุตพพ ๕ ภาสิตมเปต, มหาราช, เณเรณ สาริปฺุตเตเน ธมฺมเสนาปตินา -

“กายํ อิมํ สมมสถ, ปริชานาถ ปุณฺปนฺน;
กาเย สภาวํ ทิสฺวาน, ทฺกฺชสฺสนตํ กริสฺสธา’ติ ๕

กมมการจคปญโ นวโม ๕

๑๐. สมุทรทงคปญโท

๑๐.“ภนเต นาคเสน, ‘สมุทรทสฺส ปญจ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ปญจ องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, มหาสมุทโท มเตน กุณเปเน สหฺธิํ น สํวสฺตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคฺวจเรเน รวคโทสโมหมานทิมุขิปหาสอิสฺสามจฺฉริยมายาสาเรฐยภฺภูมิลวิสมทฺจจริตฺกิลสมเลหิ สหฺธิํ น สํวสฺตี พหฺ ๕ อิหํ, มหาราช, สมุทรทสฺส ปฐฺมํ องคํ คเหตุพหฺ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มหาสมุทโท มุตตามณิเวฬุริยสงฺขสิลาปวาฬลิกมณิวิวัชรตนนิจยํ ธาเรนโต ปิททติ, น พหิ วิกริติ ๕ เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคฺวจเรเน มคฺคผลผานวิโมกฺขสมาธิสฺมาปตฺติวิปฺสฺสนาภิกฺขญา วิวัชรตนนานิ อธิคฺนตฺวา ปิททิตฺพพานิ, น พหิ นีหริตฺพพานิ ๕ อิหํ, มหาราช, สมุทรทสฺส ทฺติยํ องคํ คเหตุพหฺ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มหาสมุทโท มหนฺเตหิ มหาภูเตหิ สหฺธิํ สํวสฺตี ๕ เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคฺวจเรเน อปฺปิจฺฉํ สฺนตฺถุจฺฉํ ฐตฺวาทํ สลฺลขวตฺตี อจารสมฺปนฺนํ ลขฺชํ เปสฺลํ คุรุ ภาวนียํ วตฺตารํ วจฺนทฺมํ โจอทํ ปาปครฺหิ อิวาทํ อนุสฺสาทํ วิญญาปทํ สฺนทฺสฺสทํ สฺมาทปทํ สฺมุตฺเตชทํ สฺมปฺหสทํ กลฺยาณมิตฺตํ สฺพทฺมจาริํ นิสฺสาย วสิตฺพหฺ ๕ อิหํ, มหาราช, มหาสมุทฺทสฺส ตฺติยํ องคํ คเหตุพหฺ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มหาสมุทโท นวสฺลิลสมฺปนฺณาหิ คจฺกายมฺนาอจิริวตีสรฺภูมฺหิอาทิหิ นทีสฺตสฺสเสหิ อนุตฺลิกฺเช สฺลิลธาราหิ จ ปูริโตปิ สทํ เวลํ นาทิตฺตติ ๕ เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคฺวจเรเน ลากสฺกการสิ โลกวนฺทนฺมานนฺปุชฺนการณา ชีวิตฺเหตุปิ สฺนจิจฺจํ ลิกฺษาปทวิทฺกทฺกโมเน กรณียโ ๕ อิหํ, มหาราช, มหาสมุทฺทสฺส จตฺตตํ องคํ คเหตุพหฺ ๕ ภาสิตฺมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาติเทวเน -

‘เสยฺยถาปิ, มหาราช #1, มหาสมุทโท จฺฐิตธฺมโม เวลํ นาทิกฺกมฺหิติ, เอวเมว โข, มหาราช, ยํ มหา สวากานํ ลิกฺษาปทํ ปญฺญตฺตํ, ตํ มม สวากา ชีวิตฺเหตุปิ นาทิกฺกมฺนตี’ติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มหาสมุทโท สฺพทฺสฺวนตีหิ คจฺกายมฺนาอจิริวตีสรฺภูมฺหิ อนุตฺลิกฺเช อุกทฺธาราหิปี น ปริปุรติ ๕ เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคฺวจเรเน อุกฺทฺสปริปฺุจฺฉาสนธารณวินิจฺฉยอภิชฺมวินยคาพฺหสฺสุตฺตนวคฺคทฺทนิกฺเชปทฺสสนฺธิ ปทฺวิทฺตตินวฺจคฺชินสฺสาสนวรี สฺถนฺเนตฺนาปี น ตปฺปิตฺพหฺ ๕ อิหํ, มหาราช, มหาสมุทฺทสฺส ปญฺจมํ องคํ คเหตุพหฺ ๕ ภาสิตฺมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาติเทวเน สฺุตโสฆฺชาตฺเก -

“อคฺคิ ยถา ตินณฺภูจฺฉํ ทฺหนโต, น ตปฺปิติ สาคโร วา นทีหิ;
เอวเมปิ เจ #2 ปณฺทิตา ราษเสณฺฐํ, สฺุตฺวา น ตปฺปนฺติ สฺุภาสิตฺเนา”ติ ๕
สมุทรทงคปญโท ทลโม ๕
สมุทรทคฺโค ทฺติโย ๕

ตสฺสุทฺทานํ -

ลาพฺลตา จ ปทุมํ, พิชํ สาลกลฺยาณิกฺา;
นาวา จ นาวาลคฺคนํ, กุโป นียามโก ตธา;
กมฺมกาโร สมุทโท จ, วคฺโค เตเน ปฺุจฺจตีติ ๕

๓. ปถวีวคฺโค

๑. ปถวีอจฺคปญโท

๑.“ภนเต นาคเสน, ‘ปถวียา ปญจ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ปญจ องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, ปถวี อิจฺฉฺรานิกฺฺฐานิ กปฺปุรฺาครฺตฺตรจฺนทฺนงฺกฺกฺมาทินิ อากิรฺนเตปิ ปิตฺตเสมทฺพฺพฺหริธเสทเมทเชพฺสงฺฆานิกฺกสิกฺมุตฺตกริํสาทินิ อากิรฺนเตปิ ตาทิสฺยา เวย, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคฺวจเรเน อิจฺฉฺรานิกฺฺฐเร ลากาลาภ ยสฺยาเส นินฺหาปสฺตีสฺยา สฺุชทฺกฺเช สฺพทฺตฺถ ตาทินา เวย ภวิตฺพหฺ ๕ อิหํ, มหาราช, ปถวียา ปฐฺมํ องคํ คเหตุพหฺ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, ปถวี มณฑนวิภูสนาปกตา สกคนธปริภาวิตา, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ วิภูสนาปกเตน สกสิลคณธปริภาวิตเนน ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, ปถเวีย ทุตติย องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, ปถวี นิรันตธา อณฑทจนิททา อสุสิรา พพลา ขณา วิตถิณณา, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ นิรันตธมณฑทจนิททมสุสิรพพลขณวิตถิณณสิเลน ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, ปถเวีย ทุตติย องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, ปถวี คามนิคมนครชนปทรุกขปพพตเนทิตพากโปกขรณมีคปทิมนุชนรนาโรคณิธาเรณตีปี อภิกลาส โหติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โอวทนเตนปี อนุสาสนเตนปี วิญญาเนน เตนปี สนทสเสนเตนปี สมทาเนนเตนปี สมุตเตชนเตนปี สมปทเสนเตนปี อมมเทสนาสู อภิกลาสุนา ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, ปถเวีย จตุตถ์ องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, ปถวี อนุยบปฏิขวิปปุตตทา, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อนุยบปฏิขวิปปุตเตน ปถวิสเมน เจตธา วิหริตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, ปถเวีย ปญจมี องค์ คเหตุพพ ๕ ภาสิตมเปต , มหาราช, อุปาลิกาย จุฬสุภททาย สกสมณ ปริกิตตยมานาย -

“เอกญเจ พาท วาลิยา,	ตจเณ กุปิตมานสา #1;
เอกญเจพาท คนธเน,	อาสิมเปยย ปโมทิตา #2 ๕
“อมุสมิ ปฏิโชนติ,	ราโค อสมิ น วิชตติ;
ปถวีสมจิตตทา เต,	ตาทิสา สมณา มมา”ติ ๕

ปถวีอังกปญโห ปญโม่ ๕

๒. อาปังกปญโห

๒.“ภานเด นาคเสน, ‘อาปัสส ปญจ อังกานิ คเหตุพพานี’ติ ยั วเทสิ, กตมานิ ตานิ ปญจ อังกานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, อาโป สุตถนฐิตมกมปีตมลูพิตสภาวปริสุทโธ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กุณหลปนเนนมีตตกนปีปลีกถ์ อปนเตวา สุตถนฐิตมกมปีตมลูพิตสภาวปริสุทฐาจาเรณ ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, อาปัสส ปญม องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, อาโป สิตลสภาวสณฐิตโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพพสตุเตสุ ขนุติเมตตานุททายสมปนเนน ทิตเตสิทา อนุกมฺปกเนน ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, อาปัสส ทุตติย องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, อาโป อสุจี สุจี กโรติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ คาเม วา อरणเญ วา อุชฌมาเอ อุชฌมายมตเตสุ อาจริเย อาจริยมตเตสุ สพพตุด อนธิกรณเนน ภวิตัพพ อนวเสสกาเรนา ๕ อิทธิ, มหาราช, อาปัสส ตุตติย องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, อาโป พุทชนปตติโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อปปีจจนตญฐฐปริวิตตปฏิสสุลลาเนน สตต สพพโลกมกปีตติเตน ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, อาปัสส จตุตถ์ องค์ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, อาโป น กสฺสจิจ อหิตมฺปทหติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ปรงกนฺทนกลหวิคคหวิวาทริตตขณอรตติชนน กายวสิจิตเตหิ ปาปกั น กรณีย ๕ อิทธิ, มหาราช, อาปัสส ปญจมี องค์ คเหตุพพ ๕ ภาสิตมเปต มหาราช, ภควตา, เทวาติเทเวเนน กณฺหาตเตก -

“วเรนญเจ เม โอโท สกุก,	สพพภูฏานมิสฺสร;
น มโน วา สรีริ วา,	ม่-กเต สกุก กสฺสจ;
กทาจิจ อุพทญญเอถ,	เอต สกุก วริ วเร”ติ ๕

อาปังกปญโห ทุตติโย ๕

๓. เตชงคปญโห

หิตัพพ, น กมปิณฑัพพ น จลิตัพพ, ปัพพเตน วีย อจเลน ภวิตัพพ ๔ อิทธิ, มหาราช, ปัพพตสฺส ปฐมํ องค์ ค
 เหนตัพพ ๔ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวเน –

“เสโล ยถา เอกฆโน #2, วาเตน น สมีริติ;
 เอวํ นินทาปัสสาสุ, น สมิณฺชนนฺติ ปณฺทิตา”ติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, ปัพพโต ถุโธ น เกนจิ สํสฺมูโร, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ
 ถุเถเน อสํสฺมูเรณ ภวิตัพพ, น เกนจิ สํสฺสโค กรณีย ๕ อิทธิ, มหาราช, ปัพพตสฺส ทุตฺติยํ องค์ คเหตุตัพพ ๕ ภาสิต
 มเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวเน –

“อัสสํสฺมูจฺจํ คหฺมูเรหิ, อนาคาเรหิ จูภยํ;
 อโนกสาริมปฺปิจฺจํ, ตมทํ พุริมิ พุราทมณฺ’นฺติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, ปัพพเต พินฺ น วิรุหฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สกมานเส กิเลส
 น วิรุหาเปตพฺพา ๕ อิทธิ, มหาราช, ปัพพตสฺส ตติยํ องค์ คเหตุตัพพ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ สฺมูตฺตินา –

“ราคุปฺสํหิตํ จิตฺตํ, ยथा อุปฺปชฺชเต มม;
 สยํว ปจฺจเวกฺขามิ #3, เอกคโค #4 ตํ ทเมมทํ ๕
 “รชฺชเส #5 รชฺณีเย จ, ทุสฺสนีเย จ ทุสฺสเส;
 มุยฺหเส #6 โมหนียे จ, นิกฺขมสฺส วนา ตูวํ ๕
 “วิสุทฺธานํ อยํ วาโส, นิมมลานํ ตปฺสสินํ;
 มา โข วิสุทฺธํ ทุสฺสิ, นิกฺขมสฺส วนา ตูว’นฺติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, ปัพพโต อจฺจุคฺคโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ญฺานจฺจุคฺคเตน ภ
 วิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, ปัพพตสฺส จตฺตถํ องค์ คเหตุตัพพ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวเน –

“ปมาทํ อปฺปมาเทน, ยथा นฺหฺติ ปณฺทิตो;
 ปญฺญาปาสาทมารุยฺห, อโสโก โสกินี ปชํ;
 ปัพพตฺมูโรว ภูมฺมูเร #7, ธีโร พาลเ อเวกฺขตี”ติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, ปัพพโต อนฺนโต อนฺนโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อนฺนตวาน
 ติน กรณียา ๕ อิทธิ, มหาราช, ปัพพตสฺส ปณฺจมํ องค์ คเหตุตัพพ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, อุปาสิทฺถาย จุฬสฺสภ
 ทาย สกสมณฺเ ปรีกิตฺตยมานาย –

“ลาเภเน อนฺนโต โลโก, อลาเภเน จ อนฺนโต;
 ลากาลาเภเน เอกตฺตา #8, ตาทิสํ สมณนา มา”ติ ๕

ปัพพตฺจกฺปญฺโห ปญฺจโม ๕

๖. อากาสจกฺปญฺโห

๖. “ภานเต นาคเสน, ‘อากาสสฺส ปญฺจ องฺคานิ คเหตุตพฺพานี’ติ ยํ เวลสิ, กตมานิ ตานิ ปญฺจ องฺคานิ ค
 เหตุตพฺพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, อากาโส สพฺพโส อคฺยโห, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพฺพโส
 กิเลสฺหิ อคฺยเณ ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, อากาสสฺส ปฐมํ องค์ คเหตุตัพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, อากาโส อิติตาปสฺมุตฺทิตฺตคณฺนาสนฺยจฺริโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ
 ‘อนิจฺจํ ทฺภวํ อนตฺตา’ติ สงฺขารสฺส มานสิ สณฺจารยิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, อากาสสฺส ทุตฺติยํ องค์ คเหตุตัพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, อากาโส สนฺตาสนฺนีย, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพฺพภวปฺปฏิสนฺธิสฺ
 มานสิ อุพฺเพชยิตัพพ, อสฺสาโท น กาทพฺโพะ ๕ อิทธิ, มหาราช, อากาสสฺส ตติยํ องค์ คเหตุตัพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, อากาโส อนฺนโต อปฺปมาโณ อปฺริเมยโย, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ
 อนนฺตสีเลเน อปฺริมิตฺตญฺาเนเน ภวิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, อากาสสฺส จตฺตถํ องค์ คเหตุตัพพ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, อาภาโส อลคโค อสตุโต อปฺปติฏฺฐิโต อปฺลิพุทฺโธ, เอเวเมว โช , มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ กุเล คนธ ลามเ อาวาเส ปฺลิโพเย ปจฺจเย สพุทฺทิกฺเลสสุ จ สพุทฺตอ อลคเคน ภวิตฺพุทฺ, อนาสตุเตน อปฺปติฏฺฐิเตน อปฺลิพุทฺเณน ภวิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, อาภาสสฺส ปณฺจมํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕ ภาลิตฺมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาตีเทเวณ สกํ ปุตฺตํ ราชุลํ โอวทนฺเตน – ‘เสยฺยถาปี, ราชุล #1, อาภาโส น กตฺถจิ ปติฏฺฐิโต, เอเวเมว โช ตว, ราชุล, อาภาสสมํ ภาวนํ ภาวเหติ, อาภาสสมํ ทิ เต, ราชุล, ภาวนํ ภาวยโต อฺปฺปนา มนํปามนํปา ผสฺสา จิตฺตํ ปรียาทาย ฐฺสฺสนฺติ”ติ ๕

อากาสงคปณโ โณ ๕

๗. จนฺทงคปณโ

๗.“ภนฺเต นาคเสน, ‘จฺนทงค ปณจ องฺคานิ คเหตุพฺพานิ”ติ ยํวเทสิ, กตฺมานิ ตานิ ปณจ องฺคานิ คเหตุพฺพานิ”ติ ? “ยถา, มหาราช, จนโ ทฺ สุกกปกฺเข อฺทฺยนโต อุตฺตรตฺตวี ราชฺตติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อจฺจารสิลคฺคณวตฺตปฺปฏฺธิปตฺติยา อากมฺมาธิคเม ปฏฺธิสฺสลาเน สติปฏฺฐาเน อินฺทริเยสุ คฺคตฺตทวารตฺย โภชเน มตฺตณฺณตฺย ซาคริยานโยเค อุตฺตรตฺตวี ราชฺตติพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, จนทงค ปฐฺมํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, จนโ อฺพฺวารอิปฺติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อฺพฺวารเน นนฺหาธิปฺตินา ภวิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, จนทงค ทฺติยํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, จนโ นิสาย จรฺติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ ปวีริตฺเตน ภวิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, จนทงค ตฺติยํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, จนโ วิมานเกตฺ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ สิลฺเกตฺนุนา ภวิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, จนทงค จตฺตถํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, จนโ อายาจิตฺปตฺติโต อฺทฺเทติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อายาจิตฺปตฺติเตน กุลาเน อฺปฺสงฺกมิตฺพฺพานิ ๕ อิท, มหาราช, จนทงค ปณฺจมํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕ ภาลิตฺมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาตีเทเวณ สฺยฺตฺตนิกายเวร ‘จนฺทฺปมา, ภิกฺขเว, กุลาเน อฺปฺสงฺกมถ, อปฺกสฺเสว กายํ อปฺกสฺส จิตฺตํ นิจฺจณวกา กุเลสฺ อปฺคพฺภา”ติ #2 ๕

จนฺทงคปณโ สตฺตโม ๕

๘. สุริยงคปณโ

๘.“ภนฺเต นาคเสน, ‘สุริยงค #3 สตฺต องฺคานิ คเหตุพฺพานิ”ติ ยํวเทสิ, กตฺมานิ ตานิ สตฺต องฺคานิ คเหตุพฺพานิ”ติ ? “ยถา, มหาราช, สุริโย สพุทฺ อุกกํ ปรีโสเสติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ สพุทฺทิกฺเลสา อนวเสสํ ปรีโสเสตฺพฺพา ๕ อิท, มหาราช, สุริยงค ปฐฺมํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, สุริโย ตมนฺธการํ วิธมฺติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ สพุทฺ ราชตมํ โทสฺตมํ โมหตมํ มานตมํ ทิฏฺฐิตมํ กิเลสฺตมํ สพุทฺ ทฺจจฺริตตมํ วิธมฺยิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, สุริยงค ทฺติยํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, สุริโย อภิกฺขณํ จรฺติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อภิกฺขณํ โยนิโส มนฺลิกาโร กาทฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, สุริยงค ตฺติยํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, สุริโย รัลิมาลิ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อารมฺมณมฺมาลินา ภวิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, สุริยงค จตฺตถํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, สุริโย มหฺชณฺกายํ สนฺดาเปนโต จรฺติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อจฺจารสิลคฺคณวตฺตปฺปฏฺธิปตฺติยา ฉานวีโมกฺชสมฺมาธิสมฺปาตฺติอินฺทริยพลฺโพชฺฌงคสฺติปฏฺฐาณสมฺมปฺปธานอิทธิปาเทหิ สทเวโก โลโก สนฺดาปยิตฺพุทฺ ๕ อิท, มหาราช, สุริยงค ปณฺจมํ องฺคํ คเหตุพุทฺ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, สุริโย ราหุภยา ภีโต จรติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ทุจจริตทุกคฺติ วิสมกนฺตารวิปากวินิปาตกิเลสชาลชฎิเต ทิฏฐิสงฆาฏุปฏิมุกฺเก กุณฺถปทฺทเนท กุมมคคฺคปฏิปุเนน #4 สตฺเต ทิสฺวา มหตา สเวคฺคเยน มานสิ สเวเชตฺตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, สุริยสฺส ฉณฺฐึ องคฺ คเหตุพฺพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, สุริโย กลยาณปาปเก ทสเสติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อินฺทริย พลโพชฌณฺคสตีปฺภูฐานสมมปฺปานอิทธิปาทโลภยโลภุตฺตรธมฺมา ทสเสตฺตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, สุริยสฺส สตฺตมํ องคฺ คเหตุพฺพ ๕ ภาสิตมฺเปตฺ, มหาราช, เถเรณ วงฺคีเสน –

“ยถาปิ สุริโย อุทฺยนฺโต,	รูปํ ทสเสติ ปาณินํ;
สุจิจฺจ อสุจิจฺจาปิ,	กลฺยาณญฺจาปิ ปาปกํ ๕
“ตถา ภิกฺขุ ธมฺมธโร,	อวิชฺชาปิหิตํ ชนํ;
ปถํ ทสเสติ วิวิธํ,	อาทิจฺจอุทฺยํ ยถา”ติ ๕

สุริยงคฺคปณฺโห อฏฺฐโม ๕

๙. สกฺกงคฺคปณฺโห

๙.“ภานเต นาคเสน, ‘สกฺกสฺส ตีณิ องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ เวลฺล, กตฺมานิ ตานิ ตีณิ องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, สกฺโก เอกนฺตสุขสมปฺปีโต, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ เอกนฺตวิเวกฺสุชา ภีรเตน ภวิตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, สกฺกสฺส ปฐมํ องคํ คเหตุพฺพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, สกฺโก เทเว ทิสฺวา ปคฺคณฺหาติ, ทาสมฺภินฺเดติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กุสฺเลสุ ธมฺเมสุ อสิณมตฺนทิตํ สนฺตํ มานสิ ปคฺคเหตุพฺพ, ทาสมฺภินฺเดตฺตพฺพ, อฏฺฐทิตพฺพ ฃฎฺฐิตพฺพ ๖ ยมิตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, สกฺกสฺส ทุตฺติยํ องคํ คเหตุพฺพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, สกฺกสฺส อนภีรติ นุปฺปชฺชติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สฺยญฺญาคารเ อนภีรติ น อุปฺปาเทตฺตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, สกฺกสฺส ตุตฺติยํ องคํ คเหตุพฺพ ๕ ภาสิตมฺเปตฺ, มหาราช, เถเรณ สฺยญฺติ นานา –

“สาสเน เต มหาวีร,	ยโต ปพฺพชฺโิต อหํ;
นาภีชานามิ อุปฺปนฺน,	มานสิ กามสิหิต”นฺติ ๕

สกฺกงคฺคปณฺโห นวโม ๕

๑๐. จกฺกวตฺตติงคฺคปณฺโห

๑๐.“ภานเต นาคเสน, ‘จกฺกวตฺตติสฺส จตฺตารี องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ เวลฺล, กตฺมานิ ตานิ จตฺตารี องคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, จกฺกวตฺตี จตฺติ สงฺคหวตฺตภูติ ชนํ สงฺคณฺหาติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จตฺสสนฺนํ ปริสํนํ มานสิ สงฺคเหตุพฺพ อนุคฺคเหตุพฺพ สมปทฺเสตฺตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, จกฺกวตฺตติสฺส ปฐมํ องคํ คเหตุพฺพ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, จกฺกวตฺตติสฺส วิชิตे โจราน อฏฺฐนฺนติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กามราคฺคพฺยาปาทวิหีสาวิตฺตกา น อุปฺปาเทตฺตพฺพ ๕ อิหิ, มหาราช, จกฺกวตฺตติสฺส ทุตฺติยํ องคํ คเหตุพฺพ ๕ ภาสิตมฺเปตฺ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ –

“วิตฺกฺกุปฺสเม จ โย รโต,	อสุภํ ภาวยเต #1 สทา สโต;
เอส โข พฺยนฺตีกาหิติ,	เอส เณจฺจนฺติ มารพฺนธฺน”นฺติ ๕

“ปุณ จปรี, มหาราช, จกฺกวตฺตี ทิวเส ทิวเส สมฺพุทธปริยณฺตํ มหาปถวี อนุยายติ กลฺยาณปาปกาณิ วิจฺฉินนา โน, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กายกมฺมํ วจฺจกมฺมํ มโนกมฺมํ ทิวเส ทิวเส ปจฺจเวกฺชิตพฺพ ‘กี ญุ โข เม อิมฺหิ ตีหิ ฐานเหติ อนุปฺวชฺชสฺส ทิวโส วิตฺวตฺตตี’ติ ๕ อิหิ, มหาราช, จกฺกวตฺตติสฺส ตุตฺติยํ องคํ คเหตุพฺพ ๕ ภาสิตมฺเปตฺ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ องฺคุตฺตรนิกายเวเร –

‘กถมภูตัสส เม รตตินุกิ วา วีตวตตุนตีติ #2 ปพพชิตเน อภินุห่ ปจจเวกชิตพพ’นติ ฯ

‘ปุณ จปร, มหาราช, จกกวตติสส อพพนตรพาหิรารกษา สลวิหิตา โหติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อพพนตราน พาทิราน กิลลสเน อารกษาย สติโหวารโก รูปเปตพโพ ฯ อิท, มหาราช, จกกวตติสส จตตุถิ องค คเหตุพพ’ ฯ ภาสิตมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ –

‘สติโหวารโก, ภิกษเว, อริยสาวโก อกุลล ปชหติ กุลล ภเวติ, สาวชช ปชหติ, อนวชช ภเวติ, สุทสมต ตาน ปิริหติ’”ติ ฯ

จกกวตติงคปณโ ทสโม ฯ

ปถวีวคโค ตติโย ฯ

ตสสุททานัน –

ปถวี อาโป จ เตโช จ, วาโย จ ปพพเตน จ;
 อากาโส จนุทสุริโย จ, สกุโก จ จกกวตติณชาติ ฯ

๔. อุปจิกวาคโค

๑. อุปจิกงคปณโ

๑. “ภนเต นาคเสน, ‘อุปจิกาย เอก องค คเหตุพพ’นติ ย วเทสิ, กตม ต เอก องค คเหตุพพ’นติ ? “ยถา, มหาราช, อุปจิกา อุปริ ฆน กตวา อตตาน ปิทหิตวา โคจราย จรติ. เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สีสลวรฆน กตวา มานล ปิทหิตวา ปินุทาย จรติพพ, สีสลวรฆนเน โข, มหาราช, โยคิ โยคาวจโร สพพภยสม ติกกนโต โหติ ฯ อิท, มหาราช, อุปจิกาย เอก องค คเหตุพพ, ภาสิตมเปต, มหาราช, เถเรน อุปเสนเน วงคนต ปุตเตน –

““สิลลวรฆน, โยคิ กตวาน มานล;
 อนุปสิตโต โลเกณ, ภยา จ ปริมุจจตี””ติ ฯ
 อุปจิกงคปณโ ปฐโม ฯ

๒. พิหารงคปณโ

๒. “ภนเต นาคเสน, ‘พิหารสส เทว องคานิ คเหตุพพานี’ติ ย วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว องคานิ คเหตุพ พานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, พิหารโร คุหาคโตปิ สลริคโตปิ หมมियนตรคโตปิ อุนทुरु เอว ปริเยสตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ คามคเตนาปิ อรณญคเตนาปิ รุกขมูลคเตนาปิ สญญาคารคเตนาปิ สตต สมิติ อป ปมตเตน กายคตาสติโกชน เอว ปริเยสิตพพ’ ฯ อิท, มหาราช, ‘พิหารสส ปฐม องค คเหตุพพ’ ฯ

“ปุณ จปร, มหาราช, ‘พิหารโร อาสนเน เอว โคจรั ปริเยสตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อิเมสุ เอว ปณจสุ อุปาทานกชนนธสุ อุทยพพยานุปลสิณา วิหริตพพ’ ‘อิตี รูป อิตี รูปสส สมุทโย อิตี รูปสส อตถงคโม, อิตี เวทนา อิตี เวทนาย สมุทโย อิตี เวทนาย อตถงคโม, อิตี สญญา อิตี สญญาเย สมุทโย อิตี สญญาเย อตถงคโม, อิตี สงขารา อิตี สงขาราน สมุทโย อิตี สงขาราน อตถงคโม, อิตี วิมญาน อิตี วิมญานสส สมุทโย อิตี วิมญานสส อตถงคโม’ติ ฯ อิท, มหาราช, ‘พิหารสส ทูตिय องค คเหตุพพ’ ฯ ภาสิตมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ –

““น อโต ทูเร ภวิตพพ, ภวคค ก็ กริสสตี;
 ปจจุปนุนมहि โวหาเร, สเก กายมहि วินุททา””ติ ฯ
 พิหารงคปณโ ทูติโย ฯ

๓. อุนทูรจคปณโ

๓.“ภนฺเต นาคเสน, ‘อนุทฺรุตฺต #1 เอกํ อํคํ คเหตุพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อํคํ คเหตุพพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, อนุทฺโร อโติจโติ จ วิจฺรนฺโต ออาหารุปาสีสกโก เยว จรติ,เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเร น อโติจโติ จ วิจฺรนฺเตน โยนฺโส มนสิการุปาสีสกเนว ภวิตพพํ ๕ อิํ, มหาราช, อนุทฺรุตฺต เอกํ อํคํ คเหตุพพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน อุปฺเสเนน วงฺคนตฺปุตฺเตน –

“อุมมาสีลํ #2 กวิตวาน, วิหรนฺโต วิปฺสฺสโก;
 อโนลีนํ วิหฺรติ, อุปฺสนฺโต สทา สโต”ติ ๕
 อนุทฺรจฺกปฺนโ ทติโย ๕

๔. วิจฺฉิกงฺคปฺนโ

๔.“ภนฺเต นาคเสน, ‘วิจฺฉิกงฺค เอกํ อํคํ คเหตุพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อํคํ คเหตุพพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, วิจฺฉิกงฺค นงฺคฺลาวุโธ นงฺคฺลํ อุตฺสาเปตฺวา จรติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ญฺณณาวุเธน ภ วิตพพํ, ญฺณณํ อุตฺสาเปตฺวา วิหฺรติพพํ ๕ อิํ, มหาราช, วิจฺฉิกงฺค เอกํ อํคํ คเหตุพพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน อุปฺเสเนน วงฺคนตฺปุตฺเตน –

“ญฺณณชคฺคํ คเหตุวาน, วิหรนฺโต วิปฺสฺสโก;
 ปริมุจฺจติ สพฺพภยา, ทฺวปฺสโ จ โส ภเว”ติ ๕
 วิจฺฉิกงฺคปฺนโ จตฺตโก ๕

๕. นกุลงฺคปฺนโ

๕.“ภนฺเต นาคเสน, ‘นกุลุตฺต เอกํ อํคํ คเหตุพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อํคํ คเหตุพพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, นกุลโ อฺรคฺมฺปคจฺจนฺโต เกสฺซุชเณ กายํ ปริภาเวตฺวา อฺรคฺมฺปคจฺจติ คเหตุ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โภชฺยาตพฺพุลํ กลหฺวิคฺคหฺวิวาทฺวิโรภิกฺกิตฺ โลกมฺปคจฺจนฺเตน เมตฺตาเกสฺซุชเณ มานสิ อญฺ ลิมฺปิตพพํ ๕ อิํ, มหาราช, นกุลุตฺต เอกํ อํคํ คเหตุพพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน สāvิปฺุตฺเตน อมฺมเสนา ปตินา –

“ตฺสมา สกํ ปเรสมฺปิ, กาดพฺพา เมตฺตภาวนา;
 เมตฺตจิตฺเตน ฝริตพพํ, เอตํ พุทฺธาน สาสน”นฺติ ๕
 นกุลงฺคปฺนโ ปญจโม ๕

๖. ชรลิ่งคาลงฺคปฺนโ

๖.“ภนฺเต นาคเสน, ‘ชรลิ่งคาลุตฺต เทว อํคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว อํคานิ ค เหตุพพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, ชรลิ่งคาลโ โภชนํ ปฏิลภิตฺวา อชฺคฺจฺจมาโน ยาวทตฺถ ออาหารยติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โภชนํ ปฏิลภิตฺวา อชฺคฺจฺจมาเนน สรียาปนมตฺตเมว ปรีภฺนชิตพพํ ๕ อิํ, มหาราช, ชรลิ่งคาลุตฺต ปฐมํ อํคํ คเหตุพพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน มหากฺสฺสเปน –

“เสนาสนมฺหา อโรฺยฺห, คามํ ปิณฺทาย ปāvีสึ;
 ญฺณชฺนตํ ปุริสํ ญฺณฐึ, สกฺกจฺจ นํ อฺปญฺฐหึ ๕
 “โส เม ปกฺเกน ทตฺเตน, อาโลปํ อุปฺนามหิ;
 อาโลปํ ปกฺชิปนฺตสฺส, อจฺจุลฺเปตฺต ฉิษฺชต ๕
 “กฺกฺกมฺมฺลยจ นิสฺสาย, อาโลปํ ตํ อญฺชิสึ;
 ญฺณชฺมาเน วา ภุตฺเต วา, เชคฺจฺจํ เม น วิชฺชตี’ติ ๕

“ปุณ จปรึ, มหาราช, ชรลิ่งคาลโ โภชนํ ปฏิลภิตฺวา น วิจฺฉินาตี สฺวชฺ วา ปณฺตี วาติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โภชนํ ปฏิลภิตฺวา น วิจฺฉินตีพพํ ‘สฺวชฺ วา ปณฺตี วา สมฺปนฺนํ วาติ, ยถาลทฺเธน

สนตุสฺสตีตพฺพํ ๕ อิหํ, มหาราช, ขรลิ่งคาลงคปญ โทติยํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน อุปเสนเนน วงคนตปุตเตน –

“ลูเขนปิ จ สนตุสฺส,
 รเสสฺส อุนคิทฺทสฺส,
 อิตริตเรณ สนตุฏฺโฐ #2,
 นาณญํ ปตเถ รลํ พุทฺโธ;
 ฌาเนน น รมเต #1 มโน;
 สามญญํ ปรีปฺรตี”ติ ๕
 ขรลิ่งคาลงคปญ โท ฌญโฐ ๕

๗. มิคงคปญ โท

๗.“ภานเต นาคเสน, ‘มิกสฺส ตีณิ องคานิ คเหตุตพฺพานิ’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีณิ องคานิ คเหตุตพฺพานิ’ติ ? “ยถา, มหาราช, มิโค ทิวา อรณญเญ จรตี, รตตี อพฺโปกาสเ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ทิวา อรณญเญ วิหริตพฺพํ, รตตี อพฺโปกาสเ ๕ อิหํ, มหาราช, มิกสฺส ปฐมํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕

“ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ โลมหํสนปริยาเย –

โส โข อิหํ, สารีปุตฺต, ยา ตา รตตีโย สีตา เหมนฺติกา อนฺตรฎฺฐกา ทิมปาดสฺมา #3, ตถารูปาสฺส รตตีสุ รตตี อพฺโปกาสเ วิหรามิ, ทิวา วนสณฺฑเ ๕ คิมฺหํ ปจฺฉิมเ มาเส ทิวา อพฺโปกาสเ วิหรามิ, รตตี วนสณฺฑเ’ติ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มิโค สตฺตมฺหิ ทิวา สเร วา โอปตฺนเต วญเจตี #4 ปลายตี, น กายมฺฺเพเนตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กิเลเสสฺส โอปตฺนเตสฺส วญจยิตพฺพํ #5 ปลายิตพฺพํ, น จิตตมฺฺเพเนตพฺพํ ๕ อิหํ, มหาราช, มิกสฺส ทฺติยํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มิโค มนุสฺส ทิสฺวา เยน วา เตน วา ปลายตี ‘มา มํ เต อทฺทลํ’ติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ภณฺทนกลหวิคฺคหวิวาทสิเล ทฺลสิเล กุสิเต สงคณิการามे ทิสฺวา เยน วา เตน วา ปลายิตพฺพํ ‘มา มํ เต อทฺทลํ, อหฺวจ เต มา อทฺทล’นฺติ ๕ อิหํ, มหาราช, มิกสฺส ตฺติยํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน สารีปุตเตน ธมฺมเสนาปตีนา –

“มา เม กทาจิ ปาปิจฺโณ,
 อปฺปสฺสโต อนาจาโร,
 กุสิโต ทินฺวริโย;
 สมฺมโต #6 อทฺท กตฺตจี้”ติ ๕
 มิคงคปญ โท สตฺตโม ๕

๘. โครูปงคปญ โท

๘.“ภานเต นาคเสน, ‘โครูปสฺส จตตาริ องคานิ คเหตุตพฺพานิ’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ จตตาริ องคานิ คเหตุตพฺพานิ’ติ ? “ยถา, มหาราช, โครูป สกํ เคหํ น วิชหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สโก กาโย น วิชหิตพฺพโ ‘อนิจฺจุจฺฉานนปริมทฺทนเกทนวิกิรณวิทฺธํสนธมโม อยํ กาโย’ติ ๕ อิหํ, มหาราช, โครูปสฺส ปฐมํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, โครูป อาทินฺธุโร สุขทฺกฺเขน ธฺวํ วหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อาทินฺธุรฺหมจรีเยน สุขทฺกฺเขน ยาว ชีวิตปริยาทานา อาปาดนโกฏฺทิกํ พฺรหมจรียํ จริตพฺพํ ๕ อิหํ, มหาราช, โครูปสฺส ทฺติยํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, โครูป ฌนฺเทน ขายมาโน ปานียํ ปิวตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อจริยปชฺฌายานํ อุนสิฏฺฐิ ฌนฺเทน เปเมน ปสาเทน ขายมาเนน ปฏิกฺคคเหตุตพฺพา ๕ อิหํ, มหาราช, โครูปสฺส ตฺติยํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, โครูป เยน เกนจิ วาหิยามาโน วหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ เถร นวมชฺฌมิกฺขุณฺมปิ คิหิอุปาสกสฺสาปิ โอวาทานุสสนิ ลีรสา สมฺปฏิจฺฉิตพฺพา ๕ อิหํ, มหาราช, โครูปสฺส จตฺตํ องคํ คเหตุตพฺพํ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน สารีปุตเตน ธมฺมเสนาปตีนา –

“ตทฺท พุพฺพิโต สนโต,
 ชาตียา สตฺตวสฺสิโก;

โสปี มํ อนุสาเสยย, สมปฏิจจนามิ มตถเก #1 ๔
 “ติพฺพํ ฆนทญจ เปมญจ, ตสฺมี ทิสฺวา อุปฏฺฐุเป;
 ฐฺเปยยาจริยภูฏฺฐาน, สกฺกจฺจ นํ ปุณฺปุณฺ”นฺติ ๔
 โครูปจกปญโท อฏฺฐโม ๔

๙. วราหคปญโท

๙.“ภนฺเต นาคเสน, ‘วราหสฺส เทว อํคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ เวลฺลิตฺ, กตมานิ ตานิ เทว อํคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, วราโห สนฺตตฺตกฺจฺฉิตฺ #2 คิมฺหสมเย สมฺปตฺเต อุกํ อุกจฺฉนฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โทเสน จิตฺเต อาลูพิตฺทลิตฺวิพฺนฺตสนฺตตฺเต สิตฺลามตฺปนฺนิตฺเมตฺตาทาวานํ อุปคนฺตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, วราหสฺส ปฐฺมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, วราโห จิกฺขลฺลมฺหทกฺมฺปนฺตฺวา นาสิกาย ปถวี ฆนฺติวฺวา โทณฺี กตฺวา โทณฺิกาย สยติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ มานเส กายํ นิภฺชิปิตฺวา อารมฺมณฺนฺตรคเตน สยิตฺพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, วราหสฺส ทูตฺยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔ ภาสิตฺมเปตฺ, มหาราช, เถเรณ ปินฺโหลทการฺทฺวาเชน –

“กาเย #3 สภาวํ ทิสฺวาน, วิจฺฉินฺตฺวา วิปสฺสโก;
 เอกากิโย อหฺตฺติโย, เสติ อารมฺมณฺนฺตเร”ติ ๔
 วราหคปญโท นวโม ๔

๑๐. หตฺถิงคปญโท

๑๐.“ภนฺเต นาคเสน, ‘หตฺถิสฺส ปญจ อํคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ เวลฺลิตฺ, กตมานิ ตานิ ปญจ อํคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ? “ยถา, มหาราช, หตฺถิ นาม จรฺนโด เอว ปถวี ทาเลติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กายํ สมฺมสฺमानเนว สพฺพะ กิเลสํ ทาเลตฺพฺวา ๔ อิทํ, มหาราช, หตฺถิสฺส ปฐฺมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, หตฺถิ สพฺพกาเยเนว อปฺโลเกติ, อุกํ เอว เปกฺขติ, น ทิสฺวาวิทา วิโลเกติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพฺพกาเยน อปฺโลกิตฺวา ภาวิตฺพํ, น ทิสฺวาวิทา วิโลเกตฺพฺวา, น อหฺตฺ อุลโลเกตฺพฺพํ, น อโธ โอลโลเกตฺพฺพํ, ยุกมตฺตเปกฺขิตฺวา ภาวิตฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, หตฺถิสฺส ทูตฺยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, หตฺถิ อนิพฺทฺสยสฺโย โคจฺรายมฺนฺคนฺตฺวา น ตเมว เทลํ วาสตถฺมฺปคจฺฉนฺติ, น ฐฺวปฺปติ ภูฏฺฐาลโย, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อนิพฺทฺสยสฺเยน ภาวิตฺพํ, นิราลเยน ปินฺทฺทาย คนฺตพฺพํ, ยทํ ปสฺสตี วิปสฺสโก มนฺญญํ ปติรูปํ รุจฺริเทส ภาวํ มนฺทปํ วา รุกฺขมุลล์ วา คุทํ วา ปพฺภารํ วา, ตตฺถเวว วาสมฺปคนฺตพฺพํ, ฐฺวปฺปติภูฏฺฐาลโย น กาทฺพฺโ ๔ อิทํ, มหาราช, หตฺถิสฺส ตตฺยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, หตฺถิ อุกํ โอคาหิตฺวา สุจฺวิมลสฺสิตฺลลสิปฺริปฺนฺณํ กุมฺพฺปปฺลปฺทุมฺปฺนฺทฺริกสฺถณฺนํ มหิตฺมหนฺตํ ปฺทุมสฺรํ โอคาหิตฺวา กิพฺพิต คชฺวรกีฬํ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สุจฺวิมลวิปฺปสฺนฺนมนาวิลธมฺมววาริปฺนฺณํ วิมฺหฺตฺตฺกฺสุมฺสสฺถณฺนํ มหาสตีปฺภูฏฺฐานปฺกฺษรณฺี โอคาหิตฺวา ญฺาเณน สงฺขารว โอฏฺฐนิตฺพฺวา วิฐฺฐนิตฺพฺวา, โยคาวจรกีฬํ กิพฺพิตพฺวา ๔ อิทํ, มหาราช, หตฺถิสฺส จตฺตตํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, หตฺถิ สโต ปาทํ อุกฺขรติ, สโต ปาทํ นิภฺชิปิตฺ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สเตน สมฺปฺชานเนน ปาทํ อุกฺขรติพฺพํ, สเตน สมฺปฺชานเนน ปาทํ นิภฺชิปิตฺพฺพํ, อภิกฺกมปฏฺกิกฺกเม สมิถฺชนปฺสารถฺน สพฺพตฺถ สเตน สมฺปฺชานเนน ภาวิตฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, หตฺถิสฺส ปญฺจมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔ ภาสิตฺมเปตฺ, มหาราช, ภคฺวตา เทวาทิเทเวน สยฺตฺตนิกายเวร –

“กาเยน สฺวโร สาธุ, สาธุ วาจา ย สฺวโร;
 มนสา สฺวโร สาธุ, สาธุ สพฺพตฺถ สฺวโร;
 สพฺพตฺถ สฺวโต ลฺขชฺ, รกฺขิตฺโตติ ปุจฺจตี”ติ ๔

หตฺถิงคปญโท ทสโม ๔

ตลสฺสททานัน -

อุปจิกา พินาโร จ,
นกุลโล สิงคาโล มิโค,

อุณหูโร วิจณินน จ;
โครูโป วราโท หตฺถินา ทลลาคี ๔

๕. สีหคโค

๑. สีหคคปณโห

๑.“ภนเต นาคเสน, ‘สีหสฺส สตฺต อํคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ เวลลิตฺถ, กตมานิ ตานิ สตฺต อํคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, สีโห นาม เสตฺวิมลปริสฺสุทฺถปณฺฑโร, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ เสตฺวิมลปริสฺสุทฺถปณฺฑรจิตฺเตน พยปคตฺกุกฺกเจณ ภวิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส ปญฺมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, สีโห จตุจฺรเณ วิกฺกนฺตจารี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จตุรฺกฺธิปาทจเรณน ภวิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส ทฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, สีโห อภิวิปริจฺจเรสฺรี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อภิวิปริจฺจเรสฺลีเกสฺรีนา ภวิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส ตฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, สีโห ชีวิตฺปริยาทานนเปนิ น กสฺสจฺจ โอนมตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ จีวรปิตฺทปาตเสนาสนคิลานปจฺจเยสฺสชฺชปริกฺขารปริยาทานนเปนิ น กสฺสจฺจ โอนมิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส จตุตถํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, สีโห สปะทานภกฺโข ยสฺมี โอกาเส นีปะตตี, ตตฺถเอว ยาวทถถํ ภกฺชยตี, น วรมลํ วิจฺจนาตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สปะทานภกฺเชน ภวิตพฺพํ, น กุลานิ วิจฺจิตพฺพานิ, น ปุพฺพเคทํ หิตฺวา กุลานิ อุตฺตมกิตฺทพฺพานิ, น โภชนํ วิจฺจิตพฺพํ, ยสฺมี โอกาเส กพฺพํ อาทียตี, ตสฺมี ยเว โอกาเส ภุญฺชิตพฺพํ สวีรยาปนตถํ #1, น วโรภชนํ วิจฺจิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส ปญฺจมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, สีโห อสนฺนิธิภกฺโข, สกึ โคจฺริ ภกฺชยิตฺวา น ปุณ ตํ อุตฺตมกิตฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อสนฺนิธิการปริโศคินา ภวิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส ฉฺฉนฺนํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, สีโห โภชนํ อลทฺธาน ปรีตสฺสตี, ลทฺธาปิ โภชนํ อคฺคิโต #2 อมฺจฺจิตฺโต อนชฺโฝสฺสนโน ปรีภุญฺชตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โภชนํ อลทฺธาน ปรีตสฺสตีพฺพํ, ลทฺธาปิ โภชนํ อคฺคิเตน อมฺจฺจิตฺเตน อนชฺโฝสฺสนนเนน อาทีนวทลลสาวินา นิสฺสรณปะณฺเณน ปรีภุญฺชิตพฺพํ ๔ อิทํ, มหาราช, สีหสฺส สตฺตมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔ ภาลิตฺตมปะตํ, มหาราช, ภควตฺตา เทวตีเทเวณ สฺยุตฺตนิกาयरเ เถรี มหากสฺสปิ ปรีกิตฺตยมานน -

‘สนตฺตฺถุสฺสอํ, ภิกฺชเว, กสฺสโป อิตฺรีตเรณ ปิตฺทปาเตน, อิตฺรีตเรปิตฺทปาตสนตฺตฺถุสฺสยา จ วณฺณนาทึ, น จ ปิตฺทปาตเหตุ อนนฺสนํ อปะตฺติรูป อปะชฺชตี, อลทฺธา จ ปิตฺทปาตํ น ปรีตสฺสตี, ลทฺธา จ ปิตฺทปาตํ อคฺคิโต อมฺจฺจิตฺโต อนชฺโฝสฺสนโน อาทีนวทลลสาวิ นิสฺสรณปะณฺเณน ปรีภุญฺชตี”ติ ๔

สีหคคปณโห ปญฺจโม ๕

๒. จกฺกวากกคคปณโห

๒.“ภนเต นาคเสน, ‘จกฺกวากกสฺส ตีณิ อํคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ เวลลิตฺถ, กตมานิ ตานิ ตีณิ อํคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, จกฺกวากโก ยาว ชีวิตฺปริยาทานา ทฺติยิกํ น วิชหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ยาว ชีวิตฺปริยาทานา โยนิสฺโส มนลสิกาโร น วิชหิตพฺโพ ๔ อิทํ, มหาราช, จกฺกวากกสฺส ปญฺมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ๔

“ปุณ จปรํ, มหาราช, จกฺกวากโก เสवालปะณภกฺโข, เตน จ สนตฺตฺถุสฺส อิปฺชชตี, ตาย จ สนตฺตฺถุสฺสยา พเลน จ วณฺณเนน จ น ปรีหายตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ยถาลากสฺนโตสฺส กรณฺเณย, ยถาลากสฺนตฺตฺถุสฺส

ไซ, มหาราช, โยคี โยคาวจร, น ปริหายติ สีเลน, น ปริหายติ สมาธินา, น ปริหายติ ปณฺญา, น ปริหายติ วิมุตติยา, น ปริหายติ วิมุตติญาณทสฺสเนน, น ปริหายติ สัพเพหิ กุสเลหิ ธมฺเมหิ ฯ อิถํ, มหาราช, จกฺกวางกสฺส ทุตฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, จกฺกวางโก ปาเนน น วิหฺรฺวยติ, เอวเมว ไซ, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ นินฺทิตถนฺเตน นินฺทิตสเถเนน ลขฺชินา ทยาปนเนน สพฺพปาดนฺภูตฺหิตานุกมฺปิณา ภาวิตพฺพํ ฯ อิถํ, มหาราช, จกฺกวางกสฺส ตุตฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ฯ ภาสทมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ จกฺกวางกชาตเก –

“โย น หนฺติ น ฆาเตติ, น ชินาติ น ชาปเย;
เมตตํโส #1 สพฺพภูเตสฺ, เวรํ ตสฺส น เภนจํ”ติ ฯ
จกฺกวางกงคฺปญฺโห ทุตฺติโย ฯ

๓. เปณาทิกงคฺปญฺโห

๓.“ภานฺเต นาคเสน, ‘เปณาทิกาย เทว อํคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ เวลฺลิตฺ, กตมานิ ตานิ เทว อํคานิ คเหตุพฺพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, เปณาทิกา สกปติมฺหิ อสุยาย ฉापเก น โปสยติ, เอวเมว ไซ, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ สกมเน #2 กิเลส อุปฺปนฺเน อสุยายิตพฺพํ, สติปฏฺฐาเนน สมมาสํวรฺสฺสเร ปกฺขิปิตวา มโนทวารายคคตสฺส ภาเวตพฺพา ฯ อิถํ, มหาราช, เปณาทิกาย ปญฺมํ อํคํ คเหตุพฺพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, เปณาทิกา ปวเน ทิวสํ โคจรํ จริตฺวา สายํ ปกฺขิคณฺโณ อุเปติ อตฺตโน คุตติยา, เอวเมว ไซ, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ เอกเกณ ปวีเวกํ เสวิตพฺพํ สโยชนปริมุตติยา, ตตร รตี อลภมานेณ อุปวาทภยปริรฺกฺษณา ยสงฺฆํ โอสริตฺวา สงฺฆรฺกฺขิตเณ วลิตพฺพํ ฯ อิถํ, มหาราช, เปณาทิกาย ทุตฺติยํ อํคํ คเหตุพฺพํ ฯ ภาสิทมเปตํ, มหาราช, พุรฺหมฺนา สหฺมปฺตินา ภควโต สนฺติเก –

“เสเวณ ปนฺตานิ เสนาสนานิ, จเรยฺย สโยชนวิปฺปโมกฺษา;สเจ รตี นาธิคจฺเจยฺย ตตฺถ, สงฺเข เวส รกฺขิตฺตโต สตีมา”ติ ฯ

เปณาทิกงคฺปญฺโห ตติโย ฯ

๔. ชรฺกไปตงคฺปญฺโห

๔.“ภานฺเต นาคเสน, ‘ชรฺกไปตสฺส เอกํ อํคํ คเหตุพฺพ’นฺติ ยํ เวลฺลิตฺ, กตมํ ตํ เอกํ อํคํ คเหตุพฺพ’นฺติ ? “ยถา, มหาราช, ชรฺกไปโต ปรคฺเห วสฺมาโน น เตสํ กิณฺจ ภาณฺทสฺส นิมิตฺตํ คณฺหาติ, มชฺฌตโต วสติ สญฺญาพฺพโล, เอวเมว ไซ, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ ปรกฺลํ อุปคเตน ตสฺมี กุเล อิตฺถินํ วา ปุริสาณํ วา มยฺเจ วา ปิเรว วา วตฺเต วา อลงฺกาเร วา อุปฺโภเต วา ปรีโภเต วา โภชนวิกิตฺสฺสฺวา น นิมิตฺตํ คเหตุพฺพํ, มชฺฌตเตน ภาวิตพฺพํ, สมณฺสญฺญา ปจฺจุปฏฺฐเปตพฺพา ฯ อิถํ, มหาราช, ชรฺกไปตสฺส เอกํ อํคํ คเหตุพฺพํ ฯ ภาสิทมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ จุฬนารทชาตเก –

“ปรีสิตฺวา ปรกฺลํ, ปานตฺถํ โภชนาย วา 3;
मितํ ชาเท มิตํ ภูณฺเช, น จ รูเป มนํ เกร”ติ ฯ
ชรฺกไปตงคฺปญฺโห จตฺตโถ ฯ

๕. อุลูกงคฺปญฺโห

๕.“ภานฺเต นาคเสน, ‘อุลูกสฺส เทว อํคานิ คเหตุพฺพานี’ติ ยํ เวลฺลิตฺ, กตมานิ ตานิ เทว อํคานิ คเหตุพฺพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, อุลูกโก ภาเกหิ ปฏฺวิวิรุโธ, รตตี กากสงฺฆํ คนฺตฺวา พหุปี ภาเก หนฺติ, เอวเมว ไซ, มหาราช, โยคินา โยคาวจรเณ อญฺญาเนน ปฏฺวิวิรุโธ กาทพฺโพ, เอกเณ รโห นิสีทิตฺวา อญฺญาณํ สมฺปมทฺทิตพฺพํ, มูลโต ฉินฺทิตพฺพํ ฯ อิถํ, มหาราช, อุลูกสฺส ปญฺมํ คเหตุพฺพํ ฯ

“ปูน จปรี, มหาราช, อุฏโโก สุปฏิสल्लीโน โหตี, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน ปฏิสลลา นารามเนน ภวัตพพํ ปฏิสลลानรเตน ๔ อิหํ, มหาราช, อุฏกสส ทูตย์ องคํ คเหตุพพํ ๕ ภลิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวน ลียุตตนิกายวเร –

“อิธ, ภิกชเว, ภิกขุ ปฏิสลลानารามิ ปฏิสลลानรโต “อิหํ ทุกช”นติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกชสมุท ไย”ติ ยถา ภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกชนิโรโธ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อยํ ทุกชนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ””ติ ๕

อุฏกจคปณโห ปณจโม ๕

๖. สตปตตจคปณโห

๖.“ภานเต นาคเสน, ‘สตปตตตสส เอกํ องคํ คเหตุพพ’นติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ องคํ คเหตุพพ’นติ ? “ยถา, มหาราช, สตปโตโต วริตวา ปเรสํ เขมํ วา ภยํ วา อาจิกชติ, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน ปเรสํ ธมมํ เทสยมาเนน วินิปาตํ ภยโต ทสสยิตพพํ, นิพพานํ เขมโต ทสสยิตพพํ ๕ อิหํ, มหาราช, สตปตตตสส เอกํ องคํ คเหตุพพํ ๕ ภลิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน ปินทโกลการทวาเซน –

“นिरเย ภยสนุตาสิ, นิพพาเน วิบุลํ สุขํ;
อุภยานेतานตถานิ ทสเสตพพานิ โยคินา””ติ ๕

สตปตตตจคปณโห ญฎฐเ ๕

๗. วคคูลิจคปณโห

๗.“ภานเต นาคเสน, ‘วคคูลิสส เทว อองคานิ คเหตุพพานิ’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว อองคานิ คเหตุพพานิ’ติ? “ยถา, มหาราช, วคคูลิ เคหํ ปวีสิตวา วิจริตวา นิภขมตี, น ตตถ ปลิพพุทธิ, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน คามํ ปินทพาย ปวีสิตวา สพทานํ วิจริตวา ปฏิสทลลาเนน ชิปปเมว นิภขมตีพพํ, น ตตถ ปลิพพุเธน ภวัตพพํ ๕ อิหํ, มหาราช, วคคูลิสส ปฐมํ องคํ คเหตุพพํ ๕

“ปูน จปรี, มหาราช, วคคูลิ ประเคเห วสมาโน น เตสํ ปริทานิ กโรตี, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน กุลานิ อุปลงกมิตวา อติยาจนาชวา วิญญตติพทลตาย วา กายทอสพทลตาย วา อติภานิตาย วา สมานสุขทกชตาย วา น เตสํ โภจิจิ วิปฏิบัติสโร กรณีย, นปิ เตสํ มุลกมมํ ปรีหาเปตพพํ, สพพถา วพพิ เยว อิจจตีพพา ๕ อิหํ,มหาราช, วคคูลิสส ทูตย์ องคํ คเหตุพพํ ๕ ภลิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวน ทิมนิ กายวเร ลกชณสูตตนฺเต –

“สุทถาย ลีเลน สุเตน พุทธิยา,
จาเคน ธมเมเน พพุทธิ สาทูหิ;
ธเนน ธญญเนน จ เซตตวตตฎนา,
ปุตเตหิ ทาเวหิ จตูปเทหิ จ ๕
“ญาทีหิ มิตเตหิ จ พนธเวหิ,
พเลน วณณเนน สุขเนน จุภยํ;
กถํ น หาเยยฺยํ ปเรตี อัจฉตี,
อตถสมิทฺธิญจ ปนาภิกชตี””ติ ๕
วคคูลิจคปณโห สตตโม ๕

๘. ชลุกจคปณโห

๘.“ภานเต นาคเสน, ‘ชลุกาย เอกํ องคํ คเหตุพพ’นติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ องคํ คเหตุพพ’นติ ? “ยถา, มหาราช, ชลุกา ยตถ อลลียตี, ตตเถว ทพุหํ อลลียิตวา วุหิรี ปิวตี, เอวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน

ยลมี อารมมณ จิตต์ อลลียติ, ตั อารมมณั วัฒนโต จ สณฐานโต จ ทิสโต จ โอภาสโต จ ปริจเฉทโต จ ลิงคโต
จ นิमितโต จ ทฬั ปติฏฐาเปตวา เตนวารมมณณ วิมุตติรสมเสจนั ปาตพพั ๕ อิถั, มหาราช, ชลฎาย เอกั
องคั คเหตุพพั ๕ ภาสิตมเปตั, มหาราช, เถเรน อนุรทเณ -

“ปริสุทเณ จิตเตน, อารมมณ ปติฏฐาย;
เตน จิตเตน ปาตพพั, วิมุตติรสมเสจนั”นติ ๕
ชลฎกคปณโห อฎฐโม ๕

๙. สປປຸກປຸໂຫ

๙.“ภนเต นาคเสน, ‘สປປຸສ ດີໂນ ອຸ່ງຄານີ ຄເຫຕຸພານີ’ຕິ ຍໍ ວເທີ, ກຕມານີ ຕານີ ດີໂນ ອຸ່ງຄານີ ຄເຫຕຸພາ
ນີ”ຕິ ? “ຍຕາ, ມຫຣາຊ, ສປປໂ ອຸເຣນ ຄຈຸຈຕິ, ເວເມເວ ໂຂ, ມຫຣາຊ, ໂຍດີນາ ໂຍຄວາຈເຣນ ປຸຸຸຍາຍ ຈຣິຕພຸ,
ປຸຸຸຍາຍ ຈຣມານສຸ ໂຂ, ມຫຣາຊ, ໂຍດີນ ຈິຕຕໍ ງຸຍາຍ ຈຣຕິ, ວິລຸກຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ວິວຸຸຸຸຸຸຸຸ ສລຸກຸຸຸຸຸຸ ກາເວຕິ ๕ ອີຫໍ, ມຫຣາຊ ,
ສປປຸສ ປຸຸຸຸຸ ອຸ່ງຄໍ ຄເຫຕຸພຸ ๕

“ປຸນ ຈປຸຸຸຸ, ມຫຣາຊ, ສປປໂ ຈຣມານໂ ໂອສຕໍ ປຣິວຸຸຸຸຸ ຈຣຕິ, ເວເມເວ ໂຂ, ມຫຣາຊ, ໂຍດີນາ ໂຍຄວາຈເຣນ
ທຸຈຸຈຣິຕໍ ປຣິວຸຸຸຸຸ ຈຣຕິພຸ ๕ ອີຫໍ, ມຫຣາຊ, ສປປຸສ ທຸຕິຍໍ ອຸ່ງຄໍ ຄເຫຕຸພຸ ๕

“ປຸນ ຈປຸຸຸຸ, ມຫຣາຊ, ສປປໂ ມນຸສເສ ທິສຸວາ ຕປປຕິ #1 ສໂຈຕິ ຈິນຸຕຍຕິ, ເວເມເວ ໂຂ ມຫຣາຊ ໂຍດີນາ ໂຍ
ຄວາຈເຣນ ກຸວິຕຸກ, ວິຕຸກເຕຕຸວາ ອຣຕິ ອຸປປາທຍິຕຸວາ ຕປປິຕພຸ ສໂຈຕິພຸ ຈິນຸຕຍິຕພຸ ‘ປມາເທນ ເມ ທິວສໂ ວິຕິນາ
ມິໂຕ, ນ ສໂ ປຸນ ສຸກາ ລທຸຸນຕິ ๕ ອີຫໍ, ມຫຣາຊ, ສປປຸສ ຕຕິຍໍ ອຸ່ງຄໍ ຄເຫຕຸພຸ ๕ ກາລິຕມເປຕໍ, ມຫຣາຊ, ກຸວາຕາ
ກຸລາຸຍາຸຂາຕເ ທຸວິນຸນໍ ກິນຸຣນານໍ -

“ມເຍກຣຕຕໍ #2 ວິປປວສິມຸ ລຸທຸ,
ອກາມກາ ອວຸຸຸຸຸຸຸ ສຣນຕາ;
ຕເມກຣຕຕໍ #3 ອນຸຕປປມານາ,
ໂສຈາມ ‘ສາ ຣຕຕິ ປຸນ ນເສສຕິ’ຕິ ๕
ສປປຸກປຸໂຫ ນວໂມ ๕

๑๐. ອຸຸຸຸຸກປຸໂຫ

๑๐.“ภนเต นาคเสน, ‘ອຸຸຸຸຸ ເອກໍ ອຸ່ງຄໍ ຄເຫຕຸພຸ’ນຕິ ຍໍ ວເທີ, ກຕມໍ ຕໍ ເອກໍ ອຸ່ງຄໍ ຄເຫຕຸພຸ’ນຕິ ?
“ຍຕາ, ມຫຣາຊ, ອຸຸຸຸຸ ມຸຫຸດິມາກາຍ ພຸປິ ທິວເສ ອຸນຸທໂ ທິນຕໂ ກຸຈຸຸຸຸ ອາຫາຸຸ ນ ລກຕິ, ອປຣິປຸຸຸຸ ອຸນຸຍວ
ຍາເວ ສຸຣິຣາປນມຕຕເກນ ຍາເປຕິ, ເວເມເວ ໂຂ, ມຫຣາຊ, ໂຍດີນ ໂຍຄວາຈຣສ ກິຸຸຸຸ ກຣິຸຸຸ ປຣປຸສຸສ ປຣປຸຸຸ
ມຸປຕຕສ ປຣທິນຸນປປາກິຸຸຸ ສຍໍ ຄາປປຸວິຣຕສ ທຸລລກໍ ອຸທຣປຣິປຸຸຸ ອາຫາຸຸ, ອປິ ຈ ອຕຕວລິເກນ ກຸລປຸຕເຕນ
ຈຕຕາໂ ປຸຸຸ ອາໂລເປ ອວຸຸຸຸ ອຸທເກນ ປຣິປຸເຣຕພຸ ๕ ອີຫໍ, ມຫຣາຊ, ອຸຸຸຸ ເອກໍ ອຸ່ງຄໍ ຄເຫຕຸພຸ ๕
ກາລິຕມເປຕໍ, ມຫຣາຊ, ເຄເຣນ ສາຣິປຸຕເຕນ ອມມເສນາປຕິນາ -

“ອລລໍ ສຸກໍ ວາ ກຸຸຸຸຸ ທໂ, ນ ພາຸຸ ສຸທິໂ ສິຍາ;
ອຸນຸທໂ ມິຕາຫາໂ, ສໂຕ ກິຸຸ ປຣິພເຊ ๕
“ຈຕຕາໂ ປຸຸຸ ອາໂລເປ, ອກຸຸຸ ອຸກໍ ປິເວ;
ອລໍ ມາສຸ ວິຫາຣາຍ, ປທິຕຕຕສ ກິຸຸຸ ນ”ຕິ ๕

ອຸຸຸຸກປຸໂຫ ທສໂມ ๕
ສິເວກຸໂ ປຸຸຸ ๕

ຕສຸສຸທານໍ -

ເຄສຣີ ຈກຸວາໂກ ຈ, ເປຸຸຸ ພຣກໂປຕໂກ;

อุลู่โก สตปโตโต จ, วคคูลิ จ ชลูปิกา;
 สไปโป อชคโร เจว, วโคโค เตน ปวฺจจตีติ ๕

๖. มกกฎกวกโค

๑. ปนถมกกฎกงคปญโ

๑.“ภนเต นาคเสน, ‘ปนถมกกฎกสฺส เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’นฺติ ? ‘ยถา, มหาราช, ปนถมกกฎโก ปนถ มกกฎชาลวิตานํ กตฺวา ยถิ ตตถ ชาลเก ลคคฺติ กิมี วา มกชิกกา วา ปฏฺงโค วา, ตํ คเหตุวา ภกชยติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ญสฺ ทฺวาเรสฺ สติปฏฺฐานชาลวิตานํ กตฺวา ยถิ ตตถ กิเลสมกชิกกา พชณฺติ, ตตถเอว มาเตตพฺพา ๕ อิทํ, มหาราช, ปนถมกกฎกสฺส เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ อนุรฺุเทณ –

“จิตฺตํ นิยเม ญสฺ ทฺวาเรสฺ, สตีปฏฺฐานาวรุตตเม;
 กิเลสํ ตตถ ลคคา เจ, หนุตพฺพา เต วิปสฺสินา”ติ ๕
 ปนถมกกฎกงคปญโ ปฐโม ๕

๒. ถนสลิตทารกงคปญโ

๒. ถนสลิตทารกงคปญโ “ภนเต นาคเสน, ‘ถนสลิตทารกสฺส เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’นฺติ ? ‘ยถา, มหาราช, ถนสลิตทารโก สทตถ ลคคฺติ, ชีรตฺถิกโร โรทติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สทตถ ลคคิตพพ’, สพฺพตถ ธมฺมญฺาเณณ ภวิตพพ’, อุทฺเทเส ปริปฺจฉาย สมฺมปโยเค ปวีเว เก ครุสฺสวาเส กลยณฺมิตตเสวเน ๕ อิทํ, มหาราช, ถนสลิตทารกสฺส เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ ทีฆนิกายวเร ปรินิพฺพานสฺตตฺนเต –

“อิงฺฆํ ตุมฺเห, อานนฺท, สารตฺถे #4 ฆฏฺเฐ, สารตฺถे อนุญฺญชฺ; สารตฺถे อปฺปมตฺตา อาตปิโน ปทิตตฺตา วิหฺรธา”ติ ๕

ถนสลิตทารกงคปญโ ทฺติโย ๕

๓. จิตตคธรมุมงคปญโ

๓.“ภนเต นาคเสน, ‘จิตตคธรมุมสฺส #5 เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’นฺติ ยํ วเทสิ, กตมํ ตํ เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’นฺติ ? ‘ยถา, มหาราช, จิตตคธรมุมโม อุทกภยา อุทกํ ปริวชเชตฺวา วิจฺรติ, ตาย จ ปน อุทกํ ปริวชชฌนาย आयุนานํ ปริหายติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ปมาเท ภยทสฺสาวินา ภวิตพพ’, อปฺปมาเท คุณฺวิเสสทสฺสาวินา ๕ ตาย จ ปน ภยทสฺสาวิตาย น ปริหายติ สามญฺญา, นิพฺพานสฺส สฺนฺติเก อุเปติ #6 ๕ อิทํ, มหาราช, จิตตคธรมุมสฺส เอกํ อํงค์ คเหตุพพ’ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ ธมฺมปเท –

“อปฺปมาทรโต ภิกขุ, ปมาเท ภยทสฺสิ วา;
 อภพฺโพ ปริหานาย, นิพฺพานสฺเสว สฺนฺติเก”ติ ๕

จิตตคธรมุมงคปญโ จตฺตุโถ ๕

๔. ปวนงคปญโ

๔. “ภนเต นาคเสน, ‘ปวนสฺส ปญจ อํงค์านิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ปญจ อํงค์านิ คเหตุพพานี’ติ ? ‘ยถา, มหาราช, ปวนํ นาม อสฺุจฺชนํ ปฏฺิจฺจาเทติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ปเรสฺ อปรทฺธํ ชลิตํ ปฏฺิจฺจาเทตพพ’ น วิวิตพพ’ ๕ อิทํ, มหาราช, ปวนสฺส ปฐมํ อํงค์ คเหตุพพ’ ๕

“ปฺน จปรํ, มหาราช, ปวนํ สฺุณฺญํ ปฺจฺรชเนหิ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ รากโทสโมหมานทิกฺกุชฺชาเลหิ สพฺเพหิ จ กิเลสฺหิ สฺุณฺเยณ ภวิตพพ’ ๕ อิทํ, มหาราช, ปวนสฺส ทฺติยํ อํงค์ คเหตุพพ’ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, ปวน วิวิตต์ ชนสมพวาทิต, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน ปาปเกทิ อกุลเลทิ ธมเมทิ อนริเยทิ ปวิวิตเตน ภวิตัพพ ๔ อิท, มหาราช, ปวนสส ตติย องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, ปวน สนต ปริสุท, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน สนเตน ปริสุทเณ ภวิตัพพ, นิพพเตน ปหีนมาเนน ปหีนมกเขน ภวิตัพพ ๔ อิท, มหาราช, ปวนสส จตุตถ องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, ปวน อริยชนสเสวิต, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน อริยชนสเสวิตเนน ภวิตัพพ ๔ อิท, มหาราช, ปวนสส ปณจมี องค์ คเหตุพพ ๔ ภาสิตมเปต, มหาราช, ภควตา เทวาตีเทเวเน สยุตตนิ กายเว -

“ปวิวิตเตทิ อริเยทิ, ปหิตตเตทิ ฉายิภิ;
 นิจจ อารทฐวีริเยทิ, ปณฐิตเตทิ สหาวเส”ติ ๔
 ปวนงคปญโ โจจตุตถ ๔

๕. รุกขงคปญโ

๕.“ภนเต นาคเสน, ‘รุกขสส ตีนิ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ย วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีนิ องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, รุกโข นาม ปุပ္พลธโร, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน วิมุตตูปุပ္พลสามญญ ผลธารินา ภวิตัพพ ๔ อิท, มหาราช, รุกขสส ปจฺจมี องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, รุกโข อุกคตानมฺหุปวิฏฐานํ ชนानํ ฉาย เตติ, เอเวเว โช , มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน อุกคตानมฺหุปวิฏฐานํ ปุคคลानํ อามิสปฏิสนธานาเรน วา ธมฺมมปฏิสนธานาเรน วา ปฏิสนฺธกริตัพพ ๔ อิท, มหาราช, รุกขสส ทุตติย องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, รุกโข ฉายาเวมตต น กโรติ, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน สพพสตุเต สฺ เวมตตตาน กาทพพา, โจรวธกปจจตุตถเกสฺสปี อตตนิปี สมสสา เมตตภาวานา กาทพพา, ‘กินติ อิเม สตฺตา อเวรา อพยาปชชา #1 อนีมา สฺหิ อตตานิ ปรีทเรยฺยุ’นฺติ ๔ อิท, มหาราช, รุกขสส ตติย องค์ คเหตุพพ ๔ ภาสิตมเปต, มหาราช, เถเรน สาริปุตเตน ธมฺมเสนาปตินา -

“วธเก เทวทตตมฺหิ, โจเร องคฺลิมาลเก;
 ธนปาเล ราหุเล จ, สพพตถ สมโก มฺหิ”ติ ๔
 รุกขงคปญโ ปณจโม ๔

๖. เมฆงคปญโ

๖.“ภนเต นาคเสน, ‘เมฆสส ปณจ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ย วเทสิ, กตมานิ ตานิ ปณจ องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, เมฆ อูปปนฺนํ รโชชลลํ วุပ္สเมติ, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน อูปปนฺนํ กิเลสโรชชลลํ วุပ္สเมตพพ ๔ อิท, มหาราช, เมฆสส ปจฺจมี องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, เมฆ ปถวียา อุนฺหํ นิพพาเปติ, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน เมตตภาวนาย เสทวโก โลโก นิพพาเปตพโพ ๔ อิท, มหาราช, เมฆสส ทุตติย องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, เมฆ สพพพีชานิ วิรุหาเปติ, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน สพพสตุตตานิ สทฺธ อูปปาเทตวา ตํ สทฺธาพีชํ ตีสฺส สมปตตีสฺส โรเปตพพ,ทีพพมานุสสิกาสุ สฺขสมปตตีสฺส ยาวปรมตตนิพพาน สฺขสมปตตติ ๔ อิท, มหาราช, เมฆสส ตติย องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, เมฆ อุตฺโต สมฺภุทฺทิตวา ธเรนิตลฺรุเห ตินรุกขลตาคุมพโอสชิวนปตโย ปริกฺขติ, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน โยนิโส मनสิการํ นิพพตเตตวา เตน โยนิโส मनสิการเนน สมณธมฺโม ปริกฺขิตพโพ, โยนิโส मनสิการมฺลกา สพเพ กุสลา ธมฺมา ๔ อิท, มหาราช, เมฆสส จตุตถ องค์ คเหตุพพ ๔

“ปุณ จปร, มหาราช, เมฆ วสฺสमानเ นทิตพากโปกฺขรณิโย กนฺทรปทสรโรพฺกอุทปานานิ จ ปรีเวรติ อุทกธาราหิ, เอเวเว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรน อากมปรียตติยา ธมฺมเมฆมฺภิวสฺสยิตฺวา อธิคมกามานํ

มานัส ปรีปุริยิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, เมฆสฺส ปณฺจมี องคฺ คเหตุพพ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน สาริปุตฺเตน
ธम्मเสนาปตินา -

“โพธเนยฺย ชนํ ทิสฺวา, สตสทสเสปิ โยชเน;
ชณฺเณน อุปกฺคนฺตวาน, โโพเธติ ตํ มหามุนี” ติ ๕
เมฆงคฺปณฺโห ญฺโฐ ๕

๗. มณิรตนงคฺปณฺโห

๗.“ภนฺเต นาคเสน, ‘มณิรตนสฺส ตีณิ องคานิ คเหตุพพานี’ ติ ยํ เวลลิตฺถ, กตมานิ ตานิ ตีณิ องคานิ คเหตุพพานี” ติ ? “ยถา, มหาราช, มณิรตนํ เอกนฺตปรีสุทฺธํ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ เอกนฺตปรีสุทฺธาซี เวณ ภวิตพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, มณิรตนสฺส ปฐฺมํ องคฺ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มณิรตนํ เณจ สทฺธี มิสฺสียติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ปาเปหิ ปาปสหาเยหิ สทฺธี น มิสฺสียิตพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, มณิรตนสฺส ทฺติยํ องคฺ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มณิรตนํ ชาติริตเนหิ โยซียติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อุตฺตมวร ชาติมนฺเตหิ สทฺธี สํวสิตพพ, ปฏฺิปนฺนภผลญฺญสฺสภผลสมฺกซีหิ โสตาปนฺนสภทาคามีอนาคามีอรหนฺตเต วิชฺชจพฺภิณฺญสมณมณิรตนเนหิ สทฺธี สํวสิตพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, มณิรตนสฺส ตฺติยํ องคฺ คเหตุพพ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ สุตฺตนิปาเต -

“สุทฺธา สุทฺเธหิ สํวาลํ, กปฺปยโวห ปติสฺสตา;
ตโต สมคฺคา นิปกา, ทฺทฺชสฺสนฺตํ กริสฺสธา” ติ ๕
มณิรตนปณฺโห สตฺตโม ๕

๘. มาควิกงคฺปณฺโห

๘.“ภนฺเต นาคเสน, ‘มาควิกงคฺ จตฺตารี องคานิ คเหตุพพานี’ ติ ยํ เวลลิตฺถ, กตมานิ ตานิ จตฺตารี องคานิ คเหตุพพานี” ติ ? “ยถา, มหาราช, มาควิกงคฺ อปฺปมิตฺโธ โหติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อปฺปมิตฺเธน ภวิตพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, มาควิกงคฺ ปฐฺมํ องคฺ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มาควิกงคฺ มิคฺเสฺย เยว จิตฺตํ อุปนฺนพฺนฺตติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อารมฺมณฺเสฺย เยว จิตฺตํ อุปนฺนพฺนฺตติพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, มาควิกงคฺ ทฺติยํ องคฺ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มาควิกงคฺ กาลํ กมฺมสฺส ชานาติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ปฏฺิสลฺลานสฺส กาลโณ ชานิตพพ ‘อโย กาลโณ ปฏฺิสลฺลานสฺส, อโย กาลโณ นิทฺทมนายา’ ติ ๕ อิทธิ, มหาราช, มาควิกงคฺ ตฺติยํ องคฺ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปรํ, มหาราช, มาควิกงคฺ มิคํ ทิสฺวา หาสมภฺชเนติ ‘อิมํ ลจฺจามี’ ติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อารมฺมณฺเณ อภิริมิตพพ, หาสมภฺชเนตพพ ‘อฺตฺตารี วิเสสมภฺชจฺฉินฺสสามี’ ติ ๕ อิทธิ, มหาราช, มาควิกงคฺ จตฺตํ องคฺ คเหตุพพ ๕ ภาสิตมเปตํ มหาราช เถเรน โฆฆราเชน -

“อารมฺมณฺเณ ลภิตฺวาน, ปหิตตฺเตน ภิกฺขุณา;
ภฺยโย หาสฺส ชเนตพพ, อธิจฺฉินฺสสามี อฺตฺตารี” ติ ๕
มาควิกงคฺปณฺโห อญฺญโม ๕

๙. พาฬสิทงคฺปณฺโห

๙.“ภนฺเต นาคเสน, ‘พาฬสิทงคฺ เทว องคานิ คเหตุพพานี’ ติ ยํ เวลลิตฺถ, กตมานิ ตานิ เทว องคานิ คเหตุพพานี” ติ ? “ยถา, มหาราช, พาฬสิทงคฺ พหิเสณ มจฺเจ อฺทฺธรติ, เอเวเมว โช, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ญฺาเณน อฺตฺตารี สามญฺญผลานิ อฺทฺธริตพพานิ ๕ อิทธิ, มหาราช, พาฬสิทงคฺ ปฐฺมํ องคฺ คเหตุพพ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, พาฬิโก ปริตตกั วติตวา วิปลั ลามมธิจจติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โย
คาวจเรณ ปริตตโลกามิสมตต์ ปริจจชิตัพพ ๕ โลกามิสมตต์, มหาราช, ปริจจชิตวา โยคี โยคาวจโร วิปลั สามณญ
ผลั อธิคจจติ ๕ อิทธิ, มหาราช, พาฬิสิกสสุ ทุติยั อังคั คเหตุตัพพ ๕ ภาสิตมเปตต์, มหาราช, เถเรณ ราชุเสน -

“สุณญตถจานิมิตตณจ, วิโมกขญจาปปณิหิตั;
จตุโร ผละ นฬภิญญา, จชิตวา โลกามิสั ลเม”ติ ๕
พาฬิสิกขคปญโท นวโม ๕

๑๐. ตจจกขคปญโท

๑๐.“ภานเต นาคเสน, ‘ตจจกสสุ เทว อังคานิ คเหตุตัพพานิ’ติ ยั วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว อังคานิ คเหตุต
พานิ”ติ ? “ยถา, มหาราช, ตจจโก กาสสุตตั อณุโลเมตวา รุกขั ตจจติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเร
น ชินสาสนมณุโลเมยิตวา สิลปถวิยั ปติฏฐหิตวา สทฐาหตถเนน ปณญาวาสี คเหตุวา กิลเสสา ตจเจตพพา ๕ อิทธิ,
มหาราช, ตจจกสสุ ปฐุมั อังคั คเหตุตัพพ ๕

“ปุณ จปร, มหาราช, ตจจโก เผลคั อปหริตวา สารมาทียติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ
สสุตตั อัจเจทั ตั ชิวั ตั สริรั อณญั ชิวั อณญั สริรั ตทุตตมั อณญทุตตมั อกตมภพัพ อปุริสการั อพฺรหมจริยวาลั
สตุตวินาสั นวสตุตปาตุมาวั สงขารสสุตตมาวั โย กโรติ, โส ปฎิสัเวเทติ, อณญอ กโรติ, อณญอ ปฎิสัเวเทติ, กम्म
ผลทสฺสนา จ กิริยผลทฎฐิ จ อิติ เอวรูปานิ เจว อณญานิ จ วิวาทปถานิ อปนเนตวา สงขารานั สภาวั ปรมสฺสณญตั
นิริหนิขชิวตั #1 อัจจนตั สฺสณญตั อาทียิตัพพ ๕ อิทธิ, มหาราช, ตจจกสสุ ทุติยั อังคั คเหตุตัพพ ๕ ภาสิตมเปตต์,
มหาราช, ภควตา เทวาทิเทเวณ สุตตนิปาเต -

“การณทวั นิทฐมถ, กสมพุ อปกสฺสถ;
ตโต ปลาเป วาเทถ, อสฺสมเถ สมนมานิเน ๕
“นิทฐมิตวาน ปาปิจเจ, ปาปอาจารโคจเร;
สุทฐา สุทฺเทหิ สวาลั, กปฺปยโฆท ปติสฺสตา;
ตโต สมคคา นิปกา, ทุกฺขสฺสนตั กริสฺสธา”ติ ๕

ตจจกขคปญโท ทสโม ๕
มกุกฏกวคโค ฉญโร ๕

ตสฺสุททานั -

มกุกฏอ ทารโก กุมโม, วัน รุกโข จ ปญจโม;
เมโฆ มณิ มาควิโก, พาฬิสิ ตจจเกณ จาติ ๕

๗. กุมภวคโค

๑. กุมภขคปญโท

๑.“ภานเต นาคเสน, ‘กุมภสฺส เอกั อังคั คเหตุตัพพนุติ’ติ ยั วเทสิ, กตมึ ตั เอกั อังคั คเหตุตัพพนุติ ? “ยถา,
มหาราช, กุมภอ สมนปฺปณฺโณ น สณติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อาคเม อธิคเม ปริยตติยั สาม
ณญเญ ปารมี ปตวา น สณติตัพพ, น เตณ มาโน กรณิโย, น ทพโพ #2 ทสฺเสตพโพ, นิตฺตมานเนน นิตฺตทพเพน ภ
วิตัพพ, อุกฺเขน อมุขเรณ อวิกคฺติณา ๕ อิทธิ, มหาราช, กุมภสฺส เอกั อังคั คเหตุตัพพ ๕ ภาสิตมเปตต์, มหาราช, ภคว
ตา เทวาทิเทเวณ สุตตนิปาเต -

“ยทฺฐนํ ตั สณติ, ยั ปุริ สนตเมว ตั;
อชฺชกุกุมภูปโม #3 พาโล, รทโท ปุโรว ปณฺทิตโต”ติ ๕
กุมภขคปญโท ปฐุมโม ๕

๒. กาพย์สงคปณโห

๒.“ภานเต นาคเสน, ‘กาพย์สงคปณโห #4 เทว องคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, กาพย์โส สุปีโต #5 วมตี #6, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ มานัส โยนิโส มนสิกาเรณ #7 อปีตํ วมตี ฯ อิหํ, มหาราช, กาพย์สงคปณโห ปฐมํ องคํ คเหตุพพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, กาพย์โส สกึ ปีตํ อุทกํ น วมตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โย สกึ อุปปณโน ปสาโท, น ปุณ โส วมตีพโพ ‘อุพาโร โส ภควา สมมาสมพุทฺโธ, สุวาทาโต ธมโม, สุปปฏิปณโน สงโฆ’ติ ฯ ‘รูปํ อนิจจํ, เวทนา อนิจจา, สญญา อนิจจา, สงขารา อนิจจา, วิญญานํ อนิจจันตี ยํ สกึ อุปปณนํ ญานํ, น ปุณ ตํ วมตีพพํ ฯ อิหํ, มหาราช,กาพย์สงคปณโห ทุตติยํ องคํ คเหตุพพํ ฯ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาตีเทเวณ –

“ทสสนมฺหิ ปริโสธิตํ #8 นโร, อริยธมฺเม นียโต วิเสสคู;

นปฺปเวธติ อนนฺกภาคโส, สพฺพโส จ มฺขภาวเมว โส”ติ ฯ

กาพย์สงคปณโห ทุตติโย ฯ

๓. ฉตตงคปณโห

๓.“ภานเต นาคเสน, ‘ฉตตสฺส ตีณิ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีณิ องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, ฉตตํ อปริ มฺุทฺธนิ จรตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ กิเลสานํ อปริ มฺุทฺธนิ จเรณ ภวิตพพํ ฯ อิหํ, มหาราช, ฉตตสฺส ปฐมํ องคํ คเหตุพพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, ฉตตํ มฺุทฺธนฺปุตฺถมํ โหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ โยนิโส มนสิการปุตฺถมเนน ภวิตพพํ ฯ อิหํ, มหาราช, ฉตตสฺส ทุตติยํ องคํ คเหตุพพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, ฉตตํ วาตาทปเมฆวฺภูจฺุติโย ปฏิหนตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ นานาวีทฺวิญฺุชฺุติปฺุสฺสมณพฺราหฺมณานํ # 1 มตฺวาตตีวิทฺคฺคฺสนฺตาทปกิเลสวฺภูจฺุติโย ปฏิหนตฺพพา ฯ อิหํ, มหาราช, ฉตตสฺส ตุตติยํ องคํ คเหตุพพํ ฯ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน สาริปฺุตเตน ธมฺเมสนาปตีนา –

“ยถาปี ฉตตํ วิปลํ, อจฺุณิทฺุํ ถิรลํหิตํ;

วาตาทปํ นีวาเรตี, มหตี เมฆวฺภูจฺุติโย ฯ

“ตเถว พุทฺธปฺุตโตปี, ลีลฉตตฺโร สฺุจ;

กิเลสวฺภูจฺุติ วาเรตี, สนฺตาทตีวิทฺคฺคโย”ติ ฯ

ฉตตงคปณโห ตุตติโย ฯ

๔. เขตตงคปณโห

๔.“ภานเต นาคเสน, ‘เขตตสฺส ตีณิ องคานิ คเหตุพพานี’ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีณิ องคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, เขตตํ มาตีกาสมฺปนฺนํ โหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สฺุจรีตวตฺตปฺปฏิวตฺตมาตีกาสมฺปนฺเนน ภวิตพพํ ฯ อิหํ, มหาราช, เขตตสฺส ปฐมํ องคํ คเหตุพพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, เขตตํ มริยาทาสมฺปนฺนํ โหตี, ตาย จ มริยาทาย อุทกํ รกฺขิตฺวา ธณฺญํ ปรีปาเจตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ลีลหิริมริยาทาสมฺปนฺเนน ภวิตพพํ, ตาย จ ลีลหิริมริยาทาย สามณฺญํ รกฺขิตฺวา จตฺตารี สามณฺญผลานํ คเหตุพพานี ฯ อิหํ, มหาราช, เขตตสฺส ทุตติยํ องคํ คเหตุพพํ ฯ

“ปุณ จปรํ, มหาราช, เขตตํ อฺุจฺุณานสมฺปนฺนํ โหตี, กสฺสกสฺส ทาสชนกํ อปฺปมฺปิ พีชํ วุตฺตํ พุ โหตี, พุ วุตฺตํ พุทฺธโร โหตี, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อฺุจฺุณานสมฺปนฺเนน วิปลผลทายินา ภวิตพพํ, ทายกานํ ทาสชนเนน ภวิตพพํ, ยถา อปฺปิ ทินฺนํ พุ โหตี, พุ ทินฺนํ พุทฺธโร โหตี ฯ อิหํ, มหาราช, เขตตสฺส ตุตติยํ องคํ คเหตุพพํ ฯ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรน อุปาลินา วินยธเรณ –

“เขตตฺอุปเมเนน ภวิตพพํ, อฺุจฺุณานวิปลทายินา;

เอส เขตตวโร นาม, โย ททาติ วิปุล ผล”นติ ๙
 เขตตงคปญโท จตุตถเ ๙

๕. อคทงคปญโท

๕.“ภานเต นาคเสน, ‘อคทสส เทว อังคานิ คเหตุพพานี”ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ เทว อังคานิ คเหตุพพานี”ติ ๙ “ยถา, มหาราช, อคท กิมี น สณฺฐุหนฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ มานเส กิเลสํ น สณฺฐุเปตพฺพา ๙ อิหํ, มหาราช, อคทสส ปฐมํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙

“ปุณ จปริ, มหาราช, อคโท ทฏฺฐมุจฺจทึฏฺฐอลิตปีตยายิตสยิตํ สพฺพํ วิสํ ปฏิหนฺติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ รากโถสโมหมานทึฏฺฐวิสํ สพฺพํ ปฏิหนิตพฺพ ๙ อิหํ, มหาราช, อคทสส ทุตฺตียํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, ภควตา เทวาตีเทเวน –

“สงฺขารานํ สภาวตถํ, ทฏฺฐกาเมน โยคินา;
 อคเทเนว โหตพฺพํ, กิเลสวิสํสาเสน”ติ ๙

อคทงคปญโท ปญจโม ๙

๖. โภชนงคปญโท

๖.“ภานเต นาคเสน, ‘โภชนสส ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานี”ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ ตีณิ อังคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, โภชนํ สพฺพสตฺตานํ อุปตถมฺโภ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพฺพสตฺตานํ มคฺคอุปตถมฺเกณ ภวิตพฺพ ๙ อิหํ, มหาราช, โภชนสส ปฐมํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙

“ปุณ จปริ, มหาราช, โภชนํ สพฺพสตฺตานํ พลํ วฑฺฒเตติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ ปุณฺณวฑฺฒิตยา วฑฺฒิตพฺพ ๙ อิหํ, มหาราช, โภชนสส ทุตฺตียํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙

“ปุณ จปริ, มหาราช, โภชนํ สพฺพสตฺตานํ อภิปตฺถิตํ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สพฺพโลกาภิปตฺถิตน ภวิตพฺพ ๙ อิหํ, มหาราช, โภชนสส ตุตฺตียํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เถเรณ มหาโมคคฺคฺลลาเนน –

“สยฺเมน นียเมน, สีเลน ปฏิปตฺติยา;
 ปตฺถิตน ภวิตพฺพํ, สพฺพโลกสฺส โยคินา”ติ ๙

โภชนงคปญโท ฉฏฺฐเ ๙

๗. อีสสาสงคปญโท

๗.“ภานเต นาคเสน, ‘อีสสาสส จตตาริ อังคานิ คเหตุพพานี”ติ ยํ วเทสิ, กตมานิ ตานิ จตตาริ อังคานิ คเหตุพพานี”ติ ? “ยถา, มหาราช, อีสสาสส สเร ปาตยนโต อุภ ปาเท ปถวียํ ทพฺพํ ปติฏฺฐาเปติ, ชนฺณอเวกฺขลํ กโรติ, สรกลาปํ กฏฺฐนิมฺมิทํ ฐเปติ, กายํ อุปตถทภํ กโรติ, เทว หตฺเต สนฺธิฏฺฐานํ อารีเปติ, มฺภูฏฺฐิ ปิฬยติ, องฺคุลโย นรินฺตรํ กโรติ, ตวี ปคฺคณฺหาติ, จกฺขุณี มฺขณฺจ ปิทฺทติ, นิมิตฺตํ อูชํ กโรติ, หาสมฺปปาเทติ ‘วิษฺณิสสามี”ติ, เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สีลปถวียํ วีรียปาเท ปติฏฺฐาเปตพฺพ, ชนฺติโสระจํ อเวกฺขลํ กาทพฺพ, ลวเร จิตฺตํ ฐเปตพฺพ, ลยฺมนียเม อตฺตา อุปนตพฺโ, อิจฺฉา มฺจุฉา ปิฬยิตพฺพา, โยนิส มนสิกาเร จิตฺตํ นรินฺตรํ กาทพฺพ, วีรียํ ปคฺคเหตุพฺพ, ฉ ทวารา ปิทฺทิตพฺพา, สติ อุปฏฺฐเปตพฺพา, หาสมฺปปาเทตพฺพ ‘สพฺพกิเลสํ ญฺญานนาราเจณ วิษฺณิสสามี”ติ ๙ อิหํ, มหาราช, อีสสาสส ปฐมํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙

“ปุณ จปริ, มหาราช, อีสสาส ออาฬํ ปริหฺรติ วฺงฺขิมหฺกุฏฺฐินนาราจสฺส อูชฺครณาย ๙ เอวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อิมสมฺมี กายเ สติปฏฺฐานออาฬํ ปริหฺริตพฺพ วฺงฺขิมหฺกุฏฺฐิจิตฺตสฺส อูชฺครณาย ๙ อิหํ, มหาราช, อีสสาสส ทุตฺตียํ อังคํ คเหตุพฺพ ๙

“ปุณ จปรี่, มหาราช, อิสสาโส ลฤษ อุปราเสติ, เอเวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อิมสมิ์ กาเย อุปราสิตัพพ ๔ กถ์ มหาราช โยคินา โยคาวจเรณ อิมสมิ์ กาเย อุปราสิตัพพ ? อนัจจโต อุปราสิตัพพ, ทุกขโต อุปราสิตัพพ, อนตตโต อุปราสิตัพพ, โรคโต...๕เปฯ.... คณฺหโต...๕เปฯ.... สลฺลโต...๕เปฯ.... อฆโต...๕เปฯ.... อาพาธโต...๕เปฯ.... ปรโต...๕เปฯ.... ปโลกโต...๕เปฯ.... อีติโต...๕เปฯ.... อุปททวโต...๕เปฯ.ภยโต...๕เปฯ.... อุปสคฺคโต...๕เปฯ.... จลโต...๕เปฯ.... ปภงฺกฺโต...๕เปฯ.... อทฐวโต...๕เปฯ.... อตถณโต...๕เปฯ.... อเลณโต...๕เปฯ.... อสรณโต...๕เปฯ.... วิตโต...๕เปฯ.... ตฺจฺจโต...๕เปฯ.... สฺวณฺโต...๕เปฯ.... อาทินวโต...๕เปฯ.... วิปริณามธมฺมโต...๕เปฯ.... อสารโต ...๕เปฯ.... อฆมฺมโต...๕เปฯ.... วรฺกโต...๕เปฯ.... วิภวโต...๕เปฯ.... สาสวโต...๕เปฯ.... สงฺขตโต...๕เปฯ.... มารามิสโต...๕เปฯ.... ชาติธมฺมโต...๕เปฯ.... ชราธมฺมโต...๕เปฯ.... พยาธิธมฺมโต...๕เปฯ.... มรณธมฺมโต...๕เปฯ.... โสภธมฺมโต...๕เปฯ.... ปริเทวธมฺมโต...๕เปฯ.... อุปายาสธมฺมโต...๕เปฯ.... สกิลธมฺมโต...๕เปฯ.... เหว์ โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ อิมสมิ์ กาเย อุปราสิตัพพ ๕ อิท, มหาราช, อิสสาสสฺส ตติยํ องคํ คเหตุพฺพ ๕

“ปุณ จปรี่, มหาราช, อิสสาโส สาย ปาตํ อุปราเสติ ๕ เอเวเมว โข, มหาราช, โยคินา โยคาวจเรณ สาย ปาตํ อารมฺมเณ อุปราสิตัพพ ๕ อิท, มหาราช, อิสสาสสฺส จตฺตถํ องคํ คเหตุพฺพ ๕ ภาสิตมเปตํ, มหาราช, เณเรณ สารีปุตเตน ธมฺมเสนาปตินา –

“ยถา อิสสาสโก นาม,	สาย ปาตํ อุปราเสติ;
อุปราสนํ อริยฺจฺนโต #1,	ลเกเต ภตฺตเวตฺนํ ๕
“ตเถว พุทฺธปุตฺโตปิ,	กโรติ กายุปราสนํ;
กายุปราสนํ อริยฺจฺนโต,	อรรหตฺตมธิคฺจฺจตี”ติ ๕
อิสสาสจฺกปฺนโห สตฺตโม ๕	
กฺุมภวคฺโค สตฺตโม #2 ๕	

ตสฺสุทฺทานํ –

กฺุมภอ จ กาฬายโส จ,	ฉตฺตํ เขตฺตตฺถจ อคฺโท;
โกชเนน จ อิสสาโส,	วฺุตตํ ทานํ วิทฺธิตี ๕
โอปมฺมกถาปฺนโห นิฏฺฐิติโต ๕	

นิคมน์

อิติ ฉสุ กณฺเทศฺสุ พาวีสติวคฺคปติมณฺชิเตสฺ ทฺวารสฺสฏฺฐิอธิกกา เทวสตา อิมสมิ์ โปตฺตเก อาคตา मिलินฺทปฺนฺยหา สมตฺตา, อนาคตา จ ปน ทฺวาจตฺตตาสีสา โหนฺติ, อาคตา จ อนาคตา จ สพฺพา สโมธานตฺวา จตฺุหิ อธิกา ติสตปฺนฺหา โหนฺติ, สพฺพาว मिलินฺทปฺนฺยหาตี สงฺขํ คจฺจฺนฺติ ๕

รณฺเฎจ เณรสฺส จ ปุจฺจาวิสฺซชฺชนาวาสเนน จตฺราสีติสตสฺสสยชฺชนพฺพลา อุทกปฺรียนฺถํ กตฺวา อยํ มหาปถวี ฉธา กมฺปิถ, วิษฺขลฺลตา นิจฺจรีสุ, เทวตา ทิพฺพปฺปฺวาสนํ ปวฺสสีสุ, มหาพฺรหฺมา สาธุการมทาสิ, มหาสมฺภูทกฺจฺฉิยํ เมฆตฺตนิถฺนิกฺโขโส วิย มหาโฆโส อโหสิ, อิติ โส मिलินฺโท ราชา จ อโรธคณา จ สิริสา อภฺชสิ ปณฺาเมตฺวา วนฺทีสุ ๕

มิลินฺโท ราชา อติวีย ปมฺุทิตทโย สฺมถิตฺมานทโย พุทฺธสาสนเนน สวรมติโน รตนตฺตเย สฺนิกฺกงฺโข นิคฺคุมโพ นิคฺคตฺถโ อหฺวตา เณรสฺส กฺุณฺเส ปพฺพชฺชาสุ ปฏฺิปทาอิริยาปเถสุ จ อติวีย ปสนฺโน วิสสโต เนิราลงฺย นิชิตฺมานตมกโ อุทฺถทาโฏ วิย กฺุชคินฺโท เอวมหา “สาธุ, ภนฺเต นาคเสน, พุทฺธวิสโย ปนฺโห ตยา วิสฺซุติโต, อิมสมิ์ พุทฺธสาสนเนน ฐฺเปตฺวา ธมฺมเสนาปตี สารีปุตฺตเตเรํ อญฺเฎ ตยา สทิสโต ปนฺหวิสฺซชฺชน เณตฺถิ, ชเมถ, ภนฺเต นาคเสน, มม อจฺจยํ, อุปราสํ กํ, ภนฺเต นาคเสน, ธาเรถ อชฺชตฺคเค ปาณฺเปตี สฺรณํ คตฺ”นฺติ ๕

200 จาก 288

ตทา ราชา สห พลกาเยหิ นาคเสนตเถรํ ปยิริปาลิตวา मिलिन्हं नाम विहारं कारत्वा ढेरसुस नियादेत्वा
जदुहि पजयेहि नาคसेनं गोवुिस्टेहि गिगुहि सगुि परिजि, पुनपि ढेरसुस पणुयाय पसिंहित्वा पुदत्तसु रश्च नियादेत्
वा अकारसुमा अनकारियं पपुषित्वा विपसुसं वुधेत्त्वा अरहतत् पापणि, टेन वुदत्तं -

“पणुया पसुत्ता लोसुमी,	गता सगुमगुवुिदिया;
पणुयाय विमत्तिं हनुत्वा,	सनुत्तिं पपुपुनदि पणुहिता ५
यसुमी खुने वुिदा पणुया,	सुत्तिं तुदुत्त अणुणा;
पुशा विसुससाहावो,	अकुकु सुगुवुि #1 अणुदुत्तवो;
तसुमा हि पणुहिता पुपोसु,	सुमपसुसुत्तं हिदुमदुत्तुन #2;
पणुणुवणुदुत्तिपुखेय,	जेदुत्तियं विय सगुवुि”त्ति #3 ५
लणुगुयं तुणुणिनकरे,	वसुत्ता तुणुणिनामिना;
महाढेरन लेखित्वा,	सुगुवुिपुत्तं यणुसुत्तं;
मिलिन्हराखपणुहो ज,	नาคसेनविसुखुणु;
मिलिन्हो हि महापणुणु,	नาคसेन सुपणुहिता;
अमिना पुणुणुगुममेन,	अत्तु कुजुणुमि तुसुत्तुत्तं;
मेदुतेयुयं नาคते पसुसे,	सुढेयुयं अणुमणुदुत्तुमणुत्ति ५

मिलिन्हपणुहो निगुवुित्तु ५

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ขุททกนิกาย เปฏโปกเทสปาติ

1. อริยสัจประกาศนปฐมภูมิ

นโม สมฺมาสมฺพุทฺธานํ ปรมตฺถทสฺสึนํ

สี่ลาคณปรามิปปตทานํ

๑. ทูเว เหตุ ทูเว ปจฺจยา สวากฺสฺส สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทาย ปฺรโต จ โสโส สจฺจานุสฺสนิ อชฺฌตฺตญจ โยนิโส มนสิกาโร ตตฺถ กตฺโม ปฺรโต โสโส ยา ปฺรโต เทสนา โอวาโท อฺนุสฺสนึ สจฺจกฺคา สจฺจานุโลโม จตฺตาริ สจฺจานิ ทฺกฺขํ สมฺทโย นิโรโธ มคฺโค อิมสฺส จตฺตุนํ สจฺจานํ ยา เทสนา สนฺทสฺสนา วิวฺรณา วิภขฺนา อุตฺตานิกริยา ปกาสนา อยํ วุจฺจติ สจฺจานุโลโม โสโสติ

๒. ตตฺถ กตฺโม อชฺฌตฺตํ โยนิโส มนสิกาโร ?

อชฺฌตฺตํ โยนิโส มนสิกาโร นาม โย ยถาเทสิเต ธมฺเม พหิทฺธา อารมฺมณํ อนภินฺหริตฺวา โยนิโส มนสิกาโร - อยํ วุจฺจติ โยนิโส มนสิกาโร ฯ

ตํอากาโร โยนิโส ทฺวาโร วิธิ อุปาโย ฯ ยถา ปฺริโส สฺกุเข กฺกุชฺเฐ วิคตฺเสนฺเห สฺกุขาย อุตฺตวฺรณิ ยา ฏเล อภิมฺนถฺมานํ ภพฺโป ชฺชิตฺสฺส อธิคฺมาย ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ โยนิโส อคฺคิสฺส อธิคฺมาย ฯ เหวเม วสฺส ยมิทํ ทฺกฺขสฺสมฺทยนโรธมคฺคานํ อวิปฺริตฺถมฺเมทฺสนํ มนสิกาโรติ - อยํ วุจฺจติ โยนิโส มนสิกาโร ฯ

ยถา ติสฺโส อุปฺมา ปุพฺเพ อสฺสุตา จ อสฺสุตฺตปุพฺพา จ ปฏฺิภนฺติ ฯ โย ทิ โกจิ กาเมสฺสุ อวิตรฺราโค ติ...ฯเปฯ...ทูเว อุปฺมา อโยนิโส กาทพฺพา ปจฺฉิมฺเมสฺสุ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ โย จ ปฺรโต โสโส โย จ อชฺฌตฺตํ โยนิโส มนสิกาโร - อิมฺเ ทฺเว ปจฺจยา ฯ ปฺรโต โสเสนฺ ยา อุปฺปชฺชติ ปญฺญา - อยํ วุจฺจติ สุตฺมยิ ปญฺญา ฯ ยา อชฺฌตฺตํ โยนิโส มนสิกาเรณ อุปฺปชฺชติ ปญฺญา - อยํ วุจฺจติ จินฺตามยิ ปญฺญาติ ฯ อิมฺา ทฺเว ปญฺญา เวทิตพฺพา ฯ ปฺริมกา จ ทฺเว ปจฺจยา ฯ อิมฺเ ทฺเว เหตุ ทฺเว ปจฺจยา สวากฺสฺส สมฺมาทิฏฺฐิยา อุปฺปาทาย ฯ

๓. ตตฺถ ปฺรโต โสสฺส สจฺจานุสฺสนิสฺส เทสิตฺสฺส อตฺถํ อวิขานฺนโต อตฺถปฺปฏิสํเวทึ ภวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ น จ อตฺถปฺปฏิสํเวทึ โยนิโส มนสิกริสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชติ ฯ ปฺรโต โสสฺส สจฺจานุสฺสนิสฺส เทสิตฺสฺส อตฺถํ วิขานฺนโต อตฺถปฺปฏิสํเวทึ ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ อตฺถปฺปฏิสํเวทึ จ โยนิโส มนสิกริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ ฯ เอส เหตุ เอตํ อารมฺมณํ เอโส อุปาโย สวากฺสฺส นียยาน สฺส, นตฺถญญู ฯ โสยํ น จ สุตฺตสฺส อตฺถวิขานฺนาย สทฺ ยุตฺโต นาปิ โสสนานฺโยเคน ปฺรโต โสสฺส อตฺถํ อวิขานฺนเตน สกฺกา อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺมํ อลฺมรียญฺญาณทสฺสนํ อธิคฺนตุํ, ตสฺมา นิพฺพายิตฺถกาเมณ สุตฺม เยน อตฺถา ปฺริยฺสิตฺตพฺพา ฯ ตตฺถ ปฺริยฺเสนาย อยํ อฺนุปฺพุทึ ภวติ โสพฺส ทฺวรา, ปญฺจ นฺยา, อญฺฐาราส มฺลปฺทานิ ฯ

ตตฺถายํ อุกฺกทานคฺคาถา

202 จาก 288

โสฬสหารา เนตตี, ปณจนยา สาสนสฺส ปริเยฏฺฐิ;
อฏฐารสมูลปทา, กจจาณโคตตนิทฺทิกฺขฺธา ๗

๔. ตตถ กตเม โสฬสหารา ?

เทสณา วิจโย ยุตติ ปทฏฐานํ ลกฺขณํ จตฺตยฺยโห อวาวุญฺโฆ วิกตติ ปวิตรตฺตโน เววจโน ปณฺณุตฺติ
โอดฺรณโณ โสธโน อธิฏฐานโน ปริกฺขาโร สมารโปโน - อิมเ โสฬส หารา ๗

ตตถ อุทฺททานคคาถา

เทสณา วิจโย ยุตติ, ปทฏฐานโน จ ลกฺขณโน #2;
จตฺตยฺยโห จ อวาวุญฺโฆ, วิกตติ ปวิตรตฺตโน ๗
เววจโน จ ปณฺณุตฺติ, โอดฺรณโณ จ โสธโน;
อธิฏฐานโน ปริกฺขาโร, สมารโปโน โสฬโส -#3;

๕. ตตถ กตเม ปณจ นยา ?

นนฺทียาวุญฺโฆ ติปฺกฺขโล สิทฺวิกฺกิทโต ทิสาลอจโน องฺกุโสติ ๗

ตตถ อุทฺททานคคาถา

ปฐฺโม นนฺทียาวุญฺโฆ, ทฺติโย จ ติปฺกฺขโล;
สิทฺวิกฺกิทโต นาม, ตติโย โหติ โส นโย ๗
ทิสาลอจนมาหฺสุ, จตฺตโถ นยลนฺชโก;
ปณจโม องฺกุโส นาม #4, สทฺเพ ปณจ นยา คตทา

๖. ตตถ กตมานิ อฏฐารส มูลปทานิ ?

อวิชฺชา ตณฺหา โลโก โทโส โมโห สฺกฺสณฺญา สฺขณฺญา นิจฺจสณฺญา อตฺตสณฺญา สมโถ วิปฺส
สนา อโลโก อโทโส อโมโห อสฺกฺสณฺญา ทฺกฺขสณฺญา อนิจฺจสณฺญา อนตฺตสณฺญา, อิมานิ อฏฐารส มูลป
ทานิ ๗ ตตถ นว ปทานิ อฏฺสลาณี ยตถ สทฺพํ อฏฺสลํ สโมสฺรติ ๗ นว ปทานิ กุสลาณี ยตถ สทฺพํ กุ
สลํ สโมสฺรติ ๗

กตมานิ นว ปทานิ อฏฺสลาณี ยตถ สทฺพํ อฏฺสลํ สโมสฺรติ ?

อวิชฺชา ยาว อตฺตสณฺญา, อิมานิ นว ปทานิ อฏฺสลาณี, ยตถ สทฺพํ อฏฺสลํ สโมสฺรติ ๗

กตมานิ นว ปทานิ กุสลาณี ยตถ สทฺพํ กุสลํ สโมสฺรติ ?

สมโถ ยาว อนตฺตสณฺญา, อิมานิ นว ปทานิ กุสลาณี ยตถ สทฺพํ กุสลํ สโมสฺรติ ๗ อิมานิ
อฏฐารส มูลปทานิ ๗

ตตถ อีมา อุทฺททานคคาถา

ตณฺหา จ อวิชฺชา โลโก, โทโส ตเถว โมโห จ;
จตฺตารो จ วิปฺลลาสา, กิลลสฺสุมิ นว ปทานิ ๗
เย จ สติปฏฺฐานา สมโถ, วิปฺสสนา กุสลมูลิ;
เอตํ สทฺพํ กุสลํ, อินฺทฺริยภฺมิมิ นวปทานิ ๗

ตโย คิลานา - อัย พุยาธิ ๕

ตตถ กตมํ มรณํ ?

ยถาปี #1 ภูมิการสส, กตํ มตติกาชน;
 ขุททกถจ มหนตถจ, ยํ ปกํ ยถจ อามกํ;
 สพพํ เกทนปริยนต์, เอวํ มจจัน ซีวิต ๕
 มมายิตะ ปสสถ ผนทมานะ #2, มจเจว อปโปทเก ซีนโสเต;
 เอตมปี ทิสวา อมโม จเรย, ภาเวสุ อาสตติมกุพพมานะ ๕

อุทกปปนสฺสตุตํ - อิทํ มรณํ ๕

ตตถ กตโม โสโก ?

อิธ โสจติ เปจจ โสจติ, ปาปการี อุกยตถ โสจติ;
 โส โสจติ โส วิหณฺณติ, ทิสวา กम्मกิลฺมฺมุตตโน #3

ตีณิ พุจฺจิตานิ - อัย โสโก ๕

ตตถ กตโม ปริเทโว ?

กาเมสุ #4 คิทธา ปสฺสา ปมุพฺพา, อวทานิยา เต วิสเม นิวิฏฺฐา;
 พุกขุปนิตา ปริเทวณฺติ, กีสฺ ภาวิสุสาม อิตฺ จุตาสะ ๕

ติสฺโส วิปตฺติโย - อัย ปริเทโว ๕

ตตถ กตมํ ทุกฺขํ ?

สตุ อาลิ อโยสญฺญ #5, สพเพ ปจฺจตฺตเวทนา;
 ซลิตตา ซาตเวทาว, อจฺจิสฺสมมาภุลา ๕

มหาเวต โส ปริฬาโห #6 สยฺยตฺตเก สุตตํ สจฺจสยฺยตฺเตสุ - อิทํ ทุกฺขํ ๕

ตตถ กตมํ โทมนสฺสํ ?

สญฺญปเปหิ ปเรตฺ #7 โส, กปโณ วิย ฉายติ;
 สุตฺวา ปเรสํ นิคฺโขสฺ, มงฺกุ โหติ ตถาวีโร ๕

เทวเม ตปนียา ธมฺมา - อิทํ โทมนสฺสํ ๕

ตตถ กตโม อุปายาโส ?

กมฺมารานํ ยถา อุกกา, อนฺโต ทยฺหติ โน พหิ;
 เอวํ ทยฺหติ เม ทหฺย, สุตฺวา นิพฺพตฺตมมฺพฺหํ ๕

ตโย อคฺคิ - อัย อุปายาโส ๕

ตตถ กตโม อปฺปิยสฺมปโยโค ?

อยสฺวา #8 มลฺลํ สมฺภูจฺจิตํ, ตตฺถุฏฺฐาย ตเมว ซาทติ;
 เอวํ อติโธนจารินํ, สานิ กมฺมานิ นยฺนติ พุคฺคตี ๕

เทวเม ตถาคตํ อพฺภาจิกฺขณฺติ, เกฏฺตฺตริเก สุตตํ พุเกสุ - อัย อปฺปิยสฺมปโยโค ๕

ตตถ กตโม ปิยวิปโยโค

สุปิเนน ยถาปี สจฺจตํ, ปฏฺวิพฺพโร ปุริโส น ปสฺสติ;
 เอวมปี ปิยาธิตํ #9 ชนํ, เปตํ กาลงฺกตํ #10 น ปสฺสตี ๕

เต เทวา จนธมฺมํ วิทิตฺวา ตีหิ วาจาหิ อนุสาสนฺติ ๕ อัย ปิยวิปโยโค ๕

ยมฺปิจฺฉํ น ลภติ, ติสฺโส มารธิตโร;
 ตสฺส เจ กามยานสฺส #11, จนฺทซาทสฺส ชนฺตฺโน;
 เต กามา ปริหาณฺติ, สลลวิทฺโธวํ รูปฺปตี ๕

ลัทธิเตน ปณฺจฺปาทานกฺขนฺธา พุกฺขา ๕

จกขุ โสตตจ ขานนจ, ชิวหา กาโย ตโต มน;
 เอเต โลกามีสา โฆรา, ยตถ สตตา ปุณฺชนา ๗
 ปณฺจิเม ภิกฺขเว ชนฺธา – อิทํ กุขํ ๗
 ตตถ กตมา ชรา จ มรณญจ ?
 อุปป วต ชีวิตํ อิทํ, โอรั วสสตาปี มียเต #12;
 อถ วาปี อภิจฺฉํ ชีวิตํ, อถ โข โส ชรสาปี มียเต ๗
 ลัญฺจตเตก ปเสนทิลัญฺจตเตก สุตตํ อยฺยิกา เม กาลงกตา – อยํ ชรา จ มรณญจ ๗
 ตตถ กตมา จูติ จ อุปฺปตฺติ จ ?
 “สพฺเพ สตตา มริสฺสนฺติ, มรณฺหนตํ हि ชีวิตํ;
 ยถากมมํ คมิสฺสนฺติ, อตฺตกมฺมผลูปคา”ติ #13 ๗ –

อยํ จูติ จ อุปฺปตฺติ จ ๗

อิมเหติ สุตเตหิ เอกสทิสฺสเหิ จ อนฺนญฺเหติ นววิธํ สุตตํ ตํ อนฺนปฏิญฺญฺเหติ ลกฺขณโต กุขํ ญฺตฺวา สา
 ธารณญจ อสาธารณญจ กุขํ อริยสจฺจํ นินฺทิตฺตพฺพํ ๗ คาถาหิ คาถา อนฺมินฺติพฺพา, พยากรณฺเหติ วา พ
 ยากรณํ – อิทํ กุขํ ๗

๙. ตตถ กตโม กุขสมุทโย ?

กามสฺส สตตา กามสงฺคสฺตตา #14, ลโยชเน วชฺชมปฺสสมานา;
 น हि ชาตุ ลโยชนสงฺคสฺตตา, โอมํ ตเรยฺยํ วิปุลํ มหนฺตํ ๗
 จตฺตารโ อาสวา สุตตํ – อยํ กุขสมุทโย ๗

ตตถ กตโม กุขนิโรโธ ?

ยมฺหิ น มายา วสตี น มาโน,
 โย วิตฺตโลโก อมโม นโรโส,
 ปนฺนุณฺณโกโร #1 อภินิพฺพุตฺโต;
 โส พฺราหฺมโณ โส สมฺโณ ส ภิกฺขุ ๗

เทวมา วิมฺุตตโย, ราววิราคา จ เจโตวิมฺุตติ; อวิชฺชาวิราคา จ ปญฺญาวิมฺุตติ – อยํ นิโรโธ ๗
 ตตถ กตโม มคฺโค ?

เอเสว มคฺโค นตฺตญฺเอย, ทสฺสนสฺส วิสุทฺธิยา;
 อริโย อฏฺฐจฺจิกโก มคฺโค, มารสฺเสตํ ปโมหนํ ๗

สตฺติเม, ภิกฺขเว, โพชฺฌนฺคา – อยํ มคฺโค ๗

ตตถ กตมานิ จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ?

“เย ธมฺมา #2 เหตุปฺปภาวา, เตสํ เหตุํ ตถาคโต อาห;
 เตสญจ โย นิโรโธ, เอวํวาทิ มหาสมฺโณ”ติ ๗

เหตุปฺปภาวา ธมฺมา กุขํ, เหตุสมุทโย, ยํ ภควโต วจฺนํ ๗ อยํ ธมฺโม โย นิโรโธ, เย हि เกจฺสิ
 โยชนิเยสุ ธมฺเมสุ อสฺสทฺธานุปฺสฺสิโน วิหฺรตฺติ ๗ กิลฺสา ตณฺหา ปวพฺพตฺติ, ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ...
 ๗เปฯ.... เอวเมตฺสส เกวลสฺส กุขกฺกขณฺธสฺส สมุทโย โหติ ๗ ตตถ ยํ ลโยชนํ – อยํ สมุทโย ๗ เย
 ลโยชนิยา ธมฺมา เย จ โสภปริเทวาทฺกฺกขโทมนสฺส
 อาทินฺนวานุปฺสฺสนา – อยํ มคฺโค ๗ ปริมุจฺจติ ชาตฺติยา ชราย พยาธีหิ มรณฺเหติ โสเกหิ ปริเทเวหิ ยาว อุปา
 ยาเสหิ – อิทํ นิพฺพานํ ๗ อิมานิ จตฺตาริ สจฺจานิ ๗

ตตถ กตมา อนฺปาทิสฺสา นิพฺพานธฺตา ?

อตฺตงฺคตฺสส น ปมาณมตฺถิ, ตํ हि วา นตฺถิ เยน นํ ปญฺญูเปยฺย;

สรรพสงคานัน สมุหตตตวา วิทู, ลิตา วาตตสสุ #3 สพเพ ๕

สยุตเตเก โคธีกสยุตต์ ๕

อิมานี อสธาธรรณานี สุตตทานี ๕ ยหี ยหี สจจจานี นินทิกฎฐานี, ตหี ตหี สจจลภขณโต โอตธาเรต
 วา #4 อปริมาเนหิ พยญชเนหิ โส อตโต ปรีเยลิตัพโพ ๕ ตตถ อตถานุปริวตติ พยญชเนน ปุณ พยญ
 ชนนานุปริวตติ อตถเนน ตสส เอกเมกสส อปริมาณานี พยญชนานี อิมเอหิ สุตเตหิ ยถานิกขิตเตหิ จตตารี
 อริยสจจจานี นินทิลิตัพพานี ๕ ปญจนิกายे ออนุปริวฐาหิ คากาหิ คากา ออนุนิตัพพา, พยาการณเนน พยา
 กรณ ๕ อิมานี อสธาธรรณานี สุตตทานี ๕

เตลล อีมา อุททานคาคา

ยเมกรตตี ปฐม,	อฏฐ ทานูปตติโย;
ปญจ ปุพพนิมิตทาน,	ซีณมจจันว ปลลล ๕
สามิ เตน กุโต ราช,	ตโย เทวา คิลานกา;
ยถาปิ กุมภการสส,	ยถา นทิกทปฺปนี ๕
อิธ โสจติ เปจจ โสจติ,	ตีณิ พุจจริทานิ จ;
กาเมสุ คิทธา ปสฺตทา,	ยาว ติสฺโส วิปตติโย ๕
สत् อาสี #5 อโยสญ,	ปริพาโท มหตตโร;
สงกปเปหิ ปเรโต โส,	ตตถ ตปนีเยหิ จ ๕
กम्मวารานี ยถา อุฏกา,	ตโย อคฺคี ปกาลิตา;
อยโต มลมุปฺปนน,	อพภกฺขานัน ตถาคเต ๕
ติวิธึ เทวานุสาสนนติ,	สุปีเนน สงคโม ยถา;
ติสฺโส เจว มารธิตา,	สลลวิทฺโธว รูปปติ ๕
จกฺขุ โสตถจ ฆานญจ,	ปญจกฺขณา ปกาลิตา;
อปปิ วต ซีวิต อิท,	อญญิกา เม มหลลิกา ๕
สรรพเพ สตตทา มริสฺสนนติ,	อุปปตติ จุตติจย;
กาเมสุ สตตทา ปสฺตทา,	อาสเวหิ จตฺติหิ จ ๕
ยมหิ น มายา วสตี,	เทวมา เจโตวิมุตติโย;
เอเสว มคฺโค นตถญญ,	โพชฌงคา จ สฺุเทลิตา ๕
อตถจคตสส น ปมาณมตฺถิ,	โคธโก ปริณิพฺพุโต;
เย ธมฺมา เหตุปฺปภาว,	ลโยชนานุปสฺสนโน ๕

อิมา ทส เตลล อุททานคาคา ๕

๑๐. ตตถิมานี สาธรรณานี สุตตทานี เยสุ สุตเตสุ สาธรรณานี สจจจานี เทลิตานี ออนุโลมมปิ ปฏี
 โลมมปิ โวมิสฺสกกมปิ ๕ ตตถ อย อาทิ ๕

อวิชฺชาย นินฺุโต โลโก , #6

วิวจฺฉา ปมาทา นปฺปกาสตี;

ชปฺปากิเลปนํ #7 พฺฐมิ, พุทฺทมสส มหพฺภย ๕

ตตถ ยา อวิชชา จ วิวิจจา จ, อัย สมุทโย ๔ ยัม มหพภยั, อิหัง ทุกขัง ๔ อิมานี เทว สจจาณี - ทุกขณจ สมุทโย จ ๔ “สัโยชนั สัโยชนินยา จ ธมมา”ติ สัยุดตเก จิตตัสัยุดตเกสสุ พยาการณั ๔ ตตถ ยั สัโยชนั, อัย สมุทโย ๔ เย สัโยชนินยา ธมมา, อิหัง ทุกขัง ๔ อิมานี เทว สจจาณี - ทุกขณจ สมุทโย จ ๔ ตตถ กตมัม ทุกขณจ นิโรโธ จ ?

อุจฉินฺนภาวตถนุสฺส, เนตติจฉินฺนสฺส #8 ภิกขุโน;
วิกฺขีโณ ชาตีสฺสโร, นตฺถิ ทานี ปุณฺพโกโว ๔

ยัม จิตตัม, อิหัง ทุกขัง ๔ โย ภาวตถนุสฺส อุปจฺเจเนท, อัย ทุกขณโรโธ ๔ วิกฺขีโณ ชาตีสฺสโร, นตฺถิ ทานี ปุณฺพโกโวติ นิทเทโส ๔ อิมานี เทว สจจาณี - ทุกขณจ นิโรโธ จ ๔ เทวมา, ภิกฺขเว, วิมุตฺติโย; รากวิราคา จ เจโตวิมุตฺติ, อวิชชาวิราคา จ ปญฺญาวิมุตฺติ ๔ ยัม จิตตัม, อิหัง ทุกขัง ๔ ยา วิมุตฺติ, อัย นิโรโธ ๔ อิมานี เทว สจจาณี - ทุกขณจ นิโรโธ จ ๔

ตตถ กตมัม ทุกขณจ มคฺโค จ ?

กุมภูปมัม #1 กายมิมัม วิทิตฺวา, นครูปมัม จิตตมิมัม ชูเปตฺวา;
โยธเถ มารุ ปญฺญาวุเธน, ชิตฺตจ รุกฺเข อนินฺเวสโน สฺยา ๔

ตตถ ยถจ กุมภูปโม กาโย ยถจ นครูปมัม จิตตัม, อิหัง ทุกขัง ๔ ยัม ปญฺญาวุเธน มารุ โยธเถติ อัย มคฺโค ๔ อิมานี เทว สจจาณี ๔ ยัม, ภิกฺขเว, น ตุมหากั, ตั ปชหิตฺตพฺพั ๔ ยา สัโยชนา, อัย มคฺโค ๔ เย เต ธมมา อนตตนิยา ปหาตพฺพา, รูปึ ยาว วิญฺญาณั, อิหัง ทุกขณจ มคฺโค จ ๔

ตตถ กตมัม ทุกขณจ สมุทโย จ นิโรโธ จ ?

เย เกจิ โสกา ปรีเทวิตา วา, ทุกฺขา จ #2 โลกสฺมิมเนกรูปา;
ปิยั ปฏฺิจจปฺปภาวนฺติ เอเต, ปิเย อสนฺเต น ภาวนฺติ เอเต ๔

เย โสกปรีเทวา, ยัม จ อนกรูปั ทุกขัง, ยัม เปมโต ภาวติ, อิหัง ทุกขัง ๔ ยัม เปมัม, อัย สมุทโย ๔ โย ตตถ นนฺทราวคินโย ปิยสฺส อภิรียา, อัย นิโรโธ ๔ อิมานี ตีณิ สจจาณี ๔ ติมฺพรุโก ปรีพฺพาชโก ปจฺจติ “สยักตัม ปรีกต”นฺติ ๔ ยเถสา วิมฺสา, อิหัง ทุกขัง ๔ ยา เอเต เทว อนฺเต อนุปคมม มชฺฌิมา ปฏฺิปฺพา อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ยาว ชาติปจฺจยา ชรามรณั, อิหมปิ ทุกขณจ สมุทโย จ ๔ วิญฺญาณั นามรูปั สฬายตณั ผสฺโส เวทนา ภโว ชาตึ ชรามรณั, อิหัง ทุกขัง ๔ อวิชชา สงฺขารา ตณฺหา อุปาทานั, อัย สมุทโย ๔ อิติ อิหัง สยักตัม วิมฺเสยยาติ #3 ยถจ ปฏฺิจจสมฺปฺปาเท ทุกขัง, อิหัง เอโส สมุทโย นินฺทิตฺวา ๔ อวิชชานโรธา สงฺขารนโรโธ จ ยาว จ ชรามรณนโรโธติ อัย นิโรโธ ๔ อิมานี ตีณิ สจจาณี ทุกขณจ สมุทโย จ นิโรโธ จ ๔

๑๑. ตตถ กตมัม ทุกขณจ สมุทโย จ มคฺโค จ ?

“โย ทุกฺขมททกฺขิ #4 ยโตนิทานั, กาเมสฺสุ โส ชนฺตุ กถั นเมยฺย;
กามา หิ โสเก สงฺคาติ ญฺตฺวา, เตสฺส สตีมา วินยาย ลิกฺกเข”ติ ๔

โย ทุกฺขมททกฺขิ, อิหัง ทุกขัง ๔ ยโต ภาวติ, อัย สมุทโย ๔ สนฺทิกฺกั ยโต ภาวติ ยาว ตสฺส วินยาย ลิกฺกา, อัย มคฺโค ๔ อิมานี ตีณิ สจจาณี ๔

เอกาทสฺงคฺคตเรสฺสุ โคपालโกปมสฺสุตตัม ๔

ตตถ ยาว รูปสณฺณตฺตา ยถจ สฬายตณั ยถา วณั ปฏฺิจฺจาทเถติ ยถจ ติตฺตัม ยถา จ ลภติ ธมฺมูปสณฺณิตั อุพารุ ปิตฺติปาโมชฺชั จตฺตพฺพิธั จ อตตภาวโต จ วตฺถุ, อิหัง ทุกขัง ๔ ยาว อาสาฎิกั หาเรตา #5 โหติ, อัย สมุทโย ๔ รูปสณฺณตฺตา อาสาฎิกฺกหฺรณั #6 วณฺเปฏฺิจฺจาทนั วีถินฺณตฺตา โจรกรุสฺสณฺจ, อัย มคฺโค ๔ อวเสสา ธมฺมา อตฺถิ เหนฺตุ อตฺถิ ปจฺจยา อตฺถิ นิสฺสยา สวาเสสโหติทา อนนฺกปูชา จ

ภคยานมิตตตตปจจยา ธมฺมา วีถินญตฺตา จ เหตุ, อิมานิ ตีณิ สจฺจานิ ฯ

ตตถ กตมํ ทุกขญจ มคฺโค จ นโรโร จ ?

สตี กายคตา อุปฏฺฐิตา, ฉลฺสฺ พสฺสายตเนลฺลฺ สํวโต #7

สตตํ ภิกฺขุ สมมาทิตฺ, ขณฺญา #8 นิพฺพานมตตโน ฯ

ตตถ ยา จ กายคตา สตี ยญจ สฬายตฺนํ ยตถ สฬพฺพญเจตํ ทุกฺขํ ฯ ยา จ กายคตา สตี โย จ ลีลลํวโร โย จ สมานิ ยตถ ยา สตี, อयํ ปญฺญาทฺทฺชนโร ฯ สฬพฺพมปี ลีลทฺทฺชนโร สมานิกทฺทฺชนโร, อयํ มคฺโค ฯ เอวํวาทริณา ญาตพฺพํ นิพฺพานํ ฯ อयํ นโรโร, อิมานิ ตีณิ สจฺจานิ ฯ ลีล ปตฺติฏฺฐาย เทว ธมฺมา ภาเวตพฺพา สมโถ จ วิปสฺสนา จ ฯ ตตถ ยํ จิตฺตสทฺทฺชาตา ธมฺมา, อิทํ ทุกฺขํ ฯ โย จ สมโถ ยา จ วิปสฺสนา, อยํ มคฺโค ฯ วาควีวาคา จ เจโตวิมุตฺติ, อวิทฺทวาวีวาคา จ ปญฺญาวิมุตฺติ, อยํ นโรโร ฯ อิมานิ ตีณิ สจฺจานิ ฯ

ตตถ กตโม สมุทโย จ นโรโร จ ?

อาสา จ ปีหา อภินนฺทนา จ, อนเนกธาตฺสฺ สฺวา ปตฺติฏฺฐิตา;

อญฺญาณมฺลปฺปภาว ปชฺชปีตา, สฬพฺพา มยา พฺยนฺติกตา สมฺลิกา ฯ

อญฺญาณมฺลปฺปภาวตี ปุริมเกหิ สมุทโย ฯ สฬพฺพา มยา พฺยนฺติกตา สมฺลิกาทิ นโรโร ฯ อิมานิ เทว สจฺจานิ ฯ จตฺทฺนํ ธมฺมานํ อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา วิตฺถาเรน กาทพฺพํ ฯ อวิยสฺส ลีลสฺส สมานินอ ปญฺญาวิมุตฺติยา ฯ ตตถ โย อิมลํ จตฺทฺนํ ธมฺมานํ อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา, อยํ สมุทโย ฯ ปฏฺฐิเวโร ภาเวตฺติยา, อยํ นโรโร ฯ อยํ สมุทโย จ นโรโร จ ฯ

ตตถ กตโม สมุทโย จ มคฺโค จ ?

ยานิ #1 โสทานิ โลกสมฺมํ #2

สตี เตลลํ นีวารณํ;

โสทานํ ลลํวํ พฺรุมิ, ปญฺญาเยเต ปิธีเร ฯ

ยานิ โสทานตี อยํ สมุทโย ฯ ยา จ ปญฺญา ยา จ สตี นีวารณํ ปิธานญจ, อยํ มคฺโค ฯ อิมานิ เทว สจฺจานิ ฯ สณฺเจตนิยํ สุตตํ ทพฺพฺพนเมยยานากาโร ฉหิ มาเสหิ นินฺทิตฺฏฺฐิ ฯ ตตถ ยํ กายํ กายกมฺมํ สวฏฺกํ สโถลํ สกสวํ ยา สวฏฺกตา สโถสตา สกสวตา, อยํ สมุทโย ฯ เอวํ วจิกมฺมํ มโนกมฺมํ อวฏฺกํ อโถลํ ออกสวํ, ยา อวฏฺกตา อโถสตา ออกสวตา, อยํ มคฺโค ฯ เอวํ วจิกมฺมํ มโนกมฺมํ ฯ อิมานิ เทว สจฺจานิ สมุทโย จ มคฺโค จ ฯ

ตตถ กตโม สมุทโย จ นโรโร จ มคฺโค จ ?

“นิลลิตฺสฺส จลิตํ, อนิลลิตฺสฺส จลิตํ นตฺถิ, จลิตเต อสตี ปสฺสทฺธิ, ปสฺสทฺธิยา สตี นตี น โหตี, นตียา อสตี #3 อาคตฺติคตี น โหตี, อาคตฺติคตียา อสตี จุตฺตปฺปาโต น โหตี, จุตฺตปฺปาเต อสตี เนวริ น หุริ น อญฺยมนฺตฺเรน ฯ เอเสวณโต ทุกฺขสฺสา”ตี ฯ

ตตถ เทว นิลลิตฺสฺสา, อยํ สมุทโย ฯ โย จ อนิลลิตฺสโย, ยา จ อนตี, อยํ มคฺโค ฯ ยา อาคตฺติคตี น โหตี จุตฺตปฺปาโต จ โย เอเสวณโต ทุกฺขสฺสาตี, อยํ นโรโร ฯ อิมานิ ตีณิ สจฺจานิ ฯ อนฺุปฏฺฐิตากายคตา สตี...ฯปฯ.... ยํ วิมุตฺติญาณทสฺสนํ, อยํ สมุทโย ฯ เอกการสอฺปนนิลลิตฺสยา วิมุตฺติโย ยาว อุปนนิลลิตฺสอฺปนสมฺปทา อุปฏฺฐิตากายคตาตฺสส วิหริติ ฯ ลีลลํวโร โสทานิโย โหตี, ยญจ วิมุตฺติญาณทสฺสนํ, อยํ มคฺโค ฯ ยา จ วิมุตฺติ, อยํ นโรโร ฯ อิมานิ ตีณิ สจฺจานิ ฯ สมุทโย จ นโรโร จ มคฺโค จ ฯ

๑๒. ตตถ กตโม นโรโร จ มคฺโค จ ?

ลยํ กเตน สจฺเจน, เตน อตตนา อภินิพฺพานคโต วิถินญจญฺ;

วิภาวญจ ญตฺวา โลกสมฺมํ, ตาว ชีณฺปนพฺกโว ส ภิกฺขุ ฯ

ยี่ สจจเนน, ออ๋ มคโค ๕ ยี่ ซีดปนุพโกว, ออ๋ นิโรโธ ๕ อิมานี เทว สจจานี ๕ ปญจ วิมุตตตาย
ตทานี สตถา วา ธมมံ เทเสสิ อญญตโร วา วิญญู สพฺรหมจวโรตี วิตถาเรณ กาทพพา ๕ ตสฺส อตฺตปฺปฏิ
ส่วทิสฺส ปาโมชฺชํ ชายติ, ปมุทิตสฺส ปิตี ชายติ, ยาว นิพฺพินฺหนโต วิรชฺชติ, ออ๋ มคโค ๕ ยา วิมุตฺติ,
ออ๋ นิโรโธ ๕ เอวํ ปญจ วิมุตตตายตทานี วิตถาเรณ ๕ อิมานี เทว สจจานี นิโรโธ จ มคโค จ ๕

อิมานี สาธารณานี สุตตานี ๕ อิมเหติ สาธารณเหติ สุตเตหิ ยถานิกฺขิตเตหิ ปฏฺิเวธโต จ ลกฺขณโต
จ โอตาเรตฺวา อญฺญานี สุตตานี นินฺทิตฺตพฺพานี อปริหายนฺเตน ๕ คาถาหิ คาถา อณฺุมินิตพฺพา, พฺยการ
ณเหติ พฺยการณํ ๕ อิม จ สาธารณา ทส ปรีวฑฺฒกา เอโก จ จตุกกโก นินฺทเทโส สาธารณ ๕ อยญจ
ปกฺกณฺณนินฺทเทโส ๕ เอกํ ปญจ ฉ จ สเวกเทโส สพฺพํ ๕ อิม เทว ปรีวชฺชานา ปุริมกา จ ทส ๕ อิม
ทฺวาทส ปรีวฑฺฒกา สจจานี ๕ เอตตฺวาทา สพฺพํ สุตตํ นตฺถิ, ตํ พฺยการณํ วา คาถา วีย ๕ อิมเหติ
ทฺวาทสหิ ปรีวฑฺฒเกหิ น โอตฺตริตฺถํ อปฺปมตเตน ปรียลิตฺวา นินฺทิตฺตพฺพา ๕

ตตฺถายํ สงฺเขโป ๕ สพฺพํ ทฺกฺชํ สุตตหิ ปเทหิ สโมสฺรณํ คจฺจตฺติ ๕ กตฺเวหิ สุตตหิ ? อปฺปียสฺม
ปโยโค จ ปียวิปโยโค จ, อิมเหติ ทฺวีหิ ปเทหิ สพฺพํ ทฺกฺชํ นินฺทิตฺตพฺพํ ๕ ตสฺส เทว นิสฺสยา – กาโย
จ จิตฺตญจ ๕ เตน วุจฺจติ “กาโยกํ ทฺกฺชํ เจตฺตลิกฺกเจ”ติ, นตฺถิ ตํ ทฺกฺชํ น กาโยกํ วา น เจตฺตลิกํ, สพฺพํ
ทฺกฺชํ ทฺวีหิ ทฺกฺชเหติ นินฺทิตฺตพฺพ กายิเณน จ เจตฺตลิกเณน จ ๕ ตีหิ ทฺกฺชตฺทาหิ สงฺคหิตํ ทฺกฺชทฺกฺชตฺตาย สง
ขารทฺกฺชตฺตาย วิปริณามทฺกฺชตฺตาย ๕ อิติ ตํ สพฺพํ ทฺกฺชํ ตีหิ ทฺกฺชตฺทาหิ สงฺคหิตํ ๕ อิติ อิทฺถจ ทฺกฺชํ ติวีรํ
๕ ทฺวีรํ ทฺกฺชํ กายิกญจ เจตฺตลิกญจ ๕ ทฺวีรํ อปฺปียสฺมปโยโค จ ปียวิปโยโค จ ๕ อิทํ สุตตวีสํ ทฺกฺชํ
๕

ตตฺถ ติวโร สมุทโย อจตุตฺถโก อปญจโม ๕ กตโม ติวโร ? ตณฺหา จ ทิฏฺฐิ จ กมฺม ๕ ตตฺถ
ตณฺหา จ ภวสฺมุทโย กมฺม ๕ ตถา #1 นินฺทิตฺตสฺส หีนปณฺีตฺตา #2,, ออ๋ สมุทโย ๕ อิติ ยาปิ ภวคฺตีสฺ
หีนตา จ ปณฺีตฺตา จ, ยาปิ ตีหิ ทฺกฺชตฺทาหิ สงฺคหิตา, โยปิ ทฺวีหิ มฺุเลหิ สฺมุทวานโต อวิชฺชาย นินฺทิตฺต
ภวตณฺหาสฺยตฺตสฺส สฺวิณฺญานโม กาโย, โสปี ตีหิ ทฺกฺชตฺทาหิ สงฺคหิต ๕

ตถา วิปลลสาโต ทิฏฺฐิภวคณฺพพา ๕ สา สุตตวโร นินฺทิตฺตพฺพา ๕ เอโก วิปลลสาโส ตีณิ นินฺท
ิสฺยติ, จตฺตาริ วิปลลสาสวตฺถุนี ๕ ตตฺถ กตโม เอโก วิปลลสาโส ? โย วิปริตฺตคาโห ปฏฺิกฺกเขปน, โอตฺตรณ
ยถา “อนิจฺเจ นิจฺจ”มิติ วิปริตํ คณฺหาติ ๕ เอวํ จตฺตาริ วิปลลสาสา ๕ อยเมโก วิปลลสาสฺยติ สณฺญา
จิตฺตํ ทิฏฺฐิ ๕ กตมานิ จตฺตาริ วิปลลสาสวตฺถุนี ? กาโย เวทนา จิตฺตํ ธมฺมา ๕ เอวํ วิปลลสาสคตฺตสฺส อฏ
สสลญจ ปวฑฺฒเตติ ๕ ตตฺถ สณฺญาวิปลลสาโส โทลํ อฏฺสลมูลํ ปวฑฺฒเตติ ๕ จิตฺตวิปลลสาโส โทลํ อฏฺสลมูล
ปวฑฺฒเตติ ๕ ทิฏฺฐิวิปลลสาโส โทลํ อฏฺสลมูลํ ปวฑฺฒเตติ ๕ ตตฺถ โทสฺส อฏฺสลมูลสฺส ตีณิ มิจฺจตฺตานี ผล
– มิจฺจาวาจา มิจฺจากมฺมฺนโต มิจฺจอาชฺโรว; โลภสฺส อฏฺสลมูลสฺส ตีณิ มิจฺจตฺตานี ผล – มิจฺจาสงฺกปโป
มิจฺจาวายาโม มิจฺจาสมาธิ; โมหสฺส อฏฺสลมูลสฺส เทว มิจฺจตฺตานี ผล – มิจฺจาทิฏฺฐิ จ มิจฺจาสติ จ ๕
เอวํ อฏฺสลํ สเหตุ สปปจฺจยํ วิปลลสาสา จ ปจฺจโย, อฏฺสลมูลานิ สเหตุ เอเตยฺวา ปฏฺิกฺกเขน อนฺนา อนนฺ
กา ทฺวีหิ ปจฺจเยหิ นินฺทิตฺตพฺพา ๕ นิโรธ จ มคฺเค จ วิปลลสาสมฺปาทาย ปโรโต #3 ปฏฺิกฺกเขน จตฺตโส ๕

ตตฺถิมมา อุตฺทานคาถา

อวิชฺชาย นินฺโต โลโก,	จิตฺตํ สโยชนมฺปิ;
สา ปจฺฉินฺหนภวตณฺหา,	เทวมา เจว วิมุตฺติโย ๕
กฺมฺมฏฺปนํ กายมิมํ,	ยํ น ตฺมุทากํ ตํ ปชฺห #4;
เย เกจि โสภปริเทวา,	ติมพฺรุโก จ สยํกตํ ๕
ทฺกฺชํ ทิฏฺฐิ จ อฺุปปนฺน,	ยญจ โคปาลโกปมํ;
สตี กายคตฺตา มาหุ,	สมโถ จ วิปลลสนา ๕

อาสา ปิหา จ อภินนทนา จ, จตฺนมนนฺโพธนา;
 ยานี โสทานิ โลกสมฺมึ, ทพฺพํ เนมิยานากาโร ๕
 ยํ นิสฺลิตฺตสฺส จลิตฺตํ, อนุปฏฺฐิตฺตกายคตาสติ;
 สยํ กเตน สจฺเจน, วิมุตฺตตายตเนหิ จ ๕

เปฏโกปเทส มหาจฺจายเนน ภาลิเต ปฐมภูมि อริยสจฺจปฺปกาสนา นาคํ ชิวฺตา ภควฺตา มาทิสฺเสน
 สมฺภูทเนน ตถาคเตนาติ ๕

๒. สาสนปฏฺฐานทฺติยภูมि

๑๓. ตตฺถ กตมํ สาสนปฏฺฐานํ ? สํกิลฺลภาคิยํ สุตฺตํ, วาสนา ภาคิยํ สุตฺตํ, นิพฺเพธภาคิยํ สุต
 ตํ, อเสฏฺขภาคิยํ สุตฺตํ, สํกิลฺลสภาคิยญฺจ วาสนาภาคิยญฺจ, สํกิลฺลสภาคิยญฺจ นิพฺเพธภาคิยญฺจ, สํกิลฺลสภาคิ
 ยญฺจ นิพฺเพธภาคิยญฺจ อเสฏฺขภาคิยญฺจ, วาสนาภาคิยญฺจ นิพฺเพธภาคิยญฺจ ๕ อาณตฺติ, ผลํ, อุปาโย,
 อาณตฺติ จ ผลญฺจ, ผลญฺจ อุปาโย จ, อาณตฺติ จ ผลญฺจ อุปาโย จ ๕ อสฺสาโท, อาทินโว, นิสฺสรณํ,
 อสฺสาโท จ อาทินโว จ, อสฺสาโท จ. นิสฺสรณญฺจ, อาทินโว จ นิสฺสรณญฺจ, อสฺสาโท จ อาทินโว จ
 นิสฺสรณญฺจ ๕ โลกิกํ, โลกุตฺตรํ, โลกิกญฺจ โลกุตฺตรญฺจ ๕ กมฺมํ, วิปาโก, กมฺมญฺจ วิปาโก จ ๕
 นิตฺติภูฏํ, อนิตฺติภูฏํ, นิตฺติภูฏญฺจ อนิตฺติภูฏญฺจ ๕ ญฺยานํ, ญฺเวยยํ, ญฺยานญฺจ ญฺเวยยญฺจ ๕ ทสฺสนํ, ภาวนา,
 ทสฺสนญฺจ ภาวนา จ ๕ วิปากกมฺมํ, น วิปากกมฺมํ, เหนววิปากกนวิปากกมฺมํ ๕ สกวจนํ, ปรวจนํ,
 สกวจนญฺจ ปรวจนญฺจ ๕ สตฺตธาธิภูฏานํ, ธมฺมาธิภูฏานํ, สตฺตธาธิภูฏานญฺจ ธมฺมาธิภูฏานญฺจ ๕ ฌโว,
 สกวจนาธิภูฏานํ, ปรวจนาธิภูฏานํ, สกวจนาธิภูฏานญฺจ ปรวจนาธิภูฏานญฺจ ๕ กิริยํ, ผลํ, กิริยญฺจ ผลญฺจ
 ๕ อนุญญาตํ, ปฏฺกิตฺตํ, อนุญญาตญฺจ ปฏฺกิตฺตตฺตญฺจ ๕ อิมานิ ๘ ปฏฺกิตฺตทานิ ๕

๑๔. ตตฺถ กตมํ สํกิลฺลภาคิยํ สุตฺตํ ?

กามนฺธา ชาลสฺสจฺจนนา, ตณฺหาจฺจนนาทิตา;
 ปมตฺตพฺพธฺนนา พทฺธา, มจฺฉาว ภูมिนามุเช;
 ชรามรณมฺเหวนฺติ, วจฺโฉ ชีรปโกว #5 มาตฺรํ ๕

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, นีวรณา ๕

ตตฺถ กตมํ วาสนาภาคิยํ สุตฺตํ ?

มโนปฺพพฺจคฺมา ธมฺมา, มโนเสฏฺฐา มโนมฺยา;
 มนฺสา เจ ปสนฺเนน, ภาสติ วา กโรติ วา;
 ตโต นํ สุขมฺเหวติ, ฉายาว อนปายินิ ๕

สยฺยตฺตเก สุตฺตํ ๕

มหานามสฺส สกฺกสฺส อิทํ ภควา สกฺยานํ กปิลวตฺตุมฺหิ นครเ นยวิตถาเรน สทฺธาสิลปรีภาวิตํ สุต
 ตํ ภาวญฺเวยน ปรีภาวิตํ ตํ นาม ปจฺฉิเม กาลเ ๕

ตตฺถ กตมํ นิพฺเพธภาคิยํ สุตฺตํ ?

อุทฺธํ อโธ #1 สพฺพธิ วิปฺปมฺตฺโต, อยํ อหสมฺมิติ อนานุปฺสสิ;

เอวี่ วิมุตโต อุตตาริ โอมั, อติณณปุพพํ อปฺนพฺภวาย ๕
 สีสานินฺนุ โข ภวนฺติ กิมนฺตฺยานิ อานนฺโท ปุจฺจติ สฺตถาริ ๕
 ตตฺถ กตมํ อสฺสกาภิกขุ สุตฺตํ ?

“ยสฺส เสลฺลุปมํ จิตฺตํ, จิตฺตํ นานุปกมฺปติ;
 วิรตฺตํ รชฺนีเยสฺสุ, โกปฺเนยฺเย #2 น กุปฺปติ;
 ยสฺเสวํ ภาวิตํ จิตฺตํ, กุโธ ตํ ทฺวฺกฺขเมสฺสตี”ติ ๕

สาริปุตฺโต นาม ภควา เถรณฺญตรโร โส มํ อาสชช อปฺปฏินิสฺสชช จาริกํ ปกฺกมฺติ, สาริปุตฺตสฺส
 พฺยาการณํ กาทพฺพํ ๕ ยสฺส นฺนุ ภควา กายคตา สติ อภาวิตา อสฺส อพฺหุสฺสีกตา วิตฺถาเรณ กาทพฺพํ ๕

๑๕. ตตฺถ กตมํ สักกิสฺสกาภิกขุญจ วาสนาภิกขุญจ ?

ฉนฺนมนฺตฺวสฺสตี #3, วิวฺภูํ นาทิวสฺสตี;
 ตสฺมา ฉนฺนํ วิวเรถ, เอวี่ ตํ นาทิวสฺสตี ๕

ฉนฺนมนฺตฺวสฺสตีตี สักกิสฺส ๕ วิวฺภูํ นาทิวสฺสตีตี วาสนา ๕ ตโม ตมฺปรายโนตี วิตฺถาเรณ ๕ ตตฺถ
 โย จ ตโม โย จ ตมฺปรายโน, อยํ สักกิสฺส ๕ โย จ ไซตี โย จ ไซตีปรายโน, อยํ วาสนา ๕
 ตตฺถ กตมํ สักกิสฺสกาภิกขุญจ นิพฺเพธกาภิกขุญจ สุตฺตํ ?

น ตํ ทพฺพํ พนฺธนฺมาหุ อีรฺวา, ยथाยสํ ทารุชฺชปฺพพฺพญจ #4;
 สวารตฺตรตฺตา มณฺเฑณฺทลฺลสฺส, ปุตฺเตสฺสุ ทาเรสฺสุ จ ยา อเปกฺขา ๕

น ตํ ทพฺพํ พนฺธนฺมาหุ อีรฺวา, ยथा ปุตฺเตสฺสุ ทาเรสฺสุ จ ยา อเปกฺขา, อยํ สักกิสฺส ๕ เอตฺมฺปิ
 ฉนฺตฺวา ปริพฺพชฺชตี อีรฺวา อนเปกฺขินฺ สพฺพกาเม ปหายตี, อยํ นิพฺเพโธ ๕ ยํ เจตฺยิตํ ปกฺกปิตํ ยา จ
 นามรฺอุปฺสส อวฺกกนฺตี โหตี ๕ อเมหิ จตฺตฺหิ ปเทหิ สักกิสฺส ๕ ปจฺฉิมฺเกหิ จตฺตฺหิ นิพฺเพโธ ๕

ตตฺถ กตมํ สักกิสฺสกาภิกขุญจ นิพฺเพธกาภิกขุญจ อสฺสกาภิกขุญจ สุตฺตํ ?

อยํ โลโก สฺนตฺปาชาโต, ผลฺสปรเต โรคํ #5 วหตี อตฺตโต;
 เยน เยน หิ มณฺญนฺตี, ตโต ตํ โหตี อณฺญถา ๕
 อณฺญถาภาวี ภวสฺสโต โลโก, ภวปรเต ภวเมวาทินฺนหฺตติ;
 ยทฺทินฺนหฺตติ ตํ ภยํ, ยสฺส ภายตี ตํ ทฺวฺกฺชํ;
 ภาวิปฺปหานาย โข ปนินํ พฺรหฺมจริยํ วุสฺสตี ๕

เย หิ เกจฺจิ สฺมณฺหา วา พฺรหฺมณฺหา วา ภเวณ ภวสฺส วิปฺปโมกฺขมาหํสฺสุ, สพฺเพเต “อวิปฺมุตฺตา
 ภวสฺสมา”ตี วทามิ ๕ เย วา ปน เกจฺจิ สฺมณฺหา วา พฺรหฺมณฺหา วา วิภเวณ ภวสฺส นิสฺสรณฺมาหํสฺสุ, สพฺเพ
 เต “อนิสฺสฏฺฐา ภวสฺสมา”ตี วทามิ ๕ อฺปฺปรี หิ ปฺปฏิจฺจ ทฺวฺกฺขมิตํ สฺมโภตี, สพฺพฺปาทานกฺขยา นตฺติ ทฺวฺกฺชสฺส
 สฺมภโว, โลกมิมํ ปสฺส, ปฺนฺนุ อวิชฺชาย ปเรตา กฺวตา กฺวตฺรตา กฺวา อปฺริมุตฺตา ๕ เย หิ เกจฺจิ กฺวา สพฺพธิ
 สพฺพตฺตตาย สพฺเพเต กฺวา อนิจฺจา ทฺวฺกฺขา วิปริณามธฺมมาตี ๕

“เอวเมตํ ยถาภูตํ, สฺมมฺปฺปณฺญาย ปสฺสโต;
 ภวตฺตฺนหา ปหฺยตี, วิภวํ นาทินฺนหฺตติ;
 สพฺพโส ตณฺหานํ ขยา, อเสสฺวิรคฺคินฺโรโธ นิพฺพานํ ๕
 “ตสฺส นิพฺพุตฺสส ภิกฺขุโน, อนฺุปาทา ปฺนพฺภโว น โหตี;
 อภิกฺกโต มารโ วิชิตฺตฺสงฺคาโม, อฺเปจฺจคา สพฺพภวานิ ตาทิ”ติ ๕

อยํ โลโก สฺนตฺปาชาโต ยาว ทฺวฺกฺชนฺตี ยํ ตณฺหา สักกิสฺส ๕

ยํ ปฺนคฺคทฺถนํ เย หิ เกจฺจิ สฺมณฺหา วา พฺรหฺมณฺหา วา ภเวณ ภวสฺส วิมฺกฺขมาหํสฺสุ, สพฺเพเต “อวิ
 มุตฺตา ภวสฺสมา”ตี วทามิ ๕ เย วา ปน เกจฺจิ สฺมณฺหา วา พฺรหฺมณฺหา วา วิภเวณ ภวสฺส นิสฺสรณฺมาหํสฺสุ
 “อนิสฺสฏฺฐา ภวสฺสมา”ตี วทามิ ๕ อยํ ทิฏฺฐิสักกิสฺส, ตํ ทิฏฺฐิสักกิสฺส จ ตณฺหาสักกิสฺส จ, อฺยเมตํ

สัทธิเลโส ๕ ยั ปุณคคณณั ภววิปฺพานาย พุทฺทมจฺริยั วุสฺสตี, ยาว สพฺพโส อุปาทานกฺขยา สมภวา, อิถั นิพเพธภาคิยั ๕ ตสฺส นิพพุตฺส กภฺกฺโขโน ยาว อุปจฺจคา สพฺพภวานิ ตาถีตี อิถั อเสกฺขภาคิยั ๕ จตฺตา โร ปุคฺคลา อนุสฺสอตคามิ สัทธิเลโส วิุตฺตโต จ ปฏฺวิสฺสอตคามิ จ นิพเพโธ ๕ เถล ติฏฺฐตีตี อเสกฺขภฺมมि ๕

๑๖. ตตถ กตฺมึ วาสนาภาคิยณฺจ นิพเพธภาคิยณฺจ สุตฺตํ ?

“ททโต #1 ปุณฺณํ ปวทฺตตี, สัสมโต เวรึ น จิยตี;

กุสโล จ ชหาตี ปาปํ, รากโธสโมหกฺขยา สนิพฺพโต”ตี ๕

“ททโต ปุณฺณํ ปวทฺตตี, สัสมโต เวรึ น จิยตี”ตี วาสนา ๕ “กุสโล จ ชหาตี ปาปํ, รากโธสโมหกฺขยา สนิพฺพโต”ตี นิพเพโธ ๕

โสตาอนุคเตสฺส ธมฺเมสฺส วจสา ปริจฺเจสฺส มนสาอนุเปกฺขิตเตสฺส ทิฏฺฐิยา สุปฏฺวิวิทฺเธสฺส ปณฺจานิสฺสา ปาฏิ กงฺขา ๕ เอถกฺจจสฺส พุทฺสสุตา ธมฺมา โหนตี ธาตา อปมฺภูจฺฐา วจสา ปริจฺจिता มนสาอนุเปกฺขิตตา ทิฏฺฐิยา สุปฏฺวิวิทฺธา, โส ยุตฺตชนโต ชมฺภวนโต วายมณโต ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม วิสเสํ ปปโปตี ๕ โน เจ ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม วิสเสํ ปปโปตี คิลาน ปปโปตี ๕ โน เจ คิลาน ปปโปตี, มรณกาลสมเย ปปโปตี ๕ โน เจ มรณกาลสมเย ปปโปตี, เทวภูโต ปาปุณฺณาตี ๕ โน เจ เทวภูโต ปาปุณฺณาตี, เตน ธมฺมราเคน ตาย ธมฺมมณฺทิยา ปจฺเจกโโพธิ ปาปุณฺณาตี ๕

ตตถายั ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม ปาปุณฺณาตี, อยั นิพเพโธ ๕ ยั สมฺปฺราเย ปจฺเจกโโพธิ ปาปุณฺณาตี, อยั วาสนา ๕ อิมานิ โสฬส สุตฺตานิ สพฺพสาสนั อตฺตคคณฺหนโต ติฏฺฐนฺติ ๕ อิมิหิ โสฬสหิ สุตฺเตหิ นววิโธ สุตฺตนฺโต วิกตโต ภวตี ๕ โส จ ปณฺณวโต โน ทฺวปณฺณวสฺส, ยุตฺตสฺส โน อยุตฺตสฺส, อกมฺมสฺส วิหาริสฺส ปกฺติยา โลเก สัทธิเลโส จรตี ๕ โส สัทธิเลโส ติวโร – ตณฺหาสัทธิเลโส ทิฏฺฐิสัทธิเลโส ทฺวจจริตสัทธิเลโส ๕ ตโต สัทธิเลโสโต อฏฺฐนฺโต สัทธิเลโส ธมฺเมสฺส ปติฏฺฐหตี, โลกิเยสฺส ปติฏฺฐหตีตี ๕ ตตถากุสโล ทิฏฺฐโต สเจ ตั สึลณฺจ ทิฏฺฐิณฺจ ปรามสตี, ตสฺส โส ตณฺหาสัทธิเลโส โหตี ๕ สเจ ปนฺสส เหวํ โหตี “อิมินาหิ สึเลน วา วเตน วา พุทฺทมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺส #2 เทวณฺญตโร วา”ตี ยสฺส โหตี มิจฺจาทิฏฺฐิ, เอตสฺส มิจฺจาทิฏฺฐิสัทธิเลโส ภวตี ๕ สเจ ปน สึเล ปติฏฺฐิตโต อปฺรามาฏฺฐสฺส หิ สึลวตํ โหตี, ตสฺส ตั สึลวโต โยนิโส คหิตํ อวิปฺปสิวารี ชเนตี ยาว วิมุตฺตติฏฺฐานทสฺสนั, ตณฺจ ตสฺส ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม กาลงฺกตสฺส วา ตมฺหิเยว วา ปน อปฺราปฺริยาเยน วา, อนฺเญสฺส ชนฺเธสฺส เหวํ สุตํ “สุจฺริตํ วาสนาย สัวตฺตตี”ตี วาสนา ภาคิยั สุตฺตํ วุจฺจตี ๕ ตตถ สึเลสฺส วิุตฺตสฺส วินีวรณั จิตฺตํ, ตั ตโต สกฺกายทิฏฺฐิปฺพานาย ภควา ธมฺมึ เทเสตี ๕ โส อจฺจนตนิฏฺฐั นิพพานั ปาปุณฺณาตี; ยถิ วา สาสนนฺตฺเร, อจฺจนตํ นิพพานั ปาปุณฺณาตี, ยถิ วา เอกาสนเน ณฺ อภินฺเญ ๕ ตตถ เทว ปุคฺคลา อริยธมฺเม ปาปุณฺณตี สทฺธานุสारी จ ธมฺมานุสारी จ ๕ ตตถ ธมฺมานุสारी อุกฺขมฺภิตถณฺ, สทฺธานุสारी เนยโย ๕ ตตถ อุกฺขมฺภิตถณฺ ทฺวิโธ – โกจิ ติกฺขินฺทฺริโย โกจิ มุทฺทินฺทฺริโย ๕ ตตถ เนยโยปิ ทฺวิโธ – โกจิ ติกฺขินฺทฺริโย โกจิ มุทฺทินฺทฺริโย ๕ ตตถ โย จ อุกฺขมฺภิตถณฺ มุทฺทินฺทฺริโย, โย จ เนยโย ติกฺขินฺทฺริโย, อิมे ปุคฺคลา อสมิณฺทฺริยา โหนตี ๕ ตตถ อิมे ปุคฺคลา สมิณฺทฺริยา ปฺริหายนฺตี จ อุกฺขมฺภิตถณฺโต, วิปณฺจิตถณฺ เนยโยโต, อิมे มชฺฌิมา ภูมิกฺคา วิปณฺจิตถณฺ โหตี ๕ อิมे ตโย ปุคฺคลา ๕

๑๗. ตตถ จตฺตดา ปน ปณฺจมา อุกฺขมฺภิตถณฺ วิปณฺจิตถณฺ เนยโย จ, ตตถ อุกฺขมฺภิตถณฺ ปุคฺคโล อินฺทฺริยานิ ปฏฺลิภิตฺวา ทสฺสนภฺมมึยั จิตฺโต โสตาปตฺติผลณฺจ ปาปุณฺณาตี, เอกพฺพิชึ โหตี ปฏฺโหม โสตาปนฺโน ๕ ตตถ วิปณฺจิตถณฺ ปุคฺคโล อินฺทฺริยานิ ปฏฺลิภิตฺวา ทสฺสนภฺมมึยั จิตฺโต โสตาปตฺติผลณฺจ ปาปุณฺณาตี, โกลโกโล จ โหตี ทฺติโย โสตาปนฺโน ๕ ตตถ เนยโย ปุคฺคโล อินฺทฺริยานิ ปฏฺลิภิตฺวา ทสฺสนภฺมมึยั จิตฺโต โสตาปตฺติผลณฺจ ปาปุณฺณาตี, สตตฺกขตฺตฺปโรเม จ โหตี, อยั ตติโย โสตาปนฺโน ๕ อิมे ตโย ปุคฺคลา อินฺทฺริยเวมตฺตตตาย โสตาปตฺติผล จิตฺตา ๕

อุคฆฏิตถญญ เอกพีซี โหติ, วิปณจิตถญญ โกล์โกลโ โหติ, เนยโย สตตทกขตตปรโม โหติ ๔ อิหํ นิพเพธภาคิยํ สุตตํ ๔ สจ ปน ตตฺตตริ วายมตี, อจฺจนตนิฏฺฐํ นิพพานํ ปาปุณฺณาติ ๔ ตตถ อุคฆฏิตถญญ ปุคฺคโล โย ติกฺขินฺทริโย, เต เทว ปุคฺคลา โหนตี - อนาคามิผลํ ปาปุณฺณิตวา อนตฺตราปรินิพพายี จ อุป หจฺจปรินิพพายี จ ๔ ตตถ วิปณจิตถญญ ปุคฺคโล โย ติกฺขินฺทริโย, เต เทว ปุคฺคลา โหนตี - อนาคามิผลํ ปาปุณฺณิต อสขฺวารปรินิพพายี จ สสขฺวารปรินิพพายี จ ๔ ตตถ เนยโย อนาคามิผลํ ปาปุณฺณโต อุทฺธโสโต อกฺกนิฏฺฐคามี โหติ, อุคฆฏิตถญญ จ วิปณจิตถญญ จ, อินฺทริยนานตฺเตน อุคฆฏิตถญญ ปุคฺคโล ติกฺขินฺทริโย อนตฺตราปรินิพพายี โหติ, อุคฆฏิตถญญ มุทินฺทริโย อุทฺธโสโต อกฺกนิฏฺฐคามี โหติ ๔ อุคฆฏิตถญญ จ วิปณจิตถญญ จ อินฺทริยนานตฺเตน อุคฆฏิตถญญ ปุคฺคโล ติกฺขินฺทริโย สสขฺวารปรินิพพายี โหติ, ติกฺขินฺทริโย อนตฺตราปรินิพพายี โหติ, อุคฆฏิตถญญ มุทินฺทริโย อุปหจฺจปรินิพพายี โหติ ๔ วิปณจิตถญญ ติกฺขินฺทริโย อสขฺวารปรินิพพายี โหติ, วิปณจิตถญญ มุทินฺทริโย สสขฺวารปรินิพพายี โหติ, เนยโย อุปหจฺจปรินิพพายี โหติ, วิปณจิตถญญ ติกฺขินฺทริโย อสขฺวารปรินิพพายี โหติ ๔ วิปณจิตถญญ มุทินฺทริโย สสขฺวารปรินิพพายี โหติ, เนยโย อุทฺธโสโต อกฺกนิฏฺฐคามี โหติ ๔ อิติ ปณฺจ อนาคามิโน, ฉฺฉนฺโฏ สกทาคามี, ตโย จ โสตา ปนฺนาตี อิเม นว เสกฺขา ๔

ตตถ อุคฆฏิตถญญ ปุคฺคโล ติกฺขินฺทริโย อรหตฺตํ ปาปุณฺณโต เทว ปุคฺคลา โหนตี อุทฺธโถภาควิมุตฺโต ปณฺญาวิมุตฺโต จ ๔ ตตถ อุคฆฏิตถญญ ปุคฺคโล มุทินฺทริโย อรหตฺตํ ปาปุณฺณโต เทว ปุคฺคลา โหนตี, วิตทกปปี #1 จ ปฏิวเณนาโว ปุคฺคโล จ ติกฺขินฺทริโย โส อรหตฺตํ ปาปุณฺณโต เทว ปุคฺคลา โหนตี เจตนาภพฺโพ จ รกฺขณาภพฺโพ จ ๔ ตตถ วิปณจิตถญญ มุทินฺทริโย อรหตฺตํ ปาปุณฺณโต เทว ปุคฺคลา โหนตี, สจ เจตตี น ปรินิพพายี, โน เจ เจตตี ปรินิพพายีตี ๔ สจ อนฺรูกฺขตี น ปรินิพพายี, โน เจ อนฺรูกฺขตี ปรินิพพายีตี ๔ ตตถ เนยโย ปุคฺคโล กาวานานโยคมนฺยุตฺโต ปรีหฺวานธมฺโม โหติ กมฺมณียโต วา สมฺมัสสี วา, อิเม นว อรหฺนโต อิหํ จตฺตพิทธี สุตตํ สกิลเสสภาคิยํ อเสกฺขภาคิยํ ๔ อิเมสุ ปุคฺคเลสฺสุ ตถาคตฺสส ทสวีนํ พลํ ปวตฺตตี ๔

๑๘. กตมํ ทสวีนํ ? อิธ พุทฺธานํ ภควนฺตํ อปฺปวตฺติตเต ธมฺมจกฺเก มหเสกฺขา เทวปุตฺตา ยาจนาย อภียาตา #2 โหนตี “เทเสตฺถ สุตโต ธมฺม”นตี ๔ โส อนฺุตตเรณ พุทฺธจกฺขณา โวลเณนโต อทฺททสาลี สตฺตํ โดย ราสีนํ สมมตฺตนิยโต มิจฺจนตฺตนิยโต อนนฺยโต ๔ ตตถ สมมตฺตนิยโต ราสี มิจฺจาสตี อาปฺชเชยยาตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี, อสตฺถโก ปรินิพพายเยยยาตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี, สสมาปตฺตี อาปฺชเชยยาตี ฐานเมตฺตํ วิชฺชตี ๔ ตตถ มิจฺจตฺตนิยโต ราสี อริยสมาปตฺตี ปฏฺธิปฺชฺชิสฺสตีตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี, อนนฺยมิจฺจนาปฺปตฺตี ปฏฺธิปฺชฺชิสฺสตีตี ฐานเมตฺตํ วิชฺชตี ๔ ตตถ อนนฺยโต ราสี สมฺมาปฏฺธิปฺชฺชมานํ สมมตฺตนิยตฺตราสี คมฺิสฺสตีตี ฐานเมตฺตํ วิชฺชตี, มิจฺจนาปฏฺธิปฺชฺชมานํ สมมตฺตนิยตฺตราสี คมฺิสฺสตีตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี ๔ สสมาปฏฺธิปฺชฺชมานํ สมมตฺตนิยตฺตราสี คมฺิสฺสตีตี ฐานเมตฺตํ วิชฺชตี, มิจฺจนาปฏฺธิปฺชฺชมานํ มิจฺจตฺตนิยตฺตราสี คมฺิสฺสตีตี ฐานเมตฺตํ วิชฺชตี ๔ อิเม ตโย อนฺุตตเรณ พุทฺธจกฺขณา โวลเณนตฺสส สมฺมาสพฺพุทฺธสฺส เม สโต อิเม ธมฺมา อนนฺิสมฺพุทฺธาตี เอตฺตวตา มํ โภจฺจ สหธมฺเมน ปฏฺธิปฺชฺชิสฺสตีตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี, วิตฺตราคฺสส เต ปฏฺธิขานโต อชฺฉินฺทาสวตฺตย สหธมฺเมน โภจฺจ ปฏฺธิปฺชฺชิสฺสตีตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี ๔ ยโต ปน อิมสฺส อนนฺยตฺสส ราสีสฺส ธมฺมเทสฺนา, สาน น ทิสฺสตี ตกฺกรสฺส สมฺมาทกฺกขกฺขยาตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี, ตถา โววทิตโต ยํ ปน เม อนนฺยตฺตราสี สวาโก ปุพฺเพนาปรี วิเสสํ น สจฺฉนฺโฏสฺสตีตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี ๔

๑๙. ยํ โข มุนิ นานปฺปการสฺส นานานิรุตฺตโต เทวนาคยฺกขานํ ทเมตี ธมฺเม ววตฺตฺตาเนน วตฺตวการณโต อณฺญํ ปารี คมฺิสฺสตีตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี ๔ ธมฺมปฏฺธิสฺสภิกฺกา ๔ ยโต ปนินฺมา นิรุตฺตโต สตฺตสตฺต นิรุตฺตโต นานิสฺสมฺกฺนเยยยาตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี ๔ นิรุตฺตติปฏฺธิสฺสภิกฺกา ๔ นิรุตฺตติ โข ปน อภิสฺสมคฺครตฺตานํ สวากานํ ตมตฺตมวิถญฺญาเปตี เนตฺตํ ฐานํ วิชฺชตี ๔ อตฺถปฏฺธิสฺสภิกฺกา ๔ มหเสกฺขา เทวปุตฺตา อุปฺสง

กมิตวา ปณฺเห ปุจฺฉิสฺสุ ๔ กายิเกน วา มานสิเกน วา ปริปีฬิตสฺส ทตฺตกฺกฺขิตฺติ วา ปาเท วา ขณฺเฑ
ทฺนฺธสฺส #1 โส อตฺโถ เณ ปรียายิตฺติ เนตฺ ฐานํ วิชฺชตี ๔ ปฏิภาณปฏิสฺมกฺกิทา ๔ ยมฺหิ ตํ เตสํ โหตี
ตมฺหิ อสนฺตํ ภาวตีติ เนตฺ ฐานํ วิชฺชตี ๔ ยํ หิ นาสํ เตสํ น ภาวตี, ตมฺหิ นาสํ เตสํ ภาวีสฺสตีติ เนตฺ
ฐานํ วิชฺชตี ๔ เหวํ สฺมฺทฺยสฺส นิโรธาย ทส อกฺขลกมฺมปถา ๔ มาโร วา อินฺโท วา พฺรหฺมา วา ตถาค
โต วา จกฺกวตฺตี วา โส วต นาม มาตุคาโม ภาวีสฺสตีติ เนตฺ ฐานํ วิชฺชตี, ปุริโส อสฺส ราชา จกฺกวตฺตี
สกโก เทวานมฺินฺโท ภาวีสฺสตีติ ฐานเมตฺ วิชฺชตี ๔ อิตฺสฺส เหววรูปํ พลํ เหววรูปํ ญาณํ, อิหํ วุจฺจตี ฐานาญ
ฐานญาณํ ปฐมํ ตถาคตฺพลํ ตํ นทฺทิสฺสิตฺตพํ ๔ ตีหิ ราสฺสีหิ จตฺุหิ เวสฺวารชฺเชหิ จตฺุหิ ปฏิสฺมกฺกิทาหิ ปฏิจ
สฺมฺปาทสฺส ปวตฺตียํ นีวตฺตียํ ภาคิยณฺ ๔ กุสฺลํ กุสฺลวิปาเกสฺ จ อฺปฺปชฺชตี ยณฺจ อิตฺติปริสาณํ ๔ อิหํ
ปฐมํ พลํ ตถาคโต เหวํ ฆานาตี ๔

เยสํ ปน สฺมมตฺตนิยโต ราสิ, นายํ สพฺพตฺตคามีนิ ปฏิปทา, นิพฺพานคามินิเยวายํ ปฏิปทา ๔
ตตฺต สฺยา มิจฺจตฺตนิยโต ราสิ, เอสาปิ น สพฺพตฺตคามีนิ ปฏิปทา ๔ สกฺกายสฺมฺทฺยคามีนิเยวายํ ปฏิปทา
โหตุ, อยํ ตตฺต ตตฺต ปฏิปตฺติยา จิตฺโต คจฺจนฺตี นิพฺพานํ, คจฺจนฺตี อปายํ, คจฺจนฺตี เทวมฺนุสฺสสฺส ๔ ยํ ยํ
วา ปฏิปทํ ปฏิปชฺชเยย สพฺพตฺต คจฺเจย, อยํ สพฺพตฺตคามีนิ ปฏิปทา ๔ ยํ เอตฺถ ญาณํ ยถาภูตํ, อิหํ
วุจฺจตี สพฺพตฺตคามีนิ ปฏิปทาญาณํ ทฺุติยํ ตถาคตฺพลํ ๔

สา โช ปนายํ สพฺพตฺตคามีนิ ปฏิปทา นานาธิมฺุตตา เกจิ กาเมสฺ เกจิ ทฺุภฺกรการิยํ เกจิ อตฺตกิ
ลมนานไยคมนฺุยตฺตา เกจิ ลัสฺสारेณ สฺุทฺธิํ ปจฺเจนฺตี เกจิ อนชฺชาภาวณานี ๔ เตนฺ เตนฺ จริเตน วินิพฺพานํ
สฺตตฺตานํ ยํ ญาณํ ยถาภูตํ นานาคตํ โลกสฺส อนเภาธิมฺุตตตํ ยถาภูตํ ปชานาตี ๔ อิหํ ตฺุติยํ ตถาคตฺพลํ
๔

ตตฺต สฺตตฺตานํ อธิมฺุตตา ภาวนตี อาเสวนตี ภาเวนตี พหฺลิกโรนฺตี ๔ เตสํ กมฺมฺปฺสยานํ ตทาธิมฺุต
ตฺตานํ ๔ สา เจว ธาตุ ลัทธิ ๔ กตฺวา ปเนสา ธาตุ เนกขมฺมธาทู พลธาทู กาจิ สฺมฺปตฺติ กาจิ
มิจฺจตฺตยจ ธาตุ อธิมฺุตตา ภาวนตี ๔ ยถาภูตวา อุตฺตริ น สฺมฺนุปฺสฺสนตี ๔ เต ตเทวภูฐานํ มยา ชฺรา
มวณฺสฺส อภินิวิสฺส โวรฺหนตี “อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมฺณฺุ”นตี ๔ ยถา ภควา สกฺกสฺส เทวานมฺินฺทสฺส ภาสิตี
๔ ยํ ตตฺต ยถาภูตํ ญาณํ ๔ อิหํ วุจฺจตี จตฺตตํ ตถาคตฺพลํ ๔

ตตฺต ยํเยว ธาตุ #2 เสฏฺฐนฺตี ตํ ตํ กายเณ จ วาจาย จ อารมฺภนตี เจตสิโก ๔ อารมฺโฆ
เจตนา กมฺมํ กายิกา วาจสิกา อารมฺโฆ เจตสิกตฺตา กมฺมฺนฺตรํ ตถาคโต เหวํ ปชานาตี “อิมินา สฺตเตน
เอวํ ธาตุเกณ เหววรูปํ กมฺมํ กตฺ, ตํ อตีตมฺุทฺธานํ อิมินา เหตุนา ตสฺส เหววรูปํ วิปาโก วิปจฺจตี เอตฺรหิ
วิปจฺจิสฺสตี วา อนาคตมฺุทฺธาน”นตี ๔ เหวํ ปจฺจฺปนฺนมฺุทฺธานํ ปชานาตี “อยํ ปุคฺคโล เหววธาทูโก อิหํ
กมฺมํ กรโตี” ๔ ตถฺุหาเย จ ทิฏฺฐิยา จ อิมินา เหตุนา น ตสฺส วิปาโก ทิฏฺฐฺุเยว ธมฺเณ นิพฺพตฺติสฺสตี,
อฺปฺปชฺชเช วา”ติ อปรฺมฺหิ วา ปริยาเย เหวํ ปชานาตี “อยํ ปุคฺคโล เหววรูปํ กมฺมํ กริสฺสตี อนาคตมฺุทฺธานํ,
อิมินา เหตุนา ตสฺส เหววรูปํ วิปาโก นิพฺพตฺติสฺสตี, อิมินา เหตุนา ยานิ จตฺตาริ กมฺมฺภูฐานานิ อิหํ
กมฺมฺภูฐานํ ปจฺจฺปนฺนสฺสุ อายตี จ สฺุทฺธิวปากํ”...๔เป๔... อิตฺติ อยํ อตีตนาคตฺปจฺจฺปนฺนํ กมฺมสฺมาทา
นํ เหตุโส ฐานโส วิปาโกเวมตฺตตี ปชานาตี อฺจฺจาวจา ทินฺปฺเนตฺตา, อิหํ วุจฺจตี กมฺมฺวิปาโกญาณํ ปญ
จมํ ตถาคตฺพลํ ๔

ตถา สฺตตฺตา ยํ วา กมฺมสฺมาทานํ สฺมาทฺยณฺตา ตตฺต เหวํ ปชานาตี อิมสฺส ปุคฺคลสฺส กมฺมาธิมฺุต
ตสฺส รากจริตสฺส เนกขมฺมธาทฺุณํ ปาริปุริ คจฺจนฺตี, ตสฺส รากานุคฺเต สฺุณฺณมานสฺส ปฐมํ ฌานํ ลิกฺกิสฺสตี,
สเจ ปุณฺ อุตฺตริ วายมโต ฌานโวทานคฺเต มานเส วิเสสภาคิยํ ปฏิปทํ อญฺุณฺชิตฺติ ๔ ตสฺส ทิ ฌาน
ภาคิยํเยว ปฐมฺุชฺฌานํ จิตฺสฺส ทฺุติยํ ฌานํ โวทานํ คจฺจนฺตี, ตตฺติยณฺจ ฌานํ สฺมาปชฺชิตฺตุกามสฺส โสมนสฺสินฺท
ริยํ จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐตี, ตสฺส สา ปีตี อวิเสสภาคิยํ ตตฺติยํ ฌานํ อาทิสฺส ติฏฺฐตี ๔ สเจ ตสฺส นิสฺ
สวณํ ยถาภูตํ ปชานาตี ๔ ตถาคตฺสฺส จตฺตตฺชฌานํ โวทานํ คจฺจนฺตีเยว, จตฺตตฺสฺส ฌานสฺส หานภาคิยา
ธมฺมา, เต จ ธมฺมา ยตฺถ ปชายนฺตี เยหิ จตฺตตฺชฌานํ โวทานํ ทิสฺสตี ๔ เหวํ อชฺฌาเสยสฺมาปตฺติยา ยา

จตุสโล สมปาตติโย ตีณิ วิโมกขมุขานิ อฏฐ วิโมกขณานานีติ จตตารี ฉานานิ วิโมกขาติ ๕ อฏฐ จ วิ
โมกขา ตีณิ จ วิโมกขมุขานิ ๕ สมอธีติ จตตารโ สมอธี - ฉนุทสมอธี วีริยสมอธี จิตตสมอธี วีรมัสสาธมาธี
ติ ๕ สมปาตติโย จตสโล อชฌาตยสมปาตติโย อิติ อิมลั ฉานานัน วิโมกขสมปาตติติ เอวรูป สักกเลโส
วาคจริตสส ปุคคสส ๕ เอวั โทสจริตสส ๕ โมหจริตสส ๕ วาคจริตสส ปุคคสส เอวรูป โวทาน อิติ
ยั เอตต ฉญาณั ยถาภูตั อสธาธารณั สพพสคตเทหิ ๕ อิทั วุจจติ ฉญฐั ตถาคตพลั ๕

ตตต ตถาคโต เอวั ปชานาติ โลภิกา ธมฺมา โลกุตตรา ธมฺมา ภาวนาภาคิยั อินฺทริยั นามั ลภน
ติ ๕ อาธิปเตยยญฺมึ อุปาทาย พลั นามั ลภนติ ติถมคตั มโน มนินฺทริยั ตั อุปาทาย ๕ วีริยั นามั
ลภนติ อารมฺภธาตु อุปาทาย ๕ อิติสส เทว เอวรูปั ฉญาณั อิมเทหิ จ ธมฺเมหิ อิม ปุคคลา สมฺนุทคตา
ติปิ ธมฺมเทสนั อภาลิ ๕ อการโธ จ โวการโธ จ อาสยชฌาตยสส อธิมุตติสมฺนุทคตานิ ๕ อิทั วุจจติ
ปรสตตานิ ปรปุคคลานิ อินฺทริยพลวีริยเวมตตตั ฉญาณั สตตมั ตถาคตพลั ๕

ตตต จ ตถาคโต โลกาทิสฺส จ ญฺมึสฺส สโยชนานนฺจ เสฏฺขนานิ ทูริหิ พลเทหิ คตี ปชานาติ, ปุพฺเพนิ
วาสาณุสฺสตียา อตีเต สัสาเร เอตฺรหิ จ ปจฺจุปปนฺเน ทิพฺพจฺจุขฺนา จฺจุปปาตั อิติ อิมานิ เทว พฺลานิ
ทิพฺพจฺจุขฺโต อภินิหิตานิ ๕ โส อตีตมฺทธานั ทิพฺพสส จฺจุขฺโน โคจโร โส เอตฺรหิ สติ โคจโร อิติ อตต
โน จ ปรเสถั จ ปุพฺเพนิวาสนฺญาณั อนนฺทวิธั นานปฺปรการกั ปจฺจุปปนฺนมฺทธานั ทิพฺเพน จฺจุขฺนา อิมานิ
เทว ตถาคตพฺลานิ, อฏฐมึ ปุพฺเพนิวาโส, นวมั ทิพฺพจฺจุขุ ๕

ปุน จปร ตถาคโต อริยปุคคลานั ฉานัน โวทานัน นิพฺเพธภาคิยั ปชานาติ อัย ปุคคโล อิมินา มค
เคน อิมาย ปฏฺธิปาย อาสวานัน ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตติ ปณฺญาวิมุตติ ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม สจฺฉิกิตฺวา อุป
สมฺปชฺช วิหฺรตีติ อิติ อตตโน จ อาสวานัน ขยั ฉญาณั ทิฏฺฐเฐวญฺจานัน จตฺตุภุมฺมุปาทย ยาว นวนนั อรหฺน
ตานิ อาสวญฺชโย อธิสโส เสฏฺขนานัน อนนฺทิสโส อรหฺนตานิ ๕ ตตต เจโตวิมุตติ ทูริหิ อาสเวหิ อนาสวา กา
มาสเวเน จ ภวาสเวเน จ, ปณฺญาวิมุตติ ทูริหิ อาสเวหิ อนาสวา ทิฏฺฐาสเวเน จ อวิชฺชาสเวเน จ, อิมาสั
ทฺวินนั วิมุตตินัน ยถาภูตั ฉญาณั, อิทั วุจจติ อาสวญฺชเย ฉญาณั ๕ ทสมั ตถาคตพลั ๕

๒๐. อิมेषุ ทสฺสุ พลฺลเส ฐิตอ ตถาคโต ปณฺจวิธั สาสนัน เทเสติ สักกเลสภาคิยั วาสนาภาคิยั ทสฺสน
ภาคิยั ภาวนาภาคิยั อเสฏฺฆภาคิยั ๕ ตตต โย ตณฺหาสักกเลโส, อิมสฺส อโลโก นิสฺสรณั ๕ โย
ทิฏฺฐิสักกเลโส, อิมสฺส อโมโห นิสฺสรณั ๕ โย ทุจฺจริตสักกเลโส, อิมสฺส ตีณิ กุสลาณิ นิสฺสรณั ๕ ก็ นินาทน
? ตีณิ อิมานิ #1 มโนทฺุจฺจริตานิ - อภิชฺฌา พฺยาปาโท มิจฺฉาทิฏฺฐิ ๕ ตตต อภิชฺฌา มโนทฺุจฺจริตั กา
ยภมฺมํ อุฏฺฐุเปติ, อทินฺนาทานัน สพฺพญจ ตฺตุปนฺนิพฺพทฺุธั วาจภมฺมํ อุฏฺฐุเปติ, มุสาวาทญจ สพฺพวิตถั
สพฺพ วาจภมฺมวํ สพฺพมกฺขั ปลาสั อภิชฺฌา อกุสลมูลนฺติ, สุจฺริเต สุจฺริตั มุสาวาทา อทินฺนาทานา อภิ
ชฺฌาย เจตนา, ตตต พฺยาปาโท มโนทฺุจฺจริตั กายภมฺมํ อุฏฺฐุเปติ, ปาณาติปาทั สพฺพญจ เมต
อากทฺุทฺณนั ปริกทฺุทฺณนั นิพฺพทฺุธั โรจนัน วาจภมฺมํ อุฏฺฐุเปติ, ปิสฺสนวาชั ผุสฺสวาชั มิจฺฉาทิฏฺฐิ มโนทฺุจฺจริต
ญจ อภิชฺฌนั พฺยาปาทั มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปโยเขตติ, ตสฺส โย โกจิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ จาโค วาคโซ วา โทสโซ วา
สพฺพโส มิจฺฉาทิฏฺฐิ สมฺภูโต อิมินา การณฺเน มิจฺฉาทิฏฺฐิ อุฏฺฐุเปติ, กาเมสุมิจฺฉาจารั วจิกภมฺมํ อุฏฺฐุเปติ
สมฺผปฺปลาปิ ๕ อิมานิ ตีณิ ทฺุจฺจริตานิ อกุสลมูลานิ ๕

ยา อภิชฺฌา, โส โลโก ๕ โย พฺยาปาโท, โส โทโส ๕ ยา มิจฺฉาทิฏฺฐิ, โส โมโห ๕ ตานิ อฏฺฐ
มิจฺฉตตานิ อุฏฺฐุเปตนฺติ ๕ เตสุ คหิเตสุ ติสฺส อกุสลมูลฺลเส ทสฺวิธั อกุสลมูลั ปาริปุริ คจฺฉนฺติ, ตสฺส ติวธ
สฺส ทฺุจฺจริตสักกเลสสฺส วาสนาภาคิยญจ สุตตั นิสฺสรณั ๕ ตตต โย พฺหุสโต นิทฺเทโส ยถา โลโก โทโส
โมโหปิ, ตตต อลิตุํ เอตต โลโก อุลลโท เตเน การณฺเน เตสุ วา ธมฺเมสุ โลโก ปณฺญูปยติ ๕ ตตถาย
โมโห อกุสลั โมโห อัย อวิชฺชา, สา จตฺตุพฺพิธา รูเป อภินิวิฏฺฐา, รูเป อตตโต สมฺนุสฺสตี, อวิชฺชาโค
รฺูปวณฺตั อตตานิ, อตตนิ วา รูปี, รูปลมึ วา อตตานิ ๕ ตตต กตมํ ปทํ สกฺกายทิฏฺฐิยา อฺุจฺเจทํ วทติ
“ตํ ชีวํ ตํ สรร”นฺติ นตฺถิกทิฏฺฐิ อธิจฺฉสมฺปฺปนฺนทิฏฺฐิ จ อญฺเญ จ กโรติ, อญฺเญ ปฏฺฐิเวทียติ ๕

ปัจฉิมสฏฐิกุปปานํ ตีณิ ปทานิ สกกายทิฏฐิยา สสสํ ภาชนตี “อณฺเฐ ชีวํ อณฺเฐ สรรี”นฺติ อภิริยณฺจ ตํ
 ทุกขมิจฺจโต อเหตุกา จ ปตฺนตี อนชฌมาภาโว จ กมฺมานํ สัพพณฺจ มานยิ #1 ๔ ตตฺถ “อิทฺเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺเณ”นฺติ สํสาเรณ สุทฺธิ อาชีวกา จฬาสีตี ปณฺเณปฺนตี ๕ ยถาฐเป สกกายทิฏฐิยา จตฺวตฺตฺตฺกา, เอรํ
 ปณฺจสฺ ฆนฺเธสฺ วีสตีวตฺตฺตฺกา สกกายทิฏฐิยา สสสํ ภาชนตี ๕ อณฺเฐชีวกา จ สสสฺตฺวาทีเก จ สีสัพพตํ ภา
 ชนตี ปรามสนฺตี อิมินา ภวิสฺสามิ เทโว วา เทวณฺเณตโร วา, อยํ สีสัพพตฺปรามาสฺ ๕ ตตฺถ สกกาย
 ทิฏฐิยา โส รุปํ อตฺตโต สมฺนุปฺสฺสตี, “ตํ ชีวํ ตํ สรรี”มิตี ตํ กงฺขตี วิจิกิฉนตี นานิมุจฺจตี นานิปฺปสํสตี
 ปุพฺพนฺเต อปรนฺเต ปุพฺพนฺตาปรนฺเต...๔เป๗.... อิติ วาสนาภาคิเยสฺ ฐิตสฺส อยํ อุปกฺกิเลโส ๕

๒๑. ตตฺถ สทฺธินฺทฺริเยน สพฺพํ วิจิกิฉนตี ปชฺหตี, ปณฺเณนฺทฺริเยน อุทฺยพฺพยํ ปสฺสตี, สมานินฺทฺริ
 เยน จิตฺตํ เอโกทึ กโรตี วีริอินฺทฺริเยน อารมฺตี ๕ โส อิมฺเหตี ปณฺจตี อินฺทฺริเยทึ สทฺธานฺสาร์ อเวจฺจปฺปสา
 เท นโรโต อนนฺตรียํ สมานี อุปฺปาเทตี ๕ อินฺทฺริเยทึ สุทฺเธทึ ธมฺมานุสาร์ อปฺปจฺจยตฺย อนนฺตรียํ สมานี
 อุปฺปาเทตี ๕ โส “อิทํ ทุกฺข”นฺติ ยถาภฺตํ ปชานาตี ๕ สจฺจานิ อิทํ ทสฺสนภาคิยํ สุตฺตํ ๕ ตสฺส ปณฺจณฺนํ
 โอรัมภาคิยานํ สํโยชนานํ ตีณิ สํโยชนานิ ทสฺสนปฺหตฺตฺพพานิ สพฺเพน สพฺพํ ปหีนานิ เทว ปุคฺคลกตฺตานิ
 ๕ ตตฺถ ตีณิ อุกฺกสฺสฺมฺลานิ ภาวนาปฺหตฺตฺพพานิ อุปริกฺขิตฺตานิ ฉ ภโว นินฺพพฺตฺเตนตี ๕ ตตฺถ เตสฺ อภิ
 ชฌมา จ พฺยาปาเทสฺ ตฺนุกฺเตสฺ ฉ ภวา ปริกฺขยา มรียาทํ คจฺจนฺตี, เทว ภวา อวสิฏฺฐา ๕ ตสฺส อภิ
 ชฌมา จ พฺยาปาโท จ สพฺเพน สพฺพํ ปริกฺขีณา โหนฺตี ๕ เอโก ภโว อวสิฏฺฐุ โหตี ๕ โส จ มานวเสณ
 นินฺพพฺตฺเตตี ๕ กิจฺจจาปี เอตฺถ อณฺเณปฺ จตฺตาโร กิเลสา รุปฺวาโค ภวฺวาโค อวิชฺชา อุทฺธจฺจํ เกตฺตฺสํมิมาณฺ
 ตา นปฺปฎิพฺพลา อสฺมิมานํ วินิตฺเตตฺตํ, สพฺเพปิ เต อสฺมิมานสฺส ปทานํ อารมฺเต ๕ ชีเณสฺ น จ เตสฺ อิ
 ทฺมตฺตริตสฺสนนฺมิมํ ปณฺจสฺ เสทฺขปฺคฺคฺเลสฺ ตีสุ จ ปฏฺธิปฺนฺนเกสฺ ทวีสุ จ ผลฏฺฐุสฺ ภาวนาภาคิยํ สุตฺตํ ๕
 ตฺทตฺตริต อเสทฺขภาคิยสฺสุตฺตํ, กตฺถจि ภูมि นินฺปิยตี ๕ อิทฺยจ ปณฺจมํ สุตฺตํ ๕ ตินฺณํ ปุคฺคฺลนํ เทลิตํ ปุ
 ญฺชนนฺสฺส เสทฺขสฺส อเสทฺขสฺส สํกิลฺเสภาคิยํ วาสนาภาคิยํ ๕ ปุญฺชนนฺสฺส ทสฺสนภาคิยํ ๕ ภาวนาภาคิยํ
 ปณฺจณฺนํ เสทฺขานํ ๕ ยํ ปฐฺมณินฺทฺริยํ อเสทฺขภาคิยํ สพฺเพสฺ อรฺหนฺตฺตานํ ๕ สา ปน ปณฺจวิธา สตฺตวีสอา
 กारे #2 ปรีเยลิตฺตฺพํ ๕ เอตฺเตสฺ ตสฺส คตฺนํ ตโต อุตฺตริ ๕ ตยจ โช สงฺเขเปณ ปณฺญาสย อากาเรทึ
 สมปฺตตี, เย ปณฺญาส อากาเร สาสเน นินฺทฺริยฺฐา, เต สงฺขิปปิยนฺตา ทสฺสทึ อากาเรทึ ปตฺนตี ๕ เย อริย
 สจฺจํ นิกฺเขเปณ ฐิตฺเต สงฺขิปปิยตฺตา อฏฺฐุสฺ อากาเรสฺ ปตฺนตี ๕ จตฺสฺ จ สาธารเณสฺ สุตฺเตสฺ ยา หารสม
 ปาตสฺส ภูมि, เต สงฺขิปปิยนฺตา ปณฺจสฺ สุตฺเตสฺ ปตฺนตี ๕ สํกิลฺเสภาคิเย วาสนาภาคิเย ภาวนาภาคิเย นินฺ
 เพทฺภาคิเย อเสทฺขภาคิเย จ ๕ เต สงฺขิปปิยนฺตา จตฺสฺ สุตฺเตสฺ ปตฺนตี ๕ สํกิลฺเสภาคิเย วาสนาภาคิเย
 นินฺเพทฺภาคิเย อเสทฺขภาคิเย จ ๕ เต สงฺขิปปิยมาณา ตีสุ สุตฺเตสฺ ปตฺนตี, ปุญฺชนนฺภาคิเย เสทฺขภาคิเย
 อเสทฺขภาคิเย จ ๕ เต สงฺขิปปิยนฺตา ทวีสุ สุตฺเตสฺ ปตฺนตี นินฺเพทฺภาคิเย จ ปุพฺพโยคภาคิเย จ ๕ ยถา
 วุตฺตํ ภควตา เทว อตฺตวเส สมปฺสฺสฺมานา ตถาคตา อรฺหนฺโต สมมาสมฺพุทฺธา ธมฺมํ เทเสนตี สุตฺตํ เคย
 ย...๔เป๗.... สตฺถา ปุพฺพโยคสมฺนนาคเต อปฺปกสิเรณ มณฺเณมานา วสิยนตี ปุพฺพโยคา จ ภวิสฺสนตี สนฺตฺตานํ
 มณฺเณมานาธวราย ๕ ตตฺถ ปณฺญาเวมตฺตํ อตฺตโน สมฺนุปฺสฺสฺมานเณ อฏฺฐุวิธํ สุตฺตฺสงฺเขเป, ยตฺถ ยตฺถ
 สกโกตี, ตตฺถ ตตฺถ โยเซตฺตฺพํ ๕ ตตฺถ ตตฺถ โยเซตฺวา สุตฺตสฺส อตฺถโก นินฺทฺริยตี ๕ น นี สตี
 เวทนา มโน ธาเรตฺวา สกกา เยน เกนจि สุตฺตสฺส อตฺถโก ยถาภฺตํ นินฺทฺริยตี ๕

ตตฺถ ปริมกานํ สุตฺตานํ อิมา อุทฺทานคคาถา

กามนฺธา ชาลสฺสณฺณนา,	ปณฺจ นีวรณานิ จ;
มโนปุพฺพงคฺมา ธมฺมา,	มหานาโม จ สากิโย ๕
อุทฺธํ อโธ วิปฺปมฺตโต,	ยณฺจ สีสกิมตฺติยา;
ยสฺส เสลฺลปมํ จิตฺตํ,	อุปตีสฺส ปุจฺฉาทิกา ๕

ยัสส ภายคตาสติ,	ณนน์ ตโมปราชโณ;
น ตํ ทพฺพํ เจตสิกํ,	อัย โลกโติอาทิกํ ฯ
จตตารโ เจว ปุคฺคลา,	ททโต ปุณฺณํ ปวพฺพตฺ;
โสทานุคตธมฺเส,	อิมมา เตสํ อุทฺททานคคาณ ฯ

๒๒. ตตถ กตมา อาณตฺติ ?

สเจ ภายถ #3 ทุคฺชสฺส,	สเจ โว ทุคฺชมปฺปิยํ;
มากตถ ปาปกํ กมฺมํ,	อาวิ วา ยทึ วา รโห ฯ

“อตีเต, ราช, รูป อนเปกฺโข โหที”ติ วิตถาเรน กาทพฺพา ฯ “สีลวณฺเตน, อานนฺท, ปุคฺคเลน สทา กรณียา กิณฺติเม อวิปฺปฏิสํวโร อสสา”ติ ฯ อัย จุจฺจติ อาณตฺติ ฯ

ตตถ กตมํ ผลํ ?

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี,
 ฉตฺตํ มหฺนตฺติ ยถ วสฺสกาเล;
 เอसानิสฺโส ธมฺเม สุจฺฉินฺเด,
 น ทุคฺคตึ คจฺจติ ธมฺมจารี ฯ
 อิทํ ผลํ ฯ

ตตถ กตโม อุปาโย ?

“สพฺเพ ธมฺมา #1 อนตฺตา”ติ,	ยथा ปณฺญา ย ปสฺสตี;
อด นิพฺพินฺหนติ ทุคฺเช,	เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา ฯ

“สตตฺทหฺงเคหิ สมนฺนาคโต โช, ภิกฺขุ, อปิ ทิมวฺนตํ ปพฺพตฺราราณํ จาเลยฺย, โโก ปน วาโท นวํ อ วิชฺขํ สตตฺทเกสุ” เวยฺยากรณํ กาทพฺพํ ฯ อัย อุปาโย ฯ

ตตถ กตมา อาณตฺติ จ ผลญจ ?

สเจ ภายถ ทุคฺชสฺส,	สเจ โว ทุคฺชมปฺปิยํ;
มากตถ ปาปกํ กมฺมํ,	อาวิ วา ยทึ วา รโห ฯ
สเจ ทึ ปาปกํ กมฺมํ,	กโรถ วา กริสฺสถ;
น โว ทุคฺชา ปโมกฺชาตถ,	อุปจฺจาปี ปลา ยตํ #2 ฯ

ปฺริมิกาย คาถาย อาณตฺติ ปจฺฉิมิกาย ผลํ ฯ สีเล ปติฏฺฐาย เทว ธมฺมา ภาเวตฺพพา ยา จ จิตฺ ตภาวฺนา ยา จ ปณฺญาภาวฺนา ยา จ อาณตฺติ วาควิราคา จ ผลํ ฯ

ตตถ กตมํ ผลญจ อุปาโย จ ?

สีเล ปติฏฺฐาย #3 นโร สปณฺโณ,	จิตฺตํ ปณฺญาญจ ภาวํ;
อาต่าปี นีปโก ภิกฺขุ,	โส อิมํ วิชฺชเย ชฏฺฐํ ฯ

ปฺริมิกาย อพฺพคคาถาย อุปาโย, ปจฺฉิมิกาย อพฺพคคาถาย ผลํ ฯ นนฺทึโย #4 สกฺโก อิลฺลุตฺตปฺริริ กามเอกรกฺเช #5 สุตฺตํ มูลโต อุปาถาย ยาว ฉสุ ธมฺเมสุ ฯ อุตฺตริ ปณฺจสุ ธมฺเมสุ ยาจโยโค #6 กรณีย, อัย อุปาโย ฯ อสทคตฺสส กามาสวาปี จิตฺตํ มุจฺจตฺตี ฯ สพฺพาสุ ฉสุ ตีสุ ฯ อัย อุปาโย จ ผลญจ ฯ

ตตถ กตมา อาณตฺติ จ ผลญจ อุปาโย จ ?

สฺวณฺโณโต โลกํ อเวกฺขสฺสุ,	โฆมฺราช สทา สโต;
อตฺตานุทฺถึ อฺหจฺจ #7,	เอวํ มจฺจุตฺโร ลียา ฯ

“สุณญโต โลกั อเวกขสฺส, โมฆราชา”ติ อาณตฺติ ฯ “สทา สโต”ติ อุปาโย ฯ “อตตานุภิกฺขู อหจฺจ, เหว มจฺจุตโร ลียา”ติ ผลั ฯ สมาริ, ภิกฺขเว, ภเว, สมหาโต, ภิกฺขเว, ภิกฺขู รูปั อนิจฺจนฺติ ปชานาติ ฯ เหว ปสฺสั อริยสวากิ ปริมุจฺจติ ชาตียาปิ...ฯเปฯ... อุปาयाเสหิปี อธิ ตีณิปี” ฯ

๒๓. ตตถ กตโม อสฺสาโท ?

กามั กามยมานสฺส, ตสฺส เจตฺ สมิชฺชติ ฯ อัย อสฺสาโท ฯ

“ธมฺมจริยา สมจริยา กุสลจริยา เหตุหิ, พราหมณ, เหวมิเฮกฺจเจ สตฺตา กายสฺส เมทา สุกฺคิ สคฺคั โลกั อุปฺปชฺชนฺติ” ฯ อัย อสฺสาโท ฯ

ตตถ กตโม อาทินโว ?

กาเมสุ เว หลณฺญเต สพฺพา มุจฺเจว – อัย อาทินโว ฯ ปเสนทิสฺสยฺตฺตเก สุตฺเต ปพฺพโตปมา – อัย อาทินโว ฯ

ตตถ กตมํ นิสฺสรณํ ?

โย กามे ปริวชฺเชติ, สปุสฺเสว ปทา ลโร;

โสมี วิสฺตติกั โลเก, สโต สมติวตฺตติ ฯ

สฺยฺตฺตเก สุตฺตํ ปาวิจฺจนฺตโก ปณฺหุปลาโส สนนฺปลาโส – อิทํ นิสฺสรณํ ฯ

ตตถ กตโม อสฺสาโท จ อาทินโว จ ?

ยานิ #8 กโรติ ปุริโส, ตานิ อตฺตนิ ปสฺสติ;

กลฺยาณการิ กลฺยาณ, ปาปการิ จ ปาปํ ฯ

ตตถ ยํ ปาปการิ ปจฺจนฺโภติ อัย อสฺสาโท ฯ ลามาลามอภฺฐเกสุ พยากรณํ, ตตถ อลาโก อยโส นินฺหา ทุกฺขํ, อัย อาทินโว ฯ ลาโก ยโส สฺขํ ปลัสา, อัย อสฺสาโท ฯ

ตตถ กตมํ อสฺสาโท จ นิสฺสรณญจ ?

“สุโข วิปาโก ปุณฺญานํ, อธิปฺปาโย จ อิชฺชติ;

ชิปฺปญจ ปรมํ สตี, นิพฺพานมธิคฺจฺจนฺติ”ติ ฯ

โย จ วิปาโก ปุณฺญานํ ยา จ อธิปฺปายสฺส อิชฺชณา, อัย อสฺสาโท ฯ ยํ ชิปฺปญจ ปรมํ สนนฺตี นิพฺพานมธิคฺจฺจนฺติ, อิทํ นิสฺสรณํ ฯ

พาดตีสาย เจว มหาปฺริสฺสทฺถเกเนหิ สมณฺนาคตสฺส มหาปฺริสฺสทฺถ เทวเยว คติโย โหนฺติ, สเจ อการิ อชฺฌาวสตี, ราชา ไหติ จกฺกวตตี ยาว อภิวิชินฺติวา อชฺฌาวสตี อัย อสฺสาโท ฯ สเจ อการสฺมา อนคา ริยํ ปพฺพชติ สพฺเพน โอเขน #9 นิสฺสรณํ อัย อสฺสาโท จ นิสฺสรณญจ ฯ

ตตถ กตโม อาทินโว จ นิสฺสรณญจ ?

อาทานสฺส #10 ภยํ ญตฺวา, ชาติมรณสมภว;

อนาทาตุํ นิพฺพตฺตติ, ชาติมรณสงฺขยา ฯ

ปุริมิกาย อพฺพคคาถาย ชาติมรณสมภโว อาทินโว ฯ อนาทาตุํ นิพฺพตฺตติ ชาติมรณสงฺขยาติ นิสฺสรณํ ฯ

กิกฺขนํ วตายํ โลกิ อาปนฺโน ยมิทํ ชายเต จ มียเต จ ฯ ยาว กุทสฺสนามสฺส ทุกฺขสฺส อนฺโต ภวิสฺสตี ปโรโต วาติ เอตฺถ ยา อุปฺริกฺขา, อัย อาทินโว ฯ โย เคธึ ญตฺวา อภินิกฺขมติ ยาว ปฺราถณาย ราชธานียา, อิทํ นิสฺสรณํ ฯ อัย อาทินโว จ นิสฺสรณญจ ฯ

ตตถ กตโม อสฺสาโท จ อาทินโว จ นิสฺสรณญจ ?

กามา หิ จิตฺรา วิวิธา #1 มโนรมา, วิรูปรูเปหิ มเถนฺติ จิตฺต;

ตลฺมา อหํ #2 ปพฺพชิโตมฺหิ ราช, อปณฺณกั สามญญเมว เสยโย ฯ

ยํ “กามา หิ จิตฺรา วิวิธา มโนรมา”ติ อยํ อสฺสาโท ๗ ยํ “วิรูปฺรुเปหิ มณฺเณติ จิตฺต”นฺติ อยํ อา
ทึนโว ๗ ยํ อํ อคารสฺมา ปพฺพิโตมฺหิ ราช อปฺถณฺณํ สามณฺญเมว เสยฺโยติ อิทํ นิสฺสรณํ ๗

พลวํ พาโลปมฺสฺสฺตํ ยํ อาสาช วา เวทนีเย กมฺมํ คาหติ, ตถา เจปิ ยํ ยํ ปาปกมฺมํ อนุโกติ,
ตตฺถ ทฺทุกฺษเวทนีเยน กมฺเมน อภาวิตกาเยน จ ยาว ปรีตฺตเจตฺโส จ อาทึนวํ ทสฺเสติ สฺขเวทนีเยน กม
เมน อสฺสาเทติ ๗ ยํ ปุราสทิสฺส โหติ ๗ ภาวิตจิตฺโต ภาวิตกาโย ภาวิตปญฺญเญ มหานาโม อปรีตฺตเจตฺโส,
อิทํ นิสฺสรณํ ๗

๒๔. ตตฺถ กตมํ โลกิกํ สฺสฺตํ ?

น หิ ปาปํ กตํ กมฺมํ, สขฺขุซีรวํ มุจฺจติ;
ทพฺพนฺตํ พาลมฺนเวตฺติ, ภสฺสมจฺจนโนว #3 ปาวโก ๗

จตตาริ อคฺคิตฺคมนาณิ, อิทํ โลกิกํ สฺสฺตํ ๗

ตตฺถ กตมํ โลกุตฺตรํ สฺสฺตํ ?

“ยสฺสึนทฺริยานิ สมถจฺกตฺตานิ #4, อสฺสา ยถา สวารถินา สฺทพฺพตา;

ปทีนมานสฺส อนาสวสฺส, เทวาปิ ตสฺส ปิพฺพนฺติ ตาทิโน”ติ ๗

“อริยํ โว, ภิกฺขเว, สมฺมาสมายํ เทเสสฺสามิ”ติ อิทํ โลกุตฺตรํ สฺสฺตํ ๗

ตตฺถ กตมํ โลกิกํ โลกุตฺตรญฺจ สฺสฺตํ ?

สฺตติยา วีย โอมฺภูสฺสฺ, ทพฺพมาโนว มตฺถเก;
กามราคฺคปฺพานาย, สโต ภิกฺขุ ปรีพฺพเช ๗
“สฺตติยา วีย โอมฺภูสฺสฺ, ทพฺพมาโนว มตฺถเก”ติ โลกิกํ;
“กามราคฺคปฺพานาย, สโต ภิกฺขุ ปรีพฺพเช”ติ โลกุตฺตรํ;

กพฺพีกาเร อาหาเร อตฺถิ จฺนโทติ โลกิกํ ๗ นตฺถิ จฺนโทติ โลกุตฺตรํ สฺสฺตํ ๗

ตตฺถ กตมํ กมฺมํ ?

โย ปาณมตฺตปาเตติ, มุสฺสาวาทญฺจ ภาสฺติ;
โลเก อทึนฺนํ อาทึยติ #5, ปฺรทารญฺจ คจฺจติ ๗
สุราเมรยฺปานญฺจ, โย นโร อนุยฺยชฺชติ;
อฺปปฺพาย ปญฺจ เวรานิ, ทุสฺสึโล อิติ วุจฺจติ ๗

ตีณิมาณิ, ภิกฺขเว, ทุจฺจริตฺตานิ ๗ อิทํ กมฺมํ ๗

ตตฺถ กตมํ วิปาโก ?

สฺมฺมจฺริวสฺสสฺสทฺสฺสาณิ, ยถารูปี วิปฺจจฺคา ๗

“ทึฏฺฐา มยา, ภิกฺขเว #6, จ พฺสสฺยตฺนิกา นาม นึรยา ๗ ทึฏฺฐา มยา, ภิกฺขเว, จ พฺสสฺยตฺน
กา นาม สคฺคา” ๗ อยํ วิปาโก ๗

ตตฺถ กตมํ กมฺมญฺจ วิปาโก จ ?

อยสฺวา มลํ สฺมฺมจฺจิตฺตํ, ตตฺถุสฺสาช ตเมว ชาหติ;
เอวํ อตฺติโธนจารินํ, สานิ กมฺมานิ นยฺนติ ทุคฺคตี ๗

อยสฺวา มลํ สฺมฺมจฺจิตฺตํ, ยาว สานิ กมฺมานีติ อิทํ กมฺมํ ๗ นยฺนติ ทุคฺคตฺนินฺติ วิปาโก ๗

จตฺตุสฺส สฺมฺมาปฺปฏิบชฺชมาโน มาตริ ปิตริ ตถาคเต ตถาคตฺสวาทเก ยา สฺมฺมาปฺปฏิบตฺติ, อิทํ กมฺมํ ๗
ยํ เทเวสฺสุ อฺปปชฺชติ, อยํ วิปาโก ๗ อิทํ กมฺมญฺจ วิปาโก จ ๗

๒๕. ตตฺถ กตมํ นิทฺถุสฺสํ สฺสฺตํ ?

เนลฺงโค เสตฺปจฺจาทอ, เอกาโร วตฺตตี #7 ไรถ;

อนึ่ง ปรส อายนต์, นินนโสต้ อพพนัน;
 ยี่ วา จิตต์ สมณเส, จิตตาคหปติ ทิสสติ ๕

เอวี่ อิมาย คากาย นิตฺทิกฺกุโร อุตโถ ๕

โคปาลโกปเม เอกาทส ปทานิ ๕ เอวี่ ไช, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ รูปญฺญ โหติ ๕ ยา จ อติเรกปุชฺชา ปุ
 เซตา โหตีติ ๕ อิมานิ เอกาทส ปทานิ ยถาภาสิตานิ นิตฺทิกฺกุโร อุตโถ ๕

ตตถ กตโม อนิตฺทิกฺกุโร อุตโถ ?

สุโข วิเวโก ตฺถจฺจสฺส, สุตตมมสส ปรสโต;
 อพฺยาปชฺช #8 สุขํ โลเก, ปาณฺญเตสฺส สยโมติ ๕
 สุชา วิราคตา โลเก, กามานํ สมตฺติกฺกโม;
 อสฺมิมานสฺส โย วินโย, เอตํ เว ปรมํ สุขฺหนฺติ ๕

อิทํ อนิตฺทิกฺกุโร ๕ อญฺจ มหาปฺริสวิตกฺกา ๕ อิทํ อนิตฺทิกฺกุโร ๕

ตตถ กตมํ นิตฺทิกฺกุโรจฺจ อนิตฺทิกฺกุโรจฺจ ?

ปรสฺนเนตฺโต #9 สุโข, พฺรหา อชฺช ปตาปวา;
 มชฺเฒ สมณสงฺฆสฺส, อาทิจฺจาว วิโรจสิ ๕

ปรสฺนเนตฺโต ยาว อาทิจฺจาว วิโรจสิตี นิตฺทิกฺกุโร ปรสฺนเนตฺโต โย ภควา กถญจ ปน ปรสฺนเนตฺตตา,
 กถํ สุขฺชตา, กถํ พฺรหฺกายตา, กถํ อชฺชกตา, กถํ ปตาปวตา, กถํ วิโรจตาดิ อนิตฺทิกฺกุโร ๕ เฝณปิณฺโทปมํ
 เวยฺยการณํ ยถา เฝณปิณฺโท เอวี่ รูปํ ยถา ปุพฺพุโฬ เอวี่ เวทนา มายา วิญญานํ ปญฺจกฺขนธา
 ปญฺจทึ อูปมาทึ นิตฺทิกฺกุโร ๕ เกน การณฺเนน เฝณปิณฺโทปมํ รูปํ สพฺพญจ จกฺขุวิญญฺเยยฺยํ ยี่ วา จตฺตทึ
 อายตเนทึ ? กถํ เวทนา ปุพฺพุชฺชปมา ? กตฺรา จ สา เวทนา สุชา ทฺถุชา อทุกฺขมฺลฺลา ? เอวเมสา อ
 นิตฺทิกฺกุโร ๕ เอวี่ นิตฺทิกฺกุโรจฺจ อนิตฺทิกฺกุโรจฺจ ๕

๒๖. ตตถ กตมํ ญานํ ?

ปญฺญา ทึ เสฏฺฐา โลกสฺมี, ยายํ นิตฺเพตคามินี;
 ยาย #1 สฺมมา ปชานาติ, ชาติมรณสงฺขยํ ๕

ตีณิมานิ อินฺทริยานิ อนนฺญาตตณฺญสฺสามิตินฺทริยํ อนนฺญาทริยํ อนนฺญาตาวินฺทริยํ, อิทํ ญานํ ๕
 ตตถ กตมํ เนยฺยํ ?

กาเมสฺ #2 สตฺตา กามสงฺกสฺตฺตา, ลโยชเน วชฺชมปรสฺสมานา;
 น ทึ ชาตุ ลโยชนสงฺกสฺตฺตา, โอมํ ตเรยฺยํ วิปลํ มหนฺตํ ๕

จตฺตทึ องฺเคทึ สมนฺนาคตา กายสฺส เกทา เทเวสฺส อฺปฺปชฺชนฺติ ๕ อฺุทาน กาปิยํ สุตฺตํ อปฺปนฺน
 ปสาทนียํ - อิทํ เนยฺยํ ๕

ตตถ กตมํ ญานญจ เนยฺยญจ ?

สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาดิ, ยทา ปญฺญา ย ปรสฺติ;
 อถ นิตฺพิหนฺติ ทฺถุชฺ, เอส มคฺโค วิสฺสุทฺธิยา ๕

ยทา ปรสฺตีตี ญานํ ๕ โย สพฺพธมฺเม อนตฺตาทาเรน อฺปฺปจฺเจตี อิทํ เนยฺยํ ๕

จตฺตาริ อริยสจฺจานิ, ตตถ ตีณิ เนยฺยานิ มคฺคสจฺจํ ลีลกฺขนฺโธ จ ปญฺญาทฺขนฺโธ จ, อิทํ ญาน
 ญจ เนยฺยญจ ๕

๒๗. ตตถ กตมํ ทสฺสนํ ?

เอเสว มคฺโค #3 นตฺถญฺญ, ทสฺสนสฺส วิสฺสุทฺธิยา;
 เอตตฺถทึ ตฺมเห ปฏฺิปชฺชถ, มารสฺเสตฺตํ ปโมหนํ ๕

จตุทิ องเคหิ สมณนาโคโต อริยสาวโก อุตตนาว #4 อุตตนาถ์ พุยากรเยย “ชีณนโรยมุหิ ยาว โสตาปน
โนหมสมฺมิ อวินิปาตมโม นียโต สมโพธิปรายโณ”ติ ๕ อิถํ ทสฺสนํ ๕

ตตถ กตมา ภาวนา ?

ยสฺสินทริยานิ สุภาวิตานิ, อชฺฌตตํ พหิทฺธา จ สพฺพลโณ;

โส ปุคฺคโล มติ จ รูปสณฺญี, สุโมหคตา น ชานาติ #5 ๕

จตตาริ ธมฺมปทานิ – อนภิชฺฐา อพฺยาปาโท สมมาสตี สมมาสมาธิ ๕ อยํ ภาวนา ๕

ตตถ กตมํ ทสฺสนนฺจ ภาวนา จ ?

วจสา มนสาถ กมฺมุณา จ, อวิรุทฺโธ สมฺมา วิทิตฺวา #6 ธมฺม;

นิพพานปทาภิปตฺตยาโน, สมฺมา โส โลเก ปริพฺพชเยย ๕

โสตาปตตีผลํ สจฺฉิกาตุกาเมน กตเม ธมฺมา มนสิกาตพฺพา, ภควา อาห ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ๕

อิถํ ทสฺสนนฺจ ภาวนา จ ๕

๒๘. ตตถ กตเม วิปากธมฺมธมฺมา ?

ยานิ กโรตี ปุริโสตี วิตถาโร ๕ ตีณิมานิ, ภิกฺขเว, สุจฺริตานิ ๕ อิเม วิปากธมฺมธมฺมา ๕

ตตถ กตเม นวิปากธมฺมธมฺมา ?

รูปี เวทียตี สณฺญา, วิญฺญาณํ ยา เจว เจตนา;

เนโสหมสมฺมิ น เมโส อตฺตา, อิติ ทิฏฺฐิวฺจ วิรชฺชตี ๕

ปณฺจิเม, ภิกฺขเว, ชฺนธา – อิเม นวิปากธมฺมธมฺมา ๕

ตตถ กตโม เนววิปาโก นวิปากธมฺมธมฺโม ?

“เย เอวํ ปฏิปชฺชนตี, นยํ พุทฺเธน เทลิตี;

เต ทฺกฺขสฺสนนฺตํ กริสฺสนตี, สตฺถุสฺสานการกา”ติ ๕

อิตี ยา จ สมฺมาปฏิปตตี โย จ นโรโธ, อุภยเมตํ เนววิปาโก นวิปากธมฺโม ๕ พรหมจฺริยํ โว,
ภิกฺขเว, เทเสสฺสามิ, พรหมจฺริยผลานิ จ พรหมจฺริยณฺจ อริโย อฏฺฐจฺจโกโก มคฺโค พรหมจฺริยผลานิ โสตาปต
ตีผลํ ยาว อรหตฺตํ ๕

๒๙. ตตถ กตมํ สกวางฺนํ ?

สพฺพปาปสฺส อกรณํ, กุสฺลสฺส อุปสมฺปทา;

สจฺจิตฺตปริโยทปนํ, เอตํ พุทฺธาน สาสนํ ๕

ตีณิมานิ, ภิกฺขเว, วิโมกฺขมุขานิ ๕ อิถํ สกวางฺนํ ๕

ตตถ กตมํ ปรวจฺนํ ?

นตฺถิ ปุตฺตสฺมํ เปมํ, นตฺถิ โคนฺสมิตํ ธนํ;

นตฺถิ สุริยสฺมา อาภา, สมฺมทฺทปรมา สรา ๕

เหตุนา มาริสฺสา โกลิสฺยา สุภาสิตฺเตน สงฺคามวิชโย โสปี นาม, ภิกฺขเว, สกโก เทวานมฺินโท สกํ ผลํ
ปริกฺฤษฺฆมาโนตี วิตถาเรน กาดพฺพํ ๕ อิถํ ปรวจฺนํ ๕

ตตถ กตมํ สกวางฺนนฺจ ปรวจฺนนฺจ ?

“ยํ ปตฺตํ ยณฺจ ปตฺตพฺพํ, อุภยเมตํ ราชานุกฺถนํ;

เย เอวํวาทิโน นตฺถิ, เตสํ กาเมสุ โทโส”ติ ๕

อิถํ ปรวจฺนํ ๕ เย จ โช เต อุโภ อนฺเต อนฺอุปคฺมม วฏฺฏํ เตสํ นตฺถิ ปญฺญาปนาย ๕ อิถํ สกวาง
จฺนํ ๕

“นนทตี ปุตฺเตหิ ปุตฺติมา,

โคมา โคหิ #7 ตเถว นนทติ;
 อุปธี หิ นรสุส นนทนา,
 น หิ โส นนทติ โย นิรูปธี”ติ - ปรวจัน ๕
 “โสจติ ปุตเตหิ ปุตตติมา,
 โคมา โคหิ ตเถว โสจติ;
 อุปธี หิ นรสุส โสจนา,
 น หิ โส โสจติ โย นิรูปธี”ติ - สกวจัน ๕
 อิหิ สกวจัน ปรวจณญจ ๕

๓๐. ตตถ กตมํ สตตธาธิฏฐานํ ?

เย เกจิ ภูตา ภวิสสนติ เย วาปี, สพเพ คมิสสนติ ปทาย เทห; ตํ สพพชานํ กุสโล วิ
 ทิตฺวา, ธมฺเม #1 ฐิตุ พุทฺทมจวิยํ จเรยย ๕
 ตโยเม, ภิกฺขเว, สตถาโร, ตถาคโค อรหํ เสกฺโข ปฏิปโท ๕ อิหิ สตตธาธิฏฐานํ ๕
 ตตถ กตมํ ธมฺมาธิฏฐานํ ?

ยณฺจ กามสุขํ #2 โลเก, ยณฺจิทํ ทิวียํ สุขํ;
 ตณฺหทฺทชยสุขสฺสเต, กลํ นาคฺฆนฺติ โสฬสี ๕

สตติเม, ภิกฺขเว, โพชฅณฺคา, อิหิ ธมฺมาธิฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ สตตธาธิฏฐานณฺจ ธมฺมาธิฏฐานณฺจ ? พุทฺทสมนฺตํ สจฺจํ พุทฺทโส ปฏิเวโธ พาเลหิ,
 ชานโต ปสฺสโต นตฺถิ นนฺทิตฺติ วทามิ ๕ พุทฺทสมนฺตํ สจฺจํ พุทฺทโส ปฏิเวโธ พาเลหิตฺติ ธมฺมาธิฏฐานํ ๕
 ชานโต ปสฺสโต นตฺถิ นนฺทิตฺติ สตตธาธิฏฐานํ ๕ ทารุกฺขนโธปมํ คจฺจาย ติริยา โอริมณฺจ ติริ ปาริมณฺจ ติริ
 ถเล วา #3 น จ อุสฺสีทฺนํ, มชฺเฒ จ น สฺสีทฺนํ มนุสฺสคคาโห จ อมนุสฺสคคาโห จ อนโตปฺตภาโว จ,
 อิหิ ธมฺมาธิฏฐานํ ๕ เอวํ ปน ภิกฺขุ นีพพานนินฺโน ภวิสสตี นีพพานปฺรายนฺโณติ สตตธาธิฏฐานํ ๕ อิหิ สต
 ตธาธิฏฐานณฺจ ธมฺมาธิฏฐานณฺจ ๕

ตตถ กตโม ถโว ?

มคฺคานนฺจฺจคฺคิโก เสฏฺโฐ, สจฺจจัน จตุโร ปทา;
 วิวาคो เสฏฺโฐ ธมฺมานํ, ทฺวิปทานณฺจ จกฺขุมา ๕

ตีณิมานิ, ภิกฺขเว, อคฺคานิ - พุทฺโธ สตตฺถานํ, วิวาคो ธมฺมานํ, สงฺฆโม คณฺณํ ๕ ยํ ถโว ๕

๓๑. ตตถ กตมํ อณฺุณฺญาตํ ?

กาเยน #4 สํวโร สาธุ, สาธุ วาจา ย สํวโร;
 มนสา สํวโร สาธุ, สาธุ สพพตฺถ สํวโร;
 สพพตฺถ สํวโร ภิกฺขุ, สพพทุกฺขา ปมฺจฺจติ ๕

อิหิ ภควตา อณฺุณฺญาตํ ๕

ตีณิมานิ, ภิกฺขเว, กรณิเยยานิ - กายสุจฺจริตํ วจฺจสุจฺจริตํ มโนสุจฺจริตํ ๕ อิหิ อณฺุณฺญาตํ ๕

ตตถ กตมํ ปฏิภฺกฺขิตตํ ?

นตฺถิ ปุตตสฺม เปมํ ๕ วิตถาโร อิหิ ปฏิภฺกฺขิตตํ ๕

ตีณิมานิ, ภิกฺขเว, อกรณิเยยานิ สยํ อภิญญา ย เทลิตฺถานิ ๕ กตมานิ ตีณิ ? กายทฺวจฺจริตํ วจฺจทฺ
 จฺจริตํ มโนทฺวจฺจริตํ ๕ อิหิ ปฏิภฺกฺขิตตํ ๕

ตตถ กตมํ อณฺุณฺญาตณฺจ ปฏิภฺกฺขิตตณฺจ ?

กาเยน กุสลํ กเร, อสฺส กาเยน สํวโร;
 สจฺจจัน จตุโร ปทา;
 วิวาคอ เสฏฺโฐ ธมฺมานํ, ทฺวิปทานณฺจ จกฺขุมา ๕

กายทุจจวิรติ หิตวา, กายสุจวิรติ จเร ๕

ทวี่หี ปฐมปะเทหิ จตุตถเณน จ ปเทเน อหุชานาติ ๕ กายทุจจวิรติ หิตวาติ ตติเยเน ปเทเน ปฏิกขิต
ตณฺหิ ๕ มหาวิงฺโก อจิริตปานาโท ๕

ตติถิมา อุททานคาถา

สเจ ภายลึ ทุกขสฺส,	มาภินนฺทึ อนาคตฺ;
วสฺสกาเล ยถา ฉตฺตํ,	กุสลานึ กมตฺถเก ๕
สพเพ ธมฺมา อนตฺตาติ,	สมาคตํ วิจาลเย;
น โว ทุกฺขา ปโมกฺขาตฺถิ,	สมโถ จ วิปฺสฺสนา ๕
กามจฺจนฺทํ อุปาทาย,	โย โส วิตฺถเกหิ ชฺชชฺติ;
สุภาวิตตเต โพชฺฌนฺเค,	โส อิมํ วิชฺฐเย ชฺฎํ ๕
สฺสญฺญโต โลกํ อเวกฺขสฺส,	สมอาภิวา วิภาวเส;
กามํ กามยมาณสฺส,	ธมฺมจริยาย สฺสคฺตึ ๕
หณฺญเต สพฺพา มุจฺเจว,	นิปโปเรฺญฺโต จตุทฺทิสฺวา;
โย กามे ปรีวชฺเชติ,	ปาริฉตฺโตปเมว จ ๕
ยานิ กโรติ ปุริโส,	โลกธมฺมา ปกาลิตา;
สุโข วิปาโก ปุณฺญานํ,	ตติยํ อณฺเฏ น วิชฺชติ ๕
อาทานสฺส ภยํ ญตฺวา,	ชายเต ชีเยตฺปิ จ;
กามา หิ จิตฺรา วิวิธา,	อถ โลกนสฺสโลปมํ ๕
น หิ ปาปํ กตํ กมฺมํ,	อคตฺตีหิ จ คจฺจติ;
ยสฺสึนฺทริยานิ สมถฺจคฺตานิ,	ตถเว ปญฺจญาณโก ๕
สคฺตียา วिय โอมฺภูจฺฐ,	วิญฺญาณนฺจ ปตฺถิภูจฺฐิตา;
โย ปาณมตฺปาเตติ,	ตีณิ ทุจจวิรฺตานิ จ ๕
สฺฐจฺฐิวสฺสสทฺสฺสานิ,	ชนฺโณ ลทฺธาน ทูลลภํ;
อยสฺวา มลํ สมฺภูจฺฐิตํ,	จตุสฺส ปฏฺิปปตฺติสฺสุ ๕
เนลฺงโค เสตปจฺจนาโท,	อถ โคปาลโกปมํ;
สุโข วิเวโก ตฺถุจฺฐสฺส,	วิตกฺกา จ สฺุเทสิตา ๕
แผนปิณฺโฑปมํ รูปํ,	พฺรหา อฺุชฺช ปตาปวา;
ปณฺญา หิ เสฎฺฐา โลกสฺมึ,	อนนฺญา ตีณิ อินฺทริยานิ ๕
กาเมสฺสุ สตฺตา กามสฺงคฺสตฺตา,	อถ วณฺโณ รหสฺสวา;
สพเพ ธมฺมา อนตฺตาติ,	อริยสจฺจณฺจ เทสิตํ ๕
เอเสว มคฺโค นตฺถณฺเญ,	โสตาปนฺโนติ พฺยาการ;
ยสฺสึนฺทริยานิ สุภาวิตฺตานิ,	อถ ธมฺมปะเทหิ จ ๕
วจฺสา มนฺสา เจว,	ปณฺจกฺขณฺธา อนิจฺจโต;
ยานิ กโรติ ปุริโส,	ตีณิ สุจฺริตานิ จ ๕
รูปํ เวหิยตี สณฺญา,	ปณฺจกฺขณฺธา ปกาลิตา;
โย เอวํ ปฏฺิปปชฺชติ,	พฺรหฺมา เจว ผลานิ จ ๕
สพฺพปาปสฺส อกรณํ,	วิโมกฺขา ตํ หิ เทสิตา;
นตฺถิ ปุตฺตสฺมึ เปมํ,	เทวานํ อสุราน จ ๕

ยํ ปตตํ ยณจ ปตตพพํ,	นหนติ โสจติ นิจจํ;
เย เกจิ ฎตา ภวิสฺสนฺติ,	สตถาโร จ ปกาลิสฺตา ๕
ยณจ กามสฺสํ โลก,	โพชฌงคา จ สฺุเทสิฺตา;
มคฺคานนฺฎฐจฺโค โสณฺโฐ,	ตโย จ อคฺคปตฺติโย ๕
กาเยน สฺวโร สาธู,	กรณียณจ เทสิฺตํ;
นตฺถิ อตฺตสฺมํ เปมํ,	อริยา ตีณิ จ เทสิฺตา ๕
กาเยน กุสลํ อภิวโต,	วินยณจ กามสฺสํ โลก;

โพชฌงคา จ สฺุเทสิฺตา, ทุทฺทลํ อนตํ เจว ปราบริ จ; เปฏโกปเทส สาสนปฺปฏฺฐานํ นาม ทุตฺติยภูมि สมต
ตา ๕

๓. สุตตาทิฏฐานตติยภูมิ

๓๒. ตตถ กตมํ สุตตาทิฏฐานํ ?

โลภาทิฏฐานํ โทสาทิฏฐานํ โมหาทิฏฐานํ อโลภาทิฏฐานํ อโทสาทิฏฐานํ อโมหนาทิฏฐานํ กายกมฺมา
ติฏฐานํ วาจกมฺมาติฏฐานํ มโนกมฺมาติฏฐานํ สทฺธินฺทริยาติฏฐานํ วีริยนฺทริยาติฏฐานํ สตินฺทริยาติฏฐานํ
สมาธินฺทริยาติฏฐานํ ปณฺณินฺทริยาติฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ โลภาทิฏฐานํ ?

วิตกกมฺมิตฺตสฺส #1 ชนฺตฺุโน, ติพฺพราคสฺส สฺุฆานุปสฺสิโน;

ภฺิโย ตณฺหา ปวฺทณฺตติ, เอส โช คาพฺหํ กโรติ พนฺธนํ ๕

วิตกกมฺมิตฺตสฺสชาติ กามราโค ๕ สฺุฆานุปสฺสิโนติ กามราควตฺถุ ๕ ภฺิโย ตณฺหา ปวฺทณฺตติติ กามตณฺ
หา ๕ เอส คาพฺหํ กโรติ พนฺธนฺนติ ราคํ, อิติ โย โย ธมฺโม มฺูลนิกฺขิตโต, โส เยเวตถ ธมฺโม อุกฺคา
หิตฺทโพ #2 ๕ น ภควา เอกํ ธมฺมํ อารพฺภ อณฺเฏธมฺมํ เทเสติ ๕ ยสฺส วิตกฺเกติ กามวิตกฺโก ตเมว
วิตกฺกํ กามวิตกฺเกน นิทฺทิสฺยติ ๕ ติพฺพราคสฺสชาติ ตสฺเสว วิตกฺกสฺส วตฺถุ นิทฺทิสฺติ ๕ สฺุฆานุปสฺสิโน ภฺิ
โย ตณฺหา ปวฺทณฺตติติ ตเมว ราคํ กามตณฺหาติ นิทฺทิสฺติ ๕ เอส คาพฺหํ กโรติ พนฺธนฺนติ ตเมว ตณฺ
หาสฺโยชนํ นิทฺทิสฺติ ๕ เอวํ คาธาสุ อณฺุมนิตฺทพฺพํ ๕ เอวํ สเวยยากรณฺเสสุ ๕

ตตถ ภควา เอกํ ธมฺมํ ติวริํ นิทฺทิสฺติ, นิสฺสนฺทโต เหตุโต ผลโต ๕

ทํ ปิโย #3 โหติ ภชฺนติ นํ พฺุ, กิตฺติณฺจ ปปฺโปติ ยโส จ วทณฺตติ;

อมงฺกุฏโต ปริสํ วิกาหติ, วิสฺวโร โหติ นโร อมจฺจรี ๕

ทหนฺติ ยํ ยํ ทานํ, อิํ ทานมยํ ปุณฺณกริยํ ๕ ตตถ เหตุ ๕ ยํ เจตํ ๕ ภชฺนติ นํ พฺุ, กิต
ตินฺติ โย จ กลยาณํ กิตฺติสทฺโท โลกํ อพฺุคฺคจฺจติ, ยํ พฺุคฺสฺส ชนฺสฺส ปิโย ภวติ มนาโป จ ๕ ยณจ
อวิปฺปฏฺิสารี กาลงฺกโรติ อยํ นิสฺสนฺโท ๕ ยํ กายสฺส เกทา เทเวสุ อุปฺปชฺชติติ อิํ ผลํ ๕ อิํ โลภาทิ
ฏฺฐานํ ๕

๓๓. ตตถ กตมํ โทสาทิฏฐานํ ?

โย ปาณเมติปาเตติ, มุสฺวาทณฺจ ภาสติ;

โลเก อทินฺนํ อาทียติ, ปฺรทารณฺจ คจฺจติ;

สุรฺวามเรยปานณฺจ, โย นโร อณฺุยฺยชฺติ #4. ๕

อปฺปทหาย ปณฺจ เวรานิ, ทุสฺสิโล อิติ วุจฺจติ;

กายสฺส เกทา ทฺุปฺปณฺเฏ,

นिरยํ โสปฺปชฺชติ ๕

โย ปาณมตีปาเตตตี ทุฏฐุ ปาณมตีปาเตติ ๕ มุสวาวาตญจ ภาสตีติ โทโสปฆาตาย มุสวาวาตญจ
ภาสตี ๕ สุรวาเมรยปานญจ, โย นโร อนุยญชตีติ โทโส นินทาน ๕ โย จ สุรวาเมรยปาน อนุยญชตีติ ยถาปรั
ทาวริหารี #5 อมิตตา ชนยนตี ๕

ปณจ เวรานิ อปฺปหาชาติ ปณจหนิ ภิทฺชาปทานิ สมตฺทิกมณิ สพฺเพสํ โทสชานํ สา ปณฺณตตี,
เตเนว โทสชนิตฺเตน กมฺเมเน ทุสฺสึโล อิติ วุจฺจตี โสปิ ธมฺโม เหตุนา นินฺทิตฺตพฺโป, นิสฺสนฺเทเน ผลเน จ ๕
ตีณิ พาลสฺส พาลลฺกขณานิ – ทุพฺภาสิตภาสี #1 จ โหตี, ทุจฺฉินฺตติจฺฉินตี จ ทุพฺภกฺกมฺมการี จ ๕
ตตฺถ ยํ กาเยน จ วาจาเยน จ ปรกกมตี, อิทมฺสฺส ทุพฺภกฺกมฺมการี ๕ ตายํ ยถา จ มุสวาวาทิ ภาสตี
ยถา ปุพฺพนินฺทิตฺตญฺ, อิทมฺสฺส ทุพฺภาสิตา ๕ ยณฺจ สงฺกปฺเปตี มโนทุจฺจวริตํ พยาปาท์, อิทมฺสฺส ทุจฺฉินฺตติ
จฺฉินตฺตา ๕ ยํ โส อิมฺเห ตีหิ พาลลฺกขณฺเห สมนฺนาคโต ตีณิ ตฺชชานิ ทุพฺพานิ โทมนฺสฺसानิ อนุภาตตี, โส
จ โหตี สภคฺคโต วา ปริสคฺคโต วา ตฺชชํ กถํ กถนตี ๕ ยथा ภวตี โส จ ปาณมตีปาตาทิทอฏฺส
กมฺมปถา, โส ตโตนินทาน ทุพฺขํ โทมนฺสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทตีติ ๕ ปฺน จปรํ ยथा ปสฺสตี โจริ ราชาปวริทํ
รณฺญา คหิตํ ชีวิตา โวโรเปตํ, ตสฺสเสวํ ภวตี สเจ มมฺมปิ ราชา ชานเยย มมฺมปิ ราชา คหาเปตฺวา ชีว
ิตา โวโรเปยชาติ, โส ตโตนินทาน ทุพฺขํ โทมนฺสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทตี ๕ ปฺน จปรํ พาลโย ยथा ภวตี อาสนา
สมารุพฺเห ยาว ยา เม คตี ภวิสฺสตี อิตฺเต เปจฺจ ปรี มรณฺมาตี โส ตโตนินทาน ทุพฺขํ โทมนฺสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทตี
อิตฺติ พาลลฺกขณํ เหตุ ๕ ตีณิ ตฺชชานิ ทุพฺพานิ นิสฺสนฺโท ๕ กายสฺส เมทา นโรยฺสุ อฺปฺปชฺชตี, อิทํ ผลํ
๕ อิทํ โทสาธิฏฺฐานํ ๕

๓๔. ตตฺถ กตมํ โมหาทิฏฺฐานํ ?

สตนฺเจว สหสฺसानํ,	กปฺปานํ สํสริสฺสตี;
อถวา ปิ ตโต ภิยโย,	คพฺภา คพฺภํ คมิสฺสถ ๕
อนุปาทาย พุทฺทวจนํ,	สงฺขารे อตฺตโต อฺปาทาย;
ทุพฺขสฺสหนฺตํ กริสฺสนตี,	ฐานเมตํ น วิชฺชตี ๕

โย ยํ อนมตคฺคสํสาร์ สมฺปาปนโน ชายเต จ มียเต จ, อยํ อวิชฺชาเหตุกา ๕ ยานิปิ จ สงฺขารานํ
ปโยชานานิ, ตานิปิ อวิชฺชาปจฺจยานิ, ยํ อทสฺสนํ พุทฺทวจนสฺส, อยํ อวิชฺชาสฺสฺเตเนว นินฺทิตฺตญฺ ๕ โย จ สงฺ
ขารे อตฺตโต หรตี ปณฺจกฺขณฺเช ปณฺจ ทิฏฺฐึโย อฺปคฺจจตี ๕ “เอตํ มม, เอโสทมฺสมิ, เอโส เม อตฺตา”ติ
อิทํ สุตตํ อวิชฺชาย นิกฺขิตตํ, อวิชฺชาย นิกฺขิปิตํ ๕ เอวํ สตฺถา สุตฺเต เนยเน #2 ธมฺเมเน นินฺทิตฺตี ๕ อลา
ธารณฺเน ตํเยว ตตฺถ นินฺทิตฺตพฺพํ ๕ น อณฺเฏ ๕

ये हि เกจิ, ภิทฺชเว, สมณฺวา วา พุราหฺมณฺวา วา “อิทํ ทุพฺข”นตี นปฺปชานนตี จตฺตาริ สจฺจานิ
วิตฺถาเรณ, ยํ ตตฺถ อปฺปชานนา, อิทํ ทุพฺขํ, อयํ เหตุ ๕ อปฺปชานนโต วิวิธํ สงฺขารे อภิสงฺขโรตี, อयํ
นिसฺสนฺโท ๕ ยณฺจ ทิฏฺฐิตฺตานิ ปรามสตี “อิทเมว สจฺจํ โมหมณฺเฏ”นตี อยํ นิสฺสนฺโท ๕ ยํ ปฺนพฺภวํ
นินฺทิตฺเตตี, อิทํ ผลํ ๕ อยเมปิ ธมฺโม สนินฺทิตฺตญฺ เหตุโต จ ผลโต จ นิสฺสนฺโทโต จ ๕

เอตฺถ ปน เกจิ ธมฺมา สาธารณา ภวนตี ๕ เหตุ ชลฺ อาทิตฺเตว สุตฺเต นิกฺขิปิสฺสนตี ๕ ยถา ก็
ภเว จตฺตาริมาณิ, ภิทฺชเว, อคตฺติคฺคมาณิ ๕ ตตฺถ ยณฺจ ฉนฺทาคตี คจฺจตี ยณฺจ ภายาคตี คจฺจตี, อยํ
โลโก อฏฺสฺสมูลํ ๕ ยํ โทสา, อยํ โทโสเวย ๕ ยํ โมหา, อยํ โมหเวย ๕ เอวํ อิมานิ ตีณิ อฏฺสฺสมูลานิ
อาทิตฺเตว อฺปปริกฺขิตพฺพานิ ๕ ยตฺถ เอกํ นินฺทิตฺตพฺพํ, ตตฺถ เอกํ นินฺทิสฺสยตี ๕ ตถา เทว ยถาตีณิ, น
หิ อาทิตฺตี อนิกฺขิตเต เหตุ วา นิสฺสนฺโท วา ผลํ วา นินฺทิตฺตพฺพํ ๕

อยณฺเจตฺถ คถา –

ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา,	โย ธมฺมํ อตีวตฺตตี;
นินฺทิตฺตี #3 ตสฺส ยโส,	กาพฺภเวว จนฺทิมมา ๕

กตฺถ ฉนฺทา จ อยํ โลโก ยถา นินฺทิตฺตญฺ ปุพฺเพ ๕ อิทํ โมหาทิฏฺฐานํ ๕

๓๕. ตตถ กตมํ อโลภาธิฏฐานํ ?

“อสุภานุปัสสี #4 วิหรนฺตํ, อินฺทริเยสฺสุ สฺสํวฺตํ;
โกชนมฺหิ จ มตตณฺณํ, สทฺธํ อารทฺธวํวํรียํ;
ตํ เว นปฺปสทฺติ มาโร, วาโต เสลฺवं ปพฺพต”นฺติ ฯ

ตตถ ยา อสุภาย อุปปริกฺขยา, อยํ กามเสสฺส อาทินฺทวสฺสเนน ปริจฺจาโค ฯ อินฺทริเยสฺสุ สฺสํวฺโต ตสฺส เสว อโลภสฺส ปาวิปฺปวํรียํ มม อายตฺนโสจิตํ อนุปาทาย ฯ โกชนมฺหิ จ มตตณฺณนฺติ รสตณฺหาปทานํ ฯ อิติ อยํ อโลภो อสุภานุปัสสีตยา วตฺตฺโต ธาวยติ, โส อโลภो เหตุ ฯ อินฺทริเยสฺสุ คฺคตฺทวารตาย โคจรโต ธาวยติ, โกชนเมตตณฺณตฺตาย ปฺรโต ธาวยติ, อยํ นิสฺสนฺโท ฯ ตํ เว นปฺปสทฺติ มาโร, วาโต เสลฺवं ว ปพฺพตฺตฺนติ, อิทํ ผลํ ฯ อิติ โยเยว ธมฺโม อาทิมฺหิ นิกฺขิตฺโต, โสเยว มชฺฌเณ เจว อวสานเณ จ ฯ

นาหํ, ภิกฺขเว, อณฺณญํ เอกธมฺมมฺปิ สมนุสฺสสํมิ อสฺมฺปนฺนสฺส กามจฺจนทฺสส อนุปาทาย อุป ปฺนฺนสฺส วา ปทานาย, ยถยิทํ #5 อสฺสฺกนฺิมิตฺตํ ฯ ตตถ อสฺสฺกนฺิมิตฺตํ มนฺลิกโรหนฺตสฺส อนุปฺปนฺโน เจว กามจฺจนฺโท น อุปฺปชฺชติ, อุปฺปนฺโน จ กามจฺจนฺโท ปทียติ ฯ อิทํ อโลภสฺส วตฺตฺตฺนํ ยํ ปฺนฺโน อนุปฺปนฺโน กามราโค ปริยาทียติ รูปราคํ อรูปราคํ, อิติ ผลํ ฯ อิติ อยมฺปิ จ ธมฺโม นิทฺทิกฺกุโร เหตุโต จ นิสฺสนฺทฺโต จ ผลโต จ ฯ อิทํ อโลภาธิฏฐานํ ฯ

ตตถ กตมํ อโทสาธิฏฐานํ ?

เอกมฺปิ เจ ปาณมฺพทฺฐจฺจิตฺโต, เมตตตายติ กุสโล #6 เตน โหติ;
สพฺเพ จ ปาณเณ มนฺसानุกมฺปิ #7, ปฺหุตฺตมริโย ปกโรติ ปุณฺณญํ ฯ

เอกมฺปิ เจ ปาณมฺพทฺฐจฺจิตฺโต เมตตตายตีติ อยํ อโทโส ฯ นิคฺคาเตน อสฺสาโท, กุสโล เตน โหตีติ เตน กุสเลน ธมฺเมน สํยฺตฺโต ธมฺมปณฺณตฺตี คจฺจติ ฯ กุสโลติ ยถา ปณฺญาเย ปณฺญี ปณฺทิจฺเจเน ปณฺทิตฺโต ฯ ปฺหุตฺตมริโย ปกโรติ ปุณฺณญนฺติ ตสฺสาเยว วิปาโก อยํ โลภยสฺส, น หิ โลกุตฺตรสฺส ฯ ตตถ ยา เมตตตายนา, อยํ เหตุ ฯ ยํ กุสโล ภวตี อยํ นิสฺสนฺโท ฯ ยาว อพฺยาปชฺช ภูมียํ พหุปฺปณฺญํ ปสวตี, อิทํ ผลํ ฯ อิติ อโทโส นิทฺทิกฺกุโร เหตุโต จ นิสฺสนฺทฺโต จ ผลโต จ ฯ

เอกาทสฺยานิสฺสา เมตตตาย เจโตวิมฺุตตฺติยา ฯ ตตถ ยา เมตตตายเจโตวิมฺุตตฺติ, อยํ อริยธมฺเสสฺส ราควิราคา เจโตวิมฺุตตฺติ, โลภิกาย ภูมิกาย เหตุ, ยํ สฺสํ อายตี มนาโป โหติ มนุสฺสฺสานํ, อิเม เอกาทส ธมฺมา นิสฺสนฺโท ฯ ยถจ ออกตาวี พรหมกาย อุปฺปชฺชติ ฯ อิทํ ผลํ ฯ อิทํ อโทสาธิฏฐานํ ฯ

๓๖. ตตถ กตมํ อโมหาธิฏฐานํ ?

ปณฺญา หิ เสฏฺฐา โลภสฺมิ, ยายํ นิพฺเพธคามินี #1;
ยาย สมฺมา ปชานาติ, ชาติมรณสงฺขยํ ฯ

ปณฺญา หิ เสฏฺฐาติ วตฺตํ ฯ นิพฺเพธคามินีติ นิพฺพานคามินียิ ยถาภฺตํ ปฏฺวิชฺฌตี ฯ สมฺมา ปชานาติ, ชาติมรณสงฺขยนฺติ อโมโห ฯ ปณฺญาติ เหตุ ฯ ยํ ปชานาติ อยํ นิสฺสนฺโท ฯ โย ชาติมรณสงฺขยโย, อิทํ ผลํ ฯ อิติ อโมโห นิทฺทิกฺกุโร เหตุนา จ นิสฺสนฺเทน จ ผลเณ จ ฯ

ตีณิมาณี, ภิกฺขเว #2, อินฺทริยานิ อนุณฺญาตณฺณยสฺสํมิตฺตินทฺริยํ อณฺณญินทฺริยํ อณฺญาตาวินทฺริยํ ฯ ตตถ กตมํ อนุณฺญาตณฺณยสฺสํมิตฺตินทฺริยํ ? อธิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อนภิสเมตฺสส ทฺกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส อภิสสม ยาย ฉนฺทํ ชเนตี วายมตี, วีรียํ อารภตี, จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทฺหตี ฯ เอรํ จตฺตฺนํ อริยสจฺจจฺจํ กาทพฺพํ ฯ ตตถ กตมํ อณฺณญินทฺริยํ ? อธิ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ “อิทํ ทฺกฺขํ อริยสจฺจ”นฺติ ยถาภฺตํ ปชานาติ, ยา จ มคฺโค, อิทํ อณฺณญินทฺริยํ ฯ อาสวทฺทฺชยา อนาสโว โหตี, อิทํ วุจฺจตี อณฺญาตาวินทฺริยํ ฯ ตถายํ ปณฺญา, อยํ เหตุ ฯ ยํ ฉนฺทํ ชเนตี วายมตี, ยา ปชานาติ, อยํ นิสฺสนฺโท ฯ เยน สพฺพโส อาสวานํ ขยา เหตุ, ยํ ขยเณ ญานมฺพปชฺชติ, อนุปปาเท ญานณฺจ, อยํ นิสฺสนฺโท ฯ ยํ อรทฺตตี, อิทํ ผลํ ฯ ตตถ ชีณา เม

ชาติ, วุสิต พุทธจริย, กต กรรมนิยนิ, อิทธิ ขเย ญาณ ๙ นาปรอ อิตตตตายาติ ปชานามิติ อิทธิ อนุปปา
เท ญาณ ๙ อิติ อิมานิ อินทริยานิ อโมโห นิททิฏฐานู เทตนา จ นิสสนทน จ ผลเน จ ๙ อิมานิ อสา
ธารณานิ นิททิฏฐานู ๙

ตตต กตมานิ กุสลมูลานิ สาธารณานิ ? กุสลญจ โว, ภิกขเว, เทเสสสามิ กุสลมูลญเจว ๙
ตตต กตม กุสลมูล ? อโลโห อโทโส อโมโห ๙ ตตต กตม กุสล ? อญฐ สมมตตานิ สมมาทิฏฐิ ยาว
สมมาสมาธิ ๙ ตตต ยานิ กุสลมูลานิ, อัย เหตุ ๙ ยญจ อโลโห ตินิ กมมานิ สมมูลาเปติ สงกปปี วา
ยาม สสมาธิญ, อัย อโลกลส นิสสนโท ๙ ตตต โย อโทโส, อัย เหตุ ๙ ย เตโย ธมเม ปญฐเปติ
สมมาวาจ สสมากมมหนต สสมอาชิวญจ, อัย นิสสนโท ๙ ตตต โย อโมโห เหตุ, ย เทว ธมเม อญฐ
เปติ อวิปริตทสนนปิ จ อนนิกาปน, อัย นิสสนโท ๙ อิมสส พุทธจริยสส ย ผล, ตา เทว วิมุตติโย
ราควิราคา เจโตวิมุตติ อวิชา วிரคา จ ปญญาวิมุตติ, อิทธิ ผล ๙ อิติ อิมานิ ตินิ กุสลมูลานิ นิททิฏ
ฐานู เหตุโต จ นิสสนโทโต จ ผลโต จ ๙ เอว สาธารณานิ กุสลา นิททิฏฐิตัพพานิ ๙

ยตต ทเว ยตต ตินิ ๙ อยญเจตต คาคา ๙

“ตุลมูลญจ สมภา, กวสงฆารมวสสชิ มุณี;
อชตตตรโต สมหิโต, อภินิ ทวจมิวตตสมภา”นติ ๙

ตุลมูลญจ สมภาวติ ตูลสงขต อตุลสงขต ๙ ตตต เย สงขตา ตูล, เต เทว ธมมา อสสาโท
จ อาทินโว จ ตูลิตา ภวติ ๙ เอตตโก กามเส อสสาโท ๙ เอตตโก อาทินโว อิมสส, อิทธิ นิสสรณนติ
อิติ นิพพาน ปชานาติ ๙ ทวิทิ การณนิ อตุล น จ สกกา ตูลยิตุ ๙ เอตตก เอต เนต ปรมตติ
เตน อตุล ๙ อต ปาปณา รตน กริตวา อจจริยาเวเน อตุล ๙ ตตต กุสลสส จ อภิสสมภาวา ชานนา
ปสสนา, อัย อโมโห ๙ ย ตตต ญาตา อสิรณา กวสงฆาราน, อัย อโลโห ๙ ย อชตตตรโต สมหิโต
ติ วิกเขปปฏิสัทรณา, อัย อโทโส ๙ อิติ อิมานิ ตินิ กุสลมูลานู ๙ ตูลมูลสมภาวติ อัย อโมโห ๙ โย
กวสงฆาราน สโมสรณ โลโห สสมาสมาธิ อสสาโท, อัย เหตุ ๙ ย อชตตตรโต อวิชชณทโกส สมุเก
โท, อัย นิสสนโท ๙ สา ปวตติ อิมานิ ตินิ นิททิฏฐานู กุสลมูลานู เหตุโต จ นิสสนโทโต จ ผลโต จ
๙

เอตตาวตา เอสา ปวตติ จ นิตติ จ อกุสลมูลเอหิ ปวตตติ, กุสลมูลเอหิ นิตตตติ อิมเอหิ จ ตินิ
สพพิ อกุสลมูล สโมสรณ คจจติ ๙ โส ธมเม วา วจนโต นิททิฏฐานู ตตทหาติ วา โกโธติ วา อ
สมปชตตญนติ วา อนุสโยติ วา มกโชติ วา ปฟาโสติ วา อสสตีติ วา อิสสาติ วา มจจริยนิติ วา อญ
ญาณนติ วา, เตหิ เย จ วตตทิ นิททิธิตัพ ๙ ยสสิมานิ เทว วจนานิ ธมมปทานิ นิททิฏฐานู น โส
อตุล กิลสา, โย อิมเส นวสุ ปเทส สโมธาน สโมสรณ คจจติ ๙ อัย กิลโส, น จ โลโห, น จ
โทโส, น จ โมโห ๙

ยถา อกุสลมูลานิ, เอว กุสลา นิททิธิตัพพานิ ๙
อิทธิ อโมหาธิฏฐานู ๙

๓๗. ตตต กตม กายกมมาธิฏฐานู ?

กาเยน กุสล กเร, อสส กาเยน สวัโต;
กายทจจวิต ทิตวา, กาเยน สจวิต จเร ๙

ตีนิมานิ, ภิกขเว, สจจิตานิ #1 ๙ ปาณาติปาตา เวรมณี, อทินนทานา เวรมณี, กามเสมิจจาจา
รา เวรมณี, อิทธิ กายกมมาธิฏฐานู ๙

ตตต กตม วาจากมมาธิฏฐานู ?

สุภาสิต #2 อุตตมมาหุ สนโต, ธมม ภเน นามมม ตั พุติย;
ปिय ภเน นาปปिय ตั ตติย, สจจ ภเน นาลิก ตั จตุตถ ๙

จตุตถาริมาณิ จ วีสัจจิริตานิ อิทธิ วาจากมฺมาธิฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ มโนกมฺมาธิฏฐานํ ?

มเนน กุสลํ กมฺมํ, มนสา สํวโต ภเว;
มโนทฺวจจิริตํ ทิตฺวา, มนสา สัจจิริตํ จเร ๕

ตีณิมาณิ มโนสัจจิริตานิ, อนภิชฌา, อพฺยาปาโท, สมฺมาทิฏฐิ, อิทธิ มโนกมฺมาธิฏฐานํ ๕ อิมานิ
อสาธารณานิ สุตตานิ ๕

ตตถ กตมานิ สาธารณานิ สุตตานิ ?

วาจานุรทฺธิ มนสา สํวโต, กาเยน จ นาคุสลํ กยิรา #3;
เอเต ตโย กมฺมเปเต วิโสธเย, อารายเย มคฺคมิลปิเปเวทิตํ ๕

ติสโส อิมานิ, ภิกฺขเว, ปาริสฺสุทฺธิโย – กายกมฺมปาริสฺสุทฺธิ, วาจากมฺมปาริสฺสุทฺธิ, มโนกมฺมปาริสฺสุทฺธิ ๕

ตตถ กตมา กายกมฺมปาริสฺสุทฺธิ ? ปาณาติปาตา เวรมณี, อทินฺนาทานา เวรมณี, กาเมสุมิจฺจจา
รา เวรมณี ๕ ตตถ กตมา วจีกมฺมปาริสฺสุทฺธิ ? มุสาวทา เวรมณี...๕เป๕... สมฺมปฺปลาปา เวรมณี ๕

ตตถ กตมา มโนกมฺมปาริสฺสุทฺธิ ? อนภิชฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฐิ ๕ อิทธิ สาธารณสุตฺตํ ๕

อิติ สาธารณานิ จ สุตตานิ อสาธารณานิ จ สุตตานิ ปฏฺวิชฺฌิตพฺพานิ ๕ ปฏฺวิชฺฌิตฺวา วาจา
กาเยน จ สุตตสฺส อตฺโถ นิทฺทิสิตฺพุโป ๕

๓๘. ตตถ กตมํ สทฺธินฺทริยาธิฏฐานํ ?

ยสฺส สทฺธา #4. ตถาคเต, อจลา สฺบฺปติฏฐิตฺวา;
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ, อริยกนฺตํ ปสฺสิตํ ๕
สงฺฆे ปสาโท ยสฺสตฺถิ, อชฺชุกตญฺจ ทสฺสนํ;
อทฺลิตฺทิตฺตํ อาทุ, อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ ๕
สทฺธา เว นนฺทิกกา อารายโก, โน ตสฺส สทฺโธติ;
สพฺพํ ลียาติ ภควนฺตํ, ตถารูโป ธมฺมสมฺปสาโท ๕

อิทธิ สทฺธินฺทริยาธิฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ วีริยาธิฏฐานํ ?

อารมฺภถ #5 นิกกมถ, ยฺยชถ พุทฺธสาสเน;
อฺฐนาถ มจฺจุโน เสนํ, นพาคาริว กุญฺชโร ๕

จตฺตาโรเม, ภิกฺขเว, สมฺมปฺปธานา, อิทธิ วีริยาธิฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ สตินฺทริยาธิฏฐานํ ?

สตีมโต สทา ภทฺทํ, ภทฺทมตฺถุ สตีมโต;
สตีมโต สทา #6 เสยโย, สตีมา สุขเมธติ ๕

จตฺตาโร สติปฏฺฐานา วิตถาเรน กาดพฺพา, อิทธิ สตินฺทริยาธิฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ สมานินฺทริยาธิฏฐานํ ?

อากฺขชฺชโต เต นรทมฺมสารถิ, เทวา มนุสฺสา มนสา วิจินฺติตฺ;
สพฺเพน ชฺยญา กลินาปิ ปาณินโน, สนฺตํ สมานี อรณํ นิเสวโต ๕

ตโยเม, ภิกฺขเว, สมานี – สวิตฺถโก สวิจาโร, อวิตฺถโก วิจารมตฺโต, อวิตฺถโก อวิจาโร ๕ อิทธิ

สมานินฺทริยาธิฏฐานํ ๕

ตตถ กตมํ ปญฺญินฺทริยาธิฏฐานํ ?

ปญฺญา ทิ เสฏฺฐา โลกสมฺมุนฺติ วิตถาเรน ๕

ติสฺโส อิมมา, ภิกฺขเว, ปญฺญา – สุตมยฺ, จินฺตมยฺ, ภวานามยฺ, อิํ ํ ปญฺญินฺทริยาธิฏฺฐานํ สุตฺตํ, อิมานิ อินฺทริยาธิฏฺฐานานิ อสฺสธาธฺรณานิ สุตฺตานิ ๕

๓๙. ตตถ กตมานิ สฺสธาธฺรณานิ อินฺทริยาธิฏฺฐานานิ สุตฺตานิ ?

อวีตฺราโค #1 กามสฺ, ยสฺส ปณฺจอินฺทริยา มุฑุ;
สทฺธา สติ จ วีริยํ, สมฺโถ จ วิปสฺสนา;
ตาทีลํ ภิกฺขุมาสซุชฺ, ปุพฺเพว อุปฺพญฺญติ ๕

ปญฺจิมานิ อินฺทริยานิ ๕ สทฺธิอินฺทริยาทีอินฺทริยํ ทฏฺฐุพฺพํ ๕ ทีสุ อเวจฺจปฺปสาเท วิตถาเรณ สุตฺตํ กาทพฺพํ ๕ อิมานิ สฺสธาธฺรณานิ อินฺทริยาธิฏฺฐานานิ สุตฺตานิ ๕ ยํ ยสฺส สมฺพนฺธํ กุสฺลสฺส วา อกุสฺลสฺส วา เตน เตน อธิฏฺฐานเณ เต สุตฺตํ นิทฺทิลิตพฺพํ, นตถญฺญเณ ธมฺโม นิทฺทิลิตพฺโว ๕ ตตถ สฺสธาธฺรณํ กุสฺลํ นานปี กุสฺลํ อกุสฺลํ ยถา สฺสธาธฺรณานิ จ กุสฺลมูลานิ สฺสธาธฺรณานิ จ อกุสฺลมูลานิ อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ ปชฺหติ...๕เป๕.... จตฺตารอ สมฺมปฺปชฺชานา กุสฺลํ อกุสฺลญฺจ ๕

ตตถิมมา อุตฺทานคาคา

วิตกฺโก ที มมตฺถโก #2,	ทํ ปิโย นโร อิติ;
โย ปาณมตฺปาเตติ,	ตีณิ ตสฺส พาลลฺกฺษณํ ๕
สตณฺเจว สทฺสฺसानํ,	เย จ สมณพฺรามาหฺมณนา;
ฉนฺทา โทสา ภยา โมหา,	จตุที อคตฺที ที จ ๕
อสฺภานุปสฺสี วิหรนฺตํ,	นิมิตฺเตสฺ อสุภา จ;
เอกมฺปี เจ ปิยํ ปาณํ,	มิตฺตา สเจ สฺภาลิตา ๕
ปญฺญา ที เสฏฺฐา โลกสฺมี,	อนฺถญฺญา ตีณิ อินฺทริยานิ;
กุสฺลากุสฺลมูลานิ จ,	ตุลฺมตุลฺลญฺจ สมภวํ ๕
กาเยน กุสฺลํ กเร,	ตีณิ สฺวจริตฺตานิ จ;
สฺภาลิตํ อุตฺตมมาหุ,	สนโต วจฺีสฺวจริตฺตานิ จ ๕
กาเยน จ กุสฺลํ กยิรา,	มโนทฺวจริตฺตานิ จ;
กายานุรฺกฺษี จ สทา,	ติสฺโส จ ปาริสฺสุทฺธิโย ๕
ยสฺส สทฺธา ตถาคเต,	สมฺมปฺปาเท จ เทลิต;
อารมฺภถ นิฏฺกมถ,	ยา จ สมฺมปฺปชฺชานตา ๕
สตีมโต สทา ภทฺทํ,	สตีปฏฺฐานภาวานา;
อากงฺขโต จ อนฺถญฺญาณํ,	เย จ ตีณิ สมာธโย ๕
ปญฺญา ที เสฏฺฐา โลกสฺมี,	ติสฺโส ปญฺญา ปกาลิตา;
อวีตฺราโค กามสฺ,	ตถเวว ปณฺจอินฺทริยา ๕

อิติ เถรสฺส มหาภจฺจายนสฺส
ชฺมพฺพนวาลิโน เปฏฺโกปเทเส
ตติยภุมิ สุตฺตาทิฏฺฐานํ นาม ๕

๔. สุตฺตวิจยจตุตฺตภุมิ

๔๐. ตตถ กตโม สุตฺตวิจโย ?

ตตถ กุสเลหิ ธมฺเมหิ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ ปุพฺพาวฺรโส สาธุโก อุปฺปริกฺขิตฺติ ฯ กิ ฺนุ โข อิทํ สุตฺตํ อารภิ...
 ๕ เปฯ.... เตหิ สุตฺเตหิ สห อธิสฺสนฺญฺเจหิ ยฺชฺชติ อุตฺทาหุ น ยฺชฺชตีติ ?

ยถา ภควา กิเลสฺ อาทิมฺหิ ตตถ เทเสตี ฯ กิ เทลิตํ ? เตลํ กิเลสํ ปหฺนํ อุตฺทาหุ โน เทลิตนฺตี อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพํ ๕ ยถิ น เทลิตํ ภควตี เตลํ กิเลสํ ปหฺนํ กุสลา ธมฺมา ปริเยลิตพฺพาย ยตถ เต อกุสลา ปหฺนํ คจฺจนฺตี ๕ สจฺจ สมนฺเนหฺมาโน น ลภตี ๕ ตตถ อกุสลา ธมฺมา อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว วีมลิตฺตพฺพาว, สํกิลฺเสสภากิยฺสุตฺตํ, ยถิ กิเลสํ อปฺกทฺฆิตฺตพฺพํ ๕ ย เว วา น เทนตี ตตถ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว อริยมคฺคธมฺมา ตาสฺ ฐมฺมัสฺส กิเลสํ ปหฺนํ คจฺจนฺตี, อุตฺทาหุ น คจฺจนฺตีติ ๕ ยตตถกา ปน กิเลสํ เทลิตา ๕ น ตตถกา อริยธมฺมา เทลิตา ๕ ยตถ กิเลสํ ปหฺนํ คจฺจนฺตี, ตตถ ย กิเลสํ อริยธมฺมานํ ปฏิปฺกฺเขน น ยฺชฺชฺชติ, เต อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว, สจฺจ อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว โยชนํ เทตี ๕ ตตถ เหว วีมลิตฺตพฺพํ ๕ เทว ตินิ วา ตตฺถตฺตริ วา กิเลสํ เอนน อริยมคฺคธมฺ ปหฺนํ คจฺจนฺตีติ ๕ สจฺจ เหว วีมลิตฺตพฺพาว โยชนํ เทตี, ตตถ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพํ ๕ ปรมฺปราย วา ปิฎฺกสฺสมฺปทาเนน วา สุตฺตสฺส อตฺถโถ จ นตฺถโถ จ ๕ ย เว วา น สกฺกา สุตฺตํ นิตฺทลิตํ เวน สุตฺตํ วิจิกิฉฺฉิตฺตพฺพํ ๕ เหว ยถา อาทิมฺหิ กุสลา ธมฺมา โหนตี ๕ ย กิเลสํ เต ปทฺธีเนยฺยตี ๕ เต อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว ๕ ปุโร วา กุสโล ปฏิปฺกฺเขน วา ปุโร เทสนา, อนฺนา อนนิกา อุกฺคเหตฺตพฺพาว ๕ ยถา ปฺรโม อุตฺตตีลฺล เยสฺมทานิ กิเลสํ ย อริยธมฺมา เทลิตา อิมํ กิเลสํ อิมํ อริยธมฺเมหิ ปทฺธียฺนตี, อุตฺทาหุ นปฺทฺธียฺนตีติ วิจินิตฺตพฺพาว ๕ ยถิ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว ยฺชฺชฺชติ, คเหตฺตพฺพาว ๕ ถน น ยฺชฺชฺชติ, ย กิเลสํ อปฺปฏิปฺกฺขา โหนตี, เต กิเลสํ อปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว ๕ ย จ อริยธมฺมา ปฏิปฺกฺขา โหนตี, เต อริยธมฺมา อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว ๕ น ทิ อริยธมฺมา อนาคามิ กิเลสํปฺปหฺนํ คจฺจนฺตี, นาปี อริยธมฺมา สพฺพกิเลสํ ปหฺนํ สวตฺตนฺตีติ ๕ ยถา กุสลา เมตฺตา อกุสโล วาโค น ตฺถ กุสลา เมตฺตตี การฺตวํ อกุสลสฺส วาโคสฺส ปหฺนํ สมฺภวตี พฺยาปาโท เมตฺตย ปหฺนํ คจฺจตี ๕ ตสฺมา อฺโวกิเลสํ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว ๕ โย โย จ ธมฺโม อุปฺกิลฺยตี กุสโล วา อกุสโล วา โส อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว ๕ สจฺจ เต ยฺชฺชฺชติ อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว นตฺถติ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว ๕ เทว วา กิเลสํ เอนน อริยธมฺเมน ปทฺธีเนยฺยตี ทฺริตี วา อริยธมฺเมหิ เอโก วา กิเลสํ ปทฺธียตีติ ๕

ถถ วา เหวมฺปี อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพาว ยฺชฺชฺชติ, ตตถ วีมลิตฺตพฺพํ วา ยถา ยฺชฺชฺชติ ตตถวีมลิตฺตพฺพํ วา, ยถา นนฺ สกฺกา สุตฺตํ นิตฺทลิตํ, น ทิ สุตฺเต วิจิกิฉฺฉิตฺตพฺพํ ๕ กิเลสํ มํ อริยธมฺเมสฺ เทลิตฺเตสฺ อญฺยโต อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพํ ๕ กิร เว วา อิมํ กิเลสํ เทลิตา ย จ อริยธมฺมา เทลิตา คากาย วา พฺยากรเณน วา, กิ ฺนุ โข อิมํ กิเลสํ อิมํ อริยธมฺเมหิ ปทฺธียฺนตี, อุตฺทาหุ นปฺทฺธียฺนตี ? อิมํ วา อริยธมฺมา อิมํ กิเลสํ ปหฺนํ สวตฺตนฺตีติ ๕ กิฉฺฉาปี กุสเลหิ ธมฺเมหิ อกุสลา ธมฺมา ปหฺนํ คจฺจนฺตี ๕ น ตฺถ สพฺเพหิ อริยธมฺเมหิ สพฺพากุสลา ปหฺนํ คจฺจนฺตี ๕ ยถา เมตฺตา กุสโล อกุสโล จ วาโค น ตฺถ กุสลา เมตฺตา อกุสโล วาโคติ การฺตวํ เมตฺตย วาโค ปหฺนํ, พฺยาปาโท เมตฺตย ปหฺนํ คจฺจนฺตี ๕ เหว กิเลสํติ การฺตวํ สุตฺเตน ปหฺนํ คจฺจตี ๕ น สุตฺโต ธมฺไมติ การฺตวํ สพฺพํ กิเลสํสฺส ปหฺนํ สวตฺตตีติ ๕ ย ตฺถ สุตฺตสฺส อริยธมฺโม สํกิลฺเสสปฏิปฺกฺโข, โส เตน ปหฺนํ คจฺจตีติ ๕

๔๑. ตตถ กุสเล เทลิตํ สุตฺเต พฺยากรเณ วา สํกิลฺเสน น ยฺชฺชฺชติ อริยธมฺมา วา, เต มหาปเทส นิตฺทลิต พฺพาวยเวน อปฺกทฺฆิตฺตพฺพาว ๕ ตตถ กิเลสํติ จ เทลิตํ อริยธมฺเมสฺ จ ยถิปี เตน อริยธมฺเมน เต กิเลสํ ปหฺนํ คจฺจนฺตี ๕ ตตถปี อุตฺตริ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพํ ๕ เณ การเณน เอเต กิเลสํ ปชฺชิตฺตพฺพาว, เณ การเณน อริยธมฺมา เทลิตตี ? เยน เยน วา อากาเรน อริยธมฺมา เทลิตา, เตน เตน ปกาเรน อิมํ กิเลสํ จิตฺโต ๕ อตฺถิ ทิ เอโก กิเลสํ, เตน วา อริยธมฺมา น อญฺญตา อญฺญตา ปหฺนํ ตพฺพโ, ยถา ทิฎฺฐิ วาโค อวิชฺชา จ ทสฺสเนน ปหฺนํ ตพฺพาว ๕ สา เจ เหวญจ อวิชฺชา ภวานาย ฐมฺมิ วา ธมฺมา ภวานาย ปหฺนํ ตพฺพาว ๕ สาเยว อุตฺธํภาคิยํ อสงฺขตทสฺสนาย วิมุตฺตียา อนิมิตฺเตน เจโตสมานินา อมนสิกาเรน ปทฺธียตี ๕ เหว สาดถํ สพฺพญฺชนํ อุปฺปริกฺขิตฺตพฺพํ ๕ ย ทสฺสเนน ปหฺนํ ตพฺพาว กิเลสํ ทสฺสนาการเณน อริยธมฺโม เทลิตํ, ภวานาย ปหฺนํ ตพฺพาว ภวานากาเรน อริยธมฺโม เทลิตํ, ปติเสวนา ปหฺนํ ตพฺพาว ปติเสวนากาเรน อริยธมฺโม เทลิตํ, เหว วินนํปหฺนํ ตพฺพาว ยาว สุตฺตํ อาสวํ กาทพฺพาว, ยาวญฺญตา ๕ อญฺญตา เสธ ธมฺโม ปหฺนํ ตพฺพโ อญฺญนากาเรน อริยธมฺโม เทลิตํ, โส อริยธมฺโม อญฺญตา ปริเยลิตพฺพโ ๕ ยถิ อิมํ ธมฺโม ปริเยลิตโ โย จ เทลิตํ เยน เยนากาเรน, โส อริยธมฺโม ปริเยลิตพฺพโ, เตนากาเรน กิเลสํ ปทฺธียตี ๕ โส

ตตต อุปปรักขิตพโพ ๕ อต น ยุชชติ ยทิ ทิ เตน สุตเตน วิหิตํ สุตตํ วีรมลิตพพํ ๕ ยถา ยุชชติ, ตถา คเหตุพพํ ๕ ยถา น ยุชชติ, ตถา น คเหตุพพ, อทฐา เอตํ ภควตา น ภาสิตํ, อายสมตวา ๗ ทุคคหิตํ, ยถา มหาปเทเส นิทฺทิลิตพพ, ภควตา ยถาภูตํ เทลิตํ, โย จ ธมฺโม เทลิตโต กุลโล จ อกุลโล จ ตสฺส ธมฺมสฺส ปจฺจโย ปรีเยลิตพโพ ๕ น หิ ปจฺจยา วินา ธมฺโม อปฺปจฺจโย อปฺปชฺชติ ๕ ตตต โก อากาโร ปรีเยสนาย ?

ตตต ตถารูปํ สเหตุ สปปจฺจโย โสยํ ธมฺโม วุตฺโตติ อิทํ วีรมลิตพพํ ๕ โส จ ปจฺจโย ติวโร – มฺหุ มฺหฺโธ อธิมตฺโต ๕ ตตต มฺหฺมฺหิ ปจฺจเย มฺหฺมฺมโม คเหตุพโพ, เอวํ สตฺยเสส ปจฺจโย ทิวโร ปรีปรอปจฺจโย จ สมนนตฺรปจฺจโย จ ๕ โส ปจฺจโย มฺหฺมฺเตน พยาธิมตฺตํ ปรีเยลิตพพํ ๕ กิ การณํ ? อณฺเวยตโรปิ ปจฺจโย อณฺเวยหิ ปจฺจเยหิ ปรีเยตฺตี วา ปารีปฺรึ วา คจฺจติ ๕ ตตต โย ธมฺโม เทลิตโต, ตสฺส ธมฺมสฺส เอเตน วา การณฺเณน วา เหตุ ปรีเยลิตพโพ ๕ ยถา ปจฺจโย เหตุนา ปจฺจเยน จ, โส ตสฺส ธมฺมสฺส นิสฺสนฺโท ปรีเยลิตพโพ ๕ ยถา นิทฺทิลฺลํ อธิฏฺฐานํ เปธานํ ปรีเยสติ, โส ปจฺจโย ปรีเยลิตพโพ ๕ น หิ มฺหฺมฺสฺส ธมฺมสฺส อธิมตฺโต นิสฺสนฺโท อธิมตฺตสฺส วา นิสฺสนฺทสฺส มฺหฺมฺมโม, อต มฺหฺมฺสฺส มฺหฺมฺมชฺฉาย มชฺโธ อธิมตฺตสฺส อธิมตฺโต ยุชชติ, ตํ คเหตุพพ, อต น ยุชชติ น คเหตุพพ ๕ ยถจ ภควา อารภติ ธมฺมํ เทเสตฺ, ตํเยว ธมฺมํ มชฺชนนตฺปรีเยสํ เทเสติ, ยถา สุตฺตธาธิฏฺฐานํ ธมฺมา อาทิมฺหิ นิทฺทิสฺติ, ตํเยว พฺหุ ตสฺส สุตฺตสฺส ปรีเยสํ ๕ ตสฺส หิ ธมฺมสฺส วเสน ตํ สุตฺตํ โหติ คถา วา พยาการณํ ชฺหฺมกํ มหนตํ วา, ยถา ปน ทิวโร อณฺรูปนฺติ วา วปนา จ เทสณาวปนา ๕ รูปนฺติปิ ธมฺมสฺส ปรีเยลิตพพา ๕ ยถา จ ภควตา ปณฺจณนํ อินฺทริยานํ สํวรณํ เทลิตํ ตณฺหาเย นิคคหนตฺตํ อิจฺจว โหติ ๕ เทเสติ ยถา โคปาลโกปเม สุตฺเต อณฺเวยหิปี สุตฺเตหิ ภควา ภาสติ อิจฺจว โหติ มชฺฌิมนิกาย วิตกฺโก อยํ ภควโต เทสณานณฺรูปนฺติ อิติ โส ธมฺโม อณฺเวยสุปี เวยยาการณฺเณสุ ปรีเยลิตพโพ ๕ น หิ เอกํ หิ สุตฺเต ทฎฺฐพโพ ๕ ยุชชนํ ตํ คเหตุพพ ๕

๔๒. ตตต กตมํ อณฺเวยตํ ? ยํ กิจฺจํ สุตฺตํ ภควตา น ภาสิตํ ตถจ สุตฺเตสฺยว นทิสฺสติ, เอเวเมตํ อารตพพ ๕ ยถา อสุเกน ภาสิตนฺติ, ตํ สุตฺตํ วีรมลิตพพ ๕ กิ นุ โช อิมํ สุตฺตํ อณฺเวยตํ ชมํ ภควโต อุทาหุ นานณฺเวยตํ ชมํ, กิจฺจํ รูปญจ สุตฺตํ ภควโต อณฺเวยตํ ชมํ กิจฺจํ รูปญจ นานณฺเวยตํ ชมํ ? ยํ สพฺพโส อนโนตารตฺวา ทสฺพล โคจฺรํ เทเสติ, ตํ สพฺพํ สุตฺตํ ภควโต นานณฺเวยตํ ชมํ ๕ อตฺถิปี โส สวโก ทสฺพลานํ โคจฺรํ ชานาติ อธิโส อนนธิโส, ตํ ปน พลํ สพฺพโส น ชานาติ อณฺเวยตา นาม สวเนน, ยถา อายสมตวา สาริปฺตฺเตน เยน พฺรหฺมาทฺมโน โอวาทิต, ตสฺส อายสมโต นตฺติ อินฺทริยพลเวมตฺตญานํ, เตน ปุคฺคคปโร #1 ปณฺจจ ตํ อชานนฺโต สติ อุตฺตริการณฺเเย อุปฺปาทิต, โส ภควตา อปฺสาทิต ๕ ยถว อายสมมา มหากสฺสโป ภาคินเยยํ โอวาทิต อนนฺตริยสมนฺนาคโต อิทฺธิ ปาฎิหิเรน องฺคฺลฺโย อทฺิเปตฺวา ยํ สพฺเพสํ ธมฺมานํ กมฺมสฺมาทานานํ เหตุโส ฐานโส ยถาภูตํ ญานํ, ตสฺส อายสมโต สํวิชฺชเต, เตน นํ โอวาทิต, ตํ ภควา กรโรติ ๕

“สเจปิ ทส ปชฺไซเต,
เนว ทกฺขติ รูปานิ,
ธารยิสฺสสิ กสฺสป;
จกฺขุ ตสฺส น วิชฺชติ”ติ ๕

อปิ จ โช ยถา ทูโต ราชวจนฺน สตตมฺนุสฺสาสติ, เอวํ เสสฺซานุโค อณฺเวยตํ โส สํ ปเรสํ เทเสติ ๕ อณฺเวยตํ ชมฺสฺส ตํ คเหตุพพ ๕ อณฺเวยตํ ชมํ น คเหตุพพ ๕ ตตต กตโม สุตฺตสฺงโร ? ปณฺจวิธํ สุตฺตํ, สํกิลฺลภาคิยํ วา สนาภาคิยํ ทสฺสนภาคิยํ กาวนาภาคิยํ อสฺสทภาคิยํ ๕ อณฺเวย อวาราธเยย อณฺเวย เทเสติ อณฺเวยสฺส จ สุตฺตสฺส อตฺถํ อณฺเวยมฺหิ สุตฺเต นิทฺทิสฺติ ๕ สุตฺตสฺส วา หิ เณกาการํ อตฺถํ นิทฺทิสฺติ ๕ อริยธมฺมสาธเน อตฺถํ วิวริติ ๕ วาสนาภาคิยสฺส อตฺถํ ทสฺสนภาคิเยสุ นิทฺทิสฺติ ๕ โอรมนภาคิยานํ สโยชนานํ อตฺถํ อุทฺถภาคิเยสุ นิทฺทิสฺติ ๕ มฺหฺมฺมชฺฌานํ อินฺทริยานํ อธิมตฺเตสฺ สุตฺเตสฺ นิทฺทิสฺติ ๕ อิติ อยํ สุตฺตํ สมฺเภทํ เหตุนา จ นิสฺสนฺแทน จ เฝเลน จ นิทฺเทเสน จ มฺหฺมฺมชฺฌานํ อธิมตฺตตฺตยาปิ จ อตฺเถน จ พยณฺชนน จ โย สมฺเภทอ, อยํ วุจฺจติ สุตฺตสฺงโร ๕ โย อสมฺเภทอ, อยํ วุจฺจติ สุตฺตวิจโย ๕

ปริมาณ อักษร, ยถาภูตสฺส ปัจจัย;
นิสฺสนโท วาสนาสนธิ, ออนุญา สุตตสฺสจโร ๕

เถรฺสฺส มหาจฺจายนฺตฺส
สุตฺตวิจโย นาม จตฺตถฺกมฺมิ ๕

๕. ปณจมฺภูมิ

๔๓. ตตฺถ กตฺโม หารวิภฺจโค ? ยตฺถ โสฬส หารว อภฺชรโส เกท์ คจฺจนฺติ ๕ ตตฺถ อาทิมฺหิ เทสนาหาโร ๕
ตตฺถ อย์ คาถา กุสลา วา อุกฺกุสลา วา สจฺจจฺานี วา สจฺจเกกเทโส วา ๕ ก็ เทลิตฺตฺนฺติ ? สุตฺเต วิมฺสา เทสนาหาโร ๕
ยถา อริยสจฺจจฺานี นิภฺชโย จตฺตาริ สจฺจจฺานี สาธารณานิ อสาธารณานิ จ ๕ ยานิ จ อฏฺฐารส ปทานิ กุชฺชโต สตฺต
ปทานิ สงฺเขเปน กายิเกน เจตฺตสิเกน กุชฺเชน, อปฺปิยสฺมปฺปิโยเคน ปิยวิปฺปิโยเคน จ ตีหิ จ สงฺชตาหิ ๕ ตตฺถ ตีณิ
สงฺชตลฺกขณานิ ติสฺโส กุชฺชตา อุปฺปาโท สงฺชตลฺกขณํ, สงฺชารกฺุชฺชตฺตย กุชฺชตา จ สงฺชตลฺกขณํ, วิปริณามกฺุชฺชตฺตย
กุชฺชตฺตย อดฺดณฺตํ จ สงฺชตลฺกขณํ, กุชฺชกฺุชฺชตฺตย จ กุชฺชตา, อิมฺเส ตินฺนํ สงฺชตลฺกขณานํ ติสฺส เวทนาภูมฺิสฺส อ
กฺุชฺชมฺสุชา เวทนา อุปฺปาโท สงฺชตลฺกขณํ, สงฺชารกฺุชฺชตฺตย จ กุชฺชตา ตโย สงฺชตลฺกขณํ, สุชา เวทนา ย จ วิ
ปริณามกฺุชฺชตฺตย จ กุชฺชตฺตย อดฺดณฺตํ สงฺชตลฺกขณํ, กุชฺชาเวทนา กุชฺชกฺุชฺชตา จ กุชฺชตา อิมฺหิ อิมฺสฺส นวป
เทสฺส ปฺฐมฺเกสฺส สตฺตสฺส ปเทสฺส โสฬสฺส ปเทสฺส กุชฺชา ปริยเอสิตฺตพฺพา, เอกาทส กุชฺชตฺตย จ ลกฺขณํ นิทฺเทเส นิทฺทฺธิ ๕
ปาตฺตภาวลฺกขณา ชาตียา จ ปาตฺตภาวจฺุตติลฺกขโณ จโตติ วิตฺถาเรน ปนฺนรสปทานิ กตฺตพฺพานิ, เอวํ สาธารณานิ
อสาธารณานิ จ สตฺตสฺส ทสฺส ปเทสฺส สณฺญาส ติวโร จ สาสนปฺปฏฺฐานเณ อฏฺฐารสฺวิธสฺส จ สุตฺตาทิฏฺฐานเณ ทสฺวิธสฺส
จ สุตฺตวิธเยยสฺส โสฬสฺวิธสฺส จ หารสฺส เอกวิธตีวฺยาจ จ ปวิจยวิมฺสาชาติ อิทํ เทลิตํ ๕ ยถาภูตฺตย เทลิตฺตฺนฺติ, อย์
วุจฺจติ เทสนาหาโร ๕

๔๔. ตตฺถ กตฺโม วิจโย ทาโร ?

ปทํ ปณฺหา จ ปุจฺฉา จ, ก็ ปุพฺพํ ภิณฺจ ปจฺฉิมฺ;
อนฺุคฺติ สา จ วิจโย, ทาโร วิจโยติ นิทฺทฺธิ ๕

ปทฺนฺติ ปฐมํ ปทํ ๕ ตสฺส โก อุตฺโต ? ยํ ภควา ปุฏฺฐโณ อายสฺมตฺตา อธิเตน ตํ คเหตุพฺพํ, กติปทานิ ปุฏฺฐานิ
ยถา ก็ เกนสฺส นินฺุโต โลโกติ คาถา, อิมานิ กติปทานิ จตฺตาริ อิติ วิสฺขณายปุจฺฉา ๕ ยตฺตเกหิ ปเทหิ ภควตา
วิสฺขิตฺตานิ ปทานิ อิติ ปุจฺฉาย จ ยา ปทานํ สงฺกาสนา, อิทํ วุจฺจติ ปทฺนฺติ ๕

ปณฺหาติ อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ ๕ กติ ปณฺหา ? เอโก วา เทว วา ตทฺตฺตริ วา อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ เอโก
ปณฺหา, อุตฺตถานุปฺริวตฺติ พยณฺชนํ โหติ, สมฺพหฺลลฺลานิปิ ปทานิ เอกเมวตฺตํ ปุจฺฉติ ๕ อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ อนุปฺริวตฺติ
นิ ตํ พยณฺชนเณ เอโก ปณฺหา โหติ ๕ เกนสฺส นินฺุโต โลโกติ โลกํ สนฺุชฺชย ปุจฺฉติ, เกนสฺส นปฺปกาสติ กิถฺสากิเลป
นํ พุทฺธิ ตํเยว ปุจฺฉติ ๕ ก็ สฺ ตสฺส มหฺพภยฺนฺติ ตํเยว ปุจฺฉติ ๕ เอวํ อุตฺตถานุปฺริวตฺติ พยณฺชนํ เอโก ปณฺหา โหติ,
โส ปณฺหา จตฺตพฺพิโธ เอกํสพฺยากรรมเณ วิชฺชพฺยากรรมเณ ปฏฺฐิปุจฺฉาพฺยากรรมเณ รุปนฺนฺโยติ ๕ ตตฺถ จกฺขุ อนิจฺจนฺติ
เอกํสพฺยากรรมเณ, ยํ อนิจฺจํ ตํ กุชฺชนฺติ วิชฺชพฺยากรรมเณ, ลียา อนิจฺจํ น จกฺขุ, ยานิปี อายตฺตนาณิ จ น จกฺขุ, ตา
นิปี อนิจฺจนฺติ น จกฺขุเยว, อย์ วิชฺชพฺยากรรมเณ, ยํ จกฺขุ ตํ จกฺขุทฺทริยํ เนติ ปฏฺฐิปุจฺฉาพฺยากรรมเณ, ตํ จกฺขุ ตถาค
ตฺติ รุปนฺนฺโย ๕ อดฺดณฺตฺร จกฺขุทฺทริ รุปนฺนฺโย ปณฺหา ๕ อิทํ ปณฺหา ภควา ก็ ปุจฺฉิมฺ, โลกสฺส ลักฺกเณ ปุจฺฉิมฺ ๕ ก็ การ
ณํ ? ติวโร หิ ลักฺกเณ ตณฺหาลักฺกเณ จ ทิฏฺฐลักฺกเณ จ ทฺวจฺจริตลักฺกเณ จ ๕ ตตฺถ อวิชฺชาย นินฺุโตติ อวิชฺชํ ทส
เสติ, ชปฺปาติ ตณฺหา ทสฺเสติ, มหฺพภยฺนฺติ อุกฺกุสลสฺส กมฺมสฺส วิปากํ ทสฺเสติ, โสถํ นาม สุขเวทฺนเณสฺส กมฺมสฺส กุ
ชฺชเวทฺนเณ วิปาโก ภวิสฺสตีติ เนตํ รุณํ วิชฺชตีติ ภควา วิชฺชเตติ, จตฺตฺติ โย ปเทหิ อวิชฺชาย นินฺุโต โลโกติ...๕เปฯ...
เอวํ วุจฺจติ ๕

๔๕. ตฤตริ ปฏิปจฺจติ, สวณฺติ สัพพทฺธิ โสตาติ คาคา, จตฺตาริ ปทานิ ปุจฺจติ ตํ ภควา ทวีหิ ปเทหิ วิสฺเซตฺติ ฯ

ยานิ โสตานิ โลกสฺมี, สติ เตสํ นีวารณํ;
โสทานํ สํวรํ พุริมิ, ปณฺญาเยเต ปิธีเยเร ฯ

อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ ทวีหิ ปเทหิ วิสฺเซตฺติ ฯ อิหํ ปทฺหนฺติ ปุจฺจติโต, ตสฺส สกฺกิลฺกฺกุสฺส โลกสฺส โวทานํ ปุจฺจติโต, โสตานิ ฉ ตณฺหาภาเย พุลาธิวจฺเจเน นินฺทิตฺวา ภาวนฺติ สัพเพหิ อายตฺตเนหิ ฯ ตานิ โสตานิ เกเน นีวาริยนฺตีติ ปริยฺกฺขฺยานปทานํ ปุจฺจติ, เกเน โสตา ปิธีเยเรติ อหฺนฺสยสฺมคฺฆาตํ ปุจฺจติ ฯ ตตฺถ ภควา ฉฺชวเรสุ สติยา เทเสติ, โย หิ สมนฺปาโน วิหริตี สติโหวาริเก จ ตสฺส อินฺทริยานิ คฺคตฺตานิ สมนฺภาวนฺติ ฯ ตตฺถ คฺคตฺเตสุ อินฺทริเยสุ ยา ยา วิปฺสสนา, สา สา เตสํ เตสํ โสตานํ ตสฺสา จ อวิชฺชาย โย โลโก นินฺโด อจฺจนฺตปทานาย สํวตฺตติ ฯ เอวํ โสตานิ ปิตฺตานิปี ภาวนฺติ ตโต อุตฺตริ ปุจฺจติ ฯ

ปณฺญา จ สติ จ นามรฺอุปฺสฺส โช ตสฺส ภาวนฺตํ ปุญฺจมาคฺคมม กตฺเตตํ อฺปฺสฺมมฺมิติ อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ ภควา เอเกเน ปเทเน วิสฺเซตฺติ ฯ

ยเมตํ ปณฺหํ อฺปฺจฺจติ #1, อธิต ตํ วทามิ เต...ฯเปฯ;
วิญฺญาณสฺส นโรเรน, เอตฺเตตํ อฺปฺสฺมมฺมิติ ฯ

อิมินา ปณฺเหน ก็ ปุจฺจติ ? อนุปาทิสฺเสนนิพฺพานธฺาตุํ ปุจฺจติ, ตํ ภควา อนุปาทิสฺเสาย นิพฺพานธฺาตุยา วิสฺเซตฺติ ฯ ตตฺถ ปฺฐเมน ปณฺเหน สกฺกิลฺลํ ปุจฺจติ ฯ ทฺติเยเน ปณฺเหน โวทานํ ปุจฺจติ ฯ ตติเยเน ปณฺเหน โสปาทิสฺเสนนิพฺพานธฺาตุํ ปุจฺจติ ฯ จตฺตเถเน ปณฺเหน อนุปาทิสฺเสนนิพฺพานธฺาตุํ ปุญฺจติโต อุตฺตริ ปฏิปฺจฺจติ ฯ

เย จ สงฺฆาตธฺมมาเส, เย จ เสธา #2 ปฺญ อธิ;
เตสํ เม นิปโก อิริยํ, ปฺญฺโฐ ปทรุหิ มาริส ฯ

อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ ปุจฺจติ ฯ กติ จ ปน เต ปณฺเเห สงฺฆาตธฺมมา จ อรฺหนฺตา เสกฺขา จ ? ก็ ปุพฺพํ กิณฺจ ปจฺจิมฺหนฺติ อยฺมตฺโต ฯ ตตฺถ กตฺรํ ปฺฐมํ ปุจฺจติ, กตฺรํ ปจฺจา ? อรฺหนฺตํ ปฺฐมํ ปุจฺจติ ฯ เสกฺขธฺมเม ตตฺถ เกเน ปเทเน สงฺฆาตธฺมมาตี อรฺหนฺโต คหิตา, ปฺญตี เสกฺขา คหิตา ฯ เตสํ เม นิปโกตี สาธารณํ ปทํ ภาวนฺตํ ปุจฺจติ ฯ ตสฺส สาธารณานิ จ อสาธารณานิ จ ปณฺเहेสุ ปุจฺจติพฺพานิ ฯ ตํ ภควา วิสฺเซตฺติ ฯ น ตถา ปฺญฺจํ, ปฺฐมํ ปุญฺจํ, ตํ ปจฺจา วิสฺเซตฺติ ฯ ยํ ปจฺจา ปุจฺจติ ปฺฐมํ วิสฺเซตฺติ ฯ กิณฺจ อิหํ ปุจฺจติ วิสฺทฺธานํ วิสฺเซตฺตณฺตณฺจ กวา อิริยตี อิหํ ปุจฺจติ, ตํ กามเส นวภิคฺชเณยฺย ฯ มนฺसानวภิไล ลียตี ปริยฺกฺขฺยานานิ วิตฺถเกเน จ ภควา นีวาริตฺติ, เทว ปน วิตฺถกอนวภิไล ตาย ปริยฺกฺขฺยานํ, ยถา นีวารเณสุ นินฺทิตฺวา ฯ กุสลา สัพพธฺมเมสุตี อรฺหนฺตํ วิสฺเซตฺติ ฯ

เกเนสฺสุ ตฺรตี โอฆนฺติ คาคา, อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ ฯ จตฺตารเวยฺย ปณฺหา ฯ ก็ การณํ, น หิ เอตฺถ อตฺถา นฺปฺริวตฺติ พยฺยณฺนํ #1 ยถา ปฺฐมํ อธิตปณฺเहेสุ, ตสฺส น เอกํเสเน พุทฺธา วิสฺเซตฺตณฺนํ, พุทฺธา ปณฺหา, เอโก น จาปิ, สัพเพ ปุจฺจติ, ปุพฺเพ วิสฺเซตฺติ, ยถา จตฺตโต อธิโตปณฺเเห, ยํ เอตฺถ ยถาภฺตํ ปฺริเยสนาปทฺนฺธเนเน วิสฺเซตฺตณฺนํ เอวํ ยถาภฺตํ ปฺริเยสตี ฯ โย ปฺนฺ เอตฺถ ยํ เอวํ ปุจฺจติ ตตฺถ อยฺมกาโร ปุจฺจณฺนํ อนฺโตชฺฉวา พหิชฺฉาตี

คาคา #2 ปุจฺจติวิสฺเซตฺตณฺนํ มคฺคิตฺตพฺพา ฯ กถํ วิสฺเซตฺตตี ภาควาตี วิสฺเซตฺติ ? สีเล ปติภฺจฺจาย นโร สปญฺญิตฺติ คาคา ฯ ตตฺถ จิตฺตภาวนาย สมนฺดา, ปณฺญาภาวนาย วิปฺสสนา ฯ ตตฺถ เอวํ อหฺมึยตี, เย ธฺมมา สมนฺเถเน จ วิปฺสสนาย จ ปิธียนตี, เต อิมเ อนฺโตชฺฉวา พหิชฺฉา ฯ ตตฺถ วิสฺเซตฺตณฺนํ สมนฺเถเน ราโค ปิธียตี, วิปฺสสนาย อวิชฺชา ฯ อชฺฉตฺตวตฺตฺถโก ราโค อนฺโตชฺฉวา,พาหิรฺวตฺตฺถโก ราโค พหิชฺฉา ฯ อชฺฉตฺตวตฺตฺถกา สกฺกยาภิภฺจฺจติ, อยํ อนฺโตชฺฉวา ฯ เอกสฺสฺจฺจํ ทิภฺจฺจติคฺคตานิ จ พาหิรฺวตฺตฺถกานิ พหิชฺฉา, ยา หิ อชฺฉตฺตวตฺตฺถกา ยา ทิภฺจฺจติคฺคตานิ ภาวิสฺสตี, อยํ ชฺฉวา ฯ ตถา สตีตฺเตเน ยา กาจิ อชฺฉตฺตวตฺตฺถกา ตณฺหา จ ทิภฺจฺจติ จ, อยํ อนฺโตชฺฉวา ฯ ยา กาจิ พาหิรฺวตฺตฺถกา ตณฺหา จ ทิภฺจฺจติ จ, อยํ พหิชฺฉา ฯ

ยถา เทวตา ภาวนฺตํ ปุจฺจติ “จตฺจกฺกํ นวทวาร”นตี คาคา #3 ฯ ตตฺถ ภควา วิสฺเซตฺติ “เจตฺวา นทฺวี วรตฺตํ จา”ตี คาคา, อิหํ ภควา ทฺกฺชนฺโรคฺคานิ ปฏิปทํ วิสฺเซตฺติ ฯ อิมาย วิสฺเซตฺตณฺนํ ภควา อหฺมึยตี กิลเส เอตฺถ ปฺริมาย คาคาย นินฺทิตฺตพฺเพเน ฯ ตํ หิ จตฺจกฺกนตี จตฺตารเวยฺย หตฺตปาทา ฯ นวทวารนตี นว ภาวนฺยานิ ฯ ยถา จตฺจกฺกนตี จตฺตารเวยฺย อฺปาทานา, อฺปาทานปฺปจฺจยา ภโว, อฺปาทานนโรธา ภาวนโรธา ฯ นวทวารนตี นว มานวียา,

มานชาติกาย หิ ทุกข์ เสยเยนมหิ ปรสโธ ตีนานิ ปุณฺณํ ฯ ตินเณ สยฺยุตฺตํ หิ ปญฺจกามคฺคฺคฺโก ราโค ฯ ตตฺถ นหฺรี
 ติ ตตฺถหา วิสขุชฺชียติ ฯ วรรตตฺถนฺติ มานํ วิสขุชฺเชติ, อิจฺฉา โลโก จ ปาปโกติ ปญฺจกามคฺคฺคฺโก ราโค ฯ ตตฺถ วิสมโลโก
 ปาปโกติ นินฺทิตฺถ สมฺมุตตตฺถนฺนํ ฯ อญฺญานมฺมลกา ตตฺถหาติ อญฺญานมฺมลกา ตตฺถหา, ตตฺถหา ย จ ทิฏฺฐิยา จ
 ปทานํ ฯ เย จ ปุณฺ อญฺเญปิ เกจฺ จตฺตจกฺกโยเคน เตเนว การเณน จ ยฺยชฺชนฺติ, สํสารคามินอ ธมฺมา สพฺเพ นินฺทิตฺถ
 พฺพา ฯ ตตฺถายํ คาคา วิสขุชฺชา ปุจฺฉาย จ วิสขุชฺชานาย สมเมติ #4 ฯ ยํ ยทิ สนฺเทน อตฺ สห พฺยากรเณน อญฺคฺติยํ จ
 โส วิจโยติ ภควา ยตตฺถานิ ปทานิ นิกฺขิปติ, ตตฺถเกหิ อญฺคายติ ฯ

๔๖. อฏฺฐหิ, ภิกฺขเว, อญฺเญ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหฺตี #5 ฯ อิมานิ อฏฺฐ ปทานิ นิกฺขิตฺถานิ
 ฯ ฉหิ ปเทหิ ภควา อญฺคายติ ฯ

“โย เว น พฺยถติ #6 ปตฺวา, ปริสํ อุกฺคฺวาหิณฺ;
 น จ หาเปติ วจฺนํ, น จ ฉาเทติ สาสนํ ฯ
 “อสนฺทิตฺถึ จ ภณฺติ, ปุจฺฉนฺติ น จ กุปฺปติ;
 ส เว ตาทิสโก ภิกฺขุ, ทูเตยฺยํ คนฺตุมรหฺตี”ติ ฯ

ตตฺถ ปน ภควา ยตตฺถานิ ปทานิ นิกฺขิปติ, ตตฺถเกหิ อญฺคายติ ฯ สตฺถหิ, ภิกฺขเว, อญฺเญ สมนฺนาคโต
 กลฺยาณมิตฺโต ปโย ครุภาวนฺนํโยติ วิตถาเรณ, อิทํ ภควา สตฺถหิ ปเทหิ อญฺคายติ ฯ อิติ พุทฺธสฺสทฺวา อญฺคายติ,
 อปฺปรตฺถกํ ปทํ วา นิกฺเขโป, พุทฺธสฺสทฺวา นว ปทานิ นิกฺเขโป, อปฺปรตฺริกา อญฺคิตฺถิยา พุทฺธตฺริกา อญฺคายติ ฯ อยํ
 วุจฺจติ เต อญฺคิตฺถิ จ วิจโย, อยํ วิจโย นาม หาโร ฯ

ตตฺถ กตฺโม ยุตฺติหาโร ?

สพฺเพสํ หารานํ, ยา ภูมึ โย จ โคจโร เตสํ;
 ยุตฺตายุตฺติ ปริกฺขา, หาโร ยุตฺติตฺติ นินฺทิตฺถิ ฯ

หารานํ โสพฺสนฺนํ ยถา เทสนา ยถา วิจโย โย จ นินฺทิตฺถิ, อยํ นินฺทิตฺถิ ฯ อยํ ปุจฺฉา สุตฺเตสฺส น ยฺยชฺชิตฺติ
 ยา ตตฺถ วิมฺสา, อยํ ยุตฺติ ฯ

ยถา หิ สเหตุ สปปจฺจยา สตฺธา สกิลฺลสนฺติ, อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย สตฺถานํ สกิลฺลสยา, สเหตุ สปปจฺจ
 ยา สตฺธา วิสขุชฺชนฺติ, อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย สตฺถานํ วิสฺสุทฺธิยา ฯ สิลฺลวตา, อานนฺท, ปุคฺคเลน น เวยฺยการณฺนิยา
 กิณฺติ เม วิปฺปฏิสวโร อูปฺปาเทยฺย...ฯเปฯ.... อพฺยากรณํ กตฺตพฺพํ, อยํ วิสฺสุทฺธิยา มคฺโค ฯ ตสฺส เหตุ โโก ปจฺจโย, ส
 ลกฺขณฺธสฺส จตฺตาริ จตฺตาริ เหตุ จ ปจฺจโย จ ฯ สปปุริสสํเสโว โย จ ปติวฺรูเพสฺวาโส จ, อยํ อูปฺปาทาปจฺจยตา
 สปปจฺจโย ฯ ยํ ปฺราณกมฺมํ ธสฺส วิปาโก ปจฺจโย, ตาย ปจฺจยาย อตฺตสมฺมาปณฺธิ, อยํ เหตุ ฯ อิติ สิลฺลกฺขณฺโธ ส
 เหตุ สปปจฺจโยติ อิทํ โลกิกํ สิลฺลํ ฯ

ยํ ปน โลกุตฺตรํ สิลฺลํ, ตสฺส ตีนิน อินฺทริยานิ ปจฺจโย – สทฺธินฺทริยํ วิริยินฺทริยํ สมานินฺทริยํ – อยํ ปจฺจโย ฯ
 สตินฺทริยญฺจ ปญฺญินฺทริยญฺจ เหตุ ฯ ปญฺญา ย นินฺทิตฺถิ, ยํ สิลฺลํ ขายติ ฯ โสตาปนฺนสฺส จ สิลฺลํ เตนายํ เหตุ
 อยํ ปจฺจโย ฯ ยํ ปุณฺ สมานินฺทริยํ ปสฺสทฺธิ จ ปิติ จ ปาโมชฺชํ ปจฺจโย ฯ ยํ สฺขํ เหตุ เตน สมานิกฺกนฺโธ สเหตุ สปปจฺจ
 โย ฯ ยํ สมานินฺทริยํ ยถาภูตํ ปชานาติ, อยํ ปญฺญา ฯ ตสฺส ปฺรโตมฺโส อชฺชตฺตํ จ โยนิโส มนฺลิกาโร เหตุ จ ปจฺจโย
 จ, อิติ อิมํ ตโย ขนฺธา สเหตุ สปปจฺจยา เหวํ สตฺถ ปญฺญา ฯ สตฺถพฺยากรณฺนํ จ สุตฺเตสฺส น ยฺยชฺชิตฺติ ฯ อยํ ยุตฺติหา
 โร ฯ โส จตฺตสฺส มหาปเทสฺส ทฏฺฐพฺโพ ฯ

๔๗. ตตฺถ กตฺมํ ปทฺฐานํ ?

ธมฺมํ เทเสติ ชินฺ, ตสฺส จ ธมฺมสฺส ยํ ปทฺฐานํ;
 อิติ ยาว สพฺพธมฺมา, เอโส หาโร ปทฺฐานินฺ ฯ

ตตฺถ ปญฺจกามคฺคฺคา กามราคสฺส ปทฺฐานํ ฯ เยสํ เกสณฺจิก กามราโค อูปฺปชฺชติ อูปฺปนฺโน วา อูปฺปชฺชิตฺ
 สติ วา, เอเตสฺส เยปิ ปญฺจสฺส รุเปสฺส อายตฺนสฺส นนฺถญฺตฺร เอเตหิ กามราคสฺส ปทฺฐานานฺติ ฯ วุจฺจเต, เตน ปญฺจ

กามคุณา กามราคสส ปทภูฐานัน ๕ ปณจินทริยานิ รูปราคสส ปทภูฐานัน ๕ มนินทริยั ภาวราคสส ปทภูฐานัน ๕ ปณ
จกขนุชา สกกายทิกฏฐิยา ปทภูฐานัน ๕ เอกสฏฐิ ทิกฏฐิคตานิ ทิกฏฐิราคสส ปทภูฐานัน ๕ กามฮาตุ กามราคสส ปทภู
ฐานัน ๕ อรูปฮาตุ อรูปราคสส ปทภูฐานัน ๕ สขสณญญา กามราคสส ปทภูฐานัน ๕ พยาปาทสณญญา พยาปาทส
ปทภูฐานัน ๕ อสมปชฌณญา สมิโมหสส ปทภูฐานัน ๕ นว อาฆาตวตตณฺเณ พยาปาทส ปทภูฐานัน ๕ นววิธั
มานัน #1 มานสส ปทภูฐานัน ๕ สุขา เวทนา ราคานุสยสส ปทภูฐานัน ๕ ทุกขา เวทนา ปฏิมานุสยสส ปทภูฐานัน ๕
อทุกขมสุขา เวทนา อวิชชานุสยสส ปทภูฐานัน ๕ อตตวาทูปาทานณฺจ มุตสวาโท จ โลภสส ปทภูฐานัน ๕ ปาณา
ติปาโต จ ปิสุณวาจา จ ผรุสวาจา จ พยาปาทส ปทภูฐานัน ๕ มิจจตตณฺจ สมพปปลาโป จ โมหสส ปทภูฐานัน ๕
ภว โภคณฺจ โวกาโร อหังการสส ปทภูฐานัน ๕ พาหิรณัน ปรีคโคโห มมังการสส ปทภูฐานัน ๕ กายสส สงคัง #2 ทิกฏฐิยา
ปทภูฐานัน ๕ กายิกโกโโส โทสสส ปทภูฐานัน ๕ กายิกกาสาโว โลภสส ปทภูฐานัน ๕ โย โย วา ปณ ธมโม เยน เยน
อารมมณฺเณน อุปปชชติ สจจาธิภูฐานเณน วา ธมมาธิภูฐานเณน วา อนุสยเณน วา, โส ธมโม ตสส ปทภูฐานัน ๕ เตน
सारมมณฺเณน โส ธมโม อุปปชชติ ๕

ยถา มนุสโส ปุริมสส ปทสส ปทภูฐานัน อลภนโต ทุตติยั ปทํ อุตฺตรติ, โส ปจฺจนาหุปทํ สัหริตติ ๕ ยถิ ปน โย
น ทุตติยปทสส ปทภูฐานัน ลภติ, อปรํ ปทํ อุตฺตรติ ๕ ตสส โย เจโส ปจฺจโย ภาวติ ๕ เอวํ ธมโม กุลโล วา อกุลโล
วา อพฺยาโกโต วา ปทภูฐานัน อลภนโต น ปวตตติ ๕ ยถา ปยุตตสส ธมมสส โยนิลาโณ #3, อยํ วุจฺจติ ปทภูฐานโน
หาโร ๕

๔๘. ตตถ กตโม ลกฺขโณ หาโร ?

วุตตมฺหิ เอกธมฺเม, เย ธมฺมา เอกลกฺขณา เตน;
สพฺเพ ภวนฺติ วุตฺตา, โส หาโร ลกฺขโณ นาม ๕

เยสณฺจ สุตฺมารทฺธา, นิจฺจํ กายคตาสตีติ คาถาย วุตฺตาย กายคตาสติยา วุตฺตา เวทนาคตา จิตตคตา
ธมฺมคตา จ สติ จตฺตุนัน สติปฏฺฐานานัน เอกเณ สติปฏฺฐานเณน ๕ น หิ จิตตํ เอกสมฺมํ วิญญานณฺฐิตฺติยา ปวตตติ, นานา
สุ คตีสํ ปวตตติ, กายคตาสติยา วุตฺตาย วุตฺตา เวทนาคตา จิตตธมฺมคตา จ ๕ น หิ กายคตาสติยา ภาวิตฺตย สติ
ปฏฺฐานา จตฺตาโร ภาวนาปาริปุรีน คจฺจนฺติ ๕ เอวํ ตสสทิสฺส ธมฺเมสุ วุตฺเตสุ สพฺพธมฺมา วุตฺตา จ ภวนฺติ ๕

สจิจตปริโยททาปนํ, เอตํ พุทฺธาน สาสนฺนติ คาถา เจตสิกา ธมฺมา วุตฺตา, จิตเต รูปํ วุตฺตํ ๕ อิทํ นามรูปํ
ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ๕ ตโต สจิจตปริโยททาปนา ยํ ยํ โอทเปตติ, ตํ ทุกฺขํ ๕ เยน โอทเปตติ, โส มคโค ๕ ยโต โอทปนา, โส
นิโรธो ๕ จกฺขํ จ ปฏฺิจจ รูปํ จ อุปฺปชชติ จกฺขวิญญานัน, ตตถ สหชาตา เวทนา สณฺญา เจตนา ผลโส มนสิกาโร
เอเต เต ธมฺมา เอกลกฺขณา อุปฺปาทลกฺขณเณน ๕ โย จ รูปे นิพฺพินฺหติ, เวทนาย โส นิพฺพินฺหติ, สณฺญาจฺจขารวิ
ญญานเณสฺปิ โส นิพฺพินฺหติ ๕ อิติ เย เอกลกฺขณา ธมฺมา, เตสํ เอกมฺหิ ธมฺเม นิทฺทิกฺกุญฺเฐ สพฺเพ ธมฺมา นิทฺทิกฺกุ
โหนติ, อยํ วุจฺจติ ลกฺขโณ หาโร ๕

ตตถ กตโม จตฺตพฺยุโห หาโร ?

นิวุตฺติ อธิปฺปาโย จ, พฺยณฺขนา เทสนาย จ;
สุตตตโต ปุพฺพาปรสฺนธิ, เอโส หาโร จตฺตพฺยุโห ๕

ตตถ กตมา นิวุตฺติ, ส่า กถํ ปรีเยสิตพฺพา #1? ยถา วุตฺตํ ภาวตา เอกาทสทํ องฺเคทํ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ
ชิปปํ ธมฺเมสุ มหตตํ ปาปณฺดาติ, อตถกุลโล จ โหติ, ธมฺมกุลโล จ โหติ, นิวุตฺติกุลโล จ โหติ, อิตฺถาธิวจนฺกุลโล จ
โหติ, ปุริสาธิวจนฺกุลโล จ, วิปุริสาธิวจนฺกุลโล จ, อตฺตธาธิวจนฺกุลโล จ, อนาคธาธิวจนฺกุลโล จ, ปจฺจบุปฺพนาธิวจนฺ
กุลโล จ ๕ เอกาธิปฺปาเยน กุลโล นานาธิปฺปาเยน กุลโล ๕ กิมฺหิ เทสิตํ, อตฺตธานาคตปจฺจบุปฺพนํ ๕ อิตฺถาธิวจน
ปุริสาธิวจนเณน วิปุริสาธิวจนเณน สพฺพํ ยถาสุตตํ นิทฺทิกฺกุญฺ ๕ ตํ พฺยณฺขนโต นิวุตฺติโกสลโลโต โย ยํ สุตตสส สุนิวุตฺติ
ทฺตุนิวุตฺติตํ อเวกชติ, อิทํ เอวํ นิโรเปตพฺพํ ๕ อิทมฺปิ น นิโรเปตพฺพํ ๕ อิทํ วุจฺเจต นิวุตฺติโกสลลํ ๕

๔๙. ตตถ กตมํ อธิปฺปาโยโกสลลํ ? ยถาทลิตตสฺส สุตตสฺส สพฺพสฺส วารํ คจฺจนฺติ อิมิน ภาควตา เทลิตพฺพหนฺติ ฯ ยถา ก็ อบรมปาทอ อมตํ ปทํ, ปมาโท มจฺจุโน ปทหนฺติ คากา ฯ เขตถ ภาควโต โโก อธิปฺปาโย ? ๕๐. อลลิตเมว อากงฺขหนฺติ เต อปฺปมตฺตา วิหริสฺสหนฺติ, อยํ อธิปฺปาโย ฯ

โยคสฺส กาลํ น นิวตฺตติ ยา จ, โส น ตตถ ปาปฺนตฺเว วาหนฺติ;
เวหนามคฺคอินฺนา #2 ปเวทิตํ, อุตฺรชาสวา ทุกฺขา ปโมกฺขตา ฯ

เขตถ ภาควโต โโก อธิปฺปาโย ? ๕๐. ทุกฺเข นาสสาทกา #3, เต วิริยมารภิสฺสหนฺติ ทุกฺกขยาติ ฯ อยํ ตตถ ภาควโต อธิปฺปาโย ฯ อิติ คากาย วา พยากรณฺเณ วา เทลิตเต อิมินา สุตฺเตน สาธกา, โย เอวํ ธมฺมานุธมฺมํ ปฏิปชฺชตฺติ โส อธิปฺปาโย, อยํ วุจฺจติ เทสหนฺนํ อธิปฺปาโย ฯ

ตตถ กตโม ปุพฺพปาปรสฺสนฺธิ ? ยํ คากายํ วา สุตฺเตสฺส วา ปทานิ อลลิตํ ตานิ วาหนฺติ เอวํ วา เอวเมตติ ตสฺสา คากาย สุตฺตสฺส วา ยานิ ปุริมานิ ปทานิ ยานิ จ ปจฺฉิมกานิ , ตานิ สโมสารถพฺพานิ ฯ เอวํ โส ปุพฺพปาปรนสนฺธิ ญฺยติ ฯ ยา เอกา สมารทฺธา คากา เทว ตีณิ วา ตสฺส เมกเทส ภาสิตานํ ภาสิตาหิ คากาหิ อนินฺทิกฺกุโร อุดฺโถ ภาวติ ตฺวปฺปชาริตพฺพํ ฯ ยํ สพฺพา #4 อิตฺตสฺส ปริเยสฺमानสฺส ปริเยสฺนา กงฺขา, ตสฺส วา ปุคฺคสฺส ปญฺญตฺตํ น อปรํ ปริเยสิตพฺพํ ฯ อิทํ วุจฺจเต ปุพฺพปาปรน สนฺธิ ฯ โกลลนฺติ วตฺตุโต นินฺทานโกสลลํ ฯ พยญฺชนโต นินฺรุตฺติ โกลลลํ ฯ เทสหนฺนํ อธิปฺปาโยโกสลลํ ฯ ปุพฺพปาปรน สนฺธิโกสลลํ ฯ ตตถ ตสฺส คากา ปริเยสิตา นินฺทาน วา ฯ อุปลพฺภิตํ น อุดฺโถ นินฺทิลิตพฺโพ วตฺตุโต นินฺทานโกสลลํ อุดฺโถโกสลลํ อิมฺเห จตฺุหิ ปเทหิ อุดฺโถ ปริเยสิยนฺโต ยถาภูตํ ปริยฺภูโร หิตํ ฯ ยถ จ สพฺโพ วตฺตุโต วา นินฺทานน วา โย อธิปฺปาโย พยญฺชน นินฺรุตฺติ สนฺธิ จ อุนฺตโร เอโส ปุพฺพปาปรน เอวํ สุตฺตตฺถน เทลิตพฺพํ ฯ อยํ จตฺุพฺพโย หาโร ฯ

๕๐. ตตถ กตโม อวภูฏโห หาโร ?

เอกมฺหิ ปทภูฏานํ, ปริเยสฺติ เสสํ ปทภูฏานํ;
อวภูฏติ ปฏิปทฺเข, อวภูฏโห นาม โส หาโร ฯ

ยถา ก็ อุนฺนพฺพานํ ปมตฺตานนฺติ คากาโย ฯ ยํ ปมาโท, อิทํ กิสฺส ปทภูฏานํ ? กุสลาณํ ธมฺมานํ โอสคฺคสฺส ฯ กุสลธมฺโมสคฺโค ปน กิสฺส ปทภูฏานํ ? อกุสลธมฺมปฏิเสวนาย ฯ กิสฺส ปทภูฏานํ, กุสลธมฺมปฏิเสวนาย ? กิสฺส ปทภูฏานํ, กิสฺสวตฺตุปฏิเสวนาย ? อิติ ปมาเทน โมหปทฺทฺชา ทิฏฺฐิ อวิชฺชา ฉนฺทวาทปทฺทฺชา ฯ ตตถ ตณฺหา จ ทิฏฺฐิ จตฺตาโร อาสวา ตณฺหา กามาสโว จ ภวาสโว จ ทิฏฺฐาสโว จ อวิชฺชาสโว จ ฯ ตตถ จิตฺเต อุดฺธิตํ ทิฏฺฐิ เจตสิเกสฺส นิจฺจนฺติ ปญฺจสุ กามคฺุณฺเส อชฺฉวาทนฺน กามาสโว, อุปฺปตฺตีสฺส อาสตฺติ ภวาสโว ฯ ตตถ รูปกาโย กามาสวสฺส ภวาสวสฺส จ ปทภูฏานํ ฯ นามกาโย ทิฏฺฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส จ ปทภูฏานํ ฯ

ตตถ อลฺลียนาย อชฺฉตฺตวาทนํ กามาสวสฺส ลกฺขณํ ฯ ปตฺตนคนฺถนอภิสงฺขารกายสงฺขารณํ ภวาสวสฺส ลกฺขณํ, อภินเวโส จ ปรามาสฺส จ ทิฏฺฐาสวสฺส ลกฺขณํ ฯ อปฺปฏิวโธ ธมฺเมสฺส อสมปชฺชนฺญา จ อวิชฺชาสวสฺส ลกฺขณํ ฯ อิมํ จตฺตารो อาสวา จตฺตาริ อฺุปาทานานิ ฯ กามาสโว กามฺุปาทานํ, ภวาสโว ภวฺุปาทานํ, ทิฏฺฐาสโว ทิฏฺฐุปาทานํ, อวิชฺชาสโว อตฺตวาทฺุปาทานํ, อิมฺเห จตฺุหิ อฺุปาทานนฺหิ ปญฺจกฺกฺขนฺธา ฯ ตตถ อวิชฺชาสโว จิตฺเต ปหาตพฺโพ, โส จิตฺเต จิตฺตานุปฺปัสส ปหฺยติ ฯ ทิฏฺฐาสโว ธมฺเมสฺส ปหาตพฺโพ, โส ธมฺเมสฺส ธมฺมานุปฺปัสส ปหฺยติ ฯ ภวาสโว อาสตฺตยา ปหาตพฺโพ, โส เวหนาสฺส เวหนานุปฺปัสส ปหฺยติ ฯ กามาสโว ปญฺจสุ กามคฺุณฺเส ปหาตพฺโพ, โส กายเย กายานุปฺปัสส ปหฺยติ ฯ ตตถ กายานุปฺปัสสนา ทุกฺกขมริยสจฺจ ภาตติ ฯ เวหนานุปฺปัสสนา ปญฺจนํ อินฺทริยานํ ปจฺจโย สฺุชินฺทริยสฺส ทุกฺกขินฺทริยสฺส โสมนสฺสินฺทริยสฺส โทมนสฺสินฺทริยสฺส อฺุปกฺกอินฺทริยสฺส, สตฺตกิลโลปจโร เตน สมฺมทฺย ภาตติ ฯ จิตฺเต จิตฺตานุปฺปัสสนา นินฺโร ภาตติ ฯ ธมฺเมสฺส ธมฺมานุปฺปัสสนา มคฺุค ภาตติ ฯ เตนสฺส จตฺุสฺส จ ทสฺสเนน ตสฺเสว สพฺเพ ปหฺยหนฺติ, เยน นินฺทิกฺกุรา ปฐมํ อุนฺนพฺพานํ ปมตฺตานํ เตสํ วทณฺนตี อาสวา ฯ ชานโต หิ ปสฺสโต อาสวานํ ชโย ทุกฺกํ สมฺมทฺโย นินฺโร มคฺุโค หิ อกุสลา ธมฺมา ฯ เอวํ ปริเยสิตพฺพา ฯ ยาว ตสฺส อกุสลสฺส คติ ตโต ปฏิปทฺเขน อกุสเล ธมฺเม ปริเยสฺติ เตสํ กิลลานํ หาเรน อวภูฏติ ฯ อยํ วุจฺจเต อวภูฏโห หาโร ฯ เอวํ สุกฺกาปิ ธมฺมา ปริเยสิตพฺพา ฯ อกุสลธมฺเม อาคมิสฺส ฯ

ติสโส เวทนาโย ตสฺส สุขาย เวทนาโย โสมนสฺโส สวิจาโร, ทุกขาย เวทนาโย โทมนสฺโส สวิจาโร, อทุกขมสุขาย เวทนาโย อุเปกโข สวิจาโร ๕ ยํ ปน ตตฺถ เวทียํ อิทํ ทุกขสจฺจํ, ชนฺเธสุ สงฺขารกฺขนฺโธ ตตฺถ กายเ ปมตฺตํ สอุปฺตตฺตํ, ตตฺถ สงฺขารคฺโค ทฺวิธา จ ภวฺงคฺคตฺรณํ กมฺมํ ตีณิ จ สงฺขารานิ ปุณฺณญานิสฺสงฺขารา วา อุปุณฺญา วา อาเนญฺชา วา เหตุ สพฺพสฺวาคสฺส โน วีตฺราคสฺส, โทสฺส อภิสฺงฺขารานิ จ อวีตฺราค เจตฺติ จ ปกฺกเปตฺติ จ, วีตฺราค ปน เจตฺติ จ โน อภิสฺงฺขโรติ, ยํ อุนฺหํ วชิรํ กญฺเฐ วา รุกฺเข วา อวฺญุตฺต วา ปตฺนตํ ภินฺทติ จ ทฺหติ จ, เอวํ สฺวาค เจตฺนา เจตฺติ จ อภิสฺงฺขโรติ จ ๕ ยถา สตํ วชิรํ น ภินฺทติ น จ ทฺหติ, เอวํ วีตฺราคเจตฺนา เจตฺติ น จ อภิสฺงฺขโรติ ๕ ตตฺถ ปญฺจนฺนํ ชนฺธานํ เอโก ชนฺโธ อนินฺทริยสฺสวํ สญฺญาทฺกฺขนฺโธ ๕

ตตฺถ ธาตุณํ อฏฺฐารส ธาตุโย ๕ ตตฺถ ยา รูปี ทส ธาตุโย, ตาสฺ เทลียมานาสฺ รูปกฺขนฺโธ นินฺทิตฺตฺพฺโพ, ทุกฺโข อริยสจฺจํ ๕ เยปิ จ ฉ วิญฺญาณกายนํ มโนธาตุสฺสตฺตมา, ตตฺถ วิญฺญาณกฺขนฺโธ จ นินฺทิตฺตฺพฺโพ, ทุกฺโข อริยสจฺจํ ๕ ธมฺมธฺตาตุ ปน ธมฺมสโมสฺรณา, โส ธมฺโม เหตุนา จ นิสฺสเนทน จ เพลน จ กิจฺเจน จ เววจเนน จ เยน เยน อุปฺลภฺภติ, เตน เตน นินฺทิตฺตฺพฺโพ ๕ ยถิ วา กุสลา ยถิ วา อกุสลา ยถิ วา อพฺยาคตา ยถิ วา อสงฺฆตา ๕ ทฺวาท สนฺนํ อายตฺนानํ ทส อายตฺนानิ รูปานิ ตํ ทุกฺโข อริยสจฺจํ นินฺทิตฺตฺพฺโพ ๕ รูปกฺขนฺโธ จ มนฺยตฺนณฺจ วิญฺญาณกฺขนฺธเนน นินฺทิตฺตฺพฺโพ, ทุกฺโข อริยสจฺจํ ๕ ธมฺมมายตฺนํ นานาธมฺมสโมสฺรณํ ๕ ตตฺถ เย ธมฺมา อินฺทริยานํ อินฺทริเยสุ นินฺทิตฺตฺพฺพา, เย อนินฺทริยานํ อนินฺทริเยสุ นินฺทิตฺตฺพฺพา ๕ ปริยาตโย จ โอตฺตารตฺพฺพา ๕ ยถา ธา ธมฺมธฺตาตุ ตตา ธมฺมมายตฺนํ ปริเยลิตฺตฺพฺโพ ๕ ยายเวว ทิ ธมฺมธฺตาตุ ตฺเทว ธมฺมมายตฺนํ อนุนํ อนนิกิ ๕

ตตฺถ ปฏฺิจจสมฺปฺปาโท อตฺถิ ตฺวิโร, อตฺถิ จตฺตฺพฺโพ, อตฺถิ ทฺวิโร ๕ ตตฺถ ตฺวิโร ปฏฺิจจสมฺปฺปาโท เหตุผล นิสฺสเนโท ๕ อวิชฺชา สงฺขารา ตณฺหา อุปาทานํ จ อยํ เหตุ, วิญฺญาณํ นามรูปํ สพฺยาตฺนํ ผลสฺโส เวทนา จ อยํ ปจฺจโย, โย ภโว อยํ วิปฺปกโ, ยา ชาติ มรณํ อยํ นิสฺสเนโท ๕

กถํ จตฺตฺพฺโพ เหตุ ปจฺจโย วิปฺปกโ นิสฺสเนโท จ ? อวิชฺชา จ ตณฺหาสงฺขารา จ อุปาทานํ จ – อยํ เหตุ ๕ วิญฺญาณํ นามรูปสฺส ปจฺจโย ๕ นามรูปํ อุปฺปชฺชติ, ตตา อุปฺปนฺนสฺส สพฺยาตฺนํ ผลสฺโส เวทนา จ – อยํ ปจฺจโย ๕ โย ภโว อยํ วิปฺปกโ ๕ ยา ชาติ ยา จ ชรามรณํ – อยํ นิสฺสเนโท ๕

กถํ ทฺวิโร ปฏฺิจจสมฺปฺปาโท ? อวิชฺชา สงฺขารา ตณฺหา อุปาทานํ – อยํ สมฺทโย ๕ วิญฺญาณํ นามรูปํ สพฺยาตฺนํ ผลสฺโส เวทนา ภโว ชาติ มรณณฺจ – อิทํ ทุกฺโข ๕ ยํ ปน อวิชฺชานโรธา สงฺขารนโรโธ อิมานิ ตปฺปฏิปกฺขนฺเทว สจฺจานํ ๕ ตสฺมา ปฏฺิจจสมฺปฺปาโท เยน อากาเรน นินฺทิตฺตฺพฺโพ, เตน เตน นินฺทิตฺตฺพฺโพ ๕

ตตา พาวีสติ อินฺทริยานิ ๕ ทฺวาทส อินฺทริยานิ จกฺขนฺทริยานิ จกฺขนฺทริยํ เยน โทมนสฺสอินฺทริยํ, อิทํ ทุกฺโข ๕ ปริสินฺทริยํ จ ทิฏฺฐิยา จ ตณฺหาปทฺฐานํ ๕ ยโต ปฺริโส ปฺริสทานํ ตํ เอวํ กาทตฺพฺพตา ๕ อต อชฺฌตฺตํ สอารชฺชติ ๕ อยํ อทฺกาโร ตํ ยสา สฺวาคโต พหิทฺธา ปริเยสฺติ, อยํ มมฺกาโร เอวํ อิตฺถิ, ตตฺถ สฺชินฺทริยํ จ โสมนสฺสอินฺทริยํ จ ปฺริสินฺทริยสฺสทฺนาคฺคา โหนติ ๕ ตสฺส อธิปฺปายปริปฺถุณา โลกธมฺมา กุสลมฺลํ ปวฺทฺตฺต ๕ ตสฺส เจ อยมธิปฺปายเ น ปารีปฺรี คจฺฉนติ ๕ ตสฺส ทุกฺชินฺทริยํ จ โทมนสฺสอินฺทริยํ จ วตฺตติ ๕ โทโส จ อกุสลมฺลํ ปวฺทฺตติ ๕ สเจ ปน อุเปกฺขา ภาวเตติ อุเปกฺชินฺทริยสฺส อหฺวตฺตกาภา ภวติ ๕ อโมโห จ กุสลมฺลํ ปวฺทฺตติ ๕ อิติ สตฺถ อินฺทริยานิ กิเลสวตฺตฺต มฺปฺปาทาย อนนฺเวมานิ อวฺมานิ สพฺพสฺส เวทนา อิตฺถินฺทริยํ ปฺริสินฺทริยํ ๕ ตตฺถ อฏฺฐ อินฺทริยานิ สทฺธินฺทริยํ ยาว อวฺญตฺตาวิน อินฺทริยํ, อยํ ทุกฺชนโรธคามินิ ปฏิปทา ๕ ทสฺนํ ปณฺณินฺทริยานํ กามราคสฺส ปทฺฐานํ ๕ มนินฺทริยํ กวาราคสฺส ปทฺฐานํ ๕ ปณฺณินฺทริยานิ รูปราคสฺส ปทฺฐานํ ๕ อิตฺถินฺทริยํ จ ปฺริสินฺทริยํ จ สตฺถ ปณฺณุตฺตยา ปทฺฐานํ ๕ ตตฺถ เยน เยน อินฺทริเยน ยุตฺตํ วา คทายา โอตฺตารตฺตํ สกฺโกติ, เตน เตน นินฺทิตฺตฺพฺโพ ๕ เอวํ ชนฺเธสุ ธาตุสุ อายตฺนเสสุ สจฺเจสุ ปฏฺิจจสมฺปฺปาเทสุ อยํ โอตฺรโณ ทาโร ๕

๕๔. ตตฺถ กตฺโม โสธโน ทาโร ? โย คทายา เอเกน อารมฺภภาสิสฺสนฺติ ๕ ตตฺถ เอกิสฺสา ภาสิตาย อว สิญฺจาสฺส ภาสิตาสฺส โส อตฺถโน นินฺทิตฺตฺพฺโพ ๕ ก็ การณ์ ? น ทิ ตาว โส อตฺถโน ภาสิต, โส อภาสิตน สกฺกา นินฺทิตฺตํ ๕ ยถา ก็ อุปฺปมาโท อมตํ ปทฺนติ คทายา อยเมกา คทายา นินฺทิตฺตฺพฺพา ๕ ก็ การณ์, อตฺถิกฺขตาตา อิมสฺส อารมฺภสฺส อนภาสิตํ ?

เอวี่ #1 วิเสสโต ฉุตวา, อุปปมาทหิ ปณฺหิตา;
อุปปมาเท ปโมทนต์, อริยานํ โคจร เวรตาติ ฯ

อิทํ อภาสิตํ ๔ อิมิสฺสาปิ คากาย ภาสิตาย อตฺถโถ นินฺทิตฺตพฺเพ ๕ ก็ การณ์, อตฺถิ ตตฺถ อวลฺลิสฺสุ ? เต
ฉายอินฺ #2 สาตติกา, นิจฺจํ ทพฺพปรกฺกมาติ คากา, เอวี่ อิมา คากาโย อุปฺปาริตา ยทา ภวนฺติ, ตทา อตฺถโถ นินฺทิต
สิตพฺเพ ๕ เอวี่ อสฺสฺตพฺเพสฺส สฺสฺตเตสฺส พยาการณฺสฺส วา เอกฺกทฺเทโส ภาสิต ๕ ยา วีรมฺสา ตฺลนา อิทํ อตฺถิ กิจฺจํ, อิทํ
สฺสฺสฺตํ ภาสิตํ ตสฺส เววจนํ นินฺทิตฺตํ วา น วาติ ๕ ตตฺถ ยา วีรมฺสา, อยํ วุจฺเจเต โสธโน ทาโร ๕

๕๕. ตตฺถ กตโม อธิฏฺฐาโน ทาโร ? เอกตตฺตา จ เวมตตฺตา จ ๕ ตตฺถ กิตฺตปณฺณุตฺติ จ กิจฺจปณฺณุตฺติ จ ๕
สา เอกตตฺตา จ เวมตตฺตา จ ยถา ปณฺณุตฺติ เอกเววจนฺเนน เวมตตฺตา ปชานาตีติ ปณฺญา, สา จ อาธิปเตยฺยภูเจนน
ปณฺณุตฺติ ๕ ยํ โอนมตฺติยภูเจนน ปณฺณุตฺตนฺหิ ๕ ตํ โอนมตฺติยภูเจนน ปณฺญาพฺลํ ๕ ตณฺหฺวา โจรจตฺตวา เสวสฺติ ตีสุ
รตนฺสฺ อุนฺสฺสฺติ พุทฺธานฺสฺสฺติ ธมฺมานฺสฺสฺติ สงฺขานฺสฺสฺติ อวิปริตฺตานฺสฺสรตฺตยา ๕ สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมานํ ปวีจเยน
ธมฺมวិเจยสฺมฺโพทฺตงฺโก อภินิหารโต อภินฺญาตี ๕ สงฺเขปนํ มคฺคา กา วตฺถุ อวิกฺกปนฺตยา เอกตตฺตา, ยถา อณฺุหน
สฺสฺสฺสฺสฺ อณฺุโทกํ, สีเตน สฺสฺสฺสฺสฺ สฺสฺสฺสฺสฺ ขาโรทํ คุพฺพโททนต์, อิทํ เอกตตฺตา เวมตตฺตา จ ๕

อตฺถิ ปุณฺ ธมฺโม นานาธมฺมสงฺฆโต เอกโต ยถารูปํ จตฺตาโร วารตพฺพา, ตยฺจ รูปนฺติ เอกตตฺตา ๕ ปรวี่
ธาคฺคา อาโป เตโช วาโยธาคฺคาตี เวมตตฺตา ๕ เอวี่ สพฺพา จตฺสฺโส ธาคฺคาโย รูปนฺติ เอกตตฺตา, ปรวี่ธาคฺคา อาโป เตโช วา
โยธาคฺคาตี เวมตตฺตา ๕ ปรวี่ธาคฺคาตี ลกฺขณโต เอกตตฺตา, สํกิณฺณเวตฺถุโต เวมตตฺตา ๕ ยํ กิณฺจ กุทฺทพฺลกฺขณํ, สพฺพํ
ตํ ปรวี่ธาคฺคาตี เอกตตฺตา ๕ เกสา โลมา นขา ทนฺตา นวิ จมฺมนฺติ เวมตตฺตา ๕ เอวี่ สพฺพํ จตฺสฺโส ธาคฺคาโย รูปนฺติ
เอกตฺตํ ๕ สทฺทา คนฺธา รสา โฝฏฺฐพฺพาตี เวมตตฺตา ๕

อตฺถิ ปุณฺ ธมฺโม เวมตตฺตา อณฺุญ นามํ ลภฺติ ๕ ยถา กายานุปฺสฺสนาย นวสณฺญา วิเนลฺกสณฺญา อุกฺกมา
ตกสณฺญา, อยํ อสฺสฺกสณฺญา, ยถา เอกตตฺตา อารมฺมณโต เวมตฺตโต, สา เอวี่ สณฺญาเวทนาสฺสฺ อาทินวํ สมฺนุสฺสโต
ตถาธิฏฺฐานํ สมฺมาอินฺทริยํ จ สาเยว ธมฺเมสฺสฺ ตตฺถ สณฺญาภาวนา วีริยอินฺทริยํ จ ธมฺเมสฺสฺ ธมฺมานุปฺสฺสนา จิตฺเต
อตฺตสณฺญํ ปชฺโธติ ปณฺณอินฺทริยํ จ จิตฺเต จิตฺตานุปฺสฺสนาย (อิติ) #3 โย โภจि ญานฺนปฺจาโร สพฺพโส ปณฺญาเย โจรจ
ปณฺญา, อยํ เวมตตฺตา, ยถา กามราโค ภวราโค ทิฏฺฐิราโคตี เวมตตฺตา ตณฺุหาย ๕ อติ ยํ เอกตตฺตยา จ เวมตต
ตยา จ ญานํ วีรมฺสา ตฺลนา ๕ อยํ อธิฏฺฐาโน ทาโร ๕

๕๖. ตตฺถ กตโม ปริกฺขาโร ทาโร ? สเหตุ สปรปฺจยํ โวทานญจ ลักฺกิสฺเส จ, ยํ ตฺทกฺกํ ปรีเยภูจฺจิ, ส ปริกฺขา
โร ทาโร ๕ อติ ธมฺมานํ สเหตุกานํ เหตุ ปรีเยสิตฺตพฺเพ, สปรปฺจยานํ ปจฺจโย ปรีเยสิตฺตพฺเพ ๕

ตตฺถ กิ นานาการณํ, เหตุสฺส จ ปจฺจยสฺส จ ? สภาโว เหตุ, ปฺภาโว ปจฺจโย ๕ ปฺภาวาสฺส ปจฺจโย เหตุปี,
สภาวสฺส เหตุยา ปฺภาวสฺส กสฺสจ ปจฺจโย อวฺุตโต เหตุ, วฺุตโต ปจฺจโย ๕ อชฺฌตฺติโก เหตุ, พาทีโร ปจฺจโย ๕ สภา
โว เหตุ, ปฺภาโว ปจฺจโย ๕ นินฺทิตฺตโก เหตุ, ปฏิกฺคคาทโก #4 ปจฺจโย ๕ นเวาลิโก เหตุ, อาคณฺุฑโก ปจฺจโย ๕
อสาธารโณ เหตุ, สาธารโณ ปจฺจโย ๕ เอโกเยว เหตุ, อปรปฺโร ปจฺจโย ๕

เหตุสฺส อุปฺการณํ สมฺมาเนตฺตพฺเพ ๕ สมฺทานํ เหตุ, ตตฺถ ทฺวิโธ เหตุ ๕ ทฺวิโธ ปจฺจโย – สมฺนฺนตรปจฺจโย จ
ปรมฺปรปจฺจโย จ ๕ เหตุปี ทฺวิโธ – สมฺนฺนตรเหตุ จ ปรมฺปรเหตุ จ ๕ ตตฺถ กตโม ปรมฺปรปจฺจโย ? อวิชฺชา นา
มฺรูปฺสฺส ปรมฺปรปจฺจโย, วิญฺญาณํ สมฺนฺนตรปจฺจยตฺตยา ปจฺจโย ๕ ยถิ อาทิมิหิ อวิชฺชานโรโร ภวตี นามฺรูปฺสฺส นิโร
ธปี ๕ ตตฺถ สมฺนฺนตรํ ก็ การณ์ ปรมฺปรปจฺจโย สมฺนฺนตรปจฺจโย สมฺมทานโต, อยํ ปจฺจโยโต ๕ ตตฺถ กตโม ปรม
ปรเหตุ ? วิชานฺนตฺส ปรมฺปรเหตุตยา เหตุ, อญฺญาการโร สมฺนฺนตรเหตุตยา เหตุ ๕ ยสฺส หิ ยํ สมฺนฺนตรํ
นินฺทิตฺตติ, โส ตสฺส เหตุปี ชาตินโรธา พหิ อาการนโรโร, อาการนโรธา ทณฺุฑนโรโร, ทณฺุฑนโรธา ชนฺุฑนโรโร ๕
เอวี่ เหตุปี ทฺวิธา โส ตาหิ ปฺสฺสิตฺตพฺเพ ๕

ปฺริจฺจสฺมฺปฺปาโท ยถา อวิชฺชاپจฺจโย ตสฺส ปุณฺ ก็ปจฺจโย, อโยนิสฺ มนฺสิกาโร ๕ โส กสฺส ปจฺจโย สงฺขา
รานํ, อติ ปจฺจโย จ สฺมฺปฺปนฺนํ จ ตสฺส โภ เหตุ อวิชฺชาเยว ๕ ตถา หิ ปฺริมา โภ ญิณฺ ปณฺญาเยตี ๕ ตตฺถ อวิชฺชานฺุส

โย อวิชาปริญญฐานิสเหตุ ปริมา เหตุ ปจจา ปจโย, สามี อวิชาสงขาราน ปจโย จตุหิ การเนหิ สหชาติ
 ปจยตาย สมณนทรปจยตาย อภิสทหนปจยตาย ปติญฐานปจยตาย ๙

๕๗. กถ สหชาติปจยตาย อวิชาสงขาราน ปจโย ? ย จิตต รากปริญญัน, ตตถ อวิชาปริญญานเน
 สพพ ปณญา โคจร หนติ ๙ ตตถ สงขารา ตปจยญญิกกา อทฐาญมิกการมตตส #1 อย อวิชาสทสมุปนหน
 วุทธิ วิรุฬหี เวปุลลตมาปชชนตี จตุหิ การเนหิ ปณญา ปหียติ ๙ กตเมหิ จตุหิ ? อนุสโย ปริญญาน สโยชน อุปา
 ทาน ๙ ตตถ อนุสโย ปริญญาน ชาติ ปริญญฐิตา สยชชติ สยตตยา อุปาทียติ อุปาทานปจยยา ภโว ๙ เอว เต สง
 ขารา ตวิธา อุปนหนา ญมิตตา นาสณญตถ อย มคเคน วินิตตตยาติ # 2 เต งามตตา อปติวินิตตติปี เต สงข
 ราติ วุจจติ, เอว สเหตุสมุปนหนญเฐน อตถิ เมว ปจยยา สงขาราน ปจโย นิททัญญ์ อปนตวา กุสล์ อกุสล์ กุ
 สโล จ อกุสโล จ ปกชปิตพโพ, วิปากธมมา อปนตวา วจนีย อวญีย อวญีญจ อวญีญจ ปกชปิตพพ, ภาวเป
 วิตตยา, สพพสุตต ปริกชปิตพพ ๙

ทส ตถาคตพลาณี จตตารี เวสารชชานี ปณญานี อนณญากต อวิชา สมณนทรปจยตาย สงขาราน
 ปจโย เยน จิตเตน สห สมุปนหนา อวิชา ตสส จิตตสส สมณนทรจิตต สมุปนหนนติ, ตสส ย สมณนทรจิตต
 สมุปนหนนติ, ตสส ปจฉิมสส จิตตสส ปริมจิตต เหตุปจยตาย ปจโย, เตน อวิชา เหตุ เตน จิตเตน อุปาทาน
 อนิกาสกตา ญานัน อุปชชนติ ๙ ยา ตสส อปปมาทา ธาตุ อภิชฌาภิสททิตา ตหิ วิปลลาสา อุปชชนติ “อส
 เก สฎ”นติ “ทุกเข สช”นติ, ตตถ สงขารา อุปชชนติ รตตยา ญญฐา มุลสส เจตนา รากปริญญานเน พยาปาทปริ
 ญญฐานเน อวิชาปริญญฐานเน ทัญญิวิปลลาโส วตถุนิทเทเส นิททิสทพโพ, ย วิปริตจิตโต วิชาชาติ อย จิตตวิปล
 ลาโส, ยา วิปริตสณญา อุกคคณหาติ อย สณญาวิปลลาโส ๙ ย วิปริตทัญญ์ อภินิสติ อย ทัญญิวิปลลาโส ๙ อญฐ
 มิจจตตานี วทณนติ, ตถิ อกุสลาณี อโยนิส มนสิกาเร อุปนหน วิญญานณจ วิชชจจ กรอนติ ๙ อติ ปุพพาปรน
 เต อกุสลาณตริตโร สงขารา วุทธิ เวปุลลต คจจนติ ๙ เต จ มหตา จ อปปฏิวิทิตา โปโนภิกกา #3 สงขารา ฆวน
 ติ ๙ อติ เอว อวิชา สหชาติปจยตาย สงขาราน ปจโย สมณนทรปจยตาย จ ๙

๕๘. กถ อภิสทหนากาเรน อวิชา สงขาราน ปจโย ? สา อวิชา เต สงขारे อภิสทหนติ ปริปริตติ ๙
 เสยยาปิ นาม อุปปล วา ปทุม วา ต อุกเก วทณ อสส, สิตน วารินา อภิสทหน ปริสทหน วุทธิ วิรุฬหี เวปุลลต
 อาปชชติ ๙ เอว อภิสทหนญเฐน อวิชา สงขาราน ปจโย ๙

กถ ปติญฐหนญเฐน อวิชา สงขาราน ปจโย ? เต สงขารา อวิชา ย นิสสาย วุทธิ วิรุฬหี เวปุลลต
 อาปชชติ ๙ เสยยาปิ นาม อุปปล วา ปทุม วา ปถวี นิสสาย ปถวี ปติญฐาย วุทธิ วิรุฬหี เวปุลลต อาปชชติ ๙
 เอเต สงขารา อวิชา ย ปติญฐิตา อวิชา ย นิสสาย วุทธิ วิรุฬหี เวปุลลต คจจนติ ๙ เอว ปติญฐหนญเฐน อวิชา
 สงขาราน ปจโย ๙

ปูน รากสทตสส กมมสส วิปาเกน ปฏิสนธิมิท ภโว นิพพตตติ, ต กมมสส #1 สพพ อภินิวิญญ์ อนุ
 ญานวเสน โปโนภิกกา สงขาราติ วุจจนติ, เอวมปิ อวิชาปจยยา สงขารา อตถิ ๙ ปุน ปณจสุ เย จ เสกขา ปุค
 คลา, เย จ อสณญีสมาปตตี สสมาปนหนา, เย จ ภาวตตา, เย จ อนโคตตาเยว สเสทสา, เย จ วา ปน อนุโย โภจ
 อนาคามีญตนา เจเตนติ น จ ปตถเนนติ, เตส ก็ ปจยยา สงขารา ๙ ปุน รากา อตถิ เตส สงขารานี อุปาทานานี
 จิตตมณฺสสรตตีเยว อวิปกวิปากสมุหตา อสมญจนิหนปจยยา เตส ปุน จ โคต ภาติ ๙ เอวมปิ หิ อวิชาปจยยา
 สงขารา ๙ ปุน สา เต น อุปาทานา นปี สงขารา อตถิ, ปุน เตส สตต อนุสยา อสมุหตา อสมญจนิหนา ตทา
 รรมมถ ภาติ ๙ วิญญานสส ปติญฐาย วิญญานปจยยา นามรูป ๙ เอวมปิ อวิชาปจยยา สงขารา ๙ ปุน สา ย
 กิจจิก กम्म อาจยคามิ สพพ ต อวิชาวเสน อภิสชชริยติ ตถนทวเสน จ อลลยิตถ อนุญานวเสน จ ตตถ อาทีนวม
 ปิ น ชานาติ ๙ ตเทว วิญญานพีช ภาติ, สาเยว ตถนทวเสน ภาติ ๙ สาเยว อวิชา สมโมโหติ ๙ เอวมปิ อวิชา
 ปจยยา สงขารา วตตพพา ๙ อติ อิมหิ อากาเรหิ อวิชา สงขาราน ปจโย ๙

ตตต อวิชชาชาย เหตุ อโยนิโส มนสิกาโร ปรจโย โหติ ฯ ตตต อภิจเจโท อัย ตตต ตติยํ พลํ #2 นิวตติ,
อัย ปฏิสนฺธิ ฯ ตตต ปุนพทวโ โย เวจเจโท อสมุคฺคาตณฺเฏฐเณ อัย อหฺสโย ฯ ยถา ปฏากํ วา สาฏากํ วา เทว
ชนา ปิเพสฺส จ เอกา วา พลํ วา อสฺส นีวาฏฺสเสสฺส, น ปน ปิเพสฺส โสเสยย ฯ ตตต ยํ ลินฺหา อาโปธาคฺคา อุนฺพลลนา
โสเสตพพา ฯ อุคฺคหธาตฺตมาคฺคมา สจ ปฺน ตํ อากาเส นิกฺขิเปยย ตํ อฺสฺสวาเสน เยภฺยยตฺรํ ลินฺหาปชฺเชยย, น หิ
อนาคคฺคา เตโชธาตฺตํ ปรีเสสํ คจฺเจยย ฯ เอเววม ภาวคฺคปรมาปี สฺมาปตฺติ น อหฺรฺอุปสฺส สฺมคฺคาตยา สํวตตติ ฯ เต
หิ อาลยฺนติ สฺมมสนฺนติ, น จ ตณฺหยา ตณฺหาปหฺนํ คจฺฉนฺนติ ฯ ตตต โส อสมุคฺคาโต ฯ อวิชชา อหฺสโย จ จิต
ตสฺส สฺมปฺลิโปโ, อิทํ ปรียฺยภูฏานํ ฯ ยถาภูตํ วิญญานสฺส อปฺปฏิเวธเ อัย อวิชชาอาสโว อวิชชาวิญญานเพ็ชํ ภาวติ
ฯ ยํ พีชํ โส เหตุ น สฺมจฺฉิซฺชติ, อสมุจฺฉิซฺชนโต ปฏิสนฺนเทหติ ฯ ปฏิสนฺนทนฺโต น สฺมคฺคาตํ คจฺฉนฺนติ ฯ อสมุคฺคาตํ
จิตตํ ปรีโยนฺนติ, ปรีโยนฺนตจฺจิตโต ยถาภูตํ นปชฺชานาติ, อิติ สญฺญานสฺส สาสวตโ, อวิชชตโ, เหตุอฺตโ, อวจ
เจตตโ, อนิวตฺตอฺตโ, ผลตโ ปฏิสนฺนอฺตโ, ปุณฺพทวตโ, อสมุคฺคาตตโ, อหฺสยตโ, ปรียฺยภูฏานตโ, อ
ปฺปฏิเวธนตโ ฯ เอตตวตวา อวิชชาชาย เชตตํ นินฺทิกฺกัฏฺฐํ ภาวติ ฯ อัย วุจฺเจเต ปรีกฺขาริ นาม หาริ ฯ

๕๙. ตตต กตโม สมารโปโน หาริ ? อุกคฺคภูตฺตมฺหิ ตมฺหิ สนฺตตฺตเจว จ นํ วิตถารํ ปน วตตพฺพํ ฯ วิตถารวิธํ
จิตตตตญฺญา อัย สมารโปโน หาริ ฯ ตตต นามนินฺทเทโส อฺปชฺฅกฺกา #3 วตฺตนินฺทเทโส เวจจนํ วตฺตญฺญโต วิตถาริ ฯ
ยถา กิ, ยา ภิกฺขุณํ วตฺตโต #4 ปหฺทาตพฺโป, อัย อฺปชฺฅกฺกา ฯ

ตตต กตโม สมารโปโน ? กิถฺจึน วตตพฺพํ, รูปราคํ วา นามวตฺตปหฺทาตพฺพํ #5 ฯ ยาว วิญญานนฺนติ วิต
ถาเรน กาทตพฺพานิ ฯ อวิชชา ตา โอบมเมน ปญฺญาเปตพฺพา, อัย สมารโปโน ฯ นิสฺสลิทจิตตสฺส จ มตฺตโโก จ นิสฺส
โย ตณฺหา จ ทิฏฺฐิ จ ฯ ตตต ทิฏฺฐิ อวิชชา ตณฺหา สงฺขารา ฯ ตตต ทิฏฺฐิปรจฺจยา ตณฺหา อิมเ อวิชชาปรจฺจยา สงฺขาร
วา ฯ ตตต นิสฺสลิทํ วิญญานํ อิทํ สงฺขารปรจฺจยา วิญญานํ ยาว ชรามรณํ, อิทํ สํชิตฺเตน ภาสิเต อวลฺกัฏฺฐํ ปรีเปยติ ฯ
อนิสฺสลิทสฺส #6 จลิตํ นตฺถิติ ตสฺส เอวํ ทิฏฺฐิยา ตณฺหยา จ ปหฺนํ ตตต ทิฏฺฐิอวิชชานโรธาย ภูตํ วิญ
ญานํ สวากฺกญฺจานิเยสฺส ธมฺเมสฺส ตํ ตํ ธมฺมํ อฺปฺเจจ อญฺญํ ธมฺมํ ธาตฺติ มกฺกโฏปมตยา, อถ ขวสฺส ปรีตเตสฺส ธมฺเมสฺส
สวากฺกญฺจานิเยสฺส ฉนฺนหฺราโค นตฺถิ กุโธ ตโต จลนา, อธิมตเตสฺส สตเตสฺส จิตตํ นีเวสฺสยติ ตํ อปฺติฏฺฐิตํ วิญญานํ อนา
หารํ นีรฺุชฺชตํ วิญญานนโรธา นามรฺูปนโรโ ยาว ชรามรณนโรโ ฯ อัย สมารโปโน ฯ

ตตต รวาคเสน วิญญานสฺส จลิตํ สปริคฺคโ, ตสฺมี จลิตเ อสติ โย ปรีกิลเสโปจาริ ทิวโร อคฺคิ ปฏฺ
ปฺปสฺสทฺโ ภาวติ ฯ เตนาห จลิตเ อสนฺนเต ปสฺสทฺธิ โหติ ฯ ตตต ยํ สมารโปนา ปสฺสทฺธกาโย สฺชํ เวเทติ, สฺชฺชิน จิต
ตํ สมาริยติ ฯ ยาว วิมุตฺตติตฺตมิติ ญฺยานทสฺสนํ ภาวติ ฯ โส อาสวานํ ชขา จ วิมุตฺติ โน อฺปชฺชติ ฯ ตสฺส อฺปชฺชติสฺส
อาคตฺติคฺคิยา อสนฺนติยา เหนวึน น หุรํ น อุกยมนฺนเรณ ฯ เอเสวณฺโต ทุกขสฺสชาติ อหฺนฺปาทิสฺเสสา นินฺพพานธาคฺคา ฯ อี
ทมสฺส สุตตสฺส มชฺเช สมารโปปีตํ ปฏฺิจฺจสฺมปฺปาเท จ วิมุตฺตติยํ จ โยโค น จ เอตํ ตสฺส สํชิตฺเตน ภาสิทสฺส วิตถา
เรน อตฺตํ วิชฺชชฺชนติ ฯ อัย วุจฺเจเต สมารโปโน หาริ ฯ น จ สํกิลเสภาคิเยน สุตเตน สํกิลเสภาคิโย เย จ ธมฺมา
สมารโปยิตพฺพา นานญฺเย ฯ เอวํ วาสนภาคิเย นินฺพเพธภาคิเย, อัย สมารโปโน หาริ ฯ อิมเ โสฬส หารา ฯ

สุวีรัสส มหากัจจายนสฺส ชมฺพูนวาลิโน เปฏฺโกปเทเส ปญฺจมาภฺยมิ

๖. สุตตตตตสมฺจฺจยภฺยมิ

๖๐. พุทฺธานํ ภาวณฺตานิ สาสนํ ทิวเรณ สงฺคหํ คจฺฉนฺนติ, ชนฺเธสฺส ธาคฺคฺสฺส อายตเนสฺส จ ฯ ตตต ปญฺจกฺขนฺธา รู
ปฺกฺขนฺโธ ยาว วิญญานกฺขนฺโธ ฯ ทสฺ รูปอายตนาณิ จกฺขุ รฺูปา จ ยาว กาโย โฝฏฺฐพฺพา จ, อัย รูปกฺขนฺโธ ฯ ตตต
ฉ เวทนากายา เวทนากฺขนฺโธ จกฺขุสฺมผลสฺสา เวทนา ยาว มโนสฺมผลสฺสา เวทนา, อัย เวทนากฺขนฺโธ ฯ ตตต ฉ
สญฺญากายา สญฺญากฺขนฺโธ, รฺูปสญฺญา ยาว ธมฺมสญฺญา อิมเ ฉ สญฺญากายา, อัย สญฺญากฺขนฺโธ ฯ ตตต ฉ
เจตนากายา สงฺขารกฺขนฺโธ, รฺูปสญฺเจตนา ยาว ธมฺมสญฺเจตนา อิมเ ฉ เจตนากายา, อัย สงฺขารกฺขนฺโธ ฯ ตตต ฉ

วิญญานภายา วิญญานณฺชนฺโธ, จกฺขุวิญญานํ ยาว มโนวิญญานํ อิมํ ฉ วิญญานภายา, อัย วิญญานณฺชนฺโธ ๔
อิมํ ปณฺจกฺขนธํ ๔

เตสํ กา ปริณฺญา ? อนิจฺจํ กุขํ สณฺญา อนตฺตาทิ เอสา เอเตสํ ปริณฺญา ๔ ตตฺถ กตฺโม ชนธฺตโก ?
สมฺหตฺโต ชนธฺตโก, ปุณฺชตฺโต ชนธฺตโก, ราสฺตฺโต ชนธฺตโก ๔ ตํ ยถา ทพฺพกฺขนโธ วนกฺขนโธ ทารุกฺกฺขนโธ อคฺคิก
กฺขนโธ อุทกฺกฺขนโธ วายุกฺกฺขนโธ อิติ เอวํ ชนธฺสฺ สทฺพสฺสงฺคโหว เอวํ ชนธฺตโก ๔

ตตฺถ อภฺฐารส ธาตุโย จกฺขุธาตุ รูปธาตุ จกฺขุวิญญานธาตุ...๕เปฯ.... มโนธาตุ ธมฺมธาตุ มโนวิญญานธาตุ
๕ เอตาโย อภฺฐารส ธาตุโย ๕ ตาลํ ปริณฺญา อนิจฺจํ กุขํ สณฺญา อนตฺตาทิ เอสา เอเตสํ ปริณฺญา ๔ ตตฺถ โก
ธาตุอฺตโต ? วุจฺเจเต อวยวฺตโต ธาตุอฺตโต ๕ อวยวฺตโต จกฺขุ โน ปสาโท จกฺขุธาตุ ๕ เอวํ ปณฺจสฺ ธาตุสฺ ปุณฺ รากววจ
เนทฺตโต ธาตุอฺตโต ๕ วุจฺฉินฺนา ทิ จกฺขุธาตุ ๕ เอวํ ปณฺจสฺ ปุณฺรธา เอกนฺติปคฺตยตฺถเนน ธาตุอฺตโตติ วุจฺเจเต ๕ ตํ
ยถา, ปกฺติยา อัยํ ปุริสํ ปิตฺติโก สเมทิกโก วาติกโก สนนํปาทิกโกติ เอวํ ปกฺติจกฺขุธาตุ ทสฺสนํ ปิยา จ สทฺเพสฺ อิทฺทริ
เยสฺ...๕เปฯ.... วิสภาคฺตโต ธาตุอฺตโต ๕

ตตฺถ ทฺวาทสยตฺนานิ กตฺมานิ ? ฉ อชฺฉตฺติกานิ ฉ พาทิรานิ ๕ จกฺขยตฺนํ ยาว มนยตฺนนฺติ อชฺฉตฺติกํ,
รฺูปยตฺนํ ยาว ธมฺมายตฺนนฺติ พาทิรํ ๕ เอตานิ ทฺวาทส อายตฺนานิ ๕ เอเตสํ กา ปริณฺญา ? อนิจฺจํ กุขํ สณฺญา
อนตฺตาทิ, เอสา เอเตสํ ปริณฺญา ๕ อปิ จ ทฺวิธา ปริณฺญา ญฺาตปริณฺญา จ ปหฺนปริณฺญา จ ๕ ตตฺถ ญฺาตปริ
ณฺญา นาม อนิจฺจํ กุขํ สณฺญา อนตฺตาทิ, เอสา ญฺาตปริณฺญา ๕ ปหฺนปริณฺญา ปน ฉนฺทฺรธาปฺปหฺนา, เอสา
ปหฺนปริณฺญา ๕ ตตฺถ กตฺโม อายตฺนตฺโต ? วุจฺเจเต อาการตฺโต อายตฺนตฺโต ๕ ยถา สุวณฺณากโร ทฺพพณฺณากโร,
ยถา ทฺวิทฺ เทหิ อาการเหติ เต เต คววา อุตฺติฏฺฐนฺติ ๕ เอวํ เอเตหิ จิตฺตเจตฺติกา คววา อุตฺติฏฺฐนฺติ กมฺมกิลฺเลสา ทฺกุ
ชธมฺมา จ ๕ ปุณฺรธา อายทานตฺโต อายตฺนตฺโต ๕ ยถา รณฺโณ อายทานเหติ อาย โภวติ, เอวํ อายทานตฺโต อาย
ตฺนตฺโต ๕

๖๑. จตฺตาริ อริยสจฺจานิ กุขํ สมฺทโย นิโรโธ มคฺโค จ ๕ กุขํ ยถา สฺมาเสน ธมฺมาจิริยํ มานสฺสจ, สมฺท
โย สฺมาเสน อวิชฺชา จ ตณฺหา จ, นิโรโธ สฺมาเสน วิชฺชา จ วิมุตฺติ จ, มคฺโค สฺมาเสน สมฺโถ จ วิปสฺสนา จ ๕

ตตฺถ สตฺตตฺสึ โฟธิปฺกฺธิกา ธมฺมา กตฺเม ? จตฺตาริ สติปฺกฺฐานา ยาว อริโย อภฺฐุงฺคิกโก มคฺโค, เอวเมเต
สตฺตตฺสึ โฟธิปฺกฺธิกา ธมฺมา ๕ ยะ ธมฺมา อตฺตํทานาคตฺปจฺจูปฺนฺหานํ พุทฺธานํ ภควนฺตานํ ปจฺเจกพุทฺธานํ สวากานํ
จ นิพฺพานาย สํวตฺตนฺตฺติ, โส มคฺโค จตฺตาริ สติปฺกฺฐานา ๕ กตฺเม จตฺตาริ ? อธิ ภิกฺขุ กายะ กายานุปฺสสิ วิหฺรติ,
สมฺมปฺปชฺชานํ...๕เปฯ.... อิทธิปาทํ ๕เปฯ.... อินฺทฺริยานิ...๕เปฯ.... พฺลานิ...๕เปฯ.... ตตฺถ โก อินฺทฺริยตฺโต ? อินฺทฺตโต
อินฺทฺริยตฺโต, อาธิปเตยยตฺโต อินฺทฺริยตฺโต, ปสาทตฺโต อินฺทฺริยตฺโต, อสฺมาจรรณํ กสฺส กิริยตฺโต อินฺทฺริยตฺโต อนว
ปริยตฺโต พฺลตฺโต, ภามตฺโต พฺลตฺโต, อุปาทายตฺโต พฺลตฺโต, อุปตฺถมฺนตฺโต พฺลตฺโต ๕

ตตฺถ กตฺเม สตฺต โฟชฺฉงฺคเ ? สติสมฺโพชฺฉงฺคเ ยาว อุเปกฺขาสฺมโพชฺฉงฺคเ ๕ ตตฺถ กตฺโม อภฺฐุงฺคิกโก มคฺ
โค ? สมฺมาทิกฺกฺฐิ ยาว สมฺมาสฺมาธิ ๕ ตตฺถ อภฺฐุงฺคิกโก มคฺโคติ ชนโธ สิลกฺกฺขนโธ จ สฺมาธิกฺกฺขนโธ จ ปณฺญาณฺชนโธ
จ ๕ ตตฺถ ยา จ สมฺมาวาจา โย จ สมฺมากมฺมุนฺโต โย จ สมฺมาอาชีโว, อัยํ สิลกฺกฺขนโธ ๕ ยา จ สมฺมาสฺติ โย จ สม
มวาวายาโม โย จ สมฺมาสฺมาธิ, อัยํ สฺมาธิกฺกฺขนโธ ๕ โย จ สมฺมาสงฺกปฺโย ยา จ สมฺมาทิกฺกฺฐิ, อัยํ ปณฺญาณฺชนโธ ๕
เอวํ ตาโย ติสฺโส สิกฺขา ๕ เอวํ ตีทากาเรหิ ทส ปหฺนนิ...๕เปฯ ๕

ตตฺถ โยคาวโร สิลกฺกฺขนธํ ฐิตฺโต โทสํ อภฺฐงฺกํ น อุปาทียติ, โทสฺยานุสยํ สมฺมุนฺติ, โทสฺสลลํ อุทฺธรติ, ทฺกุช
เวทนํ ปรีชานาติ, กามธาตุํ สมตฺติกมฺติ ๕ สฺมาธิกฺกฺขนธํ ฐิตฺโต โลกํ อภฺฐงฺกํ น อุปาทียติ, รากานุสยํ สมฺมุนฺติ, โลก
สลลํ อุทฺธรติ, สฺขเวทนํ ปรีชานาติ, รูปธาตุํ สมตฺติกมฺติ ๕ ปณฺญาณฺชนธํ ฐิตฺโต โมทํ อภฺฐงฺกํ น อุปาทียติ, อวิชฺชานู
สยํ สมฺมุนฺติ, โมทสฺลลํ ทิกฺกฺฐิสลลณฺจ อุทฺธรติ, อุทฺกขมฺสฺขเวทนํ ปรีชานาติ, อวฺรูปธาตุํ สมตฺติกมฺติ ๕ อิติ ตีท
กฺขนธํ ตีณิ อภฺฐงฺกฺกฺขนานิ น อุปาทียติ, จตฺตาริ สลลานิ อุทฺธรติ, ติสฺโส เวทนา ปรีชานาติ, เตธาตุกํ สมตฺติกมฺติ ๕

๖๒. ตตถ กตมา อวิชา ? ย จตุส อริยสจเจส อณฺเณนหิต วิตถาเรน ยถา โส ปาณสชเชสฺส กถกถา
 กาทพฺพ ๙ ตตถ กตมํ วิญญานํ ? ฉ วิญญานกาเย เวทนา สมฺมย เจตนา ผลโส มนสิกาโร, อิหํ นามํ ๙ ตตถ
 กตมํ รูปํ ? จาคุมหาภูติกํ จตฺตุนํ มหาภูตานิ อุปาทายรูปสฺส ปณฺณตฺตี ๙ อิติ ปริมกญจ นามํ อิทญจ รูปํ ตทฺภยํ
 นามรูปนฺตํ วุจจติ ๙ ตตถ ฉสหายตฺตนิหิต ฉ อชฺชตฺติกานิ อายตฺตานิ, จกฺขุ อชฺชตฺติกํ อายตฺตํ ยาว มโน อชฺชตฺติกํ
 อายตฺตํ ๙ ผลโสติ ฉ ผลสฺสกาเย จกฺขุสฺมผลโส ยาว มโนสฺมผลโสติ ผลโส ๙ ฉ เวทนาภาเย เวทนา ๙ ตณฺหาติ ฉ
 ตณฺหาภาเย ตณฺหา ๙ อุปาทานนฺตํ จตฺตาริ อุปาทานานิ กามอุปาทานํ ทิฏฐุปาทานํ สิลฺลพฺพตูปาทานํ อตฺตวาทูปา
 ทานนฺตํ อุปาทานํ ๙ ภโวติ ตโย ภวา กามภโว รูปภโว อรูปภโว ๙ ตตถ กตมา ชาตี ? ยา ปฐมํ ชนฺชานํ ปฐมํ ธา
 ตฺตุนํ ปฐมํ อายตฺตานํ อุปฺปตฺติ ชาตี สวชาตี โอกฺกนฺติ อภินิพฺพตฺติ ชนฺชานํ ปาตุภาโว, อยํ ชาตี ๙ ตตถ กตมา
 ชรา ? ชรา นาม ยํ ตํ ชนฺทํจิจํ ปาลิจิจํ วลิตฺตจตา ปวิวิตตํ จตฺตุนํ มหาภูตานิ วิวณฺณตํ ภคโค ตํ ชรา ทิยนา ปหิ
 ยนา आयโน ทานิ สํทานิ อินฺทริยานํ ปริเทโท อุปนาโท ปริปาโก, อยํ ชรา ๙ ตตถ กตมํ มรณํ ? มรณํ นาม ยํ
 ตสฺมिํ ตสฺมिํ สตฺตนิกาเย เตสํ เตสํ สตฺตานิ จติ จวนฺตา มรณํ กาลงฺกิริยา อุกฺกมฺตกาณํ เกโท กายสฺส ชีวิตินฺท
 รียสฺส อุปฺจเจโท, อิหํ มรณํ ๙ อิติ ปริมิกา จ ชรา อิทญจ มรณํ ตทฺภยํ ชรามรณํ ๙

ตตถ อณฺธการตฺมิสา ยถาภูตํ อุปฺปชานนฺตลฺกขณา อวิชา สงฺขารานํ ปทฺฐฐานํ ห ๙ อภิสงฺขรณฺตลฺกขณา
 สงฺขารา, อุปฺปชปฺนพฺพวาทิโรปนฺนอุปฺปชปฺฐฐานา ๙ เต วิญญานสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ วตฺถุ สฺวิญญตฺติลกฺขณํ วิญญานํ, ตํ
 นามรูปสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ อเนกสฺสหนิสฺสยลกฺขณํ นามรูปํ, ตํ สหายตฺตสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ อินฺทริยวตฺตธาปนฺนลกฺขณํ
 สหายตฺตํ, ตํ ผลสฺสสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ สมนฺนิปาตลกฺขณํ ผลโส, โส เวทนาเย ปทฺฐฐานํ ๙ อณฺภวณฺตลฺกขณา เวทนา, สธา
 ตณฺหาเย ปทฺฐฐานํ ๙ อชฺชโณสฺสณฺตลกฺขณา ตณฺหา, สธา อุปาทานสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ อาทานปฺริทฺทนฺตลกฺขณํ อุปาทานํ, ตํ
 ภวสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ นานาคตฺติวิกฺเขปลกฺขณํ ภโว, โส ชาตียา ปทฺฐฐานํ ๙ ชนฺชานํ ปาตุภาวลกฺขณา ชาตี, สธา
 ชราย ปทฺฐฐานํ ๙ อุปนฺยปฺริปกาลกฺขณา ชรา, สธา มรณสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ อายุกฺขยชฺชีวตฺตอุปฺโรธลกฺขณํ มรณํ, ตํ ทฺก
 ชสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ กายสฺมปฺพิณลกฺขณํ ทฺกชํ, ตํ โทมนสฺสสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ จิตตสฺมปฺพิณลกฺขณํ โทมนสฺสํ, ตํ โสกสฺส
 ปทฺฐฐานํ ๙ โสจฺนลกฺขณํ โสโก, โส ปฺริเวทสฺส ปทฺฐฐานํ ๙ วจฺฉินฺจวณฺตลกฺขณํ ปฺริเทโว, โส อุปฺปายสฺส ปทฺฐ
 ฐานํ ๙ เย อายาสา เต อุปฺปายาสา ๙

นว ปทานิ ยตถ สพฺโพ อุกฺสลปฺกโข สงฺคหํ สโมสฺรณํ คจฺจติ ๙ กตมานิ นว ปทานิ ? เทว มุลกิลฺเสสา, ตีณิ
 อุกฺสลมูลานิ, จตฺตาริ วิปฺลลาสา ๙ ตตถ เทว มุลกิลฺเสสา อวิชา จ ภวตฺตณฺหา จ, ตีณิ อุกฺสลมูลานิ โลโก โทโส
 โมโห จ ๙ จตฺตาริ วิปฺลลาสา #1- “อนิจฺเจ นิจฺจ”นฺติ สณฺญาวิปฺลลาโส จิตฺตวิปฺลลาโส ทิฏฐิวิปฺลลาโส, “ทฺกเข
 สฺซุ”นฺติ สณฺญาวิปฺลลาโส จิตฺตวิปฺลลาโส ทิฏฐิวิปฺลลาโส, “อนตฺตนิ อตฺตา”ติ สณฺญาวิปฺลลาโส จิตฺตวิปฺลลาโส
 ทิฏฐิวิปฺลลาโส, “อสุภํ สุภ”นฺติ สณฺญาวิปฺลลาโส จิตฺตวิปฺลลาโส ทิฏฐิวิปฺลลาโส ๙

๖๓. ตตถ อวิชา นาม จตุส อริยสจเจสฺส ยถาภูตํ อณฺเณน, อยํ อวิชา ๙ ภวตฺตณฺหา นาม โย ภเวสฺส ราโค
 สาราโค อิจฺฉา มุจฺฉา ปตฺตนา นนฺทํ อชฺชโณสํ อปฺริจฺจาโค, อยํ ภวตฺตณฺหา ๙

ตตถ กตโม โลโก อุกฺสลมูลํ ?

โลโก นาม โส เตสฺ เตสฺ ปวตฺตลฺล
 อิจฺฉา มุจฺฉา ปตฺตนา นนฺทํ อชฺชโณสํ อปฺริจฺจาโค, อยํ โลโก อุกฺสลมูลํ ๙ กสฺเสตํ มูลํ ? โลโก โลกชฺชสฺส อุก
 สลสฺส กายกมฺมสฺส วจฺกมฺมสฺส มโนกมฺมสฺส จ, ตถา ยถา ตํสฺมปฺยตฺตานิ จิตฺตเจตฺตีกานํ ธมฺมานํ มูลํ ๙

ตตถ กตโม โทโส อุกฺสลมูลํ ?

โส สตฺเตสฺส อาฆาโต อุกฺขนฺติ อุปฺปจฺจโย พฺยาปาโท ปโทโส อนตฺตกามา เจตฺโส ปฏฺฐิฆาโต, อยํ โทโส อุก
 สลมูลํ ๙

กสฺเสตํ มูลํ ?

โทสชฺชสฺส กายกมฺมสฺส วจฺกมฺมสฺส มโนกมฺมสฺส สมฺปฺยตฺตานิ จิตฺตเจตฺตีกานํ ธมฺมานํ มูลํ ๙

ตตถ กตโม โมโห อุกฺสลมูลํ ?

ย้ จตุส อริยสจเจส อภิสมโย อสมปชชคคาโ อปปฏิเวโ โมโ มุยหนา สมโโม สมมุยหนา อวิชา ตโม อหุภาโร อวารณ นีวรณ ฉทน อจณน #2 อปสจจาคมน์ กุสลาณ ฌมมาน, อัย โมโ อกุสลมูล์ ๔

กสเสตต์ มูล์ ?

โมหชส อกุสลสส กายกมมสส วจีกมมสส มโนกมมสส จ ตสมปยุตตทานนจ จิตตเจตสิกาน ฌมมาน มูล์ ๔

ตตต วิปลลาสา ซานิตพพา, วิปลลาสาณ วตตุ ซานิตพพ ๔ ย้ วิปลลาส ลียา, ต่ ซานิตพพ ๔ ตตต เอโก วิปลลาโส ตีณ วิปลลาสาณ จตตารี วิปลลาสาตตุนิ ๔ กตโม เอโก วิปลลาโส จ, เยน ปฏิปกเขน วิปลลาสิต คณ ทาติ ? “อนิจเจ นิจจ”นติ, “ทุกเข สุข”นติ, “อนตตนิ อตตาท”ติ, “อสุภ สุภ”นติ, อัย เอโก วิปลลาโส ๔

กตมานิ จตตารี วิปลลาสาตตุนิ ?

กาโย เวทนา จิตต ฌมมา จ ๔ อิมานิ จตตารี วิปลลาสาตตุนิ ๔

กตมานิ ตีณ วิปลลาสาณ ?

สณญา จิตต ทัฏฐิ จ ๔ อิมานิ ตีณ วิปลลาสาณ ๔

ตตต มนาปีเก วตตุมหิ อินทริยวตเต วณณายตเน วา โย นิมิตตสส อคคาโ, อัย สณญาวิปลลาโส ๔ ตตต วิปริตจิตตสส วตตุมหิ สติ วิญญตติ, อัย จิตตวิปลลาโส ๔ ตตต วิปริตจิตตสส ตมทิ รูป “อสุภ สุภ”นติ ยา ขนติ รุจิ อูปกเขนา นิจจโย ทัฏฐิ นิทสสน สนตี่รณา, อัย ทัฏฐิวิปลลาโส ๔ ตตต วตตุเมเทน กายesu ทวาทส วิปลลาสา ภวนติ ๔ ตโย กาย ตโย เวทนาย ตโย จิตเต ตโย ฌมเม, จตตารो สณญาวิปลลาสา จตตาริ จิตตวิ ปลลาสา จตตาริ ทัฏฐิวิปลลาสา, อายตนุปจยโต จกขุวิญญาณสณญาสมังคิสส รูปesu ทวาทส วิปลลาสา ยาว มโน สณญาสมังคิสส, ฌมเมsu ทวาทส วิปลลาสา ฉ ทวาทสกา จตตารี วิปลลาสา ภวนติ ๔ อารมมณนทานตตโต ทิ อปริมิตสงเขยยาน สตตานิ #3 อปริมิตสงเขยยา วิปลลาสา ภวนติ ทัฏฐิกฎฐมชฌิมตยา ๔

๖๔. ตตต ปญจกขนธา จตตารี อตตภาวตตุนิ ภวนติ ๔ โย รูปกขนโ, โส กายอ อตตภาวตต ๔ โย เวทนาภกขนโ, โส เวทนา อตตภาวตต ๔ โย สณญาภกขนโ จ สงขารกขนโ จ, เต ฌมมา อตตภาวตต ๔ โย วิญญาณภกขนโ, โส จิตต อตตภาวตต ๔ อิติ ปญจกขนธา จตตารี อตตภาวตตุนิ ๔ ตตต กาย “อสุภ สุภ”นติ วิปลลาโส ภวติ ๔ เอว เวทนาสุ...๔เป๔... จิตเต...๔เป๔... ฌมเมsu จ อตตวิปลลาโส ภวติ ๔ ตตต จตุนน วิ ปลลาสาณ สมุคฆาตตต กควา จตตาริ สติปฏฐาเน เทเสติ ปณญเปติ กาย กายานุปลสิ วิหโร “อสุภ สุภ” นติ วิปลลาส สมุคฆาเตติ, เอว เวทนาสุ, จิตเต, ฌมเมsu จ กาทพพ ๔

ตตต อหุภาโร อปปฏิเวธลภชณา อวิชา, ตสสา วิปลลาสปทฐาน ๔ อชฌเณสานลภชณา ตณหา, ตสสา ปิยรูปสาตตูป ปทฐาน ๔ อตตาสยวณจนาภกขนโ โลโ, ตสส อทินนาทาน ปทฐาน ๔ อธิ วิวา ทภกขนโ โทโส, ตสส ปาณาติปาโต ปทฐาน ๔ วตตุวิปฏิบัติภกขนโ โมโ, ตสส มิจฉาปฏิบัติ ปทฐาน ๔ สงขตานิ ฌมมาน อวินาสคคทลภกขนธา นิจจสณญา, ตสสา สพพสงขารา ปทฐาน ๔ สาสวสโสปคเมน ลภชณา สุขสณญา, ตสสา มมังกาโร ปทฐาน ๔ ฌมเมsu อปคเมนลภชณา อตตสณญา , ตสสา อหังกาโร ปทฐาน ๔ วณณสงคทลภกขนธา สุกสณญา, ตสสา อินทริยอลโว ปทฐาน ๔ เอเตทิ นวทิ ปเททิ อทุกิฏฐุทิ สพ โโป อกุสลภกโข นิททิฏฐุ ภวติ, โส จ โข พุทฺธสฺเตน สกกา ซานิตุ โน อปปลสฺเตน, ปณญวตา โน ทุปปณญเน, ยุตเตน โน อยุตเตน ๔

นว ปทานิ กุสลาณ ยตต สพโพ กุสลภกโข สงคโ สโมสรณ คจจนติ ๔ กตมานิ นว ปทานิ ? สมโ วิ ปลสสนา อโลโ อโทโส อโมโ อนิจจสณญา ทุกขสณญา อนตตสณญา อสุภสณญา จ ๔

ตตต กตโม สมโ ? ยา จิตตสส จิตติ สณจิติ อวฏฐิติ ฐาน ปฏฐาน อฎฐาน สมภาติ สมอาธาน อวิกเขโป อวิปฏิบัติสวาริ รูปสมโ มานโส เอกคค จิตตสส, อัย สมโ ๔

ตตต กตมา วิปลสสนา ? ขนเธsu วา อตตุsu วา อายตเนsu วา นามรูปesu วา ปฏิจจสมปปาเทsu วา ปฏิจจ สมปปนเนsu วา ฌมเมsu ทุกเขsu วา สมุทเธsu วา นิโรเธ วา มคเค วา กุสลาภกเสsu วา ฌมเมsu สวชชอนวชเชsu

วา กณฺหสุกฺกเกสฺ วา เสวิตัพพอสเสวิตัพเพสุ วา โส ยถาภูตํ วิจโย ปวิจโย วีรมัสสา ปรมีมัสสา คาคาหนา อคฺคาหนา ปริคคาคาหนา จิตฺเตน ปริจิตฺตนา ตฺลนา อุปฺปริกฺขา ญฺณนํ วิชฺชา วา จกฺขุ พุทฺธิ เมฆา ปณฺญา โอบาโส อาโลโก อาภา ปภา ชฺคโค นารวโจ #1 ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌนฺโค สมฺมาทิฏฺฐิ มคฺคจฺจํ, อัย วิปฺสฺสนา ๕ เตเนสา วิปฺสฺสนา อิติ จุจฺจติ วิวิธา วา เอสา วิปฺสฺสนาติ, ตฺลมา เอสา วิปฺสฺสนาติ จุจฺจติ ๕ ทฺวิธา เจสา ทิ วิปฺสฺสนา ธมฺมวิปฺสฺสนาติ จุจฺจติ, ทฺวิธา อิมาย ปสฺสตี สฺกณฺจ อสฺกณฺจ กณฺหณฺจ สฺกณฺจ เสวิตัพพณฺจ อเสวิตัพพณฺจ กมฺมณฺจ วิปาณฺจ พนฺธณฺจ วิโมกฺขณฺจ อาจยณฺจ อปฺจยณฺจ ปวตฺตติณฺจ นิวตฺตติณฺจ สํกิลฺเลณฺจ โวทานณฺจ, เอวํ วิปฺสฺสนาติ จุจฺจติ ๕ อถ วา วิธิตฺติ อุปสฺสโค ปสฺสนาติ อตฺถโถ ตฺลมา วิปฺสฺสนาติ จุจฺจเต, อัย วิปฺสฺสนา ๕

๖๕. ตตฺถ เทว โรคา สตฺตานิ อวิชฺชา จ ภาตณฺหา จ, เอเตสํ ทฺวินฺนํ โรคานํ นิฆาตาย ภาควตา เทว เกสฺสุ ษานิ ภูตฺตานิ สมฺโถ จ วิปฺสฺสนา จ ๕ อิมานิ เทว เกสฺสุษานิ ปฏฺิเสเวนโต เทว อโรคะ สจฺฉิกโรติ รากฺวิราคะ เจโตวิมุตฺตี อวิชฺชาวิราคะณฺจ ปณฺญาวิมุตฺตี ๕ ตตฺถ ตณฺหาโรคฺสฺส สมฺโถ เกสฺสุชฺ, รากฺวิราคะ เจโตวิมุตฺตี อโรคํ ๕ อวิชฺชาโรคฺสฺส วิปฺสฺสนาเกสฺสุชฺ อวิชฺชาวิราคะ ปณฺญาวิมุตฺตี อโรคํ ๕ เอวณฺทึ ภควา จาห, “เทว ธมฺมา ปริยญฺเอย ยา #2 นามณฺจ รูปณฺจ, เทว ธมฺมา ปหาตพฺพา อวิชฺชา จ ภาตณฺหา จ, เทว ธมฺมา ภาเวตพฺพา สมฺโถ จ วิปฺสฺสนา จ, เทว ธมฺมา สจฺฉิกาทพฺพา วิชฺชา จ วิมุตฺตี จา”ติ ๕ ตตฺถ สมฺถํ ภาเวนโต รูปํ ปรีชานาติ, รูปํ ปรีชานนฺโต ตณฺหํ ปชฺหตี, ตณฺหํ ปชฺहनฺโต รากฺวิราคะ เจโตวิมุตฺตี สจฺฉิกโรติ, วิปฺสฺสนํ ภาเวนโต นามํ ปรีชานาติ, นามํ ปรีชานนฺโต อวิชฺชํ ปชฺหตี, อวิชฺชํ ปชฺहनฺโต อวิชฺชาวิราคะ ปณฺญาวิมุตฺตี สจฺฉิกโรติ ๕ ยथा ภิกฺขุโน เทว ธมฺมา ปรีญฺญาตวา ภวนฺติ นามณฺจ รูปณฺจ,ตถาสฺส เทว ธมฺมา ปรีณา ภวนฺติ อวิชฺชา จ ภาตณฺหา จ ๕ เทว ธมฺมา ภาวิตวา ภวนฺติ สมฺโถ จ วิปฺสฺสนา จ, เทว ธมฺมา สจฺฉิกาทพฺพา ภวนฺติ วิชฺชา จ วิมุตฺตี จ ๕ เอตฺตวตา ภิกฺขุ กตฺถิกโจ ภวตี ๕ เอสา โสปาทีเสสา นิพฺพานธฺตา ๕ ตสฺส อายุปฺริยาทาณา ชีวิตินฺทฺริยสฺส อุปฺโรธา อิทณฺจ ทฺกฺขํ นีรฺุณฺตี, อณฺญณฺจ ทฺกฺขํ น อุปฺปชฺชตี ๕ ตตฺถ โย อิมฺเสํ ษนฺธานํ ธฺตาอายุตนาณํ นีโรโธ วุปลโม อณฺญฺเอยณฺจ ษนฺธธฺตาอายุตนาณํ อุปฺปฏิสฺสนฺธิ อปาตุภาโว, อัย อณฺปาทีเสสา นิพฺพานธฺตา ๕

ตตฺถ กตมํ อโลโก กุสฺลมูลํ ? ยํชฺาตฺโก อโลโก อลฺุพฺภนา อลฺุพฺภิตตฺตํ อนิจฺจา อปฺตณฺนา อกนฺดา อนชฺุโณ สานํ ๕ อัย อโลโก กุสฺลมูลํ ๕ กสฺเสตํ มูลํ ? อโลกชฺส กุสฺลสฺส กายกมฺมสฺส วจฺจิกมฺมสฺส มโนกมฺมสฺส ตํสมฺปยุตฺตนาณฺจ จิตฺตเจตฺตลิگانํ ธมฺมานํ มูลํ ๕ อถ วา อวิโย อฏฺฐจฺจิกโก มคฺโค กุสฺลนฺติ จุจฺจติ, โส ตินฺถนํ มคฺคจฺจคานํ มูลํ ๕ กตฺเมสํ ตินฺถนํ, สมฺมาสงฺกปฺปสฺส สมฺมาวายามสฺส สมฺมาสมาธิสฺส จ อิมฺเสํ มูลนฺติ,ตฺลมา กุสฺลมูลนฺติ จุจฺจติ ๕

ตตฺถ กตมํ อโทโส กุสฺลมูลํ ? ยา สตฺเตสฺ วา สงฺขาราเสสุ วา อนฆาโต อุปฺปฏิฆาโต อพฺยาปตฺตี อพฺยาปาโท อโทโส เมตฺตวา เมตฺตยาหนา อตฺถกามตา หิตกามตา เจตฺโส ปสาโท, อัย อโทโส กุสฺลมูลํ ๕ กสฺเสตํ มูลํ ? อโทสชฺส กุสฺลสฺส กายกมฺมสฺส วจฺจิกมฺมสฺส มโนกมฺมสฺส ตํสมฺปยุตฺตนาณฺจ จิตฺตเจตฺตลิگانํ ธมฺมานํ มูลํ ๕ อถ วา ตินฺถนํ มคฺคจฺจคานํ มูลํ ๕ กตฺเมสํ ตินฺถนํ ? สมฺมาวาจา ย สมฺมากมฺมนฺตสฺส สมฺมาอาชวฺสส จ อิมฺเสํ ตินฺถนํ มคฺคจฺจคานํ มูลํ, ตฺลมา กุสฺลมูลนฺติ จุจฺจติ ๕

ตตฺถ กตมํ อโมโห กุสฺลมูลํ ? ยํ จตฺตุสฺ อวิยสฺจเจสฺ ยถาภูตํ ญฺาณทสฺสนํ อภิสฺสมโย สมฺมา จ ปจฺจาคโม ปฏฺิเวโร อโมโห อสมฺมุยหนา อสมฺโมโห วิชฺชาปกาสโย อาโลโก อนาวรณํ เสกฺษานํ กุสฺลนํ ธมฺมานํ, อัย อโมโห กุสฺลมูลํ ๕ กสฺเสตํ มูลํ ? อโมหชฺส กุสฺลสฺส กายกมฺมสฺส วจฺจิกมฺมสฺส มโนกมฺมสฺส ตํสมฺปยุตฺตนาณฺจ จิตฺตเจตฺตลิگانํ ธมฺมานํ มูลํ ๕ อถ วา ทฺวินฺนํ มคฺคจฺจคานํ เอตํ มูลํ ๕ กตฺเมสํ ทฺวินฺนํ ? สมฺมาทิฏฺฐิยา จ สมฺมาสตียา จ อิมฺเสํ ทฺวินฺนํ มคฺคจฺจคานํ มูลํ, ตฺลมา กุสฺลมูลนฺติ จุจฺจติ ๕ เอวํ อิมฺเสํ ตีทึ กุสฺลมูลฺเลทึ อฏฺฐจฺจิกโก มคฺโค โยเชตฺตพฺโพ ๕

๖๖. ตตฺถ กตมา อนิจฺจสณฺญา ? “สพฺเพ สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน”ติ จ ยา สณฺญา สณฺขานานา ววตฺถปฺนา อุกฺคาโห, อัย อนิจฺจสณฺญา ๕ ตฺลสา โภ นิสฺสนฺโท? อนิจฺจสณฺญายา ภาวิตาย พฺุทฺธิกตฺตาย อฏฺฐสฺส โลกธมฺเมสฺส จิตฺตํ นานุสฺสนฺตี น สนฺธิตํ น สนฺธุทิตํ, อุปฺเปกฺขา วา ปฏฺิกกฺลตฺตา วา สณฺธุทิตํ, ออยมฺสสา นิสฺสนฺโท ๕

ตตถ กตมา ทุขสณญญา ? “สพเพ สงขารวาทุขสา”ติ ยา สณญญา สณขานนา ววตถปนา อุกคาโห, อย์
 ทุขสณญญา ๔ ตสสา โก นิสสนุโห ? ทุขสณญญา ย ภาวิตาย พหุสีกตาย อาลสเส สัมมาเท วิมเหย จ จิตต์ นานุ
 สนธติ น สนธติ น สณฐหติ, อุเปกขา วา ปฏิกกุลตา วา สณฐหติ, อยมสสา นิสสนุโห ๔

ตตถ กตมา อนตตสณญญา ? “สพเพสฺส ธมเมสฺส อนตตทา”ติ ยา สณญญา สณขานนา ววตถปนา อุกคาโห,
 อย์ อนตตสณญญา ๔ ตสสา โก นิสสนุโห, อนตตสณญญา ย ภาวิตาย พหุสีกตาย อหงกาโร จิตต์ นานุสนธติ น สนธ
 ตติ, มมงกาโร น สณฐหติ, อุเปกขา วา ปฏิกกุลตา วา สณฐหติ, อยมสสา นิสสนุโห ๔

ตตถ กตมา อสฺสสณญญา ? “สตต สงขารวาทุขสา”ติ ยา สณญญา สณขานนา ววตถปนา อุกคาโห, อย์
 อสฺสสณญญา ๔ ตสสา โก นิสสนุโห ? อสฺสสณญญา ย ภาวิตาย พหุสีกตาย สฺกนินิมิตเต จิตต์ นานุสนธติ น สนธติ น
 สณฐหติ, อุเปกขา วา ปฏิกกุลตา วา สณฐหติ, อยมสสา นิสสนุโห ๔

ตตถ ปณจณัน ขนธานัน ปริณญญา ภควตา เทลิตา, โย ตตถ อสฺสสณญญา รูปกฺขนธสฺส ปริณญุตต์, ทุก
 ขสณญญา เวหนากฺขนธสฺส ปริณญุตต์, อนตตสณญญา สณญญาภคณธสฺส สงขารภคณธสฺส ปริณญุตต์, อนิจจสณญญา
 วิณญานภคณธสฺส ปริณญุตต์ ๔ ตตถ สมเถน ตณห์ สมุคฺขมาเตติ, วิปสฺสนา อวิขั สมุคฺขมาเตติ, อโทเสน โทส
 สมุคฺขมาเตติ, อโมเหเน โมห์ สมุคฺขมาเตติ, อนิจจสณญญา ย นิจจสณญญ์ สมุคฺขมาเตติ, ทุขสณญญา ย สุขสณญญ์ สมุคฺขมา
 เตติ, อนตตสณญญา ย อตตสณญญ์ สมุคฺขมาเตติ, อสฺสสณญญา ย สฺกสณญญ์ สมุคฺขมาเตติ ๔

จิตตวิกฺเขปปฏิสัทรณลกฺขณเณ สมโธ, ตสส ฌานานัน ปทญฺฐานัน ๔ สพฺพธมมํ ยถาญตํ ปฏิเวธลกฺขณมา วิปส
 สนา, ตสสา สพเพเนยยํ ปทญฺฐานัน ๔ อิจฺฉาปฏิสัทรณลกฺขณเณ อโลโก, ตสส อทินนาทานา เวรมณีนํ ปทญฺฐานัน ๔
 อพฺยาปาทลกฺขณเณ อโทโส, ตสส ปาณาติปาตา เวรมณีนํ ปทญฺฐานัน ๔ วตฺตอุปปฏิหตลกฺขณเณ อโมโห, ตสส สมมา
 ปฏิปตฺติ ปทญฺฐานัน ๔ สงฺขตานัน ธมมานัน วินาสคฺคหณลกฺขณมา อนิจจสณญญา, ตสสา อุทฺยพฺพโย ปทญฺฐานัน ๔ สา
 สวผลสสสณขานนลกฺขณา ทุขสณญญา, ตสสา เวทนา ปทญฺฐานัน ๔ สพฺพธมมอนุปคฺคณนลกฺขณมา อนตตสณญญา, ตส
 สา ธมมสณญญา ปทญฺฐานัน ๔ วินัลลวิปพุกอุทฺธมาตตสมุคฺคหณลกฺขณมา อสฺสสณญญา, ตสสา นินฺพิทา ปทญฺฐานัน
 ๔ อิมฺเส นวสุ ปเทสฺส อุปทิกฺกุเลสฺส สพฺโพ กุสสปกฺโข อุปทิกฺกุโร ภาวติ, โส จ พหุสฺสฺสฺเตน สกฺกา ขานินฺตุ โน อปฺปสฺสฺสฺเตน,
 ปณญฺวตา โน ทฺพปณญฺเณน, ยุตเตน โน อยฺยุตเตนาคี ๔

๖๗. ตตถ นิจจสณญญาธมฺมตตสส อปรารปริ จิตต์ ปณามาเนนโต สติมปจฺจเวกฺขโต อนิจจสณญญา น อุปญฺฐาติ,
 ปณจสุ กามคฺเคสฺส สุขสสาทาธมฺมตตสส อิริยาปถสส อคฺคิมปจฺจเวกฺขโต ทุขสณญญา น อุปญฺฐาติ, ขนธธาคฺคาเยต
 เณสุ อตฺตาทิธมฺมตตสส นานาธาตฺวอเนกาธาตฺววินิพฺโลกคฺคปจฺจเวกฺขโต อนตตสณญญา น อุปญฺฐาติ, วณฺเณสนฺฐาน
 ภาวิตสส ภาเย สฺภาธมฺมตตสส จ วิปปฏิจฺฉนฺนา อสฺสสณญญา น อุปญฺฐาติ ๔

อวิปปฏิสสารลกฺขณา สทฺธา, สทฺทหนนา ปจฺจปญฺฐานัน ๔ ตสส จตตาริ โสตาปตฺติยจฺคานัน ปทญฺฐานัน ๔ เอว
 ญหิ วุตต์ ภควตา #1 สทฺทินฺทริยํ ภิกฺขเว, กุหิ ทญฺฐพฺพํ, จตฺสฺ โสตาปตฺติยจฺคเส กุสเสสฺส ธมฺเมสฺส ๔

สุรอาอปฏิกฺเขปนลกฺขณนํ วีริยินฺทริยํ, วีริยินฺทริยารมฺโภ ปจฺจปญฺฐานัน ๔ ตสส อตฺตารา จตตาริ สมนฺมปฺปธานา
 ปทญฺฐานัน ๔ ยถา วุตต์ ภควตา #2 วีริยินฺทริยํ, ภิกฺขเว, กุหิ ทญฺฐพฺพํ, จตฺสฺ สมนฺมปฺปธานเสฺส ๔

สติ สรณลกฺขณา, อสมฺโมหปจฺจปญฺฐานานา ๔ ตสส อตฺตารา จตตาริ สติปญฺฐานา ปทญฺฐานัน ๔ ยถา วุตต์
 ภควตา สตินฺทริยํ ภิกฺขเว, กุหิ ทญฺฐพฺพํ, จตฺสฺ สติปญฺฐานเสฺส ๔

เอกคฺคลกฺขณเณ สมภาธิ, อวิกฺเขปปจฺจปญฺฐานานเณ, ตสส จตตาริ ญฺณานานัน ปทญฺฐานัน ๔ ยถา วุตต์ ภควตา
 สสมาธินฺทริยํ, ภิกฺขเว, กุหิ ทญฺฐพฺพํ, จตฺสฺ ฌานเสฺส ๔

ปฺขานนลกฺขณา ปณญฺญา, ภูตตถสนนตีรณนา ปจฺจปญฺฐานานา, ตสส จตตาริ อริยสจฺจจานัน ปทญฺฐานัน ๔ ยถา
 วุตต์ ภควตา #3 ปณญฺณินฺทริยํ, ภิกฺขเว, กุหิ ทญฺฐพฺพํ, จตฺสฺ อริยสจฺจเจสฺส ๔

จตตาริ จกฺกานัน #4 ปตฺติรูปเทสวาโส จกฺกํ, สปฺปฺริสฺสฺปนิสฺสโย จกฺกํ, อตตสมนฺมาปณฺธานัน จกฺกํ, ปุพฺเพ กต
 ปณญฺวตา จกฺกํ ๔ ตตถ อริยสนนินฺทสยลกฺขณเณ ปตฺติรูปเทสวาโส, โส สปฺปฺริสฺสฺปนิสฺสยสส ปทญฺฐานัน ๔ อริยสนนินฺท

ยลภขโณ สปรุสสุปนิสสโย, โส อตตสมมาปณิธานัสส ปทภูฏานัน ๕ สมมาปฏิปัตติลภขณัน อตตสมมาปณิธานัน, ตํ ปุณณฺยานํ ปทภูฏานัน ๕ กุสลธมฺโมปจยลภขณัน ปุณณฺญํ, ตํ สพพสมฺมุตฺตินํ ปทภูฏานัน ๕

เอกาทสสลมุลกา ธมฺมา สีลาโต อวิปปฏิสทาโร ภวติ...๕เปฯ... โส วิมุตติญฺญานทสสนัน “นาปรํ อิตถตตทา ยา”ติ ปชานนา ๕ ตตถ เวรมณิลภขณัน สีลํ, ตํ อวิปปฏิสทาโร ปทภูฏานัน ๕ น อตตนาหาทลภขโณ อวิปปฏิสทาโร, โส ปาโมชชสส ปทภูฏานัน ๕ อภิปปโมทนลภขณัน ปาโมชชํ, ตํ ปิตฺติยา ปทภูฏานัน ๕ อตตมนลภขณา ปิตฺติ, สา ปสสทฺธิยา ปทภูฏานัน ๕ กम्मณียลภขณา ปสสทฺธิ, สา สุขสส ปทภูฏานัน ๕ อพฺยาปาทลภขณัน สุขํ, ตํ สสมาธิโน ปทภูฏานัน ๕ อวิกเขปนลภขโณ สสมาธิ, โส ยถาภูตญฺญานทสสนสส ปทภูฏานัน ๕ อวิปริตสนนฺตีรณลภขณา ปณฺญา, สา นิพพิทาย ปทภูฏานัน ๕ อนาลยณลภขณา นิพพิทา, สา วิราคสส ปทภูฏานัน ๕ อลํกิลลลภขโณ วิราโค, โส วิมุตฺติยา ปทภูฏานัน ๕ อกุสลธมฺมิเวกลภขณา วิมุตฺติ, สา วิมุตฺติโน โวทานสส ปทภูฏานัน ๕

๖๘. จตฺสโส อริยภุมฺมีย จตตาริ สามณฺญผลานิน ๕ ตตถ โย ยถาภูตํ ปชานาติ, เอสา ทสสนภุมฺมิ ๕ โส ตปตฺติผลณฺจ โส ยถาภูตํ ปชานิตฺวา นิพพิหนฺติ, อิทํ ตฺนุกามวราคสส ปทภูฏานัน พฺยาปาทานัน ๕ สกทาคามีผลณฺจ สณฺหํ วิรชฺชติ, อຍ် วราควิราคา เจโตวิมุตฺติ ๕ อนาคามีผลณฺจ ยํ อวิชฺชาวิราคา วิมฺจฺจติ, อຍ် กตภาภุมฺมิ ๕ อรหตฺตยจ สามณฺญผลานินฺติ โวจหนฺตฺโต, อริโย อญฺจฺจฺจโค มคฺโค สามณฺญํ, ตสเสตฺตานิ ผลานินฺติ สามณฺญผลานินฺติ วุจฺจติ ๕ กิสฺส พุทฺทมณฺญผลานินฺติ วุจฺจหนฺเต ? พุทฺทมณฺญอริโย อญฺจฺจฺจโค มคฺโค, ตสฺส ตานินฺติ ผลานินฺติ พุทฺทมณฺญผลานินฺติ วุจฺจหนฺเต ๕

ตตถ โสตาปนฺโน กถํ โหติ ? สห สจฺจาภิสมฺยา อริยสวากสฺส ตินฺนํ สโยชนานิน ปเทียหนฺติ สกกายทิกฺขุ วิจิกิจฺจนา สีลพฺพตปฺรามาโส จ, อิมสํ ตินฺนํ สโยชนานิน ปทานา ปริกฺขยา อริยสวากโ โหติ โสตาปนฺโน อวินิปาตธมฺมอเยว ทุกฺขสฺสนนฺตํ กโรติ ๕

ตตถ กตมา สกกายทิกฺขุ ? อสฺสุตฺวา พาโล ปุณฺณฺชน อริยธมฺเม อโกวิทฺโ, โส รูปํ อตตโต สมนุปฺสฺสตี ยาว วิณฺญานสฺมิมํ อตตฺวานํ, โส อิมสฺส ปณฺจสฺส ชนฺธสฺส อตตคฺคาโห วา อตตนิยคฺคาโห วา เอสอหฺมสฺมิมํ เอกสฺมิมํ วสฺสตีโก #1 ปกฺขิตโต อนุคฺคโห อนุสยหนฺโต อองคฺมกฺคนฺติ ปรีติ ๕ ยา ตถาภูตสฺส ชนฺติ รุจि เพฺกฺชนา อาการปรีวิตกโก ทิกฺขุณฺนิชฺฌายนา อภิปปสฺสนา, อຍ် วุจฺจเต สกกายทิกฺขุจิติ ๕

ตตถ ปณฺจ ทิกฺขุจियो อฺจฺเจทํ ภาชนฺติ ๕ กตมาโย ปณฺจ ? รูปํ อตตโต สมนุปฺสฺสตี, ยาว วิณฺญานํ อตตโต สมนุปฺสฺสตี, อิมาย ปณฺจ อฺจฺเจทํ ภาชนฺติ, อวเสสโย ปนฺนรส สสฺสตี ภาชนฺติ ๕ อิติ สกกายทิกฺขุปทานา ทฺวาสนฺทิกฺขุจิตฺตานิน ปเทียหนฺติ ๕ ปทานา อฺจฺเจทํ สสฺสตยจ น ภาชนฺติ ๕ อิติ อฺจฺเจทสฺสตปฺทานา อริยสวากสฺส น กิณฺจ ทิกฺขุจิตํ ภวติ, อณฺญา วา โลกุตฺตราย สมมาทิกฺขุจिया ๕ กถํ ปน สกกายทิกฺขุ น ภวติ ? อธิ อริยสวากโ สุตฺตวา โหติ, สพฺโ พุ สกุกปกโข กาทพุโ, ยาว อริยธมฺเมสฺส โกวิทฺโ รูปํ อนตตโต สมนุปฺสฺสตี, ยาว วิณฺญานํ...๕เปฯ... เอวมสฺส สมนุปฺสฺสนตสฺส สกกายทิกฺขุ น ภวติ ๕

กถํ วิจิกิจฺจนา น ภวติ ? อธิ อริยสวากโ พุทฺเธ น กงฺขติ, น วิจิกิจฺจติ อภิปปสฺสตี, อิติปิ โส ภควาติ สพฺพ ๕ ธมฺเม น กงฺขติ น วิจิกิจฺจติ สพฺพ ๕ ยาว ตณฺหกฺขโย วิราโค นิโรธํ นิพฺพานนฺติ, อิมินา ทฺติเยน อากฺขิเยน ธมฺเมเน สมฺนนาคโต โหติ ๕ สงฺเมเน กงฺขติ...๕เปฯ... ยาว ปุชฺา เทวานณฺจ มนุสฺसानณฺจชาติ, อิมินา ตติเยน อากฺขิเยน ธมฺเมเน สมฺนนาคโต โหติ ๕

สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ น กงฺขติ น วิจิกิจฺจติ อธิมฺจฺจติ อภิปปสฺสตี ๕ ตณฺหา ทุกฺขสมฺมุทยตี น กงฺขติ น วิจิกิจฺจติ ๕ ตณฺหานานโรธา ทุกฺขนิโรธตี น กงฺขติ น วิจิกิจฺจติ ๕ อริโย อญฺจฺจฺจโค มคฺโค ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏิปทาติ น กงฺขติ น วิจิกิจฺจติ อธิมฺจฺจติ อภิปปสฺสตี ๕ ยาว พุทฺเธ วา ธมฺเม วา สงฺเม วา ทุกฺเข วา สมฺมุทยเ วา นิโรธเ วา มคฺเค วา กงฺขายนา วิมตี วิจิกิจฺจนา เทวธาปถา อาสฺปปนา #2 ปรีสฺปปนา อนวฺภูฏานัน อธิวฺภูฏาคมนํ #3 อนุกํโส อนุกํลิกิตฺตา, เต ตสฺส ปเทินา ภานฺติ ปณฺนุณา อฺจฺจินฺนมฺมลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวีกตา आयตี อนุปฺปาทธมฺมา ๕

๖๙. ตตถ สัลลพตปรวามาโส ทูธา - สัลลสฺส วา สุทฺถสฺส วา ๕ ตตถ สัลลสฺส สัลลพตปรวามาโส อิมินาหิ สึ
 เลน วา วเตน วา ตเปน วา พหุหมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสามิ เทวณฺฺญตโร วา ตตถ กปฺโตปาทาหิ อจฺจนวาทิ
 สทฺธิ กิฬฺสสามิ รมิสฺสามิ ปริจฺริสฺสามีสฺติ ๕ ยถาภูตทสฺสนนฺติ รุจิวิมุตฺติ วาโค วาควปฺริวตฺตกา ทิฏฺฐิวิรูปา ปสฺสนา อ
 สฺนตฺถลลิตฺตสฺส สัลลพตปรวามาโส ๕ ตตถ กตโม สุทฺถสฺส สัลลพตปรวามาโส ? เอเธจฺจ สัลลํ ปฺรามสฺติ, สึเลน สุขณ
 ติ, สึเลน นียติ, สึเลน มุจฺจติ, สุขํ วิตฺติกมฺติ, ทุขํ วิตฺติกมฺติ, สุขทฺทุขํ วิตฺติกมฺติ อนุปฺปาณฺณาติ อุปริเมน ๕ ตทฺทุขํ
 สัลลวตี ปฺรามสฺติ ตทฺทุขเยน สึลวเตน สุขณฺนติ มุจฺจนฺติ นียนฺติ, สุขํ วิตฺติกมฺนฺติ, ทุขํ วิตฺติกมฺนฺติ, สุขทฺทุขํ วิตฺติ
 กมฺนฺติ, อนุปฺปาณฺณนฺตีติ อวิสุจิกัรํ ธมฺมํ อวิมุตฺติการํ ธมฺมํ วิสุจโถ วิมุตฺติโถ ปจฺจาคจฺจนฺตสฺส ยา ตถาภูตสฺส ขนฺติ
 รุจิ มุตฺติ เปกฺขนา อากาโรปฺริวตฺกโก ทิฏฺฐินฺนิชฺฌายนา ปสฺสนา, อยํ สุทฺถสฺส สัลลพตปรวามาโส ๕ เอเต อุโก
 ปฺรามาสา อริยสวากสฺส ปหีนฺา ภวนฺติ ยาว आयตี อนุปฺปาทธมฺมา, โส สึลวา ภวตี อริยกนฺเตหิ สึเลหิ สมนฺนาค
 โถ อกฺขณฺเพหิ ยาว อุปฺสมสฺสวตฺตนิเกหิ ๕ อิมสฺลํ ติณฺณํ สัโยชนานํ ปหานา สุทฺวา อริยสวากโก ภวตี โสตาปนฺโน อวิ
 นิปาตธมฺโม, สพฺพํ ๕

สทฺสจฺจาภิสฺมยา, อิติ โก วจนฺคฺโต ? จตฺตารโ อภิสฺมยา, ปรีณฺญาภิสฺมโย ปหานาภิสฺมโย สจฺฉิกิริยาภิสฺม
 โย ภวานาภิสฺมโย ๕

ตตถ อริยสวากโก ทฺทุขํ ปรีณฺญาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ, สฺมทฺทุขํ ปหานาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ, นิโรธํ สจฺฉิกิริยา
 ภิสฺมเยน อภิสฺเมติ, มคฺคํ ภวานาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ ๕ กิ การณํ ? ทฺทุขสฺส ปรีณฺญาภิสฺมโย, สฺมทฺทุขสฺส ปหานาภิส
 มโย, นิโรธสฺส สจฺฉิกิริยาภิสฺมโย, มคฺคสฺส ภวานาภิสฺมโย ๕ สมถวิปฺสฺสนาย กถํ อภิสฺเมติ ? อารมฺมเณ จิตฺตํ อุป
 นิพฺพนฺธฺวตา ปณฺจกฺขนฺธฺว ทฺทุขโต ปสฺสตี ๕ ตตถ โย อุปฺนิพฺพนฺโธ, อยํ สมโถ ๕ ยา ปรีโยคทาหนา, อยํ วิปฺสฺสนา ๕
 ปณฺจกฺขนฺธฺว ทฺทุขชาติ ปสฺสโต โย ปณฺจกฺขนฺธฺว อลโย นิกนฺติ อุปคฺมนํ อชฺโฆสฺसानา อิจฺฉา มุจฺฉา ปณฺธิ ปตฺถนา
 ปหียตี ๕ ตตถ ปณฺจกฺขนฺธฺว ทฺทุขํ ๕ โย ตตถ อลโย นิกนฺติ อุปคฺมนํ อชฺโฆสฺसानํ อิจฺฉา มุจฺฉา ปณฺธิ ปตฺถนา, อยํ
 สฺมทฺทุขโย ๕ ยํ ตสฺส ปหานํ, โส นิโรโธ สมโถ วิปฺสฺสนา จ มคฺโค, เอเว เตสํ จตฺนฺนํ อริยสจฺจานํ เอกกาเล เอกกฺขณ
 เอกจิตฺเต อปฺพุพฺพํ อจฺริมํ อภิสฺมโย ภวตี ๕ เตนาห ภควา “สทฺสจฺจาภิสฺมยา อริยสวากสฺส ตึณฺิ สัโยชนานํ ปหียน
 ตึ”ติ ๕

๗๐. ตตถ สมถวิปฺสฺสนา ยฺคนทฺธา วตฺตมานา เอกกาเล เอกกฺขณฺ เอกจิตฺเต จตฺตาริ กิจฺจานิ กโรตี, ทฺท
 ขํ ปรีณฺญาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ, ยาว มคฺคํ ภวานาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ ๕ กิ การณา ? ทฺทุขํ ปรีณฺญาภิสฺมโย, ยาว
 มคฺคํ ภวานาภิสฺมโย ๕ เอเว ทิฏฺฐนฺโต ยถา นาวา ชลํ คจฺจนฺตี จตฺตาริ กิจฺจานิ กโรตี, ปาริมํ ตีรํ ปาเปตี, ออริมํ ตีรํ
 ชหตี, ภารํ วหตี, โสตี ฉินฺทตี; เอวเมว สมถวิปฺสฺสนา ยฺคนทฺธา วตฺตมานา เอกกาเล เอกกฺขณฺ เอกจิตฺเต จตฺตาริ
 กิจฺจานิ กโรตี , ทฺทุขํ ปรีณฺญาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ, ยาว มคฺคํ ภวานาภิสฺมเยน อภิสฺเมติ ๕ ยถา วา สุริโย อุทฺยนฺโต
 เอกกาเล อปฺพุพฺพํ อจฺริมํ จตฺตาริ กิจฺจานิ กโรตี, อนุทฺการํ วิธมตี, อาโลกํ ปาตุกโรตี, รูปี นิสฺสึยตี, สตี ปรียาท
 ยตี; เอวเมว สมถวิปฺสฺสนา ยฺคนทฺธา วตฺตมานา เอกกาเล...๕เป๕... ยถา ปทึโป ชลนฺโต เอกกาเล อปฺพุพฺพํ อจฺริมํ
 จตฺตาริ กิจฺจานิ กโรตี, อนุทฺการํ วิธมตี, อาโลกํ ปาตุกโรตี, รูปี นิสฺสึยตี, อุปาหานํ ปรียาทียตี; เอวเมว สมถวิ
 ปฺสฺสนา ยฺคนทฺธา วตฺตมานา เอกกาเล...๕เป๕ ๕.

ยथा อริยสวากโก โสตาปนฺโน ภวตี อวินิปาตธมฺโม นียโต ยาว ทฺทุขสฺสนฺตํ กโรตี, อยํ ทสฺสนฺภูมิ ๕ โสตา
 ปตฺตติผลณฺจ โสตาปตฺตติผลํ รุโธ อุตฺตรํ สมถวิปฺสฺสนํ ภาวเนโต ยฺคนทฺธา วตฺตมานา กามวราคพฺยาปาหานํ เภยฺยู
 เยน ปหานา อริยสวากโก โหตี ๕ สกทาคามิ ปรีณฺญิตฺตตา สกิเทว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทฺทุขสฺสนฺตํ กโรตี, อยํ ตนฺ
 ภูมิ ๕

สกทาคามิผลณฺจ โย สกทาคามิผลํ รุโธ วิปฺสฺสนํ ภาวเนโต กามวราคพฺยาปาเท สาณฺุเสย อนวเสสํ ปชท
 ติ, กามวราคพฺยาปาเทสุ อนวเสสํ ปหีนฺุสฺส ปณฺจโรมภาคิยานิ สัโยชนานิ ปหีนานิ ภวนฺติ สกทากยทิฏฺฐิ สัลลพต
 ปฺรามาสโ วิจิกิจฺฉา กามจฺจนฺโท พฺยาปาโท จ, อิมสฺลํ ปณฺจจฺจนํ โอรัมภาคิยานํ สัโยชนานํ ปหานา อริยสวากโก โหตี
 อนาคามิ ตตถ ปรีณฺพิพายี อนาวตฺตติธมฺโม ตสฺมา โลกา, อยํ วิตรวาคภูมิ ๕

อนาคามีผลผจ อนาคามีผลจ ฐิต อุตตริ สมถวิปัสสน ภาเวโนโต ปญจ อุตมภาคิยานิ สโยชานานิ ปชทหิต
 ฐปราคอฐปราคมานอฐจจจวิชชผจ ๔ อิมสั ปญจนัน อุตมภาคิยานัน สโยชานาน ปทานา อริยสาวโก อรทา
 ภาวติ, ฆีณาสโว วุสิตวา สมมทณญา วิมุตโต ปริกขีณภาวัสโยชโน อนุปุตตสทคโต, อยั กตภาภูมิ ๔

อรทหนโตว อยั โสปาทิสเสนา นิพพานธาดุ ๔ ตสส อายุภชชยา ชีวิตินทรียาปโรธา อิทผจ ทุภชั นรัชผติ,
 อดญญจ ทุภชั น อูปชชติ ๔ โย อิมสัส ทุภชส นโรโร วุสโม, อดญญส จ อปาตุภาโว, อยั อนุปาทิสเสนา นิพ
 พานธาดุ ๔ อิมา เทว นิพพานธาดุโย ๔ อิติ สจจจานิ วุตตานิ ๔ สจจจาภิสมโย วุตโต, กิลลสวตตทานัน วุตติ, ปทานัน
 วุตติ, ภูมิโย วุตตา, ผลานิ วุตตานิ, นิพพานธาดุโย วุตตา ๔ เอวมิมเส วุตเตส สัพพโพธิ วุตตา ภาวติ ๔ เอตถ
 โยโค ภรณโย ๔

๗๑.ตตถ กตมาโย นว อนุปพพสมาปตติโย ? จตตาริ ฌานานิ จตสโส จ อรูปสมาปตติโย นโรธสมาปต
 ติ จ ๔ ตตถ จตตาริ ฌานานิ กตมานิ ? อธิ, ภิกขเว, ภิกขุ วิวิเจจว กามเทหิตี วิตถาเรน กาทพพานิ ๔ ตตถ กตมา
 จตตาริ อรูปสมาปตติโย ? วิราคิโน วต วตตพโพ, ยาว นโรธสมาปตติ วิตถาเรน กาทพพา ๔ อิมายो นว อนุ
 ปพพสมาปตติโย ๔

ตตถ กตมัม ปฐมัม ฌานัน ? ปญจจควิปญยุตตัม ปญจจคสมนนาคตัม ๔ กตเมหิ ปญจหิ องเคหิ วิปญยุตตัม ?
 ปญจหิ นีวรณหิ ๔ ตตถ กตมานิ ปญจ นีวรณานิ ? กามจจนโทติ วิตถาเรตพโพ ๔ ตตถ กตโม กามจจนโท ?
 โย ปญจส กามคฺเณสฺส ฌนทราโค เปมัม นิกนฺทิต อชฺโฌสฺสานัน อิจฉา มุจฺฉา ปตถนา อปฺริจจาโค อนุสโย ปฺริยฺญฺฐานัน,
 อยั กามจจนทนีวรณัน ๔ ตตถ กตมัม พยาปาทนีวรณัน ? โย สตเตสฺส สงฺขารेषฺส จ อฆาโต...๔เป๔.... ยถา โทเส ตถา
 นโฏฐฺฐานา, อยั พยาปาโท นีวรณัน ๔ ตตถ กตมัม มิทถัม ? ยา จิตตสฺส ชฟตา จิตตสฺส ครุตตัม จิตตสฺส อกมมเนยตา
 จิตตสฺส นิกฺขเป นิตฺทายนา ปจลิกตา ปจลายนา ปจลายนัน, อิทัม มิทถัม ๔ ตตถ กตมัม ถินัน ? ยา กายสฺส ถินตา
 ชฟตา กายสฺส ครุตตา กายสฺส อปฺปสฺสทฺธิ, อิทัม ถินัน ๔ อิติ อิทผจ ถินัน ปุริมกญจ มิทถัม ตทฺภยั ถินมิทถนนีวรณนฺติ
 วุจฺจติ ๔ ตตถ กตมัม อุตฺถจฺจ ? โย อวูปสโม จิตตสฺส, อิทัม อุตฺถจฺจ ๔ ตตถ กตมัม กุกฺกจฺจ ? โย เจตโส วิเลโข อดญ
 จนา วิลญจนา หทยเลโข วิปปฏิสารโ, อิทัม กุกฺกจฺจ ๔ อิติ อิทผจ กุกฺกจฺจ ปุริมกญจ อุตฺถจฺจ ตทฺภยั อุตฺถจฺจกุก
 กจฺจนีวรณนฺติ วุจฺจติ ๔ ตตถ กตมัม วิจิกิจฺฉานนีวรณัน ? โย พุทฺเธ วา ธมฺเม วา สงฺगे วา...๔เป๔.... อยั วิจิกิจฺฉา ๔
 อปิ จ โข ปน ปญจ วิจิกิจฺฉายโ สมนฺนทรายิกา เทสนฺทรายิกา สมาปตฺตนทรายิกา มคฺคนทรายิกา สคฺคนทรายิก
 ๔, อิมายो ปญจ วิจิกิจฺฉายโ ๔ อธิ ปน สมาปตฺตนทรายิกา วิจิกิจฺฉา อธิเปตา ๔ อิม ปญจ นีวรณา ๔

ตตถ นีวรณานีติ โก วจนคโต, กุโต นีวารยนตีติ ? สัพพโต กุสลภกฺขิกา นีวารยนตี ๔ กถัน นีวารยนตี ?
 กามจจนโท อสฺสโต นีวารยติ, พยาปาโท เมตตาย นีวารยติ, ถินัน ปสฺสทฺธิโต นีวารยติ, มิทถัม วีรียารมฺภาโต นีวาร
 ยติ, อุตฺถจฺจ สมถโต นีวารยติ, กุกฺกจฺจ อวิปปฏิสารโต นีวารยติ, วิจิกิจฺฉา ปญญาโต ปฏิจฺจสมฺปปาโท นีวารยติ
 ๔

อปโร ปฺริยาโย ๔ กามจจนโท อโลภโต กุสลมูลโต นีวารยติ, พยาปาโท อโทสโต นีวารยติ, ถินมิทถัม
 สมานีโต นีวารยติ, อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจ สติปฏฺฐานาหิ นีวารยติ, วิจิกิจฺฉา อโมหโต กุสลมูลโต นีวารยติ ๔

อปโร ปฺริยาโย ๔ ตโย วิหารา ทิพฺพวิหารโ พุรหมวิหารโ อริยวิหารโ ๔ ทิพฺพวิหารโ จตตาริ ฌานานิ,
 พุรหมวิหารโ จตตาริ อปฺปมาณานิ, อริยวิหารโ สตตตีส โปธิภกฺขิยา ธมฺมา ๔ ตตถ กามจจนโท อุตฺถจฺจ กุก
 กจฺจญจ ทิพฺพวิหารโ นีวารยติ, พยาปาโท พุรหมวิหารโ นีวารยติ, ถินมิทถัม วิจิกิจฺฉา จ อริยวิหารโ นีวารยติ ๔

อปโร ปฺริยาโย ๔ กามจจนโท พยาปาโท อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจจจ สมถัน นีวารยนตี, ถินมิทถัม วิจิกิจฺฉา จ วิปสฺ
 สนัน นีวารยนตี, อดโต นีวรณนตี วุจฺจนเต ๔ อิมเอหิ ปญจหิ องเคหิ วิปญยุตตัม ปฐมัม ฌานัน ๔

กตเมหิ ปญจหิ องเคหิ สมญยุตตัม ปฐมัม ฌานัน ? วิตถกวิจारेหิ ปิตฺติยา สฺเชน จ จิตเตกคฺคตยา จ ๔ อิมสั
 ปญจนัน องคานัน อูปปาทปฏิลาภสมนนาคตโม สจฺฉิกิริยั ปฐมัม ฌานัน ปฏิสทฺทนตี วุจฺจติ ๔ อิมานิ ปญจ องคานิ อูป
 ปาเทตฺวา วิหระตีติ, เตน วุจฺจเต ปฐมัม ฌานัน อูปสมปชช วิหระตีติ ทิพฺเพน วิหารเณ ๔

ตตถ ทุติยั ฉานัน จตฺรจกสมนฺนาคตํ ปิติสฺสฺเชน จิตฺเตกคฺคตตาย อชฺชผตตํ สมปฺสาทเนน อิมานิ จตฺตาริ อญฺคานิ อุปฺปาเทตฺวา สมปฺปาเทตฺวา วิหริติ, เตน วุจฺจติ ทุติยั ฉานัน อุปฺสมปฺชช วิหริตฺตีติ ฯ

ตตถ ปญฺจจกสมนฺนาคตํ ตติยั ฉานัน สติยา สมปฺชณฺเณ สฺสฺเชน จิตฺเตกคฺคตตาย อุเปกฺกชาย อิมานิ ปญฺจจกานิ อุปฺปาเทตฺวา สมปฺปาเทตฺวา วิหริติ, เตน วุจฺจติ ตติยั ฉานัน อุปฺสมปฺชช วิหริตฺตีติ ฯ

ตตถ จตฺตถ ฉานัน จตฺรจกสมนฺนาคตํ อุเปกฺกชาย สติปาริสฺสุทฺธิยา อทุกฺขมสฺสฺชาย เวทนาย จิตฺเตกคฺคตจ, อิมเอหิ จตฺตฺวเฑหิ สมนฺนาคตํ จตฺตถ ฉานัน ฯ อิติ อิมเอสฺ จตฺตฺนํ อญฺคานัน อุปฺปาโท ปฏฺฐิภาโก สมนฺนาคโม สจฺฉนิกิริยา จตฺตถ ฉานัน ปฏฺฐิตฺทฺธนฺติ วุจฺจติ ฯ อิมานิ จตฺตาริ ฉานานิ อุปฺปาเทตฺวา สมปฺปาเทตฺวา อุปฺสมปฺชช วิหริติ, เตน วุจฺจติ ทิพฺเพน วิหาเรณ วิหริตฺตีติ ฯ

ตตถ กตโม อนิจฺจญฺโฐ ? ปิพฺพนฺญฺโฐ อนิจฺจญฺโฐ ปภงฺกญฺโฐ สมปฺปาปนฺญฺโฐ วิเวกฺญฺโฐ อนิจฺจญฺโฐ, อัย อนิจฺจญฺโฐ ฯ

ตตถ กตโม ทฺกขฺญฺโฐ? ปิพฺพนฺญฺโฐ ทฺกขฺญฺโฐ สมปิพฺพนฺญฺโฐ สํเวคฺญฺโฐ พฺยาธินฺญฺโฐ, อัย ทฺกขฺญฺโฐ ฯ

ตตถ กตโม สฺสฺสณฺญฺโฐ? อนุปลิตฺโต สฺสฺสณฺญฺโฐ, อสมภฺชาชนฺญฺโฐ คตปฺญฺโฐ วิวญฺญฺญฺโฐ, อัย สฺสฺสณฺญฺโฐ ฯ

ตตถ กตโม อนตฺตญฺโฐ ? อนิสฺสริยฺญฺโฐ อนตฺตญฺโฐ, อวสวตฺตณฺญฺโฐ, อกามการิญฺโฐ ปริวิทฺญฺโฐ, อัย อนตฺตญฺโฐติ ฯ

สฺตฺตตตตสมฺมจฺโย นาม สํวตฺตติสนฺติกา เปกฺกญฺมิ สมตฺตา ฯ

๗. ทารสมปาทญฺมิ

๗๒. ฉานัน วิราโค ฯ จตฺตาริ ฉานานิ วิตถาเรณ กาทพฺพานิ ฯ ตานิ ทฺวิธานิ; โพชฺผงคฺวิปฺยุตฺตานิ จ โพชฺผงคฺสมปฺยุตฺตานิ จ ฯ ตตถ โพชฺผงคฺวิปฺยุตฺตานิ พาทฺหฺกานิ, โพชฺผงคฺสมปฺยุตฺตานิ อริยปฺุคฺคลานิ ฯ ตตถ เยน ฉ ปุคฺคลมูลานิ เตสํ นิกฺขิเปตฺวา รากจฺริโต, โทสจฺริโต, โมหจฺริโต, รากโทสจฺริโต, รากโมหจฺริโต, โทสโมหจฺริโต, สมภฺกาคจฺริโต, อิติ อิมเอสฺ ปุคฺคลานํ ฉานัน สมปฺชชิตฺตานํ ปญฺจ นีวรณานิ ปฏฺฐิปกฺโข เตสํ ปฏฺฐิฆาตาย ยถา อสมตฺโถ ตีณิ อุกฺกสฺลมูลานิ นิคฺคณฺหาติ ฯ โลกเณ อุกฺกสฺลมูลเณ อภิชฺฌา จ อทุกฺขจฺจณฺจ อุปฺปิลวตํ อโลเกณ กุสฺลมูลเณ นิคฺคณฺหาติ, กุกฺกจฺจณฺจ วิจิกิฉฺฉา จ โมหปฺกฺโข, ตํ อโมเหณ นิคฺคณฺหาติ ฯ โทโส จ ถินมิตฺทฺธณฺจ โทสปฺกฺโข, ตํ อโทเสน นิคฺคณฺหาติ ฯ

ตตถ อโลกสฺส ปาริปุริยา เนกฺขมมวิตกฺกํ วิตถฺเกติ ฯ ตตถ อโทสสฺส ปาริปุริยา อพฺยาปาทวิตกฺกํ วิตถฺเกติ ฯ ตตถ อโมหสฺส ปาริปุริยา อวิทฺสาวิตกฺกํ วิตถฺเกติ ฯ ตตถ อโลกสฺส ปาริปุริยา วิวิตโต โหติ กามเอหิ ฯ ตตถ อโทสสฺส ปาริปุริยา อโมหสฺส ปาริปุริยา จ วิวิตโต โหติ ปาปเกหิ อุกฺกสฺสเลหิ ธมฺเมหิ, สวิตกฺกํ สวิจฺจโร วิเวกฺขํ ปิติสฺสฺชํ ปฐฺมํ ฉานัน อุปฺสมปฺชช วิหริติ ฯ

วิตกฺกาทิ ตโย วิตกฺกา - เนกฺขมมวิตกฺโก อพฺยาปาทวิตกฺโก อวิทฺสาวิตกฺโก ฯ ตตถ ปฐฺมมาภินิปาโต วิตกฺโก, ปฏฺฐิตฺทฺธสฺส วิจฺจโร จ ยถา ปุริโส ทฺวโร ปุริสํ ปสฺสตี อากจฺจนฺตํ, น จ ตาว ชานาตี เอโส อิตฺถิตฺติ วา ปุริโสตี วา ยทา ตฺว ปฏฺฐิตฺติ อิตฺถิตฺติ วา ปุริโสตี วา เอวํ วณฺเณตี วา เอวํ สณฺฐานาตี วา อิม วิตถฺกยณฺโต อุตฺตริ อุปฺปริกฺขณฺตี กิ ญฺ โช อัย สีสฺลา อูทาพฺ ทุสฺสีโล อชฺโฒ วา ทุคฺคโตตี วา จ เอวํ วิจฺจโร วิตถฺเก อปฺเปตี, วิจฺจโร จริยตี จ อนุวตฺตตี จ ฯ ยถา ปกฺขี ปุพฺพํ อายุหตี ปจฺฉา นายุหตี ยถา อายุหนา เอวํ วิตถฺโก, ยถา ปกฺขานํ ปสฺวารณํ เอวํ วิจฺจโร อนุปาลตี วิตถฺเกตี วิจฺจโร วิจฺจเรตี จ วิตถฺกยตี วิตถฺเกตี, อนุวิจฺจโร วิจฺจเรตี ฯ กามสฺสณฺญา ปฏฺฐิปกฺโข วิตถฺโก, พฺยาปาทสฺสณฺญา วิทิสฺสณฺญา จ ปฏฺฐิปกฺโข วิจฺจโร ฯ วิตถฺกานํ กมฺมํ อุกฺกสฺสสฺส อมนสิกาโร, วิจฺจารานํ กมฺมํ เชฏฺฐานํ สํวารณา ฯ ยถา ปลิโก ตฺตฺทฺทฺทฺโก สชฺฌายํ กโรตี เอวํ วิตถฺโก, ยถา ตํเยว อนุปสฺสตี เอวํ วิจฺจโร ฯ ยถา อปริณฺญา เอวํ วิตถฺโก ฯ ยถา ปริณฺญา เอวํ วิจฺจโร ฯ นิสฺสํปฏฺฐิสฺสํกิทยายณฺจ ปฏฺฐิภานปฏฺฐิสฺสํกิทยายณฺจ วิตถฺโก, ธมฺมปฏฺฐิสฺสํกิทยายณฺจ อตฺตปฏฺฐิสฺสํกิทยายณฺจ วิจฺจโร ฯ กลฺลิตา โกสฺลลตฺตํ จิตฺตสฺส วิตถฺโก, อภินิหารโกสฺลลํ จิตฺตสฺส วิจฺจโร ฯ อิทํ กุสฺลํ อิทํ อุกฺกสฺลํ อิทํ ภาเวตฺตพฺพํ อิทํ ปหาตพฺพํ อิทํ สจฺฉนิกาทพฺพณฺตี วิตถฺโก, ยถา ปหฺวานญฺจ

ภาวานา จ สจจณิกิริยา จ เอวํ วิจาโร ๕ อิมสฺ วิตทกวิจาเรสุ จุตฺตสฺ ทูวิธํ ทุกฺขํ น อุปฺปชฺชติ กายิกญจ เจตสิกญจ; ทูวิธํ สุขํ อุปฺปชฺชติ กายิกญจ เจตสิกญจ ๕ อิติ วิตทกขณิตํ เจตสิกํ สุขํ ปิตี กายิกํ สุขํ กายิกอเยว ๕ ยา ตตฺถ จิตฺตสฺส เอกคฺคตา, อยํ สฺมาธิ ๕ อิติ ปฐมํ ฌานํ ปญฺจจฺฉวิปฺปหีนํ ปญฺจจฺฉสมนฺนาคตํ ๕

เตสํเยว วิตทกวิจารานํ อภิกฺขณํ อาเสวนาย ตสฺส ตปฺโปณฺมานสํ โหติ ๕ ตสฺส วิตทกวิจारा โอปาริกกา ขายนฺติ ๕ ยญจ ปิตีสุขญจ เนกขมมญจ โอปาริกํ ภวติ ๕ อปิ จ สฺมาธิขา ปิตี วติ จ ขายติ ๕ ตสฺส วิจารารมมณํ ๕ เตสํ วุปฺสมา อชฺฌตฺตํ เจโต สฺมปฺสํสํ ๕ เย วิตทกวิจारा เทว ธมฺมานุสฺสริตฺทพา ๕ ปจฺจุปฺปนา ทรณิตฺทพฺพํ ๕ เตสํ วุปฺสมา เอกทิกาวํ จิตฺเตกคฺคตํ โหติ ๕ ตสฺส เอกทิกาวเณ ปิตี ปาริปูริ คจฺฉติ ๕ ยา ปิตี, ตํ โสมนสฺสินฺทริยํ, ยํ สุขํ, ตํ สฺชินฺทริยํ ๕ ยา จิตฺเตกคฺคตา, อยํ สฺมาธิ ๕ ตํ ทุตฺติยํ ฌานํ จตฺตฺรจฺฉสมนฺนาคตํ ๕ โส ปิตียา วิราคา ยาตี โอบฺสํ ชลลสฺสคตํ ๕

๗๓. ตตฺถ โสมนสฺสจิตฺตมฺปาทานนฺติ จ โส ตํ วิจินฺโต อุปฺเปกฺขเมว มนฺสิโรติ ๕ โส ปิตียา วิราคา อุปฺเปกฺกโก วิหริติ ๕ ยถา จ ปิตียา สุขมานนฺติ, ตํ กายเณ ปฏฺฐิเวเทติ สฺมฺปชาโน วิหริติ ๕ เยน สติสฺมฺปชฺฌญเณ อุปฺเปกฺขา ปาริปูริ คจฺฉติ ๕ อิทํ ตติยํ ฌานํ จตฺตฺรจฺฉสมนฺนาคตํ ๕

ตถา กายิกสฺส สุขสฺส ปทานาย ปฐฺเม ฌาเน โสมนสฺสินฺทริยํ นินฺรุชฺฌติ ๕ ทุตฺติเย ฌาเน ทุกฺชินฺทริยํ นินฺรุชฺฌติ ๕ โส สุขสฺส จ ปทานา ทุกฺขสฺส จ ปทานา ปุเพทว โสมนสฺสโทมนสฺสํ อตฺตจฺจมา อทุกฺขมฺสุขํ อุปฺเปกฺกขาสติปาริสุทฺธิํ จตฺตํ ฌานํ อุปสฺมฺปชฺช วิหริติ ๕ ตตฺถ จตฺติ อินฺทริเยตี อุปฺเปกฺกา ปสาทา โหติ, ทุกฺชินฺทริเยเน โทมนสฺสินฺทริเยเน สฺชินฺทริเยเน โสมนสฺสินฺทริเยเน จ ๕ เตสํ นิโรธา อุปฺเปกฺกขาสฺมฺปชฺฌญํ โหติ, ตตฺถ สฺชินฺทริเยเน โสมนสฺสินฺทริเยเน จ อสตี โหติ, เตสํ นิโรธา สติมา โหติ, ทุกฺชินฺทริเยเน โทมนสฺสินฺทริเยเน จ อสฺมฺปชฺฌญํ, เตสํ นิโรธา สฺมฺปชฺฌญํ โหติ, อิติ อุปฺเปกฺกขาย จ สญฺญา, สโต สฺมฺปชาโน จิตฺเตกคฺคตา จ อิทํ วุจฺเจจ จ จตฺตํ ฌานํ ๕

ตตฺถ โย วาจรฺจิโต ปุคฺคโล ตสฺส สฺชินฺทริยญจ โสมนสฺสินฺทริยญจ; โย โทสจฺริโต ปุคฺคโล ตสฺส ทุกฺชินฺทริยญจ โทมนสฺสินฺทริยญจ; โย โมหจฺริโต ปุคฺคโล ตสฺส อสตี จ อสฺมฺปชฺฌญญจ ๕

ตตฺถ วาจรฺจิตสฺส ปุคฺคลสฺส ตติเย ฌาเน จตฺตฺถจ อญฺนโย นินฺรุชฺฌติ, โทสจฺริตสฺส ปฐฺเม ฌาเน ทุตฺติเย จ ปฏฺฐิํ นินฺรุชฺฌติ, โมหจฺริตสฺส ปุคฺคลสฺส ปฐฺเม ฌาเน ทุตฺติเย จ อสฺมฺปชฺฌญํ นินฺรุชฺฌติ ๕ ตติเย ฌาเน จตฺตฺถจ อสตี นินฺรุชฺฌติ, เอวเมว เตสํ ตินฺณํ ปุคฺคลานํ จตฺตาริ ฌานานํ โวทานํ คมิสฺสนฺติ ๕

ตตฺถ วาจรฺจิตสฺส ปุคฺคลสฺส อสฺมฺปชฺฌญญจ อญฺนโย จ ปฏฺฐิณญจ, เตน หานนาคิยํ ฌานํ โหติ ๕ ตตฺถ วาจรฺจิตสฺส ปุคฺคลสฺส อญฺนยตฺตํ จ อาทึนํ ทสฺสิตา, ตํ ตสฺส หานนาคิยํ ฌานํ โหติ ๕ ตตฺถ โทสจฺริตสฺส ปุคฺคลสฺส ปฏฺฐิโย จ อสตี จ อสฺมฺปชฺฌญญจ อาทึนํ ทสฺสิตา เตน ตสฺส หานนาคิยํ ฌานํ โหติ ๕

ตตฺถ วาจรฺจิตสฺส ปุคฺคลสฺส วิเสสภาคิยํ ฌานํ โหติ, อิมานิ จตฺตาริ ฌานานิ สตฺตสฺส ปุคฺคเลสุ นิทฺทิสิตฺทพานิ ๕ จตฺตฺส จ สฺมาธิสฺส ฉนฺทสฺมาธินา ปฐฺมํ ฌานํ, วีริยสฺมาธินา ทุตฺติยํ ฌานํ, จิตฺตสฺมาธินา ตติยํ ฌานํ, วีรมฺสาสฺมาธินา จตฺตํ ฌานํ ๕ อปฺปณฺนิเทเน ปฐฺมํ ฌานํ, สฺวญฺญตฺตาย ทุตฺติยํ ฌานํ, อนนฺิมิตฺเตเน ตติยํ ฌานํ, อานาปานสฺสตียา จตฺตํ ฌานํ ๕ กามวิตทกฺกพฺยาปาทานญจ ตํ วุปฺสเมเน ปฐฺมํ ฌานํ โหติ, วิตทกฺกวิจารานํ วุปฺสเมเน ทุตฺติยํ ฌานํ, สฺชินฺทริยโสมนสฺสินฺทริยานํ วุปฺสเมเน ตติยํ ฌานํ, กายสงฺขารานํ วุปฺสเมเน จตฺตํ ฌานญจ ๕ จาคาธิฏฺฐาเนเน ปฐฺมํ ฌานํ, สจฺจาธิฏฺฐาเนเน ทุตฺติยํ ฌานํ, ปญฺญาธิฏฺฐาเนเน ตติยํ ฌานํ, อุปฺสมาธิฏฺฐาเนเน จตฺตํ ฌานํ ๕ อิมานิ จตฺตาริ ฌานานิ สงฺเขปนฺนิตฺทเสเน นิทฺทิสฺสฺสฺสฺส, ตตฺถ สฺมาธิทฺทริยํ ปาริปูริ คจฺฉติ ๕ อนุวตฺตนกันนํ จตฺตาริ, ตตฺถ โย ปฐฺมํ ฌานํ นิสฺสาย อาสวกฺขยํ ปาปฺณาติ, โส สุขาย ปฏฺฐิพฺทาย ทนฺธาภิณฺญาเย โทมนสฺสินฺทริยปฏิปฺกฺเขเน ๕ โย ทุตฺติยํ ฌานํ นิสฺสาย อาสวณํ ขยํ ปาปฺณาติ, โส สุขาย ปฏฺฐิพฺทาย ทนฺธาภิณฺญาเย โสมนสฺสินฺทริยปฏิปฺกฺเขเน ๕ โย จตฺตํ ฌานํ นิสฺสาย อาสวณํ ขยํ ปาปฺณาติ, โส สุขาย ปฏฺฐิพฺทาย ทนฺธาภิณฺญาเย สฺชินฺทริยปฏิปฺกฺเขเน ๕ โย จตฺตํ ฌานํ นิสฺสาย อาสวณํ ขยํ ปาปฺณาติ, โส สุขาย ปฏฺฐิพฺทาย ทนฺธาภิณฺญาเย สฺชินฺทริยปฏิปฺกฺเขเน คโต ๕

๗๔. ยานี จตตารี ฉานานี, เตสฺ ฉานานี อิมานี อองคานี, เตสฺ อองคานํ สมฺมูโห อสฺส อองคา, อยํ ฉานงฺกมฺมิ โภ วิเสโสติ อสฺส วิเสโส ๔ ยิเม สมฺมารา เทหิ อยํ สมฺทาคโม, ตสฺส สมฺทาคมสฺส อยํ อุปนิสา, ตาย อุปนิสาย อยํ ภาวานา ๔ ตสฺสา ภาวนาย อยํ อาทินโว ๔ เตน อยํ ปริหานี ๔ กสฺส ปริหานีติ ตทฺทฺชฺฌายโน ๔ ตํ ยถา ภณฺตี ปจฺจเวทฺชนฺโต อยํ วิเสโส ๔ เตน วิเสเสน อยํ อสฺสาโท, โส กสฺส อสฺสาโท อฉานียา ฉายโน, ตสฺสา อฉานียา ฉายโน, อิทํ กลฺลิตา โกลฺลเล จิตฺตฉานํ อนฺนมหฺทียตํ คจฺจนฺติ ฉานพฺลํ, ฉานพฺเล จิตฺตสฺส อยํ ปารมิปฺปตฺตสฺส อิมานี ฉานงฺกานี อนาวิสฺสงฺกปโป ปฐฺเม ฉานเน ฉานงฺกานี ภาวึ ๔ โส ปีติ ตทฺทฺสริตฺตวา ปฐฺเม ฉานเน ฉานงฺกํ ตสฺส งฺกฺโขเน จ ธมฺมา ตทฺทฺสฺสนฺนิตาย จ ๔ ปีติ ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกธมฺมา โข ปน ตถา ปวตฺตสฺส สหคตํ ฉานงฺกธมฺมํ สสุชฺตาย อชฺฌตตํ สมฺปสาโท ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกํ มโนสมฺปสาทนฺตตาย ตทฺทฺสฺสนฺนิตาย จ ๔ ปีติ ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกํ อชฺฌตตํ สมฺปสาทนํ สมาริตา ปีติ ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกํ, เจตโส เอโกทฺิภาโว ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกํ, อุเปกฺขา ผลสฺตา ตติเย ฉานเน ฉานงฺกํ, สุชํ ตสฺส องฺกนฺติ จ ๔ เจตโส เอโกทฺิภาโว จตฺตเถ ฉานเน ฉานงฺกํ, อุเปกฺขา อทุกฺขมสฺสา จตฺตเถ ฉานเน ฉานงฺกํ, อภินิสฺสํ อูเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ จตฺตเถ ฉานเน ฉานงฺกํ ๔ สติปาริสฺสุทฺธิ จ อนเทชฺฌาณมฺมึสฺส ฉานงฺกสมฺมายฺตฺตา ปีติ เจตโส เอโกทฺิภาโว จตฺตเถ ฉานเน ฉานงฺกํ ๔

ตตฺถ กตฺมา ฉานงฺกมฺมิ ? สวิตฺเทกฺก สฺวิจาเร วิเวกา อนฺุคตา ปฐฺเม ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ อวิตฺเทกฺก อฺวิจาเร อชฺฌตตํ สมฺปสาทนํ ชนฺตี ปีติมนฺุคตา ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ สฺสสาตสโมหิตา สฺปปีติกา ตติเย ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ ตสฺส สฺสทฺทฺชฺสทฺคตา อภินิหารสทฺคตา จตฺตเถ ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ อปฺปมฺถนสทฺคตา สตฺตารมฺมณา ปฐฺเม ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ อภิมฺมึอายตฺนสทฺคตา รุสฺสณฺญึสฺส ทฺุติเย ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ วิมฺกฺชฺสทฺคตา วิมฺกฺชฺสฺ ตติเย ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔ อณฺุปลฺสนาสทฺคตา กายสงฺขารา สมฺมา จตฺตเถ ฉานเน ฉานงฺกมฺมิ ๔

๗๕. ตตฺถ กตฺเม ฉานวิเสสา ? วิวิเจจฺว กามเหทฺ วิวิจฺจ ปาปเกหิ อฺกฺสเลหิ ธมฺเมหิ จิตฺตเจตฺตลิกสทฺคตา กามธฺาตุสมฺมตฺติกฺกมนฺตปิ, อยํ ฉานวิเสโส ๔ อวิตฺกกฺกา เจว อฺวิจฺจาวา จ สฺปปีติกาย สติสทฺคตฺตา ปีติสทฺคตา สฺยณฺยามนฺสิการา สมฺทาจฺรณฺติ ๔ อยํ ฉานวิเสโส ๔ อวิตฺกกฺกาย ภูมฺิยา อฺวิจฺจาวเวย สติ อนฺุคตา อุเปกฺขาสทฺคตา มนฺสิการา สมฺทาจฺรณฺติ ๔ ตทฺทฺธมฺมตฺตาย จ สติ สนฺุทฺทิต ๔ ตถจ ภูมฺึ อฺปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ, อยํ ฉานวิเสโส ๔ สติ ปาริสฺสุทฺธิสทฺคตา สฺยณฺยามนฺสิการา สมฺทาจฺรณฺติ, ตถจ ภูมฺึ อฺปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ, อยํ ฉานวิเสโส ๔ วิยฺญานฺณจฺยาย ตนฺสทฺคตฺตาย ภูมฺึยํ อากิณฺณจฺยณฺญายตฺนสทฺคตา สฺยณฺยามนฺสิการา สมฺทาจฺรณฺติ, ตถจ ภูมฺึ อฺปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ, อยํ ฉานวิเสโส ๔

ฉานสมฺมารา เนกฺขมฺมวิตฺกโก สมฺภาโร กามวิตฺกฺกวิโนทฺนาธิปฺปายตา ๔ อพฺยาปาทวิตฺกโก สมฺภาโร พฺยาปาทวิตฺกฺกปฺวิวิโนทฺนาธิปฺปายตา ๔ อวิทฺสวิตฺกโก สมฺภาโร วิทฺสวิตฺกฺกปฺวิวิโนทฺนาธิปฺปายตา ๔ อินฺุทฺริเยสฺส คฺคตฺตวฺวารตา อปฺปิจฺจนฺตา สมฺภาโร ปฺริสฺุทฺธาชฺโวั จตฺนํ สฺมาปตฺตินํ สมฺภาโร อกมฺมสฺส วิหฺริตา ๔ มคฺคสมฺภาโร สฺมาปตฺติปชฺชนตา ๔ ผลสมฺภาโร ฉานนินฺุพฺพตฺติตฺตาย ฉานสมฺทาคโม ๔ กุสฺลเหตฺุ ยํ ฉานํ สมฺทฺยํ คจฺจนฺติ โภ จ น กุตฺติจ เนกฺขมฺมปฺปตฺตา สมฺทาคจฺจนฺติ ๔ อลภนฺนโรธสฺมาธิ สนฺโต สมฺทาคจฺจนฺติ ๔ อวิตฺกกฺกนฺตา สมฺทาคจฺจนฺติ ๔ สฺุชฺนทฺริยํ โสมนฺสฺสินฺุทฺริยํ ปฺหานาย เต จ อพฺยาปชฺชตฺตาย สมฺทาคจฺจนฺติ ๔ ตํ ปน สนฺุชฺชาย สมฺทาคจฺจนฺติ ๔ อปฺริทาหนาย สมฺทาคจฺจนฺติ ๔ อยํ ฉานสมฺทาคโม ๔

๗๖. ตตฺถ กตฺมา อุปนิสา ? กลฺยาณมิตฺตตา ฉานสฺส อุปนิสา ๔ กลฺยาณสมฺปวงฺกตา ฉานสฺส อุปนิสา ๔ อินฺุทฺริเยสฺส คฺคตฺตวฺวารตา ฉานสฺส อุปนิสา ๔ อสนฺุทฺฏฐิตา กุสฺลเสสฺส ธมฺเมสฺส ฉานสฺส อุปนิสา ๔ สทฺธมฺมสฺสวณฺํ ฉานสฺส อุปนิสา ๔ สํเวชนฺิเย ฐฺานเน สํวิคฺคสฺส โยนิโส ปฺชานํ ๔ อยํ ฉานูปนิสา ๔

ตตฺถ กตฺมา ภาวานา ? เมตฺตาเสวนา อพฺยาปาทวิตฺกภาวานา ๔ กฺรฺุณาเสวนา อวิทฺสวิตฺกภาวานา ๔ มุทิตาภาวานา ปีติสฺสสมฺปชฺยณฺญา การิตา ๔ อุเปกฺขาภาวานา ปสฺสวตา อุเปกฺขาภาวานา อปสฺสวตา อุเปกฺขา จ

อชฌุเพกฺขา จ, อสฺสภณณฺญาภาวนา ทุกฺขาปฏิบัติทา ทนฺธาภินฺญา ภวสนฺธาภินฺญา ภวสนฺธานํ, สภา จพฺพชฺชา ภาวนา ภาวิตา พหุลลิกฺตา อนฺนุจฺฉิตฺตา วตฺตกฺกตา ยานิกฺกตา ปริจิตฺตา สุตฺตมารทฺธา ๔ อัย ภาวนา ๕

เอวํ ภาวณฺตสฺส อัย อาทีนโว ๖ ปฐฺเม ฌาเน สงฺขารสมฺมหนาคโต เอโส ธมฺโม อสฺสุโต สาสโว ๕ สจฺเจ เอส ธมฺโม อัย สึโล อสฺสนนฺปฏิปกฺโข จ เอส ธมฺโม กามो ปตฺติจาโร ปตฺติจิวโร สฺมาปตฺตินํ จ สพฺโพพฺพาริกฺโก เอส ธมฺโม วิ ตกฺกวิจาร์โว จ ๕ ตตฺถ จิตฺตํ โชภเนติ, กายโย เจตฺถ กิลมฺติ, กายมฺหิ เจตฺถ กิลมฺเต จิตฺตํ วิหฺนฺนฺนฺติ ๕ อนนฺนินฺหารกฺข โมว อภินฺญาณํ อิมํ อาทีนฺวา ปฐฺเม ฌาเน ๕

ทฺติเย ฌาเน อิมํ อาทีนฺวา ปตฺติพฺรณสฺสคโต จ เอโส ธมฺโม, น สฺมฺทาจารสฺสเสติ จิตฺตํ ๕ อโสธยํ อุปกโม เจส ธมฺโม อุปกมิปริสฺสโย โทมนสฺสปจฺจตฺติโก เจส ธมฺโม ๕ ตตฺถ ตตฺถ ยุตฺตินํ ปตฺติ ปฺรชฺชโต เจส ธมฺโม ทุกฺกริ โหติ, อวตฺตสนฺดาสฺสภูมิปฺริวชฺชยนฺโต จตฺตฺสฺส ทุกฺขดาสุ เอส ธมฺโม อนฺนวิทฺธาปนสฺสทฺธาย ทุกฺขตาย จ น ปโลโพทฺทุกฺข ตาย จ อภินฺญาทุกฺขตาย จ โรคฺทุกฺขตาย จ, อิมํ อาทีนฺวา ทฺติเย ฌาเน ๕

ตตฺถ กตฺเม อาทีนฺวา ตฺติเย ฌาเน ? อุปกฺขาสฺสสฺสคตตาย ตตฺถ สาทาวันิ ปญฺจนฺนํ อุปกฺขาสฺสํ ปฺริวตฺติโต เอส ธมฺโม เตนํ นิจฺจสฺสณฺณิตานญฺจ ยํ โหติ ๕ ทุกฺโขปนียํ สฺขํ จิตฺตสฺส สงฺโฆตํ อุปาทาย สฺขทุกฺขาย คโต สวติ ๕ สฺขทุกฺขานุกตฺตญฺจ อุปาทาย อนนฺนินฺหารกฺขมํ จิตฺตํ โหติ ๕ อภินฺญา ย สจฺฉนฺนิกิริยาสุ สพฺเพปิ เจเต ธมฺมา ตีสุ ฌาเน สฺมาปตฺตีสฺส จตฺตฺหิ จ ทุกฺขตาหิ อนฺนวิทฺธานํ สภา ภยา ทุกฺขตาย ปโลโพทฺทุกฺขตาย จ อภินฺญา ย ทุกฺขตาย จ อิมํ อาที นฺวา ตฺติเย ฌาเน ๕

ตตฺถ กตฺเม อาทีนฺวา จตฺตฺเต ฌาเน ? อากิณฺจณฺญาสฺมาปตฺติกา เต ธมฺมานุสฺมาปตฺติกา เอติสฺสา จ ภู มิยํ สาทานํ พาลปฺชฺชานานํ อนนฺนวิธานํ ทิฏฺฐิตฺตานํ อุปกฺชฺชนฺติ ๕ โอฟาริกา สฺขเมหิ จ ฐปฺสณฺญาหิ อนฺนวิธานํ เอ ตานํ ฌานานํ สทา อนฺนุทยเมตฺตาฌานกฺลลนฺทฺนุกลาย สาทารณฺา, ทุกฺกรว จ สพฺเพ จตฺตาโร มหาสฺมฺมารว สฺมฺทา คตฺตานํ จ เอตฺตานํ ฌานานํ อนฺนญฺมณฺญํ นิสฺสาย สฺมฺทาคจฺจนฺติ ๕ เอตฺถ สฺมฺทาคตา จ เอเต ธมฺมา น สมตฺตา โทหนฺ ติ ๕ อสมฺมุคฺคหิตนฺนิตฺตตา จ เอเต ธมฺมา ปฺริทายนฺติ ๕ นิสฺสณฺณํ จ เอเต ธมฺมา น อุปาทียนฺติ นิสฺสณฺณคานํ จ, เอ เตลํ ธมฺมานํ ฌานานํ นิมิตฺตฺตานํ น ฌานนฺนิมิตฺตสฺสณฺญา โวกริตฺ ๕ อปฺปฏิลทฺธปฺพุทฺธา จ ฌายีวเสน จ ภวติ ๕ อิมํ หิ อาทีนฺเวหิ อัย ฌานปฺริทานํ ๕

๗๗. นโรธสฺมาปตฺติยา อปฺปฏิสฺงฺขาย อวเสสสณฺญโน อากิณฺจณฺญาตนสฺสคตา สณฺญามนฺสิการา สฺมฺทา จรฺนฺติ, โส นโรธสฺมาปตฺติโต ปฺริทายติ ๕ อาเนยฺสสณฺญโน อสณฺญาตนํ สฺมาปฺนฺนสฺส อากิณฺจณฺญาตนสฺสคตา มนฺสิการา สฺมฺทาจรฺนฺติ, ตถจ ภูมिํ น ปชานาติ, โส ตโต ปฺริทายติ ๕ น ปชานาติ, โส ตโต ปฺริทายติ ๕ วิญฺญาณญฺจ จายตนํ สฺมาปฺนฺนสฺส ฐปฺสณฺญาสฺสคตา ๕ อากิณฺจณฺญาตนํ สฺมาปฺนฺนสฺส วิญฺญาณญฺจายตนสณฺญา มนฺสิการา สฺมฺทาจรฺนฺติ, ตถจ ภูมिํ วิตฺถาเรน...๕เปฯ... ยาว ปฐฺเม ฌาเน กามสณฺญาสฺสคตา กาทพฺพา ๕ สกฺสฺส ปฺริทายติ, กฺลจฺกฺชฌาเน กฺลจฺกํ ฌายติ, ปฺริสฺมฺนฺตโต ฌายติ, ภินฺทฺนฺโต ฌายติ, น สฺชฌายติ, อายฺหฺนฺโต ฌายติ, กิณฺจ จ นฺนฺนฺริ จิตฺโต ฌายติ ๕ อตฺติวาวนฺโต ฌายติ, อตฺติมณฺญนฺโต ฌายติ, กายสงฺขาร อปฺปฏิสฺมฺมาร ฌายติ, ปฺริยฺภูฏานสฺส นิสฺส สรณํ อชานนฺโต ฌายติ, นีวรณฺาภิกฺขโต ฌายติ, อสฺสาปตฺติมฺนลิกโรหนฺโต ฌานสฺส อสฺสาโท กามราคปฺริยฺภูฏานํ ปหฺนํ ฌานสฺส อสฺสาโท กามราคเหตุณํ ธมฺมานํ อุทฺยนฺติ, นิสฺสณฺณคานํ เอเตลํ ธมฺมานํ ฌานานํ อุปรมา สฺขเพกฺ ขา กามกมฺมกิลฺลสํ ปหฺนํ อสฺสาโท, เอวํ โช ปฺน ฌานสฺส อสฺสาโท มหาสฺวสฺมปฺปิพิเต โลกลํนิวเส อสมฺโพโธ กาสา วิคฺเมสฺสมิหํ ฌานปฺปหฺนา ๕ อัย ปโลโรธมฺปฺลโรธโลกลสฺสนิวเส เอสนฺนมิหํ ฌานํ อนมตฺคฺลลสฺสสฺมาปฺนฺ นานํ สตฺตานํ สฺสสารปฺปหฺนา อาณิสฺโส, ยมिหํ ฌานสฺส อสฺสาโท กายสฺส อฌานนฺนียายโน ภวติ ๕ อฌานนฺนียาย นนฺนฺนียายนํ อปรามสฺนโต อฌานนฺนียายิตํ ฌายติ, ยานิ กฺลจฺกฺชฌายโน ปทานิ, ตานิ อนฺนฺนิตานิ ปฺฏิปกฺเช ๕

๗๘. ตตฺถ กตฺมํ ฌานโกสฺลลํ ? สฺมาปตฺติโกสฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, ฌานวิเสสโกสฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, ฌานนฺตริก โกสฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, สฺมาปตฺติวุฏฺฐานโกสฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, ฌาเน สภาวโกสฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, ฌาเน อาทีนฺวโก สฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, ฌาเน นิสฺสรณโกสฺลลํ ฌานโกสฺลลํ, ฌานผลเน อุปาทาย โกสฺลลํ, ฌานผลเน ปฺฏิสฺชานผล

อภิธานธมมตา นิพพตติมานะ จ ก็พิธาปิ วิเสสภาคีย์ ฉานัน ปฏิลพภาติ ๔ อิทธิ ปนสฺสาติ ทวาริตฺตา จ อารมณณานิมีตคฺคาโท อนภินิหารพฺลํ, จิตฺเตกคฺคตา นิมีตตาสฺว คตฺสทิตฺตา สมถพฺเพน อลฺลิสฺทนญจ ฉานเน มคฺคผลํ สมถํ ปวตฺเต สสมาธิเน อุปกฺษาปฺลิตฺตพฺพาปรนิมีตตาสโย ปคฺคาทฺธิเน สติพฺลํ ตํ ปวตฺติตฺตานญจ วิปสฺสนานํ สมณญฺญาพล ๔

ตตถ กตฺมา ฉานปรามิตา ? สุปรามิตา เมตฺตา กามเสฺว สตฺตา กามสงฺกสฺตตฺตาติ ยมฺหิ สุตฺเต เทสฺสนาย ไว ทาเรน เทว สจฺจานํ นิตฺทภูฏานํ, ทุคฺคญจ สมฺทโย จ, วิจเยน ทาเรน เย สโยชนนฺิเยสุ ธมฺเมสุ วชฺชํ น ปสฺสนนฺติ, เต โอมํ ตริสฺสนนฺตฺติ เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ ๔ น ตริสฺสนนฺตฺติ อตฺถิ เอสา ยุตฺติ จ วิจโย จ อิทธิ นุ กิเลส ปทภูฏานํ, กามเสฺว สตฺตาติ ปญจ กามคฺุณา, ตํ กามตฺถนฺหา ปทภูฏานํ ๔ สโยชนน เวชฺชมปสฺสสมานาติ อวิชฺชาย ปทภูฏานํ, น ทิ ชาตุ สโยชนสงฺกสฺตตฺตา โอมํ ตเรยฺยํ วิปฺลํ มหฺนตฺตฺติ อุปาทานสฺส ปทภูฏานํ ๔ กามเสฺว สตฺตาติ กามา ทฺวิธา – วตฺตุกามา จ กิเลสกามา จ, ตตถ กิเลสกามา กามตฺถนฺหา กามตฺถนฺหา ยุตฺตา ภวนฺติ รูปตฺถนฺหา ภวตฺถนฺหา ลกฺขณฺเณ ทาเรน, สโยชนน เวชฺชมปสฺสสมานาติ สโยชนนสฺส ๔ โย ตตถ ฉนฺทราโค ตสฺส กิ ปทภูฏานํ ? สุชา เวทนา เทว จ อินฺทฺริยานิ – สฺชินฺทฺริยญจ โสมนสฺสสินฺทฺริยญจ ๔ อิติ สุชาน เวทนาย คทิตฺตย ตโยปิ เวทนา คทิตฺตา โหนฺติ ๔ เวทนาภฺชนฺธ คทิตฺเต สพฺเพ ปญจกฺขนฺธา คทิตฺตา โหนฺติ ๔ รูปสทฺทคฺชนธรสโณฏฐพฺพา คทิตฺตา, วตฺตุกามเสฺว คทิตฺเตสุ สพฺพานิ ฉ พาทิรานิ อายตฺตานํ คทิตฺตานํ โหนฺติ ๔ อชฺชตฺติคทิตฺตาเรสุ อายตฺตเนสุ โย สโต, อโย วุจฺจเต ลกฺขณฺเณ ทาโร, ตตถ โย โอพาทิกมฺหิ กิเลส อชฺชวาลิโต สพฺพกิเลสฺสุ โย น ตโต สฺขมตฺเรสุ น วิตฺตราโค ภวติ ๔ ตตถ พาทิสโยชนน มนฺนฺติ อชฺชตฺตลโยชนน อหนฺติ ๔ ตตถ ภวโต โก อธิปฺปาโย ? เย โอมํ ตริตฺตูกามา เต สโยชนนฺิเยสุ ธมฺเมสุ อาทินฺวานูปสฺสิโน วิทริสฺสนนฺตฺติ อโยเมตถ ภวโต อธิปฺปาโย ๔ กามเสฺว สตฺตาติ เยสุ จ สตฺตา เยน จ สตฺตา เยสญจ สตฺตา อโย จตฺตพฺพิโธ อากาโร สพฺเพลํ ทารภาคิโย ๔

๗๙.ตตถ กตฺมานํ ตีณํ วิปฺลลาสาณํ ปทภูฏานานํ จ ? จิตฺตวิปฺลลาสสฺส ทิฏฺฐิวิปฺลลาสสฺส สณฺญาวิปฺลลาสสฺส ตโย วิปฺลลาสา ตีณํ อฏฺสลมฺลฺลาณํ ปทภูฏานํ ๔ ตีณํ อฏฺสลมฺลฺลาณํ ทินฺปฺปณฺตการิกมมฺสฺส ปทภูฏานํ ๔ จตฺตุนฺนญจ อุปาทานนํ โทโส อฏฺสลมฺลํ ทิสฺสติ ๔ ทินฺปฺปณฺตการิกมมฺสฺส ปทภูฏานํ ๔ ยถา มาตฺยา วา ปิตฺตฺโน วา อณฺญตฺรสฺส วา ปุณฺ อพฺหารสฺส ภิกฺขุโน อภยํ เทติ ๔ ตตถ อณฺญํ มิจฺจนา ปฏิปฺชเชยฺย กายเณ วา วาจาญ วา ๔ ตตถ โส พฺยาปาทฺมฺปาทฺยา เตลฺ อพฺหารนํ รกฺขาวรณคฺคตฺติยา ออนุปาลยฺนโต โย อพฺหารนํ อภยํ เทติ ๔ เตลฺ อภเย ทินฺนเณ โย ตตถ มิจฺจนา ปฏิปฺชเชยฺย ๔ ตตถ โส พฺยาปาทํ อุปาทฺยานฺโต โทสชํ กมฺมํ กโรติ ๔ โย ตตถ อสฺมาตุ อินฺทฺริยา นีวรณํ ยํ เตลฺ อภยํ ทกฺขินฺโต สณฺญํ อิทธิ ปณฺตีตํ การณํ มยา ปุณฺ ตตถ มิจฺจนาปฏิปฺตติ อโย พฺยาปาโท ทินฺคมิวกมฺมํ โลโก โมโห จ อิมานิ นีวรณานํ วจฺนานิ ตานํ จตฺตาริ อุปาทานนํ เตทฺ จตฺติ อุปาทานนํ โย โส อุปาทาโน อิตฺถิ วา ปุริโส วา เตลฺ ปญจกฺขนฺธานํ เตยเว อุปาทาโน สมฺทโย อิทธิ ทุคฺคญจ สมฺทโย จ โสเยว เทสฺนาหาโร ๔

ตตถ กามเสฺว เยน ปชฺชนนฺติ, เต อาทินฺวานูปสฺสนาย ปชฺชนนฺติ ๔ อิตฺติสฺสา กามธฺตฺยา นิภฺจมิคฺคามตา, อโย วุจฺจติ เนภฺชมมจฺจนฺโท ๔ โย ตตถ อนภิสจฺจวารานํ กิณฺจ วิโสเธติ ตสฺส ธวาวา วา, อโย อพฺยาปาทจฺจนฺโท ๔ กิณฺจ วิทิสฺสติ, อโย วิทิสฺสาณฺโท ๔ อิติ เนภฺชมมาภินิหฺตา ตโย ฉนฺทรา – เนภฺชมมจฺจนฺโท อพฺยาปาทจฺจนฺโท อวิทิสฺสาณฺโท ๔ ตตถ เนภฺชมมจฺจนฺโท อโลโก; อพฺยาปาทจฺจนฺโท อโทโส; อวิทิสฺสาณฺโท อโมโห ๔ อิมานิ ตีณํ อฏฺสลมฺลฺลาณํ อฏฺฐสฺส สมฺปตฺเตสุ ปริทิตฺตานํ, เตลฺเยว จตฺตุนํ อุปาทานนํ นิโรธาย สวตฺตฺตฺนํ ๔ สจฺจ วา ปุณฺ กมฺมํ กเรยฺย กณฺหํ วา สุกฺกํ วา ตสฺส วิปากทานาย สวตฺตฺตฺนํ ๔ อิทธิ กมฺมํ กณฺหํ อสุกฺกํ กมฺมกฺขยาย สวตฺตฺตฺนํ ๔ ตตถ โย ตินฺนํ อฏฺสลมฺลฺลาณํ นิโรธ, อโย นิโรธ ๔ โสเยว มคฺโค ตตถ ปฏิปฺทานํ อิมานิ เทว สจฺจานํ อิมานิ จตฺตาริ สจฺจานํ อาวฏฺฏิกฺกา ทาโร ๔

กามเสฺว สตฺตาติ เย เสฏฺฐา, เต เอเกเนวาทาเรน สตฺตา ๔ เย ปุณฺชฺชาน, เต ทฺวิทาการฺเหติ สตฺตา, ตสฺสาโย ปญฺโท วิชฺชพฺยาการณฺิโย วตฺตพฺโพ ๔ กิณฺจจาปิ โสตาปนฺโน ปฏฺฐิเสวนาย, โน จ โช อภินเวเส สตฺโต โย ทิ อปจฺยาญ ปทพฺทิต, น อปจฺยาญ ๔ เสฏฺโฐ ทิ กิเลสวเสณ กาม ปฏฺฐิเสวติ ๔ ปุณฺชฺชโน ปน กิเลสสมฺมฏฺฐานาย กาม ปฏฺฐิเสวติ ๔ ตตถ กามเสฺว สตฺตานํ จตฺตโอมํ ตริสฺสตีติ วิชฺชพฺยาการณฺิโย, อโย วิภคฺติ ๔

๘๐.ปรีวตตโนติ กามเย เนว สชฺชุนฺติ น จ สโยชนเหที สยฺยุตฺตา, เต โอมํ ตริสฺสนฺติ วิปฺลํ มหฺนตฺนฺติ ๕ อย์ สุตตสฺส ปฏฺิปกฺโข ๕

เววจนฺนติ โย กามेषฺ สุตฺโต โย จ ตตฺถ กามานํ คฺโคณ, ตตฺถ วิโส สุตฺโต ๕ ยปิ กามานํ ออาหารา ธมฺมา, ตตฺถ วิโส สุตฺโต ๕ ตตฺถิมํ กามานํ เววจนํ ปาโกโรชฺ สลฺลํ คณฺโฑ อิติ อุพฺทโวติ ๕ ยานี วา ปน อยญฺยานิ เววจนานิ ตตฺถ วิโส สุตฺโตติ เววจนํ ๕ สุตฺโต พนฺโธ มุจฺฉิตฺโต คฺริโต อโชนฺลิตฺโต กามเย อชฺฌาปนฺนา ปรีมุตฺโต ตพฺพหฺลฺริ ทาริตฺติ ๕ ยานี วา ปน อยญฺยานิ เววจนานิ, อย์ เวจฺจโน นาม ๕ กามปฺปจฺวารปญฺญตฺติยา กิเลสโคจฺรปญฺญตฺติยา ปญฺญตฺตา จิตฺตฺนฺติ เววจนํ ๕ สุตฺโต ตพฺพหฺลฺริทาริตฺติ ยานี วา ปน อยญฺยานิ ๕ อิมํ กามปฺปจฺวารปญฺญตฺติยา กิเลสโคจฺร ปญฺญตฺติยา ปญฺญตฺตา, พชฺชปญฺญตฺติยา ปญฺญตฺตา, สงฺขารา สโยชนปญฺญตฺติยา ปญฺญตฺตา, อุปาทานํ เหตุปญฺญตฺติยา ปญฺญตฺตํ, ปุคฺคโล ปุญฺญปญฺญตฺติยา ปญฺญตฺโต ๕

โอตฺรโณติ อิมาย ปฏฺิจจสฺมฺปปาโท ทฺถุชฺฌจฺจ สมฺทโย จ ๕ ย เกเลสฺยา ย สงฺขารา สโยชนานิ จ ปญฺจสฺสฺสนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺโธ ธมฺมาตฺตเนสฺส อุกฺสลา ธมฺมาตฺตนาณิ อินฺทฺริเยสฺส สฺสฺชินฺทฺริยญฺจ, โสมนสฺสอินฺทฺริยญฺจ, อย์ อินฺทฺริโยตฺรโณ ๕

โสธฺโนติ เอตฺตโก ๕ เอเสว อารมฺโหนิ นินฺทิตฺตพฺโพ สุตฺตฺตฺโต ๕

อภิญฺจฺวานฺติ อิมํ ธมฺมา อตฺถิ เอกตฺตตฺตาย ปญฺญตฺตา อตฺถิ เวมตฺตตฺตาย ๕ ย สญฺญา พาทโร กามเย, เต เวมตฺตตฺตาย ปญฺญตฺตา ๕ ปญฺจสฺส กามกฺเคเนสฺส สุตฺตาทิ ปรียฺญฺจฺวานวิปฺลลาสา เวมตฺตตฺตาย ปญฺญตฺตา โอมํ ตเรยฺยํ ๕ วิปฺลํ มหฺนตฺนฺติ อวิชฺชา เอกตฺตตฺตาย ปญฺญตฺตา ๕

ปรีกฺขาโรติ ตสฺส โภ เหตุ โภ ปจฺจโย ? อารมฺมณฺปจฺจยตฺตาย ปจฺจโย ๕ อโยนฺโส จ มนฺสิกาโร สนฺนิสฺสยสฺส ปจฺจยตฺตาย ปจฺจโย ๕ อวิชฺชา สมนนฺตรปจฺจยตฺตาย ปจฺจโย ๕ วาคนฺสโย เหตุปจฺจยตฺตาย ปจฺจโย ๕ อย์ เหตุ, อย์ ปจฺจโย ๕

สมาโรปนํ ปจฺจโยติ ยํ กามेषฺ สุตฺตา สุตฺตา สฺฐปาทิ อย์ กามธฺาตุยา ฉนฺโห วาโค เต อปฺญญมฺยา สงฺขาราว ๕ เต ก็ ปจฺจยา ? อวิชฺชา ปจฺจยา ๕ เต กิเลส ปจฺจยา ? วิญฺญาณสฺส ปจฺจยา ๕ อิติ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขาราว ๕ สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ยาว ชรามรณํ เอวเมตสฺส เกวลสฺส มหฺโต ทฺถุชฺฌกฺขนฺธสฺส สมฺทโย โหติ เอกํ สุตฺตํ คตฺ ๕ ปญฺจนิวฺรณํ สุตฺตํ กาทพฺพํ ๕

๘๑.ตตฺถ กตฺโม เทสฺนาหาโร นาม ? ย จ อภิชฺฌา โย จ พฺยาปาโท ยญฺจ อุทฺธจฺจ, อย์ ตณฺหา ๕ ยญฺจ ถินมิทฺถํ, ยญฺจ กุกฺกจฺจ ย จ วิจิกิจฺจ, อย์ ทิฏฺฐิ ๕ ย ปน ภายสฺส อกมฺมณฺยตา กิณฺจาปิตํ มิทฺถํ โน ตฺถ สภาวกิเลสตาย กิเลส, อิติ ย จ จิตฺตสฺสลิยนา ย จ ภายากมฺมณฺยตา, อย์ ปกฺโขปภิเลสํ น ตฺถ สภาวกิเลส ๕ ตตฺถ อตฺตสฺสญฺยานุปจฺจิตฺตํ กิลมฺโถ กุกฺกจฺจานุปจฺจิตฺตํ ถินํ ย จ จิตฺตสฺส ลียนา, อิติ อิมํ ปญฺจ นีวฺรณา จตฺตาริ นีวฺรณานิ สภาวกิเลสา ถินมิทฺถํ นีวฺรณปกฺโขปภิเลสํ ๕ ยถา จตฺตาริ อาสวา สภาวาอาสวตฺตาย อาสวา โน ตฺถ จิตฺตสาสวตฺตาย อาสวา ๕ สภาวตฺตาย อาสวา ๕ ปกฺโข อาสวตฺตาย อาสวา ๕ อถ ปนาห สุตฺตฺนฺตํ เยน เต สมฺปยุตฺตา วา วิปฺยุตฺตา วา อาสวา, เตยฺว เอเต วตฺตพฺพา สาสวา วา อนาสวา วา ๕

ตตฺถ กตฺโม วิจโย ๕ อภิชฺฌา กามตณฺหา รูปตณฺหา ภวตณฺหา ๕ ยํ วา ปน กิณฺจิจฺจ อชฺโฆสฺสานคฺตํ สาสวา อภิชฺฌิตฺตสฺส เมตฺตทานุปฺสลิย โย อนคฺถํ จรติ ๕ ตตฺถ โย พฺยาปาทํ อุปฺปาเทติ, อจฺริ จริสฺสตีติ ๕ เวรํ นว อฆาตวตฺถุณิ กตฺตพฺพานิ, ตสฺเสว พฺยาปาทานุปฺสลิสฺส กิเลสํ โย ปรีทาโท ภายกิลมฺโถ อกมฺมณฺยตา มิทฺถํ ๕ จิตฺตานุปฺสลิสฺส ปฏฺิฆาเตน ชยนา, อิทํ ถินมิทฺถํ ๕ ตตฺถ อธิกรณอวฺุปฺสโม, อิทํ อุทฺธจฺจ ๕ ยํ ก็ กสถมิตฺ อิทํ กุกฺกจฺจ ๕ ยํ ยถา อิทํ สนฺตีรณํ, อย์ วิจิกิจฺจ ๕ ตตฺถ อวิชฺชา จ ตณฺหา จ อตฺถิ, อิทํ ปรียฺญฺจฺวานํ ๕ อวารณํ นีวฺรณํ ฉนฺ อูปกภิเลสํ จ อตฺถิ, อิทํ กามจฺฉนฺโห กามวราคปรียฺญฺจฺวานสฺส ปทฺฏฺฺจฺวานํ ๕ พฺยาปาโท พฺยาปาทปรียฺญฺจฺวานสฺส ปทฺฏฺฺจฺวานํ ๕ ถินมิทฺถํ ถินมิทฺถปรียฺญฺจฺวานสฺส ปทฺฏฺฺจฺวานํ ๕ อุทฺธจฺจกุกฺกจฺจ อวิชฺชาปรียฺญฺจฺวานสฺส ปทฺฏฺฺจฺวานํ ๕ วิจิกิจฺจ วิจิกิจฺจปรียฺญฺจฺวานสฺส ปทฺฏฺฺจฺวานํ ๕ กามวราคปรียฺญฺจฺวานํ อนุสยสโยชนสฺส ปทฺฏฺฺจฺวานํ ๕ พฺยาปาทปรียฺญฺจฺวานํ ปฏฺิฆสโย

ชนสส ปทภูฐานัน ๕ ถินมัทธปปริยภูฐานัน มานส์โยชนสส ปทภูฐานัน ๕ อวิชชาปริยภูฐานนญ วิจิกิจจาปริยภูฐานนญ
ทัญญิสส์โยชนสส ปทภูฐานัน ๕

ตตต กตโม ลกขโณ ทาโร ? กามราคะปริยภูฐานเน วุตเต สพพานิ ปริยภูฐานานี วุตตานี โหนตตีติ ๕ สโย
ชนสส วุตเตส สพพัสโยชนานี วุตตานี โหนติ ๕ อัย ลกขโณ ทาโร ๕

๘๒. ตตต กตโม จตพฺยูโห ทาโร ? ย อิมะ ปณจ นีวรณา ฉานปฏิปกฺโข โส ทุกขสมุทยะ ๕ ย ผลั, อิท
ทุกฺขั ๕ ตตต กามจจนทสส เนกขมมวิตกโก ปฏิปกฺโข; พยาปาทสส อพฺยาปาทวิตกโก ปฏิปกฺโข; ตินฺณั นีว
รณานั อวิทฺสาวิตกโก ปฏิปกฺโข ๕ อิติ อิมะ ตโย วิตกกา ๕ เนกขมมวิตกโก สสมาธิกฺขนธั ภาตติ ๕ อพฺยาปาทวิตก
โก สิลกฺขนธั ภาตติ ๕ อวิทฺสาวิตกโก ปณญากฺขนธั ภาตติ ๕ อิมะ ตโย ขนธา ๕ อริโย อญฺญจฺจิกโก มคฺโค นีวรณป
ปทานาย ส่วตตติ ๕ ย นีวรณปฺปทานั, อัย นิโรโธ ๕ อิมานี จตตารี สจฺจานี ๕ ย จตพฺยูโห ทาโร ๕

ตตต กตโม อาวฏฺโฏ ทาโร ? ปณจ นีวรณานี ทส ภวนฺติ ๕ ยทปปี อชฺฌตตํ สารชฺชติ , ตทปปี นีวรณั ๕
ยทปปี พหิทฺธา สารชฺชติ, ตทปปี นีวรณั, เอวั ยาว วิจิกิจจา อิมะ ทส นีวรณา ๕ อชฺฌตตพหิทฺธา กิเลสา อิมานี เทว
สโยชนานี อชฺฌตตสโยชนนญ พหิทฺธาสโยชนนญ ๕ ตตต อหนฺติ อชฺฌตตํ, มมนฺติ พหิทฺธา ๕ สกฺกายทัญญิ
อชฺฌตตํ, เอกสญฺญิ ทัญญิตฺตานี พหิทฺธา ๕ โย อชฺฌตตํ ฉนฺทราโค รูเปสฺ อวีตฺตราโค ภาตติ อวีตจฺจนโท ๕ เอวั ยาว
วิญญานะ, อัย อชฺฌตตตา ตณฺหา ๕ ย ฉสฺ พาทิเรสฺ อายตเนสฺ ตีสุ จ ภวสฺ อชฺโฆสํ, อัย พหิทฺธา ตณฺหา ๕ อ
ิมานี เทว สจฺจานี สโยชนานี สโยชนียา จ ฌมมา ๕ ตตต สโยชนสฺ ฌมเมสฺ ยา นิพพิทานุปฺปสนา จ, อัย มคฺโค ๕
ย สโยชนปฺปทานั, อัย นิโรโธ ๕ ย อาวฏฺโฏ ทาโร ๕

ตตต กตโม วิภตฺติทาโร ? สโยชนนฺติ น เอตํ เอกัเสน ๕ มานส์โยชนั ทัญญิภาคิยนฺติ น ตํ เอกัเสน อทัญญ
มานั นิสฺสายมานั น ปชฺชติ ๕ โย ปณจ อุตฺมภาคิโย มาโน กิณฺจาปิ โส ทัญญิปกฺเข ลียา ๕ น ตู โอรมภาคิยั สโย
ชนั ตสฺส ปทานาย ส่วตตติติ ๕ โย จ อหังกาโร น ปวิทฺโธยั ปนสฺส เอวั โหติ ๕ กทาสุ นามาทํ ตํ สนฺตํ อายตนั
สจฺจิกิตฺวา อฺปฺสมปฺชช วิทริสฺสามิ, ย อริยา สนฺตํ อายตนั อฺปฺสมปฺชช วิทริสฺสนตีติ, อัย อภิชฺฌานา จ ตํ นีวรณั ๕
อคฺติ ปน อรโธท กายกิเลสมัทธนญ ออฺกมตติ น จ ตํ นีวรณั ตสฺส ถินมัทธั นีวรณนฺติ ๕ น เอกัเสน ๕ อัย วิภตฺติ
ทาโร ๕

ปวิตฺตโนติ ปณจ นีวรณา ปณจจฺกเณ ฉานเนน ปทานั คจฺจนฺติ ๕ อัย เตสํ ปฏิปกฺโข นีวรโณ อสฺกสฺส ป
หีนานี น อณฺญาณูมินิตพฺพั, ปรมตฺตมชฺฌตตํ, อัย ปวิตฺตนา ๕

ตตต กตโม เวจฺจโน ? กามจจนฺโท ฉนฺทราโค เปมํ นิกนฺตีติ เวจฺจนั ๕ นีวรณั ฉนฺทณั อฺปฺกุกิเลสั ปริยภู
ฐานนฺติ เวจฺจนั ๕

ปณฺญตตีติ อวิชชาปจฺจยา กิจฺจปณฺญตฺติยา ปณฺญตฺติ, พยาปาโท วิกฺเขปปณฺญตฺติยา ปณฺญตฺติ, ถินมัทธั
อสมฺมุขมาตปณฺญตฺติยา ปณฺญตฺติ ๕ เอวั สพเพปิ เอเต ปณจ นีวรณา อิมมฺหิ สุตเต วิกฺเขปปณฺญตฺติยา ปณฺญตฺติ
๕

ตตต กตโม โอตโรโณ ? อิมะ ปณจ นีวรณา อวิชชา จ ตณฺหา จ ตตต อวิชชามูลา นีวรณา ๕ ยา ตณฺหา
อิมะ สงฺขารา, เต อวิชชาปจฺจยา อิมะ เทว ฌมมา ปณจสฺ ขนฺเธสฺ สงฺขารกฺขนธปฺริยาปณฺนา, อายตเนสฺ ฌมมายตนั,
ธาทูสฺ ฌมมาธ, อินฺทริเยสฺ อิมเสถ ฌมมานั ปทภูฐานั สฺชินฺทริยสฺส จ โสมนสฺสอินฺทริยสฺส จ อิตฺถินฺทริยสฺส จ ปูริสิ
ทริยสฺส จ ๕

ตตต กตโม โสธโน ทาโร ? อิทํ สุตตํ ยถา อารพฺก นิกฺขิตตํ โส อคฺโค ภาสิโต อิมเหติ ปณฺจหิ ปเทหิ ๕

ตตต กามจจนโโท จ พยาปาโท จ วิจิกิจจา จ น เอกตฺตตาย ปณฺญตฺตา, กามาติ น เอกตฺตตาย ปณฺญต
ตา, อถ ชลฺ เวมตฺตตาย ปณฺญตฺตา ๕ อัย อธิฏฺฐานา ทาโร ๕

ตตต กตโม ปริกฺขารโ ? กามจจนทสส อโยนิสฺ มนสิกาโร สุภารมมณฺปะจโย; สฺกนัมิตฺตณฺจ เหตุ ๕ พยา
ปาทสส อโยนิสฺ มนสิกาโร อามาตฺตณฺนิ จ ปจฺจโย; ปฏฺฐิฆานุสโย เหตุ ๕ ถินมัทธสส ปฏฺฐิสฺทาโร ปจฺจโย; ปวตฺติ
ยา กิลมฺมา จลนา ตณฺจ เหตุ ๕ อฺพฺธจฺจกุกฺกจฺจสฺ รชฺชนี อารมมณฺธั อสฺสาทิยาภินฺทริยั ตาว อปฺริปฺนณฺนญ

มนสา เจ ปสนนเนน,

ภาสติ วา กโรตี วา;

ตโต น สฺขมเนวตี,

ฉายาว อนปาณินตี ฯ

ตี น เอกเสณ สมณสฺส วา พราหฺมณสฺส วา ปน โหตี ฯ ตสฺส วา มิจฺฉาทิฏฺฐิกสฺส สกสฺสเถ จิตฺตํ ปสาเทตี, เตน จ ปสนนเนน จิตฺเตน ภาสตี พยากโรตี น ตํ สฺขมเนวตี น ฉายาว อนุคามีนี, ทฺขุขเมว ตํ อนเนวตี ฯ ยถา ว หนฺตํ จกฺกํ ปทมเนวตี, อิหํ ตํ วิชฺชชฺพฺยาการณีนี ฯ มนสา เจ ปสนนเนน กายกมฺมํ วจิกมฺมํ สฺขเวทนียฺนตี สมคฺคเต สฺขเวทนียํ มิจฺฉคฺคเต ทฺขุขเวทนียํ, อयํ วิภตฺตี ฯ

ตตฺถ กตโม ปวิตรตฺโน ทาโร ? มโนปฺพพฺงคฺมา ธมฺมาตี ยํ มนสา ปทฺฐฐฺเณน ภาสตี วา กโรตี วา ทฺขุขมสฺส สาธุคามินี, เอตานิเยว เทว สุตตานิ ภาสิตานิ เอส เอว จ ปฏฺิปกฺโข ฯ เวจจนฺนตี ยทึทํ มโนจิตฺตํ วิญญฺาณํ มนินฺทริยํ มโนวิญญฺาณธฺาตุ ฯ

ปณฺณตฺตีตี มโนปฺพพฺงคฺมา ธมฺมาตี อยํ มโน กิณฺจิ ปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ ธมฺมาตี กุสฺลกมฺมปถปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ มโนเสฏฺฐฐฺาตี วิสิฏฺฐฐฺาตี ปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ มโนชวาทิ สหปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ จิตฺตฺนตี เนกขมมปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ มนสา เจ ปสนนเนนตี สทฺธินฺทริยปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ มนสา เจ ปสนนเนนตี อนาวิลสงฺกปฺปทฺติยชฺฌมานปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ มนสา เจ ปสนนเนนตี อสฺสทฺธานํ ปฏฺิปกฺษปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ ภาสตี วาตี สมฺมาวาจาปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ กโรตี วาตี สมฺมากรมฺนตปณฺณตฺตียา ปณฺณตฺตํ ฯ ตโต น สฺขมเนวตีตี ฉานสมการานํ ฯ อินฺทริยสฺส มนินฺทริยํ ฯ ปฏฺิจฺจสมฺปปาเท วิญญฺาณํ ฯ มโนปฺพพฺงคฺมา ธมฺมาตี เมตฺตา จ มฺหฺตา จ ฉานสฺส ทฺติยํ ฉานํ ตติยญจ ฯ ชนเรสฺส สงฺขารกฺขนธฺปริยาปนโน ฯ ธาตุสฺส ธมฺมธฺาตุ, อายตเนสฺส ธมฺมาตฺนทฺทํ ยํ กุสฺลํ อินฺทริยสฺส สฺชินฺทริยญจ โสมนสฺสอินฺทริยญจ ปทฺฐฐฺานํ ฯ อิเมสํ ธมฺมานํ ปฏฺิจฺจสมฺปปนฺนํ ผสฺสปจฺจยา สฺขเวทนีโย ผสฺโส สฺขเวทนา มโนปฺวิจาเรสฺส โสมนสฺสวิจาโร จิตฺตีเสสฺส ปฐฺมปเทสฺส ฉ โสมนสฺสเนกขมมสฺลิตฺตา ฯ อิติ อयํ โอตโรนฺ ทาโร ฯ

ตตฺถ กตโม โสโรนฺ ทาโร ? ยํ อตฺถํ อารพฺก อิหํ สุตตํ ภาสิตํ ฯ โส อตฺถโณ นียุตฺโต เอตมตฺถํ อารพฺก สุตตํ ฯ อยํ โสโรนฺ ทาโร ฯ

๕๕. ตตฺถ กตโม อธิฏฺฐานฺ ทาโร ? มโนปฺพพฺงคฺมา ธมฺมาตี เวจจนปณฺณตฺตี, น เอกตตปณฺณตฺตี ฯ ธมฺมาตี เอกโต น เวจจนปณฺณตฺตี ฯ มนสา เจ ปสนนเนนตี โส ปสาโท ทฺวิโธ อชฺฉตตฺตญจ อพฺยาปาทาวิกฺขมฺภนพหิทฺธา จ โอกปฺปนโต ฯ โส อชฺฉตตปสาโท ทฺวิโธ ฯ สมุคฺฆาตปสาโท จ วิกฺขมฺภนปสาโท จ พฺยาปาทาปริยฎฺฐานํ ฯ วิฆาโต น มูลปสาโท ชาตมูลมฺปิ วา ฯ ปสาโท สพฺยาปาทํ วิฆาเตน ฯ ตโต น สฺขมเนวตีตี สฺขํ กายิกญจ เจตสิกญจ อปฺปิยวิปฺโยโคปิ ปิยสมฺปิโยโคปิ เนกขมมสฺขมฺปิ ปุณฺณชนสฺขมฺปิ ปีตลโมพฺพชฺฉกมฺปิ เจตลิกํ สฺขํ ฯ ยมฺปิ ปสฺสทฺทกาโย สฺขํ เวเทตี, ตมฺปิ กายิกํ สฺขํ โพชฺฉกฺจา จ เจตลิกํ สฺขํ ฯ ยมฺปิ ปสฺสทฺทกาโย สฺขํ เวเทตี, ตมฺปิ ตญจ สฺขปทฺฐฐฺานํ ปณฺณตฺตียา ยถาวุตฺตํ ตํ อปฺรามฎฺฐํ กุสฺลานํ ธมฺมานํ ฯ อนเนวตีตี อปฺปนา สนทิสฺสตี น จายํ วา ปตฺตฎฺเฑโต อนเนวตี ฯ ตทึทํ สุตตํ ทฺวิทึ ทฺวิทึ อการเททึ อธิฏฺฐาตพฺพํ ฯ เหตุณา จ โย ปสนนฺมานโส วิปาเกน จ โย ทฺขุขเวทนีโย ฯ

ปฏฺิขารโรตี ภควา ปณฺจสฺเตน ภิกฺขุสงฺเขน นครํ ปวิสตี ราชคฺทํ ฯ ตตฺถ มนุสฺโส ปุคฺคโล ภควนฺตํ ปวิสตี, ตสฺส ปสาโท อุปฺปนโน กุสฺลมูลปฺพพโยคาจโรปิ ฯ โส อญฺเญสฺสญจ อภฺษาตี, อิหํ วาจํ ภาสตี ลามา เตสํ, เยสํ นีเวสนํ ภควา ปวิสตี, อมฺหากมฺปิ ยทึทํ ภเวยฺย ยมฺปิ ภควโต สํปสาทํ ลจฺฉมฺหาตี ฯ येन ภควา เตนญฺชลี ปณาเมตฺตวา “นโม ภควโต นโม ภควโต”ตี อพฺยาปาทาโมเน เอกมฺนเต อฎฺฐฐฺาลี ฯ ตทฺนนฺตเร ภควา อิมํ สุตตํ อภาสิตถ “มโนปฺพพฺงคฺมา ธมฺมา”ตี ฯ สพฺพํ สุตตํ ตถา ยํ ปเรสํ ภาสตี อิหํ วาจากมฺมํ ฯ ยํ อญฺชลี ปณฺาเมตี, อิหํ กายกมฺมํ ฯ โย มโนปสาโท, อิหํ มโนกมฺมํ ฯ ตตฺถ ยํ ปเรสํ ปกาเสตี ภาสตี วญฺณํ ฯ เยสํ ภควา นีเวสนํ คจฺฉตีตี ฯ สพฺพํ ตสฺส อโลโก กุสฺลมูลํ ฯ ยํ ภควตี เมตฺตจิตฺโต, ตสฺส อโทโส กุสฺลมูลํ ฯ ยํ อญฺชลี ปณฺาเมตี มาณญจ นิคฺคณฺหาตี, ตตฺถตสฺส อโมโห กุสฺลมูลํ ปาตุวาทิ ฯ ยํ อุพฺวารปณฺญํ ปฏฺิลภตี, อิทมสฺส ทิฏฺฐิวิปฺลลาสฺสปฺพานํ ฯ ยํ ตถาเยว ลัวโร โหตี, อิทมสฺส สญฺญาวิปฺลลาสฺสปฺพานํ ฯ ยํ มนสฺส ปสาทนํ, อิทมสฺส จิตฺตวิปฺลลาสฺสปฺพานนฺตี อกุสฺลวิปฺลลา

สถาน วิชขมณ ปทาน ปจโย ๔ ตินิ กุสลมูลานิ โย อนาวิลจิตตสงกโป, โส ตสส มนสิกาโรติ วุจจติ ๔ ยํ กิเล
เสหิ วิชขมณํ อิติ วิปลลสา จ อารมมณา สปปจยตาย ปจโย กุสลมูลานิ จ สนฺทิสยตาย ปจโย, โส จ มน
สิกาโร เหตุนา อิมินา ปจฺเจเนน จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ๔ ตตฺถ ยํ สสตถารมมณํ จิตฺตํ ปวตฺตํ อัยํ พุทธานุสฺสตี ๔ ยมฺปิ
ภควโต कुณเ มนสิ กโรติ, อยมสฺส ธมฺมานุสฺสตี ๔ ตตฺถ สติสฺมปชฺฌญี เหตุ, อยญจ ปจโย ๔ วาจา ปณฺญา เหตุ
วิตกฺกวจารวา ปจโย ๔ กายสงฺขารวา กมฺมสฺส อภิสงฺขารो นาม เหตุ วา อุปฺปจโย สุขเวทนียสฺส กมฺมสฺส อุปฺปโย
เหตุกา กมฺมสฺส ปจโย ๔

๘๖. ตตฺถ กตโม สมารโปโน ทาโร ? มนสาเยว ปสนฺเนน สโตเยเวตถ ปสนฺโน อปิ จ จิตฺตโวจานา สตฺตา
วิมฺจฺจนตีติ เตน สตฺตา จิตฺตปฺพุทฺธกมา จิตฺเตน ปสนฺเนน เจตนาปิ ตตฺถ จิตฺตญฺจตา ภาวนตีติ ปฏฺิมา อัยํ เจตนา
ปสาเทน กาโย จสฺส ปสาโท , โส จ อารมฺติ ปสาเทน ปสนฺโน สญฺญานนฺติ จสฺส อวิปริตา, โส ปณฺจวิธ วิชขม
นา, กายปสฺสมณายเวา ปสาโท จิตฺตลิตฺติ จิตฺตํ ปน ปุพฺพเวยว ปสนฺนํ ๔ อัยํ สมารโปนา ๔ เอวํ ปณฺจณมฺปิ ป
สาโท ๔ ตโต นํ สุขมเนวตีติ กตมํ ภควา นินฺทิสตี ? น ทิ อตฺตสจฺจํ ตสฺส กมฺมสฺส วิปาโก อเนวตี ๔ ตสฺส อุปฺปโย
อนุคฺจจตี ยทา ลิตฺตปจฺจยา อุปฺปชฺชเต โสมนสฺสํ อวิปฺปฏิสาโรปิ อเนวตี ๔ อัยํ สมารโปโน ทาโร ๔

มหานาม สกฺกสฺส สุตฺตํ ๔ ตสฺมี เจ สมเย อสฺสโต อสมฺปชานิน กาลํ เกรยย กาเม ภาวตี ๔ อสฺสโต อภิสมา
ทาโร โย มา ภายิ, มหานาม, ยํ ตํ จิตฺตํ ทิฆรตฺตํ สทฺธาปริภาวิตํ ลีลปริภาวิตํ สุตฺตจากปริภาวิตฺตนิ วิตถาเรน
กาทพฺพํ ๔ จากเณ จ ปณฺญาจ จ ทิ สทฺเสตี ? ยทา สทฺธา, สา เจตโส ปสาโท ๔ ยทา อนาวิลสงกปิตา, สา สทฺธา
๔ ทิ การณา ? อนาวิลสงกณา ๔ อนาวิลสงกณา ทิ สทฺธา ๔ อปเร อาทุ คุณปริสฺฐิตินิฏฺฐากมนลกฺขณา, ยญจ
อปเร วา วจนปฏิคฺคหลกฺขณา สทฺธา ๔ อปโร ปริยาโย อตฺตณํ ยทิ เอวํ โอกฺโปเตติ “นาหิ กิจฺจิ ชานามตีติ เอสา
อหํ ตตฺถ อนนฺถญฺจตา อนนฺถญฺจตา”ติ ๔ อัยํ สทฺธาตี ๔ อปโร ปริยาโย เอกสฺสญฺชิตา ทิฏฺฐิตฺตณํ อาทินวามฺปสฺสนา
อนิจฺจํ ทุกขมตฺตตตี ๔ เตน จ ปทิจฺฐํ ภาวตี ยถา คมภีเร อุตฺตปาเน อุตฺกํ จกฺขนา ปสฺสตี น จ กาเยน อภิสมฺภานตี
๔ เอวมสฺส อริยา นิชฺฌมานกฺขนตียา ทิฏฺฐิ ภาวตี, น จ สจฺจิกตา ๔ อัยํ วุจจตี สทฺธา ๔ สา จ โลกิกา ๔ อปโร ปริยา
โย ชมตี ปุทฺชชนญฺจตสฺส วีสติ จาตี โก สกฺกกายาธีนา น นีเวโส ๔ น เอตํ เกอนนฺติ นยสญฺญา ยถาญฺจํ ทิฏฺฐิยา ตุ ชฺล
มุทฺทิ ปณฺจทิ อินฺทริเยทิ สทฺสนมคฺเคเน ปทีนา ภาวนตี ๔ ทิฏฺฐิฏฺฐา จ กิเลสา, อัยํ สทฺธา ๔

โลตาปตตจคมทุกชาย ภูมียํ ปริปฺพณฺวา วุจจตี ๔ ตสฺมีเยว ภูมียํ เสทฺขลลํ อริยา ธารนตี วุจจตี ๔ ตสฺมีเยว
ภูมียํ มุทฺตปณฺญา ปณฺญินฺทริยนตี วุจจตี ๔ ตสฺมีเยว ภูมียํ ชนฺเธทิ อนตฺถิกตา, อัยํ จาโค ๔ ตสฺมา สทฺธา จาคาธิ
ฏฺฐาเนน นินฺทิลิตฺตพฺพา ๔ ยตฺถเกน ภียโย มเนน สา ทิสฺส วิปริตา ทิฏฺฐิกา อสฺสทฺธา, สา นยณฺอุปฺปิสฺส ปมตฺตา สมา
ทินนา ๔ ตตฺถ สทฺธินฺทริยํ โย กามํ ปริวิสฺสนตี อิติ สนฺตปปาปฏฺินิสฺสคฺคา น จาคาธิฏฺฐานํ ปณฺญินฺทริเยน
ปณฺญาธิฏฺฐานํ, ลีเลน อุปฺสมวาธิฏฺฐานํ ๔ อิมเ จตฺตาวโร ธมฺมา ลีลํ ปริภาวนตี สทฺธา ลีลํ จาโค จ ปณฺญาตี ๔
ตตฺถ สทฺธาย โอมํ ตรตี ๔ ยํ ลีลํ, อัยํ อุปฺปมาโท ๔ โย จาโค, อิทํ ปณฺญาจ กมฺมํ ๔ ยทา ปณฺญา, อิทํ ปณฺญินฺทริยํ,
ตตฺถ ยํ สทฺธินฺทริยํ ๔ ตํ ติสฺส อเวจจปฺปสาเทสฺ ๔ ยํ ลีลํ, ตํ สทฺธินฺทริเยสฺ ๔ โย จาโค, โส จตฺตฺส ฌาเนนฺสุ ๔ ยทา
ปณฺญา, สา สจฺเจสฺ, สตี สพฺพตฺตคามินี ๔ ตสฺส เสทฺขลลํ ภาทิกกา ภาตี, ภาทิกโก อภิสมฺปวาโย ๔ ตสฺส สมมฺภูตฺส
สติกสฺส ลีลํ กโรนตสฺส น กายสมมฺภูตฺสสตีตาย ตานิ วา อินฺทริยานิ ตํ วา กุสลมูลํ กมฺมวิปาโก ภาวตี ๔ ตสฺส ติก
สฺส อตฺถนินฺทเทโส ๔ ตตฺถ สทฺธา ลีลํ จาโค ปณฺญา จตฺตาวโร ธมฺมา ๔ ยทา สทฺธา ยา จ ปณฺญา, อิทํ มโนสฺจจริตํ ๔ ย
ลีลํ, อิทํ กายิกํ วาจลิกํ สฺจจริตํ ๔ โย จาโค, อิทํ เจตลิกํ อโลโก สฺจจริตํ ๔ อิติ จิตฺเต คทิตฺเต ปณฺจกฺขนธา คทิตฺตา ภาวน
ตี ๔ อิมเทิ ธมฺเมทิ สฺจจริตํ อิทํ ทุกฺขญจ อริยสจฺจํ ปทฺฐานํ มคฺคสฺส ๔

๘๗.ตตฺถ กตโม วิจโย ทาโร ? ยทา จ สทฺธา ยญจ ลีลํ ๔ ตํ กิสฺส กโรตี ? ยทา สทฺธา ตาย ภควนฺตํ อนุสฺส
วตี มตฺเตนปิ หตฺถินา สมากตา, อสฺส โภ กุกฺกุรา สพฺพํ ลีเลน นปฺปฏิปชฺชตี กาเยน วา วาจาจ วา ฐานํ วิสวารโ
ภาวตีติ อวิปฺปฏิสาร์ ปณฺญา ยสฺส ปณฺญุตฺตํ อุปฺปฏฺฐเตตี ๔ ตสฺส อชฺฉนฺทสฺส ลีลํ ยํ น ปจฺฉินิ ตสฺส โมหสฺส อกุสฺลจิตฺตํ
อุปฺปชฺชตี มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺสคฺคตํ วา, อัยํ วิจโย ทาโร ๔ ธมฺมวาทีโน ภาทิกการาตี ภวิสตีติ อตฺถิ เอสา ยุตตี ๔

ตตถ กตโม ปทญฐาโน หาโร ? ยมัท จิตตํ ทิฆรตตํ ปริภาวิตํ สทฐาย สีเลน จาเคน ปณญาย สมานินา ปฐมชฎานสส ปทญฐานํ ๕ ยา สทฐา อสส อนาวิลสงกปโป, ตํ ทุตติยชฎานสส ปทญฐานํ ๕ ตินิ จ อเวจจปสทา ๕ ยํ สีลํ, ตํ อริยกนตํ, ตํ สีลกขณธสส ปทญฐานํ ๕ ยา ปณญา, สทา ปณญากขณธสส ปทญฐานํ ๕ อิเมจ ธมมา อิททจจ จิตตํ เอโกทิกุตสมานิสส ปทญฐานํ ๕ สทฐา สทฐินทริยสส ปทญฐานํ ๕ จาโค สมานินทริยสส ปทญฐานํ ๕ ปณญา ปณญินทริยสส ปทญฐานํ ๕ สทฐา จ ปณญา จ วิปสสนา ปทญฐานํ ๕ สีลญจ จาโค จ สมถสส ปทญฐานํ ๕ สทฐา จ ปณญา จ อวิชชา วิราคย ปณญาวิมุตติยา ปทญฐานํ ๕ สีลญจ จาโค จ รากวิราคย เจโตวิมุตติยา ปทญฐานํ ๕

ตตถ กตโม ลกขโณ หาโร ? วิญญาณน วุตเต สทฐาสติภาวิเต สทเพ ปณจกขณธา วุตตา ภวนติ ๕ สทฐาย ภนิตาย สทพานิ สตต ธนานิ ภนิตานิ โหนติ สทฐาธน...๕เปฯ.... สีลกขณธ วุตเต สมานิกขณโธ จ ปณญากขณโธ จ วุตตา ภวนติ ๕ ยํ ตํ จิตตํ ทิฆรตตํ ปริภาวิตํ ปจฉิมเก กาลน ตทนุปริวตติ ภวิสสตีติ เนต ฐาน วิชชติ ๕ ตตถ สณญาปิ ตทนุปริวตติเน ภวติ ๕ เยปี ตชชชาติกา ธมมา, เตปิ ตทนุปริวตติโน ภวนติ ๕ รูปสณญา รูปสณเจตนาหุปลสสมนสิกาโร เอวํ ฉนนํ อายตนาหํ วิญญาณกาเย, อยํ ลกขโณ หาโร ๕

ตตถ กตโม จตฺตพฺยูโห หาโร ? อธิ สุตเต ภควโต โโก อธิปปาโย ? ย ภาทิกํ ภาตี อากงเขย ภาทิกถญจ อภิสสมปรายํ, เต สทฐํ สีลํ จาคํ ปณญญจ มนสิ กริสสนติ, อยํ อธิปปาโย ๕ เย จณญेषิ สตตา ตถาคตสส สมมุขํ น ปฏิยชฺชนเต, อิมํ ธมมํ โสตา อวิปปฏิสสารโต กาลํ กริสสนตีติ, อยํ อธิปปาโย ๕

๕๕.ตตถ กตโม อวาทุญฺโหน หาโร ? อิทมปิ จตตาวโร ธมมา สทฐา จ ปณญา จ อสสทริยญจ อวิชชญจ

หหนติ ๕ สีลญจ จาโค จ ตตฺถา จ ไทสญจ หหนติ ๕ ตสส เทว มุลานิ ปทียนุติ ๕ ทุขํ นีวตเตติ อปฺปทินญ มียญจ ทวิมุลานิ ปณจกขณธา ๕ เทว อริยสจจานิ สมโถ จ วิปสสนา จ ๕ ทวิหนํ มุลานํ ปทานํ ๕ อิมานิ เทว สจจ จานิ นิโรโธ จ มคโค จ ๕ อยํ อวาทุญฺโหน หาโร ๕

ตตถ กตโม วิภตติ ? ยํ ตํ จิตตํ สทฐาปริภาวิต...๕เปฯ.... สเจ ปุณฺชชนสส ตสสปี ภาทิกกา ภาตี ภวิสสตีติ น เอกัสเนน ตสส กम्मํ ทิกฺกุญฺเจเว ธมเม วิปากนติ ปจเจสสติ, อปรมทํ ภา ปริยาย ภวิสสตี ๕ ยํ ภา อตีตํ วิปากาย ปจจฺจปฺจฐิตํ, ตปฺปจจยานิ เจตานิ, เย ยถา มหากम्मวิภจเค “เตนายํ วิชชชพฺยากรณีย ณิชเทโส ธมมจารีโน ยา ภาทิกกา ภาตี”ติ ๕

ตตถ กตมา ปริวตตนา ? อสสทริยํ ทุสสีลยํ ยํ มจฺเจเร ทุปฺปณฺญํ จ ยญจ ปฏิปกฺเขน ปทินา ภวนติ, อยํ ปริวตตนา ๕

ตตถ กตมํ เววจนํ ? ยํ ตํ จิตตํ ทิฆรตตํ ปริภาวิตํ จิตตํ มโนวิญญาณน...๕เปฯ.... ยํ สทฐาพลํ สทฐินทริยํ, ยํ สีลํ ตํ สฺจวิตํ, ลยโม นียโม ทโม ชนฺธตา อิมานิ ตสส เววจนานิ ๕ โย จาโค โส ปฏินิสสคโค อโลโก โวสคโค จาโค ยิกฺกุฐานํ ๕ ยา ปณญา สทา ปณญุตตา ปณญูปปา ปณญินทริยํ ปณญาพลํ ๕

ตตถ กตมา ปณญุตติ ? ยํ ตํ จิตตํ พิชํ ปณญุตติยา ปณญุตตํ ๕ ปริภาวนา วาสนา ปณญุตติยา ปณญุตติ ๕ สทฐา ปสทาปณญุตติยา ปณญุตตา ๕ สีลํ สฺจวิตปณญุตติยา ปณญุตตํ ๕ จาโค ปุณฺญกิริยปณญุตติยา ปณญุตโต ๕ ปณญา วีรมสปณญุตติยา ปณญุตตา ๕ อิเม ตโย ธมมา สทฐา สีลํ จาโค ปณญวโต ปาริสฺสทธี คจฺจนติ ๕

ตตถ กตโม โอตฺรโณ ? ยํ จิตตํ, ตํ ชนฺธสฺส วิญญาณกขณโธ, ธาตุสฺส มโนวิญญาณธาตุ, อายตเนสฺส มนายตนํ ๕ เย จตตาวโร ธมมา, เต ชนฺธสฺส สงขารกขณธ ปริยาปนนา...๕เปฯ.... ธาตุสฺส อายตเนสฺส ๕

ตตถ กตโม โสธโน หาโร ? อิทํ ภควโต ภาสิตํ มหานาเมเนน สกเกเน ปุจฺฉิตเตน สทพฺพํ ตํ นียุตตํ ๕

ตตถ กตโม อธิกฺกุฐาโน ? อิทํ จิตตํ เวมตตตย ปณญุตตํ อุกฺกุสเลทํ จิตเตทํ อปริภาเวทํ ปริภาวิตนติ ยานิ ปฺนุ ปริภาวิตานิ อดฺเวสสมฺปิ ตตถ อฺปาทาย ปณญุตตํ สทเพปิเม จตตาวโร ธมมา เอกตตตย ปณญุตตา ๕ ภาทิกกา ภาตีติ กามภคินีเน เตว รูปธาตุ อรูปธาตุ มนุสสาติ สทพฺพา ภาทิกกา ภาตี ตเทว กถาย ปณญุตตํ, อยํ ปณญุตติ ๕

ตตต กตโม ปริกขไร ? จิตตสส อินทริยานิ ปจจโย อาธิปเตยยปจจยตาย มนสิกาโร ๕ เหตุปจจยตาย ปจจโย ๕ สทชวย โลกิกา ปณญา เหตุปจจยตาย ปจจโย ๕ โยนิโส จ มนสิกาโร ปจจโย ๕ สีสสส ปติรูปเทสวาโส ปจจโย ๕ อตตสมมาปณิธานนจ เหตุ ๕ จากคสส อโลโก เหตุ ๕ อวิปปฏิสวาโร จ เหตุปจจโย ๕ ปณญา ปราโต จ โสโส อชตตตตจ โยนิโส มนสิกาโร เหตุปจจโย จ ๕

ตตต กตโม สมารโปโน ? ยํ ตํ จิตตํ ที่มรตตํ ปริภาวิตนตี เจตสิกขาปิ ๕ เอตต สพเพ ธมมา ปริภาวิตา ภาทิกกา เต ภติ ภวิสสตี, ภาทิกกา อูปปัตติโก อภิสสมปราโย ๕ อิติ เย เกจิ มนุสสกา อูปโภคปริโศกา สพเพ ภาทิกกา ภติเยว, อยํ สมารโปโน ๕

๘๘. อหุํ อโธ สพพิธิ วิตวาโคตี คาคา ๕ ตตต ก็ อหุํ นาม ? ยํ อโธ อหุํ ภวิสสตี อนาคามี, อิํ อหุํ ๕ อโธ นาม ยมตีกกนตมตีตํ, อิทมโวจ อปทานตตตี อหุํ ๕ ตตต อตีเตน สสสตทักขุณี ปุพพนตาทกปิگانํ อปรนตทักขุณี เกสณจิ, อจเจททักขุณี ยํ วุตตตกปิگانํ อีมา เจว ทักขุณียอ อจเจททักขุณี จ สสสตทักขุณี จ ๕ ตตตถายํ สสสตทักขุณี อิมานิ ปนุนรส ปทานิ สกกายทักขุณี สสสตํ ภาชนตี ๕ รูปรนตํ เม อตตดา, อตตนิ เม รูปี, รูปี เม อตตดาตี ยทจเจเต ปณญํ ปริทหนตี ๕ ยา อจเจททักขุณี สา ปณจสทานิ อจเจท ภาชนตี ๕ เต “ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ”นตี ปสสนตี, รูปี เม อตตดาตี ตตตารูปา จตพพิธา สกกายทักขุณี อจเจเทเน จ สสสเตเน จ ๕ เอวํ ปณจสุ ชนธสุ วิสตีวตตถาย ทักขุณียา ปนุนรส ปทานิ ปุพพนตํ ภาชนตี ๕ สสสตทักขุณียา ปณจ ปทานิ อปรนตํ ภาชนตี อจเจททักขุณียา ๕ ตตต “ออยมหมสมํ”ตี ปสสนตา รูปี อตตโต สมนุปลสตี, โส อจเจททวาที รูปรนตตจจ อตตทานิ, อตตนิ จ รูปี, รูปลสมํ วา อตตดาตี โส ปสสตี จาตี อิติ อจเจททักขุณี จ, อตตโต ปฏิสสวตี สสสตทักขุณี ปุพพนตโต จ ปฏิสสวตี ๕ “ออยมหมสมํ”ตี น สมนุปลสตี ๕ ตสส ทักขุณาสวา ปทานํ คจจนตี ๕ โย ตีสุ อหุธาสุ ปุพพนเต จ อปรนเต จ เตเน เตเน นินทักขุณานเน อหุํ อโธ สพพิธิ วิตวาโค “ออยมหมสมํ”ตี น ออนุปลสตีตี อิมินา ทวารเน อิมินา ปโยเคน อิมินา อูปาเยเน อิํ ทสสนนุมี จ โสตาปตตีผลนจ โส อวิโย ปโยโค อนภาวคเตเน สํสาเรเน อปนพทวาตี โย โภจิ อวิโย ปโยโค ปนพทวาย มุทูนี วา ปณจอินทริยานิ มชฌานิ อธิมตตานี วา สพพํ อปนพทวาปฺปทานาย สํวตตตตี ๕ อหนตี ทักขุณฺโฆ กาโมโฆ ภโวโฆ อวิชฺโชโฆ จ อโธโส ๕ ตตต เทสนาหารเน จตตารี สจจานิ ปณจหิ อินทริเยหิ โสตาปตตีผลนจ เทว สจจานิ มคโค จ นโรโร จ ๕ สกกายสมุทเยเน เทว สจจานิ ทททชจจ สมุทโย จ, อยํ เทสนา ทาโร ๕ ตตต กตโม วิจโย ? “ออยมหมสมํ”ตี อสมนุปลสสนโต ตีณิ ทสสนปฺปาทพพานิ สโยชานานิ ปชหตี ๕ อยํ วิจโย ๕

ตตต กตมา ยุตตี ? ตีริธา ปุคคลา โภจิ อุกขมฏิตถญญ โภจิ วิปณจิตถญญ โภจิ เนยโย ๕ อุกขมฏิตถญญ ติกขินทริโย จ ตโต วิปณจิตถญญ มุทินทริโย ตโต มุทินทริเยหิ เนยโย ๕ ตตต อุกขมฏิตถญญ ติกขินทริยตาย ทสสนนุมี มาคคมุ โสตาปตตีผลํ ปาปฺนนาตี, เอกพิชโก ภวตี ๕ อยํ ปญฺโหม โสตาปนฺโน ๕ วิปณจิตถญญ มุทหิ อินทริเยหิ ทสสนนุมี มาคคมุ โสตาปตตีผลํ ปาปฺนนาตี, โกลโกโล จ โหตี ๕ อยํ ทุตติโย โสตาปนฺโน ๕ ตตต เนยโย ทสสนนุมี มาคคมุ โสตาปตตีผลํ ปาปฺนนาตี, สตตททตตฺตฺปรโม จ ภวตี ๕ อยํ ตติโย โสตาปนฺโน ๕

อตติ เอสา ยุตตี มุทุมชฌาธิมตเตหิ อินทริเยหิ มุทุมชฌาธิมตตํ ภูมี สจจนิกรเยย สกกายทักขุณีปฺปทานเนน วา ทักขุณฺคตานิ ปชหตี ๕ อยํ ยุตตี ๕

ตตต กตโม ปทฏฐานิ ? ตตต สกกายทักขุณี สพพมิจจนาทักขุณียา ปทฏฐานํ ๕ สกกายโย นามรูปลส ปทฏฐานํ ๕ นามรูปี สกกายทักขุณียา ปทฏฐานํ ๕ ปณจ อินทริยานิ รูปีเน รูปรวาคสส ปทฏฐานํ ๕ สพายตนํ อหํการสส ปทฏฐานํ ๕ ตตต กตโม ลกชโน ? ทวีสุ ทักขุณีสฺส ปทีนาสฺ ตตต เอกา ทักขุณี ทักขุณฺคตานิ ปทานํ คจจนตี ๕ อหุํ จ อโธ จ วิตวาโค สพพชชนิเยสุ วิตวาโค โหตี ๕ ตชชวา ปรมุมี, อิํ ปจจยหนตี ยถากุตํ ปสสตี ๕ โส สพพปฏิจจ สมุปฺปาท์ อามสตี ๕ อยํ ลกชโน ทาโร ๕

๘๐. ตตต กตโม จตพพิโท ทาโร ? อิมมहि สุตเต ภวโต โก อธิปฺปาโย ? เย สตตา เย นาภิริมิสสนตี, เต ทักขุณีปฺปทานาย วายมิสสนตี ๕ ออยเมตต ภวโต อธิปฺปาโย ๕ อยํ จตพพิโท ทาโร ๕

ตตถ กตโม อวภูฏา หาโร ? ยานิมานี มุทนี ปณจินทริยานี ตานี โอรหมภาคิยานี ปณจินทริยานี ๔ สพเพน สพพ สมุหนนุติ อภิชฎาพยาปาโท จ ภาวนากาเรน เสกขาย วิมุตติยา พล สทฐา, อุตฺถมภาคิยานี ทัฏฐิวเสณ พล สทฐา, วีริยนทริย อารภิตตตตา สตินทริย ปคคหิตตตตา อจจนต ณีฏฐี คจจนตติ ๕ ตตถ ยานี อินทริยานี, อย์ มคโค ลักเกสปปหาน ๕ อย์ นโรโร อายตี อญปปาทอมโม, อิทธิ ทุข ๕ อย์ อวภูฏา หาโร ๕

ตตถ กตโม วิภตติ หาโร ? “ออยมหมสมฺ”ติ โย สมนุสฺสตี, โส จ โข อธิมตเตน โลภิกาย ญมฺมียํ น ตฺ อริเยน ปโยเคน โส สกกายทฺฏฐี ปชหตี ๕ ยํ วุจจตี ตชชาย ญมฺมียา อธิมตตยา ๕ ตตถ ตชชาย ญมฺมียํ ปณจตี อากาเรตี อธิมตตตี ปฏิลภตี สีเสน วเดน พาทุสฺสจเจณ สมานินา เนกขมมฺสุเสน ๕ ตตถ อปปตเต ปตตสณญี อธิมานคณฺหตี ๕ เอตสฺมึเยว วตฺตูปตตียํ ภควา อิทธิ สุตตํ ภาสตี ๕ สีลวา วตมตเตนาตี ๕ ตตถ โย อปปตเต ปตตสณญี ตสฺส โย สมานี, โส สามิส อากปฺริสเสวโต ปน โส อากปฺริสา วุจจนตี ปุฏฺชานา ๕ อามิสฺ ยณจ อริยมคคมาคคมม โลภิกาย อนริย เตน สมานี โหตี อนริโย อากปฺริสเสวโต ๕ โย ปน อริยากาเรน ยถาภูตํ น ชานาตี น ปสฺสตี, โส อธิคมณํ ปชหตี โย อริเยน สมานินา อากปฺริสเสวเตน นiramisen นียตี, ตตถ อากปฺริสา วุจจนตี อริยปุคคลา ๕ โย เตหิ เสวโต สมานี, โส อากปฺริสเสวโต ๕ ตสฺมา เอภํ วิภชชพยการณํ “ออยมหมสมฺ”ติ อสมนุสฺสสนโต ตถา ปาเตตี ๕

ตตถ กตมา ปริวตตนา ? อิมาย ทสฺสนญมฺมียา กิเลสา ปหาตพฺพา, เตหิ ปหีเยนตี อนินทฺฏฐาปิ ภควตา นินทฺฏฐิตพฺพา โย ๕

ตตถ กตมํ เววจนํ ? ยถา สกกายทฺฏฐียา อตตทฺฏฐียา ๕ อย์ ญมฺมียํ ๕ เย กิเลสา ปหาตพฺพา ๕ เต อปปหีเยนตี อนินทฺฏฐาปิ ภควตา สสฺสตีฏฐี จ อจฺเจททฺฏฐี จ, สวา ปริเยนตีฏฐี จ ๕ ยถา อปริเยนตีฏฐี จ, สวา สสฺสตีฏฐี จ ๕ ยถา อจฺเจททฺฏฐี, สวานตติกา ทฺฏฐี ๕ ยถา สสฺสตีฏฐี, สวา อภิรียทฺฏฐี ๕ อิทธิ เววจนํ ๕

ตตถ กตมา ปณญตตี ? ตณฺหา สโยชนปณญตติยา ปณญตตา ๕ มคโค ปฏิลากปณญตติยา ปณญตโต ๕ อินทริยา ปฏิลากปณญตติยา ปณญตตตี ๕ ตตถ กตโม โอตฺรโณ ? สกกายโย ทุขํ ทสฺสนปหาตพฺพะ ๕ สมุทโย มคโค ๕ อินทริยานี ตานี จ นินทฺฏฐานี ชนธธาทูอายเตนฺสุ ๕

ตตถ กตโม โสโรน หาโร ? ยถา อารพภ ภควตา อิทธิ สุตตํ ภาสตี, โส อารพภ นินทฺฏฐี ๕ ตตถ กตโม ปริกขารโ ? นามวฺฐปสฺส เหตุปจฺจโยปิ วิญญานํ เหตุ พหิ ๕ เตน อวิชชา จ สงฺขารา จ ปจฺจโย ๕ นิตฺตินโย น อปโร ปริยาโย สพพภโว, เย จ สพพภวสฺส เหตุ ปรมณฺทปจฺจโย อิติ สมฺมาทฺฏฐี ปฺรโต จ โสโร โยนิโส จ มนสิกาโร ปจฺจโย ๕ ยถา ปณญา อฺปปาเทตี, เอสา เหตุ สมฺมาทฺฏฐียา สมฺมาสงฺกปโป ภวตี, ยถา สมฺมาสมานี, อย์ ปริกขารโ ๕

ตตถ กตโม สมารโปน ? “ออยมหมสมฺ”ติ อสมนุสฺสตี ทุขโต โรคโต...๕เป๕.... ปนฺนรส ปทานี ๕ สีลานี ภควา กิมตฺถิยานี กิमानิสฺสานี ๕ สีลานี, อานนฺท, อวิปฺปฏิสารถานี ยาว วิมุตตี ๕ ตตถ ทฺวิโธ อตฺโถ – ปฺริสฺตโถ จ วจนตฺโถ จ ๕

๙๑.ตตถ กตโม ปฺริสฺตโถ ? ยถา ยํ ปจฺจานุตาปิตา อย์ อวิปฺปฏิสาร์, อย์ ปฺริสฺตโถ ๕ ยถา โภจि พุทฺทหตี อิมตฺถมาเสวตี โส ภณฺเยย, กิณฺจ มเมตฺถ อธีนํ ตสฺสตถาย อิทธิ กิริยํ อารภามตี ๕ อย์ ปฺริสฺตโถ ๕

ตตถ กตโม วจนตฺโถ ? สีลานี กายิกํ ว่า วาจลิกํ ว่า สุจฺริตํ อวิปฺปฏิสาร์ตี ๕ ตตถ สีลสฺส วตสฺส จ ภาโสเยว ๕ อนนฺญา สุตคกมฺมาตา สุจฺริตํ อย์ อวิปฺปฏิสาร์ ๕ เอว ยาว วิมุตตีตี เอกเมกสมฺ ปเท เทว อตฺถา – ปฺริสฺตโถ จ วจนตฺโถ จ, ยถา อิมมฺหิ สุตเต เอว สพเพสุ สุตเตสุ เทว เทว อตฺถา ๕ อย์ หิ ปรมตฺโถ อุตตมตฺโถ จ ๕ ยํ นินฺพพานสจฺฉิกํ นิสฺสาย ยํ สกํ สจฺฉิกาทพฺพํ ภวตี, โส วุจจตี กตสฺส กตฺโถตี ๕ อย์ ปฺน เววจนํ สมฺปชานาตี ๕ อิมินา นียุตตตถมภิลพภานตี วจนตฺโถ ๕ ตตถ ยํ อตฺถํ สวาโก อภิกชฺชตี ๕ ตสฺส โย ปฏฺฐิลาภ, อย์ ปฺริสฺตโถ ๕ ยํ ยํ ภควา ฐมฺมํ เทเสตี, ตสฺส ตสฺส ฐมฺมสฺส ยถา อตฺถวิญญตตี ๕ อย์ อตฺโถ, ตตถ สีลานํ อวิปฺปฏิสาร์ อตฺโถปิ อานิสฺสโรปิ ๕ เอโส จ อานิสฺสโร ยํ ทุคคตี น คจฺฉตี ๕ ยถา ตํ ภควตา เอสานิสฺสโร ฐมฺเม สุจฺฉินฺเน น ทุคคตี คจฺฉตี ฐมฺมจาร์, อย์ อตฺโถ ๕

ย่ ปุริโส ภาวานาภูมิย่ สीलานี อารพภ สีสเนน สยตุโต โหติ เหว่ ยาว วิมุตติ ตถา สीलภขนุโ ๕ ตตถ โย จ อ วิปฏิสสารี อนุสยวเสน นัททิกูฏฐุ, ตถจ สीलั อยั สीलภขนุโ ๕ ปาโมชชปีติปสสทหีติ จ สมานินทริเยน, อยั สมานิก ขนุโ ๕ ยั สมานีโต ยถาภูตั ปชานาติ, อยั ปถญญาขนุโ ๕ อิเม ตโย ขนุธา สीलั สมานี ปถญญา จ ตถา สीलั ปรี ปรูเรติ ยั วีริยิณทริยั เตน การณเณ โส สीलั ปรีปรูเรติ, อนุปปนฺนสฺส จ อกุลลสฺส อนุปปาทาย วายมตี, อุปปนฺนสฺส จ ปทานาย อนุปปนฺนสฺส จ กุลลสฺส อุปปาทาย, อุปปนฺนสฺส จ กุลลสฺส ภียโยภาวาย อิติ วีริยิณทริยั นัททิกูฏฐุ ๕ ตตถ โย สมานิกขนุโ , อิทั สมานินทริยั ๕ ปถญญาขนุโ ปถญฺญินทริยั, ตั จตุสฺส สมมปฺปธานเณสุ ทฏฐุพฺพ ๕ ตถา โย อนุปปนฺนสฺส จ อกุลลสฺส อนุปปาทาย วายมตี, อิทั ปฏฺฐมฺ สมมปฺปธานั ๕ ยั อุปปนฺนสฺส, อิทั ทุตติย ๕ จตตาริ สมมปฺปธานานี จตุสฺส ฌานเณสุ ปสฺสตีพพานี ๕ ตถา สीलภขนุเธน เนภขมมธาทู จ อธิกา, ตโย จ วิตฏกา เนภขมมวิ ตกโก อพฺพายาพาทิตฏโก อวิทัสวิตฏโก จ ๕ สาธารณญตฺตาฯ ยา ปิยายमानสฺส ปาโมชฺชเนน อิทั กายิกั สฺขั อานันตึ อนิยมีติเปมเน, อิทั ทุกฺขั ๕ โย ตตถ อวิกฺเขโป, อยั สมานี ๕ อิทั ปถจจกั กั ปฏฺฐมฺ ฌานั ๕ ยา เจตสิกา ปสฺสทหี ส วิตฏกั สวิจาร์ วิโรธนั, โย กิเลสึ จ ปรีทาโท, โส ปฏฺฐเม ฌานเณ นีรุตโ ๕ ตถา ยา จ กิเลสปสฺสทหี ยา จ วิตฏกาวิ จารานั ปสฺสทหี, อุภเยปี เอเต ธมฺเม ปสฺสทธาเย ๕ ตตถ กายสฺส จิตตสฺส จ สฺขั สุขายนา, อิทั ปิติสฺสฺสินี ปสฺสทหี ๕ โยปี เอกโกทิกาวอ จิตตสฺส, เตน เอกโกทิกาวเณ ยั จิตตสฺส อชฺคตตั สมปสทาณั, อิทั จตฺตตึ ฌานจกั ๕ อิติ อชฺคตตถจ สมปสทาโท เจตโส จ เอกโกทิกาวอ ปีติ จ สฺขยจ, อิทั ทุตติย ฌานั จตฺตจกั ๕ โย ปสฺสททกาโย สฺขั เว เทติ, เตน อธิมตเตน สุเชน ฬริตฺวา สฺขั เจตสิกั ยั, โส ปีติวิตราคโค เหว่ ตสฺส ปีติวิตราคตาย อุเปกฺขั ปฏฺฐิลกตี ๕ โส ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขั ปฏฺฐิลกตี ๕ สฺขยจ ปฏฺฐิลเวเทติ ๕ สตี จ สมมา ปถญญา ปฏฺฐิลกตี ๕ สจ สตี เอกคคตา อิทั ปถจจกั ตติย ฌานั ๕ ยั สฺขิโน จิตตึ สมานียตี, อยั เอกคคตาย ปราวาธานภาคิยา, ปฏฺฐเม ฌานเณ อตุถิ จิต เตกคคตา โน จกฺขุสฺส เวทนา สพฺพั ปารีปฺรึ คจฺจนตี ๕ ยถา จตฺตเต ฌานเณ, ตถา ยา อุเปกฺขา ปสฺสมภยั สตี สมปชฺคณฺญั จิตเตกคคตา จ, อิทั จตฺตตึ ฌานั ๕

๔๒. ยถา สมานี ทสฺสยิตพฺพ, ตถา ปถญฺญินทริยั ตั จตุสฺส อริยสจฺเจสุ ปสฺสตีพพ ๕ ยั สมานีโต ยถาภูตั ป ชานาติ, สา ปชานนา จตฺตพพิธา อุลฺลโต ทุกฺขโต อนตตโต จ, ยถารมมณั ตั ทุกฺขั อริยสจฺจ, ยั ปชานนโต นิพฺพินทตี วิมฺจจตี ตถา ยั กามาสวสฺส ปทานั ภาวาสวสฺส ทิฏฐาสวสฺส อวิชฺชาสวสฺส, อยั นีโรโ อปปหีนภูมิยั อา สวสมฺมุโย ๕ อิมานี จตตาริ อริยสจฺจานี ยถา ปถญฺญินทริยั ปสฺสตีพพ ๕ ยถายั สมานีโต ยถาภูตั ปชานาติ, อยั ทสฺสนภูมิ ๕ โสตาปตตีผลญจ ยถาภูตั ปชานนโต นิพฺพินทตีติ, อิทั ตนฺกณฺจ ๕ กามวราคพฺยาปาทั สกทาคามิ ผลญจ ยั นิพฺพินทตี วิรชฺชตี, อยั ปฏฺฐมฺฌานภาวานาภูมิ จ วาควิราคา เจโตวิมุตตี อนาคามิผลญจ ๕ ยั วิมุตตี วิ มุจจตี, อยั อวิชฺชาวิราคา ปถญญาวิมุตตี อรหตตถจ ๕ อิเม อวิปฏิสสารา จ วีริยิณทริยญจ จตตารโ สมมปฺปธานา อวิปฏิสสารา ตถจ อุปริ ยาว สมานี, เหว่ เต จตตาริ ฌานานี สมานินทริยญจ ยั สมานีโต ยถาภูตั ปชานาติ ๕ อิเม จตตารโ สตีปฏฺฐานา สीलปารีปฺรึมฺปาทาย จาคสัทธิเตน จ นิพฺเพธิกานญจ นิमितตานั อนาวิลมฺนา, อิทั สตีณท ริยั จตตารโ สตีปฏฺฐานา ๕ ยั ปุณ อิมาย ธมฺมเทสนาย ตีสุ ฐฺวานเณสุ ทิฏฐุคฺคมนกัณทริยั กิเลสปทาเนน จ เสฏฺขสीलั, อิทั สทฺธิณทริยั ๕ จตตาริ จ โสตาปตตียจฺจนี ฬลานี ๕ สมานินทริยานี โสปนียาหารินี สพฺพสฺตเตสุ นัททิสตีพ พานี ๕ ยั ฌานั ปฏฺฐิลกนั วีริยคหิตัเยว ญฺญาณั ปฏฺฐิสสรโต, อยั สุตมยั ปถญญา ๕ โย สมานี ปุพฺพปาปริณิมิตตภากาโส อโนมคตีตย ยถากาโม, อยั จินฺตามยั ปถญญา, ยั ตถาสมาหีโต ยถาภูตั ปชานาติ, อยั ภาวานมยั ปถญญา ๕ อยั สุตตนิทเทโส ๕

อิมั สุตตั นิพฺเพธภาคิยั พุชฺฌการวิกั พุชฺฌิตพพ ๕ เยหิ องฺเคหิ สมมฺนาคตั ตั พุชฺฌิสฺสนตี ตสฺส องฺคานี พุชฺฌิสฺสนตี, เตน โพชฺฌจฺจกา ๕ ตถา อาทิตโย ยาว สीलั วตึ เจตนา กรณียา, กิเลส สीलานี ปารีปฺรึเรติ ๕ อนุปปนฺนสฺส จ อกุลลสฺส อนุปปาทาย อุปปนฺนสฺส จ อกุลลสฺส ปทานาย อนุปปนฺนสฺส กุลลสฺส อุปปาทาย อุปปนฺนสฺส จ กุ ลลสฺส ภียโยภาวาย, อิทั วีริยั ตสฺส ตสฺส พุชฺฌิตสฺส องฺคณตี ๕ อยั วีริยสมฺโพชฺฌจฺจโค ๕ อิมินา วีริเยน เทว ธมฺมา อาทิตโย อวิปฏิสสารี ปาโมชฺชญจ ยา ปุณ ปีติ อวิปฏิสสารปจฺจยา ปาโมชฺชปจฺจยา, อยั ปีติสมฺโพชฺฌจฺจโค ๕ ยั ปีติ มนสฺส กาโย ปสฺสมภยั ๕ อยั ปสฺสทหีสมฺโพชฺฌจฺจโค ๕ เตน กายิกสุขมานันตึ ยั สฺขิโน จิตตึ สมานียตี, อยั สมานิสฺม

โพซวงงโค ๔ ยี่ สมหาทโต ยถาภูตํ ปชานาติ, อัย ธมมวิจยสมโพซวงงโค ๔ ยา สีสลุปาทาย ปณจนัน โพซวงงคานํ
 อุปาทายานุโลมตา นิमितตายนา ปีตภาคิยานนญจ วิสเสภาคิยานนญจ อปีลาปนตา สหคตา โหติ อนนวมคโค, อัย
 สติสมโพซวงงโค ๔ ยี่ ยถาภูตํ ปชานาติ, อจจารทฐวีริยํ กโรติ ๔ อุทฐจจภูมิติ กตา อภิปรตติตํ เปเสติ ๔ โกสซชภูมิ
 ติ ครทโต รหิเตหิ องเคหิ พุซผตติ ยี่ จกซุสมถปถํ, สา อุเปกขาติ ๔ เตน สา อุเปกขา ตสส โพซวงงคสส องคนติ
 กวิธา อุเปกขาสมโพซวงงโคติ วุจเจเต ๔ เอโส สุตตนิทเทโส ๔

๔๓. ตตถ กตมา เทสนา ? อสมมี สุตเต จตตาริ อริยสจจანი เทสิตานิ ๔ ตตถ กตโม วิจโย ? สีลวโต อวิป
 ปฏิสารโ ยาว วิมุตติ อิมิสสา ย ปุจฉาย มินิกิมตถสสมีติ เทว ปทานิ ปุจฉาย เทว ปทานิ วิสซชานานิ ทวีหิ ปเทหิ
 เทว อภิณญํ ทวีหิ เจว ปเทหิ วิสซชานา ก็ ปุจจติ นิพพาธิกํ กายภูมิ กम्मสส ตถา หิ ปติฏฐา จ อเสกเช ธมเม
 อุปปาเทติ ๔ ตตถ กตมา ยุตติ ? สีลวโต อวิปฏิสารโ ภวติ ก็ นิจจนทสส จ วิราโค อตถิ เอสา ยุตติ ๔ ตตถ
 กตมํ ปทภูฐานํ ? วีริยํ วีริยนิทริยสส ปทภูฐานํ ๔ สมหิ สมหินทริยสส ปทภูฐานํ ๔ ปณญา ปณญินทริยสส
 ปทภูฐานํ ๔ วีริยํ อโทสสส ปทภูฐานํ ๔ สมหิ อโลภสส ปทภูฐานํ ๔ ปณญา อโมหสส ปทภูฐานํ ๔ วีริยนิทริย
 ตินนํ มคคจกานํ ปทภูฐานํ, สมหาวาจา ย สมหากम्मมนทสส สมหอาชาวีรสส ๔ สมหินทริยํ ตินนํ มคคจกานํ
 ปทภูฐานํ, สมหาสงกปัสส สมหาวาจา ย สมหาสมาธิโน ๔ ปณญินทริยํ ทวิหนํ มคคจกานํ ปทภูฐานํ, สมหาสติ
 ยา สมหาทิฏฐิยา จ ๔

ตตถ กตโม ลกขโณ ? สีลกขนธ เวตเต สพเพ ตโย ชนธา เวตตา ภวนติ, สีลเมว หิ เสโลปมตา ยถา
 เสโล สพพปจจตถิเกหิ อกรณีย เอวํ ตํ จิตตํ สพพกิลเสหิ น กมปตติ, อัย อโมโห ๔ วิรตตํ รชนียสสุติ อัย
 อโลภ ๔ โภปนเยย น กุปตติ อัย อโทโส ๔ ตตถ ปณญา อโมโห กุสลมูลํ, อโลภอ อโลภเยว, อโทโส อโทโส
 เยว ๔ อิเมหิ ตีหิ กุสลเมหิ เสกซภูมิยํ จูโต อเสกซมคคํ อุปปาเทติ ๔ เสกซภูมิ สสปตติกम्मธมเม อุปปาเทติ,
 สา จ สมหาวิมุตติ, ยถา วิมุตติรสญาณทสสนํ อิเม ทส อเสกขานํ อรหตตํ ธมมา ๔ ตตถ อฏฐจกิกเนน มคเคน
 จตฺตพพิธา ภาวนาปี ลภตติ ๔ สีลภาวนา กายภาวนา จิตตภาวนา ปณญาภาวนา จ ๔ ตตถ สมหากम्मนเดเนน สห
 มาอาชีเวเนน จ กาย ภาวีโต ๔ สมหาวาจา ย สมหาวายาเมเนน จ สีลํ ภาวีตํ ๔ สมหาสงกปเปเนน สมหาสมาธินา จ
 จิตตํ ภาวีตํ ๔ สมหาทิฏฐิยา สมหาสติยา จ ปณญา ภาวีตา ๔ อิมาย จตฺตพพิชาย ภาวนาย เทว ธมมา ภาวนาป
 ริปริ คจจนติ จิตตํ ปณญญจ ๔ จิตตํ ภาวนาย สโม, ปณญา ภาวนาย วิปสสนา ๔ ตตถ ปณญา อวิชชาปหา
 เนน จิตตํ อุปกิลเสหิ อิมิสสิกคณติ ๔ ปณญา ภาวนาย จิตตภาวนํเยว ปริปุเรติ ๔ เอวํ ยสส สภาวีตํ จิตตํ กุโต
 ตํ ทุกขเมสสตีติ ๔ อปี จ โข ปน ตสส อายสมโต อพยาปาทธาตุ อธิมุตตา, น โส เปตํ สมาปนโน ตสส สงขา
 ปหารํ เทติ, สงขาวิตถิกิเต สรีเร ทุกขํ น เวทียติ, อัย สุตตโต ๔

๔๔. ตตถ กตมา เทสนา ? อิมมหิ สุตเต ทส อเสกขา อรหตตธมมา เทสิตา อปปรมาณา จ สหมา วิภา
 วนา ๔ ตตถ กตโม วิจโย ? เสโลปมตา เย เย ธมมา เวทนียสซทุกโขปคตา, เต สพเพ นิรูปํ วานุปสสนทานํ วูปค
 ตา กายโต เวทิตปริกขาโร อปปรตติโต ทุกขํ น เวทียติ ๔ ตตถ กตมา ยุตติ, ยสเสวํ ภาวีตํ จิตตํ กุโต ตํ ทุกข
 เมสสตีติ ๔ ตีสุ ภาวนาสุ ทุกขํ นกขมตี จิตตํ จิตตภาวนาย จ ๔ นิโรธภาวนาย จ อานนตริกา สมหิภาวนาย จ
 ๔ อิติ ยสเสวํ ภาวีตํ จิตตนติ สมหิ ผลสส ปทภูฐานํ ๔

ตตถ กตโม ลกขโณ ? ยสเสวํ ภาวีตํ จิตตนติ จิตตานิ ภาวิตานิ ยถา ปฐมํ นันทิฏฐานิ ปณญา สีลํ กาย
 จิตตํ, สีลมปี สุภาวีตํ กายิกเจตถิลกญจ จิตตตา นานุปกมปตติ เวทนาปี ตถา สณญาปี สงขารابي ๔ กุโต ตํ ทุกข
 เมสสตีติ สุขมปี นานุคจจติ, อทุกขมสุขมปี นาคคณติ ๔

ตตถ กตโม จตฺตพพิเหตุ หารโ ? อธิ ภควโต โภ อธิปปาโย ? เย ทุกเขน อธิกา ภวิสสนติ, เต เอวรูปาหิ
 สหปตตีหิ วิรหิสสนติ ๔ อยเมตถ ภควโต อธิปปาโย ๔ เย จ อปปรสนนา, เต หิ ภวิสสนติ, ปสนนนานนญจ ปีติปา
 โมซซํ ภวิสสตี, อัย ตตถ ภควโต อธิปปาโย ๔ อวาวุฏฺฐิตินนติ อวาวุฏฺฐินสส ภูมิ ๔

วิภคตีติ ยสเสว ภาวิต จิตตํ กุโธ ตํ ทุกฺขเมสฺสตีติ ทฺวโร นิทฺเทโส – ทุกฺขเหตุนิทฺเทโส จ ปฏฺิพฺกฺขนิทฺเทโส จ ๔ โภ โส ทุกฺขเหตุ ? ยโต ทุกฺขํ อากจฺฉติ ปฏฺิพฺกฺเข วฺุตเต เสสธมฺมานํ สีสํ เหตุ จ ปจฺจโย จ, เต สพฺเพ ธมฺมา วฺุตตา โหนฺติ ๔ เอกโพธิปฏฺิขเย ธมฺเม วฺุตเต สพฺเพ โพธคฺมณียา ธมฺมา วฺุตตา ภาวนฺติ ๔

ตตฺถ กตฺโม จตฺตฺพฺยูโท ทาโร ? อิมฺมฺหิ สฺสุดเต ภาควโต โภ อธิปฺปาโย ? ย อธิปฺปฏิสฺทาเรน ฉนฺทิกา, เต สีส ปาปริปฺฐโร ภาวนฺติ ปาโมชฺชฉนฺทิกา อธิปฺปฏิสฺสโรปาริปฺฐโร, อยเมตฺถ ภาควโต อธิปฺปาโย...๔เป๔... อยํ จตฺตฺพฺยูโท ทาโร ๔ ตตฺถ กตฺโม อวฺาฏฺโฏ ? อิทํ สฺสุดตํ นิพฺเพธภาคิยํ ๔ โย นิพฺเพโธ, อยํ นโรโต ๔ เยน นิพฺพิชฺฉติ, โส มคฺโค ๔ ยํ นิพฺพิชฺฉติ, ตํ ทุกฺขํ ๔ ยํ นิพฺเพธคฺคามินา มคฺเคน ปทียติ, สมฺทโยยํ วฺุตโต ๔

ตตฺถ กตฺมา วิภคตี ? สีสฺวโต อธิปฺปฏิสฺทาโรติ วิกฺขพฺพยการณียํ, ปรามสนฺตสฺส นตฺถิ อธิปฺปฏิสฺทาโร ยาว โทสกตํ กายเณ วา วาจา ย วา อุกฺสลํ อารภติ ๔ กิณฺจิปิสฺส เอวํ โหติ “สฺกตเมตํ สุจฺริตเมตํ โน จสฺส เตน อธิปฺปฏิสฺทา เรน ปาโมชฺชํ ชาติยติ ยาว วิภคตี, ตสฺส สีสฺวโต อธิปฺปฏิสฺทาโร”ติ วิกฺขพฺพยการณียํ, อยํ วิภคตีทาโร ๔

ตตฺถ กตฺมา ปรีวตฺตนา ? อิมฺหิ สฺสุดตฺถิ อฺปนฺนิสฺสาสมฺปตฺตีหิ เอกาทส อฺปนฺนิสา วิภคตียํ ปชฺหานํ ปชฺหนฺติ, อยํ ปรีวตฺตนา ๔

ตตฺถ กตฺมา เววจนา ? อิมฺเสลํ อธิยธมฺมานํ พลโพชฺฉงฺควิโมกฺขสมฺมาธิสมฺปาตฺตึนํ อิมานิ เววจนานิ ๔

ตตฺถ กตฺมา ปณฺณตฺติ ? สีสฺวโต อธิปฺปฏิสฺทาโรติ สีสฺกฺขนฺธ เนกฺขมฺมปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺตํ, นิสฺชปณฺณตฺติ จ เอวํ ทส อํกฺคานิ ทฺวิหิ ทฺวิหิ อํกฺเคหิ ปณฺณตฺตานิ ๔

ตตฺถ กตฺโม โอตโรน ? อิทํ นิพฺเพธภาคิยสฺสุดตํ ปณฺจสฺส โอตโรนํ ยถา ยํ ปฐมํ นิทฺทิกฺกฺฐํ เอวมินฺทฺริยาทิชฺชนธ ชาติยติเนสฺส นิทฺทิสิตฺตฺพฺพานิ ๔

ตตฺถ กตฺโม โสธโน ทาโร ? สีสฺวโต อธิปฺปฏิสฺทาโรติ น ตาว สฺทฺโธ อารมฺโภ อธิปฺปฏิสฺสโรนํ ปาโมชฺชนฺติ น ตาว สฺทฺโธ อารมฺโภ ยานิ เอกาทส ปทานิ เทลิตานิ ยथा ตทา สฺทฺโธ อารมฺโภ, อยํ โสธโน ๔

ตตฺถ กตฺโม อธิกฺกฺฐาโน ? สีสฺวเวมตฺตตฺตาย ปณฺณตฺตํ เอวํ ทส ปทานิ สพฺพานิ สีสฺกฺขนฺธสฺส อานิสฺโส, เต จ ปติรูปเทสฺวาโส จ ปจฺจโย อตฺตสมฺมาปนิธานญจ เหตุ, สมฺมาธิกฺขนฺธสฺส สฺขํ เหตุ ปสฺสทฺธิ ปจฺจโย, เยน ฉาน สหชาติ จ ฐานนฺติ ฉานงฺคา อปโร ปริยาโย กามสฺส อาทินวฺานุปสฺสนา สมฺมาธินํ ปจฺจโย เนกฺขมฺเม อานิสฺสทฺสฺสา วิตา เหตุ ๔

ตตฺถ กตฺมา สมฺาโรปนา ? ยํ วีริยินฺทฺริยํ, โส สีสฺกฺขนฺธ ๔ ยํ สีสํ, เต จตฺตฺวาโร ธมฺมา ปชฺชานา ๔ ยํ ธมฺมานุ ธมฺมปฏิบัติ, โส ปาติโมกฺขสํวโร ๔

๘๕. ยสฺส เสโลปมํ จิตฺตฺนฺติ คาธา, เสโลปมฺนฺติ อฺปฺมา ยถา เสโล วาเตน น กมฺปติ น อฺณฺหนน น สีสฺเตน สํ กมฺปติ ๔ ยถา อเนกา อเจตนา, เต อฺณฺหนน มิลายนฺติ, สีสฺเตน อวสฺสฺสนฺติ, วาเตน ภาชนฺติ ๔ น เอวํ เสโล วิรตฺตํ ร ชนฺธิเยสฺส โทสนฺนียเณ ทฺสฺสตีติ การณํ โทสนฺนียเณ โทมฺนสฺสนฺตํ, น ทฺฏฺฐเณ วา กมฺปติ อฺณฺหนน วา, โส มิลายติ สีสฺเตน วา อวสฺสฺสตี, เอวํ จิตฺตํ ราเคน นานุสฺสตี สีสฺเตน กมฺปตีติ ๔ กิ การณํ ? วิรตฺตํ รชนฺธิเยสฺส โทสนฺนียเณ น ทฺสฺสตี ๔ กิ การณํ ? โทสนฺนียเณ ปนฺสฺสนฺติ น ทฺสฺสตี, อทฺฏฺฐํ ตํ โกลิสฺสนฺติ, เตน กฺปฺปนฺนียเณ กฺปฺปติ, ยสฺเสว ภาวิตํ จิตฺตํ กุโธ ตํ ทุกฺขนิทฺเทโส จ กุโธ เอวรฺูปสฺส ทุกฺขํ อากมิสฺสตีติ นิทฺทิกฺกฺฐํ ๔

ปรีวตฺตนาติ กุโธ ตํ ทุกฺขเมสฺสตีติ ยํ เจตสิกํ สฺขํ อฺนฺปาทิสฺเสสา อยํ นตฺถิ โสปาทิสฺเสสา อยํ อตฺถิ ๔ ปฺนุ เอวมาหฺสฺ ตํ ชนฺตํ ตํ มฺหฺตตํ อฺญายเมว อเวทียตี โสปาทิสฺเสสํ ยญจ อฺนฺปาทิสฺเสสํ ยญจ ตํ ชนฺตํ ตํ มฺหฺตตํ อฺนฺปาทิสฺเสสํ ยญจ โสปาทิสฺเสสํ จ อเวทียตี ๔ สฺขมาปฺนฺนสฺส อนวตฺตติกนฺติ อยเมตฺถ วิสฺโส ปรีวตฺตนา ๔

ตตฺถ กตฺโม เววจโน ? ยสฺเสว ภาวิตํ จิตฺตํ วา ภาวิตํ สฺภาวิตํ อฺนฺนฺจฺจิตฺตํ สฺสุมารทฺธํ ๔ จิตฺตฺนฺติ มโน วิณฺญาณํ มนินฺทฺริยํ มโนวิณฺญาณชาติ ๔

ตตฺถ กตฺมา ปณฺณตฺติ ? จิตฺตํ มโน สงฺขาราว รฺูปสมฺปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺตํ ๔ สมฺมาธิ อเสกฺขปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺโต ๔ ทุกฺขํ อฺจฺฉินฺนปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺตํ ๔

ตตถ กตโม โอตโรโณ ? จิตเต นททิกฺกุญฺเฐ ปณจกฺขนธา นททิกฺกุญฺจา โหนติ, อัยฺ ชนฺเธสุ โอตโรโณ, มโนวิญญานธาดุยา นททิกฺกุญฺจาย อฏฺฐวารส ธาดุโย นททิกฺกุญฺจา โหนติ, อัยฺ ธาดุสุ โอตโรโณ ฯ นายตเน นททิกฺกุญฺเฐ สพฺพานิอายตนาณิ นททิกฺกุญฺจาณิ โหนติ ฯ ตตถ มนายตเน นามรูปสฺส ปทฺฐฐานํ ฯ นามรูปปจฺจยา สพฺยาตเน ฯ ตถา ปฏิจฺจสมุปฺปาเท ฯ อัยฺ โอตโรโณ ฯ ตตถ กตโม โสโธโน สุทฺโธเยว อวรมโก ฯ

ตตถ กตโม อธิกฺกุญฺจาโน ? ฉพิณฺหริยํ ภาวนา เอกตตายํ ปณฺณตฺติ ฌกฺกุญฺเตน กาโย เอกตตาย ปณฺณตฺโต ฯ

ตตถ กตโม ปริกฺขารโ ? จิตตสฺส ปุพฺพเหตุ สมุปฺปาทาย มนสิการโ จ ตปโปเนตา จ ยํ อสมาทิตฺถมัยํ จ วิเสสธมฺมานํ อภาวิตตตา จิตตสฺสตํ คจฺจติ, สจ สมายิโน สุขํ เหตุ อวิปฺปฏิสทาโร ปจฺจโย, อัยฺ เหตุ อัยฺ ปจฺจโย ปริกฺขารโ ฯ

ตตถ กตมา สมารโปนา ? ยสฺเสวํ ภาวิตนฺติ ตสฺส ธมฺมา สมารโปติตฺตพฺพา ฯ กาโย สีสํ ปณฺญา ภาวิตจิตฺตนฺติ อนภีรตํ อนปฺปนตํ อนนํ อนุตํ อนาปชฺชาสตตํ อัยฺ สมณฺญาตนา น ตสฺส เสกฺขสฺส สมมาสสมาธิ สพฺเพ อเสกฺขา ทส อรหนตฺธมฺมา นททิกฺกุญฺจา โหนติ ฯ อเสกฺขภาคิยานิ สุตตานิ ฯ

๔๖.ยสฺส นฺน, ภนฺเต, กายคตาสติ อภาวิตา, อัยฺ โส อณฺณตฺรํ สพฺรหฺมจาริ อาสชฺช สมปาชฺช อปฺปฏินิสชฺช ชนฺตพทจาริกํ ปกฺกเมยฺเย, โส อายสฺมา อิมสฺมิ วิปฺปฏิขานาติ เทว ปชานิ ปฏิขานาติ จิตตภาวนายณฺจ ทิกฺกุญฺจียา ปหานํ, กายภาวนายณฺจ ทิกฺกุญฺจิปหานํ, กายภาวนายณฺจ ตณฺหาปหานํ, ยํ ปฐมํ อุปมํ กโรติ ฯ อสุจฺินาปิ สฺวจินาปิ ปถวิ เนา อฏฺฐียติ น ชิคฺคจฺจติ น ปีติปาโมชฺชํ ปฏฺิลภติ, เอวเมว ทิ ปถวิสเมน โส เจตสา อหฺวาเยน อปฺปกเนน อวเรณ อพฺยาปชฺชเนน วิหรามฺติ ฯ อิติ โส อายสฺมา ก็ ปฏิขานาติ, กายภาวนาย สฺชินฺหริยปหานํ ปฏิขานาติ, จิตตภาวนาย โสมนสฺสสิณฺหริยปหานํ ปฏิขานาติ ฯ กายิกา เวทนา รากานุสยมนฺคตนาณํ สฺชินฺหริยํ ปฏิกฺขิปติ ฯ น ทิ เวทนาภฺขณฺธํ ยา เจตสิกา สุขเวทนา ตตถ อัยฺ ปฏฺิลภมาปจฺจยา อุปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ ฯ โสตํ ปฏิกฺขิปติ, น ทิ มโนสมฺผลสฺสํ เวทนํ ฯ ตตถ จตฺตุสฺ มหาภูเตสุ รูปกฺขนธสฺส อหฺนฺยปฏฺิขปหานํ ภณฺติ ฯ กามะ รูปยจฺ ตณฺจ อเสกฺขกฺกุญฺมัยํ ฯ กายะ กายานุปฺสสนา ทิกฺกุญฺจธมฺมสุวิหารณฺจ ฯ พฺเลน จ อุตฺสาเหณ จ สพฺพํ มนสิ กตตตนาณํ ปหานํ เมทํ กตาลี กาย จ ปฺริเสน จ มณฺพนทฺชาติเกณ จ, เอเตหิ อิมสฺส มาตาปิตฺตสมฺภูตํ ปจฺจเวกฺขนฺธํ, โส กายเณ จ กายานุปฺสสนาย จ จิตเตน จ จิตตานุปฺสสนาย จ เทว ธมฺเม ธาเรติ ฯ กายกิลเสวตฺถุํ จิตเตน จ จิตตสนฺนํสฺสเย จิตเตน สฺภาวิเตน สตตตนาณํ จ สสมาปตฺติณํ วิหริตุํ ปฏิขานาติ ฯ

คหฺปติปฺตโตปมตฺตาย จ ยถา คหฺปติปฺตตสฺส นานารจฺคานํ วตฺถกรณฺทโก ปุณฺโณ ภเวยฺเย, โส ยํ ยเทว วตฺถยฺคํ ปุพฺพพฺนฺทสมเย อากงฺขติ, ปุพฺพพฺนฺทสมเย นิพฺพาเปติ, เอวํ มชฺฌนฺทิกสมเย, สายณฺทสมเย, เอวเมว โส อายสฺมา จิตตสฺส สฺภาวิตตตยา ธถารูปเนน วิหารเณ อากงฺขติ ปุพฺพพฺนฺทสมยํ วิหริตุํ, ธถารูปเนน ปุพฺพพฺนฺทสมยํ วิหริติ, มชฺฌนฺทิกสมเย, สายณฺทสมเย ฯ เตน เวส อายสฺมาตา อุปมาย เม อาสิตฺตาย ปถวิ วา อหฺนฺตตรา อินฺหริยภาวนา ภาวิตจิตเตน ฯ เตน โส อายสฺมา อิทํ อฏฺฐวิธํ ภาวนํ ปฏิขานาติ จตฺตุสฺ มหาภูเตสุ, กายภาวนํ อุปกจฺจนฺทาลํ ปฺริสเมตํ ภวตฺลากาสฺ จิตตภาวนํ, อิมายหิ ภาวนาหิ ตาย ภาวนาย จ สมถา ปาริปฺริมนฺเตหิ ฯ อิเมหิ จตฺุหิ ปณฺญาปาวิปฺริมนฺเตหิ ฯ

๔๗.กถํ อุปกจฺจนฺทาลํ ปฏฺิฏฺเฐสุ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกฺกุสสณฺเญ วิหริติ ? กาโย ปกฺติยา อปฺปฏิกฺกุลํ กายะ อุกฺกฺมา ตกสณฺญา สํชิตเตน นว สณฺญา อิเม ปฏฺิฏฺเฐลา ธมฺมา เจโส อายสฺมา ปฏฺิฏฺเฐโต อชิคฺคจฺจโตะ กายคตาสติยา ภาวนาณฺโยคมฺมยฺคฺตโต วิหริติ, น ทิ ตสฺส ชิคฺคจฺจปฺปทาย จิตตํ ปฏฺิฏฺเฐติ ฯ

กถํ อปฺปฏิกฺกุสฺ ธมฺเมสุ ปฏฺิฏฺเฐสณฺเญ วิหริตฺติ ? กาโย สพฺพโลกสฺส อปฺปฏิกฺกุโล ตํ โส อายสฺมา อสุภสณฺญาเยน วิหริติ ฯ เอวํ อปฺปฏิกฺกุสฺ ธมฺเมสุ ปฏฺิฏฺเฐสณฺเญ วิหริติ ฯ

กถํ ปฏฺิฏฺเฐสุ จ อปฺปฏิกฺกุสฺสุ จ อปฺปฏิกฺกุสสณฺเญ วิหริตฺติ อปิ สพฺโพยํ โลกสฺส ยมิทํ มุณฺโท ปตฺตปาณิ ญฺเฐสุ ปิณฺททาย วิจรติ, เตน จ โส อายสฺมา สุวณฺณนฺทพฺพณฺเณน อปฺปฏิกฺกุสสณฺเญ จิตเตน จ กายเณ นิพฺพิทาสทคเตน อปฺปฏิกฺกุสสณฺเญ, เอวํ ปฏฺิฏฺเฐสุ อปฺปฏิกฺกุสฺสุ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกฺกุสสณฺเญ วิหริติ ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? ปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ สุภสณฺเณโน อิตฺถิรูปํ ปฏิกุลลํ จ ชี
คฺจฺฉินโน วินีลกวิปฺพเพก ตตฺถ โส อายสฺมา ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ ธมฺเมสุ ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา อุเปกฺขโก วิหริตี สโต จ สมฺปชานโน จ ? อปฺปฏิกุลลํ จ ธม
เมสุ สุภสณฺเณโน อิตฺถิรูปํ ปฏิกุลลํ จ ชีคฺจฺฉินโน วินีลกวิปฺพเพก ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา ‘อาเนตํ มม’เนโสหฺมสฺ
มิ’เนโส เม’ อตฺตาทิ วิหริตี ฯ เอวํ ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา อุเปกฺขโก วิหริตี สโต สมฺปชานโน ฯ

อปโร ปริยาโย ฯ เตธาคฺโก โลกสหนฺนิวาโส สพฺพพาลปฺนุชฺชนานํ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ ฯ ตตฺถ จ อายสฺมา สา
ริปฺตโต อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ เอวํ อปฺปฏิกุลลํ ธมฺเมสุ ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? ปฏิกุลลสณฺเณโน สพฺพเสกฺขา อีธ กา เตธาคฺเก สพฺพโลก
จ ตตฺถ กตโม ภูมิปฺปตฺโต สมาริหฺลํ สจฺฉนิกโต อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? ก็ การณ์ ? น หิ ตํ อตฺถิ ยสฺส โลกสฺส
ปทานาย ปฏิกุลลสณฺเณ อุปฺปาเทยฺย ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? เตธาคฺเก โลกสหนฺนิวาเส ยาว กามโลกภฺม
ตาทิ รวาคานํ วิตรวาคานํ ปฏิกุลลสมฺตาทา รูปรารูปธาคํ อปฺปฏิกุลลสมฺตาทา ฯ ตตฺถ จ อายสฺมา สารีปฺตโต ปฏิกุลลสณฺเณ วิ
หริตี ฯ เอวํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? ยํ กิณฺจึ ปฺรโต ทฺรุตฺตทานํ ทฺรุตฺตทานํ วจน
ปถานํ ตํ วจนํ อปฺปฏิกุลลํ ยาวตาทา วาจโส อปฺปตฺริฐปา ตถา ชนฺสฺส อปฺปฏิกุลลสณฺเณ ฯ ตตฺถ อายสฺมา สารีปฺตโต
อภิณฺเณาย สจฺฉนิกโต อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี, เอวํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

๙๘. กถํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา อุเปกฺขโก จ วิหริตี สโต จ สมฺปชาน
โน ? ยถฺจ เนลํ สมนุสฺสตีติ เย ธมฺมา ทฺวจฺจริตา, เต ธมฺมา อปฺปฏิกุลลา ฯ ตตฺถ อายสฺมา สารีปฺตโต อิติ ปฏิกุลลจฺจ
กฺขตีติ เย ธมฺมา ทฺวจฺจริตา, เต ธมฺมา อนินฺจฺจวิปากา ฯ เย ธมฺมา สุจฺจริตา, เต อาจยคามิโน ฯ โส จ สุจฺจริตํ อาจยคามินิ
กิริตฺวา ทฺวจฺจริตํ อนินฺจฺจวิปารํ กิริตฺวา ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา อุเปกฺขโก วิหริตี ฯ

อถ ปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลํ จ ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ ตถฺหา ปฏิกุลลธมฺมา ก็ การณ์ ? ตถฺหา
เสน หิ สตฺตาทา ทฺวํหิ ธมฺเมหิ สตฺตาทา, กพฺพีการเอ อาหารเร รสตถฺหาเย สตฺตาทา, ผลเสเส สุชฺชนฺเณเย สตฺตาทา ฯ ตตฺถายสฺ
มา สารีปฺตโต กพฺพีการเอ จ อาหารเร ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี, ผลเสเส จ ทฺกฺขสณฺเณ วิหริตี ฯ เอวํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลล
ํ จ ปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? ตถฺหากกฺขํ อนฺุตฺตรํ นิพฺพานํ
ตถา พาลปฺนุชฺชนานํ ปฏิกุลลสณฺเณ ปหตฺสณฺเณ จ ฯ ตตฺถายสฺมา สารีปฺตตฺส อปฺปฏิกุลลสณฺเณ อพฺยาปาห
สณฺเณ จ สามํ ปณฺเณเยย ปสฺสิตฺวา เอวํ ปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ จ อปฺปฏิกุลลํ จ ธมฺเมสุ อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ? ตติเย จ นิพฺพานํ ปฏิกุลลสณฺเณโน ยเสน
จ กิตฺตินิ จ อปฺปฏิกุลลสณฺเณโน ฯ ตตฺถายสฺมา สารีปฺตโต อสฺสาทถฺจ อาทํนวถฺจ นิสฺสรณฺถจ ยถาภูตํ สม
มาปณฺเณเยย ปฏฺธิชานนฺโต ปฏฺธิถถฺจ อปฺปฏิกุลลถฺจ ธมฺมํ ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา อปฺปฏิกุลลสณฺเณ วิหริตี ฯ

กถํ ปฏิกุลลํ อปฺปฏิกุลลถฺจ ธมฺมํ ตทฺหํ อภินิวชฺชยิตฺวา อุเปกฺขโก วิหริตี ? สโต จ สมฺปชานโน จ, ยถฺจ สมน
ุสฺสตีติ อนฺุณโย อปฺปฏิกุโล ธมฺโม ปฏฺธิเฆ จ ปฏฺธิโล ธมฺโม, ตตฺถายสฺมา สารีปฺตโต อนฺุณยสฺส ปฏฺธิชปฺปทิตฺตา อุ
เปกฺขโก วิหริตี สโต สมฺปชานโน จ ฯ ยถฺจยสฺส สมนุสฺสตีติ อยํ ปณฺจวิธา อนฺุตฺตวาทา อินฺทฺริยภาวนา ฯ อยํ สุตฺตนิท
เทโส ฯ

๙๙. ตตฺถ กตโม เทสฺนาหาโร ? อิมฺมหิ สุตฺเต ก็ เทลิตฺทพฺพํ ? ตตฺถ วุจฺจเต, อิมฺมหิ สุตฺเต ทฺวิฏฺฐธมฺมสฺสชิวา
โร เทลิตฺโต, ตถา วิมฺมุตฺตํ จิตฺตํ ปจฺจเวกฺขณฺมา จ อธิปณฺเณเยย ธมฺมํ เทลิตํ ฯ

ตตฺถ กตโม วิจโย ? ยเอกาเย กายานุสฺสสินโน วิหฺรณฺตี, เตลํ จิตฺตํ อนฺุณยปฏฺธิเมชน น วิหริตี อนฺุณยปฏฺธิ
เมชน จาภิมฺมานสฺส จิตฺตํ สมนฺคตํ ภวิสฺสตีติ ภวานาย พลเมตํ, อยํ วิจโย ทาโร ฯ

ตตถ กตโม ยุตติหาโร ? กายภาวนาย จ จิตตภาวนาย จ น กัญจิ สพรหมจारी อติมณฺญัสสตีติ ฯ ยุตติ
เอสา ยุตติ, อัย ยุตติหาโร ฯ

ตตถ กตโม ปทภูฏานาเ หาโร ? กายภาวนาย ปฐมสฺส สติ อุภูฏานสฺส ปทภูฏานา ฯ ยา ปถวีสมจิตตตา,
สา อนิจจานุปลสฺสนาย ปทภูฏานา ฯ

ตตถ กตโม ลกฺขโณ ? ยํ ปถวีสมเนน เจตสา วิหริติ อตตานุปลสฺสี ปถวีสมเนน คีหิ วิหริติ ฯ โก อตฺโถ ปถวีสม
เนนาติ ? ยถา เย จ เสโลปมตตาย อกมฺมยุตฺตา เอวเมว ปถวีสม อัย หิริยตตาย ฯ อัย ลกฺขโณ ฯ

ตตถ กตโม จตฺตพฺโย หาโร ? อิมมหิ พยากรณเณ โภ ตสฺส อายสมฺมโต อธิปฺปาโย ? ये เกจि อรหนता อินฺห
ริยภาวนा आगच्छियन्ति, ते ปถวีสมตํ อุปฺปาथยิสฺสนตีติ ฯ อัย อธิปฺปาโย ฯ

ตตถ กตโม อวภูฏิตฺติ ? นตฺถิ อวภูฏิตฺส ภูมि ฯ

ตตถ กตโม วิภตฺติ ? โย กายานุปลสฺสี วิหริติ, โส ปถวีสมจิตตตํ ปฏิลภิสฺสตีติ น เอกํเสน ฯ ก็ การณ์ ? ये
ชนฺหทาทภินฺนภาทิน, न ते पव्रीसमजित्तत्तं पृष्ठिगन्ति ฯ सप्फा गायकदासति सेग्खभावनाय निष्फानं फलं, अयं
विภत्ति ฯ

ตตถ กตโม ปริวตฺตโน หาโร ? ये กายานุปลสฺสีโน วิหริสฺสนตฺติ, เตสฺสเยว กายปจฺจยา อุปฺปชฺชเยย อาสวา วิ
ฆาตปรีพหา, อัย ปริวตฺตโน หาโร ฯ

ตตถ กตโม โอตโร ? ปญฺจกฺขนธา อวิตฺถณฺนา พาวีสตีหฺนุริยานิ, ตถา ยํ มนินฺหริยํ, ตํ มโนธาคู มนายน
ตฺนณฺจ ฯ ยํ สมารินฺหริยํ, ตํ ธมฺมธาคู ธมฺมายตฺนณฺจ ฯ อัย โอตโร หาโร ฯ

ตตถ กตโม โสธโน หาโร ? ये ज मनसा जत्तावो भावत्तपपा, ते सप्फे भाविता यं तं मनने पथिने
पत्तत्तพत्तं सप्फत्त एตสฺส ज अत्तถาย อารมฺโ, โส อตฺโถ สฺพุโ ฯ อัย โสธโน หาโร ฯ

ตตถ กตโม อธิฏฺฐานเ ? อัย สมาริ เอกตตตตาย ปณฺณตฺโต, ฉ กายา เอกตตตตาย ปณฺณตฺตา ฯ ปณฺจินฺหริ
ยานิ रुपिनि रुपिकाये ฯ ฉ เวหนากายา เวหนากายे ฯ ฉ สณฺญาทายา สณฺญาทายे ฯ ฉ เจตนาทายา เจตนาทายे
ฯ ฉ วิญฺญาณทายา วิญฺญาณทายे ฯ สप्फเพปิ เอเต ธมฺมา ธมฺมกาเยตีเยว สงฺขํ คจฺจนฺติ ฯ อัย อธิฏฺฐานเ ฯ

ปริกฺขารตี สมารปตฺติโกสฺสลณฺจ วีกโกสฺสลณฺจ เหตุ ฯ ยณฺจ โคจรโกสฺสลล ยณฺจ กลลฺล ตํ โกสฺลลฺล ปจฺจโย ฯ
ไวทานโกสฺลลฺล เหตุ, กลลฺล ปจฺจโย ฯ สฺขํ เหตุ, อพฺยาปชฺชํ ปจฺจโย ฯ อัย ปริกฺขารเ ฯ

ตตถ กตโม สมารโปนตี ? ยถา ปถวี สฺจิมปิ นิกฺขิปนฺเต อสฺจิมปิ นิกฺขิตฺเต ตาทิเสเยว เอวํ กายเ มนابي
เกหิปี ผลฺเสหิ อมนابيเกหิปี ผลฺเสหิ ตาทิเสเยว ปฏฺกสมฺมผลฺเสน วา สฺชาย เวทนาย ตาทิสฺโย จิตฺตํ ฯ อิหํ สุตฺตํ
วิภตฺตํ สโอบมมํ อุคฺคฆฺติตฺตณฺญสฺส ปุคฺคคฺลสฺส วิภาเคน ฯ ตตถ สมารโปนายน อวกาโธ นตฺถิ ฯ

๑๐๐.ตตถ กตมํ สุตฺตํ สกิลฺเสสภาคิยํ ? ยโต จ กุสฺเลหิ ธมฺเมหิ น วิโรธตี, น วทฺษตี, อิมํ อาทินวํ ภควา
เทเสตี, ตสฺมา ฉนฺนํ วิวเรยย, วิวฏฺฐํ นาทิวสฺสตี, ตโต อาทินวโต วิวเรยยาตี ตํ ตีหิ ธมฺเมหิ นากิธฺลิตฺตา อสฺภ
สณฺญาय ราเคน นากิธฺลิตฺติ ฯ เมตฺตตาย โทเสน นากิธฺลิตฺติ ฯ วิปสฺสนา โมเหน นากิธฺลิตฺติ ฯ เอวณฺจสฺส โย
ธมฺโม ปฏฺปิปกฺโข ตมฺหิ ตมฺหิ ธมฺเม ปรีปฺริสฺสตี ฯ โย ตสฺส ธมฺมสฺส อกุสฺโล ธมฺโม ปฏฺปิปกฺโข, เตน นากิธฺลิตฺติ ฯ

อปรโร ปรียายเ ฯ ये ओमे धम्मा अत्तन्ना न सङ्गोत्ति षुष्ठानं, ते एते धम्मा तेषिता ฯ ฉนฺนมตฺตวสฺสตีตี
เตหิ วิตฺถกํ येन จ สกฺกา ปฺน เทลิตํ จิตฺตํ วิภาเวตฺตํ ปรีโยทาเปตฺตํ วิเวกนินฺนสฺส วิเวกโปณฺสส วิเวกปพฺการสฺส วุฑฺธิ
วิวุฑฺธิ เวปฺพลลตํ อาปชฺชตี กุสฺเลสฺส ธมฺเมสฺส, เสยฺยธาปี นาม อุปฺปลํ วา กุมฺหํ วา ปทุมํ วา อุกฺท สกฺกปฺกฺเข จนฺโท
ยววตฺตตี ยวทิวสฺ อากจฺฉตี, ตสฺส วุฑฺธิเยว ปาฏิกงฺขิตฺตพฺพา, น ปรีหานิ, เอววิธํ ตํ จิตฺตํ นากิธฺลิตฺติ ฯ อปรโรเปตฺ
ถ โย อุกฺโฏ อสฺสฺฐเ อมายายี อฺชฺช ปฺริสฺโส ยถาภูตํ อตฺตानํ อาวิกโรตี ฯ ตตถ โย ฉาเทตี ตสฺส อกุสฺลา ธมฺมา จิตฺตํ
อนฺุชวานฺติ ฯ ฉนฺนมตฺตวสฺสตีตี โย ปน โหตี อสฺสฺฐเ อุกฺโฏ อมายายี อฺชฺช ปฺริสฺโส ยถาภูตํ อตฺตानํ อาวิกโรตี ฯ ตสฺส
จิตฺตํ อกุสฺเลหิ ธมฺเมหิ น วิภธฺลิตฺติ, อัย สุตฺตตฺโต ฯ

ตตถ กตโม สมารโปโน ? ฉนหมติวสสตีติ เวมตี ปสสตีติ ฉนหม ยํ ปรีคคหิตุํ ยํ อเทสิตุํ อปฺปสสุตํ ยํ กถํ
 กถา วิญฺเณน อฏฺฐลฺลฺมฺเลน ยํ ตณฺหยาจ เต วฑฺฒติ โทสชาติ สมนฺติวาท เต อปฺปสฺสกุชฺเชน สงฺขารว ๔ สงฺขารปจฺจยา
 วิญฺญานํ ยาว ชรามรณํ, อยํ สมารโปโน ๔ ยํ ปุณฺ ตถา เทสณา, ตสเสว อฏฺฐลา ธมฺมา วุฑฺธี วิรุฬฺหี เวปุลล
 ตมาปชฺชติ ตสฺส สงฺขารว นิโรธา, อยํ สมารโปโน ๔

๑๐๒.จตตาริ ปุคฺคลา ตโม ตมปรายโนติ...๔เป๔... ตตถ กตโม วุจฺเจเต ตโม นาม ? โย ตโม อนฺธกาโร,
 ยถา วุฑฺฒํ ภควตา “ยถา อนฺธกาเร ตสฺมี ภยานเก สกมปิธาคูปริโส น ปสฺสตี, เหวเมว อวญฺญานโต ตโมปนฺธกา
 โร ปาปกสกมฺมสฺวิปากํ น สทฺโธ โหตี ๔ อิติ เหวํ ลกฺขณตา อวญฺญานํ ตโม อวิชฺชา โมโห, เยน สตตยา ยถาภูตํ
 นปฺปชานนฺติ, อิติ วุจฺจตี ตโมติ ๔ โส ติดฺธนํ จกฺขุณํ ตโม มัสจกฺขุโน ทิพฺพจกฺขุโน ปญฺญาจกฺขุโน, อิมัสฺส จกฺขุณํ อธิ
 ตโม นิททิสฺสยตี อวญฺญานนฺติ ๔ ตตถ กตมํ อวญฺญานํ อทสฺสนํ ? อถ นิสฺสเย ยํ ปุพฺพนเต อวญฺญานํ อปรนเต อว
 จฺญานํ ปุพฺพนตาปรนเต อวญฺญานํ เหตุมฺหิ อวญฺญานํ ปจฺจยมฺหิ อวญฺญานํ ตสฺส อวญฺญานโน สมาริฏฺฐตสฺส เอโส นิส
 สนฺโท ๔ ยํ น ชานาตี อิทํ เสวิตฺพพํ อิทํ น มนฺลิกาตพฺพนฺติ ๔ โส เตน ตเมน นิททิสฺสยตี ตโมปิ ยถา วุจฺจตี ๔
 มุพฺพโหตี เหวํ เจตนา ๔ เตน ตเมน โส ปุคฺคโล วุจฺจตี ๔ ตโมติ โส เตน ตเมน อสฺมุพฺเตน อสฺมุจฺจินเนน ตปฺปรโม
 ภาตี ตปฺปรายโน, อยํ วุจฺจตี ปุคฺคโล ตโม ตมปรายโนติ ๔ ปรายโนเวย ธมฺโม มนฺลิกาตพฺพ โส ตโม ททตี อวญ
 จิตฺตํ อุปฏฺฐเปตี ๔ เต จสฺส ธมฺมา นิชฺฌานกฺขมฺนฺติ ๔ โส สุตฺมยาย ปญฺญาเย สมนฺปสฺสตี ๔

ตตถ กตโม ตโม ไชตีปรายโน ? โส เตน ปญฺญาเวสเน อิริยตี เหวํ ตสเสว อิริยนฺตสฺส ปรายโน ภาตี ๔ อยํ
 วุจฺเจเต ปุคฺคโล ตโม ไชตีปรายโน ๔

ตตถ กตโม ปุคฺคโล ไชตี ไชตีปรายโน ? ตตถ วุจฺจตี ไชตี นาม ยํ ตสฺส เจ ตมสฺส ปฏฺธิปกฺเขน เย จ ธมฺเม
 อนฺตมโส ญฺานาลอโก, โส สฺถนธมฺโม ปุคฺคโล ตโม ไชตีปรายโน, ตตถ วุจฺเจเต, โยยํ ปุคฺคโล ตโม ไชตีปรายโน, โส
 ยทํ ตถารูป กถายณฺมิตฺตํ ปฏฺฐิลภาตี, โย นํ อฏฺฐลโต จ นิวาเรตี ภาวิตกฺสฺสตา วาวิํ นิโยชตีตี ๔ เหวณจ สทฺธมฺมํ
 เทเสตี ๔ อิม ธมฺมา กุสลา, อิม ธมฺมา อฏฺฐลา ๔ อิม ธมฺมา สวาชฺชา, อิม ธมฺมา อนวาชฺชา ๔ อิม ธมฺมา เส
 วิตพฺพา, อิม ธมฺมา น เสวิตพฺพา ๔ อิม ธมฺมา กษิตพฺพา, อิม ธมฺมา น กษิตพฺพา ๔ อิม ธมฺมา อุปฺสมปชฺช วิ
 หาทพฺพา, อิม ธมฺมา น อุปฺสมปชฺช วิหาทพฺพา ๔ อิม ธมฺมา มนฺลิกาตพฺพา, อิม ธมฺมา น มนฺลิกาตพฺพาตี ๔
 ปจฺจเต สญฺญาย ยถา สญฺญายตี สตินฺทริยานิ, โส เหวํ ปชานาตี ๔ อิม ธมฺมา กุสลา, อิม ธมฺมา อฏฺฐลา ๔ อิม
 ธมฺมา สวาชฺชา, อิม ธมฺมา อนวาชฺชา ๔ อิม ธมฺมา เสวิตพฺพา, อิม ธมฺมา น เสวิตพฺพา ๔ อิม ธมฺมา ภาเวตพ
 พา, อิม ธมฺมา น ภาเวตพฺพา ๔ อิม ธมฺมา อุปฺสมปชฺช วิหาทพฺพา, อิม ธมฺมา น อุปฺสมปชฺช วิหาทพฺพา ๔
 อิม ธมฺมา มนฺลิกาตพฺพา, อิม ธมฺมา น มนฺลิกาตพฺพาตี ๔ โส เต ธมฺเม สฺสุยฺยตี, โสตํ โอททตี, อวญฺญํ จิตฺตํ อุ
 ปฏฺฐเปตี, เต จสฺส ธมฺมา นิชฺฌานกฺขมฺนฺติ, โส สุตฺมยาย ปญฺญาเย สมนฺนาคโต โส เตน ปจฺจยวเสเน อิริยตี เหวํ ตส
 เสว อิริยนฺติ ตปฺปรโม ภาตี ตปฺปรายโน ๔ อยํ วุจฺเจเต ปุคฺคโล ตโม ตมปรายโน ๔

ตตถ กตโม ปุคฺคโล ไชตี ตมปรายโน ? ไชตี นาม ยา ตสเสว ตมสฺส ปฏฺธิปกฺเขน เย ธมฺมา อนฺตมโส
 ญฺานาลอโก, โส ปุณฺ ธมฺโม ๔ กตมา อูจฺเจเต ? ปญฺญาเยโต ปณฺทิตโตตี วุจฺเจเต, โส เหวํ ปชานาตี ๔ อิม ธมฺมา กุ
 สลา, อิม ธมฺมา อฏฺฐลา ๔ อิม ธมฺมา สวาชฺชา, อิม ธมฺมา อนวาชฺชา ๔ อิม ธมฺมา เสวิตพฺพา, อิม ธมฺมา น
 เสวิตพฺพา ๔ อิม ธมฺมา กาวิตพฺพา, อิม ธมฺมา น กาวิตพฺพา ๔ อิม ธมฺมา อุปฺสมปชฺช วิหาทพฺพา, อิม ธมฺมา
 น อุปฺสมปชฺช วิหาทพฺพา ๔ อิม ธมฺมา มนฺลิกาตพฺพา, อิม ธมฺมา น มนฺลิกาตพฺพา ๔ อธิ ปนฺ ปาปมิตฺตลํเสวโน
 ปาปมิตฺตวสานฺโต อฏฺฐล ธมฺเม อภิทพฺเพตี, กุสเล ธมฺเม ปชฺชตี ๔ โส เตน ปมาเทน ปจฺจยสญฺญา อมนฺลิกว
 อสฺสตีอสมปชฺชณฺญํ อาเสวตี ๔ ตยา โย ปฏฺธิปกฺโข ตโม, โส ปวฑฺฒตี ๔ โส ตมาภิกฺภูโต ปรายโน ตมปรโม เจว ภาตี
 ๔ อยํ วุจฺจตี ปุคฺคโล ไชตี ตมปรายโน ๔

๑๐๓.ตตถ กตโม ปุคฺคโล ไชตี ไชตีปรายโน ? ตตถ วุจฺเจเต โสยํ ปุคฺคโล กถายณฺมิตฺตสฺส สมนฺนิสฺสตี ภาตี
 สกฺกา สโยคี กุสลํ คเวสี, โส กถายณฺมิตฺเต อุปฺสงกฺมิตฺวา ปรีปฺจฺฉตี, ปรีปฺพหยตี ? กิํ กุสลํ, กิํ อฏฺฐลํ ? กิํ สวา

ซุ้, ก็ อนุวซุ้ ? ก็ เสวิตพพ, ก็ น เสวิตพพ ? ก็ ภาวิตพพ, ก็ น ภาวิตพพ ? ก็ อุปสมปชช วิหาคพพ, ก็ น อุปสมปชช วิหาคพพ ? ก็ มนลิกาคพพ, ก็ น มนลิกาคพพ ? กถ์ ลักเกสโส โหติ, กถ์ โวทาน โหติ ? กถ์ ปวตติ โหติ, กถ์ นวตติ โหติ ? กถ์ พนโธ โหติ, กถ์ โมกโข โหติ ? กถ์ สกกายสมุทโย โหติ, กถ์ สกกายนิโรโธ โหติ ? โส เอตตเทสิตถ์ ยถา อูปฏฐิตัง ตถา สมปฏิปชชนโต โส เอวံ ปชานาตี ฯ อิมเ อมมา กุสลา, อิมเ อมมา อกุลลา ฯ เอวံ...
 ๕.เปฯ.... ยาว กถ์ สกกายสมุทโย โหติ, กถ์ สกกายนิโรโธ โหติตี วิตถาเรณ กาคพพ ฯ โส เต อมเม อธิปฏิภงขาตี เอวံ ลกขณัณ ญานัณ วิชชา อาโลกัณ วทเขตติ ฯ โส ปุคคโล ตปปรโม ภาวตี ตปปรายโน, อัย วุจเจต ปุคคโล โชตี โชตี ปรายโน ฯ

ตตถ กตโม ปุคคโล ตโม ตมปรายโน ? โย อกุลลัณ อมมัม ทีเปตี ฯ ตัง ภาวนาย ทินาสุ คตีสสุ อูปตตี ทสเสตี, ตปปรโม ภาวตี ตปปรายโน ฯ อัย วุจเจต ปุคคโล ตโม ตมปรายโน ฯ

ตตถ โย ปุคคโล ตโม โชตีปรายโน ? โส ตเมณ อกุลลสส กम्मสส วิปากัง ทสเสตี ฯ ตเมตี ยั จกขุ กุลยาณมิตตสส เยน อกุลเล อมเม ปชหตี, กุสเล อมเม อภิวทตตี ฯ

ตตถ โย จ ปณเฑาะสุ คตีสสุ อูปตตี ทสเสตี, ตปปรโม เตน วุจเจต ตโม โชตีปรายโน ฯ

ตตถ โย ปุคคโล โชตี ตมปรายโน ? กุลลสส กम्मวิปากัง ทสเสตี ฯ ยั จกขุ ปาปมิตตสสเคน ปาปมิตตูปเสเวณ ปาปมิตตวสานุโค อกุลลัณ อมมัม อภิวทตตี, ตัง ภาวนาย ทินาสุ คตีสสุ อูปตตี ทสเสตี ฯ ตปปรโม เตน วุจเจต โชตี ตมปรายโน ฯ

ตตถ โย ปุคคโล โชตี โชตีปรายโน โส โชตีตา ปภาตา ยาว ปณเฑาะสุ คตีสสุ อูปตตี ทสเสตี ฯ ตปปรโม เตนหา โชตี โชตีปรายโน ฯ

โชตีตมปรายเนณ ทส อกุลลัน กम्मานัณ อุกขัณ ทสเสตี ฯ ตเมณ ปุคคเลน อกุลลัน กम्मานัณ วิปากัง ทสเสตี ฯ น อกุลลัน อมมานัณ วิปากัง ทสเสตี ฯ ตเมณ อญฐ มัจจตตานี ทสเสตี ฯ โชตีนา อญฐ สมมตตานี ทสเสตี ฯ โชตีนา ตมปรายเนณ ทส อกุลลกम्मเปเต ทสเสตี ฯ โชตีนา ปณเฑัตตัง ทสเสตี ฯ ตเมณ โชตีปรายเนณ อตปนียั อมมัม ทสเสตี ฯ โชตีนา ตมปรายเนณ ตปนียั อมมัม ทสเสตี ฯ อัย สุตตตโต ฯ

๑๐๘.ตตถ กตโม เทสนา หาโร ? อิมมहि สุตเต ก็ เทสิตถ์ ? ตตถ วุจเจต อิมมहि สุตเต กุสลากุสลา อมมา เทสิตา ฯ กุสลากุสลาณญจ อมมานัณ วิปาโก เทสิโต ฯ ทินปณเฑันตณญจ สุตตานี คตี นานาการณัณ เทสิตถ์ ฯ อัย เทสนา หาโร ฯ

ตตถ กตโม วิจโย หาโร ? อกุลลสส กम्मสส โย วิปากัง ปจจนุโหตี ฯ ตตถ ฐิตอ อกุลเล อมเม อูปปาเทยตี วิจยณตัง ยุชตติ ฯ กุลลสส กम्मสส โย วิปากัง ปจจนุโหตี ฯ ตตถ ฐิตอ กุสเล อมเม อูปปาเทยตี วิจยณตัง ยุชตติ ฯ อัย วิจโย ยุตติ จ ฯ

ตตถ กตโม ปทญฐานโน หาโร ? โย ปุคคโล โชตี, โส ปจจเวกขณาย ปทญฐานัน ฯ โย ปุคคโล ตโม, โส ตมาทินัน วานุปัสสนาย ปทญฐานันตี ทสเสตี ฯ ตเมณ โชตีปรายเนณ อปปมาทสส ปทญฐานัน ทสเสตี, ตโม อวิชชา ย จ ทัญญิยา จ ปทญฐานัน ทสเสตี ฯ โชตีนา ตมปรายเนณ ปมาทสส จ ทัญญิยา จ ปทญฐานัน ทสเสตี ฯ อัย ปทญฐานโน ฯ

ตตถ กตโม ลกขโณ หาโร ? ตเมณ ตมปรายเนณ ตโมตี อวิชชา ย นิททัญญา ย สพพกิลเสธมมา นิททัญญา โหตี ฯ ตเมณ โชตีปรายเนณ โชตีวิชชา ย นิททัญญา ย สพเพ โพิภกขยธมมา นิททัญญา โหตี ฯ โชตีตมปรายเนณ ปมาโท นิททัญญา โหตี ฯ ตเมณ โชตีปรายเนณ อปปมาโท นิททัญญา โหตี ฯ อัย ลกขโณ หาโร ฯ

ตตถ กตโม จตฺตพฺพุโห หาโร ? อิมมहि สุตเต ภาวโต โภ อธิปปาโย ? เย สตตา นัจกุลิโน, น เต อิม สุตวา กุสเล อมเม สมหา ย วตติสสนตี ฯ ये สตตา อัจจกุลิโน, เต อิม อมเมเทสนัน สุตวา ภियโยเส มตตาย กุสเล อมเม สมหา ย วตติสสนตีตี ฯ อัย จตฺตพฺพุโห หาโร ฯ ภูมียั อูปเทโส ฯ

ตตถ กตโม อวภูฏา หาโร ? ยา อวิชชาโต ปฏติ ตถหา, อย์ สมุทโย ๕ โย ตโม ตมปรายโน, อิท์ ทุกข์ ๕ อิมานี เทว สจจาณี ทุกขณจ สมุทโย จ ไซติ เยน สุตเตน ธมฺเมเน ปณฺญาปิยติ, โส ธมฺโม ปณฺญินฺทริยสส ปทฏฐานํ ๕ เตน อโมเหเน ตีณิ กุสลมฺลानิ ปารีปรี คจฺจนฺติ สคฺคสส ปทฏฐานํ ๕

ตตถ กตมา วิภตฺติ ? ตโม ตมปรายโนติ น เอกํเสน ๕ ก็ การณ์ ? อตฺถิ ตโม จ ภโว อปรายปริยเวทนีเยน จ กุสเลน ไซตินา ปุคฺคเลน สโหปตฺติภาเว ๕ อตฺถิ ไซติ จ ภโว อปรายปริยเวทนีเยน จ อกุสเลน ตเมเน ปุคฺคเลน สโหปตฺติภาเว ปรีวตฺตนา ตเมสุ ปฏฺฐิปกฺขิตฺติ ไซตินา ตมปรายโน ๕

ตตถ กตโม เวจฺจโน ? โย ตโม, โส เอว อตฺตพฺยาปาทาย ปฏฺฐิปนโน, โส อสฺสทฺธาย พาโล อกุสลโล อพฺยตฺโต อนาทีนทวสฺสี ๕ โย ไซติ, โส อตฺตทิตาย ปฏฺฐิปนโน ปณฺทิตฺโต กุสลโล พฺยตฺโต อาทีนทวสฺสี ๕ อย์ เวจฺจโน ๕

ตตถ กตมา ปณฺญตฺติ ? โส ปุคฺคโล วิปากปณฺญตฺติยา ปณฺญาปิยติ, อกุสเล ปรียาทีนฺดา ปณฺญาปิยติ ๕ ไซติกุสลธมฺมปตฺติปณฺญตฺติยา ปณฺญาปิยติ กุสลธมฺมิวิปากปณฺญตฺติยา จาติ ๕

โอตฺรโณติ เย อวิชชาปัจจยา สงฺขารา ยณฺจ ชรามรณํ ยา จ อวิชชา, ตํ ปทฏฐานํ, นิทฺเทเสน วิชฺชุปฺปาโท อวิชชานโรโธ โย ยาว ชรามรณโรโธ, อิม เทว ธมฺมา สงฺขารกฺขนฺธปรียาปนฺนา ๕ ธมฺมธฺตา ธมฺมายตฺนณฺจ ปทฏฐานํ นิทฺเทเสน ธาตุสุ ๕

ตตถ กตโม โสโร ? อิมสฺส สุตตฺสส เทลิตฺสส อวรมฺโภ ๕ อธิฏฐานโนติ ตโมติ ภควา พรวีติ, น เอกํ ปุคฺคลํ เทเสติ ๕ ยาวตา สุตตฺตานํ คติ, ตตถ เย ทฺวจริตฺตมฺเมเน อุปนฺนา, เต พุทฺธาวิจฺจนเน ตโม นิทฺทิสติ ๕ ยา ไซติ สพฺพสฺสตฺเตสุ กุสลธมฺโมปตฺติ สพฺพํ ตํ ไซตฺติ อภิลปติ อโยเมกตา ปจฺจโย โยนิโสมนสิการปณฺญตฺติ จตฺนุนํ มหาวุฑฺฒานํ ปุคฺคลานํ ๕

ตตถ กตโม ปรีกฺขารो ? อกุสลสฺส ปาปมิตฺตตา ปจฺจโย, อโยนิโส มนสิการโร เหตุ ๕ กุสลสฺส กลฺยาณมิตฺตตา ปจฺจโย, โยนิโส มนสิการโร เหตุ ๕

ตตถ กตมา สมารูปนาติ ? อีธกฺจโจ นีเจ กุเล ปจฺจจาชาโต โหตีติ นีเจ กุเล ปจฺจจาชาโต รูเปสุ สทฺเทสุ คนฺเธสุ วสฺเสสุ ผลสฺเสสุ, โส อุปนฺโน สพฺพมฺหิ มานุสฺสเก อุปฺโลกปรีโลกเ ๕ ไซติ ปณีเตสุ กุสเลสุ อุปนฺโน สพฺพมฺหิ มานุสฺสเก อุปฺโลกปรีโลกเ อุปนฺโนติ ๕

๑๐๕. ตตถ กตมํ ลักฺกิสภาคิยํ นีพเพทภาคิยํ จ สุตตํ ? น ตํ ทพฺพํ พนฺธนมาหุ ธีราติ คาคา ๕ เกเน การณเน ตํ พนฺธนํ ทพฺพํ ? จตฺถิ การณเท อีสฺสริเยน สกฺกา โมเจตุํ ธเนเน วา อณฺเณเน วา ยางนาย วา ปรายเนเน วา ๕ เยสุ จ อย์ วาโค มณฺนิกฺกนฺทเลสุ ปุตฺเตสุ ทาเรสุ จ ยา อเปกฺขา, อิทมสฺส เจตสิกพนฺธนํ ๕ ตํ น สกฺกา อีสฺสริเยเน วา ธเนเน วา อณฺเณเน วา ยางนาย วา ปรายเนเน วา โมเจตุํ ๕ น จ ตตถ โภจิ อตฺถิ ปาฏฺฐิโกโค ๕ อิมินา พนฺธนโต โมเจยิตฺถาติ เทโว วา มนุสฺโส วา ตทฺทิ พนฺธนํ วาคานุสเยเน จ ฉสุ พาทิเรสุ จ อายตฺเนสุ พนฺธติ ๕ รูเปสุ รูปตฺนุหา พนฺธติ, ยาว ธมฺเมสุ ธมฺมตฺนุหา ๕ โย อธิ โลเก พนฺโธ ปรีโลกสฺมึ พนฺโธ นียติ ๕ โส พนฺโธ ชายติ, พนฺโธ มียติ ๕ พนฺโธ อสฺมา โลกา ปรี โลกํ คจฺจติ ๕ น สกฺกา โมเจตุํ อณฺเณน อริยมคฺเคเน อิมณฺจ พนฺธนํ ๕ มรณภาวณฺจ อุปตฺติภาวณฺจ ภายโต วิทิตฺวา ฉนฺทราคํ ปชฺหติ ๕ โส อิมํ ฉนฺทราคํ ปชฺหิตฺวา อตฺถิกมฺติ ๕ อยณฺจ โลโก อีโต ปรีทฺติโย ๕

ตตถ ยํ พนฺธนาสงฺขารานํ ปหฺนํ อิท์ วุจฺจติ อุภเยสุ ฐานेषु วีริยํ, คนฺธปรีวาโต สฺมุณี โนปฺลิมปติ ๕ ตเถว ปรีคคฺเทสุ ปุตฺเตสุ ทาเรสุ จ อุพฺพะโห สลโลติ ตสฺเสว ตฺนุหฺยา ปหฺนํ ทสฺเสติ ๕ อย์ ตฺนุหฺมาลสฺส ปหฺนนา วเร อุปมตฺโตติ กาโม ปมาทวตฺตติ ปหฺนนาย เนกขมฺมาภีริโต อุปมาทวหารี ภาติ ๕ ตสฺส อาสยํ ปหฺนนาย เนว อิมํ โลกํ อาสิสติ น ปรีโลกํ ๕ น อธิโลกํ นิสฺสิตํ, ปิยรูปํ สาตฺรูปํ อากงฺขติ ๕ นาปิ ปรีโลกํ นิสฺสิตํ ปิยรูปํ สาตฺรูปํ อากงฺขติ, เตน วุจฺจเต “นาสฺสีเต โลกมิมํ ปรี โลกณฺจา”ติ ๕ ยํ ตสฺส ปหฺนํ ตํ เจทนํ อฏฺฐวาคคฺคิเยสุ มฺุณี นีทฺทิฏฺฐิ ๕ โส อธิ วีโรโธ อฏฺฐวาคคฺคิเยสุ นาสฺสีนํ อธิ อนาถา ๕ ตถายํ ตฺนุหฺยา ตสฺส ปรีคคฺทสฺส วตฺถุกามสฺส เอกคาคายเอเต สพฺเพ กามา ทสฺสิตา ๕ เตน ภควา เทเสติ “เอตมฺปิ ฉเนตฺวาน ปรีพพฺพนฺติ อนเปกฺขิโน สพฺพกามे ปหาया”ติ ๕ อิมิสฺสา คาคาย ทฺวิธา นีทฺเทโส สฺสันทนนีทฺเทโส จ สมยนีทฺเทโส จ, ยถา อย์ คาคา ลักฺกิสภาคิยณฺจ นีพเพ

ภาคียณจ, เอร์ ตาย คดาถย สักเกสภาคียณจ นิพเพอภาคียณจ วิสขชชาน ๕ เอร์ คดาถ สัพพคดาถสุ พยากรณเส
วา นิททิกฐัฐ์ สุตต์ ๕

๑๐๖.ตตถ กตมา เทสนา ? อิมํ สุตต์ เกนาธิปปาเยน เทลิตํ ๕ เย รากจจธา สตธา, เต กาเม ปชทิสฺสนตี
ติ อัย ตตถ ภควโต อธิปปาโย ๕

ตตถ กตโม วิจโย ? ยสฺส ทสวตฺถกา กิเลสา อุตฺตินฺหนา วนฺธา วิทิตา ๕ กตเม ทสวธาติ, กิเลสกาма จ
โอรมภาคียอุทฺทมภาคียา จ สโยชนา ทสวตฺถกาณิ อายตนาณิ, อัย วิจโย ๕

ตตถ กตมา ยุตฺติ ? ยे सारत्ता ते काप्पण्णनन पण्णति उत्ति एसो युत्ति ๕

ตตถ กตโม ปทฏฐานํ ? สารตโต มณิกฺกุณฺทเลสุ มมํการสฺส ปทฏฐานํ ๕ อเปกชาติ อตีตฺวตฺถสฺส สราค
สฺส ปทฏฐานํ ๕ เอตมปิ เจตวาติ ภาวนาย ปทฏฐานํ ๕

ตตถ กตโม ลกฺขโณ ? สารตตจจิตโต มณิกฺกุณฺทเลสุ โย อหํการ วิสฺตโต มมํการ วิสฺตโต, โย ปุตฺตทาเร
สารตโต ๕ เขตตวตฺถสฺสํ สารตโต ๕ อัย ลกฺขโณ ทาโร ๕

ตตถ กตโม จตฺตพฺพโย ทาโร ? อิชฺ สุตฺเต ภควโต โโก อธิปปาโย ๕ ये निष्पानेन चนฺทิกา ภวิสฺสนตี, เต
ปุตฺตทาเร ตณฺห์ ปชทิสฺสนตี ๕ อัย ตตถ ภควโต อธิปปาโย ๕ อิมานิ จตฺตาริ สจฺจานิ ๕

ตตถ กตโม อวภูฏฺโง ? ยา ปุตฺตทาเร ตณฺหา, อัย สมฺมทโย ๕ ये उपातिन्नुण्णन्धा, ते ये ज पातिरे सु रुप
สุ रुपปริคฺคโ, อิทํ ทุกฺขํ, ยํ ตตถ เจทนี, อัย นิโรธो ๕ येन ภिขฺชตี, อัย มคฺโค ๕ วิภตฺตีติ นตฺถิ วิภตฺติยา ภูมิ,
ปริวตฺตโนติ ปฏิปฺปโก นิททิกฐัฐ์ ๕

ตตถ กตโม เวจฺจโน ? นิททิกฐัฐ์ เวจฺจโน ๕ ตตถ กตโม โอตโรณํ ? อตฺถิ ตณฺหา เอโก สฺตโต โอตฺตโรณ
ตปฺปจฺจยา วิญญาณํ ยาว ชรามรณํ ๕ ยา ตตถ เวทนา, อัย อวิชฺชา วิชฺชุปฺปาทา อวิชฺชานโรธอ ยาว ชรามรณนิ
โรธอ ๕

ตตถ กตโม โสธโน ? สุทฺโธ คดาถย อารมโภ ๕ ตตถ กตโม อธิฏฐานํ ? น ตํ ทพฺพํ พณฺณนาหุ อีวธาติ
เอกตตตาย ปญฺญตฺตา, น เวมตตตาย ๕ จตฺตาริ รากา กามราโค รูปราโค ภวราโค ทิกฺกุฐิราโค จาติ เอกตตตาย
ปญฺญตฺตา ๕

ตตถ กตโม ปริกฺขารो ? เยสํ ราโค มณิกฺกุณฺทเลสุ ตสฺส สฺกสสณฺญา เหตุ, อนุพฺพณฺสนโส จ นิमितฺตคฺคาหิตา
ปจฺจโย ๕ ยาย เต ฉินฺหานิ ตสฺส อสฺกสสณฺญา เหตุ, นิमितฺตคฺคหณอนุพฺพณฺชนคฺคหณวิโนทนนํ ปจฺจโย ๕

ตตถ กตโม สมารโป ? สารตโต มณิกฺกุณฺทเลสุ สมมฺพหฺวีโร ทฏฐาติปิ เอตมปิ เจตวาน ปรีพฺพชฺชตีติ
ตํ ปรีพฺพชฺชตฺตํ ปรีพฺพชฺชตฺตํ ปชทิตา, อัย สมารโปโน ๕

๑๐๗.ยํ เจตลิกํ ยํ ปกปฺปิตํ วิตถาเรน ปจฺจโย, ยํ वा जेतलिकं कायिकं जेतलिकं कममं ๕ กิการณา ? เจตลิกา
หิ เจตนา มโนกมมาติ วุจเจ, सा जेतनाकम्मं, यं जेतलिकं อิมํ กายิกญจ วาจลิกญจ อิมานิ ตีณิ กมมานิ นิททิกฐัฐ์
ฐานิ ๕ กายกมมํ วจิกมฺมณฺจ ตานิ กุสฺสทานิ ปิยํ กายเณ จ วาจาจ จ อารภติ ปรามสตี, อัย วุจจติ สิลฺลพตฺปวรา
มาโส ๕ สงฺกปฺปนา เต ตีวธา สงฺขารา ปญฺญมยา อปฺญญมยา อาเนชฺชมยา, ตปฺปจฺจยา วิญญาณํ เต อารมมณ
เมตํ โทติ วิญญาณสฺส ฐิตฺติยา ๕ ยา สฺกสสณฺญา สฺขสสณฺญา อตฺตสสณฺญา จ ๕ อิทํ เจตลิกํ ๕ ยํ รูปปฺปิตํ วิญญาณํ ติกฺกุ
ติ รูปารมมณํ รูปปฺปิตฺฐิตํ นนฺทูปเสจันํ วุทฺธี วิวูพฺพหี เวปฺลลตํ คจฺจติ, อัย สงฺกปฺปนา, อิติ ยํ วิญญาณณฺฐิตฺสฺ ฐิตํ
ปฺฐมกานินิพฺพตฺติอารมฺมณเวเสน อุปาทานํ, อิทํ วุจจติ เจตลิกนฺติ ๕

ตตถ ฐิตสฺส อวฺปสฺส ยา นิกนฺติ อชฺโฆสฺสานํ, อิทมปิ สกมปิตํ มนาปิกฺเกสุ รูปสุ ปิยรูปสาตฺตวฺเปสุ อาโภโค,
อิทํ เจตลิกํ ๕ ยํ เจตเต สฺตเตสฺ มนาปิกฺเกสุ อภิขฺชฌากายคณฺโณ ปฏิฆานุสเยสุ พยาปาทากายคณฺโณ สพฺเพ จตฺตาริ
คณฺธา, อัย ปญฺจสุ กามคฺคณฺเส ปฐมกานินิปาโต จิตตสฺส ยา เจตนา ยสฺส ตตถ อสฺสาทานุสฺสิลฺลสฺส อนเภา ปาปก
อกฺกุสลา ธมฺมา จิตตํ อวฺปวติโย โหนติ ๕ ปุคฺคโล รากานุพฺพณฺธิภูโต เตหิ กิเลสกาเมหิ ยถา กามกรณฺนีโย, อัย วุจจเต
กามเสสุ ปกปฺปนา ๕ เอร์ สพฺเพ จตฺตาริ โธฆา ๕ ยํ เตหิ กามเมหิ สยฺยโต วิหริติ ภาวิตอ อชฺโฆสฺสนโน, อัย เจตนา

๗ ยลล ตถาย อวีตราคส อคิตเปมสส ตสส วิปริณามณญฎาภาวา อุปปชชนติ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายา
 สา ทุกขานุปริวตติต วิญญานน โหติ สริตสส วธมมสมุปปาโท จิตต ปริยาทียติ, อิท วุจจติ ปกปปีตนติ ๗

เอกเมกสส เจเตติ จ ปกปเปติ จ วิญญานสส จิตติ ยา โหติ, สา จ จิตติ ทวีธา อารมมณญจิติ จ อาหารญ
 จิตติ จ ๗ ตตถ ยา อารมมณญจิติ, อย นามรูปสส ปจจโย ๗ ยา อาหารญจิติ ยา ปุนพภาวาภินิพพตติกา จิตติ ยา จ
 ไปโนภาวิกา จิตติ, อย วุจจติ อารมมณน ๗ ต โหติ วิญญานสส จิตติยา ตสส วิญญานปจจยา นามรูป ยาว ชรามรณ
 ณจ เจเตติ, อถ จ ปุน ปตถยเต ยโต น ไปโนภาวิกา อนาคตวตถุมหิ, อย ปฏิปกไซ นิททิฏฐี ๗ น เจเตติ น ปตถ
 ยติ อถ จ ทูเสตีติ ทวีโธ นิทเทโส ๗ อสส ปุพเพ โหติ ต เจตลิก ต ปกปปีต อสมุหต ตปปัจจยา, อย วิญญานสส
 จิตติ โหติ ๗

๑๐๘. อถ วา ตสส อนุสยา อาวิภวนติ ตปปัจจยา ตสส ปุนพโว นิพพตติ ๗ อถ วา น สักยเต อเปตฺ
 อคารเว วา, สุขมา วา สนติ วา น สักยเต กามเต อเว นิจเจสุปี อคารเรสุ ชาโต โหติ ๗ ต นยติ ย โน กปเปตฺ
 เอว สงขารวา เจตติตา ปกปปีตา จ อารมมณญจตา โหติ, ยา จ เจตนา ยา จ ปกปปนา ยถจ วตถุ นิพพตติ, อุภเว
 เอเต อารมมณ วิญญานสส ตถา เจตนาย จ สงกปปนาย จ ปตถนาย จ ภูตา สตตา เจเตติ จ สงกปเปติ จ ๗ ย
 คเวสนา น จ เจเตติ น จ สงกปเปติ ๗ กตเม จ สตตา ภูตา ? ยะ จ ตนุชาตอณฺชชาปี อณฺชกา อณฺภินนา สเสท
 ชา น จ สมภินนา อิม ภูตา ๗ กตเม สมภเวสิโน คพภคตา อณฺชคตา สสรนโต อิม น เจเตติ น ปตถเนติ น จ
 สงกปเปติ ๗ อนุสเย น จ ปุนพโว นิพพตติ ? ยะ ภูตา สตตา ยะ สมภเวสิโน, เต ถาวรา ๗ ยะ วา สโต เจเตน
 ตติ ปตถเนติ จ ยะ ถาวรา ๗ เต น จ เจเตนติ, น จ ปตถเนติ, น จ สงกปเปติ, อนุสเยน จ สสรนติ ๗

อปโร ปริยาโย ๗ ยะ อริยบุคคลา เสกขา, ตตถ เต น จ เจเตนติ, น จ สงกปเปติ, อนุสเยน ปุน อุปปช
 ชนติ ๗

อปโร ปริยาโย ๗ สุขมา ปาณา ภูมิตตา อุกกคตา จกฺขโน อาปาดํ นาคจฺจนติ, เต น จ เจเตนติ, น จ
 สงกปเปติ, อนุสเยน จ สสรนติ ๗

อปโร ปริยาโย ๗ พาหิกา สพเพ ภิกฺขุ อภิมานิกา, เต น จ เจเตนติ, น จ ปตถยนติ, อนุสเยน จ สสรนติ,
 น จ เจเตนติ, น จ สงกปเปติ, น จ อนุสเยนติ ๗ อารมมณมเปตฺ น โหติ วิญญานสส จิตติยา ๗ น จ เจเตตีติ ปริ
 ยญฺฐานสมุคฺฆาตํ ทสเสติ ๗ น จ อนุสเยตีติ อนุสยสมุคฺฆาตํ ทสเสติ ๗ น จ เจเตตีติ โอพาวิกานํ กิเลสํ ปหานํ
 ทสเสติ ๗ น จ อนุสเยตีติ สุขมานํ กิเลสํ ปหานํ ทสเสติ ๗

น จ เจเตตีติ เยน ภูมิ จ น จ ปตถยนตีติ สกทาคามี อนาคามี, น จ อนุสเยตีติ อรหํ, น จ เจเตตีติ สิลก
 ขนธสส ปฏิปกฺเขน ปหานํ ทสเสติ, น จ ปตถยตีติ สมานิกฺขนธสส ปฏิปกฺเขน ปหานํ ทสเสติ, น จ อนุสเยตีติ
 ปญญาขนธสส ปฏิปกฺเขน ปหานํ ทสเสติ, น จ เจเตตีติ อปญฺญมยานํ สงขารานํ ปหานํ ทสเสติ, น จ ปตถยตีติ
 ปญฺญมยานํ สงขารานํ ปหานํ ทสเสติ, น จ อนุสเยตีติ อานณฺชมยานํ สงขารานํ ปหานํ ทสเสติ, น จ เจเตตีติ
 อนณฺชาตณฺชสสามินฺทริยํ, น จ ปตถยตีติ อนณฺชทริยํ, น จ อนุสเยตีติ อนณฺชาตาริโน อินฺทริยํ ๗ น จ เจเตตีติ
 มุกฺกา อินฺทริยภาวนา, น จ ปตถยตีติ มชฺฌอินฺทริยภาวนา, น จ อนุสเยตีติ อธิมตฺตา อินฺทริยภาวนา ๗ อยํ สุตต
 โถ ๗

๑๐๙. ตตถ กตมา เทสนา ? อธิ สุตเต จตตาริ สจฺจานิ เทสิตานิ ๗ ยถจ เจเตยตีติ ยถจ ปกปปีตํ อตฺถิ
 เอตํ อารมมณน จิตตํ ปตฺติญฺจติ วิจินติ ยฺชชติ ๗ น จ เจเตตีติ น จ ปตถยตีติ อตฺถิ เอวํ อารมมณน อนุสเย วิญญานน
 มิตติ วิจินยตีติ ยฺชชติ น จ เจเตติ น จ ปตถยตีติ ๗ อนุสเยปฺปหานา วิญญานญฺจิตฺตี น คเวสนติ, วิจียนตีติ ยฺชชติ ๗ อยํ
 ยุตตีติ วิจโย ๗

ตตถ กตโม ปทญฺจฺจโน ? เจตนา ปริยญฺจฺจโน เจตนาปริยญฺจฺจโนสส ปทญฺจฺจโน ๗ สงกปปนา อุปาทานสส
 ปทญฺจฺจโน ๗ อนุสโย ปริยญฺจฺจโนสส ปทญฺจฺจโน ๗ เตสํ จฺนฺทราควินาสาย ภาวนา ภาวราคสส ปหานํ ๗

ตตถ กตโม ลกฺขโณ ? ย เจตสิกนฺติ เวทยิตํ ปกปปีตํ อุกฺคหิตํ วิณฺญาตํ ตพฺพิณฺญาณํ อารมฺมณฺมปี ปจฺจ โยปี ฯ

ตตถ กตโม จตฺตพฺพูโห? อธิ สุตเต ภควโต โก อธิปฺปาโย ? ये पुनपुण्वं न अिज्जनति, ते न जेतयिस्सन्ति न ज पत्तयिस्सन्तीति, अयं अधिपपायो ฯ

อวาทฺฏโณติ ยา จ เจตนา ปตฺถนา จ อนุสโย จ วิณฺญาณญฺจิตฺติปหานา จ, อิมานิ เทว สจฺจานิ ฯ วิภตฺตีติ นตฺถิ วิภตฺติยา ภูมि ฯ ปรีวตฺตนา ปน ปฏิปทํ สุตฺตํ ฯ

ตตถ กตโม เวจฺจโน ? เจตนา รูปสณฺเจตนา ยาวธมฺมสณฺเจตนา ฯ โย อนุสโย, เต สตฺต อนุสยา ฯ

ปณฺณตฺตีติ เจตนาปริยฺญฐานํ ปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺตา ฯ สงฺกปฺปนํ อฺปาทานปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺตํ ฯ อนุสโย เหตุปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺโต ฯ วิณฺญาณญฺจิตฺติ อฺปตฺตติเหตุปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺตา ฯ เจตนา สงฺกปฺปนา อนุสโย สมฺมฺเจโท ฉนฺทราควินยปณฺณตฺติยา ปณฺณตฺโต ฯ ปจฺจเม เกจि ทวีหิ ปรีวตฺตเกหิ ปฏิจฺจสมฺปปาโท อิทปจฺจยตาย มชฺฌปณฺณตฺติ ฯ

โอตฺรโณติ ทวีหิ ปรีวตฺตเกหิ ทฺกษณฺจ สมฺทโย จ มชฺฌิมเกหิ มคฺโค จ นีโรโธ จ ฯ โสธโนติ สุตเต สุตตฺสส อารมฺโภา ฯ

อธิฐฐานาโนติ ยณฺเจตยิตํ สพฺพํ อธิฐฐานเนน เอกตฺตาย ปณฺณตฺตํ ฯ สงฺกปฺปิตฺนฺติ อฺปาทานเอกตฺตาย ปณฺณตฺตํ ฯ วิณฺญาณํ เอกตฺตาย ปณฺณตฺตํ ฯ

ปริกฺษาโรติ สฺกณฺจ อารมฺมณํ อโยนิสฺ มนสิกาโร เจตนา เหตุปจฺจยตาย ปจฺจโย ฯ วิณฺญาณสฺส ปตฺติฐฐานา โน ธมฺโม อารมฺมณปจฺจยตาย ปจฺจโย ฯ ตสฺส มนสิกาโร เหตุปจฺจยตาย ปจฺจโย ฯ

ตตถ กตโม สมารโปโน ? อิทํ สุตฺตํ สณฺณฺตํ ตตถ เจตเต วิสฺขนา อิติ นิทฺทิสิตพฺพา ฯ ตสฺส ทิฏฺฐิยา วิณฺญาณปจฺจยา นามรูปํ ยาว ชรามรณํ, อयं สมารโปโน ฯ อารมฺมณเมตํ น โหติ วิณฺญาณสฺส รฺฐิตฺยา, วิณฺญาณนโรธํ ฯ นามรูปนโรธํ, นามรูปนโรธา ยาว ชรามรณนโรธํ ฯ

๑๑๐.ตตถ กตมํ สักกิสฺสภาคียณฺจ นินฺเพธภาคียณฺจ อเสกฺษภาคียณฺจ สุตฺตํ ? อยํ โลก สนฺตาปฺชาโต ยาว ये ति เกจि समना वा पुराहुमना वा गवने गवस्तु विप्रमोक्षमाहासु ५ สักกิสฺสภาคิยํ อฺปฺยํ ทิ ปฏิจฺจ ทฺกษมิตํ สมฺโภติ, ยา ตา ปน ตณฺหา ปหิยฺนฺติ, ภาวํ นาภินนฺทตีติ นินฺเพธสฺส นินฺเพตฺสส ภิกฺขุโน อนฺุปาทาย ปุณฺพภาวํ น โหติ ฯ อฺปจฺจคา สพฺพภาวนา ตาตีติ อเสกฺษภาคิยํ ฯ

ตตถ สนฺตาปฺชาโตติ รากฺโข สนฺตาโป โทสฺโซ โมหฺโซติ ฯ เตสํ สตฺตานํ ฐานํ ทสฺเสติ ฯ โลก สนฺตาปฺชาโตติ ผลฺโส ติวโร สุขเวทนีโย ทฺกษเวทนีโย อทฺกษมฺสุขเวทนีโย ฯ ตตถ สุขเวทนีโย ผลฺโส รากฺสนฺตาโป, ทฺกษเวทนีโย โทสฺสนฺตาโป, อทฺกษมฺสุขเวทนีโย โมหฺสนฺตาโป ฯ ยถา จ ภควา อาท ปฐมกสฺส วลาหกสฺส โคมคฺเค येหิ คหปติ ปุตฺต รากฺเซหิ โทสฺเซหิ โมหฺเซหิ สนฺตาเปหิ ทฺกษํ สฺปติ, เต มม สนฺตาปานํ สนฺติ ฯ

โรคํ วทติ อตฺตโตติ เตหิ สนฺตาเปหิ สนฺตาปิตโต ติวริํ วิปฺลลาสํ ปฏฺฐิมภาติ สณฺญาวิปฺลลาสํ จิตฺตวิปฺลลาสํ ทิฏฺฐิวิปฺลลาสํ ฯ ตตถ อสุภ สฺกนฺติ สณฺญาวิปฺลลาโส ฯ ทฺกษฺเช สฺกนฺติ จิตฺตวิปฺลลาโส ฯ อนิจฺเจ นิจฺจนฺติ อนตฺตนิ อตฺตตาติ ทิฏฺฐิวิปฺลลาโส ฯ

ยถา จิตฺตสฺส วิปฺลลาโส สณฺญาทิฏฺฐิเต ติวริยา วิตฺกกา - จิตฺตวิตฺกโก วิปฺลลาโส สณฺญาวิตฺกโก วิปฺลลาโส ทิฏฺฐิวิตฺกโก วิปฺลลาโสปี ฯ ตตถ อวิชฺชา วิปฺลลาโส โคจฺรา คติปเตยฺยณฺมิตํ, ยถา ทิ ตํ สณฺขานาติ ยถา วิชานาติ ยถา สณฺขานาติ จ วิชานาติ จ ฯ ยถา ชนฺติ เจเตติ อิม เจตตาริ วิปฺลลาสา สตฺตา येหิ จตฺตพฺพิธํ อตฺตภาวตฺถุํ โรคฺคฺตํ คณฺหทฺตํ “อตฺตตา”ติ วทนฺติ ฯ โรคํ วทติ อตฺตโตติ อยं อวาทฺฏโณ ฯ येเน येเน ทิ มณฺณฺตฺติ ตโต ตํ โหติ อณฺญา ภาติ สฺกนฺติ มณฺณฺตฺติ น ตธา โหติ ฯ เอวํ สฺกนฺติ นิจฺจํ อตฺตตาติ โส อณฺญาภา ภาเมว สนฺตํ อนาคตํ ภาวํ ปตฺตยติ, เตเน วุจฺจติ “ภาวราโค”ติ ฯ ภาวเมวาภินนฺทติ, ยํ อภินนฺทติ, ตํ ทฺกษนฺติ ปณฺจกฺษนฺธ นินฺทิสฺยติ ฯ ยณฺจ ตปฺปจฺจยา โสภปรีเทวทฺกษํ ตสฺส ทิ ภาวสฺสตีติ ฯ เอตฺตวาทา สักกิสฺส โหติ ฯ ปทานตฺถุํ โย ปน พุทฺทมจฺจิจิํ วุสฺสตีติ ฯ ตินฺณํ สนฺตาปานํ ฉนฺทราควินโย โหติ ฯ

อุปธิ์ หิ ปฏิจจ ทุกขมิต্তิ ภวตตีติ เย ภวเมวาทินนทนต์ติ ยสส ภวเวสสตี, ตัง ทุกขัง ตสส ทุกขสส ปทานมาหา ๕ สพฺพโส อุปาทานญจ ยันตติ ทุกขสส สมภโวตี จตตารो วิปลลลสา ยถา นิททัญญอุปาทานมาหา ๕ ตสส ปฐโม วิปลลลลส กามุปาทาน, ทุตติยั ทัญญอุปาทาน, ตตติยั สीलพพตูปาทาน, จตตตถั อตตวาทูปาทาน, เตสสิ โย ชโย นตติ ทุกขสส สมภโว อุปธิ์ นิตานัน ทุกขนิโรธมาหา ๕ เอวเมตัง ยถาภูตัง สมมปบุญญา ยสสโต วิวตตณนา น โหตี ๕ วิภวัญ นาทินนทนต์ตี ทสสนญมึ มนตเตตี สพฺพโส ตตทททขยั นินพพานนตติ เทว วิมุตติโย กถตี รากวรากญจ อวิชชาริ รากญจ ๕ ตสส ภิกขุไนตติ อุนปาทิสเสสนินพพานธาทู มนตเตตี ๕ อัย สุตตสส อตตนิททโส ๕

๑๑๑.ตตถ กตโม วิจโย ? ยสส ยตถ ปรีฟ้าเหตี ตสส ปรีฟทยหนตสส โส ยถาภูตัง นตติ นินพพินทตี จ, อัย วิจโย จ ยตติ จ ๕ ปทญญานัน รากโซ ปรีฟ้าโห สูนททริยสส โทมนสลินททริยสส จ ปทญญานัน ๕ โทสโซ ปรีฟ้าโห สูนททริยสส โทมนสลินททริยสส จ ปทญญานัน ๕ โมหโซ ปรีฟ้าโห อุเปกขินททริยสส โทมนสลินททริยสส จ ปทญญานัน ๕

ตตถ กตโม ลกขณ ทาโร? ผลสสปรโต เวทนาปรโต สจญญาปรโตปิ สงขารปรโตปิ เยน เยน มจญญตี ยทิส สุนนิตตเตน ยทิส สุนนิตตเตน ยทิส นิจจนิมิตเตน ยทิส อตตนิมิตเตน อสฺสเภา สุนนิตตติ มจญญตี, เอวั สพฺพ รากเช ปรีฟ้าเห วุตเต จตตารอ ปรีฟ้าหา วุตตา ภวนตี ๕ รากโซ โทสโซ โมหโซ ทัญญุโซ จ รากัง วาทมิตติ อตตโต วทตี ๕ สพฺพพานิ ปนนรล ปทานิ อนิจจัญ ทุกขนตติ ๕

ตตถ กตโม จตฺตพฺพโย ? อธิ สุตเต ภควโต โก อธิปปาโย ? เย ปรีฟ้าเหน น อจจนตติ เต ภวั นาทินนทนต์ติ ๕ เย ภวั นาทินนทนต์ติ, เต ปรีนินพพายิสสนตติ ๕ อัย อธิปปาโย ๕

ตตถ กตโม อวญญู ? สักกิสเสสภาคิเยน ทุกขญจ สมุทญจ นิททิสตี ๕ นินพเพภภาคิเยน มคคญจ นิโรธญจ ๕

ตตถ กตมา วิภตตี ? สนตปาชาโต โรคชาโต โรคัง วทตี อตตโต ตัน เอกังเสน โหตี อมนลิการรา สนตปาชาโต โชน จ โรคัง อตตโต วทตี ๕

ตตถ กตโม ปรีวตตโน ? ปกขปฏิปกขนิทสสนตถั ญมึ ปรีวตตนาย ๕

ตตถ กตโม เววจโน ทาโร ? โรคญจ อตตโต วทตี สลลั อตตโต วทตี ๕ ปนนรล ปทานิ สพฺพพานิ วตตพพานิ ๕

ตตถ กตมา ปญญตติ ? สนตปาชาโตตี โทมนสสปทญญานัน ๕ สพฺเพ วจนปญญตติยา ปญญเปตี ๕ โรคัง วทตี อตตโต วิปลลลลส สักกิสเสสปญญตติยา ปญญเปตี ๕ ยัน นาทินนทนต์ติ, ตัง ทุกขนตติ วิปลลลลลนิกเจปปญญตติยา ปญญตตา ๕ เต อกตสตตา โลกา มชฺเชน เวมตตตาย ปญญตตา ๕

ตตถ กตโม โอตโร ? สนตปาชาโตตี ตินิ อกุลลมูลานิ, เต สงขารรา สงขารกขนธปรียาปนนา, ธาตุสฺส ธมมธาทู, อายตเนสฺส ธมมายตน ๕ อินทริเยสฺส อิตถินททริยั ปรีสินททริยญจ ปทญญานัน ๕

ตตถ กตโม โสธโน ? สุตฺโต สุตตสส อวรมโภ ๕

ตตถ กตโม อธิญญานัน ทาโร ? ปรีฟ้าโหตีติ เย สตตา โลกา เอกตตปญญตติยา ปญญตตา, เต อกตสตตา โลกา มชฺเชน เวมตตตาย ปญญตตา ๕

ตตถ กตโม ปรีกขารอ ? สนตปาชาโตตี อโยนีสอ มนลิการโร เทตุ, วิปลลลลลญจ ปจจโย ๕ ตตถ ทวีทิส ธมเมหิ อตตอา อภินิวิญญา จิตตญจ เจตลิกญจ ธมเม อุกขยานิ ตสส วิปรีเตน ปรามสโต ๕ อปโร ปรียาโย, เจตลิกทิส ธมเมหิ อตตสจญญา อนตตสจญญา สมุคคาเตตี ๕ อปโร ปรียาโย ๕ อนิจจสจญญา เจตลิกสฺส ธมเมสฺส, น ตู อตตสจญญา ๕ อิทัง วุจจตี จิตตนตติ วา มโนตี วา วิญญานนตติ วา อิทัง ทิมรตตัง อพฺพคคตัง เอตัง มม, เอโสทมสมมิ, เอโส เม อตตาทิ ๕ ตตถ เจตลิกกา ธมมานุปัสสนา เอสาปปี ธมมสจญญา ๕ ตสส โก เทตุ, โก ปจจโย ? อททาโร เทตุ, มมังกาโร ปจจโย ๕

ตตถ กตโม สมารโปน ? อัย โลโก สนตปาชาโตตี อกุลลั มนตเตตี วิญญานัน นามรูปสฺส ปจจโย ยาว ชรารมรณนตติ, อัย สมารโปน ๕

๑๑๒.เอวเมต์ ยถาภูต, สมมปญญา ย สสตี อกุลลมูลาน ปทาน ๕ ตตถ อวิชานโรโร อวิชานโรโร
 ยาว ชรามรณโรโร, อัย สมารโปโน ๕

จตตารอ ปุคคลา - อนุโสตคามิ ปฏิสตคามิ จิตตโต, ตินโณ ปารจคโต ถเล ตัญญูติ พราหมโณติ ๕ ตตถ
 โย อนุโสตคามิ อัย กาม เสวติ ๕ ปาปญจ กम्म กโรติ ยาว กาม ปฏิสเวติ ๕ อิห โลโก อกุลลมูล, โส เยว ตณ
 หา, โส เตหิ กามหิ วุยหติ อนุโสตคามิติ วุจจติ ๕ โย ปุคคโล ตาหิ คมโต ตปปัจจยา ตสส เหตุ อกุลลกम्म กโร
 ติ กาเยน จ วาจา ย, อัย วุจจติ ปาปกम्म กโรตติ ๕ ตสส ติน โสตานิ สกกายทัญญู วิจิจจนา สลพพตปวามาโส
 ๕ อิมเห ตีหิ โสเตหิ ติวิชาตัญ อุปชชติ กามชตัญ รูปชตัญ อรูปชตัญ ๕ เตน ปฏิกุกเขน โย กามเน น ปฏิสเวติ
 ๕ โย สลวต น ปรามสติ ๕ โย สกกายทัญญูนี้ ปทานาย กามเส ยถาภูต อาทินว สสตี ๕ เยน จ เต ธมเม ปฏิสเว
 ติ ๕ ยญจ ตปปัจจยา ตัญญูติ พราหมโณติ อรห กิร ๕ ตตถ อรห ตสส ปารจคโต โหติ, ปารจคตสส ถเล ตัญญูติ
 โสปาหิเสสา นิพพานชต ๕ อนุโสตคามินิตี ทสสนปพาทพพาน สโยชนาน อปปทานมาท ๕ ปฏิสตคามินิตี
 ผลเล ทัญญูทัญญูณญจ กิลसान ปทานมาท, จิตตเตน ปญจนน โอรหมากิยาน สโยชนาน ปทานมาท ๕ ตตถ อนุ
 โสตคามินา มคครูปิมาท ๕ ปฏิสตคามินา จิตตเตน จ มคคมิติมาท ๕ ปารจคเตน สวากา อเสกขา จ สสมาสม
 พุทธา จ วุตตา ๕ อนุโสตคามินา สกกายสมุทยคามินิ ปฏิกูปมาท ๕ ปฏิสตคามินา จิตตเตน สกกายนิโรธคามินิ
 ปฏิกูปมาท ๕ ปารจคเตน ทส อเสกขา อรหนตา ธมมา วุตตา ๕ อัย สุตตโต ๕

๑๑๓.ตตถ กตมา เทสนา ? อิมสมิ หิ สุตเต จตตาริ อริยสัจจานิ เทสิตานิ ๕ เตชาทุกโลกสมตักกมณญจ
 ๕

ตตถ กตโม วิจโย หาโร ? โย กาม ปฏิสเวติ ปาป กรเยยติ โย จ กามเน น ปฏิสเวติ โส ปาปกम्म น
 กรเยยติ โย จ อิมเห ทวีหิ ภูมิติ อุตตินโณ ปารจคโตติ ยา วิมสา อัย วิจโย ๕

ยุตตีติ ยชชติ สุตเตส, นายชชตีติ ยา วิมสา, อัย ยุตติ ๕ ปทัญญาไนติ อนุโสตคามินา สตตณน สโยชนา
 น ปทัญญาน ๕ อกุลลสส กิริยา อกุลลสส มูลาน ปทัญญาน ๕ ปฏิสตคามินา ยถาภูตทสสนสส ปทัญญาน ๕ จิตต
 เตน อลหาริยาย ปทัญญาน ๕ ปารจคโตติ กทาจ ภูมिया ปทัญญาน ๕

ตตถ กตโม ลกขโณ หาโร ? โย อนุโสต คจจติ ตณหาวเสน ๕ สพเพสมปิ กิลसान เวสน คจจติ ๕ โย
 ปฏิสต วายมตี ๕ ตณหาย สพเพสมปิ โส กิลसान วายมตี ปฏิสต ๕ โย อตตนา รุโต กาเยนปิ โส รุโต วาจา
 จิตเตนปิ โส รุโต ๕ อัย ลกขโณ หาโร ๕

ตตถ กตโม จตุพพูโ ? อัย สุตเต ภควโต โโก อธิปาโย ? เย อนุโสตคามินิยา ปฏิกูปาย นากิริมิสนนตี,
 เต ปฏิสต วายมิสนนตีติ ยาว กทาจ ภูมิม, อัย อธิปาโย ๕ อวัญญูติ อัย สุตเต จตตาริ สุตตานิ เทสิตานิ ๕

ตตถ กตโม วิภตติ หาโร ? โย กาม ปฏิสเวติ ปาปญจ กम्म กโรติ ๕ โส อนุโสตคามิติ น เอกเสณ โสตา
 ปนโนปิ กาม ปฏิสเวติ ๕ ต กายิณญจ ปาปกम्म กโรติ ๕ กิญจาปิ เสกโขปิ กรเยย ปาป ยถา สุตเต นิทัญญู
 น จ โส อนุโสตคามิ, อิห วิชชพยากรณีย ๕ น จ กาม ปฏิสเวติ น จ ปาปกम्म กโรติ ปฏิสตคามิ น จ เอกเสณ
 สพเพ พาทริโก กาเมสุ วิตราโค น จ กาม ปฏิสเวติ, เตน จ ปาปกम्म กโรติ อนุโสตคามิ ปฏิสตคามิ, อัย วิภต
 ติ ๕

ตตถ กตโม ปริวตตโน หาโร ? นิทัญญู ปฏิกูปโข ๕ เวจโนติ กามเส วตุฎกามาปิ กิลเสกามาปิ รูป
 สททคณธรสสสप्तตทาทาสกम्मกรปิริสณจ ปิริคคหา ๕

ปณญตตีติ สพเพ ปุคชชา เอกตตยา ปณญตตา ๕ อนุโสตคามิติ กิลเสสมทาจารปณญตติยา ปณญต
 ตา ๕ เย ปน เสกขา ปุคคลา, เต นิพพานปณญตติยา ปณญตตา ๕ เย ปน อนาคามิ, เต อลหาริย ปณญตติยา
 ปณญตตา, อัย ปณญตติ ๕

โอตโรโนติ โย อนุโสศคามิ, โส ทุกข์ ๔ เย ตสส ธมมา, เต ทุกขสส สมุทโย ๔ ยํ รูปํ, อัยํ รูปกฺขนฺโธ, เอวํ ปณฺจปี ขนฺธา ปฏิจฺจสมุปาโท, เต กิเลสฯ สงฺขารกฺขนฺธปริยาปฺนฺนา ธมฺมายตฺนํ ธมฺมธตฺตํ อินฺทริเยสุ จ ปณฺญตฺตา ๕

โสธโนติ เยนารมฺเณน อิหํ สุตฺตํ เทลิตํ, โส อารมฺโโก สพฺโพ สุทฺโธ ๕

อธิฏฺฐานโนติ ปฏิโสศคามินา สพฺเพ โสตาปฺนฺนา เอกตฺเตน วา นิทฺทิกฺฎฺฐา วาคานุสยปฏิโสศคามิโน เสฏฺทวามคฺโค จ เสฏฺโฆ จ ปุคฺคโล วิุตตโตติ ๕

วีตราโค เอกตฺตตาย ปณฺญตฺโต ๕ ปารจฺคโตติ สพฺเพ อรหฺนโต สพฺเพ ปจฺเจกพฺุทฺธา สมฺมาสมพฺุทฺธา จ เอกตฺตตาย ปณฺญตฺตา ๕

ปริทฺขารโติ อนุโสศคามิโน ปาปมิตฺตปจฺจโย กามปริยฏฺฐานํ เหตุ ๕ ปฏิโสศคามิโน เทว เหตุ เทว ปจฺจยา จ ยาว สมฺมาทิกฺฎฺฐิยา อุปฺปาทาทยิกฺฎฺฐิ, ตสส ปฏิถมฺมคฺโค เหตุ อารมฺโโก ปจฺจโย กายิกิ เจตฺตสิกฺสส โภฏฺฐาโส จ ๕ สมฺาโรปโนติ วิภตฺติ อิหํ สุตฺตํ นตฺถิ สมฺาโรปนาย ภูมि ๕

๑๑๔:ปณฺจานิสฺสา โสตฺตานุคตฺตานํ ธมฺมานํ ยาว ทิกฺฎฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธาณํ สุตฺตํ วิตฺถาเรณ กาดพฺพํ ๕ ยฺยชฺโศตฺตมฺเณตสฺส วายมโต คิลาโน มรณกาลเอ เทวภูโต ปจฺเจกโพธิํ ปาปฺณาติ ๕ โสตฺตานุคตฺตา สทฺธมฺมสฺสวเนน กตํ โหติ ๕ น จ อธิปณฺญาธมฺมวิปฺลสฺสนาย ตสส จิตฺตํ ตลิตํ โหติ, น จ อนิพฺพิทฺธตฺตํ, อิหํ จ สุตฺตํ ปณฺจณฺนํ ปุคฺคลานํ เทลิตํ, สทฺธานุสฺสาริโน มุทินฺทริยสฺส ติกฺขินฺทริยสฺส จ ธมฺมานุสฺสาริโน ติกฺขินฺทริยสฺส มุทินฺทริยสฺส จ ๕ โย ปน โมหจฺริโต ปุคฺคโล น สโกทฺติ ยฺยชฺโศตฺตํ ฆฏฺฐิํ วายมิตฺตํ ยถาภูตํ ยถาสมาธิกา วิมฺุตติ ตํ ชนฺนํ ตํ ลยํ ตํ มุทฺตํ ผลํ ทสฺเสติ ๕ สาธุ ปฺริหายติ ปโร ตํ พุชฺหติ, โน ตฺ สุชฺชอวิปาकिनํ ภวติ ๕ ตสส ทิกฺฎฺฐุ เอว จ ธมฺเม อุปฺชชฺชอวราปฺริยเวทฺนียํ ๕ ตตฺถ โย ปุคฺคโล ธมฺมานุสฺสาริํ ตสส ยทิ โสตฺตานุคตฺตา ธมฺมา โหนติ โส ยฺยชฺชชฺโศตฺตํ ปาปฺณาติ ๕ โย ธมฺมานุสฺสาริํ มุทินฺทริโย, โส คิลาโน ปาปฺณาติ ๕ โย สทฺธานุสฺสาริํ ติกฺขินฺทริโย, โส มรณกาลสมเย ปาปฺณาติ ๕ โย มุทินฺทริโย, โส เทวภูโต ปาปฺณาติ ๕ ยทา เทวภูโต น ปาปฺณาติ, น โส เตเนว ธมฺมวาทเณ ตาย ธมฺมนนฺทียา ปจฺเจกโพธิํ ปาปฺณาติ ๕ โย โสตฺตานุคเตสุ ยฺยชฺโศตฺตํ ฆฏฺฐิํ วายมิตฺ, โส ปุพฺพปาปฺนเนน วิสฺเสถ สฺสชฺชานาติ, สฺสชฺชานนโต ปาปฺณาติ ๕ สจ ปน คิลาณสฺส มนสิกาโร โหติ, ตตฺถ ยฺยชฺชชฺโศตฺตํ ปาปฺณาติ ๕ สจ ปนสฺส มรณกาลเอ ลวิคฺโค โหติ, ตตฺถ ยฺยชฺชชฺโศตฺตํ ปาปฺณาติ ๕ สจ ปน น กตฺถจ ลวิคฺโค โหติ, ตสส เทวภูตสฺส สุชฺชินํ ธมฺมภูตา ปาธา เอวํ อวิปฺตติ ๕ โส เอวํ ชานาติ “อัยํ โส ธมฺมวินโย ยตฺถ มยํ ปุพฺเพ มนุสฺสภูตา พรหมจฺริยํ จริมฺหา”ติ ๕ อถ เทวภูโต ปาปฺณาติ ๕ ทิพฺเพสุ วา ปณฺจสุ กามคฺเณสุ อชฺโฌลิตโต โหติ ปมาทวิหารี, โส เตน กุสฺลมูลเณ ปจฺเจกโพธิํ ปาปฺณาติ ๕

ยา ปฺรโตโฆเสณ วจสา สุปฺริจิตา, อัยํ สุตฺตมยํ ปณฺญา ๕ เย ปน ธมฺมา โหนติ มนสา อนุเปกฺขิตา, อัยํ จินตมยํ ปณฺญา ๕ ยํ ทิกฺฎฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา, อัยํ ภาวนามยํ ปณฺญา ๕ ยํ โสตฺตานุคตฺตา วจสา ปฺริจิตา โหนติ, โส จ ทิกฺฎฺฐุ เอว ธมฺเม ปฺรินิพฺพายี, อัยํ อรหํ ปุคฺคโล ๕ โย อุปฺชชฺชติ เทวภูโต ปาปฺณาติ, ตตฺถ จ ปฺรินิพฺพายติ, อัยํ อนาคามิ ๕ โย เตน กุสฺลมูลเณ ปจฺเจกโพธิํ ปาปฺณาติ, อัยํ ปุพฺพโยคสมฺภาวสฺมภูโต ปุคฺคโล ๕

โสตฺตานุคตฺตา ธมฺมาติ ปฺรณํ วิมุตฺตตายตฺนํ, วจสา ปฺริจิตาติ ทฺุฑิยํ ตติยญจ วิมุตฺตตายตฺนํ, มนสา อนุเปกฺขิตาติ จตฺตํ วิมุตฺตตายตฺนํ ทิกฺฎฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธาติ ปณฺจมํ วิมุตฺตตายตฺนํ ๕

โสตฺตานุคตฺตาย วิมุตฺตติยา วจสา ยา วาจา สุปฺปฏิวิทฺธา อนุปุพฺพธมฺมสฺส โสเตน สุตฺวา ลลิกฺขนฺธเอ ปฺริปุเรติ, มนสา อนุเปกฺขิตา สมฺาธิกฺขนฺธํ ปฺริปุเรติ, ทิกฺฎฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธา ปณฺญาภฺกฺขนฺธํ ปฺริปุเรติ ๕

โสตฺตานุคตฺตา ธมฺมา พุทฺธสฺสตา โหนตฺติ วิตฺถาเรณ กาดพฺพํ ๕ อิหํ ปฺรณํ สทฺธาปทานํ มนสา อนุเปกฺขิตาติ ปฏิสฺสลาณพฺุโล วิหริติ, วิตฺถาเรณ กาดพฺพํ ๕ อิหํ ทฺุฑิยํ สทฺธาปทานํ ทิกฺฎฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธาติ อนาสวา เจตฺตวิมุตฺตติยา นاپริ อิตฺถตฺตตายาติ ปชานาตีติ ๕ อิหํ ตติยํ สทฺธาปทานํ ๕

โสตฺตานุคตฺตา ธมฺมาติ เสฏฺฐิํ สตฺถา ทสฺเสติ ๕ มนสา อนุเปกฺขิตาติ อรหฺตฺตํ สตฺถา ทสฺเสติ ๕ ทิกฺฎฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธาติ ตถาคตํ อรหฺนตํ สมฺมาสมพฺุทฺธํ สตฺถา ทสฺเสติ ๕

ไสตนาหุคตา ธมฺมาตี กามาณี นิสฺสรวณฺ์ ทสฺเสตี ฯ มนฺสา อณุเปกฺขิตาตี รูปชฺาตฺยา นิสฺสรวณฺ์ ทสฺเสตี ฯ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺธาตี เตชฺาตฺกานํ นิสฺสรวณฺ์ ทสฺเสตี ฯ อัยํ สุตฺตตฺโต ๔ ฯ

๑๑๕. ตตถ กตโม เทสฺนาหาโร ? อิมฺมทึ สุตฺเต ตโย เอสฺนา เทลิตฺตา ไสตนาหุคเตหิ ธมฺเมหิ วจฺสา ปริจิตฺเตหิ กาเมสฺนาย สมถมคฺโค ฯ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏิวิทฺเธหิ พุทฺทมจฺริเยสฺนาย สมถมคฺโค ฯ

วิจโยตี ยถา สุตฺตํ มนฺสิกโรนฺโต วิจฺินฺนฺโต สุตฺมยิปฺณฺญํ ปฏฺิลภตี ฯ ยถา จ โส มนฺสิกโรตีตี ยถา สุตฺธมฺมา ตทา จินฺตมยิปฺณฺญํ ปฏฺิลภตี ฯ ยถา ทิฏฺฐฺเวธ ธมฺเม มนฺสิกโรตี ตทา ภาวณามยิปฺณฺญํ ปฏฺิลภตี ฯ อัยํ วิจโย ฯ

สฺวเตน สุตฺมยิปฺณฺญํ ปฏฺิลภตี ฯ จินฺตาย จินฺตมยิปฺณฺญํ ภาวณาย ภาวณามยิปฺณฺญํ ปฏฺิลภตี ฯ อตฺถิ เอสฺยา ยุตฺตี ฯ

ปทฺฏฐฺานนฺโต ไสตนาหุคตา ธมฺมาตี ธมฺมสฺสวณฺส ปทฺฏฐฺานํ ฯ วจฺสา ปริจิตาตี ยฺุณฺชนาย ปทฺฏฐฺานํ ฯ มนฺสา อณุเปกฺขิตาตี ธมฺมานุธมฺมาย วิปฺสฺสนาย ปทฺฏฐฺานํ ฯ ทิฏฺฐิยา อณุเปกฺขิตาตี ปฺณฺญายปิ อณุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยาปิ อณุเปกฺขิตา ฯ

จตุพฺยุโหตี อิมฺมทึ สุตฺเต ภควโต โโก อธิปฺปาโย ? เย อิมาทึ ทฺวีหิ ปฺณฺญาหิ สมฺนฺนาคตา เตหิ... ฯ

ส นินฺพุโตตี มคฺคผลํ อณุปาทิสฺเสถจ นินฺพฺพานชฺาตุ มนฺเตตี, ทาเนน โอบาริกานํ กิเลสฺสานํ ปทานํ มนฺเตตี ฯ สึเลน มชฺุณฺนิมานํ, ปฺณฺญาย สฺมุขมกิลฺลฺสํ มนฺเตตี, รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี กตา จ ภูมึ ฯ

ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตี, สฺยมโต เวรํ น จียตี;

กฺุสโล จ ชฺหาตี ปาปกฺนตี มคฺโค วุตฺโต;

รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี มคฺคผลมาท ฯ

ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตี, สฺยมโตตี ตีหิ ปเทหิ โลกิกํ กฺุสลมฺลํ วุตฺตํ ฯ รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี โลกฺุ ตตฺรํ กฺุสลมฺลํ วุตฺตํ ฯ

ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตี, สฺยมโต เวรํ น จียตีตี ปฺณฺชฺนภฺุมิ มนฺเตตี ฯ กฺุสโล จ ชฺหาตี ปาปกฺนตี เสกฺชภฺุมิ มนฺเตตี ฯ รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี อเสกฺชภฺุมิ วุตฺตา ฯ

ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตี, สฺยมโต เวรํ น จียตีตี มคฺคณิยา ปฺฏิปทา วุตฺตา ฯ กฺุสโล จ ชฺหาตี ปาปกฺนตี เสกฺช วิมุตฺตี ฯ รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี อเสกฺชวิมุตฺตี ฯ

ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตี, สฺยมโต เวรํ น จียตีตี ทานกถํ สึลลกถํ มคฺคกถํ โลกิกานํ ธมฺมานํ เทสฺนมาท ฯ กฺุสโล จ ชฺหาตี ปาปกฺนตี โลกฺุ อาทึนฺวานุปฺสฺสนา ฯ รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี สามุกฺกํลิกาย ธมฺมเทสฺนนายปิ ปฏฺิววิทฺธา ฯ

ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตีตี ปาณานํ อภยทาเนน ปาณาตีปาตา เวรมณฺิสฺสฺตฺวานํ อภยํ เทตี ฯ เอรํ สพฺพานิ ลิกฺษาปทานิ กาทพฺพานิ ฯ สฺยมโต เวรํ น จียตีตี สึเล ปตีฏฺฐาย จิตฺตํ สฺยเมตี, ตสฺส สฺยมโต ปาริปุรี คจฺจตี ฯ รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี เทว วิมุตฺตีโย ฯ อัยํ สุตฺตนิทฺเทโส ฯ

๑๑๖. ตตถ กตมา เทสฺนา ? อิมฺมทึ สุตฺเต ก็ เทลิตํ ? เทวํ สุตฺตีโย เทวา จ มนฺสฺสา จ, ทิพฺพา จ ปฺณฺจ กามคฺคฺนา, มานุสฺสกา จ ฯ ทฺวีหิ ปเทหิ นินฺพุเทโส ฯ ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตี, สฺยมโต เวรํ น จียตี, กฺุสโล จ ชฺหาตี ปาปกฺนตี มคฺโค วุตฺโต ฯ รากฺทฺโสโมหฺกฺชยา ส นินฺพุโตตี เทว นินฺพฺพานชฺาตุโย เทลิตา โสปาทิสฺเสสา จ อณุปาทิสฺเสสา จ ฯ อัยํ เทสฺนา ฯ

วิจโยตี ททโต ปฺณฺญํ ปวทฺษตีตี อิมิมา ปจฺจุเมน ปเทน ทานมยิกปฺณฺญกิริยวตฺถุ วุตฺตํ ฯ เตนสฺส อานนฺตริยานํ กฺุสลาณํ ธมฺมานํ ฯ ทฺติเยน ปเทน... ยนฺตี, นียยานิกํ สาสนนฺตี, อัยํ อธิปฺปาโย ฯ อสฺสวเนน จ อมนลิกาเรน จ อปฺปฏิเวธเนน จ สกฺุกายสมฺมุทฺยคามินี ปฏฺิปทา วุตฺตา ฯ สวเนน จ มนฺลิกาเรน จ ปฏฺิวเวธเนน จ สกฺุกายนโรธคามินี ปฏฺิปทา วุตฺตา ฯ อัยํ อวาวฺฏฺโง ฯ

วิภคตีติ เอกัสพยากรณียโย ๙ นตติ ตตต วิภคตติยา ภูมิ ๙ ปริวรรตนาติ เย ปณจานิสัสสา, เต ปณจาทินา
ปฏิกุชเชน เตเนว ภิภูเรว ฐมเม ปาปุมมาติ, ตั อุปปชชมานา อปโร ปริยาโย ๙

เววจนนตติ โสตานุกตา ฐมมาติ ยี สุตตติ ภิภูฐมปิ ปณณินทริยี่ วิณญตตมปิ ภิภูฐิยา สุปปฏิกุชชมปิ วิภาว
ตมปิ ๙

ปณญตตีติ โสตานุกตาฐมมาติ เทสนา อวิชชาปณญตติยา ปณญตต์ ๙ มนสิกาโร ปาโมชชปณญตติยา
ปณญตโต, ภิภูฐมมาปิ อานิสัสปณญตติยา ปณญตตา ๙

โอตโรนตติ ติสโส ปณญา วจสา ปริจิตเตสุ สุตมยี่ปณญา มนสา ออนุเปกขิตเตสุ จินตามยี่ปณญา ภิภูฐิยา สุป
ปฏิกุชชธาสุ ภาวนามยี่ปณญา ๙ อิมานิ อริยสจจานิ อินทริยานิ วิชชุปปาทา อวิชชานโรโร ปฏิจจสมุปปาโท อินทริ
เยสุ ตีณิ อินทริยานิ, อายตเนสุ ฐมมายตตปริยาปนหนา ธาตุสุ ฐมมธตตปริยาปนนาติ ๙ โสธโรนติ โย อารมโก สุต
ตสส ปเวโส นียุตโต ๙

อธัญญาโนติ ปณจานิสัสตาติ เวมตตตตาย ปณญตตา อานิสัสสา โสตา อนุกตติ เวมตตตตาย อริยไวหาโร
ปณญตโต, ฐมเม จ สวณนตติ เอกตตตตาย ปณญตต์ ๙

ปริกขารตีติ ฐมมสสวณสส ปยี่รูปาสนา ปจจโย, สทฐา เหตุ ๙ มนสา ออนุเปกขิตตติ อตตปฏิสัเวทิตา
ปจจโย, ฐมมปฏิสัเวทิตา เหตุ, ภิภูฐิยา สุปปฏิกุชชธาติ สทฐมมสสวณนจ มนสิกาโร จ ปจจโย, สุตมยี่ จินตามยี่
ปณญา เหตุ ๙ สมารโปนตติ วิภคต สุตตติ อปโร ปริยาโย นิพพตติ พล นตติ ๙ ตตต สมารโปนาย ภูมิ ๙

๑๑๗.ตตต กตม วาสนาคิยณจ นิพเพธาคิยณจ สุตตติ ? ททโต ปุณญั ปวทณตตีติ คาคา ๙ ททโตติ

ทานมยิกปุณญกิริยวตตุ วุตตติ ๙ สยิมโต เแวร์ น จียตีติ สีสลยิกปุณญกิริยวตตุ วุตตติ ๙ กุสโล จ ขหาติ ปาปกนตติ
โลภสส จ โมหสส จ พยาปาทสส จ ปทานมาท ๙ รากโธสโมทกขยา ส นิพพุตติ โลภสส จ โมหสส จ พยาปาท
สส จ ฉนทราควินยมาทาติ ๙ ททโต ปุณญั ปวทณตตีติ คาคา อโลภโก กุสลมุล ภาวติ ๙ สยิมโต เแวร์ น จียตีติ อ
โทโส กุสลมุล ภาวติ ๙ สยิมโต เแวร์ น จียตีติ อเวรา อสปตตา อพยาปาทตตาย สทา ๙ กุสโล จ ขหาติ ปาปกนตติ
ญาณุปปาทา อนุญาณนิโรโร ๙ จตตตปเพน รากโธสโมทกขเยน รากวิราคา เจโตวิมุตติโมทกขเยน อวิชชาริ
ราคา ปณญาวิมุตติ, อยี่ วิจโย ๙

ยุตตีติ ทานะ จีโต อุยี่ ทิ ปริปุเรตี ๙ มจฉริยณจ ปชหตี ๙ ปุณญณจ ปวทณตติ ๙ อตติ เอสา ยุตติ ๙

ปทญฐานนตติ ททโต ปุณญั ปวทณตตีติ จาคาธิญฐานสส ปทญฐาน ๙ สยิมโต เแวร์ น จียตีติ ปณญาธิญฐาน
สส ปทญฐาน กุสโล จ ขหาติ ปาปกนตติ สจจจาธิญฐานสส ปทญฐาน ๙ รากโธสโมทกขยา ส นิพพุตติ ออุปสมาธิญ
ฐานสส ปทญฐาน ๙ อยี่ ปทญฐานโน ๙

ตตต กตโม ลกขโณ ? ททโต ปุณญั ปวทณตติ สยิมโต เแวร์ น จียตีติ ๙ ททโตปิ เแวร์ น กรียาติ กุสโล จ ข
หาติ ปาปก รากโธสโมทกขยา ส นิพพุตติ รูปกขยาปิ เวทนกขยาปิ, เยน รูปเนน ภิภูฐั, เตน ตถาคโต ปณญเนนโต
ปณญเปยย รูปสส ขยา วิราควินโรธาติ เอว ปณจกขนธา ๙

จตุพยุโห อธิ ภควโต โก อธิปปาโย ? เย มหาโกคานัน ปตตยิสสนนตติ ? เต ทานัน ทสสนนตติ ปริสสยปทานาย,
เย อเวรวากิฉนทกา, เต ปณจ เวรวานิ ปชทิสสนนตติ, เย กุสลาภิฉนทกา, เต อญฐจกั มคคั ภาเวสสนนตติ อญฐนัน
มิจจตตานัน ปทานาย ๙ เย นิพพายิตุกามา, เต รากโธสโมท ปชทิสสนนตตีติ อยี่ ภควโต อธิปปาโย ๙

อวากุญตีติ ยณจ อททโต มจฉริยี่ ยณจ อสยิมโต เแวร์ ยณจ อกุสลสส ปาปสส อปทานัน, อยี่ ทุกขนิท
เทโส น สมุทโย ๙ อโลภเนน จ อโทเสน จ อโมهنะน จ กุสเลน อิมานิ ตีณิ กุสลมุลานิ ๙ เตสั ปจจโย อญฐ สมมต
ตานิ, อยี่ มคโค ๙ เตสั รากโธสโมทานัน ขยา, อยี่ นิโรโร ๙

วิภคตีติ ททโต ปุณญั ปวทณตตีติ น เอกัสเสน โย ราชทณทกเยน เทติ, โย จ อกปยียสส ปรีโกเคน สีสลวน
เตสุ เทติ, น ตสส ปุณญั ปวทณตตีติ โส เจตติ ทานัน อกุสเลน เทติ, ทณททานัน สตตทานัน อปุณญมยี่ ปวทณตติ, น
ปุณญั ๙ สยิมโต เแวร์ น จียตีติ น เอกัสเสน ก็ การณึ ยณจ โย ปทั ภิภูฐมมิกั ปสสตี ยทิ มม ราชานโน คเหตุวา

หตุถ์ วา ฉินุเหย...ฯเปฯ.... น เตน สยเมน เวร่ น กโรติ ๕ โย ตู เอ่ว สมหายติ ปาณาติปาตสฺส ปาปโก วิปาโกติ, ทุญฺเฐ เยว ธมฺเม อภิสมฺปวาเย จ เอ่ว สพฺพสฺส อฏฺสสฺส เหตุโต อวติ ๕ อิมินา สยเมน เวร่ น จียติ ๕

ปรีวตฺตนาติ ททโต ปุณฺณํ ปวทฺตตีติ อททโต ปุณฺณํ น ปวทฺตตี ๕ ยํ ทานมยํ, ตํ สยมโต เวร่ น จียติ, อสยมโต เวร่ กเรยตี ๕ กุลโล จ ซหาติ ปาปํ กุลโล น ซหาติ ๕ รากโธสโมหกฺขยา สนิพฺพุโตติ พุตฺตํ เปเสตฺวา ปณฺธีตํ เปเสตฺวาปิ น ปโกโกสามิ, โส สยเมว ปน มหาภิกฺขุสงฺฆปรีวาโร อมฺหากํ วสนฺนฺฐานํ สมฺปตฺโต อมฺเหหิ จ สนนาคารสาลา การิตา, เอตฺต มยํ ทสฺพลํ อาเนตฺวา มงฺคลํ ภณาเปมาติ จินฺเตตฺวา อุปสงฺกมฺสฺส ๕ เยน สนนาคารํ เตนฺอุปสงฺกมฺสฺสฺส ตํ ทิวสํ กิร สนนาคาเร จิตฺตคมฺมํ นิฏฺฐาเปตฺวา อฏฺฐกา มุตฺตมตฺตา โหนฺติ ๕ พุทฺธา นาม อวณฺญชฺฆมาสยา อวณฺญารามา อนฺโตคาเมว เสยฺยํ วา โน วาติ ตสฺมา ภวโต มนํ ซานิตฺวา ว ปฏฺิซฺชคฺคิสุสมาติ จินฺเตตฺวา เต ภควนฺตํ อุปสงฺกมฺสฺส ๕ อิทานิ ปน มนํ ลภิตฺวา ปฏฺิซฺชคฺคิตฺกามา เยน สนนาคารํ, เตนฺอุปสงฺกมฺสฺส ๕ สพฺพ สนนถรินฺติ ยถา สพฺพํ สนนตํ โหติ เอ่ว เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺสฺสฺส ๕ เอตฺต ปน เต มลฺลราชานो สนนาคารํ ปฏฺิซฺชคฺคิตฺวา นครวีถิโยปิ สมฺมชฺซาเปตฺวา ธเช อุสฺสาเปตฺวา สุวณฺณฆฏฺิกทฺลีย จ รูปาเปตฺวา สกฺลนฺครํ ที่ปมาลาหิ วิปฺกิณฺณตารกํ วิก กตฺวา ซีรฺปะเก ทารเก ซีรฺ ปาเยถ, ทหเร กุมารे लहुं लहुं गोत्रापापेत्वा स्यापेत्,อุज्जासुทํ มากริ, อชฺช เอเกรตฺตี สตฺธา อนฺโตคาเมว วสิสฺสตี, พุทฺธา นาม อฺปฺสททกามา โหนฺตีติ เภริ จราเปตฺวา สยํ ทณฺฑททที่ปิกา อาทาย เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺสฺส ๕ ภควนฺตํ เยว ปฺรภฺกชฺวาติ ภควนฺตํ ปฺรโต กตฺวา, ตตฺต ภควา ภิกฺขุนณฺเจว อุปาสกานณฺจ มชฺเฒे निสินो ओदिवि विरोजति ๕ สมฺนตฺปาสาทโก สุวณฺณวณฺโณ อภิวิโป ทสฺสนโย ปฺร ตฺติภิกายโต สุวณฺณวณฺณา รสมิ อฏฺฐทิวา คคนตเล อสฺตีหตฺถํ ฐานํ คณฺหาติ ๕ ปจฺฉิมภายโต ทกฺขินฺหตฺตโต วามหตฺตโต สุวณฺณวณฺณา เภฏฺฐา ปาทตเลหิ ปวาพวณฺณรสมิ อฏฺฐทิวา ฆนปถวิย อสฺตีหตฺถํ ฐานํ คณฺหาติ, เอ่ว สมฺนตา อสฺตีหตฺตมตฺตํ ฐานํ ฉพฺพณฺณพฺพทฺธรสมิโย วิชฺโชตฺมานา วิตฺตมฺมานา วิธวณฺติ, สพฺเพ ทิสภาคา สุวณฺณจมฺปกฺปูเปหิ วิกิริยมานา วิย สุวณฺณฆฏฺิโต นิภฺษนฺตฺสุวณฺณรศธาธาหิ ลิจฺจมานา วิย ปฺสธาติสุวณฺณปฏฺิ ปรีกฺขิตฺตา วุย เวมภวตฺตสมฺมฏฺิฐิติกิสุการกณฺการปฺปฺพจฺฉนฺณสโมกิณฺณา วิย วิปฺปกสฺนตํ อสฺตีอณฺพยณฺชนพฺ ยามบฺปภา ทวตฺตีสวรลฺกชณฺสมฺชฺซล สวีรํ สมฺคคตฺตารกํ วิก คคนตลํ วิกสิตฺมิว ปทุมวณํ สพฺพพาลิสฺสุโล วิย โยชน สตีโก ปารีจฺฉตฺตโก ปฏฺิปาฏิยา รูปีตานํ ทวตฺตีสจฺนทานํ ทวตฺตีสสุริยานํ ทวตฺตีสจฺกกวตฺตีนํ ทวตฺตีสทวารชานํ ทวตฺตีสมหาพฺรทฺมานํ นิพฺพุโต อเสฏฺชสฺส นตฺถิ นิพฺพุติ ๕

เวจฺจนนฺติ ททโต ปุณฺณํ ปวทฺตตี, อนฺโมทโตปิ ปุณฺณํ ปวทฺตตี ๕ จิตฺตสฺส สมหาทโตปิ เวยฺยาวจฺกิริยยา ปิ ปุณฺณํ ปวทฺตตีติ ๕

ปฺณณฺตตีติ ททโต ปุณฺณํ ปวทฺตตี, อโลภสฺส ปฏฺิณิสฺสยฆาตปฺณณฺตตียา ปฺณณฺตตํ ๕ สยมโต เวร่ น จียตีติ อโทสฺส ปฏฺิณิสฺสยฆาตปฺณณฺตตียา ปฺณณฺตตํ กุลโล จ ซหาติ ปาปกนฺติ อโมหสฺส ปฏฺิณิสฺสยฆาตปฺณณฺตตียา ปฺณณฺตตํ ๕

โอตฺรโณตฺติ ปณฺจสุ อินฺทริเยสุ ททโต ปุณฺณํ ปวทฺตตี, สยมโต เวร่ น จียตี สยเมน สิลฺกฺขนฺโธ ๕ โอติณฺโณ ฉลฺล อินฺทริเยสุ สฺวโร, อยํ สมหายิกฺขนฺโธ, ยํ กุลโล จ ซหาติ ปาปํ, อยํ ปณฺญาภฺษนฺโธ, รากโธสโมหกฺขยา ส นิพฺพุโตติ วิมฺุตติภฺษนฺโธ ๕ ธาตุสฺส ธมฺมธาทู, อายตฺเนสฺส มนายตฺนํ ๕

โสธโนติ เยนารมฺเณน อิหํ สุตฺตํ เทลิตํ โส อารมฺโก สุทฺโธ ๕

อธิฏฺฐานา ทานนฺติ เอกตฺตตยา ปณฺณตฺตํ ๕ จาโค ปรีจฺจาโค ธมฺมทานํ อามิสทานํ, อฏฺฐ ทานานิ วิตฺตา เรน กาทพฺพานิ, อยํ เวมตฺตตา ๕ น จ ททโต เอกตฺตปณฺณตฺตตียา ปณฺณตฺตํ ๕ ฆนฺตี อนวชฺชนฺติ ปณฺณตฺตตียา ปณฺณตฺตํ ๕ รากโธสโมหกฺขยา ส นิพฺพุโตติ โรธวีรียปณฺณตฺตตียา ปณฺณตฺตตา ๕

ปรีกฺษาโรติ ทานสฺส ปาโมชฺชํ ปจฺจโย, อโลโก เหตุ ๕ สยมโต โยนิสฺส มนสิกาโร เหตุ, ปรีจฺจาโค ปจฺจโย ๕ กุลโล จ ซหาติ ปาปกนฺติ ยถาภฺททสฺสนํ ปจฺจโย, ญฺาณบฺปฏฺิลาโก เหตุ ๕ รากโธสโมหกฺขยา ส นิพฺพุโตติ ปรีโต จ ฆไมโส อชฺฉตฺตตฺตญจ โยนิสฺส มนสิกาโร มคฺโค จ เหตุ จ ปจฺจโย จ ๕

สมฺมาโรปนฺติ ททโต ปุณฺณํ ปวทฺตตีติ คาธา ตสฺส สิลฺมปิ วทฺตตี ๕ สยมโต วทฺตตี ๕ สยมโต เวร่ น จียตีติ ๕ อนฺนฺเวปิ กิลเสนา น จียนฺติ เยปิสฺส ตปฺปจฺจยา อุปฺปชฺเชยฺยํ อาสวา วิฆาตา, เตปิสฺส น อุปฺปชฺชนฺติ ๕ ราก

โทสโมหกขยา ส นิพพุโตติ รวคโทสสุสาปี ขยา รวคานุสยสุสปี ขยา โทสสุส โมหสุสาปี ส นิพพุโตติ โสปาทีเสสา นิพพานธาตุ อนุปาทีเสสาปี ๕ อัย สมารโอบโน ๕

เถรสส มหากจจาณสส เปฏโกปเทเส
หารสส สมุปาตภูมิ สมตดา ๕

๘. สุตตเวกัจฉีย์

๑๑๘. ปุพพา โกฏิ น ปณญายติ อวิชชา ย จ ภวตณฺหาย จ ๕ ตตฺต อวิชชานีวรณานํ ตณฺหาลโยชนานํ สตฺตทานํ ปุพฺพโกฏิ น ปณญายติ ๕ ตตฺต เย สตฺตตา ตณฺหาลโยชนา, เต อุชฺโฆसानพฺพลา มนฺทวิปฺสสกา ๕ เย ปณ อุตฺตสนนทิจฺฉิกา สตฺตตา, เต วิปฺสสนาพฺพลา มนฺทอุชฺโฆसानา ๕

ตตฺต ตณฺหาจริตา สตฺตตา สตฺตตสณฺญาภินิวิฏฺฐา อนุปฺปาทายทสฺสีโน ๕ เต ปณฺจสุ ขนฺธेषฺส อุตฺตทานํ สมฺนุปฺสสนฺติ “รูปวนฺตํ วา อุตฺตทานํ, อุตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมี วา อุตฺตทาน”นฺติ ๕ เอวํ ปณฺจกฺขนธา ๕ อนุญฺเยหิ ขนฺธेषฺหิ อุตฺตทานํ สมฺนุปฺสสนฺติ ตสฺส อุตฺตสนนทิจฺฉิกา สตฺตตา วิปฺสสฺมาณา ขนฺธेषฺส อุตฺตโต สมฺนุปฺสสนฺติ ๕ เต รูปํ อุตฺตโก สมฺนุปฺสสนฺติ ๕ ยํ รูปํ, โส อุตฺตดา ๕ โย อหํ, ตํ รูปํ ๕ โส รูปวินาสํ ปฺสสฺติ, อัย อฺจฺเจทฺวาที ๕ อิติ ปณฺจณฺหนํ ขนฺธานํ ปฺรฺมาภินิปาตา สกฺกา ยทิจฺฉิโย ปณฺจ อฺจฺเจทฺ ภฺษนฺติ “ตํ ชีวํ ตํ สรีร”นฺติ ๕ เอกเมกมฺหิ ขนฺธेषฺส ตีหิ ปเทหิ ปจฺฉิมเกหิ สสฺสตํ ภฺษติ “อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีร”นฺติ ๕ อิติ พหิทฺธาเต ปพฺพชิตตา ตณฺหาจริตา กามสุขลลิกานุโยคมนุญฺยุตฺตา วิหรนฺติ ๕ เตน เย จ นิสฺสเนทฺน ทิจฺฉิจริตา อุตฺตกิลมณฺณายคฺคมนุญฺยุตฺตา วิหรนฺติ ๕ เตน เยว ทิจฺฉิสฺสฺสน เอตฺตาวตา พาหิโร ปโยโค ๕

ตตฺต ทิจฺฉิจริตา สตฺตตา เย อริยธมฺมวินยํ โอตฺรนฺติ, เต ธมฺมานุสาริโน โหนฺติ ๕ เย ตณฺหาจริตา สตฺตตา อริยํ ธมฺมวินยํ โอตฺรนฺติ, เต สทฺธานุสาริโน โหนฺติ ๕

ตตฺต เย ทิจฺฉิจริตา สตฺตตา, เต กามेषฺส โทสทิจฺฉิ, น จ เย กามेषฺส อนุสฺยา สมฺมุตฺตา, เต อุตฺตกิลมณฺณายคฺคมนุญฺยุตฺตา วิหรนฺติ ๕ เตสํ สตฺตตา ธมฺมํ เทเสตี ๕ อนุญฺเว วา สวาโก กามเทหิ นตฺติ อตฺโตตี เต ๕ ปุพฺเพเวว กามเทหิ อนตฺติกา อิติ กามเ อปฺปกสิเรน ปฏินิสฺสซฺชนฺติ ๕ เต เจตฺติเกน ทฺกฺขนเอน อนุชฺโฆสิตา ๕ เตน วุจฺจติ “สุชา ปฏิปฺปา”ติ ๕ เย ปณ ตณฺหาจริตา สตฺตตา, เต กามेषฺส อชฺโฆสิตา, เตสํ สตฺตตา วา ธมฺมํ เทเสตี ๕ อนุญฺตโร วา ภิกฺขุ กามเทหิ นตฺติ อตฺโตตี, เต ปิยรูปํ ทฺกฺขนเอน ปฏินิสฺสซฺชนฺติ ๕ เตน วุจฺจติ “ทฺกฺขา ปฏิปฺปา”ติ ๕ อิติ อิมेषฺสพฺพสตฺตา ทฺวีสุ ปฏิปฺปาสฺส สโมสฺรณํ คจฺฉนฺติ ทฺกฺขายณฺจ สฺขายณฺจ ๕

ตตฺต เย ทิจฺฉิจริตา สตฺตตา, เต ทฺวิธา มุทินฺทฺริยา จ ติกฺขินฺทฺริยา จ ๕ ตตฺต เย ทิจฺฉิจริตา สตฺตตา ติกฺขินฺทฺริยา สฺสน ปฏินิสฺสซฺชนฺติ, ชิปฺปณฺจ อภิสฺเมนฺติ, เตน วุจฺจติ “ชิปปาภิณฺญา สฺสา ปฏิปฺปา”ติ ๕ ตตฺต เย ทิจฺฉิจริตา สตฺตตา มุทินฺทฺริยา ปฐมํ ติกฺขินฺทฺริยํ อฺปาทาย ทนฺธตฺรํ อภิสฺเมนฺติ, เต สฺสน ปฏินิสฺสซฺชนฺติ, ทนฺธณฺจ อภิสฺเมนฺติ ๕ เตน วุจฺจติ “สุชา ปฏิปฺปา ทนฺธาภิณฺญา”ติ ๕ ตตฺต ตณฺหาจริตา สตฺตตา ทฺวิธา ติกฺขินฺทฺริยา จ มุทินฺทฺริยา จ ๕ ตตฺต เย ตณฺหาจริตา สตฺตตา ติกฺขินฺทฺริยา ทฺกฺขนเอน ปฏินิสฺสซฺชนฺติ, ชิปฺปณฺจ อภิสฺเมนฺติ ๕ เตน วุจฺจติ “ทฺกฺขา ปฏิปฺปา ชิปปาภิณฺญา”ติ ๕ ตตฺต เย ตณฺหาจริตา สตฺตตา มุทินฺทฺริยา ปฐมํ ติกฺขินฺทฺริยํ อฺปาทาย ทนฺธตฺรํ อภิสฺเมนฺติ, เต ทฺกฺขนเอน ปฏินิสฺสซฺชนฺติ, ทนฺธณฺจ อภิสฺเมนฺติ ๕ เตน วุจฺจติ “ทฺกฺขา ปฏิปฺปา ทนฺธาภิณฺญา”ติ ๕ อิมา จตฺสโล ปฏิปฺปาโย อปฺณจมา อณฺฎฺธา ๕ เย หิ เกจ นิพฺพุตา นิพฺพายิสฺสนฺติ วา อิมาหิ จตฺหิ ปฏิปฺปาหิ อนุญฺยาหิ อัย ปฏิปฺปาจตฺกฺเกน กิลเส นิทฺทิสฺติ ๕ ยา จตฺกฺกมฺคเคน อริยธมฺเมสุ นิทฺทิสฺตพฺพา, อัย วุจฺจติ สิวิกฺกัปปิเต นามนโย ๕

๑๑๙. ตตฺริเม จตฺตาโร ออาหารา ๕ จตฺตาโร วิปฺลลาสา อฺปาทานา โยคา คนฺธา อาสวา โอมฺมา สลฺลา วิณฺญาณญฺจิตฺติโย อคฺติคฺคมนาตี, เอวํ อิมานิ สพฺพานิ ทส ปทานิ ๕ อัย สุตฺตสฺส สันฺนทานา ๕

จตุตถาโร อาหารา ๔ ตตถ โย จ กพพีการโ อาหารโ โย จ ผลโส อาหารโ, อิม ตมฺหาจจิเตน ปหาตพฺพา ๔ ตตถ โย จ มโนสฺสเจตนาหาโร โย จ วิญญาณาหาโร, อิม ทัฏฐิจฺจิเตน ปหาตพฺพา ๔

ปฐมโม อาหารโร ปฐมโม วิปลลาโส, ทฺติโย อาหารโร ทฺติโย วิปลลาโส, ตตฺติโย อาหารโร ตตฺติโย วิปลลาโส, จตฺต โถ อาหารโร จตฺตโถ วิปลลาโส ๔ อิม จตฺตาโร วิปลลาสา อปณฺจมา อณฺฐา ๔ อิถฺยจ ปมาณา จตฺตาโร อาหารา ๔

ตตถ ปฐมโม วิปลลาเส ฐิตฺ กามเ อูปาทิยติ, อิํ กามูปาทานํ ๔ ทฺติเย วิปลลาเส ฐิตฺ อนาคตํ ภวํ อูปาทิยติ, อิํ สิลฺลพฺตูปาทานํ ๔ ตตฺติเย วิปลลาเส ฐิตฺ วิปริโต ทัฏฐิ อูปาทิยติ, อิํ ทัฏฐูปาทานํ ๔ จตฺตเ วิปลลาเส ฐิตฺ ขนฺธเ อตฺตโต อูปาทิยติ, อิํ อตฺตวาทูปาทานํ ๔

ตตถ กามูปาทานเ ฐิตฺ กามเ อภิขฺฌายติ คนฺถติ, อยํ อภิขฺฌากายคนฺโถ ๔ สิลฺลพฺตูปาทานเ ฐิตฺ พยาปาํ คนฺถติ, อยํ พยาปาทกายนฺโถ ๔ ทัฏฐูปาทานเ ฐิตฺ ปรามาสํ คนฺถติ, อยํ ปรามาสกายนฺโถ ๔ อตฺตวาทูปาทานเ ฐิตฺ ปปณฺจนฺโต คนฺถติ, อยํ อิํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ ๔

ตสฺส คนฺถิตา กิเลสา อาสวณฺติ ๔ กิณฺจิ ปน วุจฺจติ วิปฺปฏิสฺสโร ๔ เย วิปฺปฏิสฺสรา เต อนุสฺยา ๔ ตตถ อภิขฺฌากายคนฺถเนน กามาสโว, พยาปาทกายนฺถเนน ภวาสโว, ปรามาสกายนฺถเนน ทัฏฐาสโว, อิํ สจฺจาภินิเวสกายคนฺถเนน อวิชฺชาสโว ๔

เต จตฺตาโร อาสวา เวปฺปุลลาภาวํ คตา โธมา โหนฺติ, เตน วุจฺจนฺติ “โธมา”ติ ๔ ตตถ กามาสโว กาโมโฆ, ภวาสโว ภโวโฆ, อวิชฺชาสโว อวิชฺโชโฆ, ทัฏฐาสโว ทัฏฐโฆ ๔

เต จตฺตาโร โธมา อาสยมนฺปวิฏฐา อนุสยสสคตา วุจฺจนฺติ ๔ สลฺลาตี ทฺทยมหาทฺจ ติฏฐนฺตา ๔ ตตถ กาโมโฆ รากสสลํ, ภโวโฆ โทสสลํ, อวิชฺโชโฆ โฆสสลํ, ทัฏฐโฆ ทัฏฐิสสลํ ๔

อิมํทํ จตฺทํ สลฺเลทํ ปริยาทินนํ วิญญาณํ จตฺส ธมฺเมสฺ ติฏฐติ รูเป เวทนาย สณฺญาเย สงฺขารेषุ ๔ อิมํ จตฺสโร วิญญาณณฺฐิตฺติโย ๔ ตตถ รากสสลเนน นนฺทูปเสจันํ รููปคํ วิญญาณํ ติฏฐติ ๔ โทสสลเนน เวทนูปคํ โฆสสลเนน สณฺญูปคํ ทัฏฐิสสลเนน นนฺทูปเสจันํ สงฺขารูปคํ วิญญาณํ ติฏฐติ ๔

จตฺทํ วิญญาณณฺฐิตฺทํ จตฺทพฺพิธํ อคตํ คจฺจนฺติ ฉนฺทา โทสา ภยา โมทา ๔ ราเคน ฉนฺทา อคตํ คจฺจติ, โทเสน โทสา อคตํ คจฺจติ, โมเหเน โมทา อคตํ คจฺจติ, ทัฏฐิยา ภยา อคตํ คจฺจติ ๔ อิติ อิถฺยจ กम्मํ อิมํ จ กิเลสํ ๔ อยํ สํสวารสฺส เหตุ ๔

๑๒๐.ตตฺถิมา จตฺสโร ทิสฺสา กพพีการาหาโร “อสุภฯ สฺภ”นฺติ วิปลลาโส กามูปาทานํ กามโยโค อภิขฺฌากายคนฺโถ กามาสโว กาโมโฆ รากสสลํ รููปคภา วิญญาณณฺฐิตฺติ ฉนฺทา อคตฺติคมนํ ๔ อยํ ปฐมมา ทิสฺสา ๔

ผลโส อาหารโร “ทุกฺเข สฺข”นฺติ วิปลลาโส สิลฺลพฺตูปาทานํ ภวโยโคพยาปาโท กายคนฺโถ ภวาสโว ภโวโฆ โทสสลํ เวทนูปคภา วิญญาณณฺฐิตฺติ โทสา อคตฺติคมนํ, อยํ ทฺติยา ทิสฺสา ๔

มโนสฺสเจตนาหาโร “อนตฺตนิ อตฺตา”ติ วิปลลาโส ทัฏฐูปาทานํ ทัฏฐิโยโค ปรามาสกายนฺโถ ทัฏฐาสโว ทัฏฐโฆ ทัฏฐิสสลํ สณฺญูปคภา วิญญาณณฺฐิตฺติ ภยา อคตฺติคมนํ ๔ อยํ ตตฺติยา ทิสฺสา ๔

วิญญาณาหาโร “อนิจฺเจ นิจฺจ”นฺติ วิปลลาโส อตฺตวาทูปาทานํ อวิชฺชาโยโค อิํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ อวิชฺชาสโว อวิชฺโชโฆ โฆสสลํ สงฺขารูปคภา วิญญาณณฺฐิตฺติ โมทา อคตฺติคมนํ, อยํ จตฺตฺถิ ทิสฺสา ๔ อิติ อิมํสํ ทสฺนนํ สุตฺตานิ ปฐมเนน ปเทเน ปฐมมาย ทิสฺยา อาโลกนํ ๔ อยํ วุจฺจติ ทิสฺสาลอกนํ ๔

จตฺทํ วิปลลาเสทํ อกุสฺสปกฺเข ทิสฺสวโลกนภา กิเลสํ สโยเชตฺวา อยํ อกุสฺสปกฺเข ทิสฺสวโลกนภย ภูมि ปณฺจณนํ ทสฺนนํ สุตฺตานิ ยานิ ปฐมานิ ปทานิ อิมํสํ ธมฺมานํ โโก อตฺถโ ? เอโก อตฺถโ, พยณฺชนเมว นานํ ๔ เอวํ ทฺติยา เอวํ ตตฺติยา เอวํ จตฺตฺถิ ๔ อยํ ปฐมมา สํสันทนา ๔

อิมินา เปยฺยาเลน สพฺเพ กิเลสา จตฺส ปเทสุ ปกฺชิปิตพฺพา ๔ ตโต กุสฺลปกฺเข จตฺสโร ปฏฺฐิภา จตฺตาริ ฆานานิ จตฺตาโร สติปฏฺฐานา จตฺตาริ วิหารา ทิพฺโพ พฺรหฺมา อริโย อาเนญฺเช จตฺตาโร สมมฺปฺปชานา จตฺตาโร อจฺฉริยา อพฺกตฺธมฺมา จตฺตาโร อธิฏฐานา จตฺตาโร สมาโย ฉนฺทสมฺมาธิ วิริยสมฺมาธิ จิตฺตสมฺมาธิ วิมํสาสมฺมาธิ ๔ จตฺ

ตาวโร ธมฺมา สุขภาคิยา นาณญตฺร โพชฌงฺกา นาณญตฺร ตปฺสา นาณญตฺริหฺนฺทฺริยสํวฺรา นาณญตฺร สพฺพนิสฺสคฺคา จตฺตารี อปฺปมาณานิ ๕

ตตฺต ทุกฺขา ปฏฺิปปทา ทนฺธาภิณฺญา ภาวียมาณา พหุสฺสึกรียมาณา ปฺรหฺมํ ฌานํ ปฺริปุเรติ, ปฺรหฺมํ ฌานํ ปฺริปฺนฺธํ ปฺรหฺมํ สติปฺญฺฐานํ ปฺริปุเรติ, ปฺรหฺมํ สติปฺญฺฐานํ ปฺริปฺนฺธํ ปฺรหฺมํ วิหารี ปฺริปุเรติ, ปฺรหฺมํ วิหารี ปฺริปฺนฺธํ ปฺรหฺมํ สหฺมปฺปชานํ ปฺริปุเรติ, ปฺรหฺมํ สหฺมปฺปชานํ ปฺริปฺนฺธํ ปฺรหฺมํ อจฺฉริยํ อพฺภุตฺธมฺมํ ปฺริปุเรติ, ปฺรหฺมํ อจฺฉริยํ อพฺภุตฺธมฺมํ ปฺริปฺนฺธํ ปฺรหฺมํ อธิปฺญฺฐานํ ปฺริปุเรติ, ปฺรหฺมํ อธิปฺญฺฐานํ ปฺริปฺนฺธํ จนฺทสฺมาธิํ ปฺริปุเรติ, จนฺทสฺมาธิํ ปฺริปฺนฺธํ ปฺริปุเรติ, อธิปฺญฺฐานํ ปฺริปุเรติ, อธิปฺญฺฐานํ ปฺริปฺนฺธํ เมตฺตาอฺปฺปมาณํ ปฺริปุเรติ ๕ เหวํ ยาว สพฺพนิสฺสคฺโค จตฺตํ อปฺปมาณํ ปฺริปุเรติ ๕

ตตฺต ปฺรหฺมา จ ปฏฺิปปทา ปฺรหฺมณฺจ ฌานํ ปฺรหฺมณฺจ สติปฺญฺฐานํ ปฺรหฺมํ จ วิหารี ปฺรหฺมณฺจ สหฺมปฺปชานํ ปฺรหฺมํ จ อจฺฉริยํ อพฺภุตฺธมฺมํ ธมฺโม สจฺจาธิปฺญฺฐานณฺจ จนฺทสฺมาธิํ จ อธิปฺญฺฐานํ จ เมตฺตา จ อปฺปมาณํ ๕ อยํ ปฺรหฺมา ทิสฺสา ๕

ทุกฺขา จ ปฏฺิปปทา ชิปปาภิณฺญา ทฺติยํ ฌานํ ทฺติยณฺจ สติปฺญฺฐานํ ทฺติโย จ วิหารี ทฺติยณฺจ สหฺมปฺปชานํ ทฺติโย จ อจฺฉริยํ อพฺภุตฺธมฺมํ ธมฺโม จาคาธิปฺญฺฐานํ จิตฺตสฺมาธิํ จตฺตารี อธิปฺญาทา กรุณฺหา จ อปฺปมาณํ, อยํ ทฺติยา ทิสฺสา ๕

สฺุขา จ ปฏฺิปปทา ทนฺธาภิณฺญา ตฺติยณฺจ ฌานํ ตฺติยณฺจ สติปฺญฺฐานํ ตฺติโย จ วิหารี ตฺติยณฺจ สหฺมปฺปชานํ ตฺติโย จ อจฺฉริยํ อพฺภุตฺธมฺมํ ธมฺโม ปณฺญาธิปฺญฺฐานณฺจ วีริยสฺมาธิํ จ โพชฌงฺกา จ มุทิตา จ อปฺปมาณํ ๕ อยํ ตฺติยา ทิสฺสา ๕

สฺุขา จ ปฏฺิปปทา ชิปปาภิณฺญา จตฺตํ ฌานํ จตฺตณฺจ สติปฺญฺฐานํ จตฺตโถ จ วิหารี จตฺตณฺจ สหฺมปฺปชานํ จตฺตโถ จ อจฺฉริยํ อพฺภุตฺธมฺมํ ธมฺโม อฺปฺสฺมาธิปฺญฺฐานณฺจ วิมฺบาสฺมาธิํ จ สพฺพนิสฺสคฺโค จ อฺปฺกฺษา อปฺปมาณณฺจ ๕ อยํ จตฺตํ ทิสฺสา ๕ อิมํสํ จตฺตสฺสหนํ ทิสฺสํ อาโลกนา ๕ อยํ วุจฺจติ ทิสฺสาลอกโน นาม นโย ๕

ตตฺตณฺจ โยชนา ๕ จตฺตารี จ อาหारा จตฺสโส จ ปฏฺิปปทา, จตฺตารี จ วิปฺลฺลาสา จตฺตารี จ สติปฺญฺฐานํ ๕, จตฺตารี จ อฺปฺทาหนานิ จตฺตารี จ ฌานานิ จตฺตารี จ โยคา วิหารา จ, คนฺธา จ สหฺมปฺปชานา จ, อาสวา จ อจฺฉริยา อพฺภุตฺธมฺมา จ, โธมา จ อธิปฺญฺฐานานิ จ, สลฺลา จ สมาธโย, วิปฺญฺญาณญฺฐิตฺยํ จตฺตารี จ สุขภาคิยา ธมฺมา, จตฺตารี จ อคฺคิคมฺมานิ จตฺตารี จ อปฺปมาณานิ อิติ กุสฺลากุสฺลานํ ปฏฺิปปทฺวสฺสน โยชนา, อยํ วุจฺจติ ทิสฺสาลอกโน นโย ๕

ตตฺส จตฺตารี สามณฺญผลานิ ปฺริโยสํ, โย จ ธมฺโม กุสฺลากุสฺลนินฺทเทส ปฺรหฺมํ ทิสฺสานินฺทเทส, อิมสฺส สโต ปาตฺติผลํ ปฺริโยสํ ทฺติยํ สกฺทาคามิผลํ, ตฺติยํ อนาคามิผลํ, จตฺตํ อรหฺตฺตผลํ ๕

ตตฺต กตฺโม ติปฺกฺขโล นโย ? เย จ ทุกฺขาย ปฏฺิปปทาย ทนฺธาภิณฺญา ชิปปาภิณฺญา จ นียยฺนฺติ เทว ปุคฺคฺลา, เย จ สฺุขาย ปฏฺิปปทาย ทนฺธาภิณฺญา ชิปปาภิณฺญา จ นียยฺนฺติ เทว ปุคฺคฺลา ๕

อิมสฺสํ จตฺนํ ปุคฺคฺลนํ โย ปุคฺคฺโล สฺุขาย ปฏฺิปปทาย ทนฺธาภิณฺญา นียยฺยาติ, โย จ ปุคฺคฺโล ทุกฺขาย ปฏฺิปปทาย ชิปปาภิณฺญา นียยฺยาติ ๕ อิม เทว ปุคฺคฺลา ภวนฺติ ๕ ตตฺต โย สฺุขาย ปฏฺิปปทาย ชิปปาภิณฺญา นียยฺยาติ, อยํ อุกฺขมฺภิตฺตณฺจ ๕ โย ปจฺฉิมํ ปุคฺคฺโล สาธารโณ, อยํ วิปฺญฺจิตฺตณฺจ ๕ โย ปุคฺคฺโล ทนฺธาภิณฺญา ทุกฺขาย ปฏฺิปปทาย นียยฺยาติ, อยํ เหนยโย ๕ อิม จตฺตารี ภวิตฺวา ตีณิ โหนฺติ, ตตฺต อุกฺขมฺภิตฺตณฺจ สหฺมปฺพพฺงคฺมา วิปฺสฺสนา, เหนยยฺสฺส วิปฺสฺสนาพฺพพฺงคฺโม สหฺมโณ, วิปฺญฺจิตฺตณฺจ สหฺมวิปฺสฺสนา ยฺคนฺทธา ๕ อุกฺขมฺภิตฺตณฺจ มุกฺกา เทสฺนา, เหนยยฺสฺส ติกฺขา เทสฺนา, วิปฺญฺจิตฺตณฺจ ติกฺขมุกฺกา เทสฺนา ๕

อุกฺขมฺภิตฺตณฺจ อธิปฺญาสิกฺขา, เหนยยฺสฺส อธิจิตฺตสิกฺขา, วิปฺญฺจิตฺตณฺจ อธิสิลสิกฺขา ๕ อิติ อิมสฺสํ ปุคฺคฺลนํ จตฺหิ ปฏฺิปปทาหิ นียยฺยานํ ๕

ตตฺต อยํ สํกิลฺโส, ตีณิ อุกฺสฺลมูลานิ ตโย ผลฺสา ติสฺโส เวทนา ตโย อฺปฺริจาวา ตโย สํกิลฺเสสา ตโย วิตฺกฺกา ตโย ปฺริพาหา ตีณิ สงฺขตลฺกฺขณานิ ติสฺโส ทุกฺขตาติ ๕

ตีฉิ อกุลสลมูลานีตี โลโก อกุลสลมูล์, โทโส อกุลสลมูล์, โมโห อกุลสลมูล์ ๕ ตโย ผสสาตี สุขเวหนียโย ผสโส, ทุกขเวหนียโย ผสโส, อทุกขมสุขเวหนียโย ผสโส ๕ ติสโส เวหนานตี สุขา เวหนานา ทุกขานา เวหนานา อทุกขมสุขานา เวหนานา ๕ ตโย อุปวีจาราตี โสมนสโสปวีจาวโร โทมณสโสปวีจาวโร อุเปกโขปวีจาวโร ๕ ตโย ลักเกลาตี ราโค โทโส โมโห ๕ ตโย วิตกกาตี กามวิตกโก พยาปาทวิตกโก วิหีสาวิตกโก ๕ ตโย ปริพาหาคี รากโซ โทโส โมโห ๕ ตฉิ สงขตลกขณานีตี อุปปาทาโท จิตตี วโย ๕ ติสโส ทุกขตาคี ทุกขทุกขตาคี วิปริณามทุกขตาคี สงขตทุกขตาคี ๕

ตตต โลโก อกุลสลมูล์ กุโธ สมภูจิจิตตี ? ติวี อารมมณณ มนาปิกัง อมณาปิกัง อุเปกขานานียณญ ๕ ตตต มนาปิกเณ อารมมณเณ โลโก อกุลสลมูล์ สมภูจิจิตตี ๕ อิติ มนาปิกาน อารมมณณา สุขเวหนียโย ผสโส, สุขเวหนียโย ผสสั ปฏิจจ อุปปชชเต สุขเวหนานา, สุขเวหนัน ปฏิจจ อุปปชชเต โสมนสสุปวีจาวโร, โสมนสสุปวีจาวโร ปฏิจจ อุปปชชเต ราโค, รากั ปฏิจจ อุปปชชเต กามวิตกโก, กามวิตกัก ปฏิจจ อุปปชชเต รากโซ ปริพาโห รากชั ปริพาหัง ปฏิจจ อุปปชชเต อุปปาทาโท สงขตลกขณเณ, อุปปาทัง สงขตลกขณณ ปฏิจจ อุปปชชเต วิปริณามทุกขตาคี ๕

โทโส อกุลสลมูล์ กุโธ สมภูจิจิตตี ? อมณาปิกเณ อารมมณเณ โทโส อกุลสลมูล์ สมภูจิจิตตี ๕ อิติ อมณาปิกาน อารมมณณา ทุกขเวหนียโย ผสโส, ทุกขเวหนียโย ผสสั ปฏิจจ อุปปชชเต ทุกขเวหนานา, ทุกขเวหนัน ปฏิจจ อุปปชชเต โทมณสสุปวีจาวโร, โทมณสสุปวีจาวโร ปฏิจจ อุปปชชเต โทโส, โทสั ปฏิจจ อุปปชชเต พยาปาทวิตกโก, พยาปาทวิตกัก ปฏิจจ อุปปชชเต โทโส ปริพาโห, โทสชั ปริพาหัง ปฏิจจ อุปปชชเต จิตตสส อณณุตตตี สงขตลกขณณ, จิตตสส อณณุตตตี สงขตลกขณณ ปฏิจจ อุปปชชเต ทุกขทุกขตาคี เวหนานา ๕

โมโห อกุลสลมูล์ กุโธ สมภูจิจิตตี ? อุเปกขานานียเณ อารมมณเณ โมโห อกุลสลมูล์ สมภูจิจิตตี ๕ อิติ อุเปกขานานียาน อารมมณณา อทุกขมสุขเวหนียโย ผสโส, อทุกขมสุขเวหนียโย ผสสั ปฏิจจ อุปปชชเต อทุกขมสุขานา เวหนานา, อทุกขมสุขเวหนัน ปฏิจจ อุปปชชเต อุเปกขูปวีจาวโร, อุเปกขูปวีจาวโร ปฏิจจ อุปปชชเต โมโห, โมหัง ปฏิจจ อุปปชชเต วิหีสาวิตกโก, วิหีสาวิตกัก ปฏิจจ อุปปชชเต โมโห ปริพาโห, โมหชั ปริพาหัง ปฏิจจ อุปปชชเต วโย สงขตลกขณณ, วโย สงขตลกขณณ ปฏิจจ อุปปชชเต สงขตทุกขตาคี, อิติ อโย ตินณณ กิเลสานัน นิทเทโส, อโย จุจเจเต กุลลปกเขตี ปุกุขโล นโย ๕

อิตี ตฉิ อกุลสลมูลานี น จตุตถานัน ปณญามานี, ตโย ผสสาตี ติสโส เวหนานา ยาว สงขตทุกขตาคี, โย โกจิจ อกุลสลปกโข, สฟโโป โส ตีส อกุลสลมูลเสสุ สโมสรัตติ ๕

ตตต กตโม กุลลปกโข ? ตฉิ กุลลมูลานี, ติสโส ปณญา สุตมยั ปณญา จินตามยั ปณญา กาวนามยั ปณญา ๕ ตโย สมารี สวิตกกสวิจาโร...๕เป๕... ติสโส ลิกขานา อธิสัสลิกขานา...๕เป๕... ลิกขานา ๕ ตฉิ นิมิตตานิ สมถนนิมิตตัง ปคคหนินิมิตตัง อุเปกขานานิสมิตตัง ๕ ตโย วิตกกา เนกขมมวิตกโก...๕เป๕... อวิหีสาวิตกโก ๕ ตฉิ อินทริยานี อนณณญาตณณสสาสมิตินทริยนตี วิตถาโร ๕ ตโย อุปวีจารา เนกขมมูปวีจาวโร อพยาปาหูปวีจาวโร อวิหีสูปวีจาวโร ๕ ติสโส เอสนา กามเอสนา ภเวสนา พรหมจริยเอสนา ๕ ตโย ชนธานี สัลลิกขนุโธ สมาริกขนุโธ ปณญาขนุโธ ๕

ตตต ยอ โลโก กุลลมูล์, ต สุตมยัปณญั ปรีปุเรตี, สุตมยั ปณญา ปรีปนุณณา สวิตกัก สวิจารัง สมารี ปรีปุเรตี, สวิตกโก สวิจาโร สมารี ปรีปนุณโณ อธิจิตตลิกขัง ปรีปุเรตี, อธิจิตตลิกขานา ปรีปนุณณา สมถนนิมิตตัง ปรีปุเรตี, สมถนนิมิตตัง ปรีปนุณณัง เนกขมมวิตกัก ปรีปุเรตี, เนกขมมวิตกโก ปรีปนุณโณ อนณณญาตณณสสาสมิตินทริยั ปรีปุเรตี, อนณณญาตณณสสาสมิตินทริยั ปรีปนุณณัง เนกขมมูปวีจาวโร ปรีปุเรตี, เนกขมมูปวีจาวโร ปรีปนุณโณ กามเอสนัง ปชหตี, กามเอสนปฺปหานัง สมาริกขนุณั ปรีปุเรตี ๕

อโโโส กุลลมูล์ จินตามยัปณญั ปรีปุเรตี, จินตามยั ปณญา ปรีปนุณณา อวิตกกวจิอารมตตัง สมารี ปรีปุเรตี ๕ อวิตกกวจิอารมตโต สมารี ปรีปนุณโณ อธิสัสลิกขัง ปรีปุเรตี, อธิสัสลิกขานา ปรีปนุณณา อุเปกขานานิสมิตตัง ปรีปุเรตี, อุเปกขานานิสมิตตัง ปรีปนุณณัง อพยาปาทวิตกัก ปรีปุเรตี, อพยาปาทวิตกโก ปรีปนุณโณ อณณุอินทริยั ปรีปุเรตี, อณณุอินทริยั ปรีปนุณณัง อพยาปาหูปวีจาวโร ปรีปุเรตี, อพยาปาหูปวีจาวโร ปรีปนุณโณ ภเวสนัง ปชหตี, ภเวสนปฺปหานัง สัลลิกขนุณั ปรีปุเรตี ๕

อโมโห กุลลมูล์ กาวนามยัปณญั ปรีปุเรตี, กาวนามยัปณญา ปรีปนุณณา อวิตกกอวิจาร์ สมารี ปรีปุเรตี, อวิตกโก อวิจาร์ สมารี ปรีปนุณโณ อธิปณญาลิกขัง ปรีปุเรตี, อธิปณญาลิกขานา ปรีปนุณณา ปคคหนินิมิตตัง ปรีปุเรตี,

บุคคลนี้มีมติต์ ปริบูรณ์ อดญาตาวิน อินทริย์ ปริปุเรติ, อดญาตาวิน อินทริย์ ปริบูรณ์ อวิทิสูปวิจาร์ ปริปุเรติ, อวิทิสูปวิจาร์ ปริบูรณ์ โพรหมจริเยสนน์ ปริปุเรติ, โพรหมจริเยสนนา ปริบูรณ์ ปณญากุขนธ์ ปริปุเรติ ฯ

อิตติ อิมะ ตโย ธมมา กุสลปฏิกขา สัพเพ กุสลา ธมมา ตีหิ ติกนัทเทเสหิ นัททิลิยนติ ตีณิ วิโมกขมุขานิ ตสส ปริโยसानํ ฯ ตตถ ปจฺจเมณ อปฺปนํหิตํ, ทุติเยน สฺสญฺจตํ, ตติเยน อนนํมิตตํ ฯ อโย วุจจติ ทุติโย ติปุทฺทโล นาม นโย ฯ

ตตถ เย อิมะ ตโย ปุคฺคลา อุกฺขมฺกิตฺตญฺญ วิปฺลจฺจิตฺตญฺญ เนยโยติ ฯ อิมสฺส ติดฺดณฺ์ ปุคฺคลานํ เย จ ปุคฺคลา สุ ขาย ปฏฺิปปาย ขิปปาภินฺญา, สุขาย ปฏฺิปปาย ทนฺธาภินฺญา จ นียยนติ, เต เทว ปุคฺคลา ฯ เย จ เทว ปุคฺคลา ทุ ขาย ปฏฺิปปาย ขิปปาภินฺญา, ทุ ขาย ปฏฺิปปาย ทนฺธาภินฺญา จ นียยนติ , อิมะ จตตารโ เตน วิเสเสน เทว ภาวนติ ทุฏฺฐิจฺจโรโต จ ตณฺหาจโรโต จ ฯ อิมะ จตตารโ ภาวนตา ตโย ภาวนติ, ตโย ภาวนตา เทว ภาวนติ ฯ อิมสฺส ทุวิภนฺ์ ปุคฺคลานํ อโย สักกิลสฺ, อวิชฺชา จ ตณฺหา จ, อทริกญจ อนนตตปฺปญจ, อสสติ จ อสมปฺชณฺญญจ, นีวรณานิ จ สํ โยชานานิ จ, อชฺโฆสณญจ อภินเวโส จ, อหํการโ จ มมํการโ จ, อสฺสทฺธิยญจ โทวจสฺสญจ, โกสชฺชญจ อโยนีส จ มนสิการโ, วิจิกจฺฉา จ อภิชฺฉา จ, อสทฺธมฺมสฺสวณฺญจ อสมปฺตติ จ ฯ

ตตถ อวิชฺชา จ อทริกญจ อสสติ จ นีวรณานิ จ อชฺโฆสณญจ อหํการโ จ อสฺสทฺธิยญจ โกสชฺชญจ วิจิกจฺฉา จ อสทฺธมฺมสฺสวณฺญจ, อโย เอกา ทิสา ฯ

ตณฺหา จ อนนตตปฺปญจ อสมปฺชณฺญญจ สํโยชานานิ จ อภินเวโส จ มมํการโ จ โทวจสฺสตา จ อโยนีส มนสิการโ จ อภิชฺฉา จ อสมปฺตติ จ, อโย ทุติยา ทิสา ฯ ทสนนํ ทุทานํ ทส ปทานิ ปฺฐมานิ กาทพฺพานิ ฯ สํชิตฺ เตน อตฺถํ ญาเปนติ ปฏฺิปปุชฺเช กณฺหปฏฺุสส สพฺเพสฺ ทุทานํ ทส ปทานิ ทุติยานิ, อโย ทุติยา ทิสา ฯ

อิตติ อุกฺสลาณํ ธมฺมานํ ทุขนิทฺเทโส, อโย สมฺทโย ฯ ยํ ตํ ธมฺมํ อชฺฉวาวสตี นามญจ รูปญจ อิทํ ทุทฺธํ อิตติ ออยญจ สมฺทโย, อิทญจ ทุทฺธํ, อิมานิ เทว สจฺจานิ ทุทฺธญจ สมฺทโย จ นนฺทียาวุฏฺฐสฺส นยสฺส ปฺฐมนิทฺเทโส ฯ

ตตถ กตโม กุสลปฏฺุชฺ ? สมโถ จ วิปฺสฺสนา จ, วิชฺชา จ จรณญจ, สติ จ สมปฺชณฺญญจ, หิริ จ โอตตปฺปญจ, อหํการปฺปทานญจ มมํการปฺปทานญจ, สมฺมาวาโยม จ โยนีส จ มนสิการโ, สมฺมาสติ จ สมฺมา สมาริ จ, ปณฺญา จ นิพฺพิทา จ, สmapตติ จ สทฺธมฺมสฺสวณฺญจ, โสมนสฺสญจ ธมฺมานธมฺมปฏฺิปปตติ จ ฯ

ตตถ สมโถ จ วิชฺชา จ สติ จ หิริ จ อหํการปฺปทานญจ สมฺมาวาโยม จ สมฺมาสติ จ ปณฺญา จ สmapตติ จ โสมนสฺสญจ, อิมะ ธมฺมา เอกา ทิสา ฯ วิปฺสฺสนา จ จรณญจ สมปฺชณฺญญจ โอตตปฺปญจ มมํการปฺปทานญจ โยนีส มนสิการโ จ สมฺมาสมาริ จ นิพฺพิทา จ สทฺธมฺมสฺสวณฺญจ ธมฺมานธมฺมปฏฺิปปตติ จ, อโย ทุติยา ทิสา ฯ อิตติ กุสลปฏฺุชฺ จ อุกฺสลาปฏฺุชฺ จ นนฺทียาวุฏฺฐสฺส ปน นยสฺส จตฺสโส ทิสา ฯ

ตาสุ ยานิ อุกฺสลาปฏฺุชฺส ปฺฐมานิ ปทานิ อุกฺสลาณิ กุสเลหิ ปทานํ คจฺจนฺติ, ตานิ กุสลปฏฺุชฺ ทุติเยหิ ป เทหิ ปทานํ คจฺจนฺติ ฯ เตสํ ปทานา วาควิราคา เจโตวิมุตติ ยานิ อุกฺสลาปฏฺุชฺส ทุติยานิ อุกฺสลาปทานิ ปทานํ คจฺจนฺติ, ตานิ กุสลปฏฺุชฺส ปฐเมหิ ปเทหิ ปทานํ คจฺจนฺติ ฯ เตสํ ปทานา อวิชฺชาวिरากา ปณฺญาวิมุตติ ปริโยसानํ ฯ อิมสฺส ติดฺดณฺ์ นยณํ ปญฺโหม นโย สิวิกกัปปิตอ นาม ฯ อญฺฐ ปทานิ จตตารโ จ กุสลาณิ จตตารโ จ อุกฺสลาณิ อิมานิ อญฺฐ ปทานิ มุลปทานิ, อตฺถนเยน ทุติโย ติปุทฺทโล ฯ โส ฉหิ ธมฺเมหิ เนติ กุสลมูลานิ จ เนติ อุกฺสลมูลานิ จ, อิตติ อิมานิ ฉ ปทานิ ปริมาณิ จ อญฺฐ มุลปทานิ อิมานิ จุทฺทส ปทานิ อญฺฐารสณนํ มุลปทานํ ฯ ตตถ โย ปจฺจิมโก นโย นนฺทียาวุฏฺฐ, โส จตฺติ ธมฺเมหิ เนติ ฯ อวิชฺชาจ ตณฺหาจ จ สมฺเถน จ วิปฺสฺสนาย จ, อิมะ จตตารโ ธมฺมา อิมานิ อญฺฐารส มุลปทานิ ตัสฺ นยสฺส นิทฺทฺฐานานิ ฯ

ตตถ ยานิ นว ปทานิ กุสลาณิ, ตตถ สพฺพํ กุสล์ สโมสฺรติ ฯ เตสญจ นวณนํ มุลานํ จตตารโ ปทานิ สิวิก กัปปิตนเย ตีณิ ติปุทฺทเล เทว นนฺทียาวุฏฺฐ, อิจฺเจเต กุสลสฺส ปฏฺุชฺ ฯ ตตถ ยานิ นว ปทานิ กุสลาณิ, ตตถ สพฺพํ กุสล์ ชฺชชติ ฯ ตตถ สิวิกกัปปิตนเย จตตารโ ปทานิ ตีณิ ติปุทฺทเล เทว นนฺทียาวุฏฺฐ อิมานิ นว ปทานิ กุสลาณิ นิทฺทฺฐานานิ ฯ

ตตถ ยานิ นนฺทียาวุฏฺฐ นเย จตตารโ ปทานิ, ตตถ อญฺฐารส มุลปทานิ สโมสฺรณฺติ ฯ ยถา กถํ, สมโถ จ อโลโก จ อโทโส จ อสุภสณฺญา จ ทุทฺธสณฺญา จ อิมานิ กุสลปฏฺุชฺ ปณฺญา ปทานิ สมถํ ภาวนติ ฯ วิปฺสฺสนา จ อ

โมโห จ อนิจจสณฺญา จ อนตฺตสณฺญา จ อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ วิปสฺสนํ ภาชนฺติ ฯ อิมานิ นว ปทานิ กุสลานิ ทวีสุ
 ปเทสุ โยชิตานิ, ตตฺถ อกุสลปฏฺเข นวณฺ्हํ อกุสลมูลปทานํ ยา จ ตณฺหา โย จ โลโก โย จ โทโส ยา จ สฺกสณฺญา
 ยา จ สฺขสณฺญา, อิมานิ ปณฺจ ปทานิ ตณฺหํ ภาชนฺติ ฯ ยา จ อวิชฺชา โย จ โมโห ยา จ นิจฺจสณฺญา ยา จ
 อตฺตสณฺญา, อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ อวิชฺชํ ภาชนฺติ ฯ เอตานิ นว ปทานิ อกุสลานิ สฺลัชฺชิตานิ ฯ อิติ ตโย นยา เอกํ
 นยํ นว ปวิฏฺฐา ฯ เอวํ อฏฺฐารส มูลปทานิ นนฺทียาวฏฺฐนฺเย นินฺทิตฺตพฺพานิ ฯ

กถํ อฏฺฐารส มูลปทานิ, ติปุทฺทเลน นเย ยุชฺชนฺติ ? นวณฺ्हํ ปทานํ กุสลานํ, วิปสฺสนา จ อโมโห จ อนิจฺ
 จสณฺญา จ อนตฺตสณฺญา จ, อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ; อโมโห จ สมโถ จ อโลโก จ อสุกฺสณฺญา จ, อิมานิ จตฺตาริ ป
 ทานิ; โลโก จ โทโส จ, เอวํ อิมานิ นว ปทานิ ตีสฺ กุสลเลสฺ โยเชตฺตพฺพานิ ฯ ตตฺถ นวณฺ्हํ ปทานํ อกุสลานํ ตณฺหา
 จ โลโก จ สฺกสณฺญา จ สฺขสณฺญา จ, อิมานิ จตฺตาริ ปทานิ โลโก อกุสลมูลํ; อวิชฺชา จ โมโห จ นิจฺจสณฺญา จ
 อตฺตสณฺญา จ อยํ โมโห อยํ โทโส, เย จ อิมานิ นว ปทานิ ตีสฺ อกุสลเลสฺ โยชิตานิ ฯ เอวํ อฏฺฐารส มูลปทานิ กุ
 สลมูลเลสฺ จ โยเชตฺวา ติปุทฺทเลน นเยน นินฺทิตฺตพฺพานิ ฯ

กถํ อฏฺฐารส มูลปทานิ สึทฺวิกิํพิตฺเต นเย ยุชฺชนฺติ ? ตณฺหา จ สฺกสณฺญา จ, อยํ ปญฺโญ วิปฺลลาโส ฯ โลโก
 จ สฺขสณฺญา จ, อยํ ทฺตโย วิปฺลลาโส ฯ อวิชฺชา จ นิจฺจสณฺญา จ, อยํ ตตฺตโย วิปฺลลาโส ฯ โมโห จ อตฺตสณฺญา จ,
 อยํ จตฺตโต วิปฺลลาโส ฯ อิติ นว ปทานิ อกุสลมูลานิ จตุสฺส ปเทสุ โยชิตานิ ฯ ตตฺถ นวณฺ्हํ มูลปทานํ กุสลานํ
 สมโถ จ อสุกฺสณฺญา จ, อิทํ ปญฺมํ สติปฏฺฐานํ ฯ อโลโก จ ทฺกฺขสณฺญา จ, อิทํ ทฺตยํ สติปฏฺฐานํ ฯ วิปสฺสนา จ
 อนิจฺจสณฺญา จ, อิทํ ตตฺตยํ สติปฏฺฐานํ ฯ อโมโห จ อนตฺตสณฺญา จ, อิทํ จตฺตตํ สติปฏฺฐานํ ฯ อิมานิ อฏฺฐารส มูล
 ปทานิ สึทฺวิกิํพิตฺตนยํ อนุปวิฏฺฐานิ ฯ อิมลํ ตินฺถนํ นยานํ ยา ภูมิ จ โย ราโค จ โย โทโส จ เอกํ นยํ ปวิสฺติ ฯ
 เอกสฺส นยสฺส อกุสฺสเล วา ธมฺเม กุสฺสเล วา ธมฺเม วิญญาเต ปฏฺธิปฏฺโข อเนวลิตฺตพฺโพ, ปฏฺธิปฏฺเข อเนวลิตฺตวา โส นโย
 นินฺทิตฺตพฺโพ, ตมฺหิ นเย นินฺทิตฺตพฺโพ ฯ ยถา เอกมฺหิ นเย สพฺเพ นยา ปวิฏฺฐา ตถา นินฺทิตฺตพฺพา ฯ เอกมฺหิ จ นเย
 อฏฺฐารส มูลปทานิ ปวิฏฺฐานิ, ตมฺหิ ธมฺเม วิญญาเต สพฺเพ ธมฺมา วิญญาตา โหนฺติ ฯ อิมลํ ตินฺถนํ นยานํ สึทฺวิกิ
 ํพิตฺตนยสฺส จตฺตาริ ผลานิ ปรีโยสานํ ฯ ปญฺมมาย ทิสาย ปญฺมํ ผลํ, ทฺตียาย ทิสาย ทฺตยํ ผลํ, ตตฺตียาย ทิสาย ตตฺตย
 ํ ผลํ, จตฺตตฺตียาย ทิสาย จตฺตตฺตยํ ผลํ ฯ ติปุทฺทลสฺส นยสฺส ตึณิ วิโมกฺขมฺหานิ ปรีโยสานํ ฯ ปญฺมมาย ทิสาย อปฺปณฺหิตํ,
 ทฺตียาย ทิสาย สฺกฺขณฺตํ, ตตฺตียาย ทิสาย อนินฺมิตฺตํ ฯ นนฺทียาวฏฺฐสฺส นยสฺส รากวิราคา เจโตวิมฺุตติ อวิชฺชาวิราคา
 จ ปณฺญาวิมฺุตติ ปรีโยสานํ ฯ ปญฺมมาย ทิสาย รากวิราคา เจโตวิมฺุตติ, ทฺตียาย ทิสาย อวิชฺชาวิราคา ปณฺญาวิมฺุตติ
 ฯ อิมเ ตโย นยา อิมลํ ตินฺถนํ นยานํ อฏฺฐารสหนํ มูลปทานํ อาโลกนา, อยํ วุจฺจติ ทิสาลอกฺโก นโย ฯ อาโลเกตฺ
 วาน ชานาติ “อยํ ธมฺโม อิมํ ธมฺมํ ภาชฺตี”ติ สมฺมา โยชนา ฯ กุสลปฏฺเข อกุสลปฏฺเข จ อยํ นโย อญฺุโส นาม ฯ
 อิมเ ปณฺจ นยา ฯ

ตตฺถิมมา อุตฺททานคคาถา

ตณฺหา จ อวิชฺชาปิ จ,	โลโก โทโส ตเถว โมโห จ;
จตฺตารโ จ วิปฺลลาสา,	กิลเลสฺภูมี นว ปทานิ ฯ
เย จ สติปฏฺฐานา,	สมโถ จ วิปสฺสนา กุสลมูลา;
เอตํ สพฺพํ กุสลํ,	อินฺทริยภฺภูมี นว ปทานิ ฯ
สพฺพกุสลํ นวหิ ปเทหิ ยุชฺชติ,	นวหิ เจว อกุสลํ;
เอเต เต มูลปทา,	อุกฺโต อฏฺฐารส ปทานิ ฯ
ตณฺหา เจว อวิชฺชา จ,	สมโถ จ วิปสฺสนา;
โย เนติ สพฺเพสุ โยคยฺุตโต,	อยํ นโย นนฺทียาวฏฺฏานุ ฯ
ยํ กุสลมูลเลหิ,	นยติ กุสลอกุสลมูลเลหิ;
ภูตํ ตถํ อวิตถํ,	ติปุทฺทลํ ตํ นยํ อาทู ฯ

288 จาก 288

โล เนติ วิปลลาเสหิ,	กิเลสอินทริเยหิ จ;
ธมฺเม ตํ นยํ วินยมาหุ,	สีหวิกิพีหิตํ นาม ๔
เวยยากรณเณ วุตเต,	กุสลตาหิ อกุสลตาหิ จ;
ตโย อาโลกยติ,	อัยํ นโย ทิสาลोजโน นาม ๒
โอโลเกตวา ทิสาลोजเนน,	อุกฺขิปปิยํ สฺมาเนติ;
สพเพ กุสลากุสเล,	อัยํ นโย องฺกุโส นาม ๔

นยสมฺภูฏานํ ๔

เปฏโกปเทเส มหากจฺจายนสฺส เถรสฺส สุตตวิภงฺคสฺส

ทสฺสนํ สมตฺตํ ๔

ยานิ จตุฏฺกานิ อกุสลานิ กุสลานิ จ สีหวิกิพีเต นเย นิตฺทภูฏานิ, ติกานิ กุสลานิ จ อกุสลานิ จ ติปุฏ
ขเล นเย นิตฺทภูฏานิ, ทุฏฺกานิ กุสลานิ จ อกุสลานิ จ นนฺทียาวภูฏานเย นิตฺทภูฏานิ ๔ เยสุ ทวีสุ ธมฺเมสุ กุสเลสุ
โส อตฺโต เตเกสุ วิภชฺชมานสฺส ภวภูมि, อถ จ สพฺโพ จ อตฺโต ตีหิ พุณฺณเนหิ นิตฺทิสติ ๔ ตตฺตกานิ วุจฺจติ ๔ โย
อตฺโต จตฺติ ปเทหิ อภูฏวีสติภาเคหิ นตฺติภูมि นิตฺทิลิตฺตุ, อวจฺรณโตว จตฺติ ปเทหิ นิตฺทิสติ ๔ อิติ ยํ ยถานิตฺทภูฏสฺส
อวิโกสนา อิทํ ปมาณํ ๔ ยถา สพฺเพ สฺมาธโย ตีสุ สฺมาธีสุ ปริเยสิตฺตพฺพา, สวิตกฺกสฺวิจारे อวิตกฺกวิจารมตฺเต อวิ
ตกฺกอวิจारे อิทํ ปมาณํ, นตฺติ จตฺตโต สฺมาธิ ๔ ตถา ติสฺโส ปญฺญา จินฺตามยํ สุตมยํ ภาวนามยํ สพฺพาสฺส ปญฺญา
สุ นิตฺทิสติ, นตฺติ จตฺตติ ปญฺญา น จินฺตามยํ น สุตมยํ น ภาวนามยํ, ปญฺญา นาสฺส อตฺติ อิมลํ ธมฺมานํ ยา อ
วิกฺเขปนฺนา, อิทํ วุจฺจติ ปมาณนฺติ ๔

เถรสฺส มหากจฺจายนสฺส ชมฺพวนวาลิโน เปฏโกปเทโส สมตฺโต ๔

เปฏโกปเทสปรณํ นิกฺขิตฺตํ ๔